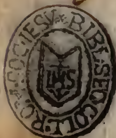

PRACTICA CRIMINALIS D. IOANNIS MILLEI V. I. D. CELEBERRIMI,

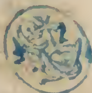
IN QVA TRACTATVS DE HOMICIdio, inquisitionibus, iudiciis, notoriis, præsumptionibus, probationibus, defensionibus, pœnis & pœnarum mortis cõtinentur,

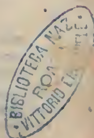
ADIECTIS ETIAM SVMMARIIS & præcipuarum materiarum locupletissimo Repertorio, nouissimè illustrata.

Ex Legato Ill.mi Coccini

IOAN. GRYPHIVS Excudebat.
M D XLIX.

IN NOMINE DOMINI [a] NOSTRI IEſu Chriſti,ad cuius prouidentiam animum meum ſemper refero,[b] praxim inſtituendæ,ac abſoluendæ criminationis (proceſſum criminalem uocant) Francici regni conſuetudine [c] uſurpatam traditurus,eam inſtrui præmitto trifariã, [d] inquiſitione(uulgo informatione)denunciatione,& accuſatione ut ſequenti ſerie.

Inquiſitionis formula.

NQVISITIO [e] Per me Domitium Vlpianum præpoſitum,& cuſtodem præpoſituræ confecta eſt anno Domini. M. D. xl. die Mercurii.viii.Iulii. ſuper eo quod ad iuſtitiæ notitiam peruenit, mihiq; innotuit legionarios numero duodecim Domini noſtri Regis, contra eius conſtitutionem, ac publicum edictum Pariſiis præconio proclamatum non rediiſſe ad operas, & aſſuetas artes, ſed tanquam errones, & nequam ſuperiorem noctem in uiis publicis pernoctantes quendam iuuenem omnibus exutum indumentis , multisq; ferramenti ictibus percuſſum,mortuum in quadriuio ſanctorum Innocentium reliquiſſe.Cuius quidem inquiſitionis teſtes infra nominati, iurati,auditi,& examinati,per me fuerunt, & eorum nomina,cognomina,qualitates,ætates,domicilia,dicta., & teſtimonia me dictãte ab actuario excepta:Anno,diebus, modo & tenore ſequentibus.

Interrogabuntur teſtes,ſicut inferius patebit in formula accuſationis.

A 1 IN NOMINE Domini noſtri Ieſu Chriſti ad omnia conſilia,omnesq; actus, ſemper progrediendum, & incipiendum eſt.Quia per eius gratiam,etiam ciuilium adminiſtrationum iudices & officia ſingulis prouinciis per Imperatorem conſtituuntur,attribuentem quidem emolumentum, quod unuſquiſque percipere debeat,ut.l.In nomine Domini. C.de offic.præfect.præto.Affric.& auc. de armis in prin.colũ.

vi.& auct. de quæsto. in princ.colum.eadem.
B 2 {REFERO.}Iuxta Salomonis illud†Deus patrum meorū, & domine misericordiæ tuæ, qui fecisti omnia uerbo tuo. & sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ a te facta est, ut disponat orbem terrarū in æquitate, & iustitia & in directione cordis iudicium iudicet, da mihi sedium tuarum assistricem sapiētiā, & noli me reprobare a pueris tuis, quoniā seruus tuus sum ego. & filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui temporis & minor ad intellectum iudicii, & legē sapient.ix.cap.
C 3 {CONSVETVDINE.} Ea enim quæ sunt moris †, & consuetudinis, in bonæ fidei iudiciis debent uenire.l.Quod si nolit.§.assidua.ff.de ædilic.edict.
D 4 {TRIFARIAM} † ut.c.qualiter, & quando.ij.extra de accusa.& in extra uagan.ad reprim.Quomodo in læsæ maiest. crim.proced.
E 5 {INQVISITIO} † Est inquisitio simplex, per quam iudex suo officio sine accusatore, uel denunciatore per se requirit delinquentes, ut.l.congruit.ff.de offic. præsi.&.d. extrauagan.ad reprimendum, &.d.c.qualiter & quando.secundo.ij.ex
6 tra de accus.† quod quidem per se facere debet iudex, & non per latronum insecutores, pœna contrafacienti imminente, ut
7 in auctēn.de coll.§.iubemus autem omnes colla.ix.†Nec eo casu iudex censetur accusator, sed quasi denunciante fama, uel deferente clamore, debitum sui officii exequi, ut.d.c. qualiter,
8 & quando, &.d.extrauagan.ad reprimendum† quoniam factū
9 se ostendit.arg.l.i.ff.de in integ.resti.†Ita ꝙ euidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris, ut.c.euidentia.extra
10 de accu.†Itidem ea quæ in iudiciis publicantur, non requirūt accusationem, aut etiam probationem, ut.l.ij.§.si publi.ff.ad.l.
11 iul.de adul.&.l.nullum.C.de testib.unde Gregorius † crimina semel audita, indiscussa nullo modo præteribat, etiam si accusatus cum accusatore in gratiam rediisset, ut.c.crimina. extra
12 de collu.de teg.†Ita ꝙ in criminalibus accusatore desistente, uel defun isto, potest iudex ad ulteriora procedere, ut.C.de abo
13 lit.l.ij.&. ff.de publ.iudi.l.pen.†Sed dic ꝙ cum inquisitio succedat in locū accusatoris, & iudex uices accusatoris sustineat, merito erit eiusdem naturæ, cuius est accusator, ut Barto.in.d.
14 l.ij.§.si public.ff.de adulte.†Nam contra iudicem inquirentē possunt eædem exceptiones opponi, quæ opponi possunt contra accusatorem.ut quia est inimicus, ut glo.in.d.c. qualiter &

15 quando.in uersi.inquirendum,cum iuribus ibi alle.†alias autē
propter eius officium cessat omnis turpis suspicio, ut.l.fi.C.ad.
l.iul.repet.&.l.i.ff.de offic.præsid.&.d.l.congruit, eodem. &
Bar.in.d.§.si publico,& in uerbo querimonia,uersi.Si autem of
16 ficialis fo.&c.†Ideo in omnibus criminibus,in quibus sine me
tu calumniæ admittitur accusator,in illis potest iudex inquire
re,Bart.in.d.l.ij.§.si publico.nu.ij.&.l.siquis in hoc.C.de epi-
17 scopo.& cleri.† & idem obseruatur iure municipali. Bartho.
in.d §.si publico,maxime ubi Respub.reputatur offensa, ut.l.i.
in fi.ff.de abigeis,&.C.ad leg.fla.de plagia.l.plagii.ij &.l.præ-
18 ses,eodem.†ubi autem non reputatur offensa Respub.inquiri
non potest,etiam ad priuatorum commodum, ut nota. Innoc.
iu.c.ad nostram.l.ij.extra de iureiur.Iure autem nouo sunt qua
tuor regulæ,quibus proceditur per inquisitionem sine accusa-
tore,ut glos.in.d.extrauagan.ad reprimendum. Quomodo in
læsæ maiest.cri.proced.in uersic.inquisitionem.
19 ℭ†Prima regula proceditur ad inquisitionem super denuncia
tione officialium,ut.l.diuus.ff.de custo.reo.&.d.l.ea quidem.
C.de accusa.&.l.i.de decurio.lib.xij.C.
20 ℭ†Secunda regula est propter incidentem iuris cognitionem.
Nam ubicunque iudex cognoscendo principaliter,repererit in
cidenter delictum esse commissum,potest de illo cognoscere,
ut.C.si aduersus liber.l.pe.&.C.de condi.ob turp. caus.l.quod
euitandi,&.C.de calumn.l.penul.&.d.l.ij.§.si publico,& in.d.
extrauagan.ad reprimendum,in glo.uersi.inquisitionem.
21 ℭ†Tertia regula est,propter præcedentem generalem inquisi
tionem.Nam ubicunque iudex inquirēdo generaliter & de ma
lefactoribus,reperit aliquem deliquisse,potest ad inquisitionē
specialem descendere ut.d.l.congruit.ff.de offi.præs.&.ff.ad.l.
iul.pecu.l.iiij.& in auc.de col.§.iubemus,col.ix.
22 ℭ†Quarta regula est propter magnam offensionem.ubicunq;
enim crimen committitur coram iudice,iudex potest super illo
procedere per inquisitionem,ut.C.de calum.l.i.&.C.de testib.
23 l.nullum,&.l.pe.C.de proba.†Idem etiam in crimine suspecti
24 tutoris.l.tutor quoque.§.præterea.ff.de suspec.tuto.†Idem in
25 carta falsa,ut.d.l.pe.C.de proba.idem in testibus falsis,†ut.d.l.
26 nullum.C.de testib.†Idem in calumniatore.ut.C. de calum.l.
27 i †Idem in falso.ut.C.de fal.l.ubi.†Idem in notorio, ut.d.l.ea
28 quidem.C.de accusa.† His ergo casibus cessantibus,nemo etiā
29 criminosus,potest sine accusatore damnari,uel arceri,uel si fue
rit acusator, & destiterit,ut.d.l.rescripto.§. siquis accusatorē.

ff.de mūne.& honori.iuncta glos. Ibidē glos. refert illud euāg. Mulier, nemo te accusat, nec te condemnabo, & in.c.de mani-
30 festa.ij.q.i.ubi dicitur ꝙ † iudicis non est sine accusatore quem damnare, quia Dominus Iudam cum fuisset fur, quia non est accusatus, minime eiecit. & hoc uerum, q͂a crimen illud tātum erat notum Domino, & incognitum alijs Cognito autem crimine isto, pellendum Apostolus de cœtu fraternitatis cēsuit, omnes enim crimen eius sciebant, scilicet Corinthii. Ideo ea quæ sunt tantum nota iudici, non alijs sine examinatione feriri non
31 possunt, id est, sine accusatore damnari, † quia in una eademque causa nullus simul potest esse accusator, & iudex. Si autem ea sint nota alijs, & iudici, potest iudex ad ulteriora, scilicet ad condemnationem procedere. ut.d.c.de manifesta. iuncto.§.fin. regulariter tamen de consuetudine in quodlibet crimine, fiscus efficitur accusator, & hoc fit, ut dum accusatoris persona assumitur, iudiciaria potestas amittatur, ut.d.c.de manifesta.§.sed sciendum, uersic. quæ iudici tantum.
32 ¶ † Sed quæro, quid si aliquis fecit iniuriam alicui iudici, officiali, potestati, uel alicui de sua familia, ut notorium crimen, in persona uel rebus, uerbo, uel facto, nunquid iudex illius curiæ poterit delinquentes punire? uidetur ꝙ non. esset iam aliquis iudex in re sua, uel suorum, uel in proprio facto, quod esse non debet, ut. C. ne quis in sua caus. iud. l. una. & . ff. de iuris. om. iud.
33 l. qui iurisditioni præest † nec in re sua quis potest esse arbiter, ut. ff. de arb. l. penul. Sol. secundum Guy. dic quod si publice, & notorie est facta offensa iudici, uel suis, ut quia facta fuit dū ius reddebat, uel sedebat pro tribunali, poterit tunc delinquē
34 tem, & offendentem punire † Nam hanc iniuriam sine accusatione, & iuris ordine prætermisso potest punire iudex, ut. lxiij. distinc. c. salonitane. & hanc iniuriam iudex retractare, uel remittere non potest, quia non tam sibi facta est, quam communi
35 & toti populo ciuitatis, † uniuersis enim redditur, quod pro omnium uoto primatibus indulgetur, ut. C. de aduoca. diuer. iu
36 di. l. restituen. & . ff. de condi. & demonstra. l. municipibus. † Nā in præmisso casu non ipsi iudici, ut priuato, sed ut iudici facta est iniuria, & non ipse in suo negocio sed ut alius procedit &
37 condemnat, ut ar. ff. de ado. l. si pr̄ §. qui duos, ubi dicitur, † id quod quis non potest facere tanquam ipse, potest tanquā alius. Et ad hoc est nouum canon Inn. c. Romana extra de pœ. lib.
38 vj. † Nam cui iurisdō concessa est, id concessum sibi uidetur, sine quibus iurisditio explicari non potest, ut. ff. de iur. om. iudi. l.

iſ.& extra de offi.& po teſt.iudi.dele.c.i.&.c.prætcrea,&.c.ſuſpicionis. Aliis,ut domino Ioan.uidetur procedendum ſecun⸗
39 dum formam.l.ff.de offic.præſidum.l.ſenatus. † Quidam alii ſic diſtinguunt,talis iudex eſt qui habet merum imperium, & tunc poſſit hoc facere.an uero ſit municipalis, uel delegatus, & tunc non poſſit,ut.ff.de iudic.l.in omnibus.Sed prima ſolutio magis placet.hæc dixit Alb.de Gand.tit.de pœnis.§. quoniam in.xxvj.no.

Denunciationis formula.

Væſtio per me Petrum Iabolenum præpoſitum, iudicem &c.habita eſt die,& anno &c.ſuper eo,quod magiſter Nicolaus Vrbanus ciuis Pariſienſis,& Claudius Lupus apparitor (ſeruiens quibuſdam nominatur)dictæ præpoſituræ in iure denunciarunt [a] Leonardum Nigrum cerdonem in uico ſancti Martini Pariſiis habitantem,fuiſſe,& modo quoque eſſe graſſatorum,latronum,& furum receptatorē [b] ac occultatorem,in magnam Reip.perniciem, maximum ciuium periculum,& incommodum non minimum. In qua quæſtione ſiue inquiſitione poſtea appellati teſtes iurati, rogati,& auditi a me fuerunt,& eorum nomina,cognomina &c.actis per ſcribam inſcripta,anno,die,&c.

In accuſationis formula uniuerſam criminandi rationē a principio ad finem complectar.Quod ut clarius monſtretur,Primum fingo quærimoniam,in qua plures [c] a pluribus accuſantur de ui,in qua Ioannes Plutus negociator Pariſinus,diſcretus uir magiſter Chryſoſtomus Craſſus aduocatus,Iulianus Xenius hoſpes,Dionyſius Dauus Craſſi famulus,ciues oēs Lutetiani,grauiter lęſi ſunt,& cęſi ab Andrea Iro cerdone,Bernardo Thraſone,Claudio Caligula principis noſtri militibus, nobili Deſiderio Anippo, Egidio Gnatone,Ferdinando paraſito Deſiderii famulis, nobili Girardo Milone,Henrico Nebulone,Iaccho Ebrione Milonis ſeruis,nonnulliſq; aliis ſociis, & coniuratoribus uiginti numero,aut circiter,

Deinde super uulneribus,& morte extra ordinem quæritur. [d] postulantibus relictis uiduis hæredibus,& consanguineis [e] defunctorum,una cum procuratorem fisci iusso, [f] ac instante.

Tertio confecto de comissi indicis elogio edicit iudex Andream Irũ,ut per se respondeat, & accersendum: contra quem initio agitur extraordinarie,[h] & tandem ordinarie. [i] Nam is pristinæ redditus libertati se per procuratorem k defendet,sequeturq; iudicium ciuile.

Quarto,contra Bernardum Thrasonem Claudium Caligulam legionarios,& nobilem Desiderium Anippum litigatur extraordinem facta prehendendi corporis potestate:qui absentes,& exules citabũtur,uno edicto pro tribus, siue trium breuioribus interuallis denunciationum, trino uenundino commouebuntur,ut iudicio se sistant, & (ut uulgo loquuntur) adornabuntur ad tres breues dies, [l] ad audientiam graphariatus.Postea dies illis dicentur soleniter uoce tubæ,& præconis ter quaterni deni & quater ex abundanti in statutis plateis,locis publicis,ad inclamationes,& præscriptiones destinatis [m] pœna corporis, ac bonorum omnium publicatione.Tandem contumacia tã quam eius criminis,quo accusati erant, habebuntur confessi.

Quinto,Bernardus Thraso a iurisdictione,in quam fugerat in iurisdictionem domicilii & delicti remittetur rescripto præpositi Parisiensis,aut(ut cum uulgo loquar)secundum requisitionem factam in subsidium iuris uirtute commissionis rogatoriæ [n] decretæ per dictum iudicem delicti ad iudicem,ad quem fugerat, & ultimum patietur supplicium.

Sexto,Claudius Caligula migrabit ex urbe alio, carebit publico,nec reperietur,propterea non remittetur ad iudicem habitationis, & in tabula , siue statua ultimum subibit supplicium : idest statua,uel tabula ad postem in celebri quodam compito affigetur,in qua imago eius depingetur illo affecta supplicio,quod figuratiue, [o] siue per figuram dicunt.

Septimo, Desiderius Anippus proscriptus ultro carcerem ditionis ordinariæ introibit, & ibi offeret remissionẽ ꝑ pœnæ delicti a principe impetratam, quæ comprobata, a reatu eum soluet.

Octauo, Girardus Milo nobilis, Gnato & Parasitus asseclę Desiderii, Nebulo & Ebrio ministri Girardi coniiciuntur in uincula a iudice ordinario loci delicti: & extraordinarie contra eos lis examinatur.

Nono, Ægidius Gnato non conuincetur testimonio, nec confitebitur: ideo torquebitur. ¶ Nec demum confitebitur: eo relaxabitur, & uadimonio obstringetur.

Decimo, Ferdinandus parasitus tormentis cruciabitur, fatebiturq; nihil: Plectetur tamen duplici mulcta [r] honoraria, & pecuniaria, aut si mauis honorabili, & utili: ipse exulabit omnibus suis bonis publicatis. [s]

Vndecimo, Gerardus Milo nobilis necis coniunctus testimonio, capite obtruncabitur, [t] suis bonis proscriptis.

Duodecimo. Henricus Nebulo Milonis famulus patibulo affixus strangulabitur, [u] bonis suis confiscatis. [x]

Tredecimo, Iacchus ebrio alter ex famulis Milonis, flagellabitur & exulabit [y] publicatis item bonis. Ita dissimili pœna [z] punientur rei eiusdem delicti, rationibus infra sequentibus ordine.

A 1 Denunciauerunt } † Denunciatio expeditur officio iudicis, ut. c. Romana. §. sane, de sensibus. lib. vi. & hoc quando iudex procedit ad informandum, & inquirendum super denunciatione, quæ illi fit per nunciatores ad hoc curiosos, uel per iudicem deputatos ut maleficia denuncient, ut. l. diuus. ff. de custo. & exhib. reo. & l. ab accusatione. §. nun-
2 ciatores. ff. ad turpil. & di. extrauag. ad repri. † Tales tamen denunciatores non admittuntur, sine fisco, aut fisci aduocato, quia apertissimi iuris est, ut quod ex cuiuscunque patrimonio ceciderit in casum ex delicto, & legibus, & recto iuris ordine, fisci aduocatis agentibus uindicari debeat, pœna contrafacienti im
3 minente, ut leg. omnes de delato lib. x. C. † Et sciẽdum est quod licet tales nunciatores sine inscriptione deferant, ut. d. l. ab accusatore. §. nunciatores, & ibi gl. Et procurator fiscalis super

denunciatione solus litem prosequatur, nec in aliquo teneatur, nisi sit in eo dolus, fraus, aut concussio, ut no. i. c. fi. extra de calum. & l. unica. C. de sump. recuper. lib. x. C. & leg. ij. §. si publicanus. ff. vi. bo. rap. debet tamen nunciator probare id, quod denunciat, ut. C. de accu. l. ea quidem, & glo. in. d. §. nunciatores,
4 †quod si non probauerit, tanquam falsus denunciator tenetur expensas, danna, & interesse partis denunciatæ, ut. l. non ignoret. C. de fruc. & lit. expens.
5 ℭ†Nam qui denunciationem alienis nominibus præsumpserit, delatorum numero adiicitur, atq; ideo calumniosum caput & personam iudicio irritæ delationis, infamiæ supplicium sequetur. l. in nostris. C. de calum. calumniari autem denũciator præsumitur, ubi cessat in probatione, aut non probat quod in-
6 tendit, †sicut in accusatore dicimus, ut. c. cum dilectus, in gl. in uerbo calumniandi extra de calum. & secunda. q. iiij. c. qui non
7 probauerit, &. C. de aduo. di. iudic. l. i. Sed dic quod †excusatio a calumnia probatur per iuramentum denunciatoris, aut accusatoris, ut. d. c. fin. extra de calũ. & ar. c. præsentium, extra de testib. & extra de excep. c. pastor.
8 ℭHodie†autem purgationes a calumnia sunt arbitrariæ, ad arbi. iudicis, ut. c. inquisitionis, in fi. extra de accu. & glos. in. d. c. fi. eodem. Nec utique qui non probat quod intendit, protinus calumniari uidetur. Nam eius rei inquisitio arbitrio cognoscẽtis ideo committitur, ut reo absoluto de denunciatoris, aut accusatoris consilio quærere incipiat, qua mente ductus ad accusationem processit. Et si quidem iustum errorẽ repererit, absoluet eum. Si uero in euidenti calumnia eum deprehenderit, legitimam pœnam ei irrogabit. Quorum alterutrum ipsius uerbis pronunciationis manifestabit. Nam siquidem ita pronunciauerit, non probasti pepercit ei. Si autem pronunciauerit, calumniatus es, condemnauit eum. Et quanuis nihil de pœna subie-
9 cerit, tamen legis potestas aduersus eum exercebitur †facti quidem quæstio est in arbitrio iudicantis pœnæ uero persecutio, non eius uoluntati mandatur sed legis auctoritati reseruatur. l. i. & l. in priuatis. ff. ad turpi. & Bar. in leg. sciant. C. de probatio. & leg. generaliter, in princ. ff. de decur.
B 10 ℭReceptatorem. †Præses prouinciæ ex debito offiicii habet fures, latrones, plagiarios, conquirere, & prout quisque deliquerit, in eos animaduertere, receptatoresq; coercere sine quibus diutius latro latere nõ potest ut. d. l. congruit. ff. de offi.
11 præs. †Quod si non fecerit, & reperta crimina non uindicaue-

rit, tegere ut conscius criminosa censebitur. l. ij. C. de cōmetc.
12 & merca †& debet puniri eadem pœna, qua malefac. si malefa ctorem dimiserit impunitum, ut. l. fin. in fi. C. ne sanct. baptis. rei
13 tere. †Qui ergo malos percutit, & habet uasa interfectionis, ut occidat pessimos & occidit, minister dei est, ut cap. qui malos.
14 xxiij. q. v. quia † cum homo iuste occiditur, lex eum occidit, nō iudex, ut cap. homicidium. xxiij. q. v. & gl. in. l. cum probation. ff. de probatio.

C 15 ¶Plures a pluribus accusabuntur.} †Quando enim plures pluribus iniuriam fecerunt, ut ecce hic nouem fecerunt insultum contra quatuor, ut infra patebit, punientur insultantes de tot insultibus, quot sunt insultantes, quia certum est, quod quilibet insultantium fecit insultum contra quemlibet eorum, qui sunt insultati, ut. l. si plures. ff. de iniur. coniuncta. l. siquis in graui. §. si cum omnes domini. ff. ad senatusc. sylla. Quæritur ergo quando delictum committitur in plures, utrum quilibet prosequendo suam, uel suorum iniuriam possit agere, uel accusare, ut pœna inferatur insolidum, ex persona uniuscuiusque, in hoc est distinguendum. aut delictum committitur principaliter in iniuriam eorum, in quos committitur, & tunc quilibet habet actionem per se insolidum, ut leg. i. in fi. ff. de iniur. &
16 leg. eum qui nocentem. §. si nupta, eodem titu. ubi dicitur † si nupta filiamil. iniuriam acceperit, & uir, & pater iniuriarum agant. Pomponius recte putat tanti patri condemnandum esse reum, quanti condemnaretur, si ea esset uidua. Viro tanti condemnaretur, si ea in nullius esset potestate, quod sua cuiusque iniuria ptopriam æstimationem haberet. Et sic ex una iniuria interdum tribus personis oritur actio iniuriarum, neque unius actio per aliam consumitur, ut puta uxori meæ filiæ fa. iniuria facta est, & mihi & patri eius, & ipsi uxori, & etiam æuo, nurui, si habeat, iniuriarum actio incipiet competere, ut. d. l. i. §. fin. ff. de iniur. Aut delictum committitur circa res principaliter, & tūc omnes, quorum interest, loco unius habentur, ut. l. prætor. §. si ad plures. ff. arb. furtim cæsa. ubi cauetur, si plures eandem arborem furtim ceciderint, cum singulis insolidum agetur, ac si eadem arbor plurimum fuerit, uniuersis duntaxat una, & semel pœna præstabitur, & leg. item apud labeonem. §. fi. cum. leg. se-
17 quenti. ff. de iniur &. ff. de legat. ij. l. si seruus plurium. †. Econtra autem quando plures inferunt iniuriam alicui personæ, uel conuicium fecerunt, aut aliquem simul ceciderunt, singulorū proprium est maleficium. & tanto maior est iniuria, quanto a

pluribus admissa est, imo etiam tot sunt iniuriæ, quot & personæ iniuriam facientes, & ideo omnes tenentur, ut. d. l. si plures. ff. de iniu.

18 ¶ † Quando autem plures percusserunt unum & ille mortuus est, quando apparet cuius ictu decesserit, isto casu si quidem inferens uulnus mortale primo percusit, alii inferentes alia uulnera percusserunt secundo, tunc quilibet tenetur de occiso. Nã ista uulnera secundo illata licet in homine sano nõ essent mortalia, tamen in homine iam debilitato per primum uulnus, secundum uulnus mortale est, ut. l. qua actione. §. sed & si quis seruum ægrotum. ff. ad leg. aqui. ad idem facit. l. ita uulneratus, in princ. eo. tit.

¶ Si uero percusserunt prius illi, qui intulerunt uulnera non mortalia, tunc tenetur de occiso tantum ille, qui intulit uulnus mortale. nam ex illius ictu periit ut leg. Item Mella. §. sed si seruum plures. ff. ad. l. aquil. Tamen † ille qui primo percusit, 19 poterit puniri tanquam præstans auxilium homicidæ, assistendo illi ad maleficium committendum, ut leg. quarta. ff. ad. l. iul. de vi priua. Et sufficit etiam si solus unus esset ad hoc coadunatus, ut leg. secunda. §. dolo autem malo, uersicu. sed si unus. ff. ui bon. rapto.

20 ¶ Quandoque † non potest apparere cuius ictu quis decesserit, & hoc potest contingere duobus modis. Primo quia nullum uulnus erat per se mortale, sed uulnera utriusque simul iuncta erant mortalia. isto casu omnes puniuntur de homicidio, quia omnes occiderunt, ut. d. leg. Item mella. §. si plures trabem. ff. ad leg. aquil. & leg. ita uulneratus. in fin. eodem & argu. ff. ar. furt. cæsa. l. si plures, & Inno. in. c. significasti. extra de homici.

¶ Quandoque etiam non potest apparere cuius ictu perierit, quia ignoratur, quis eorum illam percussionem fecerit. Constat enim quod omnes percusserunt, sed non constat quis eorũ illam percussionem fecerit, quæ est mortalis, nec constat de 21 prioritate, uel posterioritate, & illo casu omnes punietur. † Nã omnes præsumuntur simul uulnerasse, sicut alibi ubi de ordine non apparet, præsumuntur simul decessisse, ut leg. si inter uirum, & leg. sed in illo. ff. de reb. dub. & ideo omnes tenentur, ut. d. l. item mella. §. si plures trabem, & §. sed si seruum plures. ij. Respon. & d. leg. ita uulneratus. in fi. ff. ad legem aquil. Et sic plures committentes unum delictum, reputantur pro uno, ut leg. cum si exhibuissent, ff. & pub. & uect. & leg. prima, & per 22 totum. ff. si familia fur. fecisse dica. † In lege uero Cornelia de si-

catiis habere plus respectus ad animũ,quam ad actum.Sed lex Aquil.magis respicit actum,quam animũ ut uideamus ex quo ictu secuta est mors,non ut uideamus animum principaliter ut.d.l.Item mella.§.sed si seruum plures.ad leg.aquil.ff. Et sic ubi quis in rixa est occisus ,uniuscuiusque ictus contemplari oportet,ut ille qui occidit,teneatur lege cornelia de sica.alii non,sed lege aquil.ut leg.si in rixa.ff.ad leg cornel.de sica.&.
23 d.§.sed si seruum plures.†Si autem omnes iuissent ex proposito occidendi,omnes tenentur de occiso,licet unus tantum percusserit.Ita tenet gl.in.d.l.si in rixa, & Exodi uigesimoprimo capit.Sic non est contemplandus ictus,sed animus,ut.l.i.§.diuus,&.l.diuus.ff.ad legem corne.de sica.Alias si non proposito occidendi iuissent,nec apparet cuius ictu perierit occisus,
24 ratiõe dubitationis nullus tenetur lege cornelia de sica.† quæ requirit, dolũ siue animum,ut.d.l.i.§.diuus,&.d.l.diuus eodẽ, quia sanctius est impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare,ut.l.absentem.ff.de pœnis.Et sic debẽt omnes absolui,quo ad pœnã leg.corn.de sicar.Sed quo ad pœnam legis aquiliæ,in qua uenit leuissima culpa, ut.l.in leg.ff. ad legem aquiliam,omnes tenẽtur.ut.d.leg.item mella.§.sed si seruum plures,& hoc tenet Cy.in.l.quoniam multa facinora. C.ad leg.iul.de ui.in ult.q.

25 ¶Quandoque†plura delicta sunt ab uno commissa uno actu, ut puta ab eo qui occidit filium,ille tenetur lege cornelia de sicar.&.l.pompeia de paricidiis,sed licet utraque.l.teneatur, tamen non potest utraque lege puniri,ut.l.senatus,& ibi Bar.ff. de accusa.Sed in hoc est aduertendum,quod quãdoq; ex uno facto resultant duo crimina,seu duo tituli criminis,quæ se habẽt,ut genus & species,ut homicidium,quod est genus & parricidium quod est species homicidii.Isto casu non potest puniri nisi una lege tantum ut.d.l.senatus,&.l.prætor edixit.§.i.ff.
26 de iniur. † Si uero resultant duo crimina,quæ se habent ut species separatæ,& distinctæ,tũc ex utraq; parte punitur reus delinquens,ut.l.si adulterium cũ incestu.ff.ad leg.iul.de adul
27 te.†Aliud est exemplum in delictis nominatis,Aliquis interfecit hominem in ecclesia,& sic uno actu homicidium committitur,quia occidit hominem,& sacrilegium,quia turbauit diuina officia,ut.l.si quis in hoc genus sacrilegii.C.de episcop.& cleri.tunc resultant duo crimina distincta,& separata,& ex utroque punietur.†Alium exẽplum in delictis non nominatis, ut si extrahendo tibi cultellũ de manu uulneraui te derobaui te,

tunc ex uno actu resultant duo crimina distincta, & separata, & ex utroque uenio puniendus, nec habet locum.d.l.senatus secundum Barto.ibidem ubi dicit text.Senatus cẽsuit, ne quis ob idem crimen pluribus legibus reus fieret.

29 ¶Quandoque†plura delicta sunt commissa ab uno pluribus actibus.Sciendum est quod nunquam plura delicta concurrentia faciunt,ut ullis impunitas detur.Neque enim delictum ob aliud delictum minuit pœnam,ut si quis subreptum seruum flagello ceciderit,duabus actionibus tenetur,furti,& iniuriarum, & si forte hunc eundem occiderit,tribus actionibus tenebitur,
30 ut.l.nunquam.ff.de priua.delictis,& ideo dicit Barto. †quod quando ex pluribus delictis sequuntur plures effectus, plu-
31 res pœnæ ueniunt imponendæ,ut.l.iij.ff.de termi. mot. † unde si plures iniurias mihi feceris,puta turba,& cœtu facto domum meam introieris,& hoc facto efficiatur,ut simul & conuicium patiar,& uerberer,tunc agendo,teneor has omnes iniurias,quas passus sum,simul in uno libello coniungere, ut.l. prætor.§.si mihi plures.ff.de iniur.Et tamen ex qualibet per se imponitur pœna,& sequitur condemnatio ac si proponeretur in diuersis libellis,ut leg.non est nouum.ff.de acti. emp.&.l.si adulterium cum incest.ff.ad.l.iul.de adulte.Ratio est,quia hæ
32 iniuriæ ad diuersos effectus tendunt.†Si uero quis coadunauerit gentem,& miserit illam ad aliquem locum, certe cum isti actus tendant ad eundem effectum non punitur nisi uno effe-
33 ctu,ut.l.iij.ff.ad.l.iul.de vi.†Si autem per unã,aut plures leges pro eodem crimine imponuntur plures pœnæ speciales copulatiue,tunc iudex omnes pœnas imponere debet,ut.l.qui sepulchri.C.de sepul. uiola. &.d.l.nunquam.ff. de priuat.delict.
34 Si autem pro eodem crimine plures imponuntur pœnæ alternatiue una,aut diuersis legibus,tunc iudex inter pœnas eligit pro arbitrio,ut.l.iij.C.de ser.fugi.&.lxxxiij.distin.in gl.in uer. summæ,idem si imponatur incerta pœna de certis, etiam eli-
35 git iudex,ut.l,i.§.expilatores.ff.de effract.& expil.† Aut absolute,tunc aut per eandem legem,& tunc oratio absoluta habet uim copulatiue,ut.ff.de uerb.sign.l.sæpe.Aut per aliam legem,tunc secus,quia una tantum debet imponi, ut.l.senatus censuit.ff.de accu.& quod no.de pœnit. dist.i.c. pœnæ.in gl.
36 ubi not.quod†in uerbis legis,& in uerbis iudicis,semper minor pœna uidetur imposita,& hoc in pœnis ministerio iudicis infligendis,& quando ambæ pœnæ sunt speciales. † Sed si una
37 sit specialis,alia generalis,tunc aut ueniunt ex eadem lege, &

specialis debet imponi,ut.ff.de pœn.lega.sanctio legum. Aut ex diuersis legibus,tunc aut una pœna est ordinaria,alia arbitraria extraordinaria,tunc illa pœna debet imponi,quæ per le
38 gem posteriorem imponitur,ut not.C.de accu.l.i.† Aut utraq; pœna est ordinaria,tunc aut una pœna applicatur parti, alia fisco.ut pœna annullationis contractus,quæ applicatur parti,& pœna condemnationis fiscalis, & utraque imponitur, ut
39 notat.in.l.ij.C.de sacrosanc.eccle.† Sicut incendiarius condẽ natur fisco, ita & parti,quia emendat damna edita.l.qui ædes.
40 ff.de incend.rui.& naufra.† Aut neutra pœna respicit partem, sed rempub.tunc una respicit solutionem,& alia non, ut pœna infamiæ,tunc utraque imponitur, ut.ff.de pœnis, leg. qui ultimo,una per legem,altera per iudicem,quia lex,& iudex in
41 puniendo concurrunt.† Aut per alteram pœnam purgatur delictum,& satisfit legi,& iuri,quæcunque pœna imponatur,tũc siue una pœna includatur in altera,ut in homicidio,& parricidio siue non,unicum delictum,& unus titulus maleficii puni tur una pœna tantum,ut.ff.de accusa.leg.senatus, & quidem
42 no.in.l.nullum.C.de testi.& extra de iudi.cap.at si cleri.† Nã per impositionem unius pœnæ alia pœna consumitur,ut puta, si essent duo crimina simul commissa,& ex quolibet eorum debeat imponi pœna mortis,cum quis non posset occidi,nisi semel.Ideo semel tantum punitur,ut Bar.in.l.uulgaris.ff.de fur. ubi dicit quod si quis pluries ad uxorẽ alterius accesserit, una tantum pœna imponitur,licet ex quolibet coitu nascatur accusatio.ut glo.in.l.mariti.§.sex mensium,in uersi.commissi, insi. ff.ad.l.iul.de adul.&.l.si diuturno.ff.de pœn. Sed quia in his imponitur pœna capitis pro adulterio,non est iterabilis, ut.l. quanuis in fi.C.ad.l.iul de adul.Ideo una tantum pœna imponitur,ut gl.in.d.l. uulgaris,in uer.fur.erit.unde si unus seruus plura delicta cõmiserit,una datione illius serui indiuidui,quia seruus diuidi non non potest,dominus liberatur, ut.l.si quis a multis.ff.de noxa.actio.&.d.l.nunquam, uer. sed si seruus.ff.
43 de priuat.delict.† Et licet pœna mortis non sit reiterabilis, & quis non possit nisi semel mori, potest tamen pœna mortis exaggerari.sicut cum quis est aggressor itinerum.& obsidet publicas stratas,& plura homicidia commisit, expilatorq; domorũ nocturnus,tunc pœna mortis uenit exaggeranda.quia debent ei crura,tibiæ,& brachia,induas partes, & dorsum rumpi, & frangi,& in rota in altum erecta affigi,donec languendo uitam exhalauerit,secundum ordinationem domini nostri regis pu-

blicatam in parlamento Parisiis.xi.die. Ianu. Anno domini. M.D.xxxiiij.secundum quam ego feci exequi ad dictam pœnam rotæ duos insidiatores,& itinerum grassatores, nominatos scilicet Iohannem de congis,alias,de sainct oyen,& alterum Iohãnem de Nouyon,alias Neron,die mercurii.xiiij.martii.anno domini.M.D.xxxvi.in foro pub. Firmitatis milonis apud Valesium,sequendo arestum dominorum iudicũ per dominum nostrum regem ad iudicandum processus per me instructos in reformatione lucorum,syluarum, & nemorum Valesii pro ultimo gradu,& iudicio delegatorum me relatore: processus prædictorum reorum existente die quinta Februarii anno. M.D.xxxvi.

44 ℭSed quæritur,†,quomodo iudex potest augere, uel minuere pœnam,cum hoc sit in legis potestate,ut.ff. ad turpil.l.i.§.i.in fi.ubi dicitur pœnæ persecutio.i.executio,non uoluntate iudicis mandatur sed legis autoritati reseruatur,&.ff.ad municip. l.ordine.ij.respon.& in.c.si quem pœnituerit.ij.q.iij. cum nec etiam posſit iudex imponere noua genera pœnarum,cum iudex non debeat recedere a pœnis a iure & consuetudine inductis,per.l.moris §.sed enim sciẽdum,&.l.capitalium.§.maiores. ff.de pœn.& Bal.in.l.incredibile.C.de pœ.Ita quod quando pœna habet certos fines ex qualitate probationum,nunquam potest ex qualitate exaggerari scilicet aggrauari pœna,ut.l.generaliter,in princi.ubi est tex.no.ff.de decur.Ad hoc respondere possemus,quod iudex non potest sine causæ cognitione augere,uel minuere pœnam,sed cum causæ cognitione potest augere,uel minuere pœnam,ante sententiã,uel in sentẽtia.ut. l.hodie.ff.de pœn. quia nõnunquam euenit,ut aliquorum maleficia exacerbentur,quoties nimium grassantibus personis exẽplo opus sit,ut ff.de pœnis.l.aut facta.§.ult.post sententiam uero non potest.†.quia sua dicta præsidi reuocare non licet,ut.C. de pœnis.l.pœnam &.ff.de re iudi.l.cum quærebatur, & glo. in.d.c.si quem pœnituerit.ij.q.iij.Mitiorem etiam sententiam iudex certis rationibus motus dicere potest.l.Et si seuerior.C. ex quib.cau.infa.irrog.†Et potest iudex inter pœnas mortis arbitrari,an igni subiiciat,uel furcæ,uel decoletur.quia gratiam facere potest pœnæ,non uitæ.Sed leuioris prout dictauerit sibi æquitas arbitrii, secundum dignitatem,secundum ætatem, secundum merita prioris uitæ,ut.d.l.quid ergo.§. pœna grauior.ff.de his qui not.infa.& d.l.& si seuerior.Exẽplum enim est, † ut cum quis instrumenta pœnes se deposita, aduersario suo prodiderit,

45

46

47

tuo prodiderit,& inspicienda exhibuit, & ideo deportari,& infamari in perpetuum debet,ut ff. de pœnis.l. siquis aliquid.§.
48 instrumenta,&.ff.ad leg cornel.de fal.l.i.§.is quis. † Propter ætatem tamen magnam uel paruam,iudex potest mitigare pœnam.ut.ff.de mino.l auxilium.§.in delictis, &.ff. de termino
49 mot.l.ij † Aut quando delinquens sine dolo deliquit, ut.ff.de pœn.l.respiciendum.§.delinquunt,&.l.absentem § fi. Aut quãdo non dolo,sed lasciuia homicidium quis fecit, ut.ff.ad leg. cor.de sica.l.in lege, & ff.ad leg.cor.de fal.l. falsi i.§. ordine. Aut quando delinquens dicit se esse commilitonem Reipub. ut.ff.de re milita.l.non omnes.§.fi. & gl.in.d.l. & si seuerior.
50 †Ex causa ergo,& persona,& ætate,& ratione scandali, potest iudex arctare,uel ampliare pœnam.Ex causa,ut.l.distinct.c.ut constitueretur.ubi dicitur,detrahẽdum est aliquid seueritati, ut maioribus sanandis malis,charitas sincera subueniat. Ex persona,ut.xxiiij.q.i c.qui contra,&.ff.de pœn. leg. capitalium. §.ult.ubi dicitur maiores puniri minori supplicio, et seuerius, seruos quam liberos,famosos,quam integri status. A etate. ut. lxxxvi.distin.c.tanta nequitia,ubi dicitur,quanto morti uicinior effeceris,tanto solicitior,atque timidior esse debes.Et quidem pœnæ sententia inde fuerat iaculanda,sed quia simplicitatem tuam cum senectute cognouimus,interim tacemus. eos uero,quorum consilio hoc egisti,in duobus mensibus excommunicatos esse decreuimus neq; simplicitati tuæ,neque ulte
51 rius senectuti parcemus. †Ratione etiam scandali,& tumultus aliqua postponuntur, & fiũt,quæ aliter non fierent, ut in. c.de his uero.l.distin.&.c.placuit.distin.i.& leg. qui cædem,
52 &.l.eiusdem.§ pe.ff.ad.l.cor.de sica.&.ij.qõ.i.c.in primis.† Et illud non tantum est uerum in extraordinariis criminibus, ut possit augeri uel minui pœna in sententia,sed etiam dici potest in publicis iudiciis,& ordinariis,ut.ff.de pœnis.l.respiciẽdum,in princip.&.l.aut facta §.fi.&.ff.ad.l.cor.de fals.leg.antepe.& plenius super his dicere possumus in.d.l. quid.ergo.§. pœna grauior.ff de his qui not.infa.in glo. sed quomodo po-
53 test iudex.†Sed quomodo in extraordinariis criminibus potest augeri,uel minui pœna,cum nulla sit per legẽ statuta certa pœna? Respondere debemus,referre nos ad id quod fieri solet de tali crimine ex consuetudine: quod cum excesseris, dicaris augere uel minuere, ut argu.ff.de damuo infec.l.si finita.§.primo.

D 54 ℂ Quæritur.} † Debemus enim prius inquirere de maleficio, quã iudicare, ut ca. Deus omnipotens. ij. q. i. Immo antequam iudex procedat ad aliquam inuestigationem, & inquisitionem debet ei constare de maleficio. l. fi. is qui. §. si tu Titium. ff. de furt. & l. i. §. item illud. ff. ad sylla.

E 55 ℂ Consanguineis} † Quilibet enim potest suam, uel suorum iniuriam persequi, & exequi. l. non prohibentur milites, & l. de crimine, & l. cum rationibus. C. qui accusa. non poss. uel si res ad quemcunque pertineat. l. senatusc. C. eo.

F 56 ℂ Procuratore fiscali iuncto.} † Apertissimi iuris est, ut quod ex cuiuscunque patrimonio ceciderit in casum ex delicto, & legibus & recto iuris ordine fisc. aduocatis agentibus, uindicari debeat, pœna contrafacienti imminente ut. l. omnes de delato. lib. x. C.

G 57 ℂ Per se respondeat.} † Quando ex elogio, seu inquisitione cõstat iudici, modice oneratum, reum super crimine imposito, ex quo non posset subsequi pœna mortis, uel debilitationis membrorum, potest iudex reum citari facere coram se personaliter comparaturum, quotiens necessarium, opportunum aut utile ei uidebitur. l. fi. C. de procura. Cum ex multis possit suum animum informare partis principalis ministerio, quod non posset procuratoris medio, & in his non potest certa regula dari, cum ex arbitrio dependeat iudicantis, ut nota. in. c. pastoralis, extra. de iudi. & in. c. fi. & ibi gl. & docto. extra de procurato. & in. l. i. in princip. ff. eodem, & C. de his qui ueniam ætat. impet. l. iij. ff. ex quib. cau. in poss. eat. l. ait prætor.

H 58 ℂ Extraordinarie.} † Quando enim scelus est graue, de quo constat per informationes, & ex quo uenit imponenda pœna corporalis, uel supra relegationem, contra reum extraordinarie procedendum est. l. solet, in uerbo, sed hoc genus mandati extraordinarium est. ff. de offi. procon. & legat. Ideo exhibendus est reus, nec a carcere relaxandus, nec fideiussoribus com-
59 mittendus. † uerum hanc carceris pœnam ante supplicium sustinere debet, ut. l. diuus. l. i. ff. de custo. & exhi. reo. Et illo casu non potest reus audiri, & comparere per procuratorem. l. ac-
60 cusatore. §. ad crimen. ff. de publ. iud. † Sciendum est igitur de omni iniuria eum, qui passus est, posse criminaliter agere, uel ciuiliter. Et si quidem ciuiliter agitur, ordinarie, agitur pœna pecuniaria æstimatione iudicis actori danda imponitur. Si autem criminaliter agitur: ut quando fit captio corporis super

informationibus,interrogatio,cum repetitione, & conforma-tione testium,contra reum,tunc officio iudicis extraordinaria, scilicet capitis,uel status,si iudici sedeat,uel pecuniaria inferẽda fisco, non actori,pœna reo irrogatur,ut.l.fin.C.de iniur.&.§.in summa,insti.eodem.

I 61 ¶Et tandem ordinarie.†}Vbi enim crimen non est probatum plene,uel semiplene,ut in discursu præsentis processus constabit,ita quod prima facie persona uidetur innocens, debet dimitti,& relaxari a carceribus, sub fideiussoribus,si dare possit, ut.C.ad.l.corn.de sica.l.i.Et.C.de adul.l.si qui,uel quia in aliis erat innocens,ut.ff. de re mili.l.non omnes.§.a barbaris, & in
62 auc.ut ordo præfectur.col.v.†debet autem reus dare idoneos fideiussores de ueniendo ad iudicium ut.ff.in ius uoc.ut eant,
63 uel soluant leg.i.&.ij.†Et dicuntur idonei fideiussores de iudicio sisti,facultatibus.& facilitate conueniendi, ut.l. fideiussor
64 for.ff.qui satisd.cog.†nec sunt idonei fideiussores, qui habent declinatoriam,siue præscriptionem fori,ut.l.si fideiussor.ff.eo. tit.neque uidetur quis dedisse fideiussorem,qui dedit eum,qui priuilegio fori tutus est, nisi eidem priuilegio renunciauerit, ut.l.i.ff.si quis in ius uoca.Quo autem ad fideiussorem debet idem fideiussor idoneus exhibere reũ in eadem causa, in qua tunc est,donec iudicium accipiatur,& ut ad experiendum non faciat ius auctoris deterius,ut.l.i.§.si desinat.ff.si ex noxa.caus. agat.ubi dicit tex.si desinat seruus esse promissoris, uel actio amissa sit,non uideri in eadem causa statum,uel si is, qui pari loco erat,in litigando cœperit esse in deteriore,uel loco,uel ꝑ
65 sona mutata.†Petitur ergo fideiussor de iudicio sisti, quia ubi requiritur proferri diffinitiue,uel absolutiue, exhibitio rei est necessaria,priusquam pronuncietur,glo.in.l.consentaneum,in
66 uerbo,cogendum.C.quomodo & quando iude. † Et siue actio sit pœnalis,siue non, fideiussor de iudicio sisti, in defectum exhibendi reum,tenetur ad uerum interesse,scilicet ad id ꝙ principaliter petitur,ut.d.l.fideiussor.§.fi.&.l.seq.ff.q satisd.co.nõ tamen uenit puniendus similitudine supplicii,quo debeat pu-
67 niri ille,qui debebat exhiberi†quia qui se obligat ex suo contractu,non potest se obligare ad pœnam mortis,ut.l.liber homo.ff. ad legem aquil. & glos. in.c. cum homo.xxiij.q.v.Sed quando reum criminis pro quo satisdedit non exhibet, pœna pecuniaria plectitur,& si dolo nõ exhibeat,extra ordinem uenit damnandus,ut.l.si quis.ff.de custo. & exhibit,reo.& Bat.

68 ibidem.†Si uero officialis, uel commentarienfis non exhibet reum,lex eum fimilitudine fupplicii punit.l.ad commentariẽ
69 fem.C.de cufto.et exhi.reo.&.l.milites.ff.eo.†Sed quæro,quid fi reus ita pauper fit,ut non poffit fatifdare, neque cautionem præftare? dico quod tūc præftabit iuratoriā cautionem, quod fatisfaciet,cum peruenerit ad pinguiorē fortunam, ut.c.odo- uar.extra de folu.Præftat igitur,quam dare poteft,ut extra de dote.poteft diuor.refti.c.pen.& gl.in.c.experte extra de uer.fi.
70 †Sin autem reus bona immobilia pofsideat, committitur fuæ promisfioni,cum iureiur.quam iuratoriam cautionem uocant, uel nudam promisfionem,uel fatifdationem,quam pro quali- tate perfonæ fuæ compellitur, quis dare ut.ff.qui fatif.cog.l.
71 fciendum &.§.fed hodie.infti.de fatid.†Et fi reus effet forēfis, debet conftituere,& eligere domicilium,ubi conueniri pofsit, ut.l.domicilium.ff.ad municip.&.l.fi patria, de incol.lib.x.C. & ut ftet certo loco,quando eft cōmodum alicuius,ut Bartho. in.l.titio centum.§.titio centum.ff.de condi.& demonftra.

K 72 ℭ Per procuratorem.}†Iudex in delictis, ufque ad pœnam re legationis, poteft recipere,& admittere reum ad comparēdū. & fe defendendum per procuratorem,non tamē ad hoc necef fitatur,aut cogitur ad hoc,nifi uelit,ut.l.fi feruum.§. publice. ff.de procura.& gl.in.l.reos,&.l.abfentem.C.de accufat. &.l.
73 diuus.i.ff.de cufto.reo.†Sed interdum quando crimen non eft plene probatum,adeo quod æquum fibi uidetur reum iuftifica ri per fuas defenfiones,ad id eum iudex admittit,quia defenfio eft de iure diuino,naturali,& humano permiffa, & debet iu- dex tunc concedere dari copiam titulorum, & refponfionis, reo,ut capitulo primo extra de accufationi. in. ui. & capitulo qualiter & quando.ij.extra eodem. & etiam copiam aliorum actorum,fi hoc requirat delatus,ut.l.is apud quem cum ibi no.
74 C.de eden.†Item debet idem iudex ex officio,reo de aduoca- to,feu defenfore prouidere,ut not in.l.fi non defenderetur.ff.
75 de pœnis,&.l.i.ff.de quæftio.eo.†quod bonus iudex debet ze lare potius innocentiam rei,q̄ culpam,ar.l.placuit.C.de iud.

L 76 ℭ Adiornabūtur ad tres breues dies.}†Quando rei exhiben- di fe per contumaciam abfentant,hinc nō poffunt capi ad cor pus,de confuetudine citantur unica citatione pro tribus,quod dicitur unum edictum pro tribus,ut.l.nunquam.ff.de iud.cō- parituri ad tres breues dies continuos,& confequentes coram iudice loci,& hoc præconia uoce ad fonum tubæ, cornu, uel

eã panæ secundũ morem locorum,ut not.gl.in.l.ij.C.de decre. decurio.li.x.C. & facit quod no.glo.in.l.i.C.quæ sit longa cõ
77 sue.& idem Ange.de malefi.in uerbo,qui iudex commisit† de consuetudine Franciæ citãtur rei regulariter ad sonum tubæ. De iure citantur per triduũ ter per singulos dies.l.inter.ff. de bum.iudi.Et condemnantur rei,ex illa triduana contumacia, secundum qualitatem probationum,& merita delictorum. Et hoc de stilo curiæ parlamenti Parisini.De stilo uero præpositurae Parisiensis,& fori episcopi,& de iure non ueniunt rei cõdemnadi ex illa triduana contumacia trium dierum.d.l.inter, ibi ne per triduum per singulos dies ter citatus reus condemnetur.ff.de pub.iudic.Verum est quod pro contumacia mulctã
78 tur.†Nam si quis in ius uoca.non ierit.ex causa a competenti iudice mulcta pro iurisditione iudicis damnabitur, ut.l.ij.ff.si quis in ius uoc.non ierit,de consuetudine mulcta cuiuslibet defectus in quolibet trium dierum est septemdecim solidorum pa
79 risiensium cum dimidio.†Et talis mulcta,siue emenda applicatur fisco,& non parti ciuili,tam de consuetudine quam de iu
80 re,ut.l.v.&.l.eos.C.de modo mulcta.†Quãtum autem ad partem ciuilem,rei condemnantur in secunda citatione in expensis contumaciæ,ut.l.sancimus.C.de iudi.& extra de procu.c. querelam,& glo.in.c.quoniam contra falsam,extra de proba. ad hoc enim ut rei prælibati condemnari possint absentes de iure,& stilo prædict.præpositurarum ultra illam citationem ad tres breues dies debent iterum citari,& uocari per edicta, scilicet per tres quater denas,& quartam ex abundanti, ut.l.i. uersi.præsides, iuncta glo.ff.de requi.reis.Ratio siquidem est
81 †quia uox præconis paucis innotescit, ut in autem.qua in prouincia.C.ubi de crimine agi oport.in.glo.ibi,præconia,& au-
82 tem at qui semel.C.quomodo & quando iudex†Ad peremptorium autem edictum de iure hoc ordine peruenitur, ut primo petatur post absentiam reorum edictum primum, mox secundum per interuallum non minus decem dierum.Et tertiũ,quibus propositis,tunc peremptoriũ impetret,quod inde hoc nomen sumpsit,ꝙ perimeret omnem disceptationem,hoc est, ultra non patietur aduersarios tergiuersari.In peremptorio autem comminatur iudex,qui edictum edit etiam absente parte cogniturum se,& pronunciaturum.Et post edictum peremptorium impetratum,cum dies eius superuenerit,tũc absentes iterum,& quarto ex abundanti,citari debent,& siue respõderũt,

siue non, agetur, causa, & pronunciabitur, non utiq; secundum præsentem, sed & interdum uel absens. si bonā causam habuerit, uincet, ut. l. ad peremptorium, cum leg. seq. ff. de iudi. Et licet de iure inter edicta sit interuallum non minus decē dierū, de consuetudine tamen est interuallum quatuordecim dierū,
83 & in hoc discrepat a iure tantū. †Et quanuis posset dici, quod iura hic proxime allegata, loquantur in ciuilibus, dic etiam quod eædem dilationes sunt in criminalibus, sicut in ciuilibus, ut Bart. & glo. in. d. l. inter accusatorem. ff. de publi. iudi.
84 †Quatuor ergo proponuntur edicta. Primum dicitur admonitorium, ut in auctenti. de hæred. & fal. §. quis autem non colum. i. Secundum conuentionale. Tertium, citatorium. Quartum, peremptorium, quod comminatorium dicitur. ut gl. in. d. l. ad peremptorium, & l. in peremptorio. ff. de iudi.
M85 ℂDestinatis. †} Edicta de iure solent fieri in quadam dealbatione in prætorio. Item fiunt per uoces præconum, & hoc obseruat consuetudo præpositure, & uicecomitatus Parisiensis cum sono tubæ. Item per nuncium sine tuba, cum affixione dictorum in quadriuiis publicis, uti obseruat stilus fori episcopi Par. & hoc imitatur ius, ut in auc. de litigio. §. omnem, colum. viij. Ratio quare hæc edicta affigantur in scriptis in prædictis quadriuiis est quia uox præconis paucis innotescit, ut supra dictum est, quia audientibus tantum, & quibus hi dixerint. Sed edictum sic per multos dies positum, omnibus liquet, ut in auctenti. at qui semel, iuncta glos. C. quomodo & quando
86 iudex. †Contra corrumpentem uero album propositum, uel quod in albo proponitur, datur actio popularis in quingētos aureos. l. si quis id quod. ff. de iurisdi. omnium iudicum.
N87 ℂCommissionis rogatoriæ.} †Sunt nonnulli de crimine accusati, qui latent, aut relinquunt prouinciam, in qua deliquerunt, & in alia prouincia degunt. Tunc solent præsides prouinciarum, in quibus delictum est commissum, uti publica epistola scilicet commissione rogatoria, & scribere ad collegas suos, ubi factores scilicet rei agere dicuntur, & desiderare, ut cum fidis custodibus ad se remittantur, ut. l. solent. ff. de cust. & ex-
88 hi. reo. & in auct. ut nulli iudi. §. si uero quis †iudex uero qui has publicas susceperit literas, debet suo periculo, & officii sui, huiusmodi reos comprehendere, & ad iudicem prouinciæ transmittere in qua peccauerint, suppliciis legitimis subiiciendos. quod si hoc facere, aut officium eius tradere neglexerit, tunc

& ipsum iudicem tres auri libras & officium eius alias tres pro pœna ferre decebit. Et si idem iudex, aut aliqui officii eius propter lucrum huiusmodi personam non comprehendat, aut cōprehendens non transmittat, & hoc agens conuincatur, (spoliatus singulo exilio tradetur, ut in.d.auc.ut nulli.indi.§.si uero.Et.C de his, qui latro.uel aliis crimi.reos occult.

O89 ¶Figuratiue.} † Absentes, & fugitiui rei criminis per edicta citati pro qualitate delicti, & probationis possunt condemnari, text.cum glo.in.l.si apparitor, de coarta.lib.xij.C.&.l.ad commentariensem.C.de custod.reo.&.l.ne diu.C.de pœ.gl.in cap. qualiter & quando in uerbo inquirēdum, uersi.si uero infamatus, extra de accu.& extra ut lit.non conte.c. quoniam.§. sunt & alii.Et licet hi tex.uideantur speciales, & quod regulariter non possit ferri sententia in absentem supra relegationem sanctiusq; sit impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocētem damnare, sed tantum pœna pecuniaria, uel ea quæ æstimationem contingit, possit irrogari usque ad relegationem inclusiue, ut.l.absentem.ff.de pœ.&.l. absentem.C.de accu.&.l.

90 i.§.i.ff.an per alium cauf.ap.† Tamen de statu.Italiæ potest in reos absentes irrogari pœna pro qualitate delicti scilicet pœna sanguinis, ut Bar.l.i.ff.de requi.re.& idem obseruatur de cōsuetudine regni Franciæ, ut contumax siue bannitus habeatur pro confesso, nec postea auditur de crimine, immo quotiescunque reperitur reus, nō est opus alio nouo processu sed paratur sola executio, dummodo notescat iudici contumacem esse illum, de quo agebatur in processu.ut Bar.i l.diuus uer.sic. & di

91 uus.ff.de cuf.& exhi.reo.& Bar.in.d.l.i.ff.de requi.reis. † Verumtamen priusquam iudex procedat ad condemnationem absentis, debet habere fidem de maleficio imposito per examen testium secundū Bar.in.l.inter.ff.de pub.iu.† Qui igitur apud fiscum causam defendere sæpius conuenti neglexerint, rebus iudicatis subiiciendi sunt ex eo apparet si sæpe conuenti præsentiam sui facere noluerint ut.l.contumacia.§.contumax, &.l. de unoquoque.§.qui apud.ff.de re iudica.

P93 Offeret remissionem.} † Remissionarius, in criminalibus petens restitutionem aduersus sententiam, uel appellans a sententia criminali, tenetur personaliter comparere in iudicio genibus flexis, capite discooperto, ante faciem iudicis pro tribunali sedentis.l.i.ibi, si se obtulerit.C.ad.l.corn.de fica.&.l.i.§.finantem.ff.an per alium cau.appel.red.pos.arg.l. lege cornel.ff.

ad senatusconsult.sylla.ibi.ex uinculis causam dicant, & Bal.
94 in.l.§.eum qui in fi.ff.de postul.†Nec posse reus in contrarium impetrare, ut scilicet non teneatur personaliter comparere.l.fi. in.fi.C.de iniur.Et ad hoc ordinatio regis Ludoui.xij.

Q 95 ¶Torquebitur.}†in criminibus scrutandis ubi aliis probationibus ueritas illuminari non potest quæstio adhiberi solet interrogandiq; sunt rei.l.quotiens.C.de.q.
96 †Sed ita demum ad tormenta uenire oportet, cum suspecti sunt rei, & aliis arg.ita probatio admouetur, ut sola cõfessio deesse uideatur.l.i.ff.de quæstio.
97 †Quæstiones autem non semper, neque in omni causa, & persona desiderãdæ sunt, sed tantum cum capitalia, & atrociora sunt maleficia, quæ non aliter explorari, & inuestigari possunt, quam per reorum quæstiones, tũc efficacissimæ ad inquirendam ueritatem, æstimantur.l.edictum.ff.de.q.
98 †Sed si tortus non confiteatur in tortura delictum, uidetur quod sit liberandus, quasi sint purgata inditia secundum Bar.in.l.fin.ff.de.q.
99 †et ubi ex tortura non potest crimen inueniri, tortus absoluitur. Nam licet indicia præcesserint torturam, non excusatur accusator a calumnia.
100 †Et propterea damnum læso contigens indebite, debet illi emendare, secundum Bal.in.l.fi.ff. de calum. & facit secundum eun. quod no. in.l.pe.C. de cond. ob caus. dat.&.l.dominus.C.de.q.
101 †ubi dominus, cuius seruus est tortus, agit contra calum.& quæ habentur in l.sed si unus.ff. de iniur.
102 †Si uero indicia sint manifesta, ex quib.reus est tortus, excusant accusatorem a calum.secundum. Bal.in.l.iij.C.ad.l. Iul.de adul.
103 †unde reus tortus, liberandus erit ab illa inquisitione tantum, sed non definitiue a delicto, per not.per Sal.in.l.si hi qui adulterii.C.ad.l.iul.de adul.ubi dicit per glos.ibi positam
104 †quod si iudex habet sufficientia indicia contra accusatum, qui pluries tortus nihil confessus est, non debet ipsum diffini.absoluere sed debet concedere abolitionem accusationis per.l.aboli.C.de gene.abol.Et idem ipsæ tenet in.l.si quis alicui.C.ad.l.iul.mai.ubi dicit
105 †si reus delatus in illo crimine tortus nihil confessus fuit, propter quod accusator tortus fuit qui nihil probauit, quod iudex neutrum absoluet, sed rem indiscussam dimittet, & ideo debet liberari fideius.& nõ diffinitiue absolui a crimine, quia possent superuenire alia indicia. Et idem
106 uidetur tenere Sali.in repe.l.siquidem.C.de accus.†Et sic erit iudici delinquẽdũ pro animi arbi.an sint indicia manifesta, uel nõ manifesta.l.iij.§.eiusdẽ,&.§.tumagis scire potes.ff.de testib.

R 108 ¶Mulcta.} In †actione iniuriarum, altera actio ad damnum pertinet culpa datum, altera ad contumeliam. l. item apud labeo. §. si quis seruo uerberato. ff. de iniur. & l. sed & si. ff. ad. l. aq.
108 †qui enim uitam, moresq; nostros corrumpunt, deteriores sunt his qui substãtias alioru, prædiaq; diripiunt, ipsi enim ea, quæ extra nos sunt (licet nostra sint) auferunt, nostri quoque detractatores, & morum corruptores nostrorũ, siue qui aduersus nos armãtur, proprie nosmetipsos decipiunt, & ideo iuste infames
109 sunt, ut. c. deteriores. ui. q. i. & xxiij. dist. c. illud. † Ideo ex eo crimine purgare se debent, ubi dignoscuntur deliquisse, & publice iniuriam abiurare, iuxta considerationem iudicis, ut. c. inter solicitudines, iuncta glo. extra de purga. cano. Et hoc etiam no
110 tatur in quolibet horrendo crimine, † & iurare debent se nunq̃ similia commissuros, ut. xij. q. ij. c. de uiro, & xxiij. quæstio. viij. c. pessimam, & i. q. vij. c. quotiens, ubi pœnitens iurat, quod de
111 de cætero non labetur. †corripiendi sunt igitur crimina corã omnibus, quæ peccantur coram omnibus, secretius, quæ peccãtur secretius, & distinguenda sunt tempora, & cõcordabit scri
112 ptura, ut cap. si peccauerit. ij. q. i. †Quod si damnatus renuerit facere hanc emendam honorabilem, durius, & acerbius punietur. d. c. inter solicitudines, extra de purg. cano. Et ita uidi practicari Parisiis in curia parlamẽti anno domini millesimo quingentesimo. xxix. Aprilis. xvij. contra & aduersus Iohannẽ Berquin, qui accusatus de hæresi, per arestum curiæ fuit condemnatus ad emendam honorabilem faciendam, super petram marmoream graduum palatij, qui renuens hãc facere, remissus ad carceres per alterum arestum igne concremari condemnatus fuit. quem ego tunc officio patroni in senatu Par. fungens, exe
113 cutioni demandari uidi ante commuttes Parisi. ædes. † Et hoc idem uidetur obseruari in bannito. siue misso in perpetuum exilium, qui si reuertatur, nec obtemperauerit exilio, pœna capitis plectetur. Nam contumacia eius cumulat pœnam. Et si ad tẽpus exulat, nec obediat, in perpetuum exulabit, nemoq; poterit commeatum eundi, remeatumve domi dare exuli, nisi imperator, uel rex, ex aliqua iusta causa, tex. for. in. l. relegati. ff. de pœn. ubi dicit glos. quod sola uoluntas principis reputatur iusta causa.
S 114 ¶Bonis publicatis. †} Quæro utrum reus conuictus in criminalibus debeat condemnari in expens. canonistæ dicunt quod sic. Quia plus delinquit, qui temere insistit quam qui desistit,

ut.c.calumniam,extra de pœn.& uictus uictori in expens. etiã
in criminali debet condemnari.ut.l.cum quidam,in uerbo,ob-
noxios sibi,& ibi Bal.C.de fruct.& lit.expens.Sed hoc a pœna
confiscationis citra.Nam ubi reus pateretur uniuersalem con
fiscationem bonorum,ut hic,nulla alia afflictio pecuniaria ad
di potest,ut.d.c.calumniam,&.C.de fideius.l.i.ff.de capit. di-
115 min.d.l.tutelas §.si libertate.†nec ulla restitutiõis æquitas est
aduersus eum,qui nudus exulat.d.l.tutelas §. Item cum ciui
116 tas.†Et si quando pœna in supplicio consistit,non uenit refe-
ctio expensarum,ut Bal.in.l.non ignorat.C.de fruc.& lit. ex-
117 pens.†Sed adhuc quæro,an si procurator regis,seu fiscalis so-
lus litem prosequatur aduersus reum criminaliter,& reus uin-
cat,& obtineat,an dictus fiscus teneatur ad expens.damna, &
interesse erga reum præfatum? Dic quod non,nec in aliquo te
netur.Nam qui iure publico utitur,non uidetur iniuriæ facien
118 dæ causa hoc facere †Iuris enim executio,nõ habet iniuriam,
119 ut.l.iniuriarum.§.is qui iure.ff.de iniur.†Subuenitur siquidem
alicui ratione officij,si illicite non fiat,ut.ff de rei uen.l.qui re
stituere,&.ff.quod.met.caus.l.continet,&.ff.ad.l.aquil.l. quē
120 admodum.§.pen.†Si tamen esset dolus,fraus,calumnia,aut cõ
cussio in procuratore fiscali,teneretur in expens.dam.& inter
esse,& nomine proprio,non fiscali condemnandus,ut in.c.fi.
extra de calum.&.l.unica.C.de sumptuũ recuper.li.x.C.& ad
instar priuati redigeretur.l.qui fundum.§ si tutor, iuncta glos.
121 ff.pro empt.†Si uero fiscus obtineat,nec etiã repetet a reo cri-
minis impensas,siue criminaliter,siue ciuiliter agatur. Nam eo
dem priuilegio,quo fiscus,potiturus est reus nec est ferendum
fiscum qui præfatam prærogatiuam prætendit,aliquid plus ab
aduersariis suis quærere concedi quam ipse ab alio pulsatus fa
cere patiatur,ut.l.fi.C.de fruc.& lit.expen.
T 122 ¶Capite obtruncabitur.} †Nobiles & Barones,uel in dignita
te constituti ubi ex delicto per legem imponitur pœna mor-
tis,debent decapitari.l.capitalium.§.nonnunquam.ff.de pœn.
& Bal.in.l.data opera.C.qui accu.non pos.Pro homicidio si
quidem perpetrato,quis tenetur duplici modo. Primo,pro pu
blico interesse,criminaliter erga fiscum.secundo ciuiliter erga
123 conquerentem pro priuato interesse.†Nec altera actionũ præ
iudicat alteri,ut.l.indeneratus §.si dolo.ff.ad.l.aquil.Quia al
terum utilitas priuatorum, alterum uigor publicæ disciplinæ
124 postulat.l.licitatio.§.quod illicite.ff. de pub.& uectig †Quo

autem ad interesse priuatum,tenetur reus actione legis aquiliæ ad damna,& interesse erga hæredes occisi suam,aut suorum in iuriam persequentes,ut.l.sed & si ff.ad.l.aquil.&.l.dominum.
125 C.de iniu.† Aestimatio autem damni aut iniuriæ , ad iudicem spectat ut.l.i.§.spectat.ff.de iniur.quando.uidelicet illa æstima tio descendit ex.l.cor.de sica.ut.l.iniuriarum.l.constitutioni-
126 bus.ff.de iniur.† Alias autem iniurias non descendentes ex.l. cor.de sic.prætores permiserunt ipsis qui iniuriam passi sunt, eam æstimare,ut iudex tanti reum condemnet, quanti iniuriā passus æstimauerit,uel minoris,pro ut ei uisum fuerit, ut.§. pœ
127 na autem instit.de iniur.† Si uero homicidium esset cōmissum non dolo,sed leuissima culpa tantum,ut cum a diligenti præ-uideri potuit,& non est præuisum,aut prouisum,sed tunc de-nunciatum esset cum periculum euitari non possit,ut.l.si puta tor.ff.ad.l.aquil.uel cum prohibere potuit , & non prohibuit, ut.l.scientiam.ff.e.ut puta siquis ex alto se præcipitauerit, & super alium uenerit eumque occiderit , aut putator ex arbore cum ramum deiecerit,non proclamauerit,& prætereuntem oc-ciderit,ad coercionem.legis corn.de sica.non pertinet ut.l.in. l.ff.ad.l.cor.de sica.Sed tamen reus ex illa culpa leuissima te-netur actione legis aquil.pecuniariter scilicet ad damnum , & interesse ciuiliter , ut.l. in lege.ij.ff ad.l.aquil.&.l.ait lex , &.
128 l. proinde.ff.eo. † in delictis siquidem uenit omne interesse, ut.ff.de fur.l.inficiando.§.i.& ibi Bar.&.ff.de condi.fur.l.i.iiij. &.ff.de ui &ui ar.l.interdicto &.l.apud iulia §.i.ff.de le.i.&.l.
129 si seruum.ff.de uer.ob.† Et quamuis de iure fori in interesse non attendatur lucrum cessans,sed damnum,ut.ff.de dam.in fe.l.proculus,&.l.iniuriarum.§.si quis de honoribus.ff.de in-iur.& gl.in.l.si sterilis.&.§. cum per uenditorem.ff.de ac.em.
130 † Tamen hodie de iure.c.interesse uenit generaliter in lucro cessante,sicut in damno uitan.ut.l.unica.C.de sen.quæ pro eo
131 quod inter.profe.† Et ideo fit,quod in actione.l.aquil non solū uenit æstimatio rei sed etiam æstimatio extra rem,ut.§.illud in
132 sti.de.l.aquil.† Quo uero ad interesse publicum, ubi homici-dium est dolo commissum,agitur principaliter actione iniuria rum de ipsa cæde,uel ueneno dato,ut uindicetur,& non ut dā num sartiatur,ut.l.prætor.§.quid ergo.ff.de iniur.& tunc tene tur actione legis cor.de sica.ille solus,qui in dolo est,non autē
133 qui in culpa lata est.Nam dolus pro facto accipitur† in.l.autē cornel.lata culpa non accipitur pro dolo,ut in.l.i.ff.ad.l.cor.

de sica.† pœna autem.l.cor.de sica.pro homicidio est mors. & solent rei capite puniri,ut.l.eiusdem legis.§.legis.uer.sed solēt.
135 ff.ad l.cor.de sicar.† atrociora sunt delicta,quæ proueniunt ex
136 animo,ut glo.in.l.auxilium.§.in delictis.ff.de mi.† Et ideo ubi delicta sunt animo,siue dolo commissa,aut pensatis insidiis,restitutionem non meretur,& nec etiam minor restitueretur, ut.l.i.C.si adue.delic.et dolus siquidem ex indiciis perspicuis cō
137 probatur.l.dolum.C.de dolo.† Et in talibus grauibus delictis, culpa esset relaxare uindictam, ut.c.i.extra de postu. prælat.
138 † facilitas enim ueniæ præbet incentiuū delinquēdi,ut.xxiiij.
139 q.iiij.c.est iniusta.† & sic sub spe ueniæ quis peccare nō debet,
140 ut extra de cleri.excon.ministran.c.illud.† uerum interest reipubl.ne delicta remaneant impunita.l.ita uulneratus.§.cum neque impunita.ff.ad.l.aquil.

V 141 ¶ Strangulabitur.} † Viles personæ,ut famuli,uel infames,cōburuntur,uel furcis suspenduntur.l.in seruorum.§.i.ff.de pœ. & idem Bal.in.d.l.data opera.C.qui accu.non poss.

X 142 ¶ Bonis eius confiscatis.} † Cum uita admittitur, aut ciuitas, aut seruilis condō irrogatur,supplicii damnatione bona publicantur. Id est confiscantur,ut.l.i.ff.de bon.dam.&.C. de pœ. l.in metallum.cum enim ciuitas amissa est, nulla restitutionis
143 æquitas est aduersus eum,qui amissis bonis nudus exulat, † & eo ipso,quod quis amittit ciuitatem,perdit omnia bona sua , si ne aliqua publicatione.l.tutelas.§.item cum ciuitas.ff.de capi.
144 dimi.† Hinc capite diminuti amissione ciuitatis,seu libertatis non possunt conueniri,nec etiam conuenire actiue,nec passiue,sed datur plene actio in eos,ad quos bona eorum peruenerunt.Et quod cum eis contractum est postquam diminuti sunt, perinde est,ac si contractum non esset,aut factum,ut.l.ij.iunct.
145 gl.ff.de cap.dim.† Aduertenū est tamē quod licet olim propter damnationem ad mortem,bona essent confiscata,licet in sententia nihil dictum esset de confiscatione,excepta certa parte quæ filiis reseruabatur,ut.d.l.i.ff.de bo.dam. Hodie tamen bona damnatorum non intelliguntur confisca, quanuis quis sit ad mortem condemnatus,nisi in sententia capitali facta sit mētio de confiscatione bonorum,ut.l.amissione.§.qui deficiunt. ff.de cap.dim.ubi dicit text. Qui deficiunt, capite minuūtur, deficere autem dicuntur qui ab his,quorum sub imperio sunt desistunt & in hostium numero se conferunt. Sed & hi quos senatus hostes iudicauit,ut relegati scilicet deportati,utiq; usq;

146 adeo minuuntur, capite, ut ciuitatem amittāt. †Opus est itaq; ut in sententia expresse declarētur bona cōfiscata, alias non applicantur fisco, nec censentur confiscata. Imo ea bona damnati descendentibus & aliis reseruantur, ut. l. defunctis. C. si reus uel accus. mort. fuer. & in aud. bona. damnatorum. C. de bo. pro

147 scrip. †Quinimo per iudicē ipsi potest bannito in sententia reseruari pars bonorū, ut est casus in. l. si qua militi. §. i. ff. ex quib.

148 ca. maior. iunc. glo. in uerbo fuit. †Si tamen reus esset solēniter confessus delictum, ex quo ueniunt bona confiscanda, & postea, ante actā causam idem reus decesserit, non obstante eius morte, ueniunt eius bona fisco applicanda, secundū Bal. in. l. i. C. ex delic. defuncto. nec. dicet iudex, ꝙ reum mortuum condemnat, sed ꝙ confiscat bona rei mortui, alle. idem Bal. in. d. l. i. Specu. in tit. de accu. §. i. uer. ꝙ si latro. & Bar. in. l. i. ff. de pri-

149 ua. delic. † hæres tamen defuncti posset reuocare confessionē illius, & probare contrarium eius, quod confessus est, ꝑ ea quæ no. ff. de ap. l. creditor. § iussus in gl. ord. all. per Bal. in. d. l. i. ff. ex delict. defun. ubi dicit, ꝙ etiā sine confessione qñ est conclusum in causa, & liquide ꝓbatū est maleficiū, nō impeditur sententia, qa cū esset de necessitate eā ferri, quodā modo trahitur retro ar. ff. de iniur. l. deniq;. §. dic ergo, & ꝑ nouissimā cōstitutionē dñi nři, regis Francici. art. xc. Sic requiritur sentētia, uel æquipollēs, uel aliqd ꝙ necessario infert in confiscationē, ꝙ est

150 no. †Et quod de confiscatione dicitur idē potest dici in pœnis pecuniariis cōsistentibus in certa quātitate, puta in centū, uel in mille, qa eadē est ratio, & natura litis secundū eūdē Bal. in.

151 d. l. i. C. ex delict. defunct. †Cauetur etiā, ꝙ si appellans in fatū decesſit sine hærede, cuiusque generis appellatio euanescit. Quod si appellatori hæres extiterit, siquidē nullius alterius interest causas appellationi, reddi cogēdus nō est peragere appellationē, si uero fisci, uel alterius contra quē appellatū est, interest, hæres appellationis causas reddere necesse habet. Nullius aūt interest, ueluti cū sine adēptione bonorū relegatus est. Nā si adēptis bonis relegatus, uel insulā deportatus, ꝓuocatiōe interposita decesserit, quāuis pendēte appellatione, morte rei crimen extinctū sit aduersus quam non aliter is qui emolumentum succesſionis habet, obtinere potest, quam si in reddendis causis appellationis iniquitatem sententiæ detexerit, ut. l. uni-

152 ca. ff. si pēd. appel. mors inter. †Sic ubi iudex in sentētia cōdēnat reū ad mortē cū publicatiōe, seu cōfiscatione bonorū, si ap

pelletur,& interim moriatur reus,Sicut mors superueniens extinguit crimen,ita etiam confiscationẽ bonorũ,quia est acces-
153 soria ad pœnam,ut.l.iij.C.si pen.ap.mors inter.†Sed si condẽnet reum ad pœnam corporis afflictiuam,& copulatiue æqualiter,& principaliter ad confiscationem bonorum,sic dicendo reum ad pœnam mortis condemnatus,& eius bona confiscata declaramus,tunc si moriatur condemnatus pendente appellatione,licet crimen quoad impositionem pœnæ corporalis sit extinctum,ut.d.l.unica.ff.si pend.ap.mors inter.non tamẽ est extinctum quo ad confiscationum bonorum in qua reus fuit principaliter,et copulatiue condemnatus quia condemnatio confiscationis bonorum non fuit accessoria ad pœnam corporalẽ,sed principalis,ut.d.ll.& Bar.in.l.i.C.si pe.ap.mors inter. & Angel.de malefi.in.uerbo,& eius bona publicamus.
Y154 ¶Flagellabitur & exulabit.} † Sunt enim pœnæ corporales, quibus citra ademptionem uitæ præsides quemq; afficere possunt.Et Sunt pœnæ quædam,quæ coercionem corporis, aut exilium,aut seruitutem iniungunt,aut ciuitatem auferunt, uelut fustium admonitio,flagellorum castigatio,uinculorum uerberatio,aut damnum cum infamia,aut dignitatis alicuius aliquam depositionem,aut alicuius actus prohibitionem.l.siquis forte.§.fi.cum duabus.ll.sequen.ff.de poe.Et hæ pœnæ dicuntur minores,quæ non requirunt actum cõsumatum,sed inchoa
155 tum,ut.l.§.fin.ff.quod quisque iur.†Pœnæ uero maiores scilicet amisssionis uitæ,& membri requirunt actum consumatum, ut.l.i.§.qui puero.ff.de extraor.cri.Ibi perfecto flagitio punitur capite imperfecto deportatur,& Bald.in.l. siquis nondicã rapere.C.de episcop.& cler.Coercione autem corporis coercẽtur hi,qui semel tantum turbulentis acclamationibus se accõ-
156 modauerunt.†Nam fustibus cæsi dimittuntur, & exilio damnantur,ut.l.capitalium.§.solum.ff.de poe.&.l.exilium.ff.de interd.& releg.ubi loquitur de triplici exilio scilicet certorum locorum interdictione,aut lata fuga & omnium locorum interdictione præter certum locum,aut insulæ uinculo, idest rele-
157 gatione in insulam,ubi non stat cum hominibus.†Sed exilium proprie dicitur deportatio,improprie aũt relegatio,ut gl.in.d.
158 l.exilium.†Et sic est capitalis damnatio,ubi mors, uel ciuitat. amissio,uel seruitutis impositio sequitur,ut.l. rei capitalis.ff.
159 de poe.†Et tunc bona sine etiam publicatione confiscantur,p. d.l.i.ff.de bo.dam.&.l.tutelas.§.item cum ciuitas.ff.de.ca.di-

mi.hodie tamen requiritur sententia,ut supra dixi.

Z 160 ¶Dissimili pœna.}†Quia idē excessus magis est in uno, quā in alio puniendus,ut.c.sicut dignum.in fi.extra de hom.&.c. cum quidam.extra de iureiur.&.c.excomunicamus.§.creden-

161 dentes.extra de hære.&.xxxij.q.v.c.qui uiderit.†Diuersitas si quidem personarum diuersitatem exigit. pœnarum, ut aliter ex iisdem facinoribus puniantur serui quam liberi,aliter in uilissimo,& compedito quam in medii actus homine ius æstimationis constituatur,ut.§.pœna.autem,insti.de iniu.&.l.aut facta.§.persona.ff.de pœ.

Procemium criminationis.

AMA[a] Constans ferebat tres,aut quatuor uiros in platea crucis Tirouerí Parisiis misere trucidatos:hac impulsi statores[b] ultro ueniūt eo,qui trucidatorum frontem consignēt ac locent in iuris præsidio,judicisq; potestate,& quod frequētius dicitur,iustitiæ imponant manum:ne interea summoueantur,[c] sed spectandi omnibus sit copia,si forte agnosci possint. Deinceps trucidati in Prætorium deferuntur, ut ibi medicus,& chirurgus, iurisditionis præpositi mandato uulnera inspiciant:eorum latitudinem, ac magnitudinem pertentent:atque renuncient,quæ lætalia uulnera, & quanta,& quæ non:quantum incommodent,quantoq; ære curari queant uulnera Daui.

Medici & chirurgi renuntiatio, inepti rapportum nominant.

A 162 Fama.}†Dic quod fama de maleficio est sufficiens ad hoc,ut possit specialiter inquiri de maleficio contra aliquem, ut Bar. in.l.ij.§.si publico.ff.ad.l.iul. de adul.

163 †Not.tamen quod aliud est fama, aliud manifestum, & aliud notorium,ut glos.in.c.de manifest.iij.q.i.&infra dixi super facto probato.

B 164 ¶Statores.}†Quando est fama de malefi.iudex debet mittere militem,uel alium offic.ad uidendum hominem mortuum, & eius uulnera,Et facit scribere,ut postea possit inquiri, ut

no.Bar.in.l.fi.ff.de.q.& ideo ubi est homicidium perpetratū, nec potest directo constare iud. quis illud commiserit, iudex potest mittere pro uicinis tabellionem aut quem alium offic. ut inquirat.† Nam uicini dicunt uerisimiliter potius scire maleficium iux.eos perpetratum, quam alii no.in.l.iijcir.pri.ff.de testi.& extra de præsum.c.quosdā,&.c.quanto, & idē Bar.in.d.l.fi.ff.de.q.&.l.i.&.§.i.ff.de fl uuio, ibi aut æstimatione circumcolentium.

165 ut inquirat.

C166 ℭ Summoueantur.} † Ad custodiēda ea, quæ sine custodia salua esse nō possunt, mittendi sunt custodes, ut.l.i.§., dem ait.ff. de uent.in possess.mittē.Et interim annotatur.i.sub sigillo ponuntur, ut.l.fi.iunct.gl.ff.de requir.reis.Hinc Danielis.14.cap. Claude hostium, & signa annulo tuo: & iterum egressi clauserunt hostium, & signantes annulo regis abierunt.

Enunciamus nos Claudius Galenus medicinę doctor, & Æsculapius Chiron chirurgus præpositurae, &c. annuis stipendiis authorati die. xi.mensis octobris, anno domini. M. D X L. a præposito, aut ab eo, qui illius uicem sustinet accitos.[a] ad præpositurae tribunal uenisse: & illic tria cadauera, quæ dicebantur Chrisostomi Crassi in suprema curia aduocati, Ioannis Pluti negociatoris, & Iuliani Xenii cauponis urbis, dum uiuerent, ciuium pertentasse & inspexisse eorum uulnera: Crassi aduocati uulnera.iiii.unum in capite ancipiti ferro illatum, scissa calua ad cerebrum perueniens: alterum in latere sinistro ensis, aut alterius gladii cuspide immissum quatuor digitos ad ima cordis transiens: quæ duo erant letalia: aliud in umbilico profunditate duorum digitorum, reliquum in inguine digito cum dimidio profundum: quæ posteriora duo medicabilia erant, negociatoris uero duo, quorum alterum gutture perforato, alterum in facie longitudine.iiii.profunditate unius digiti: illud letale [b] hoc medicabile. Cauponis item duo: unum in brachio sinistro, os pertingens, hiatus trium digitorum, & profunditatis unius quod sanari poterat: alterū in stomacho latitudinis duorum digitorum corpus trāsfodiens ipsum, eo morti-

eo mortiferum:iisq; uulneribus letalibus saucios interiis-se. Similiter uisitauisse,& inspexisse duo uulnera Dionysii Daui,Grasfi assecl̨ę:unum in capite secundum aurem sinistram,longitudine digitoru.v. & profunditate ii.alterū manu sinistra ferè amputata,quę uulnera mortis,[c] uitii,aut impotentiæ exitum habitura sint satis perspici nō potest. Et hæc quidem uera esse confirmamus testibus chirographis nostris adscriptis anno & die quibus sup.

Hoc acto iudex,siue eius actuarius, siue quisquis alius, cui demandata fuerit hæc cura,ostensis iis,[d] qui eos uiuentes nouerunt,incipiet quærere super libello, ac querimonia hæredum,aut amicorum defunctorum:qui libellus, ut infra exponemus,scribetur:interim iudex hæredibus, aut amicis cadauera exportari,& tradi sæpulturæ permittet requirentibus. Sin minus,statuet eos deferri in hospitale sanctæ Caterinæ, in uico sancti Dionisii locū assuetum, & ad hoc Parisiis fundatum,ut inhumentur.

A 1 ACcitos†.} Iudex debet committere medicos & chirurgos iuratos,pro contemplatione uulnerum peritos, & illos consulere:qui considerata quantitate,loco,&qualitate uulnerum secundum artem suam exponant: & referant si uulnera fuerint mortalia,uel occasione eorum uulnerū mortis causa data,ut.l.ultima.&.l.si semel.§.causa, de re militari, libro.xij C &.l.i.§.&.l.iij.ff.de uentre inspicien.& extra de homicid.capitu.significasti,&.l.cum ita.ff.de uerborum obligatione,&.l.comparationes.C.de fide instrumento.

2 †Et debēt ij medici & chirurgi iurare coram iudice de ueritate dicenda. Nam licitum est iuramentum pro ueritate inquirenda,siue in testib. siue in aliis,ut.c.quanquam.xiiij.q.ij.quia fidelius durant,quæ uincula sacramenti ligant, ut cap.omne.xij.q.i.in qualibet tamen relatione,aut uisitatione,non est opus iuramento: dummodo sint semel iurati,& ad hoc destinati,& commissi in officium:& hoc de consuetudine

3 †Si autem plures non inueniantur medici,aut chirurgi,statur dicto unius,ut in authen.de non alienand.§.quod autem,coll.ii.& Bart.in tracta.de percuss.In his enim quæ consistunt in artis peritia,ut medici,& obstetricis,uel similium,sufficit eorum testimoniū de credulitate.Non

4

15 †cuius nomine nox aliquis agit, corporis exhibitio est necessaria, maxime ubi nomen non tenetur, aut non recognoscitur is, cuius causa noxali agitur, ut.l.iij.§.si quis noxal.ff.ad exhibē. ubi dicit text. Si quis noxali iudicio experiri uelit, ad exhiben
16 dum actio est ei necessaria.†quid enim si dominus quidem paratus sit defendere: actor uero designare non possit nisi ex præsentibus, quia aut seruum non recognoscit, aut nomen non tenet, nonne æquum est ei familia exhiberi, ut noxium seruum agnoscat? Quod ex causa debet fieri ad designandum cuius nomine noxali quis agit. Recensione, idest, nominatione seruorum facta.d.l.tertia.§.si quis noxali.ff.ad exhibend.iudicem siquidem ad exhibendum cognoscere decet, an iustam, & probabilē causam habeat actionis, propter quam exhiberi sibi desideret.d.l.iij.§.si mecum, in fine.

Accusationis formula.

Onqueruntur [a] apud dominum præpositum uel eius uicarium Antonia Diana uidua defuncti Ioānis pluti negotiatoris ciuis Lutetiani, dō uiueret in uico sancti Honorati sub intersignio galli coronati domum incolentis, tam suo nomine, quam ut administratrix corporum, & bonorum Iacobi, & Petri Plutorum suorum, & sui defuncti mariti filiorū annis minorum, Augustinus Plutus defuncti dicti filius annis maior, Benedictus Crassus discreti uiri magistri Chrysostomi Crassi, dum superstes esset, in supremo senatu aduocati frater, & Maria Martha, Iuliani Xenii hospitis Paulo ante in uico.S.Martini coponam habentis sub intersignio lupi & uulpis, Clemens Xenius defuncti frater, & Dionysius Dauus famulus quondam dicti magistri Chrysostomi, de Andrea Iro cerdone, huius urbis incola, Bernardo Thrasone, Claudio Caligula domini nostri regis legionariis, nobili Desiderio Anippo, Egidio Gnatone, Ferdinando parasito Desiderii seruis, nobili Girardo Milone, Hērico Nebulone, Iaccho Ebrione famulis Milonis & nōnullis aliis sectatoribus, fautoribus, consciis, & participibus admissi

facinoris die.xi.mensis Octobris. Anno [b] domini M D xl. aientes, uerissimeq; affirmantes quanuis defuncti probatæ uitæ, atque famæ integræ, nemini unquam iniuriam, aut damnum dedissent, uiri probati. & tales a probatis quibuscunque, & maxime uicinis existimari, tamen prætextu odii cuiusdam concepti ratione certæ litis nuper agitatæ, atque decisæ per arestum curiæ in commodum, & utilitatem defunctorum Pluti & Xenii contra dictum Milonem, eũdem Milonem, dolo malo, insidiis excogitatis heri hora nona noctis post cœnam stipatum nominatis uiris, telis, & clipeis armatis, ensibus strictis meditate, clam, & in tenebris expectasse, atque obseruasse prætereuntes dictos defunctos in quadriuio crucis Tirouerí iuxta fontem eius loci, irruisse, ac impetum fecisse in defunctos Plutum, & Xenium, pariter in defunctum magistrum Chrysostomum Crassum aduocatum, qui una cum illis cœnauerat sicq; uulneribus crudeliter confossos dimiserunt ut ne pũcto quidem temporis superuixerint. Ad hæc Dionysium Dauum seruum defuncti Crassi lumen illis accensa teda præferentem, & qui ad tuitionem gladium eduxerat, ita saucium, ac uulneratum, ut inde usque res ei fuerit cũ chirurgis, & nunc quoque de uita periclitetur, atque mors certior immineat, quam spes ulla salutis effulgeat. Itaque eiusmodi conquerentes postulant defunctorum corpora, & superstitis Daui uisitari, ac circunspici, eorumq; uulnera a chirurgis pertentari, atque inspici, superq; illiusmodi plagis, ac morte secuta inquiri, ac ius sibi reddi.

Subsignato hoc libello testes inferius nominati secretè, [c] ac seorsum [d] a me Cn. Flauio scriba [e] præpositurae in eam rem delegato [f] iurati, auditi, examinati 8 fuerunt, & eorum nomina, cognomina, anni, qualitates, conditiones, domicilia, dicta, & testimonia actis redacta anno diebus & forma sequentibus.

A 1 COnqueruntur.}Silicet accuſatione.†Eſt autem accuſatio,ius perſequendi uindictam publicam, ut inſtitu. de publi.iudi.in princi.& glo.in.uerſi. per accuſationem, in extrauaganti ad reprimen. quomodo in læſ.maieſt.cri.proc.
2 †Et ius ex quo ſumitur uindicta,eſt duplex:ſcilicet accuſatio, & officium iudicis. Hoc autem exercetur quando per inquiſi-
3 tionem ad alterius denunciationem proceditur. † Nam ſuper denunciatione inquiritur,ut.l.diuus.ff.de cuſto.reo.poteſt etiã ſumi accuſatio pro libello accuſatorio,ut hic, &.ff. de accu.l. ſi cui,in princip.&.ff.ad turpil.l.i.§.accuſationem,& gl.in.d.
4 extrauagan.uer.accuſationem,†quando ſcilicet ad inſtãtiam conquerentium iudex,aut eius tabellio, aut irenarcha, ſuper contentis in libello,aut querimonia,inquirit,ſicuti in actione iniuriarum,quæ deſcendit ex.l.cornelia de iniuriis,quæ competit in tribus caſibus,ut ſiquis pulſauit,uerberauit, uel domũ introiuit,ut.ff.de iniur.l.lex cornelia,&.c.nullus.l.ij.iiij. quæ
5 ſtio.iij.†ex quibus reſultat uindicta & perſecutio iniuriæ, in-
6 ſti.de iniuriis.§.pen.& ff.eodem.l.iniuriarum.†Et poteſt ciuiliter, & criminaliter in his intentari:una tamen uia electa,ceſſat alia,ut.ff.de iniur.l.quod ſenatuſcon.&.l. prætor.§.i. quod ſi agatur ex ciuili,reſtat tãtum actio,ſeu perſecutio damni, ut. ff. de iniur. l. item apud. §. quis ſeruo uerberato. Si uero agatur criminaliter ad pœnam, & uincat accuſator, uictoria
7 erit fiſci,non ſua.†Nec poterit dicere reum ſibi obnoxium,ſed fiſco,cum non proſequatur ciuiliter actionem damni,ſed pœnam,ut not.in.l.agraria.ff.de termi.mo. &.ff. de popul. actio. ſuper rub.&.l.iij.in prin.ff.de ſepul.uiol.& Bal.in.l.cum qui-
8 dam.C.de fructi.& lit.expen.†Sed dic quod ciuilis,& criminalis actio non poſſunt ſimul & ſemel intentari, illud eſſe uerum, quando utrunq; petitur per modum actionis principaliter intentatæ,& tendunt ad uindictam.Sed ſi quis accuſat criminaliter,& per officium iudicis petitur reſtitutio rei ex æquitate: hoc poſſet fieri,ut.l.interdum.§.qui furen.ff.de fur. &.l.iij.§.ſi dicatur.ff.finium regum.& Bart.in.l.unica.C. quando ciuili. actio.cri.non præiud.& ſic ubi una actio competit ad uindictam alia ad rei familiaris proſecutionem,utrãque experiri licet,nec una tollitur per aliam,ſiue in publicis ſiue in priuatis criminibus ſit intentata,ut ſiquis per uim de poſſeſſione deie-
9 ctus,†ſi de ea re recuperanda interdicto unde ui fuerit uſus, non prohibetur ẽt.l.iulia.de ui publico iudic.inſtituere actio-

10 nem,ut.l.unica.C.quando ci.ac.cri.non præiud. †Quisquis ideo se iniuriam passum ab aliquo putauerit, & querelam deferre uoluerit,non ad stationarios,scilicet pedaneos iudices recurrat,sed præsidalem adeat potestatem,aut libellos offerens, aut querelas suas apud acta deponens,ut.d.can.nullus.l.ii.iiij.
11 q.iiij.& hoc in priuatis delictis,†quia in priuato nullus regulariter potest accusare, nisi sua intersit,ut.ff.de priua.del.l.ff.
12 & no.C.de fur.l.manifestissimi.& bonif.in ti.de pu.iud.†Est ēt notā.quod iudex ex leui culpa non potest procedere per inquisitionem,quia resp.non reputatur offensa,nec potest iudex ad priuatorum commodum inquirere,not.Inno.in.cap.ad no-
13 stram.el.ii.extra de iu.iu.†Nam quis non potest in aliqua poena criminaliter puniri,ex leui culpa,sed tantum emendatione damni,quod si non posset emēdare,luit in corpore.l.qui ædes. ff.de incē.rui & naufr.Et ideo multæ informatiōes possent im-
14 pugnari,†quia ubi adest dolus & lata culpa non potest formari inquisitio,uel accusatio,ut.l.i.in fi.ff.de abig.&.C.ad leg. flauiam de plag.l.plagii.la.ij.&.l.præses,eodē.Sed si ex leui culpa contrectetur maleficium,scilicet homicidium, sicut respu-
15 blica cēseretur offensa,& ex eo inquiri,†& puniriri maleficiū posset.propter leuem,siue leuissimam culpam,sed leuius, ut.l.
16 absentem,in fi.ff.de pœ.†punitur etiam propter malum exemplum,licet delictum non sit dolo commissum, ut.l.si quis aliquid.§.qui abortionis.ff.eo.&.l.iij.§.alio senatusconsul.ff. ad.
17 l.Corne.de sica†Posset etiam quis puniri criminaliter propter leuem uel leuissimam culpam,glo.in.l.respiciendum.§. delin-
18 quunt.ff.de pœn.alleg.d.l.absentem,in fine.Quæro † quid si accusator calumniose accusationē instituerit, nec probauerit? dic quod infamatur,ut.l.ex uaria.C.de delato.lib x.&. glos.in. l.ex quibusdam.ff.de iur.fis.etiam in damnis, & interesse condemnatur,& extra ordinem pro qualitate admissi,siue in priuatis,siue in extraordinariis criminibus plectitur.l.in priuatis. ff.ad turpi.&.c.cum delictus,extra de calum.&.c.i.§ adiicientes,de elec.lib.vi.Ratio siquidem est,ut nulli temeritas sua lucratiua concedatur,sed ut impudens calumniantium refrene-
19 tur audacia.†Præterea siquis causa cognita conuictus fuerit, sine iusta & legitima petitione quemquam iudicio pulsasse omnes ei legitimas expensas.sumptusq;,& dāna,quæ ab exordio cœptæ controuersiæ ipsorum,uitio tolerasse eundem constiterit,reddere cogetur,ut hac saltem censuræ iustissimæ formidi-

ne reuocatus & improbis conflictationibus occupatus, iamqʒ sopitis clamoribus iurgiorum magistra deinceps necessitate acquiescat ut.l.omnes qui.§.fi.C.de episco.& cle.& supra dixi in uerbo.denunciationem in prin.& l.eum quem.ff.de iudi.

20 ¶ †Sed adhuc quæro quomodo accusatorum, & denunciatorum detegatur temeritas? Respon.quod tribus modis,& tribus subiicitur pœnis. Aut enim calumniantur,aut præuaricantur, aut tergiuersantur. Calumniari autem est falsa crimina intendere. Tergiuersari est in uniuersum ab accusatione desistere. Præuaricari uero est uera crimina abscondere. & calumniatoribus pœna lege Rhemia irrogatur,ut.l.i ff.ad turp.sed in publicis iudiciis similitudine supplicii,ut glo. ibidem &.l.iij.C.

21 qui accu.non pos.&.C.de accu.l.fi.†In priuatis autem, & extraordinariis criminibus pœna imponitur accusatori,uel denunciatori pro motu iudicis,ut.l.in priuatis.ff.ad turpil.& gl.

22 in d.l.i.§.calumniatoribus.ff.eo.&.l.fina.C.de accusa.† Vbi.n. non est pœna taxata a.l.relinquitur arbitrio iudicis, ut.l.fi.C. de act.& hoc debet fieri seruato ordine iuris:scilicet accusatione facta,& productis probationibus ab eo,qui calumniatorem dicit ut gl.in.d.l.i§.calumniatoribus. Item dic quod calumniator potest puniri multis modis,ut Innoc.in.c.i.extra.de calũ. Primo ex iudicis officio mercenario,& tunc pœna debet inseri in ipsa sententia,ut.l.i.C.de calum.ut saltem per illam diem qua lata est sententia absolutoria,quia tanto tempore durat iudicis officium in accessoriis,ut.c.cum appellationibus,de appella.lib.vi.&.l.paulus.ff.de re iud.post diem autem puniri nõ potest.iudicis officio mercenario, quia expirat ex quo lata est sententia super principali,uenit etiam accessorie ad ipsum factum principale.l.iiij.C.de posit.Secundo potest calumniator puniri ex offic.iudicis nobili.l.i.§.i.ff.ad senat.turpil.ex tali officio potest iudex procedere etiam longe post sententiam absolutoriam,ex quo commisit delictum in præsentia iudicis.Potest etiam iudex secularis ex officio suo nobili postea inquirere,& punire,argu.nullum.C.de testi.Bar.d.l.ij.§.publico.ff.de adult.Tertio modo potest puniri calumniator per uiam accusationis,ut si non fuit punitus in ipsa sententia absolutoria, potest de nouo accusari sicut,de quolibet alio delicto ut.l.i.ff. de

23 calum.& gl.in.c.i.extra.eo. †Quæro quæ differentia pœnæ est inter tergiuersatores,& præuaricatores? Respon. eadem est pœna alterutrius,per glos.in rub.C.ad turpil.& pro motu iu

pitulo cum dilectus, extra de calumniato. ubi hi casus enumerantur.
36 †Sed quia supra dictum est, quod accusator semiplene probans excusatur a calumnia, hoc uerum est, quando reus ex sua parte nihil probat: secus autem si accusatorem reprobet, quia tunc accusator censetur calumniari, ut Bal. in. l. sciant cuncti. C. de proba & l. nostris. C. de calumniat. supra dixi in denunciatione.
37 †Quia etiam supra locuti sumus de accusatore priuato, nūc quæro quid si fiscus, aut procurator Cæsaris, accusator deficiat in probando, an teneatur ad expensas, damna & interesse partis accusatæ. Dic quod si fiscus solus litem, siue accusationem prosequatur, licet non probauerit, quod intēdebat sed succubuerit, nō tamen in aliquo tenetur, dummodo absit dolus, fraus, uel calumnia euidens, quia officium excusat quem a calumnia præsumpta, quæ potest uelari prætextu officii, sed nō a calumnia manifesta, unde error & officium excusant maleficium, ut ecce publicanus pecus meum abduxit, dum putat contra legem uectigalis aliquid a me factum, quamuis errauerit, agi tamen cum eo ui bonorum raptorum non potest, sane si dolo caret, ut. l. ii. §. si publicanus. ff. ui bonorum rapt. Et. l. ij. & ibi. Bal. C. qui accu. non pos. Et licet regulariter actor, seu accusator præsumatur in dolo, & calumnia, quando non probat accusationem per eum propositam, per quam alteri obiicitur dolus. Tamē hoc fallit in officiali, quem officium urget. Nam cura, & sollicitudo potius in dubio præsumitur eum sollicitasse,
38 quam odium aduersarii, †quod idem in iudice præsumitur, ut Bal. in. d. l. ij. C. qui accu. non poss. Si autē dolus uel calumnia in eo arguatur euidens, tenetur ad expensas, damna, & interesse actione legis aquiliæ, cum sit damnum iniuria datum, ut d.
39 l. ij. §. si publicanus. ff. ui bon. rapt. † magistratus etiam tenetur de damno dato, nisi id fecerit iudex suum officium exequēdo. Ita quod si per imperitiam illicitam capturam fecerit, ad interesse tenetur. ut. l. quemadmodum. §. magistratus. ff. ad leg. aqui.
40 & ibi Bal. not. †Si tamen ille quem magistratus ceperit, se uulnerauerit, uel laqueo se suspenderit, non tenetur, ut Bal. in. d. §. magistratus, alleg. l. ut uim. ff. de iusti. & iure. & l. nō uidetur.
41 §. qui iussu. ff. de regu. iur. & ff. de pigno. act. l. fi. † Sed quæritur quo nomine ueniant condemnandi isti officiales, qui calumniosam euidenter instituerunt actionem, siue accusationem, an nomine officialium, an nomine proprio? Respo. quod si fiscus, tutor, curator, uel prælatus ecclesiæ calumniosam instituerint

actionem, nominibus propriis, & non nominibus officialium, ueniunt condemnandi, ne sub prætextu, aut uelamine officii propter suas simultates, uel latens odium, secure lites exercere posse existiment. l. non est ignotum, iuncta gl. C. de administ. tuto. & ff. eodem. l. quotiens. §. sicut. & l. ij C. qui acc. non pos. & ff. man. l. quintus, & l. idemque. §. idem labeo ait. ff. eo. & ff.
42 de appell. l. tutor, & ff. de procu. l. qui proprio. §. litis. † Idem est in generali procuratore, qui si nomine domini calumniosam litem instituerit, & succubuerit, & sic constet quod sit delictum ipse procurator nomine proprio, & non dominus, debet condemnari in expensis, nisi habuerit speciale mandatum, uel ratū habeat dominus, ut gl. in. l. iij §. si procurator. ff. quod quisq; iur. Barto. in. l. i. §. si procurator. ff. si quis ius dicenti non obtem-
43 pe. & l. i. §. deiecisse. & §. quotiens. ff. de ui, & ui arm. † quia nec dominus procuratori iniquum quid mandasse uidetur, ut. ff. de pecul. l. qui peculium, & ff. de pac. l. si contra iuris, & §. filius, & ff. de conditio. indeb. l. si procurator. §. quod si indebi-
44 tum, & glos. in. l. iii. §. si procurator. eodem. † Sed interdum mitius agitur cum officiali, quam cum alio, etiam in aperto crimine, ut Bald. in. d. l. ij. C. qui accu. non pos. & ff. de pub. & uect. l. si multi. pro simplici uero culpa procuratoris, uenit dominus
45 eiusdem condemnandus, † nam quibus rerum administratio permissa est eorum culpam abesse, præstare non inique domini coguntur. l. Quod si nolit. §. quod in procuratore. ff. de ædilic. edict. Sed hoc de consuetudine in alio procuratore, quam regio, quia rex non subiicitur expensis. nec actiue nec passiue. Dicam infra in requisitorio decreti procuratoris fiscalis in fin. in
46 for. † Quæro autem quæ differentia est inter deferre, & accusare? Respon. quod deferre idem est quod accusare reo absente. ut si quis Meuiam professus est de adulterio reā deferre, quod dicat eam cum Caio Seio adulterium commisisse, Accusare au-
47 tem est reo præsente, ut. l. libellorum. ff. de accusato. † Hi autem deferre non possunt, mulieres, propter sexus infirmitatem. Itē clarissimi uiri. Itē damnati, ut hi qui fustibus cæsi in opus publicum damnati sunt. Item hi, qui in metallum damnati sunt, deferre prohibentur. Hoc ideo, ne desperati ad delationem facile possint sine causa confugere. Causas autem quas ante damnationem cœperunt deferre, possunt post damnationem exequi. Item tutor, uel curator causam pupillorum, uel adolescentiom deferre non potest, quod idem obseruādum est in eo, qui

quasi procurator gessit negocia.non prohibetur tamen procuratorem interrogari posse, sed prohibitum est procuratori accusare eum, cuius negotia gessit. Et tutor, qui aut pertulit aut mandauit, seuerissime punitur. sed nec is, qui aliquam rem uendidit, deferre potest. hi, & alii sunt casus in.l.deferre.ff.de iur.fis.

48 ¶ Accusatio† itidem non debet fieri nisi ab idoneis, & probatissimis uiris, qui suspicionibus & sceleribus carent.unde dominus sacri corporis sui tractatores a uilibus, ac reprobis, & nõ idoneis personis, infamari noluit nec calumniari, sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes a templo eiecit, ut.c. accu-
49 satio.ij.quæstio.vij.† Ideo accusator admitti non debet, antequam eius æstimationis suspicio, uel opinio discutiatur, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua uita, qua conscientia, quove merito, si pro inimicitia, uel odio, aut cupiditate, ista præsumpserit, ut.d.c.ij.q.vij.siqui sunt, & hoc nisi supradicti suam, suorũq; iniuriam prosequantur, & exequantur.l.non p̃hibentur milites, &.l.de crimine, &.l.cum rationibus.C.qui accusa.non poss. uel nisi res ad eos pertineant.l. senatusconf.C. eo quia tunc supra dicti accusare possunt, ut iur. supradict. Sũt etiam nonnulli, qui præpositũ os suos peruerse reprehendunt,
50 si parum ipsi molesti fuerint, aut extiterint.† Ideo ex his omnibus datur intelligi, quod illi ab accusatione remouentur, qui nõ affectione charitatis, sed prauitate suæ actionis uitam eorum diffamare, & reprehendere, quærunt, ut.d.ij.q.vij.c.sunt nõnulli. Vnde sancti patres prouide statuerũt accusationẽ in iudices, seu prælatos non facile admitti, ne concussis columnis
51 corruat ædificium.† Non possunt siquidem iudices omnibus complacere, cum ex officio suo teneantur non solum arguere, sed etiam increpare nonnunquam uero ligare, & frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Quin etiã quasi signum ad sagittam positi sunt, ut.d.c.qualiter & quan-
52 do.l.ij.extra de accu.† Toleranda tamen non sunt quæ ab insolertia iudicum sunt reperta, uel a peruersis, aut iratis iudicibus sunt acta.l.nemo.carcerem, de exac.lib.x.C. maxime ubi est contemptus legum, siue iudiciorum superiorum ut.c.i.extra de postu.præla.&.l.penul.& fi.de uestib.olobe.lib.xi.C.&.
53 l.uellera, eodem.† De consuetu.regni Franciæ nemo priuatus admittitur ad accusañ.criminaliter, sed ciuiliter tantum pro suo interesse. Sed fiscus prosequitur criminaliter pro interesse

62 ¶Scriba.} † In iudicio tam ordinario quam extraordin. iudex debet semper adhibere publicam (si potest) personam, aut duos uiros idoneos, qui fideliter iudicii acta conscribant, uidelicet citationes, dila. recusa. excep. peti. respon. interroga. cõfessi. testium deposi. instrumen. product. interloc. appel. renun. conclusionesque & cætera, quæ occurrerint conscribenda, loca designando, tempora & personas, ut cap. quo-
63 niam contra, extra de proba. † Nusquam enim proceditur in criminalibus sine scriptura, ut. c. si. quis. §. item in crimi. xi. q. i.
64 † & hoc ut gesta & acta apud iudicem, ut confessiones partiũ & dicta testium transferantur in publica monumenta per graffarium ad perpetuam firmitatem & fidem, ut. l. gesta, iuncta gl.
65 C. de re iu. & C. de do. l. in donatio. † depositiones siquidem testium in publicum redactæ instrumentum, perpetuam habẽt firmitatem, ut. c. significasti, cum gl. ij. extra. de testib.
66 ¶Delegato.} † Iudex enim potest mittere graffarium ad recipiendum testes, & eorum iuramenta, & dicta in suo territorio. extra autem iudici territorii committit secundum Barto. in. l. cum ab initio. ff. quemadmodum testa. aper. contrarium tamen uidetur tenere glos. in cap. præsentium. §. testes, uersicu. interro
67 gatoria de testi. in. ui. † An autem graffarius possit rogari & scribere comissionẽ sibi delegatam, super testibus recip. dic quod sic secundum eun. Bar. in. l. ex sentẽtia. ff. de testa. tu. Tutius autem roget alium, qui scribat, ut ibidem.
68 ¶Examinati.} † Debet enim prius constare, & inquiri de maleficio, quam iudicari, nec malum prius quisquam præsumat, quam prohibet, mala enim audita, & passim dicta absque probatione quisquam credere non debet, sed diligenter inquirere, ne principaliter agat quicquam. Vnde ait Dominus descendam, & uidebo utrum clamorem, qui uenit ad me opere compleuerint, an non cap. ut Deus omnipotens. ij. q. i. & Gene. xviij. cap. Deus enim (qui omnia scit) uoluit informari, ut nullus præsumeret simul esse iudicem & testem. Nam in omni iudicio, quatuor personas necesse est esse scilicet iudices electos, accusatores idoneos, defensores congruos, atque testes legitimos. Iudices autem debent uti æquitate, Testes ueritate, Accusatores intentione ad amplificandam causam, Defensores extenuatione ad minuendam causam, ut capit. nullus. iiij. q. iiij.

Mercurii undecima mensis Octob. anno M D X L.

Primus testis.

Pelles Cous [a] pictor [b], in uico sancti Honorati Parisiis habitãs, annos natus [c] uiginti & unum, ut aiebat, testis a conquerentibus contra dictos reos productus, & super iis rogatus capitulis, quæ in dicta querimonia, & libello enarrantur ei perlecta, sacramento [d] prius præstito, dixit dictos defunctos, & uulneratum Dauum, pariter edictos Andream Irũ cerdonem in uico galli Parisiis morantem, Bernardum Thrasonem, Claudium Caligulam domini nostri regis legionarios, nobilem desiderium Anippum, de facie tantum sibi cognitos, reliquos eorum participes in libello, & querimonia nominatos prorsum ignotos. Et heri circa horam nonam [e] uespertinam, [f] in sua officina sedentem, uehemẽtem clamorem maximũq; tumultum iux. fontem crucis [g] Tirouerii audisse, stridentes enses, iurãtes homines mortem & sanguinem dei identidemq; repetentes, occide, occide. Contra in iisdem turbis alios exclamantes, Obsecro populares ferte miseris, atque innocentibus auxilium: subuenite inopibus. inter eos etiam audiuisse uocem Crassi, [h] aduocati, quibus auditis perterritum aperta altera officinæ suæ fenestra candelam lucẽtem protulisse foras, ac animaduertisse [i] dictos Thrasonem, & Caligulam nudis ensibus, [k] hinc atque illinc cedentes, humi prostratos dctõs defunctos. Pariter cõspexisse nobilem Desiderium Anippum denudato ense post insultum cum supradictis & pluribus aliis diffugientem, [l] ab eo tamen percussum neminem, quod sciuerit. Ad hæc alios sibi ignotos insolentius, atque atrocius ferientes. Ac ex reis se agnoscere posse duos, uel tres ipso intuitu: [m] quorum unus est prolixa barba, [n] capilloq; tonso, alter imberbis Cæsarie tonsa, & femoralibus dissectis: alius, & tertius thorace rubeo, cum caligis, & calceamentis albis, nec rara nec prolixa barba. Pre

terea dictum Irum post supra nominatos ligneum baculum gestantem a cruce Tirouerij lata uia sancti Honorati solum uersus poenitentium Vestalium coenobium fugientem. In caede fuerit, necne nescire omnino. Tandē paulo post dictos exanimes, & grauiter uulneratum Dauum ad chirurgum baiulari, continuoq; appatitores adfuisse, qui mortuorum consignarent frontem uirici cera, in praetoriumq; detulisse. Atque famam esse P dictos Thrasonem, & Caligulam iniquos, & scelerosos, eos compluresq; alios ab illis occisos. Sed hoc ultimum se scire, uerum ex auditu q tantum. Haec nec alia, aut plura scit, dixit, & uidit de expositis in libello diligenter auditus, interrogatus, & examinatus.

1 Appelles Cous. †} Debet designari nomen, & cognomē testis, ut quid, & a quo sit dictum appareat ut. c. qualiter, & quando. l. ij. §. debet, & c. olim extra de accu. Interdum etiā addiicitur nomen adiectiuū, sicuti Apelles Cous dictus bonus. quia talia nomina signandorum hominum gratia reperta sunt, & ad homines cognoscendos, ut inst. de legatis. § siquis in nomine & l. ad recognoscendos. C. de ingenu.
2 manu. † Error tamen in nomine proprio, uel adiectiuo, non uitiat, secus in nomine appellatiuo, & substantiuo, quia sunt immutabilia. uel si erretur in corpore nocet, ut. l. siquis in fundi uocabu. ff. de le. i. Tamen si modicum erretur in nomine, dum quolibet alio modo intelligi possit, & cōstet de corpore, nihil interest, ut. d. §. si quis, institu. de leg.
3 ¶ Pictor. } † Debet apponi qualitas testis in eius depositione, quia eius fides approbatur ex illius dignitate, ut in auc. de testib. § sancimus. Nam magis nobili, quam plebeio, magis honesto, quam inhonesto, magis diuiti, quam pauperi creditur, ut. l.
4 testium. §. quae argumenta. ff. de testib. & C. e. l. omnes. † Ideo testium fides, dignitas, mores & grauitas examinanda sunt, ut. l.
5 in testibus. ff. eo. † quia testibus dignioribus, etiam paucioribus numero creditur, magis quam pluribus numero, siue ab eadē parte, siue a diuersis producantur, ut Bart. in. l. ob carmen §. si testes, nume. i. ff. de testi. & in auc. de testi. § si uero quidam,
6 & ibidem Bart. nu. 3. † Sed quaero an mulier cuius fragilis est sexus, ius dicendi testimonium habeat in iudicio, dic quod sic,

15 ℭNonam.}†In delictis testis debet deponere, & concordare
de loco,& tempore,alias uarietas loci,& temporis reprobat te
stem,ut in Daniele,& Susanna, ut.c.nos.§. itē Daniel.ij.q.vji.
& Danielis.xiij.ca.Item temporis,ut in decre.iij.q.ix.c.nihilo
minus,&.xxxv.q.vi.c.de parentela.& hoc locum habet quan
do de certo tempore est quæstio quod exigitur ad alicuius rei,
& facti existentiā in actu nō reiterabili,ut in homicidio,alias se
16 cus†quia delictum,uel rebellio,potest probari per testes singu
la.& sufficit quod testes diuersis temporibus uiderint,uel eodē
loco,uel diuersis locis, uel audierint a diuers.uel quod aliqua
pars uiciniæ clamet de hoc actu reiterabili,ut.c.qualiter&quā
do.l.ij.& ibi Innocen.extra de ac.& ad id facit.c.super eo. ex
tra de eo qui cog consang.uxo.suæ,& ext.de purg can.c.ij.&
uide ample bar.in.l.ob carmen.§.testes.& addit ibidem.ff.de te
sti.ubi quæritur quomodo quis ꝓbetur usurarius,& ext.de ele-
ctio.c.cum dilec.ubi singularitas testium reprobatur regulari-
17 ter.†Singuli tamen de collegio admittūtur in testimoniū pro
18 collegio,ut ibidem†idem etiam dīm est in ciui.ut si dicam qđ
possederim, & inducam plures testes, & unus dicat ego uidi
eum possidere per annum,alii per alium annum,& sic de cæte
ris eorum testimonium tenet.Quia hoc solū quæritur,an pos-
sederim,quod omnes testes dicunt ut glos.in.d.l.ob carmen.§.
fina.in fi.ff.de testi alle.l.si quis libertatem.§.quotiens in fi.ff.
de pe.her.&.ff.de proba.l.si arbiter, &.l.in omni eo.&.ff. de
19 ædil.edic.l.i.§. causa est. † In defectu ergo probationum, ubi
ex qualitate delicti, seu negotii natura non potest haberi pro-
batio legitima,admittitur probatio minus legitima,&alias in
sufficiens,tex.cum glos.in.c.præterea,ext.de testi & Abba.in.
c.uenera.col.ij.extra de test.cog.&.l. si hi qui adulterii.C. ad.
l.iul.de adulte.
20 ℭVespertinam.}†Nox enim aggrauat delictum.ut.C.ad.l.iul.
21 de adult.l.gracchus &.ff. de effra.l fina. † Nam tenebræ sunt
aptæ ad malum commitendum,ut.ff.de uen.inspi.l.i.§.tria lu-
minaria.
22 ℭIuxta fontem crucis.}†Testis enim debet deponere de lo-
co,ut.d.c.nos.§ item Daniel.ij.q.vij.Si autem si interrogaretur
particulariter,& diuisim de loco loci,puta,in qua strata,&qua
parte stratæ, agri, uel domus, & dicat se nescire,in qua parte
stratæ,agri, uel domus,ob hoc non esset repellendus a testimo
nio,arg.l.si quis fundum.ff.de acqui.pos quam uide.

H 23 ¶Vocem Crassi.} †Valet testimonium de auditu auditus, siue de auditu alieno, uidelicet quando quis audiuit uocem alicu ius, licet non uiderit loquentem, & sit paries medius, uel cortina inter testẽ, & loquentem auditum, ut. gl. no. in. l. ij. §. idem labeo. l. i. in uer. audierunt. ff. de aqua plu. arcen. & Bal. in. l. cõ
24 uenticulam. C. de epis. & cle. †Et sic quandoque credulitatis testimonium recipitur, ut gl. in. d. §. idem labeo. & in auc. ut hi, qui ob. se. habe. perhib. res min. & §. si uero absunt, & in auc. de san. episco. §. i. col. ix.

I 25 ¶Animaduertisse.} †Hic testis deponens se uidisse probat, licet interrogatus aliam causam non deponeret, ut. c. cum causam, ext. de testi. quia in dicto sensu exprimit quod uerum est, quod enim demonstratum est, amplius demonstrari frustra est, nec repugnat quod uisu decipi potest, similiter & in cæteris sensibus, ut. l. i. in fi. ff. de do. prælega. sufficit enim si testis interrogatus de aliquo uisibili, per uisum causam reddat, ut dicat q̃d id scit scire, quia uidit, & eo modo si de dicto, uel cantu per auditum, & istud legibus comprobatur ut. ff. de tes. l. qui testatio. §. fi. ibi, dicant quid nouerint, & auc. de hær. & fal. §. si uero ab-
26 sint. Iste tamen testis solus probationem non faceret. † Nam unius testimonium nemo iudicum in quacunque causa facile patitur admitti, cum unius testis tantum non audiatur, etiam si præclaræ curiæ honore præfulgeat. l. iurisiuran. in. fi. C. de testi. & talis probatio dicitur minor probatio, quæ rem perfecte non demõstrat, sed indiget suppleri per alium, aut alios testes, aut indicia. Si tamen esset casus torturæ, esset, sufficiens proba
27 tio ad perueniendum ad torturam. †Nam unus testis de uisu, facit indicium ad torturam, ut glo. in. l. iij. C. ad. l. iul. maies. &. c. fi. ext. de iureiuran. & l. fi. ff. de. q. & hoc in priuatis personis.
28 Porro in principe secus. †Nam principis uerbo, eiusque narrationi super rebus per se, uel in sua præsentia gestis creditur, ẽt si solus testificetur. per. c. cum a nobis, extra de testi. quod & in his quoque, quæ ante principatum se præsente gesta sunt locum haberet, glo. fin. in. c. i. in uerbo statuit. de renun. lib. vj. gl. in cap. ad apostolice in uerbo, promisissent, de re iud. eod. lib.

K 29 ¶Nudis ensibus.} Debet inquiri quo genere teli fuit facta percussio. Nam animus occidendi probatur ex qualitate percutiẽdi. debemus enim inspicere, quo gladio, baculo, aut lancea & si talis percussio fuerit facta in capite, aut in alia parte corporis, quia cum graue sit instrumentum, non solet leuem plagam in-

ferre tum etiam ratione partis ſcilicet capitis, in qua quis fuit percuſſus, in qua de modico quis ſolet lædi letaliter, ut c. ſigni ficaſti. in fi. extra de homicid. & l. i. §. diuus. ff. ad l. cor. de ſica. & C. eodem. l. i. & iiij.

L 30 ¶ Diffugientem.} † Vbi quis uiſus eſt fugere cum gladio euaginato, & ibi quis reperitur mortuus ex hoc eſt homicidiũ manifeſtum quod ipſe fecerit, quia reperitur in actu ꝓpinquo ad

31 ipſum delictum, per l. fur. ff. de fur. † ad probandum autẽ illud manifeſtum, & notoriũ ſufficiunt duo teſtes, ſicut duo poſſunt

32 probare famam, ut c. tam literas, extra de teſti. † Et per duos teſtes probatur quod ſeptem interfuerunt, ut C. de bon. poſ. l. bo-

33 norum. † per duos etiam teſtes probatur ſubſcriptio trium, ut C. de fide inſtru. l. comparationes, & C. de teſtib. l. teſtium, & glo. in cap. dominus omnipotens. §. quando autem crimen eſt notum iudici. ij q. i.

M 34 ¶ Ipſo intuitu.) † Si teſtis petat ſibi exhiberi rem, uel perſonã, de qua interrogatur, ut illa cognoſcat, debet fieri exhibitio perſonæ cum indumentis, & qualitatibus, ſecundum Bartolũ in. l. ſi cum exhibuiſſent. §. ante autem, numero ſecũdo. ff. de pub.

35 & uectig. & l. ſtigmata, de fabricenſ. li. xi. C. † quia ueritas magis occulata fide, quam per aures animis hominum inſigitur, ut. §. fi. inſti. de grad. cognat. unde Horatius in arte potica, Segnius irritant animos demiſſa per aures, Quam quæ ſunt ocu

36 lis ſubiecta fidelibus. † Plus eſt ergo factis demonſtrare, quam uerbis dicere. l. ſi tamen. §. ei qui. ff. de edil. edict.

N 37 ¶ Prolixa barba. †} Vbi is, cuius cauſa noxali actione agitur eſt abſens, nec tenetur eius nomen, ſed ignoratur, inquirẽdum eſt de eius ſignis, que indumenta gerit, quam faciem habet, an ſit iuuenis uel ſenex, ut Bar. in. l. i. de mendicant. ualid. li. xi. C. & captus reus exhibendus eſt teſtibus ad recognoſcendum ut. l. iij. §. ſiquis noxali. ff. ad exhi. & infra ſuo ordine dicemus, &

38 poſſumus agnoſci ex aſpectu. † Nam per caput, cuius ſit imago dignoſcimus. l. cum quis. ff. de reli. & ſum. fun. & l. item apud labeo. §. cum quis. ff. de interrog.

O 39 ¶ Fugientem.} † Fuga enim facit indicium, ut ſupra dixi maxime ubi inuenit ut in actu proximo delicti. ut. l. lege cornel. ff. ad ſenat. ſyll. ubi uer. cauetur. ut de his qui añ. q. habitam fugerũt. l. iul. de ſicar. iudicium fiat, ita ut ex uinculis cauſam dicant, & conuicti perinde, ac ſi ſerui puniantur.

P 40 ¶ Famam eſſe.} † Teſtis deponens ſuper fama debet nominare,

a quibus audiuit nec requiritur quod nominet omnes, sed satis est quod nominet aliquos, & ab aliis de quibus non recordatur, dicat se audiuisse, ut Bar. in d. l. de minore. §. plurium
41 nu. xxiiij. ff. de q. †Quero quo testes requirantur pro communi opi. uel fama glo. in. l. iij. §. idem diuus. ff. de testi. dicit, quod maior pars populi debet esse in illa opi. sed l. i. C. de testi. & l. si arbiter. ff. de prob. uident dicere q̃d omniũ debeat esse opin. Tamen secundum Bartol. in d. l. de minore. §. plurium, dicit quod sufficit fama inter uicinos, & consanguineos, per dict. glo. l. iij. §. idem diuus, ibi multorum opinio qui hoc scire pos-
42 sunt. ff. de testi. †Quomodo autem testes debeant deponere super communi fama, uel opinio. do. glos. in cap. i. de præscrip. libro. vi.
Q 43 ¶Ex auditu.} †Hoc testimonium de auditu alieno nõ probat, ut. c. licet ex quadam, & cap. series, extra de testib. & ff. de aqua
44 pluuia arcẽ. l. ij. §. idem labeo, & no. C. de testib. l. testium. †Si autem scriptura continens dicta testium deperiret, & extarent qui dicerent se uidisse aliquos testes idoneos iurare in causa, & solemniter examinari, & dicerent se uidisse, tunc eorum testimonio standum esset, ut no. ff. de test. l. curent, & C. eo. l. testiũ.
45 Et ideo ubicunque dictum testis habet se in plus, sed ratio testis habet se in minus, ut hic, in prædicta depositione. Tunc ratio minuit dictum. Vel si ratio esset friuola, & non concludẽs tunc etiam trahit ad se dictum, ut non concludat, nec probet aliquid, ut hic in illis uerbis, alios plures occiderunt, & hoc scit esse uerum quia dici audiuit. Et hoc probatur per rationẽ
46 naturalem, †quia cum ratio sit fundamẽtum destructa ratione, destruitur fundameñ. ut Bal. in l. conuenticulam. C. de epis. &
47 cle. †Si autem dictum, & ratio congrueret, & utrunque tendat ad probationem, esset efficax probatio. Si autem neutrum tendat ad probandum. tunc certum est, quod nulla resultat proba
48 tio †quia ex impertinentibus nil pertinens potest resultare, iuxta no. in simil. in. l. i. in prin. ff. de eden. Vbicunque ergo oppositum eius, quod testis deponit, non potest stare cum ueritate causæ, per quam testis fundat dictum suum ibi nunquam testis probat, quia ad concessionem causæ impertinentis uel non inferentis, non sequitur concessio antecedentis. v. g. testis dicit, scio quia credo. quia credulitas stat cum opposita ueritate simul, idest, stare potest, testis nihil probat. Nam possibile est, ꝙ ego credo, tamen non est uerum, ut no. C. de test. mili. l. de tu-

49 tela.†Sed ubi testis in dicto minus probat, in ratione uero probat efficacius, semper attenditur ratio. ut exemplum, testis dicit, Credo, quia uidi & præsens fui, tūc probat ui rationis, quæ necessario infert ita esse & fuisse. & sic ratio est in teste, quæ dat esse rei, idest testimonio, ut not. C. de testib. l. solam, &. ff. de acqui. pos. l. si is qui animo. maior ergo difficultas, quæ fit in ma-
50 teria testium, est concludere per rationem.†Vnde si testis diceret ita, nihil scio, nisi qa uidi cōtēta in articulo. illa rō ꝓpōderat dicto, qa ꝓbat ueritatē articuli, ut auc. sed iudex. C. de episc. & cle. dum dicit, dicant quod nouerint &. ff. de testa. l. qui testamento. §. 1. &. ff. de testib. l. testiū, in uerbo, præsto fuerint, &
51 in uerbo, sub præsentia.†Et not. quod ratio testis non debe esse idem quod dictum, sed aliud a dicto. Et sufficit, quod dictum sit in genere, & ratio foret in specie, ut not. in. l. i. in. glos. & ibi Bart. ff. de except. facit quidem nota. Bald. in. l. fin. ff. de offic. procurat. Cæs.

Secundus testis.

Vcius Licinius tōsor Parisiis in dicto uico sancti Honorati sub intersignio Elementorum habitans triginta suæ ætatis annorum, uti refert, testis, ut præcedens, productus, [a] & iureiurando [b] obstrictus tactis dei sacrosanctis euangeliis, dixit dictos conquerentes, & pariter dictos defunctos probos, & honestos nouisse, tam intuitu, quam consuetudine: quod alias eorum fuerit uicinus. [c] Sed dictorum reorum nullum præterquam Thrasonem, Caligulam, & Annippum quos sic biennio nominari uidit. [d] Ad hæc die hesterna sub horam nonam uesperi [e] audito clamore sua è tonstrina in uiam accensa candela prosiliisse, & circumactis undique oculis aliquot homines numero decem aut plures, mucronibus immissis præcipitanter irruentes cum hac adhortatione, occide morte dei Occide: ac crebris ictibus pulsantes dictos Crassum, Plutum Xenium conspexisse. Mox eosdem Crassum, Plutum, Xenium collapsos ad fontem crucis Tiroueri. Dauum se, & magistrum Crassum gla-

dio defendentem: [f] & in aduersarios fortiter reluctantē: cæsis, ac proiectis, interim rauca uoce clamantibus, atque inuocantibus modo Deum, modo Jesum, modo amicos, modo adiutorium, modo confessarium. Atque ilico uicini per altiores ædium fenestras ignita stramina undequaque dimisisse, ut dignoscerentur interfectores, crebrisque micans erat ignibus æther. Præterea inter homicidas cognouisse 8 supra nominatos Thrasonem, Caligulam, & Anippum enses exertos circunferentes cum cæteris consciis, & participibus hac atque illac a cæsis cursitantes: non nullos, præter Thrasonem, Caligulam, & Anippum agnoscere si sisterentur, & ostenderentur, quorum unus erat prolixa barba, & crinibus tonsis, caligis partim rubeis, partim croceis. Alius thorace rubeo, & caligis albis. Hæc testatus est, & dixit plura alia nesciens, de omnibus querimoniæ articulis, siue capitulis diligenter percunctatus, iuratus, auditus, atque examinatus.

A 1 VT præcedēs productus.] †Quæritur testis productus in iudicio, & non citatus monitus iurat, & deponit, an ualeat eius depositio? Et primo uidetur quod non l. presbyter. C. de epis. & cler. nam uidetur suspectus, ex quo se ingerit, per. d. l. contrarium tamen determinatur. nam eo ipso, quod iudex defert iuramentum testi, tacite uidetur eum monere, quod deponat uerum, per glos. in. l. post legatum. §. is uero. ff. de his, 2 qui ut indi. & ita sentit Bal. in. d. l. presbyter. †Quid autem si testis citatus, ut ueritas occultetur, nolit comparere? an ut falsus testis possit puniri? dic quod nō, ut Inn. in. c. i. extra de fal. quia falsitas testis est proprie periurium, sed talis testis non est periurus, quia non accessit ad iurandum, sed secundum quosdam tenetur de falso in genere, quia facit ne ueritas appareat, animo occultandæ ueritatis, quod non creditur uerum, nisi forte esset testis rogatus, qui assumpsit sibi officium testificandi. 3 †Nam post assumptum officium, non debet tacere ueritatem, ut. l. i. in. prin. ff ad. l. Cor. de fal. Tamen probabilius est dicere, quod criminaliter puniatur crimine stellionatus, & ciuiliter teneatur parti, uel reip. per actionem de dolo, arg. eorum, quæ nota. per Cy. in titu. de sepul. uio. & Bald. in leg. presbyteri. C.

de epis.& cleri.

B 4 ¶ Iureiurando.} † Quæro quid si tabellio negligens fuit in faciendo iurare testes, uel omittant iuramentum, nunquid teneatur de falso? Primo uidetur quod non, sed debet ab officio remoueri. l. siquis, uer. non ex malitia. ff. de off. præfe. præto. Dic

5 tamen quod committit falsum † quia prætermissione solennitatis, falsum committitur, ut. C. de testa. l. iubemus, in fi. & facit. l. i. §. qui in rationibus. ff. de falsis, & Bar. in. l. siquis legatum. ff. eod. Et hoc ideo est, quia iuramentum testis est speciale, & causa immediata, & locus est concomitantia specierum, non generum, ut cap. abbate sane, de re iud. lib. vi. Adeo quod iuramētū testis est magis substantia, & materia, quam solēnitas. Ad hoc

6 facit quod no. in cle. sæpe extra de uer. signi. † Et ideo si notarius, uel graffarius omittat dictum iuramentum, tenetur ad interesse patris, non solum ratione falsitatis, quæ est studiosa mutatio ueri, sed etiam ratione erroris, quia error in graffario, & teste, est lata culpa, ut. l. fi. C. de magist. conue. Si autem scriptū sit iuramentum, ut hic, creditur graffario testem iurasse, ut no. glo. in. l. Theopompus. ff. de dote præle. de quo ibi per Bar.

C 7 ¶ Eorum fuerit uicinus.} † Videtur quod huic dicto testis non sit standum, quia per nullum sensum corporis causam reddit. Dic tamen standum esse. sufficit enim sensum exprimere, uel aliquid per quod secundum communiter accidentia, per sensum habeatur notitia. quia eorum uicinus est, uidetur secundum quod communiter accidit, uitam & mores eorum defunctorum cognoscere, & per uisum causam reddidisse quod uidetur legibus comprobatum, ut. C. de in integ. rest. l. tutela, &. ff. unde cognat. optaui. & extra de præscrip. c. quosdam. & c. fin. & ff. loc. l. dominus horreorum, & ff. de fund. instruc. l. si ita, in

8 fi. † Et potest testis, & debet dicere, quod nouit. s. quod sensu percepit, ut. ff. de testament. l. qui testament. §. fin. & l. i. ff. de flu. & ne quid in flu.

D 9 ¶ Nominari uidit.} † Quæritur an ualeat hoc dictum testis cū magis auditu quam uisu percipitur actus nominandi? Rñ. Iaco. de are. & Cy. in. l. testium. C. de testi. & per Specu. in ti. de testi. §. nunc tractañ uer. de auditu, quod appellatio uidendi, uidetur communis ad omnem sensum, quo aliquid percipitur. Quotidie enim dicimus, uidi tale uinum esse dulce, & uidi talem rem esse mollem. Sæpe enim dicimus, manibus tangere, id quod non est tāgibile, ut in epis. cano. Ioan. in prin. ibi, manus

nostræ pertractauerũt, quæ sunt de regno uitæ, sed in nostram claram peruenit notitiam &c.

E 10 Horam nona uesperi.}†Testis examinatus super maleficio, si non esset interrogatus de loco & tempore non ualeret eius dictum neque depositio, ut no. Bar. in. l. 1 §. item notañ. ff. de alea
11 to & Bal. in. l. conuenticulam. C. de epis. & cle. nã in facto, † & actu non reiterabili, ut in homicidio requiritur scientia temporis, & loci, ut cap. testes. §. fi. iij. q. ix. secus autem in actibus reiterabilibus, ut. c. super eo, extra de eo, qui cogno. consang. suæ uxo. & gl. in. c. nihilominus. iij. q. ix. & etiam gl. in. l. ob carmẽ.
12 §. si testes. ff. de testi. †. Et ideo testis interrogatus super uno facto si discrepet de tempore & loco, repellitur a testimonio, ut. c. testes. § fi. iij. q. ix.

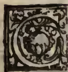
F 13 ¶Defendentem.}†Quæritur quomodo hic testis probet defensionem, dic quod eo ipso, quod testis dicit aliquem uenisse cum cultello contra alterum, qui uenientem statim occidit, probatur defensio occidentis. ut. l. sed & si quemcunque. & ibi Bar. ff. ad. l. aquil. tangitur per gl. in. l. ij. C. unde ui & l. si ex pla
14 giis. §. tabernarius. ff. ad. l. aquil. †Sed talis defensio debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, ut. l. 1. C. uñ ui. & l. ut uim.
15 ff. de iusti. & iure. †moderamen autem inculpatæ tutelæ, est offensio circa defensionem, & dicitur moderata defensio, quando aliter quis non potest euadere, siue pertrãsire. quin recipiat offensionem, ut. d. l. ut uim, & ibi Bar. ff. de iusti. & iur. & l. sciẽtiam. §. qui cum aliter. ff. ad. l. aqui. & glo. in. l. i. C. unde ui. Bar.
16 in. d. l. ut uim, dicit, †quod ad maiorem cautelam, defensor debet clamare, succurrite, uel occurrite, ut docet gl. in. l. iiij. ff. ad l. aqui. & in. l. furem nocturnum. ff. ad. l. cor. de sica. Et adhuc
17 determinat Bart. in d. l. ut uim, †quod siquis ciuis in sua ciuitate est offensus, & potuit fugere & non fugit, quia timet uerecũdiam in fugiendo, optime potest se defendere, usque ad actum
18 occisionis. quia est magna offensa, & uerecundia. † Sed in illo qui non timet uerecundiam, ut est Florentinus, in quo non est uerecundia, debet fugere, quod si non fugiat (quod tarde euenit) punitur. Et hcã opin. ponit Cyn. in. l. i. C. unde ui, & Bar.
19 in. l. 1. ff. eo. †Sed quæro, utrum ob tutelã alterius liceat alium offendere, ut in tex. nostro. Respon. affectionem considerari debere. Nam iniuria facta filio, fit patri, & si facta fuerit uxori, uidetur facta uiro, ut. l. 1. ff. de iniur. Si facta fuerit cõsanguineo, uidetur facta sibi, ut. l. lex. cor. ff. eod. & l. i. ij. & iij ff. de li. cau.

& sic facta domino uidetur facta seruo, cum beneficio affici hominem intersit hominis, affectionis ratione. ut. l. seruus ea lege. ff. de ser. exp. & ff. de tut. & rat. dis. l. i. §. sed nonnullos. Et ideo his casibus, licita est offensio pro defen. consanguineorum uel
20 dominorum ut. d. l. ut uim, iuncta glo. & ibi Bar. † Quando au tẽ offensa est licita, defensio de facto potest prohiberi, ut Bar.
21 in. l. facultas, nu. iij. C. de iure fisci, li. x. C. † An autem extraneo non coniuncto pro defensione alterius liceat alium offendere? dic quod sic, secundum Barto. in. d. l. ut uim. num. vij. ff de
22 iust. & iur. † quia cum sit permissa defensio, pro tutela rerũ suarum, conuocatis amicis, & uicinis, ut. l. iij. & l. cum fundus. ff. de ui & ui arma. Multo fortius pro corpore tuendo, ut. l. sanci
23 mus in fi. C. de sac. san. ec. † Cum enim inter nos cognationem quandam natura constituerit, quia omnes ab Adam descendi
24 mus, hominem homini insidiari nefas est, ut. d. l. ut. uim. † Et ita uidetur omnis peccare, qui non defendit alium, si potest, ut gl. in. c. qnantæ, extra de sen. exco. alle. xxiij. q. iij. c. non inferenda & c. ulti. Et si non possit aliter defendere, saltem defendat clamore. Sed uidetur quod quis non teneatur alium defende
25 re, si uelit, † quia licitum est recipere pecuniam pro defensione alicuius, ut. ff. quod met. causa. l. metum. §. sed licet non repetitur si data fuerit, ut ibidẽ dicitur & ff. de dona. l. si pater. §. i. Ergo unus aliũ defendere nõ tenetᷓ, qa si ad hoc teneretᷓ pecunia repeti posset, cũ indebite exigeret, ut. ff. de cõd. ob turp. cãm. l. fi. Opinio tñ Ioã. est, q̃d qlibet teneť defendere aliũ ꝓ capitula
26 ꝑdicta & xc. dist. c. ꝑcipimus, & iij. q. i. c. nulli, & c seq. † Nec obstat quod dicitur, quod potest dari pecunia pro defensione. Nam & officiali datur pecunia, qui tamen gratis tenetur impẽdere officium suum, ut. xxiij. q. v. c. non sane. Et hoc pertinet ad publicum ius, ut. i. dis. c. ius publicum, unde propter publicã
27 utili. amplianda sunt uerba edicti, † quia fauore religionis multa contra rationem instituuntur, ut. ff. de religio. & sum. fune. l. sunt personæ. Sed hæc ita generaliter dicere graue est, quo
28 niam posset aliquis periculum incurrere. † Vnde alii dicunt, q̃d ad solos iudices uel alios, qui habent aliam potestatem, pertinet, & non ad alius, & ad hoc tenentur ratione potestatis, & non alii. ut. xxiij. q. iiij. c. forte, & c. duo ista nomina. Vnde si ego qui non habeo aliquam potestatem, uideo quod quis uult uerberare clericum, siue percutere sine meo consilio, uel auxilio: non credo quod sum excommunicatus, si non prohibeo il-

dum, licet alias forte peccem, quia ipsum non defendo, cum
29 possim, †pœna enim non debet amplius egredi, quam delictũ reperiatur, ut extra de his quæ fiunt a maio. par. c. i c. quæ sunt &. C. de pœn. l. sancimus. Et quod dicit, qui cum possum intellige de his qui ratione potestatis, quam habẽt in illos, ad hoc. tenetur, alias consentire uidentur, & præstare auctoritatem, si
30 uident illum, & non prohibent † Alia est prohibitio sociorum, & aliorum quia illi solummodo admonendi sunt uerbis, sed nõ factis. ut debet H. lxxx. dis. c. error, ar. contra. xxiij. q. iij. c. nõ inferenda. Vbi dicitur, quod tenentur iniuriam propulsare a socio, sed ibi exponitur, si potest idest si est in potestate constitutus. Et si teneat iniuriarum propulsare, non tamen sum pro-
31 pter hoc excommunicatus, †nam nullus est excommunicatus ex facto alterius, nisi participando, uel in locutione, uel in oratione, aut in crimine, ut. c. super, extra de senten. excon. uel nisi mandatum, uel auctoritatem præstiterit, ut. c. mulieres, eodem sed is nullo tali modo participat. Et capitula, quæ inducit Ioã. pro se loquuntur de prælatis. Hæc. d. glos. d. c. quantæ, extra de sen. excom.

G Cognouisse. } Ista depositio concludit cum superiori quo ad
32 minatos Thrasonẽ Caligulam Annippum. †Quod de necessitate fieri decet, ut Bal. in. l. non hoc. C. unde legit. alleg. l. non
33 omnium. ff. de legib. & l. fi. ff. de of. procu. Cæsa. †Et talis probatio, quæ fit per duos testes de ueritate dicitur esse mitior, & sufficit in ciuili, & criminali. l. ubi numerus. ff. de testi. In crimina
34 li tamen facilius eliditur, quam in ciuili, †quia in criminali dicunt esse testes omni exceptione maiores, ut. l. fi. C. de probat.
35 †Sic in ꝓbatione ꝓspectiua, siue intuitiua, quando testes deponẽtes uiderunt factũ, & deponunt de hoc in sufficienti numero, & qualitas testium est approbata in iure, tunc talem ꝓbationem, appellamus plenissimam, quia quicquid ei adiungitur, superuacuum reputatur, de quo talis datur regula, quod si constat de crimine per hunc modum, non reperitur negatiua probatio in contrarium, ut Bal. in. l. sciant cuncti. C. de pro. & extra de oroba. c. ad nostram.

Tertius testis.

Laudius Cornelius in foro Lutetiano (nomi nant castelletum) procurator in quadriuio Guil lorio habitans, quadragenarius, uti affirmat, aut circa, testis productus, & iuratus ut supra debet defunctos recitatos tam uisu, quam consuetudine nouisse: sed de reis nullum, demptis tamen nobili Girardo Milo ne, & duobus eiusdē famulis, quos tātum de facie cogno scit: quorū unus est ætatis. xxv. anno. alter uero xiii. [b] aut circiter. Insuper nudius tertius prandendo in parui cerui diuersorio huius urbis, prope palatium cum aliquot suis clientulis, quorum in præsentiarum non meminit, [c] uidis se dictum Milonem, in alia diuersorii mensa, pariter pran dentem cum quibusdam aliis sibi incognitis, & inter alia suis sodalibus narrantem causam, quæ agitata fuerat inter tunc uiuentes, & nunc defunctos Plutum, Xenium, & se, actu & uersutia dicti tunc uiuentis, & nunc defuncti magi stri Chrysostomi Crassi in parlamento aduocati, cecidisse. Præterea per sanguinem Christi deierātem, ante elapsam hebdomadam se de aduersariis uindicaturum: [d] eosq; nulla alia quam sua manu morte perituros, [e] audientibus duobus eiusdem seruis ante conspectum stantibus, & ei ministrantibus cum nonnullis aliis famulantibus, & assistē tibus. deinde hesterna die uesperi sub horam nonā a do mo sui cuiusdam amici in platea scholæ. S. Germani An tisiodorensis habitantis, in suam redeundo obuios ha buisse Milonem, & eius seruos accelerantes a cruce Tiro ueri per medium uici arboris siccæ, ac inter fugiendum, sanguinolentos [g] enses tunicis abstergentes lucæ arden tis tedæ, quam suus circunferebat puer uidisse, [i] iactātemq; dictum Milonē hæc aut similia ut illi digne mulctati sunt, steti promissis. audita similiter & hæc a puero Dauide Da ma, putare [h] demum hodie uulgo ferri dictos defunctos a dicto Milone, aut ab aliis eius causa, & suasu superiori

in obiecto uisus,ex colore iudicas,quod est lignum unde istud
percipis iudicio intellectus,per colorem repræsentatum in in-
tellectum per uisum & ideo licet hoc non percipiatur imme-
diate per sensum,ualet testimonium,ut in auc.de testib.§.& li-
9 cet,&.C.de test.l.testium,cũ auc.ibi posita.†Testes igitur pos
10 sunt probare ætatem per uisum,& aspectum ut hic. †Nã in eo
quod est cognoscibile per aspectum,secundum cõmunem ho-
minũ notitiam,in eo est sufficiens redditio rationis in teste p
aspectum,licet istud consistat in iudicio intellectus.tex.est in.l.
pediculis §.nerratius.ff.de aur.& argen.lega.&.C.de can.fru.
ur.Ro.l.i.lib.xi.C.ibi ista testatio præsens aspectus probet ni-
11 hil in his esse uitii &c.†Et sic testis per aspectum reddit suffi-
cientem rationem,& facit plenam fidem,hoc probatur in.l.de
ætate,in fi.ff.de min.xxv.an.

C 12 ¶Meminit.}†Obliuio in teste non est lata culpa,quia licitum
est,&,si non recordatur,dicere non recordari,per no.Bar.in.l.
13 i.§.si quis.ff.quemadmodum.tes.aper.†& est etiam multum ex
cusabile dictum testis,si dicat se non recordari de tempore, ut
14 Inn.in.c.qualiter & quãdo,extra de accu.†Si autem esset quæ
stio de facto ipsius testis,certum est,quod debeat recordari esse
certus,& memor eorum,quæ fecit ut nota. Barthol.in.l.filio.
15 ff.de adimẽdis legat. † Alias non reddens causam concluden
tem,quare non recordetur,tenetur pœna falsi, sicuti si depo-
neret tacita ueritate,ut.l.præsbyteri,& ibi Bald.C.de epis.&
cleri.Si uero esset probabilis causa obliuionis, non puniretur
16 testis,ut Bal.in.d.l.presbyteri.†Et debet testis magis recorda-
ri de loco,& de personis,quam de die,& tempore,ibidem Bal.
& Inno.in.d.c.qualiter.

D 17 ¶Vindicaturum.}†Regulariter iudiciorum uigor,iurisq; pu-
blici tutela in medio uidentur esse constituta,ne quisquam si
bii psi permittere ualeat ultionem.l.nullus.C.de iudæis,& cæ-
18 li.†Casu tamen,quo quis esset implicitus sceleribus,nec uellet
uenire coram iudice,nec iudex posset eum cogere, tunc per-
missa esset propria ultio offenso,ut gl.in.d.l.nullus cum pluri-
bus iurib.ibidem allega.

E 19 ¶Perituros.}†Hic sunt minæ præcedentes,quæ faciunt præ-
sumptionem contra Girardum Milonem, ut Bald.in.l.pacu-
meuius.ff.de hæredi.institu.& arg.l.si hi qui adulterii.C.ad.l.
iul.de adulte.&.ff.mandat.l.si uero non remunerandi,&.ff.de
repud.l.iij.& ad leg.iul.maiesta.l.famosi.Contrariũ tamen ui-

20 detur,†quia ſæpe minus faciunt homines, qui magna minan-
tur,argumen.l.metum.ff.quod met.cauſ.Sed in hoc diſtinguẽ
21 dum eſt,an dictus Milo ſit bonæ famæ,uel non.†Primo caſu ſi
ſit bonæ famæ,& grauis perſona,non præſumitur,quia quali-
tas uitæ præcedentis elidit huiuſmodi indicia,ut extra de præ
ſumptio.c.cum in iuuentute,&.ff.de re milita.l.non omnes.§.
22 a barbaris.†Ideo iudex ampliorem rei ueritatem inquiret, ut.
23 C.de accuſat.l.ſinguli.†Secundo caſu ſi ſit malæ famæ præſu-
mitur feciſſe.ff.de ſuſpe.tu.l.iiij.&.C.ſi quis imper. maled.l.i.
dum dicit ex perſonis dicta pēſemus,&.ff.de actio.& obliga.l.
24 fina.†intellige tamen ſi prælibatus Milo erat malus in eodem
genere mali, & malæ famæ, in eodem genere malitiæ,ut quia
erat homicida,uel percuſſor,& ſolebat perducere minas ad ef
fectum,ut.d.l.non omnes.ff.a barbaris,uerſi.ſi autem emanſor,
& Bart.in.l.fi.ff.de quæſtio.& Abb.in.c.iij.loco,extra de pro-
ba.Ediuerſo autem contra eum non præſumitur, ut quia erat
meretricator,uel latro,aut fur,& ideo gloſ.in.d.l. pacumeuius
25 diſcutit,quod contra aliquem præſumitur,quia ſolitus eſt talia
committere,ſiue facere.Nam in disſimilibus non ſumeretur cō
iectura,facit ad hoc.ff.de excuſa.tuto.l.ſpadonem.§.quod ni-
mium,ubi infamis,non tamen ſuſpectus in tutela,quia non eſt
in eodem genere malitiæ,& facit.C.de probat.l.iubemus,&.ff.
26 de eden.l.ſi quis ex argentariis.§.ij.†Eſt ergo hic tantum indi
cium medium intellectuale ueritatis eliciendæ ex ſingulari cir
27 cunſtantia inſurgens,ut.C.de rei uendi.l.indicia.†Et dicitur iu
dicium ab indicando,quia indicat,& demonſtrat,ut.c.ex ſtu-
28 diis,de præſum.extra.†Eſt tamen notandum quod quando ex
præſumptione hominis præſumitur contra aliquem propter
malam famam in eodem genere malitiæ,poteſt admitti proba-
tio in contrarium,ut extra de ſpon.c.cum in tua,&.ij.q.v.c.pre
ſbyter &.c.ſi mala fama,& extra de purg. cano.&.c.cum.p.&.
29 ff.quod met.cau.l.non eſt ueriſimile,†& contra præſumptionẽ
ueriſimilẽ inducuntur teſtes,ut.c.quia ueriſimile,extra de præ
ſum.fortius ergo eſt inquirendum de maleficio,ut.d l. ſinguli.
C.de accuſa.
F 30 ¶Interfugiẽdum.}†Fuga eſt aliud indicium,ut.d.l.cornelia.
ff.ad ſenatuſcon ſyll.Fuga ſiquidem accuſat fugientem, ut in
auct.de teſtib.§.ſi uero noluerit,†& fugiens habetur pro con-
feſſo,ut.C.de aſſeſſo.l.iij.unde ſua ſcientia & fuga eum condẽ
nat,ut.ff.de ſuſ.tut.l.impuberibus in fi.ff.de teſti.l.iij.

G 32 ¶Sanguinolentos.} †Delatio gladii potest esse indiciū, quod lex præsumit ad malum, ut. C. ut armo. usus. l. una lib. xi. & in auth. de armis, columna sexta. Sanguinolentia gladii dicitur aliud indicium, ex quo capitur coniectura sicut & alias. ff. de donat. inter uirum & uxo. l. utrum.

H 33 ¶Putare.} †Dicitur quantum ad iuris effectum, quod iusta ratione putatur, ut. l. cum quidam. §. i. ff. de acquirēd. hæredi. ibi, quod superest. Iusta autem ratio est si illud dicatur ab eo de cuius facto agitur: quod enim asserit, credere uidetur, ut. d. §. i. ibi, quod si putetur, nisi dictis ipsius habeat communem opinionē
34 contrariam, ut. d. §. ibi, quid ergo si ipsa. Totiens igitur ei sua præsumptio proficit, quotiens concurrit cum ueritate, ut. d. l. cum quidam. § quod dicitur, ibi, totiens igitur. ff. de acquiren.
35 hæredita. uide Barto. ibidem. †Si tamen testis diceret, & deponeret aliqua uera esse simpliciter, quia ita credit, non esset eius dicto standum, quia magis iudicaret, quam testaretur, nisi causam propter quam credit, sufficiētem annectat, ut Cy. & Iaco. de are. in. l. testium. C. de testi. post glo. ibidem.

Quartus testis.

Auid Damas domesticus dicti Cornelii, annorum ætatis suæ tredecim,[a] testis, ut præcedentes, productus, solito iureiurando de dicenda ueritate interposito, dixit se nullos cognoscere nec accusatores, nec reos, præterquam Milonē, eiusq; duos famulos, & illos de facie tantum. Ac a tribus diebus cum præcedenti teste magistro suo prandio interfuisse,[b] in parui cerui caupona, ubi itidem in alia mensa cū plerisque aliis incognitis accumbebat Milo, qui inter alia uerba ad suos faciens, in hæc prorupit, in appellatione apud subsellia liliata inter Plutum, & Xenium ac me examinata euictus sum. Sed per sanguinem Christi,[c] ante, quam elabatur, hæc præsens hebdomada, eos de illa illata iniuria ulciscar,[d] maximeq; magistrum Chrysostomum aduocatum, cuius opera, & astu facta est: ne me impune illuserint. Pol hi tres hac mea manu, nec alia uitam finient,

uixq; euadent ubi inuenero. Die autem sequenti ad no-nam circiter noctis horam quum exiret domum, ubi coenauerat eius magister, lumine tæde lucentis, quam præferebat, dictum Milonem a cruce Tirouerí accelerantem, ac nudum ensem, & cruentum ueste abstergentē, pariterq; duos famulos pone sequētes cū eductis gladijs uidisse: insuper audisse eundē Milonem apud illos gloriantem, nae hi ut decebat accepti sunt, & dignas facto pœnas luerunt: hacq; ultione animo satisfecisse suo, & fidem liberasse. Postea Milonē, & suos festinantur præteriisse: tuncq; se suspicatū redire uel à cęde illos, uel uulnere trepidos adhuc, & tremulos,[e] deinceps mane fama ꝓmulgatum nocte proxima dictos defunctos a Milone, & suis iuxta crucem Tirouerí cæsos fuisse, cæsorumq; funus uidisse.[f] Et hoc quidē tantum,[g] accurate, auditus, iuratus, & examinatus.

Taxatum [h] testi.precium.iiii.so.Parrisiē. Sic signatum. Cn.Flauius.

A 1 AEtatis suæ Tredecim.) hic † testis uidetur reprobari a iure defectu ætatis, quia in criminalibus testes debent esse maiores uiginti annis, ut lege in testimonium, in fine, iuncta l. præceden. ff. de testib. Dic, quod licet memoratus testis sit suspectus ad testimonium ferendum, tamen concludit eius depositio. quia est conformis præcedenti depositioni habili. Ita quod si præcedēs depositio reperiatur omni exceptione maior, scilicet sine obiectione, & reprobatione, ista ultima inhabilis depositio supplebitur per habilem, ut not. Bal. in. l. si quis. §. quid enim, in princ. ff. de edendo, & Iason in. l. cunctos populos, colum. xii. uersi. sic. istam regulam ponit Bal. in. ii. lectura. C. de summa trinita. & fide catholica. † Nam propter cō-

2 munionem, & societatem inhabiles gaudent priuilegio habilium, ut est tex. in. l. si communem fundum. ff. quemadmodum serui. ami. & Boerius in titulo de iurisdictio. omnium iudicium §. ix. glos. iij Dic etiam quod licet sit inhabilis per se, tamen facit indicium, etiam licet sit impubes, dū tamen sit doli capax, ut glo. in. d. l. in testimonium. & l. si ff. de liberali causa. † Impu-

3 bes ergo, uel paruulus testis esse non potest, ideo quia omne q̄d testibus astipulatur id iurationis adiectione affirmare debent,

ut c.

4 ut.c.i.xxij.q.i.&.c. quanquam.xiiij. quæstio.ij. †Sed paruuli, siue pueri ante annos quatuordecim non coguntur iurare, qa sine ætate rationabili sunt ut capi.paruuli,&.c.pueri.xxij.q.v.
5 igitur non possunt esse testes, †quia iuramento debet adesse iudicium, ut.iiij.q.iij.c.i.uerum hæc ætas nescit quid agat, ut.C.
6 de.fals.mone.l.prima, †nec potest impubes peierare, unde sacramentum calumniæ præstari non potest.l.qui iurasse.ff.de iureiuran.posset tamen dici, quod si impubes sit doli capax, quia tunc calumniose quid potere potest, ut extra de delic. puer.c. i.tunc si nouerit ueritatem, bene poterit præstare sacramẽtum calumniæ, arg.C.de iureiu.propter calum.dan.l.ij.§.i. De ueri-
7 tate uero dicenda tenetur iurare. †Nam ab impuberibus, & timidis sumitur initiũ quæstionis.l.unius, in principio.ff.de quæ
8 stio. †Item impubes ferula percutitur pro ueritate dicenda, ut. ff.ab sylla.l i.§.impubes, & tenet confessio, quam facit, licet contra eam posset restitui, ut.ff.de confes.l.certum.§.pen.quod falsum est nisi esset doli capax, ut.d.c.pueri, &.c. paruuli.xxij.
9 q.v. †hoc autem certum est, quod si quis sponte receperit iuramentum minoris ualet, & tenet tale iuramentum minoris, ut.
10 d.l.qui iurasse.ff.de iureiuran. †Item in casu potest quis conueniri ratione iuramenti quod præstitit dum esset impubes, ut si quis impubes iurauerit se præstaturum operas, ipse pubes factus bene conuenitur de hoc iuramento, ut.ff.de libe. caus.l.fi. in fine. Quod si peierauerit, talis pœnitentia erit ei imponenda qualis, & de adulte.& de fornicatione, & de homicidio spõte commisso, & de cæteris criminalibus uitiis, ut.c.fi. xxij.q.i.
11 †Et qui semel peieratus fuerit, amplius testis esse non potest, nec ad sacramẽtum accedere, nec in sua causa, nec alterius po
12 terit esse iurator, ut.d.c.paruuli.xxij.q.v. †& si testis in criminali deposuerit falsum, punitur pœna talionis, ut.ij.q.iij.§.i.in gl. ordinaria, & est tex.in.l.i.§.i.ff.ad.l.cornel.de sicar. ubi dicit
13 Bar. †quod eadem pœna punitur potestas compellens testem
14 ad dicendum falsum quod est notandum, †Item si iudex deprehendat testem in falsitate, non est necessaria citatio. ex quo est testis præsens, & ad hoc.C.de testi.l.nullum, & quod not.
15 ff.de his qui not.infa.l.ictus fustium. †Sin autem testis, qui falsum deposuit, sit absens. & falsitas liquet iudici, non tamẽ poterit testem falsidicum condemnare sine citatione, quia quando factum est tale, in quo certæ personæ condemnatio exigitur, tunc quantumcunq; sit iudici notorium delictum tamen non

potest procedere ad condemnationem, nisi præmissa citatione
16 ut. ff. de re milita. l. iij. §. si ad diem. †Et in istis notoriis non est necesse, quod sententia feratur in scriptis, ut not. in auc. ut iudic. sine quoquo suffr. §. necessitatem. Si autem aliquod factum esset notorium, in quo non exigeretur condemnatio, sed alia ordinatio, uel inhibitio, uerbi gratia, statutum est factum in aliqua ciuitate contra libertatem ecclesiæ, tunc superior potest ex officio inhibere, & mandare ne obseruetur, licet neminem citet secundum Archi. ij q. i. c. lotharius.

B 17 ¶ Interfuisse.} †Testis qui dicit aliquid scire, qa præsens fuit, uel quia interfuit, non uidetur probare. Nam per sensum nullam causam reddit, & potest esse, quod fuerit præsens, non tamen uidens neq; audiens, ut. C. de erro. aduo. l. i. & ibi glo. & Ioan. And. in. c. præsentium, de testib. lib. sexto, & Specula eodem titu. §. i. uersi. item quod non prohibet. Hoc tamen non obstante sciendum est quod probat. quod enim dixit se præsentē scire, creditur per sensum, cum non sit interrogatus ulterius. Non enim potuit scire se præsentem fuisse negocio, nisi id intellexisset. hoc etiam imperiali constitutione probatur, quæ dicit ualidum esse eius testimonium, qui sub præsentia sua dicit de-
18 bitum esse solutum, ut. C. de testib. l. testium. †Et licet testis debeat causam sui testimonii facere manifestam, ut. l. solam. C. de testib. & in auc. eodem. §. & licet quod interpretatum est. hoc tamen intelligendum est, si fuerit interrogatus de causa scientiæ, ut dict. iuri not. in. c. causam, extra de testib. Sin minus, sta-
19 bitur uerbo suo, †quia uerbosus esse non debet, ut. l. instrumentorum. C. de præcib. imper. offer. Si autem interrogatus de causa scientiæ respondisset, scio, quia scio, uel quia sic est, eius di-
20 cto non esset standum, cum esset eadem ratio cum dicto. † Nā dictum debet probari per aliud manifestius eo, ut Innoc. in. d. c. cum causam, extra de testib. & ff. de petit. hæred. l. pro hære-
21 de, & no. ff. de offic. procu. Cæsa. l. fi. in princ. † Quod si testis studiose non reddat rationem, & causam concludentem, tenetur pœna falsi, sicut si deponeret tacita ueritate, ut. l. presbyteri, & ibi Bal. C. de epis. & cleric. Secus si ex sui simplicitate fuerit locutus, sicut plerunq; rustici qui nesciunt melius reddere
22 causam sui dicti †quia tunc non habet locū pœna falsi, ut not.
23 ff. de his, qui not. infa. l. Lucius, & ibi glos. notab. ad hoc. †Testis igitur ubi potest, debet reddere rationem, & causam sui dicti, si sit interrogatus: alias eius depositio ualet, sine redditio-

ne causæ, ut glos.iiii.q.iii.§. Item solam, & l.de pupillo.§.qui opus, ibi, idcirco non exigitur.ff.de noui oper.nunciat. & Bar. in auc.de testib.§.& licet, nu.v. Sed hoc uerum in iis, quæ possunt percipi sensu corporeo, puta si testis dicat, quod unus deposuit pecuniam, similia. Sed si reddat testimonium super eo, quod sensu non percipitur, ut puta si dicat testis Titium dominum talis rei tunc non probat, nisi reddat causam dicti sui, posito quod
24 de causa non interrogetur. †Ratio, quia testis debet deponere per sensum corporeum, ut Bartol.in authen.de testib.§.& licet, numero sexto.alleg.l.qui in te, in fine.ff.de testamen. &.l.i.ij. respon.ff.de his, quæ in testa.del.facit quod nota.in.l.testi.C.
25 de testib.& ibi per docto. †Sed cum testis dicit, quod talis est dominus, non percipit istud sensu corporeo, sed per intellectũ & tunc testificatur de eo, quod est iuris, non de eo quod cõsistit in facto.ut Barto.in dicto.§.& licet, in authen.de testib.ita determinat Innocen.in dicto capitulo cum causam, & Specula. in titu.de testib §.nunc tractandum, uersicu.ut autem pleni, usque ad uer.porro, sic testimonium probatorium non requirit causam, si testis non interrogetur de causa de iis, quæ sunt fa-
26 cti sensibilis, quæ intuitiue conprehenduntur. †Nõ dico in iis quæ sunt iuris, in quibus ratio debet esse coniuncta cum sensu de necessitate, alias non fit probatio, ut.d.Innocen.in capitulo cum causam, extra de testibus, dic tamen, quod duo testes reddentes legitimam rationem præualent, & præpondetant totidem testibus dicentibus uera esse, tamen non interrogatis de causa, quia uera redditio causæ præpõderat causæ præsum
27 ptiuæ. †In iis autem, in quibus concluditur solum per uiam iuris, & rationis, & non per sensum merum corporeum, est certũ, quod sine redditione causæ, non resultat probatio testium, ut Innocen.in.d.c.cum causam, de testib.

C 28 ¶Per sanguinem Christi,} †Blasphema uerba, & sacramenta de Deo, neque per capillos, & caput, & his proxima uerba (Deũ ad iracundiam prouocando) iurare non licet, propter enim talia delicta, & fames & terremotus, & pestilentiæ fiunt. Si enim contra homines factæ blasphemiæ impunitæ nõ relinquũtur, multo magis, qui ipsum Deum blasphemant, digni sunt supplicia sustinere. Quoniam primum quidem indignos semetipsos faciunt Dei misericordia. Post hæc autem, & legibus constitutis subiiciuntur tormentis. Nanque comprehensi ultimis subdũtur suppliciis, ut non ex cõtemptu talium inueniatur, & ciui-

tas,& eefpublica per hos impios actus lædi,ut in auften.ut nō luxu.ho.contra natur.col.vi.unde dominus ad Moyfen.Qui blafphemauerit nomen domini morte moriatur, lapidibus eū opprimet omnis multitudo populi,fiue ille ciuis,fiue peregrinus fuerit,ut Leuit.xxiiij.c.&.c.ftatuimus,iuncta gl.extra de
29 maled.†No.quod propter talia blafphema uerba unus nomine Thomas dela Fontaine fuit paulo publico iuxta crucem du Tirouer Parifiis allegatus collo in torq; ferrea ab hora prima ufq; ad horam nonā,ut a tranfeuntibus,& prætereūtibus luto fputis,citra lapides,& opprobriis affligeretur infequendo conftitutionem regis Philippi,& hareftum curiæ iudicii mei cōfirmatorium,datum anno domini millefimo quingentefimo trigefimo fecundo,die iiij.Iulii.

D 30 ℭVlcifcar.}†Regulariter iudiciorum uigor iurifq; publici tutela uidentur in medio conftituta,ne quifquam fibiipfi permittere ualeat ultionem,ut lege nullus.C.de iudæis,& cælic. nifi inquantum quis implicitus fceleribus nollet ante iudicem uenire,nec iudex eum poffet cogere tūc enim permiffa effet offenfo propria ultio,ut glof.in.d.l.nullus,& fupra dixi.

E 31 ℭTrepidos adhuc& tremulos.}†Hic teftis teftificatur de qualitate animi per actus exteriores,quos uidit, quod fieri debet, Bar.in.l.is.qui.§.i.ff.de tuto.& curat.dat.ab his nanq; exteriora indicant animi fecreta interiora,ut.ff.de ædili.edict.l. fi ta-
32 men.§.ij.&.l.i.in fi.C.de prædi.nauic.lib.xi.†& reddit rationē per fenfum actui congruentem,quod facere debet,ut Barto.in .l.iubemus,nu.ix.C.de erogat.milit.anno lib.xij.C.

F 33 ℭFunus uidiffe.}†Per ea,quæ accidūt mortuis ꝓbatur mors, ut per fepulturas,uel per non habere fenfum,nec motum , uel alia quæcunq;,per quæ quilibet homo intelligit eum mortuū Bal.in.l.conuenticulam.C.de epifcop.& cleri. & Bar.in.l.i.§. fin.ff.quemadmodum tefta.ape.&.l.quotiens, de naufrag. libro undecimo.C.quod facit ad intellec.regul.cancella. decimæ octauæ.

G 34 ℭEt hoc quidem tantum.}†Quæro quia hic eft ultimus teftis,an iudex maleficiorum pofsit ex officio examinare teftes a parte non productos?Barto.in lege prima.§.fi quis ultro.ff. de quæftionibus,dicit quod fic per legem fecundam.C.de abolit.ubi iudex quærit de partis innocentia,parte non poftulante,pro hoc eft,lege fi non defendātur.ff.de pœnis,de qua idē Bartol.facit mentionem in lege quarta.§.hoc autem iudicium.

35 ff.de damno infecto.†Et possunt recipi testes in causis maleficiorum etiam post conclusionem causæ,& post publicationē, ut dicta lege prima.§.si quis ultro,& est casus in lege unius.§. reus.ff.de quæstio.secundum unam lecturam.idem Ioan.And. in capitulo fraternitatis,extra de testibus.Et maxime quando est processum per inquisitionem,secūdum Innocen.in capitulo cum clamor,extra de testibus,& Archidiaco. quarta quæstione tertia,capitulo placuit.Si autem esset processum per accusationem,tunc post aperturam non potest eos recipere neqꝫ examinari facere, siue interrogare, sed bene ante aperturam,
36 id poterit facere uidelicet,†quando est quæstio de adiuuanda accusatione nam tunc potest recipere testes ex mero officio,ut notatur per omnes fere scribentes, in.l.idem est.§.si tibi.ff.de conditione ob turpem causam &,idem tractatur ab eiusdem.in autentica de tabellionibus.§.primo,columna quarta cum sua glo.q̃ hoc aperte uidetur tenere,& extra de collus.deteg.c.i.tā in textu,quam in glos.in uerbo gratiam quam ad hoc reputāt ualde notandam ibi scribentes.

H 37 ¶Taxatum.}†Testes enim ab his,per quos fuerint postulati, sumptus competentes percipere debent,ita quod testimonium reddere debent sumptibus producentis.l.quoniam liberi.C.de testibus.& in auc.de testi.§.& quoniam, iuncta glo.in uersic. obseruationibus,colla.v.&.c.statutum.§.proferendo, de rescript.lib.vi.

Iusmodi elogii conceptio,[a] ab actuario [b] obsignata ad procuratorem fisci transmittitur, uel editur [c] secrete cum renunciatione chirurgi,ut in elogii calce subscribat,& postulet ex iudiciorum qualitate,rei ne in ius uocentur ad causam ore proprio dicendam,an in carcerem detrudantur, hoc modo.

A 1 Elogii conceptio.}†Quæ dicitur præparatoria processus criminalis,& iudicii:& sic debet in fauorem actoris aut conquerentis,uel querelantis interpretari per regulam,de qua meminit Decius cōsil.ccccxlix.col.i.uisis duobus consiliis.Quod in præparatoriis iudiciorum uerba debent in fauorem actoris interpretari.l.de die,in prin.ff.qui satisda. cogun.& ibi Bartol.& docto.

B 2 ¶Ab actuatio.} †Nota quod informationes.& processus cri-minalis non debent reuelari partibus,sed debent portari ad fiscum,& iudicem secrete,ut lege diuus,la secunda ibi interrogationes literis inclusas,atq; obsignatas ad cognitionem magistratus mittant.ff.de custo.&.exhib.reo.

C 3 ¶Vel editur.} † Ea enim sunt edenda fisco,delatori, quæ ad causam pertinent,ex qua deferre professus est,ut.l. ne quisquã. ff.de edendo Et per constitutionem regis Caroli.vii.art.xvi.& xvij.super stilo parlamenti:& per nouissimam constitutionem domini nostris regis Francisci,articulo centesimo quadragesi

4 mo quinto.†Et fiscum non decet recipere præmium a priuato, sed debet esse contentus deputatis sibi annonis,scilicet salariis & stipendiis,ut in auctent.de coll.§.ad hoc iubemus, collatione nona quod si secus fecerit,uenit singulo spoliandus & alter in eius locum subrogandus,ut in auctentica de mandatis principum.§.festinabis,columna tertia,quotiens ergo apud fiscum agitur,actorum potestas postulanda est,ut merito is uti liceat, eamq; manu commentariensis scilicet notarii adnotanda sunt, quod si ea aliter proferantur, is qui ita protulit, a causa cadet,& quotiens iterum apud fiscũ eadem causa tractatur, priorum actorum,quorum usus non fuerat postulatus ex officio recitatio iure poscetur.l.in fraudem.§. quotiens.ff. de iure fisci.

5 †Quæro autem an acta criminalia debeant edi utrique parti? dic quod acta communia,& publica, quæ fiunt coram iudice debent utrique parti edi siue sint crimiualia,siue ciuilia inspicienda ad inuestigandam ueritatis fidem.l.is apud quem.C. de edendo,& glos.in.l.ii in uerbo, actorum C. ut lit. pendent. uel post prouoca.&.c.G.perpetuus,extra de fide instrumentũ & gl.in.c.quoniam contra, uerbo,tempora,extra de proba &. l.mortuo.ff.de iudi.&.l. properandum.§.i.C.de iudi. eodem.

6 †quãdo uero acta criminalia non sunt communia,ut sunt attestationes,confessiones,repetitiones,& confrontationes testiũ non sunt de consuetudine edenda utriq; parti,maxime in causa capitali,ut in.l.ij.§ item diui,in fin.ff.de iure fisci. Sed fisco

7 sunt.tantum edenda,ut.d.l.ne quisquam.ff.de edẽdo,†nec potest agi ad exhibendum pro instrumentis in criminalibus actionibus,nec forte actione in factum,quia actio ad exhibendum ei creditur competere, cuius pecuniariter interest,ut arg.l.si. liber hõ ff.ad exhib.& glos.d.l.is apud quem,in uerbo exhibe

8 ri.† sinautem acta criminalia alia quam communia sint pœnes

reum non tenetur reus ea edere fisco contra se nisi fisci essent,
& spectarent ad fiscum. Nam tunc reus posset arctari, ut exhi-
9 beat, & posset fiscus intendere rei uendicationem, † quilibet ta
men alius, qui non est conuecutus, acta ciuilia, & criminalia fi-
sco edere tenetur, ut glos. in dicto. §. item diui, in uerbo agatur.
10 ff. de iure fisci. † in ciuili autem causa reus tenetur edere fisco in
strumenta contra se ad intentionem, & replicationem fisci fun
dandam. d. l. ne quisquam. ff. de edendo, quod est speciale in fi-
sco. ut ibidem, & si is qui conuenitur, non exhibet, præsumitur
subtraxisse, quasi sibi nocitura essent. d. l. ij. §. diuus adrianus. ff.
11 de iure fisci. † Et poterit fiscus agere furti pro illis instrumentis
contra reum non exhibentem, ut glos. in. d. l. is apud quem, in
12 uerbo, exhiberi. C. de edendo. † Et eo ipso, quod quis etiã nõ
interpellatus non exhibet fisco instrumenta ei necessaria, pœ-
nam patitur, quia creditur eũ instrumenta fisco subtraxisse, &
ita furti conuenitur, sed in causa criminali, quam fiscus contra
aliquem mouet, secus nam non patitur pœnam hoc ipso, quod
non exhibet, ut glo. in. d. l. ij §. item diui, uerbo, agatur. ff. de iu
13 re fisci. † Ipse autem fiscus contra se non edit instrumẽta, quod
si edit conditione apposita edit, ne is qui describet contra eũ,
illis utatur. neq; etiam acta aut instrumentra aduersus fiscum a
quoquam edi oportet, ut. d. l. in fraudem. §. neq;. ff. de iure fisci.
14 † Vbi autem ex processu extraordinario partes ciuiles recipe-
rentur, & admitterenrur in processum ordinarium, prout plerũ
que fieri solent, secundũ causæ merita, ut infra suo ordine pate
bit, tunc omnia acta iudicialia, scilicet citationes, dilationes, re
cusationes, exceptiones, petitiones, responsiones, interrogatio
nes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum produ
ctiones, interlocutiones, appellationes, renunciationes, conclu
siones, &c. quæ occurrerint utriq; parti edentur, ita quod ori-
ginalia pœnes scriptorem remaneant, ut. c. quoniam cõtra fal-
sam, extra de probat. quia huiusmodi acta, seu processus sunt
15 communia, † Et idem est in omnibus communibus instrumen-
16 tis, ut glo. in. d. c. quoniam, & c. cõtingit, extra de fi. instr. † quæ
enim sunt cõmunia integraliter sunt exhibẽda, ut. C. de eden.
l. non est nouum, & l. ult. eo. & l. prætor. §. i & l. si quis. §. ratio-
17 ne, & l. argentarius. ff. eod. tit. † Secus autem in propriis priui-
leg. uel instrumentis. quæ non sunt communia, & cõmuniter
facta inter partes, quia quis non tenetur edere, ut glos. in. d. c.
18 quoniam contra in uerb. tempora, † nisi aduersarius uellet pro

bare instrumentum falsum, quia tunc edetur, ut.c. inter dilectos, extra de fide instrumen. &.l optimam. C. de contrahen. & co-
19 mitten. stipulat †aut nisi actor, uel reus, utatur instrumento, proprio iudicio, tunc aduersario edi debet sine die & consule, ne praestetur materia fabricandi falsum, ut.d.c. contingit, & glos. in.d.c.G. perpetuus, uerbo instrumentorum, &.c. accepimus,
20 eodem.l.1.§. editiones.ff. de edendo. †Nã actor reo, & reus actori tenetur edere omnia, quibus usurus est in iudicio, ut.C. de edendo.l.fi.&.d.l.ij.§. edenda.ff. de eden.& glo.in.d.c. contin
21 git, uerbo exhibere. extra de fide instrumentorum. † & iudicis officio peti possunt exhiberi, ut glos.in.d.c.G. perpetuus, &.l.i. C. de edendo. Ita tamen, ut si super uno capitulo instrumenti quaestio fuerit, illud solummodo rescribetur, & aduersae parti copia eius fiet, ut.d.c. contingit, extra de fide instrumentorum.

Iso indiciorum elogio ad instantiam, & supplicationem Antoniae Dianae uiduae defuncti Ioannis Pluti, tam suo nomine, quam administratricis corporum, & bonorum eius & defuncti liberorum annis minorum & Benedicti Crasi, defuncti discreti uiri magistri Chysostomi Crasi nuper in suprema curia aduocati fratris, & Mariae Marthae relictae defuncti Iuliani Xenii, Clementis Xenii defuncti Xenii fratris, & Dionysii Daui modo dicti magistri Chrysostomi Crasi famuli confecto, cum renunciatione Chirurgi iurati contra Andream Irum cerdonem, Bernardum Trhasonem, Claudium Caligulam domini nostri regis legionarios, nobilem Desiderium Anippum, Girardum Milonem, Egidium Gnatonem, Ferdinandum parasitum dicti Anippi famulos, Henricum Nebulonem, Iacchum Ebrionẽ etiã seruos, postulo pro rege[a] prehensionem corporis,[b] contra Trhasonem, Caligulam, Anippum, Milonem, Nebulonem, Ebrionem, Gnatonem, & parasitum, & contra Irum, ut in ius uocitetur ad causam ore proprio dicendam, ut omnes interrogentur, per se respondeant, uideantur, iudicioq; adsint super dictis iudiciis: quod si minus praehendi possint: citentur trino nundino, siue contractis interuallis

trium denũtiationum,& ut apertius dicam,ad tres breues dies ad audientiam graphariatus pœna cõfiscationis suorum corporum,& bonorum quorumcunq;.Actũ dic &c. Sic signatum.

A 1 PRO rege.}†Quo ad interesse publicum fiscus accusat de iure,& etiam de consuetudine regni criminaliter,ga quod ex cuiuscunque patrimonio ceciderit in casum ex delicto,& legibus,& recto iuris ordine fisci aduocatis agentibus uindicari debet,pœna contrafacienti imminente, tex. for. in.l.omnes,de delato.lib.x.C.& supra dixi in.§.informatio.l.ii.
2 uersic.denunciauerunt,†& ea ratione partes ciuiles non se inscribunt ad pœnam talionis,nisi in crimine falsi tantum,ut in auctentica de quæstore,in.§.fi.uersi.super hoc,super uerbo aliqui.colum.vi.& ita de consuetudine practicatur.

B 3 ¶Præhensionem corporis.}†Fiscus,aut procurator generalis caueat ne illicitam capturam requirat,uel calumniosam euidẽter instituat accusationem.Nam teneretur nomine proprio ad expensas,damna,& interesse erga partes actione legis aquiliæ, cum foret damnum iniuria datum , ut.l.secunda.§.si publicanus.ff.ad legem aquiliam,& nomine proprio, & non regis aut domini ueniret condemnandus,nisi haberet speciale mandatum ad hoc,uel ratum haberet dominus,sumendo causam pro
4 eo.†Nam tunc dominus solus teneretur,ut glo.in.l.iij.§.si pro procurator.ff.quod quisq; iuris,Bar.in.l.i.§.deiecisse,&.§.quo
5 tiens.ff.de ui & ui arma.†alias dominus,quid iniquum,procuratori mandasse non uidetur,ut.ff.de pecul.l.qui peculium,&. ff.de pactis.l.contra iuris.§.si filius,& ff.de condi.indebi.l. si procurator.§.quod si indebitum,& glos.in.d.l.iij.§. si procurator.
6 †Hac igitur ratione uenit fiscus nomine proprio condemnandus, ne sub prætextu,uel uelamine officii propter suas simultates,uel latens odium secure lites exercere posse existimet.l. nõ
7 est ignotum,iuncta glo.C.de admini.tutorum.† Tamen interdum mitius agitur cum officiali,quam cum alio, etiam in aperto crimine,ut Bald.in.l.ij.C.qui accusa.non pos.&.ff.de. pu
8 bli.& uectigal.l.si multi.† Vbi ergo fiscus est in dolo,uel calumnia,redigitur ad instar priuati,& agitur contra eum, tanquam priuatum,& efficitur priuatus de iure ciui.l.qui fundũ.§.si.tut. ff.pro empt.ubi glos.dicit sic etiam esse in omnibus dicendum,

qui gerunt officium siue in diuinis, siue in humanis rebus, & su
9 pra dixi, in. §. conqueruntur, in uer. quia etiam supra, †cui ergo
conceditur administratio rerum, non uidetur concessum, ut in
eis fraudē committat. l. tutor administrationem. ff. de furt. ubi
10 glos. dicit, †quod de similibus ad similia procedendum est. †ma
11 gistratus itaq; fraudem committens tenetur actione negocio-
12 rum gestorum, ut. l. ex facto. ff. de negoc. gest. †pcurator enim,
uel officialis non est loco domini, cum delinquit, uel dominū
13 spoliat. l. pactum. iiij. C. de pac & glos. ibidem. † Idem dicitur
in tutore, qui in re pupilli tunc domini loco habetur, cum tute
lam administrat, non cum pupillum spoliat. d. l. qui fundum. §.
si tutor. ff. pro empto. & l. interdū, la. ij. § qui tutelā ff. de furt.
& C. de pact. l. pactum. iij & l qui filium, uer. itaq; ff. de manu.
testa. & l. si duo. ff. de dolo & ff. de insti. actio. l. sed & si. §. sed si
ipse, & ff. de tutel. & rat. distr. l. i § nunc tractemus, & l. fi. §. i. ff.
14 de eo, per quem fact. erit. †Si quis itaq; delatorem subiecerit, in
tantum, condemnetur, quantum præmii nomine delator ipse
consecuturus fuisset, si uicisset. l. senatus. §. si quis delatorem. ff.
15 de iur. fisc. †Ideo delator compellitur edere mandatorem: &
nisi edat, ut in uincula deducatur, eo pertinere, non ut delator
pœna subducatur, scilicet penam euadat, si mandatorem ha-
beat, sed ut mandator, quoq; perinde, ac si ipse detulisset, punie
16 tur, ut. l. ij. §. diuus. ff. eod. tit. †quod si delator abolitionem pe-
tat, scilicet licentiam desistendi a delatione impune, & quod er
rasse se dicat, ut idem iudex cognoscat, an iusta causa abolitio
nis sit, & si errasse uideat, dabit imprudentiæ ueniam. Si autem
calumniæ hoc ipsum iudicet, eaq; causa accusatori perinde ce
17 dat, ac si causam egisset, & perdidisset, ut. d. l. senatus. † Si uero
delator se absentauerit, & tribus edictis euocatus affuerit, ean-
dem pœnam ferre debet, qua teneretur, si causam non probas-
set, uel quantum ex ea causa quam detulit, reportasset, si pro
fessionem suam impleßet, ut. d. l. senatus. §. senatus. ibi, si tribus
edictis, & c. & l arrianus. §. quia autem, ibi, atq; tribus edictis
euocati non responderunt. ff. de iure fis. & l. iij. §. si ad diem. ff.
18 de re milita. ubi dicit tex. †si ad diem commeatus quis non ue-
niat perinde in eum statuendum est, ac si emansisset, uel deser-
uisset, pro numero temporis, facta prius copia docēdi num for
te casibus quibusdam detentus sit, propter quos uenia dignus
esse uideatur, & facit. C. de censi. l. iij. libro undecimo, uel po-
test teneri ad damnum secundum glos. in. d. l. ij. §. senatus, uers.

teneantur.ff.de iure fisci,pro hoc alleg.auct.libellum.C.de lit. contest.

HOC exacto dictum elogium transfertur a procuratore fisci ad iudicem, ut interponat ad finem suum decretum post intentionem, ac petitionem dicti procuratoris,ad hunc modum: Visis[a] quæstione indiciorum assertoria,renunciatione chirurgi ditionis authorati,petitione procuratoris regis,præhendãtur [b] etiam intra locum sacrum,[c] & adducãtur prehensi ad carceres [d] præposituræ dicti, Traso, Caligula, Anippus,Milo,Gnato,Parasitus,Nebulo, Ebrio quo interrogentur,ac per se respondeant petitionibus,quæ intẽdantur a dictis conquerentibus & procuratore fisci,[e] se sistant in iudicio super eiusmodi indiciis apud acta prolatis, & a nobis idcirco conspectis.Et ubi prehendi non possint citentur una denunciatione pro tribus,siue uno edicto uice trium,ad tres breues dies ad audientiam graphariatus coram nobis,ut compareant in iudicio pœna confiscationis suorum,quorumcunque bonorum,& corporum indicta.Præterea dies dicatur,Iro quo adsit,iudicio,& presens respondeat,[f] ut superius. Actum die &c. Anno &c. Sic signatum.

A Visis.} Iudex quantumcunq; delictum sit ei notorium,
1 †debet tamen uidere merita causæ, priusquam aliquẽ feriat,aut iudicet,unde dominus cui nihil est absconditum,descendam(inquit)& uidebo utrum clamor,qui ad me peruenit,sit ita,uel non, ut sciã, in.c. deus omnipotens.§.fi.&.
2 c.seq.ij.q.i.&.l.in ciuile.ff.de leg.†Et licet iudex quorundã importunis conquerentium,& quadam celeritate animi poscente ut damnet reos,efficiatur horum tamen uanas uoces audire non debet,neq; quenquam ad clamorem cuiuslibet damnare, ut.l.decurionum filii.C.de pœnis,& in eo damnatur Pilatus, qui dominum nostrum IESVM Christum Saluatorem ad
3 clamorem populi condemnauit,ut.glos.d.l.decurionum. † Debet siquidem,bonus & iustus iudex secundum allegata, & pro

bata decernere & iudicare,ut.l.illicitas.§.ueritas.ff.de offi.præ si.cum & debeat constare de facto,ut.l.diuus.ff.de re milita.l.i. §.item illud,de senatuscon.sylla.

B4 ¶Prehendantur.}†Quando constat iudici per informationẽ delictum esse graue,ex quo uenit pœna corporalis,uel uel supra relegationem imponenda.debet incipere a captura,& reos exhiberi facere,& detrudi in carcerem & hanc carceris pœnã ante supplicium rei sustinere debent,nec in hoc iudex parcere potest,ut.l.diuus,la prima.ff.de custo.& exhibit.reo.itaq; ex uinculis causam dicere debent.l.lege cornelia,ibi,si aperto testamento serui liberi scripti inueniantur.l.de sicar.iudicium fiat,ita ut ex uinculis causam dicant,ut.l.lege cornelia.ff.de se
5 natusc.sylla.&.l.ij.ff.de custo.& exhib.reorum.†Sic etiam,ubi ex culpa contractatur maleficium,reus potest capi ad corpus indistincte,& inuite duci ad iudicium a iudice,uel eius authoritate uel etiam de domo extrahi,ut in autten.ut nulli iudic.§. quoniam uero contingit,columna xi.Ioan.Andre.in.c.romana.§.contrahẽtes,de foro competẽ.in sexto,&.C.de.off.diuer.
6 iudic.l.i.& not.in.l.pleriq;.ff.de in ius uocando.† Sed quæro an reus posset capi,& quæri in domo aliena inuito domino domus?Dic quod non,ut argu.glos.in.l.quosdam de metal.libro. xi.C.&.l.iij.ff.de acquir.re.domin.Alias ingrediens teneretur
7 actione iniuriarum,ut.l.iniuriarum,§.finali ff.de iniuriis.† Propter autem utilitatem publicam licitum est quærere,& capere reum in alieno inuito domino,nisi dominus pateretur damnũ, ut.ff.communia prædio.l.uenditor,in fine,&.ff.de damno infecto.l.fluminum.§.finali,&.ff.de aqua pluuia arcend.l.i.§.de
8 niq;.†Itaq; potest iudex incipere a captura in criminalibus, licet non constiterit ei de delicto,ut.c.si clericos,de sententia ex com.lib.vi.immo etiam ubi inuenitur latro famosus,permittitur punire & postea scribere,tex.in.l.siquis filio exhæredato.§. hi autem omnes.ff de iniust.& irrit.fact.test.l.constitutiones.
9 ff.de appel.†Sed hæc de rigore,sed de urbanitate iudex nõ incipit a captura in duobus casibus.Primo ratione loci,ut si reus sit in domo,cum domus sit cuiq; refugium tutissimum, & hoc in ciuilibus,ut.l.pleriq;.ff.de in ius uocand.secus autem in criminalibus,ut dicto.§.quoniam uero contingit.in auctentica ut
10 nulli iudic.†Secundo ratione personæ,ut quia est mulier,quæ non potest regulariter capi personaliter,siue in criminali, siue in ciuili,ut.l.ij.C.de offic.diuerso.iudi.& auctentica ibi posita,

& auctentica nouo iure.C.de custo.reorum.ubi cauetur hodie nouo iure nullam mulierē pro pecunia fiscali,seu priuata causa,aut pro crimine quolibet modo in carcerem mitti,aut inclu di,aut custodiri permittimus,seu concedimus, sed per uirum suum,aut quem alium legitimæ,respondeat.Si uero tale sit crimen quod necesse sit eam custodiri,siquidem fideiussorem dare potest,ipsi credatur.Si uero iurauerit fideiussorem dare nō posse iuratoriam cautionem præstet de iudicii obseruatione. Sed si crimen grauissimū.sit quo accusatur,in monasterium,uel asisterium mittatur,uel mulieribus tradatur,per quas custodiatur, ut dicta auctentica ratio enim est,ne per huiusmodi occasiones inueniātur mulieres circa castitatē iniuriatæ,ut in auctentica ut nulli iudic.§.necessarium, in fine, columna nona fœminæ enim,quas morum honestas mentisq; solertia commendat,propter pudorem ac uerecundiam fœminarum cœtui pub. demōstrari non coguntur,ut.l.omnes.C.de his,qui ueniam ætat.im-
11 pet.†Secus autem in mulieribus meretricibus,& inhonestis nō coniugatis,quia possunt capi personaliter,ut Bal.in.l.consentaneum.C.quomodo & quādo iud.& Bart.in auctēn. ut nulli iudic.§.necessarium,si tamen tales meretrices sint uxoratæ, nō possunt etiam capi,ut in addito ad Barto. in.d.§. necessarium.
12 †Sed si per informationes,aut inquisitionem non constaret iudici reos culpabiles delicti per indicia,aut alias,iudex nihil decernere posset aduersus reos prætensos,nec quid mandare posset.l.hoc autem.ff.ex quibus causis,&.l.qui accusa. uolunt.C.
13 de edendo†neminem enim sine causa audit prætor.l. cum his. §.in causa.ff.de transac.sed instandum accusatori ut id quod intendit comprobet,ac sic conuincat,ut lege unius.§. in eo.ff. de quæstio.

14 ¶Locum sacrum.]†Regulariter qui sunt in ecclesiis inuiti extrahi non possunt,pœna contrafacienti criminis læsæ maiestatis imminente,ut l.ij.C.de his,qui ad eccles.cōfug.fallit in homicidis,adulteris,uirginumq; raptoribus,quia ab ecclesia extrahuntur,& supplicium eisdem infertur.Non enim talia delinquentibus parcere competit.sed hoc patientibus,ut non talia a præsumptoribus patianrur,Deinde templorum cautela non nocentibus,sed læsis datur:& non erit possibile tueri utrunq; cautela sacrorum locorum & lædētem,& læsum,ut.§. neq; autem homicidis,in auc.de mandat.princ.neq; etiam poterit cōtra te legem inuocare,uel iustitiam quam contempsit,ut.l.auxi

15 lium.in fi.ff.de minor.†Quod autem his tribus casibus dicitur idem dici potest,si pro quocunq; alio maleficio delinquēs ad ecclesiam fugerit,ut glo.in.d.§.neq; autem homicidis,& in auc.de monach.§.si uero,ad hoc facit nouissima regis ordinatio ar.clxvi.Ad hoc in auc.de mand. principum.§. publicorū,
16 & decis.capel.thol.q.ccccxxij †Quis ergo pro debito ciuili potest ab ecclesia extrahi per iudicem,aut eius mandato,saluo iure restituendi intra.xxx.dierum inducias,ne ex hoc infinitæ sint hominibus adinuicem contentiones.Ita ut si iudex aliqd sub nuncupato uerbo fecerit,habita causæ cognitione, deinde aliquis adierit aduersus eum conueniendo ciuiliter, debet iudex examinare negocium uerbo ubiq; seruato de restituendo. Et si contra eum necessaria sit sententia,condemnabit eum. Et duorum iudex præponet electionem reo,utrum uelit dato uerbo de restituendo absolute abrenunciare,& agere,quæ iudicata sunt.an non.Certe si hoc non fecerit,scilicet uerbo dato absolute non renunciauerit,& non egerit,quæ iudicata sunt, sacris eum terminis iudex restituet,& ibi executionē inferet temperate:faciendo missionem in possessionem pro mēsura declarati debiti,& hoc ante litem contestatam, cum debita tamen uenerabilibus locis reuerentia,ut §.sed neq; hæc,iuncta glo.in uerbo,temperate,in auc.de manda.princ. col.iij. & in auc. de exib.& intro.reis.§.si uero,col.v.&.C.de his,qui ad eccles.con
17 fug.l.fi.§ iij.†Si uero iam lite contestata aufugit, sententia diffinitiua dare poterit,siue in tempore,quando erat sub dato uerbo,siue ubicunq; sit,ut.C.de iudi.l. properandum.§.cum autē & missio tunc fiet in possessionem rerum primo mobilium, postea immobilium,& tertio nominum,ut.ff.de re iudica.l.a di
18 uo pio,& glo.in.d.uerbo,temperate.†In criminalibus autem secus.Nam si iudex uerbum nuncupatum dederit,atq; securitatem promiserit,de restituendo reum extractum ab ecclesia, non tamen særuabit,ut.d.glo.§. neq; autem homicidis.d. auc. de mand.princ.unde si pro quocunq; maleficio reus propter suum uitium ad monasterium uenerit, & apparuerit propter eiusmodi causam monasticam simulatus conuersationem, aut propter turpitudinem uitæ forte diffugiens,& non pro ueritate sanctimonii hunc habitum concupiscens,debet reddi cum quibus forsan arripuit, ut in auctentica de monachis.§.si uero intra triennium columna prima. Tres etiam sunt casus secundum canones quibus,quis priuatur immunitate ecclesiæ

19 † Primus si quis per industriam occiderit proximum suum, ut. c.i, extra de homicid. ubi dicitur si quis per insidias occiderit proximum suum, ab altari meo euelles cũ, ut moriatur & Exo. xxi.c. & ita per senatuscon. siue arrestum curiæ parlamenti Parisiis iudicii mei confirmatorium decisum fuit, cum essem præpositus, & iudex Parisiis, die. xxij Aprilis anno Domini millesimo quingentesimo trigesimoquinto contra, & aduersus Ioannem Androy Parisiensem, qui cum Ioannẽ Auger secanæ Parisiis portitorem paruo cultro pensatis insidiis occidisset in ludo palmæ prælibatum Androy ab altari principali sanctorum Innocentium ecclesiæ dicti loci, ad quod fugerat, extrahi mãdaui a seruientibus meis, quem extractum dictæ ecclesiæ immunitate priuaui necnon patibulo affigi, & uitam finire con-
20 demnaui. Necnon dicta die ad mortem exequi feci. † Secundus casus quando est publicus latro, uel nocturnus depopulator agrorum, qui dum itinera frequentata, uel publicas stratas obsidet agressionis insidiis ab ecclesia extrahi potest immunita-
21 te non præstita, ut. c. inter alia, extra de immunita. eccle. † Tertius, quando quis sub spe immunitatis in ecclesia uel cæmiterio delinquit, ut. c. fina. extra de immu. eccle. qa sub spe ueniæ, nemo peccare debet, ut extra de cler. excom. ministr. c. illud, & de consecrat. distin. iiij. c. quãdo quis. alias facilitas ueniæ præberet incentiuum delinquendi quod fieri non decet. xxiij. q. iiij. c. est iniusta, & extra de uita & honesta. cle. c. ut cleri. & ita fuit decisum per arrestum curiæ iudicii mei confirmatorium, Anno Domini millesimo quingentesimo trigesimotertio. die octauo Octobris contra Carolum de sancto Vincentio, quem p sacrilegio per eum commisso patibulo affigi, & extremum diẽ
22 claudere mandaui, & exequi feci. † Sed quare publicus latro, & depopulator agrorum potius extrahitur ab ecclesia, quam alius malefactor, qui forte est deterior. dic quia plurimum interest illos puniri, quam alios malefactores, cum plura exitia cogitent, quam alii, ut. xxiij. quæstione. iiij. c. est iniusta, & glo. in c. finali, extra de immunita. eccle. in aliis. autem casibus quantumcunq; quis grauia delicta, siue maleficia perpetrauerit non est uiolenter ab ecclesia extrahendus, nec inde debet damnari ad mortem, uel ad pœnam, quia ab omni genere pœnarum est
23 interim securus, ut. xvii. q. iiij. c. id constituimus. † Et debent rectores ecclesiarum sibi obtinere membra, & uitam, super eo tamen, quod inique fecit, est alias legitime puniendus, ut. d. c. in

te alia, extra de immu. eccle.

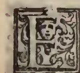
D 24 ¶ Ad carceres.} † Nota quod carcer inuentus est non ad puniendos, sed ad continendos homines. l. aut damnum. §. solent. ff. de poen. non solum in criminalibus, sed etiam in ciuilibus,
25 † quia quando quis est ciuiliter condemnatus ad factum tenetur præcise, & poterit detineri in carcere, & in compendibus, ut. l. stipulatio. §. siue. ff. de noui ope. nuncia. iuncta glo. in uerbo, siue, & pro hoc est. tex. in. l. sed & hæ. §. prætor. ff. de proc. & l. fidei commissum. §. finali. ff. de lega. iij. & Bald. in. l. eos. C. de exec. rei iudi. & hoc ne eludatur authoritas, prætoris, uel cōtemnatur, uel turbetur publica utilitas, ut glo. in. d. l. stipulatio. §. siue, quod si is qui tenetur præcise ad factum contumax est, iuratur in litem, si hoc auctor maluerit, gl. in. l. si hi. C. locati,
26 & l. si cui. §. i. eodem † Sequitur ergo dicere, quod ubi quis præcise ad factum tenetur, erit electio, auctoris, an uelit agere ad factum præcisæ, uel ad interesse, ut d. l. stipulatio. § siue, iuncta glo. in uerbo placuerit, & l. sed. & hæ. §. finali. ff. de procurato. & l. si cum exceptio. §. perinde. ff. quod met. causa, & Barto. in. l. consentaneum C. quomodo & quando iudex, & x. distin. c. si quis autem, & xxiij. q. v. c. administratores, in fine, & ff. de re
27 milita. l. iij. §. si ad diem. † Sed quæro an in ciuilibus quis pro causa posit pecuniaria intrudi in carcerē? In hoc est aduertēdum, aut est debitum fiscale, & potest personaliter capi, ut. l. cū eo. ff. ad. l. iul. pecul. nō tñ in carceribus ponitur, nisi ꝑsistat in contumacia in non soluendo, ut. l. nemo carcerem, de exac. tribut. lib. x. C. si uero sit debitum priuatum, & aliquo tempore fuerit in iudicio, & de stando iuri promisit debitor, & non stetit, debet capi, ut in auc. de exhiben. reis. §. si uero quidem, col. v. uel etiam si fuerit reus obligatus per captionem sui corporis, & bonorum, ut. l. cōsentaneum. C. quomodo & quādo. iud. & ibi. Bar. Sed si nunquam reus fuit in iudicio, nec cautionem dedit, tunc iudex non cogitur, si uelit, eum capi facere, nisi eū
28 prius citet. † Nec potest cogi iudex a parte agente capi facere reum, nisi constituatur in contumacia, ut Bart. in. d. l. consentaneum, nu. xviij. Potest tamē iudex reum capi facere, si uelit, ut ueniat, non ut in carcerem ponatur, ut not. doc. in. l. plerique. ff.
29 de in ius uocan. † Si autem condemnatus sit reus pro debito ciuili, iudex potest eum poni facere in carcerem, ut. l. i. C. qui bonis cedere possunt a quo liberabitur cedendo bonis, ut ibidem
30 dicitur. † Et ideo consilium est, quādo debitorem tuum non potes facere

ces facere capi,quia nunquam exit de domo,quod facias eũ con demnari de contemptu mandati,& sic fisco tenebitur, & poterit tunc capi in domo,quia pro criminali capitur,ut no.in.l. pleriq;
31 ff.de in ius uocan.&.l.nemo de domo.ff.de regu.iur. † Et cum erit incarceratus poteris ibi ꝑ delicto pecuniario eum in carceri bus recommendare,secundum Bar.in.l.ii.§.qui exhibendi, in.ii. not.ff.de custo.reorum, &.l.ult.in.§.fin. quod met. causa.ff. & Bar.in.l.ii.C.de exact.trib.lib.x.C.
E32 Conquerentibus,& procuratore fisci.}† Ad instantiam plurium scilicet accusantium pro priuato,& fisci pro publico interesse aduersus reos delatos per iudicem corporis captio,& reorum ex hibitio,decernitur.Nanq; alterum uigor publicæ disciplinę postulat.l.licitatio.§.quod illicite.ff.de publ.& uectgal & commiss.
33 †In delictis siquidem resultat uindicta,scilicet pœnaquo ad fiscum,& persecutio damni siue ingiuriæ,quo ad priuatum, ut in
34 stitu.de iniur.§.penulti.&.l iniuriarum.ff.eodem.†Persecutio autem uindictæ,siue pœnæ criminalis contra reum delatum fit per fiscum pro interesse,& uindicta publica,ut not.in.l. agraria.ff.de
35 termi.amot.†cum intersit reipublicæ,ne crimina remaneant im-
36 punita.l.ita uulneratur.ff.ad.l.aquil.†Persecutio uero iniuriæ,siue damni competij homini priuato pro interesse particulari, & ciuili ut.l.item apud.§ siquis seruo uerberato.ff. de iniur. uti etiã in actione iniuriarum quæ descendit ex.l.corne.de iniur. quæ cõ petit in tribus casibus,ut siquis pulsauit,uerberauit, uel domum
37 introiuit,ut.ff.de iniur.l.lex corne.†Potest autem priuatus de iure eligere actionem criminalem ad uindictam uel actionem ciuilem ad persecutionem iniuriæ,uel damni, una tamen uia siue actione electa cessat alia,ut.ff de iniur.l. quod senatusconsul.&
38 l.prætor.§ i.eodem.†Ita ut si agat ciuiliter,restat tantum actio, seu persecutio damni,ut d.l.item apud §.siquis seruo uerberato tunc in illa persecutione damni uenit refectio expensarum,ut.l.
39 cum quidam,& ibi Bald.de fruct.& lit.expen.C.†Si autem delator criminaliter agat ad uindictam scilicet, pœnam, & uincat uictoria erit fisci,non sua,nec poterit dicere reum accusatum sibi obnoxium,sed fisco,ut not.in.d.l.agraria.ff.de termi.amot.&.ff. de popul.actio.super rubri.&.l.iiii.in princip.ff.de sepul uiola. & Bald.in.d.l.cum quidam,de fruct.& lit.expen.C.nec tunc ue-
40 nier refectio.expensarum,†quia ubi criminaliter agitur ad pœnã, & pœna consistit in supplicio nunquam uenit refectio expensarum,ut nota.in proh.inst.post princip.&.c.calumniam,extra de

pœ.&.C.de fideiuss.l.i.ff.de capit.diminutio l. tutelas.§.si libertate,& Bald.in leg.non ignorat.C.de fruc.& lit.expen.lib.
41 x.†Ideo quotiescunque iudex procedit per inquisitionem super accusatione alicuius delatoris,reus potest condemnari ciuiliter,& criminaliter respectu duorum,scilicet priuati, & fisci.Nempe in criminali causa pecunia danda est læso,ut.C.ad l.iul.repetund.l.ult.&.d.l.iii.§.qui sepulchri.ff.de sepul.uiol.
42 †Ita etiam pœna pecuniaria potest infligi reo fisco applicanda,ut.ff.de præua.l iii.§.ult.& melior tex.qui est unicus, in.c.i.§.siquis aliquem de pace tenen.in usib.feudo.ubi dicit tex.si quis capillos,ut barbā alicui extraxit.licet sanguis non exiuerit,mulctatur in quadraginta libras parti applicandas, &.xx.
43 fisco.†Et perinde est uindicta in pecunia & fortuna,sicut in corpore & fama,ut leg.si ex.C.q accu.pos.ubi dicitur ꝙ pœna pōt infligi,uel in corpore,uel dignitate,uel fama,uel ēt in
44 ablatione bonorū,ut.ff.de iure primipil.leg.i.† Nota tñ ꝙ causa dr̄ criminalis,cū finis tendit ad uindictā publicā,ut delictū puniatur de pœna debita,& naturali.sed si agatur de delicto, ut imponatur alia pœna minor,q̄ pœna naturalis ipsius delicti,dicitur agi ciuiliter:licet uindicta,siue pœna tendat ad bonū publicū,& nō ad cōmodū priuatū,ut Abb.in.c.sup his ex
45 tra de acc.†unde si agat̄ cōtra clericū, ut priuet̄ benefi.pp crimē,non dr̄ criminalis,qa finis accusationis nō tendit ad depositionē ordinis,sed ad priuationem officii tantū,tanquā sit immeritus,& dānosus,& ꝓ hoc est tex.expressus in.c.p tuas,lo.i.extra de symo.uer tales,qui est tex.sing.ſm.d. Ab.in.d.c.super his idē Abb.in.c.illa,extra de accusa.&.c.ex parte.i.extra
46 de test.†Si aūt prosecutio delicti tendat ad uindictā,& pœnā naturalē ipsius criminis,tunc dicitur criminalis,siue pœna tēdat ad bonū publicum tantum,siue ad publicum priuatū,ut in auc.ut iudi.sine quoqno suff.§.necessitatē,ubi iudicibus male se habentibus imponitur pœna exilii quæ nō imponeretur,nisi criminaliter ageretur,imponitur etiam pœna pecuniaria nā
47 ibi dicitur læsis damnum resarciat.†Et sic in qualibet actione populari,ubi respublica inuenit̄ offensa,medietas pœnæ est actoris,alia medietas est fisci ut Bar.in.l.leg.§.hoc edicto.ff.ad
48 sylla.†Quo autem ad id quod supradictum est, quod ciuilis, & criminalis actio uon possunt simul,& semel intētari per priuatum,hoc uerum est,quando utrunque petitur per modum actionis principaliter intētatæ,& tendunt ad uindictam. Sed

ſiquis accuſat criminaliter,& per iudicis officium petitur re-ſtitutio rei ex æquitate,hoc poſſet fieri,ut dixi ſupra in.§.ac-cuſat.uerum de conſuetudine regni Franciæ nemo priuatus admittitur ad accuſandum criminaliter,ſed inſtandum eſt pro curatori fiſcali, ut id crimen,quod probatum eſt,proſequatur. Aut iudex ex officio in contumaciam procuratoris non pro-ſequentis ulciſcatur per iura ſuperius allega.in.§. inquiſitio.l. i.ſi uero priuatus agat tantum in criminali poterit ſuum conſe qui intereſſe,ut in auc.ut nulli iudi.§.ſuper hoc colla.nona.

49 ¶Præſens reſpondeat.}† A uocatione in ius iura incipiũt cau ſa iuris experiendi,ut.§.fi.inſtitu.de pœna temer.litig.&.l.i.ff.
50 de in ius uocan.†iudiciuin autem conſtat his quattuor.ſ.iudi-ce electo,accuſatore idoneo , defenſore congruo,atq; teſtibus legitimis.Iudices æquitate uti debent, accuſatores intentio-ne ad amplificandam cauſam,teſtes ueritate,defenſores exte-nuatione ad minuendam cauſam,ut capitulo nullus.iii.q.iiii.
51 †Quando ergo per informationes iudex cognoſcit modicum eſſe delictum reſpectu alterius delati,ex quo non poteſt ſubſe qui mors,uel debilitatio membrorum,tunc poteſt citari facere reum perſonaliter compariturũ coram ſe,quoties neceſſarium opportunum,aut utile ſibi uidetur,ut.l.fina.C.de procura.ma xime quando pœna citra relegationem tantum ue iit imponẽ
52 da.argumen.l.diuus,la prima.ff.de cuſto.& exhibi.reorũ,†po teſt ſiquidem iudex ex multis animum ſuum informare partis principalis miniſterio,quod non poſſet procuratoris medio, & in his non poteſt certa regula dari,cum ex arbitrio depen-deat iudicantis,ut not.in.c.paſtoralis,extra de iudi.&.c.fin.& ibi gl.&doc.extra de proc.&.l.i.in prin.ff.eodẽ.&.C.de his q ueniam ætat.impet.l.iii.&.ff.ex qui.cau.in poſſ.eat.'.ait ꝑtor.

Dicto hoc decreto actuarius accuſãtib.edit epi ſtolã,ſeu reſcriptũ,quo rogant̃ ꝑfecti iuriſditio nis,in q̃ aufugerunt accuſati,hac forma.C. Pau lus eques,& dominus alti mõtis, præpoſitus [a] & cuſtos præpoſituræ primo uiatori,[b] prædictæ ꝑpoſitu ræ,aut cuiuſuis alius rogato,[c] rõnib. ad id nos monẽtib. mãdamus,[d] et cõmittimus quatenus poſtulabũt Antonia Diana uidua defuncti Ioãnis Pluti tã ſuo noĩe, q̃ admini-ſtratrix corporũ,& bonorũ ſuorũ, & dicti defuncti Ioã-

nis Pluti liberorum, annis minorum, & augustinus Plutus dictorum defuncti, & uiduæ filius annis maior: Benedictus Crassus defuncti magistri Chrysostomi Crassi, dũ esset apud superos in Luteciano senatu aduocati, frater: Maria Martha relicta defuncti Iuliani Xenii, Clemens Xenius dicti defuncti frater: Dionysius Dauus magistri Chrysostomi Crassi nuper famulus, & procurator regis nomine dicti domini, præhendatis ubicunque præhendere poteritis, etiam in loco sacro, Bernardum Trasonem, Claudium Caligulam, principis nostri legionarios, Desiderium Anippum, Girardum Milonem, Egidium Gnatonem, Ferdinandum Parasitum, Anippi famulos, Henricum Nebulonem, Iacchum Ebrionem, Milonis & illos præhensos adducatis ad ditionis nostræ carceres. Ad hæc Andreæ Irocerdoni certus præstituatur dies, quo coram nobis compareat, & se præsens defendat contra dictos accusatores, aut eorum pro ipsis procuratorem, similiter regium procuratorem, interrogentur super criminibus, & inquisitionibus contra illos conceptis, apud acta prolatis, & per nos nos ea de causa lectis: respondeant petitionibus dictorum accusatorum ciuiliter, & procuratoris publici publicè: quas proponere, & intendere uoluerint, listantq; in iudicio. Quod si prehendere minime poteritis, illos citetis trino die uno edicto contractim, & omissa iteratione pœna proscriptionis, & exilii, publicationis corporum & bonorum more solito. Et quia nobis relatum est quosdam ex illis reis migrasse ex nostro territorio in aliud, rogamus omnes, [e] & singulos iudices, in quorum iurisdictionem aufugerint, quatenus ad subsidium iuris [f] & iudicii pertinet, eiusmodi reos a nostro uiatore aut suorum primo permittant præhendi, præhensos in nostræ præpositurae custodiam perduci quemadmodum nos ab illis rogati commode, & legitime facere uellemus, quod etiam offerimus. Omnes autem præfectos, iuridicos, magistratus, & officiarios dicti domini nobis mancipatos, alios rogantes, nobis id

agentibus parere uolumus, & iubemus. Datum Parisiis sub dictæ præpositurx sigillo, die.xvi. Octobrius. M D X L.

Sic signatum.

Viator, cui commissum erat rescriptum, actuario renũciat ad eius nomenclaturam citasse nobilem Desiderium Anippum, & Bernardum Trasonem, Claudium Caligulam, principis legionarios, Andream Irum, cædis reos ut sequenti exemplo patebit.
Exscriptum ab actis præpositurx diæ lunæ. xviii. mensis Octob. M D L X.

A 1 PRæpositus.} †Citatio realis fit per iudicem ordinariũ tantum, ut in auten. de exhiben. reis. §. si uero etiam
2 column. v. †Et semper habet locum citatio realis, nisi in matresa. ut. C. de offi. diuer. iudic. l. i. & glos. in. d. l. consenta
3 neum, †habet etiam locum ubi petitur proferri absolutiue, uel diffinitiue ut glo. in dict. l. consentaneum, in uersicu. cogen-
4 dum. C. quomodo & quando iudex. † Quæritur autem an iudex inquirendo, & aliquem iniuste incarcerari mandando posset capi in partem priuatam ad instar priuati, & contra eum agi actione iniuriarum ad damna, & interesse? Dic quod non, nisi sit dolus, uel fraus. Is enim, qui iure publico utitur, non ui
5 detur iniuriæ faciende causa hoc facere. †Iuris enim executio
6 iniuriam non habet, ut. l. iniuriarum. §. is qui. ff. de iniur. †Nam cura, & solicitudo potius in dubio præsumuntur iudicem soli citasse, quam odium aduersarii, Bald. in. l. ii. C. qui accusa. non
7 pos. †Magistratus uero si damnum iniuria dederit, poterit aquilia teneri, ueluti si putat ex lege capere pignus, non ex lege ceperit, & res tritas, corruptasq; reddiderit. Si ergo illicitam capturam fecit, tenetur ad damna & interesse, ut. d. l. quemadmodum. §. magistratus. §. ad. l. aquil. Si quid tamen magistratus aduersus resistentem uiolentius fecerit non tenebitur aquilia.
8 †Nam & si cum seruum pignori cæpisset, & ille se suspende-
9 rit, nulla datur actio, ut. d. l. § penul. †Si autem dolus, fraus, uel concussio sit in iudice, poterit teneri teneri actione iniuriarũ,

ut.cap.fin.extra de calum.& l.unica.C.de sumpta recupe.lib.
10 x.& in.d.l.iniuriarum §.magistratus.ff.de iniur.† Tunc enim litem suam facere iudex intelligitur cum dolo malo in fraudē legis sententiam dixerit dolo autem malo hoc facere uidetur, si euidens arguatur eius sententia,uel gratia,uel inimicitia,uel etiam sordes,ut ueram æstimationem litis præstare cogatur.l. si filius familias.§.iudex.ff.de iudic.&.C de pœna iudic.q ma le iudic.l.ii.

B11 ¶Primo maiori.} Dirigitur hæc cōmissio primo seruiēti ex e quenda:† Nam in criminalibus citatio siue sit realis,ut captio corporis,siue uerbalis,ut citatio siue ad ornamentum persona le(de quibus loquitur.Io an.in.c.Romana.§.contrahētes, de foro competen.in.vj.) debet fieri per nuncium,seu seruientē, ut.c.cum parati,extra de appe.&.c.quoniam contra falsam,ex tra de probatio.& Spe in tit.de citatio.§ sequitur.

C12 ¶Cuiusuis alius rogato.} † Iudex inferior potest committere nuncio superioris officialis,siue iudicis,licet nuncius sit iura- tus,& deputatus ad seruiendum uni curiæ unius iudicis supe rioris,& citatio facta per dictum nuncium superioris ad instā- tiam inferioris ualet,ut Bar.in extrauag.ad reprimen.in uerbo per nuncium quomodo in læs.maiest.cri.proceda.

D13 ¶Mandamus.} † Hic est mandatum iudicis,sine quo rei regu lariter non possunt,aut debent exhiberi siue capi ad corpus, ut.l.neminem.C de exhib.reis.Fallit pluribus causis illa regu- la,per quam quis potest capi personaliter,& exhiberi in crimi nalibus siue iudicis mandato.Primo quando reus exhibetur p officiales ad hoc destinatos,& deputatos.Nam ea quæ p offi cium præsidis denunciantur,& citra solennia accusationum posse perpendi incognitum non est l.ea quidem.C.de accusa.
14 † Solent enim nonnulli officiales ad hoc deputari,ut dicit gl. in.d.l.ea quidem,&.ff.de offi.præfect.urbe.l.i.§.sane,& de de curio.l.i.lib.x C Et hoc maxime,quando proceditur super no torio,quod est notorium omni populo,uel maiori parti,ut.d. glos.l.ea quidem,& argumen.ff.qui sat.cogan.l.si uero pro cō demnato.§.fin.& ii q.i.c.de manifesta.&.l.congruit ff. de offi.
15 præsi.&.c.euidentia,ext.de accu.† Oportet autem probare ad
16 minus illud esse notorium,ut d.gl.l.ea quidē,† sed hoc in leui bus delictis intelligendum,in quibus his officialibus ad hoc deputatis creditur,argu.d.l.i.§ siquis ff.de offic. præfect.urb.
17 † in grauioribus autem delictis secus esset,quia his non credi-

18 tur,ut.c.cum parati,extra de appe.&.d.l.ea quidem.†Nam uti que credendum non est epistolis,aut relationibus eorum, qui quasi damnatos ad præsidem remiserint.Sed debēt irenarchæ cum apprehenderint latrones eos interrogare de sociis, & receptatoribus & interrogationes literis inclusas, atq; obsignatas ad cognitionem magistratus mittere. Igitur qui cum eo elogio mittuntur,ex integro audiendi sunt,etiā si per irenarchas perducti fuerint,ut.l.diuus Adrianus.ff.de custo.& exhib.reo
19 tum†Secundo fallit in falsa moneta,ut.l.i.C.de falsa monet.
20 †Tertio,licitum est furem ducere ad iudicem,sine iudicis mā
21 dato,ut.l.interdum,la secunda.§.qui furem.ff.de fur.† Et possunt & fur,& res furto subtractæ ob publicam utilitatē in domo aliena perquiri,ut Barto.in.l.requirendi.C.de seruis fugit.
22 †In rebus inanimatis non potest fieri perquisitio in domo aliena inuito domino ad utilitatem priuatam,ut.l.iij.ff.de acquiren.rerum domin alias ingrediens teneretur actione iniuriarū ut.ff.de iniur.l.iniur.§.fina.& lege siquis domum,eodem titu.
23 †Ita nec etiam ob utilitatem publicam potest fieri perquisitio in domo aliena inuito domino,ubi dominus pateretur damnū tex.& glo.in.l.quosdam de metalla.& meta. libro undecimo. C.alleg.leg.uenditor,in fin.ff.communia prædio.&.l fluminū §.fi.ff.de damno infect.&.l.prima.§.denique.ff.de aqua pluuia
24 arcend.†Si autem appareant indicia,quod in domo aliena deberent esse res subtractæ,tunc propter indicia offic.iudic.perquiritur domus,quia propter indicia peruenitur ad missionē in possessionem personæ,multo magis in perquisitionem domus,ut Barto.in dicta lege requirendi,allegat leg.primam.ff.
25 de quæstioni.†Nec licitum est dare libellum, quando imploratur officium iudicis,quia illud misericorditer imploratur,ut Barto.ibidem,& nota.in simili.ff.interrogat.actio.super rubri. Nec debet pars uocari ad hoc,ne detur causa subtrahendi reū criminis secundum Pau.de castro in dicta.l.requirendi.Quar
26 to in flagranti crimine potest malefactor capi,† & ad iudicem duci per eum,cuius interest,dum tamen ducatur ad iudicem infra tempus statutum,scilicet uiginti horas nocturnas,ut.l.ca
27 pite quinto.ff.ad legem iuliam,de adulter.† Potest etiam capi malefactor per quemlibet alium,si aufugiat quia aliquid permittitur ratione fugæ,quod alias non permitteretur, ut.l. prætor ait,§.si debitorem.ff.quæ in fraudem credito. nota.in leg.
28 penultima.C.de feriis per quem textum dicit.Bald.† quod iu

dex quolibet tempore poteſt dere licentiam aliis, qui malefactorem capiant, & ad hoc facit. l. Pedius. ff. de incendio, rui, & naufrag. & gloſ. in dicta. l. penult. ubi dicit quod latrones, inſi
29 diatores, ſtratores † etiam diebus dominicis, & quibuſcunque feſtiuis poſſunt poni ad torturam, & etiam mitti ad furcas propter rationem, quæ ponitur in dicta lege penultima, ubi dicitur quod faciliime in hoc ſummi numinis ſperatur uenia, per quod multorum ſalus, & incolumitas procurator. Idem dicendum eſt ſm gl. ibidem in quocunq; reperto in flagranti crimine magao, quia nō poteſt fieri maius ſacrificium deo, quam ut hi, qui in ſuam, & aliorum perniciem deuagantur, competenti debeant uigore compeſci ut dicit text. xxiii. q. v. c. tali, & Se
30 neca in tragœdiis. † Non poteſt pinguior uictima mactari deo quam reus iniquus. Et ita uidi practicari Tholoſæ per domini Bertrandi uicarii regis locum tenentem, qui profecto die paſchatis latronem, qui crumenam abſciderat, cæſum uirgis p carnificem exilio mandauit, me tunc temporis ibidem patroci
31 nante. & ad hoc facit. l. cuſtodias. ff. de public. iudic. † Quinto licet cuilibet propria auctoritate occidere nocturnum depopulatorem agrorum, & aggreſſorem itinerum, quia melius eſt occurrere in tempore, quam poſt exitum uindicare, ut. C. quādo lic. unicuiq; ſine iudic. ſe uendic. l. i. & . ii. & . l. fina. ff. ex qb.
32 cauſa. in integ. reſti. non eſt neceſſa. † Nam illata percuſſio nō poteſt reparari, ut no. in. c. ſignificaſti, extra de hom. Et ideo id ferum eſſet punire iudicio, quod ſubiugamus edicto, quod lex fert ſententiam ipſo iure, ubi expectare ſententiam iudicis eſ
33 ſet ſerotinum. † Ita quod ſi quis minatur mortem alteri, poterit in ipſo actu ab illo occidi, quia non debet expectare ſe percuti, melius eſt enim occurrere in tempore, &c. ſecundum
34 Bald. in. d. l. i. C. quando liceat unic. ſine iudic. ſe uendic. † Sexto quando quis eſt implicitus ſceleribus, nec uult uenire ante iudicem, nec iudex poteſt eum cogere, tunc permiſſa eſt propria ultio offenſio, glo. in. l. nullus, cum multis iur. ibidem allega. C. de iudæ. & cælico. alias autem non permittitur ut. d. l.
35 † Ceptimo cuilibet priuato permiſſum eſt ſuum debitorem fugitiuum apprehendere, & ei pecuniam ſecum afferentem auferre, ut. l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. quæ in fraudem creditor. & . l. quæſitum. ff. de pigno. & auten. imo a debito creditor. C. de actio. & . xxiij. quæ. ſecunda capitulo primo & ſecun
36 do, & gl. in c. ius gentium. i. diſtin. † Octauo permiſſum eſt cui

libet priuato occidere impune raptorem uirginum,ut.l.prima de rapto.uirg.ubi tractatur de flagranti crimine,& delicto.
37 †Nono licitum est marito illudentem castitati uxoris suæ propriis manibus perimere ut in auc. ut liceat mat.& auiæ.§.penult.& fin.col.viii.&.c.siquis contra,extra de cohabi.clerico.& mulier.ubi tractatur de suppositione partus. Et pro ratione affert illud Homer.nec enim soli,inquit Atrides.i.nobilissimi uxores suas amant.l.si uxor.ff.ad.l.iul. de adulte.unde uir.
38 †Coniuge corrupta nec solos tangit Atrides ille dolor,solus, & cætera & glos.in dicta.l.si uxor.uersiculo inquit Atrides.
39 †Hac ratione permissum est marito perquirere uxorem in domo aliena inuito domino domus,secundum Paulum de cast. in dicta.l.requirendi.C.de seruis fugiti.& idem dixi supra in decreto infor.glos.prehenderetur,& hoc ad instar serui fugi-
40 tiui,†nec maritus debet quoquo modo deserere uxorem,licet non se corrigat,etiam si uitæ illius insidiaretur,& hoc sub poena excommu.ut trigesimasecunda quæstione quinta,capitulo
41 quicquid mulier,excepta tamen fornicatione. † Quia si uxor in eum peccauerit,pôt eã corrigẽdo iudicare,ut xxiii.q.iiij.c. duo ista.in forma autem iudicii non potest eã iudicare,ut glo.
42 in cap.sicut alterius.vij.q.j.†sed potest eam tenere in uinculis in domo,& eam uerberare,castigare,ac ieiunare facere,& præter necem eam corrigere,maxime clericus,cum hoc sit ei permissum,ut,xxxiij.q.ij.c.placuit,& quæstio.v.cap.hæc imago,
34 & glos.in.c.quemadmodum §.fin.extra de iureiur.† immoderate autem eam uerberare non licet,cum uerbera illa sunt aliena ab ingenuis,ut.l.consensu.C.de repud.sed temperate eam
44 potest castigare,†quia est de familia sua,ut.d.xxxiij.q.v.cap. hæc imago,sicut dominus seruum,ut.ff.de his, qui sunt sui, uel alie.iur.l.i.§.fi.uel etiam sicut mercenarium suum,ut .ff.de poen.l.respiciendum.§.furta domestica, & glos.in.d.ca.sicut
45 vii.q.j.†Etiã si dominus fuerit inuasus,nec tamen occisus a seruis,poterit iu familiam suam animaduertere.l.& si certus.§. fi.ff.ad senatusconsul.sylla.uidelicet occidendo de seruis, uel bestiis,cum causa sit iusta,ut.ff.de legatis primo,lege quid ergo.§ si hæres,&.ff.de uerborum obligationi.l.qui seruum.
46 †Si autem atrocitas facti ius domesticæ emendationis excedat,placet enormis delicti reos dedi iudicis notioni,ut.l.una
47 C.de emendat propinq.†Viris ergo fœmina subditas, & pene famulas lex esse uoluit,ut capitulo satis trigesimatertia quæ-

48 stione quinta.† Ideo mulier debet uelare caput suum, quia nō est imago dei, sed ut uiro ostendatur subiecta, ut quia præuaricatio per eam inchoata est, hoc signum debet habere, nec habet caput liberum, sed uelamine tectum, nec habet potestatem loquendi, propter peccatum originale subiecta debet uideri, ut capitulo mulier trigesimatertia quæstione quinta non enim de eadem terra, in qua psalmus est Adam, sed de ipsius Adæ
49 costa facta est mulier.† Euidentissime itaque apparet ita uirū esse caput mulieris, ut nulla uota abstinentiæ, uel religiosæ cōuersationis liceat sibi sine eius mariti licentia Deo offerre, etiā si uiro permittente repromissa fuerit, non licet ei uotum opere complere, cum uir uoluerit promissum reuocare, ut capitulo
50 nec illud.d.trigesimatertia quæstione quinta. † Est ergo uxor semper restituenda uiro, nisi in tribus casibus. Primo, quando est publice adulterata. Secūdo, quando timetur de sæuitia uiri ut.c.siue trigesimatertia quæstione secunda. Tertio, quando dicuntur uir & uxor esse in gradu indispensabili & incontinēti probatur exceptio, ut extra de resti.spo.c.literas & tamen in eodem casu fit restitutio quo ad omnia, nisi quo ad carnale cōmercium, ut ibidem. Quartus potest esse casus, quando uxor propria uoluntate recedit a uiro, ut uigesimaseptima quæstione.ii.c.agathosa. Vel cum uir de licentia uxoris recedit ab ipsa, glo.in.c.i. trigesimatertia quæstione secunda. His ergo tribus casibus uxor non debet restitui, sed reddi ad tempus suæ
51 potestati, & consanguineis propriis libere sociari. † Itaque ēt locus ei prouidendus est, in quo nulla uis multitudinis formidetur, ne sit difficile testes producere, uel ceteras personas scilicet aduocatos, qui in huiusmodi controuersiis requiruntur,
52 ut d.c.siue trigesimatertia quæstione secunda.† Iudex ergo debet de loco iudicii prouidere partibus, ut in eo loco debeat cognoscere de causa, ubi partes libere & secure ualeant conuenire, ut.ff.de rebus dub.l.ubi, & secunda quæstione secunda capitulo ulti. quod si non fecerit, licite appellabitur, ut extra de
53 appellatio.cap.ex parte, & glo.in.d.capitulo siue.† Mulier nāque si se uerberibus (quæ ingenuis aliena sunt) afficientē maritum extra causas a lege expressas probauerit, tunc repudii auxilio uti poterit, ut dicta.l.consensu, & .l.uir quoque.C.de repud.
54 pud.† Et punitur maritus in pecunia, quia dabit ei tertiam partem donationis, quam dedit propter nuptias ut in auften.ut lice.mat.& auiæ.§.siquis autem, columna octaua. Si autem quis

nō dedit donationem propter nuptias, in quarta parte totius
ſubſtantiæ ſuæ, ſi eius ſubſtantia non excedat trecētos aureos.
ſi excedat, dabit centum, ut. C. de repud. leg. ultima, & gloſ. in
55 capitulo placuit, trigeſimaſecunda quæſtione ſecunda. † Sed
quero an uxor alterius adulterari ab aliquo, uel iudicari, aut
diſponi poſſit, & permittatur? Dic quod non, niſi a proprio ui
ro eo uiuente, unde ait apoſtolus, alligata eſt uxor legi uiri q̃-
diu uir eius uiuit. Eo uero defuncto ſoluta eſt a lege uiri, ut c.
56 ſicut alterius. vii. q. prima. † Non tamen licet marito adulterā
coniugem occidere, ut. c. ſi quod trigeſimatertia quæſtione ſe
cunda cuius uirginitatis uiolatio in primo coitu dignoſcitur
& probatur per aſpectum linteaminis ſanguinolenti, ſecundū
glo. in capitulo ſatis trigeſimatertia quæſtione quinta. Affert
enim illud Salamonis, Ne intenderis fallaciæ mulieris, Fauus
enim diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius,
nouisſime autem quaſi gladius biceps pedes eius deſcendunt
in mortem, & ad inferos greſſus eius penetrant. Vagi ſunt greſ
ſus eius, & inueſtigabiles. Longe fac ab ea uiam tuam, & ne ap
propinques foribus domus eius, prouer. v. c. Dic ergo ſapien-
tiæ ſoror mea es, & prudentiam uoca amicam tuam, ut cuſto-
diat te a muliere extranea, & ab aliena, quæ uerba dulcia facit,
de feneſtra (inquit) domus meæ per cancello, proſpexi iuue-
nem, & uideo paruulos, conſidero uecordem iuuenem, qui trā
ſit per plateas iuxta angulum, & prope uiam domus illius gra
ditur in obſcuro aduesperaſcente die, in noctis tenebris, & cali
gine Et ecce occurrit illi mulier in ornatu meretricio præpara
ta ad decipiendas animas, Garrula, & uaga, quietis impatiens,
nec ualens in domo conſiſtere pedibus ſuis, nunc foris, nunc
in plateis, nunc iuxta angulos inſidians, apprehenſumq; deo-
ſculatur iuuenem, & procaci uultu blanditur, dicens, Victi-
mas pro ſalute uoui, hodie reddidi uota mea. Idcirco egreſſa
ſum in occurſum tuum deſiderans te uidere, & reperi, intexui
lectulum meum funibus, & ſtraui tapetibus pictis ex Aegypto
aſperſi cubile meum myrrha, & aloem, & cinnamomo, ueni in
ebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illu
ceſcat dies. non eſt uir in domo ſua abiit, uia longisſima. Sac-
culum pecuniæ ſecum tulit, in die plenæ Lunæ reuerſurus eſt
in domum ſuam. Irretiuit eum multis ſermonibus, & blandi-
tiis labiorum protraxit illum. Statim eam ſequitur quaſi bos
ductus ad uictimam, & quaſi agnus laſciuiens, & ignorans, &

nescit quod ad uincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta iecur eius, uelut si auis festinet ad laqueum, & nescit, quod de periculo animæ illius agitur. Ne ergo abstrahatur in uiis illius mens tua, neq; decipiaris semitis eius. Multos enim uulneratos deiecit, & fortissimi quiq; interfecti sunt ab ea. Viæ inferi domus eius penetrantes interiora mortis. Hæc prouer. vii. c. Et idem Salamon inquit insuper, A tribus timuit cor meum, & in quarto facies me metuit. Delaturam ciuitatis, & collectionem populi, & calumniam mendacem. Super mortem omnia grauia. Dolor cordis, & luctus mulier zelotypa, In muliere zelotypa flagelllum linguæ omnibus communicans. Sicut boũ iugum, quod mouetur, ita & mulier nequam. Qui tenet illam quasi qui apprehendit scorpionem. Mulier ebriosa ita magna,
57 & contumelia, & turpitudo illius non tegeretur. † Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoscetur. Eccle. Vigesimosexto capi. Nõ est caput nequius super caput colubri, & non est ita super iram mulieris. Commorari leoni, ac draconi placebit, quam habitare cũ muliere nequã.
58 †Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obcæcabit uultum suum, tanquam ursus, & quasi saccum ostendit in medio proximorum. Ingemuit uir eius, & audiens suspirauit modicum. Breuis omnis malitia super malitiam mulieris. Sors peccatorum cadet super illam, mulieris ira irreuerentia, & cõfusio ma
59 gna. †Mulier si primatum habeat contraria erit uiro suo. Cor humile, & facies tristis, & plaga mortis mulier nequam, manus debiles, & genua dissoluta mulier, quæ non beatificat uirum suũ. A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur. nondes ergo mulieri nequam ueniam prodeundi. Si non ambulauerit ad manum tuam confundet te in conspe
60 ctu inimicorum. † A carnibus tuis ergo abscinde illam ne semper te abutatur, ut Eccle. xxv. c. quæ utinam olim Salomonis authoriate montius, attentius perpendissem quam uera essent & postea meo malo expertus non didicissem, aut nũc quas patior molestias dissimulare, & aliorum infortuniũ simulare possem. Pro dolor, ea siquidem magis percipimus, atque sentimus quæ nobisipsis aut prospera, aut aduersa euenerunt, quã illa, q̃ cæteris, quæ quasi longo interuallo interiecto uidemus, aliter
61 de illis, ac de nobis iudicamus. †Ediuerso autem mulieris bonæ beatus uir, numerus enim annorum illorum duplex. Mulier fortis oblectat uirum suum, & annos uitæ illius in pace im

plebit. Pars bona, mulier bona, in parte bona timentium deum dabitur uiro pro factis bonis diuitis aūt & pauperis, cor bonū. In omni tempore uultus illorum hilarius. Gratia mulieris sedulæ delectat uirum suum, & ossa illius impinguabit, Disciplina illius datum dei est, mulier sensata, & tacita non est immutatio eruditæ animæ. Gratia super gratiam mulier sancta, & pudorata, omnis enim ponderatio non est digna continentis animæ sicut sol oriens in mūdo in altissimis dei, sic, & mulieris bonæ species in ornamentum domus eius. Lucerna splēdens super candelabrum sanctum, & species faciei super ætatē stabilem. Columnæ aureæ super bases argenteas, & pedes firmi super plantas, stabilis mulieris fundamenta eterna supra petram solidam, & mandata dei in corde mulieris sanctæ. Eccle. xxvi. cap.

E 62 ¶ Rogamus omnes.} † Sunt nonnulli comprehensorum criminum qui latent, aut relinquunt prouinciam, in qua deliquerūt & in alia prouincia degunt. Ideo solent præsides prouinciarū, in quibus delictum est commissum, uti publica epistola, & scribere ad collegas suos ubi factores, scilicet rei agere dicuntur, & desiderare, ut cum fidis custodibus ad se remittantur, ut l. solent. ff. de custo. & exhib reo, & in auctẽ. ut nulli iudi. §. si uero quis.

F 63 ¶ Ad subsidium iuris.} † Iudex, qui has publicas susceperit literas, debet periculo suo, & officii sui huiusmodi reos comprehendere, & ad iudicem prouincie transmittere, in qua peccarunt, suppliciis legitimis subiiciēdos. Quod si hoc facere, aut officium eius tradere neglexerit, tunc & ipsum iudicem tres auri libras, & officium eius alias tres pro pœna ferre decebit. & si talis iudex, aut aliquis officialis eius propter lucrum huiusmodi personam non comprehendat, aut comprehendens non transmittat, & hoc agens conuincatur, spoliatus singulo exilio tradetur, ut dicto. §. si uero quis, in auctent. ut nulli iud. & C. de his qui latro. uel aliis crim. reos occul. cum leg. secun-

64 da. † Videtur quod iudex requisitus debeat habere aliqualem cognitionem aduersus reum, antequam eum remittat, alias dictus reus posset sine causa infamari, q sic statim remitteretur ligatus, ad hoc. ff. de custod. reorum. l. diuus, & C. de exhib. & transf. reis. l. fina. C. ubi de crimin. agi oportet. leg. prima. Sed hoc puto esse uerum, quando reus esset captus, antequam requireretur, quia deliquit in iurisdictione iudicis requisiti. Non. n.

dubium est,quin cuiuscunque est prouinciæ homo qui ex cu-
stodia producitur,cognoscere debeat is,qui ei prouinciæ præ
est,in qua prouincia agitur.Illud obseruari solet,ut cũ cogno
uerit,& cõstituerit,remittat illum cum elogio scilicet scriptu
ra ad eum,qui ei prouinciæ præest,unde his homo est.quod q
dem ex causa faciendum est,&.l. non dubium. iuncta glos.in
uersicu.prouinciæ,& dicta lege solent.ff.de custod.& exhib.
reorum,& ita de consuetudine practicatur,&.l.solet.ff.de of-
65 fic.proconsul.& legat.†Si autem reus,qui requiritur, non est
captus,iudex requisitus debet eum remittere sine aliquali co-
gnitione.Tum quia est præsumptio pro iudice requirente, ut
66 capitulo in præsentia,extra de renunciationi.†Tum quia iu-
dex requisitus est merus executor,ut extra de offic.deleg.capi
67 tulo pastoralis.§.præterea.†Et merus executor de uiribus cau
sæ non cognoscit nec pronunciat,nec pronunciatum ualent,
ut lege.si ut proponis.C.de executio.rei iudica. &.l.si cui.§.fi
68 na.ff.de accusatio.†Quo autem ad cognitionẽ causæ, potest
delegari,non quantum ad decisionem.d.l.solet.ff de offic.pro
69 consul.& legati.†Quæro quid si reus requiratur a duobus iu
dicibus diuersis,scilicet a iudice domicilii rei, & a iudice sub
quo deliquit,cui illorum sit remittendus? Dic quod de iure co
dicis debet remitti ad iudicem,sub quo deliquit,quia ratione
delicti quis sortitur forum,ut auten. qua in prouincia.C.ubi
de crimine agi oport.de iure autem digestorum debet remitti
ad iudicem domicilii,siue originis,ut.d.l.non dubium ibi re-
mittat illum cum elogio ad eum,qui ei prouinciæ præest, un-
de is homo est,&.l.iii.ff.de re milit.& ita obseruatur de consue
70 tudine.†Ratio potest esse,quia præses prouinciæ in suæ puin
ciæ homines tantum imperium habet,& hoc dum in prouin-
cia est.Nam si excesserit,priuatus est.Habet interdum impe-
rium,& aduersus extraneos homines,si quod malum commi-
serint.Nam & in mandatis principium est,ut curet is,qui pro-
uinciæ præest,malis hominibus prouinciam purgare,nec di-
stinguitur unde sint,leg.præses prouinciæ,la secunda.ff.de of
71 fic.præsid.†Sed hoc potest esse ratione atrocioris delicti,ut eo
dem loco,quo rei deliquerunt,ibi subiiciantur supplicio,&cõ
spectu deterreãtur,alii ab iisdem facinoribus, ut.l. capitalium
§.famosos.ff.de pœnis,&.l.tertia.ff.de re milita,ibi, præter q̃s
siquid grauius ille desertor in ea prouincia,in qua repertus est
admiserit. Ibi enim eum plecti pœna debere, ubi facinus ad-

72 missum est † uel etiam potest dici in uagabundis, qui nullum habent domicilium, & possunt ubilibet conueniri, ut .C. ubi de curia.uel coarta.l.i.& in auften.ut nulli iudic.§.si uero qs comprehe.colum.nona, & glo.in.l.hæres absens.§.proinde si quis, in uerbo debebit.ff.de iudic.ubi enumerantur casus qui-
73 bus quis sortitur forum. †Cum igitur remissio petitur d foro seculari ad forum seculare, illa debet fieri ex toto orbe, cũ unus sit dominus orbis de iure communi secundum Bald.in.l.executorem.C.de executio.rei iudica.Sed Imol.& Francisc.post Paul.in cle.pastoralis.§.denique de re iudica.ita distinguunt, aut petitur remissio de his locis, quæ sunt eiusdem iurisdictionis uniuersalis inter subditos eidem imperio, & tunc de necessitate debet fieri, aut petitur remissio a iudice unius regni ad iudicem alterius regni, & non fit, ut Bald.in.l. secunda.C.de seruis fugiti.per nota.in dicta clementi.past.& idem Bald.in.l. secunda decima colum.ff.de hæredib.instituen &.l. prima.C. ubi de crim.ag.opor.& Oldr.consi.cxxiiij. & ita quotidie uidemus de facto, quod delinquentes in isto regno Franciæ securi sunt in Bearnio. Adhuc distinguendum est scilicet quãdo petitur remissio in materia criminali, siue crimen sit atrox, siue leue, si agatur ciuiliter non fit remissio. Siue petatur fieri de iudice laico ad iudicem ecclesiasticum, ut notat Car.in capitulo.j. extra de rapto. Siue petatur etiam remissio a iudice laico ad iudicem secularem, siue laicum non fit remissio. Vnde si aliqs Rothomagensis aliquem Parisiis percusserit, aut iniuriam intulerit, & Parisiis ciuiliter conueniatur coram iudice laico, aut ecclesiastico, si sit clericus non habebit ius reuocandi domum
74 nec poterit declinare forum, si Parisiis inueniatur. † quia sicut non habet locum remissio in contractibus, si contrahens inueniatur in loco contractus, ut.l. fina.ff.de lib.homine exhib.& melius in capit.Romana.§.contrahentes, de foro competent. in sexto. Ita nec in delictis, si ciuiliter agatur, ut nota. colligitur iu capitulo postulasti, extra de foro competen. Si autẽ delinquens Parisiis non inueniatur, non poterit ibi conueniri, ut
75 ibidem dicitur. Et Cyn.in.d.auften qua in prouincia. †Si autẽ criminaliter agatur pro delicto, siue leui siue atroci, & petatur remissio ad iudicem Ecclesiasticum, seu iudicem secularem, illa debet fieri de necessitate, ut glo.in clemen. pastoralis.§. denique, de re iudic. & ibi Imo.& Francis.post Paulum & Cyn. in dicta auftentica.qua in prouincia, & Bald.in.l. secunda.C.

76 de ser.fugiti.& aliis iurib.supra allega.†Causa criminalis igitur altero de tribus locis tractari potest,scilicet,Aut ubi crimẽ est commissum,Aut causa inchoata,Aut ubi reus deprehenditur habere domicilium,ut leg.prima.C.ubi de crimi.agi opor. Quo ad primum,si ciuiliter agatur pro crimine de iudice requisito ad iudicem requirentem non fit remissio,ut supra dictum est,& ideo reus eo casu sortitur forum iudicis alias incompetẽtis,ut not.in.d.c.postulasti.quo ad secundum,ubi causa criminalis est inchoata coram aliquo iudice,nec fuit opposita præscriptio fori,cum reus sciret non suum esse iudicem,illic subire
77 debet.iudicem,ut.l.prima.C.ubi de crimine agi oport. † Nam post litem contestatam opponi non potest,ut.C.de probatio,l.exceptionem,&.C.de exceptioni.l.si quis aduocatus. Secus autem si ignorasset eum esse iudicem incompetentem,ut.C.si a non competen.iudic.l fine.& hoc contingit propter regulã quod ubi cœptum est iudicium ibi finẽ accipere debet,ut.ff.
78 de iudi.l.ubi.†Sed quid si nesciuit,postea sciuit & litigauit? dic quod iudicium tenet propter ratihabitionem,ut.ff.de iudi.l.licet.Secus autem si sua uoluntate non potuit facere iudicem,quia eius erat conditionis in principio,ut iudex esse non posset.Nam licet mutata sit eius conditio,non tamẽ tenet sententia,ut gl.in dict.l.C.ubi de crimi.agi oportet. Quo autẽ ad tertiũ.ubi reus reperitur habere domiciliũ,ibi iudiciũ subire debet,ut dicta.l.non dubium.ff de custod.& exhib.reor. Iuxta illud,ubi te inuenero,ibi te iudicabo.ut glos.in dicta.l.prima.C.ubi de crimi.agi.opor.&.l.secunda.C.de iurisdictio om
79 nium iudicum,ubi de uagabundis tractatur.† Præterea actor debet sequi forum rei,alias actione propositi negocii mulctatur.l.in crimin.C.de iurisdictio.omnium iudicum. Nec itidẽ reus potest actorem ad extraordinarium iudicem trahere,etiã per rescriptum,quod si fecerit,pro condemnato habebitur,ut dicta.l.in criminali,iuncta gl.in uerb.habeatur,& dicta auct.
80 qua in prouincia,†nec quis ullo modo etiam scholaris potest in delictis aliquo uti priuilegio,ut in auten.de manda.princip.§.si quis autem,ibi.non permittas priuilegiis,& cætera.
81 †Sed quæritur,quia supra dixi,quod si reus non opposuit præscriptionem fori,cum sciret suum nõ esse iudicem,illic subire debet iudicium,ut dicta.l.prima.C.ubi de crimi.agi opor.An reus iuri fori sui ordinarii renunciare possit,cum regula sit,qđ priuatorum consensus,facit iudicem eũ qui iurisdictioni præest.l.

est.l.priuatorum.C.de iurisd:ctio.omn:um iudicum. Dic quod renunciare potest,quo ad sui præiudicium,ut iur. supra alle.et
82 hoc propter ratihabitionem,ut.d.l.licet.ff.de iudic.† Nam iuri,quod est introductum in fauorem aliquorum,quia potest renunciare tacite,uel expresse,cum omnes habeant licentiam his,quæ pro se indulta sunt,renunciare,ut.l.siquis in conscribendo.C.de epis.& cl.Sed hodie in regno Franciæ iurisdictiones sunt patrimoniales,quod est ius introductum in fauorem quorũdam pro publica utilitate ipsorum,& odio aliorum cui iuri nemo renunciare potest,ut ff.ad macedo.l.sed & si pater.
83 §.fi.& glo.in.c.si diligenti,extra de foro competen.† Ideo ubi quis est de iurisdictione alicuius iudicis ꝑpetui ordinarii non potest prorogare iurisdictionem alterius non sui iudicis,nec litigare coram extraneo iudice sine consensu domini sui,saltem in præiudicium domini.glo.not.in.c.imperialem §. præterea, in uerbo duos,de prohib.feud.alienat per Fede.in usib.feud.
84 †Quoniam ubi sunt iudices perpetui,qui habent iurisdictionem magis appropriatam,illorum requirirur consensus, sicut episcopi in clerico,ut.c.1 extra de foro compe. Bar.in.l.i.§.& post operis.ff.de oper.nou nuncia. Bald.in.c. unico,de feudo marchiæ,in usibus feudo.Et ita fuit decisum per arrestum curiæ Parlamenti die Iouis.xxi.Iulii.M DXXX.domino Guillermo Poyeio tunc temporis regis ibidem aduocato,& nunc
85 cancellario agente,†Idcirco remissio habet locum , & petitur per dominum iustitiarium,siue eius iudicem,aut procuratorē fiscalem,illa debet fieri in quacunque causa, siue principali,sine in causa appellationis.Ita quod si iudex requisitus,uel eius uicarius,aut locum tenens cognoscens se incompetentem,& declinatum est eius forum si suam executionem interdictam huic negocio præbuerit,capitalem animaduersionem subibit, ut.d.l.in criminali.C.de iurisdictio.omnium iudic. qui tex.nõ reperitur alibi secundum Pau.de cast.cui concordat glo.in.c. super extra de rescrip.

Itati [a] ad hunc diem per Matthæum Charenta huiusce iurisdictionis statorem nobilis Desiderius Anippus,Bernardus Thraso, Claudius Caligula,legionarii,absentes compellatis uicinis [b] Ioanne,& Francisco Normannis, quod abentium

ædes essent clausæ una denunciatione uice trium ad nomenclationem actuarii, siue ad tres breues dies:[c] quorum primus hodiernus est: alii, duo sequentes, ui rescripti [d] contra eosdem decreti super certis criminibus, & inquisitionibus in eos factis, ad hunc finis ad postulationem, & querimoniam Antoniæ Dianæ uiduæ defuncti Ioannis Pluti, tam suo nomine, quam ut corporum & bonorum administratricis ipsius, & defuncti liberorum annis minorū, & Augustini Pluti dictorum defuncti, & uiduæ filii annis maioris, Benedicti Crasi iam defuncti discreti uiri magistri Chrysostomi Crasi, dum uiueret in supremo senatu aduocati, eius fratris, Mariæ Marthæ relictæ defuncti Iuliani Xenii, & Dionysii Daui nuper dicti defuncti Crasi famuli, & procuratoris Regii nomine ipsius regis subscribentis de cæde defunctorum, & uulneribus illatis dicto Dauo: qui citati certissimis cædis admissæ præmuntur argumentis, & ea causa non ita pridem uerterunt solum. Necnon Andreas Irus ad hunc diem citatus fuerat [e] præsens [f] per eundem Caronta: quo omnes hi petitionibus, & criminibus, obiectis, & si quid aliud obiecturi essent accusatores, & regius procurator per se responderint, in ius uenirent inquisitionibus satisfacturi apud acta prolatis. Hisce gestis adhibiti sunt Medardus Coruus & Marcellus Asinus testes.

A 1 CItati.} †Hic tabellio recitat, & refert citationem factam, quam in actis scribere debet, ut hic, ut appareat per hoc quod ppetuata sit iurisdictio, si hoc negaretur, uel reuocaretur in dubiū, ut extra de off..del.c.gratū &.c.licet.
2 †Et sic per conuentionem solam non possent postea declinare forum transferendo se ad alium locum, ut extra de foro cōpet.c.proposuisti, &.ff.de iudic.l.si quis postea, glo.in.c. quo-
3 niam contra falsam, extra de proba. †& tali scripturæ tabellionis creditur circa acta iudiciaria, si inueniatur in actis publicis licet non habet testium subscriptionem, ut C.de fide instrum. auct.ad hæc, & in auct.de his, qui ingred.ad appel.§.illud etiā
4 & in auct.de hæred.& falc.§.sancimus, colum.1. †Gesta q̄ sunt

translata in publica monumenta, habent perpetuam firmitatē
nec morte cognitoris perire debet publica fides. l. gesta C. de re
5 iudic. †Et successor ex his habet prouunciare, ut. ff. de iudic.
l. mortuo & C. de iudic. l. properandum. §. illo. & glo. in. d. l. ge
6 sta. †Tabellio siquidem æquiualet uni testi, & plus, ut ext. de
7 fide instr. c. Cum Ioannes iuncta glos. †Imo uidetur æquiua-
lere duobus testibus, ex quo loco tabellionis debent apud iudi
cem adhiberi duo uiri, ut cap. quoniam contra falsam, extra
8 de probatio. iuncta glos. in uersi. duos uiros. †Et alibi uidetur
9 æquiualere tribus xvi. q. iii. uersi. is autem. †Et sic uidetur, qđ
plus creditur scripturæ tabellionis quam scripturæ iudicis, qa
scripturæ iudicis nō creditur, nisi habeat testium subscriptio
10 nem, ut extra de test. c. cum a nobis. †Et hoc ideo est quia, cū
tabellio iuratus sit, credendum est instrumento suo, ut extra
de præsc. capitulo ad audientiam, & extra de præsump. c. il-
11 lud in fine. †Sic etiam consuetudo habet, ut credatur instru-
mento principis, ut extra de fide instr. c. cum dilectus.
B 12 ℭCompellatis uicinis.} †Vbi rei se absentāt citatio debet fieri
ad domos illorum requisitis amicis, aut corū uicinis, ut c. cau
sam quæ extra de dolo & cont. Et illa forma est seruanda, ut. l.
diligenter. ff. manda. & c. cum dilectus, extra de rescriptis, qđ
13 †si reus citandus non habet domicilium, nec sit cui denuntie
tur citatio, quia reus est uagabundus, sufficit citari per libel-
lum lectum, & affixum in æde uel uoce præconis in publico, ut
l. dies cautioni. §. prætor ait, & §. totiens. ff. de damno infecto.
& l. sancimus. C. de episcopa. audien. & auct. qua in prouincia.
14 C. ubi de crimine agi oportet. †Etiā sola libelli oblatio, & por-
rectio coram iudice habetur pro citatione, ut. d. l. sancimus.
15 †Et ita de consuetudine solent facere seruientes, siue nuncii, q
si non inuenerint reum uagabundum citandum, referūt apud
acta iudicis, se citasse reum simpliciter non dicendo ubi cita-
uerint. Si uero nomen reorum citandorum non tenetur uerum
ignorat, tunc inquirendum erit de illorum signis, quæ indu-
menta gerant, quam faciem, strictam an largam, quos capillos
planos, cincinos, an ceruliores, an sint iuuenes, uel senes. tunc
enim secundum signa seruiens citat dictos reos, sic referendo,
relatum per me Matthæum seruientem, &c. quod die &c. ci-
taui hos infra sequentes ad tres breues dies, &c. s. unum uesti-
tum pallio nigro, barbam non longam sed copiosam, & pube-
rem, coloris nucis auellanæ præmaturæ, & capillos barbæ cō-

colores habentem,discrimen habentem in medio iuxta morē Nazarenorum. Et alium claudum, monoculum, gibbosum, caligas bipertitas gerentem,& alios,&c. Ex talibus enim signis poterunt dignosci rei citandi secundum Angelum, Aretin.in
16 §.quadrupli.institu.de actio. †per relationem etiam aspectus ætates illorum poterunt probari,ut Bart.in.l.1.de mendic.ua-
17 lid.lib.xi.C.† Et ualebit talis citatio,quia sufficit facere quod fieri potest,ut Bal.in.l.si quando.C.de testibus,&.l.si dictum.
18 §.præsente,&.§.sequente.ff.de euictioni.†nec curādum est de nomine,dummodo constet de corpore,ut.l.si quis,in fundi uo
19 cabulo.ff.de lega.primo.† Adiecta enim aliqua demonstratio fungitur uice proprii nominis,ut si specificata sint signa, uel confines,ut glo.ibidem in dicta.l.si quis,&.l.certum.ff.si certum petatur,&.l.penulti.ff.de rebus dub.quem tex.notabi.ibi. Si autem ignota nomina seruorum essent,pistorem legatum ui deri,perinde ac si nomen ei adiectum non esset.
C20 ℂ Ad tres breues dies.}† Quando rei exhibendi se per contumaciam absentant,solent de iure citari per triduum,ter ꝑ singulos dies,ut.l.inter.ff de public.iudic. De consuetudine autem solent citari ad tres breues dies continuos ad audientiam graffariatus coram præside quæ citatio solet fieri una citatione pro tribus,quod idem de iure fieri potest, quod appellatur unum edictum pro tribus,ut.l.nunquam.ff de iudic.
D21 ℂVi rescripti.}†Citatio debet fieri iudicis mandato,&in scriptis,alias non potest citatio arctare citatū,ut extra de electioni.capitulo bonæ memoriæ. Ita dicit Joan.Andre.in additto. ad Specu.in tit.de citatio.§.sequitur,uersic.sed nunquid cre-
22 detur.†Nuncius ergo debet habere commissionem iudicis,de qua constet per publicam scripturam,uel autenticum instrumentum nec potest dictus nuncius capere aliquem personaliter,& exhibere eum in iudicum,nisi habeat dictam commissionem. Ita tenet Abb.Panor.in.c.cum parati,extra de appel. columnna quarta in addi & Bald.in.l.consentaneum.C.quomodo & quando iudex & tex.in.l.neminem.C.de exhib.reis. qui est sing.ad hoc,& in auct.ut nulli iudicum.§.quoniam uero contingit exceptis casibus supra allegatis.
E23 ℂCitatus fuerat.}†Si citandus non sit legitime citatus citatio debet haberi pro non facta,ut capitulo bonæ,la.ii.extra de ele
24 ctio.†nec tenetur reus uenire,etiam ad allegandum suum priuilegium,ut glo.in.c.si episcopus,tertia quæstione secunda.

25 †Sciendum est autem quod quandoque citatio non ualet, qa
26 intra angusta tempora fit, ut. d. v. q. ii. c. ult. †Quandoq; nõ ua
let, quia non exprimitur causa quare fiat citatio, ut. v. q. ii. c. ul.
27 †Quandoq; non ualet, quia nimis maturatur peremptorium,
28 ut extra de dila. c. dilect. †quandoq; nõ ualet citatio ratione tẽ
poris, ut si fiat tẽpore feriato, ut. xv. q. iiii. c. i. &. ii. ff. de feriis. l.
29 i. †Quandoq; non ualet ratione loci, ut si citatur extra prouin
ciam ultra duas dietas ut extra de rescript. cap. nonnulli.
30 †Quandoque non ualet si citatur ad locum periculosum, uel
inhonestum. ut extra de appellationi. c. ex parte, &. ff. de arbi-
31 tris. l. si cum dies. §. si arbiter. †Quandoq; non tenet ratione iu
dicis, ut si euidens est ipsum non esse iudicem, qui citat, ut ex
tra de off. iu. dele. c. ex literis, & extra de appellationibus. c. si
32 duobus. †Quandoq; non ualet, quando in citatione non inse
ritur rescriptum, siue cõmissio, ut extra de dilatio. c. præterea,
33 & extra. de off. iudic. delegat. c. cum in iure. †Quandoq; non
ualet, si euidens est iudicem esse inimicum, ut. q. v. cap. quia.
34 †Itẽ non ualet, si ille qui citatus est, spoliatus est, ut. d. c. si epi-
35 scopus. iii. q. ii. †Item non ualet, si ad querelam liberti citatur
36 patronus. iiii. q. iiii. c. liberti. †Et generaliter ubicunq; euidenti
exceptione reus se tueri potest, ut. ff. de iudic. l. non uidetur.
37 †Sed si dubium est, an citatio teneat, tunc tenetur uenire ad
allegandum suum priuilegium, ut extra de appel. c. si duobus,
38 &. c. cum parati, &. ff. de iudic. l. si quis ex aliena. †Inuenitur ta
men quod citatio quandoq; nulla est, & tamen nisi defenda-
tur citatus, procedetur contra ipsum, ut ff. iudic. sol. l. si reus.
39 Inuenitur quod citatio est iniusta ex persona agentis, cũ agẽs
agit calumniose & tamen nisi citatus uenerit ad iudicium, pu
nitur, ut extra de acc. c. ueniens. Et argu. ff. ne quis eum, qui in
40 ius uocat. est ui exi. l. pen. †Tutius tamen est quod citatus ua-
dat allegaturus priuilegium suum, uel appellaturus, si eum gra
uauerit, nisi quando constat eum non esse suum iudicem, hæc
glo. in. d. c. si episcopus. iii. q. ii.
F41 ¶Præsens } †Reus citandus est ad personam, si inueniatur, ut
c. si. extra de eo qui mitt. in poss. cau. rei seruand uel ad eius do
micilium, ut. c. causam quæ, extra de dolo & contumac. ut su-
42 pra dixi. †Et fit talis citatio, per nuncium, siue seruientem, ut
hic, & extra de offi. deleg. c. prudentiam, & extra de app. c. cũ
parati, & Spe. in tit. de cita. §. sequitur. †Quandoq; citatio uer
balis fit per ipsum iudicem, qui ore proprio citat. l. ii. C. quomo

44 do & quando iudex. †Quandoq; fit per tabellionem, & potest ipse tabellio de tali citatione per ipsum facta testificari, & scri
45 bere se citasse. †Quandoq; per partem in uim prouocationis ad causam, ut c. cum sit, & c. bonæ ext. de appel.

Ndreas Irus in iudicium uocatus non id, sed uadimonium deserit: poniturq; (ut cum uulgo loquar) in defectu,[a] quod in margine ephemeridis inseritur: uirtute cuius præhendatur. Citationem tribus diebus continuis [b] solenniter factam actuarius iudice pro tribunali sedente recitat, sed præcipue prima die, & appellantur per statorem citatorum iurisditionis. Atque post tertium diem iudex edicit uadimonium esse desertum, absolutamq; esse contumaciam regis procuratori, si solus postulet, aut etiam delatoribus agentibus pro eo quod eis nocitum est contra absentes, nec se sistentes [c] in iudicio, uirtute cuius interdum petunt certam quantitatem subsidiariam, & quod frequentius dicitur, prouisionem sibi adiudicari pro medicamentis, alimentis, & prosequutionis sumptibus, quam antea non petierant, & tunc iubet iudex elogium, renunciationem chirurgi, citationes, contumaciam, omne denique litis instrumentum apud acta proferri, ea ratione, & ut de principali quod æquitas suaserit demum constituat.

Actuarius accusatoribus, & procuratori regio contumaciam & eius emolumentum petentibus sub hac forma edit.[d]

A 1 IN defectu.} †Citatus personaliter non comparens in termino sibi præfixo ponitur in defectum, uirtute cuius de iure mulctatur arbitrio iudicis, ut. l. prima. ff. si quis in ius uocat non ierit, & talis mulcta datur fisco. ut. C. de mod. mulctan. l. v.
2 & C. eodem. l. eos. †De consuetudine uero in summa septêdecim solidorum Parisiensium cum dimidio, & insuper uirtute illius primi defectus, siue contumaciæ ad instantiam procura

toris fiscalis,& actorum iudex decernit citationem realē.s.ca-
ptionem corporis aduersus contumacem,iubetq; eum exhibe
ri realiter,& de facto,tanquam pene sui accusatorem per fu-
gam factum,in auctentic.de exhiben.reis.§.si uero etiam colu.
3 quinta.†propter enim contemptum mandati tenetur crimina
liter fisco,& idem potest capi,& etiam de domo extrahi.ut do
cto.in.l.pleriq;,& ibi tex.ff.de in ius uocand.&.l.nemo,de do
4 mo.ff.de regul.iur.ratio siquidem est. † quia non debet actori
causa manente undiq; desolata,iudice aliquid agere non ualē
te,eo quod nondum apud eum facta sit litis contestatio, illo
reo contemnente legem manifestatione sua. & actorem extra
omne adiutorium relinquente,ut Bar.in.l.sed & hæ.§.prætor
5 ff.de procu.Nec postmodum admittetur dictus contumax ad
comparendum per procura.si hoc sederit iudici, per not.in c.
6 in nostra extra de procura.†Imo hoc priuilegium perdit pro-
pter eius contumaciam, ut.l. sed & si.§.sed & si.ff.ex quib.
caus.maior.&.c.ueniens,extra de accus.& hoc ne eludatur p̄
toris auctoritas,ut.l.consentaneum.C.quomodo & quando iu
7 dex.†Idem etiam quando obligatio facti descendit ex contē-
ptu,ut.l.stipulatio.§.siue.ff.de ope.no.nunc &.d.l.fin.C.de p
8 cura.†Vbi autem dictus contumax apprehendi non potest,ci
tatur ad tres breues dies,ut.l.iniltr.ff.de pub.iudi.facit consti-
tutio regia nouissima arti.xxv.
B 9 ¶Diebus continuus.}†Dies enim feriati,& non feriati in di-
lationibus computantur, & interim iudicis officium conqe-
10 scit,ut.l.siue pars.C.de dilatio.†Est enim tempus continuum
quod continue currit diebus feriatis, uel non feriatis, siue in
absentia,& præsentia sit copia iudicis,uel non,ut.c.de præsc.
long.tempor.l.fina.potest tamen quis restitui in integr. ut.l.
11 si.ff.de restitu.in integ.†Restitutio autem in integrum tollit
de medio obstaculum præscriptionis,& per talem restitutio-
nem tollitur solum exceptio,quæ erat parata contra actionē,
& intentabitur actio prima directa,Bald.& glo.in.l.fi.&.§.sed
12 quod simpliciter.C.quib.ex cau.ma.† Aliud est tempus utile
quod non currit diebus feriatis,& absentiæ,& diebus, quibus
non est agendi copia,& istud est multiplex.s.continuum,& uti
le,quod ad sui principium tantum,non quo ad progressum,ut
glo.in cle.unica,de in integ.resti.ubi glo.remittit ad.c.ii.extra
de conces.præben.&.c.quia diuersitatem,in fin. eodem tit.
13 †unde tempus datur ad eligendum utile,quia non currit un-

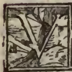
14 peditis,ut extra de electio.c.nė pro defectu,†utilis autem tē poris multa sunt genera.nam quoddam tempus est utile, quo ad sui initium,sed ex quo incipit est continuum,ut.ff. de calū. l.annus,&.ff.de ædil edi l.cum sex aliud est tempus utile toto tempore,ut.l.superuacuam.C.de tempo.in integ restitu. Et illud est multiplex,nam quoddā est utile ut nec feriati dies
15 computentur, nec absentiarum, nec minorum ætates, † ut erat annus utilis qui debetur restitutionibus maiorum, & minorum,ut.C.de temporibus in integ resti.l.i. Aliud quod currebat absenti,eo quod potuit procuratorem dimittere,sed resti
16 tuitur,ut.l.ii.ff.de diuersis & tempo.præscrip.†Sed si est præsens,contra quem currit si impediatur agere,non currit.l.i §.i. C.de resti.milit.& eorum qui reipubli.caus.absunt.& glo.in d. l.superuacuam.

C17 ¶Nec se sistentes.}† Pro tali triduana contumacia rei non sunt condemnandi pro delicto,ut.d.l.inter,ibi,ne per triduū p singulos dies ter citatus reus condemnetur. Pro contumacia autem de iure condemnantur.Nam si quis in ius uocatus non ierit,ex causa a competenti iudice mulcta pro iurisdictione iu
18 dicis damnabitur,ut.l.ii.ff si quis in ius uoca.non ierit.†De cō suetudine uero quilibet defectus in qualibet dictarum triū dierum importat mulctam semptemdecim solidorum Parisientiū cum dimidio Et talis multa siue emenda datur fisco, & nō parti,tā de consuetudine,quam de iure,ut.l.v.&.l.eos.C.de mo
19 do mulcta.†Quo autem ad partem ciuilem,si citati non comparuerint ad primā citationem,condemnabuntur in secunda citatione in expensas,ut.l.sancimus.C.de iudiciis, & extra de procuratoribus.c.querelam,ubi de hoc,& glos.in.c.quoniam contra falsam,extra de probationibus.

D20 ¶Edit.}† Acta iudiciaria competenti ordine sunt per tabellionem conscribenda loca designando,& tempora, & personas, & omnia sic conscripta partibus tribuuntur,ita quod originalia pœnes scriptorem remaneant, ut si super processu iudicis fuerit suborta contentio,per hoc posit ueritas declarari,ut.c. quoniam contra falsam,exrra de probatio.Sed intellige ea tantum acta sunt integraliter edenda partibus, quæ ordinaria,& communia sunt,& non extraordinaria,ut.d.c.quoniam iuncta
21 glo.in uer.extraordinario,†quia informationes, interrogationes,repetitiones,& conformationes testium non eduntur partibus,quia non sunt communia,sed extraordinaria, nec agitur

ad exhibendum pro instrumentis in criminalibus actionibus, forte nec actione in factum, quia pecuniariter non interest, ut glo. in. l. ii. §. item diui, in uersiculo non si de capitali causa agatur. ff. de iure fisci, & ff. ad exhibendum, lege liber homo.
22 †Si uero rei admitterentur in processum ordinarium, puta ad comparendum, & se defendēdum per procuratores, & ad suas iustificationes, tunc possent edi ad oponendum in dictas. s. depositiones testium, etiam post publicationē, ut. l. fi. quæ est singularis. C. de testib. ex ipsis enim testium depositionibus testimonium eorum argui potest. l. siquis testibus, & auctent si testis. C. eodem alias si non edātur, licite appellatur, ut extra de fide instrumentorum. c. C. perpetuus, & C. ut lite pendente. l. i.
23 & C. de edend. lege is apud quem. † Secus autem in propriis priuilegiis, quæ quis edere non tenetur ut. c. cōtingit, extra de
24 fide instr. & ff. de. edend. l. i. §. editiones. †Et hoc nisi aduersarius uellet illud probare falsum, ut extra fide instr. c. inter dilectos, & lege optimam. C. de contrahend. & commiten. stipulatio. fisco autem omnia edi debent, lege ne quisquam. ff. de edendo.

Formula contumaciæ.

Niuersis præsentes literas inspecturis Ioannes Vlpianus legum magisterii insignitus, aduocatus in supremo senatu, præpositus & custos præpositurae &c. Salutem. Notum facimus quod anno domini M D X L. die lunæ. xviii. mensis Octob. nobis renunciauit, ac fidem fecit Matthæus Charon nostræ iurisdictionis apparitor [a] se. xvi. dictorum mensis, & anni citasse, ut per actuarium appellarentur, & coram nobis cōparerent, pœna proscriptionis corporum & bonorum suorum quorumcunq;, seq; sisterant tribus continuis diebus, quorum primus cessit Lunæ die. xviii. secundus Martis. xix. tertius Mercurii. xx. mensis Octob. nobilem Desiderium Anippum, Bernardum Thrasonem, Claudium Caligulam, principis nostri legionarios in eorum domiciliis [b] alloquendo Ioannem & Benedictum. Normānos

uicinos [c] aduersus Antoniam Dianam uiduam defuncti Ioannis Pluti, tam suo nomine quam ut corporum et bonorum dicti defuncti Ioannis & ipsius filiorum annis minorum administratricem, Augustinum Plutum dictorum defuncti & uiduæ filium annis maiorē, Benedictum Crassum defuncti discreti magistri Chrysostomi Crassi, dum foret apud superos in supremo Senatu aduocati fratrem Mariam Martham relictam defuncti Iuliani Xenii, & Dionysium Dauum nuper defuncti Crassi famulum conquerentes, & procuratorem regit nomine dicti domini: ut in iure essent, per se responderent impositis criminibus, & elogio contra eosdem concepto, atque apud acta prolato, deinceps procederetur iuridice, uti constat renuuciatione dicti executoris. Quibus diebus magister Claudius Cātiūcula procurator dictorum conquerentium, & procurator regius ib iudicio affuerunt aduersus prædictos absentes, qui indicta etiam pœna nec comparuerunt his diebus, nec quisquam alius pro illis, ita absentes, [d] & contumaces a nobis pronunciati sunt expectati, & uocati solenniter per Ioannem Harpium apparitorem nostrum. Cōtra quos absentes, & contumaces idem magister Clau dius Cantiuncula nominibus quibus supra postulauit ratione uadimonii deserti, ac contumaciæ cuilibet conquerentium mille libras Parisienses, aut aliam summam iustam arbitrandam in dictarum uiduarum & liberorum uictum & alimentum impensasq; huiusce accusationis ob dictos ab illis absentibus & contumacibus consolsos instituræ: & quod ad Dauum pertinet, pro medicamentis, & curatione uulnerum, quæ eodem conflictu & die iuxta crucem Tirroueri absentes contumaces socii & participes intulerunt, & quæ quotidie a chirurgis curantur, sicq; curari non possunt, ut in posterum aliquo opificio uictum suum exercere queat. Ac postulat idē procurator regius, ut dicti contumaces uocentur iterum per edicta, ac per se respondeant pœna conuicti & confessi, necnon confiscationis suorum corporum & bonorum. quibus postulatio

nibus auditis ediximus,ac statuimus iure eremodicii cri-minationes,inquisitiones postulantibus dictis conquerentibus confectas apud acta proferendas cum renunciatione chirurgi ditionis nostræ iurati,qui dicti Daui uulnera curauit,una cum trium denunciationum contumacia, atque ob eam arbitrandæ quantitatis petitione.Et tandé,ut ratio iuris poscet,constituerur.[e] Actum die uigesimo mẽsis Octobris,& anno quo supra. In cuius rei testimoniũ sigillum dictæ peæposituræ his præsentibus duximus apponendum.

Sic signatum.

Hoc edictum conquerentes ab actis exscriptum iri curant,ut ponatur una cum inquisitionibus ,renunciatione chirurgi,reliquo litis instrumento, & quod æquum erit, iudex iudicet.

A 1 APparitor.}†Est officialis,uel executor, per quem litis executio,& ipsius causæ præparatio iubente suo iudice expeditur,ut lege ea quidem.C.de accusatoribus & quarta quæstione quarta.§.aliquando,& extra de appellatio.c.cum parati,exequitur enim lites,& eas præparat, quia facit partes in iudicio comparere,& testes conuenit, & reliqua facit,quæ causis expediendis proficiunt usq; ad earum finem, ut.C.de iudiciis.l.antepenul &.l.fi &.C.de sportul.l.i.& in autten.de iudiciis.§.is qui causas præparant.colla.sexta.† & tales officiales siue seruientes pluribus modis uocantur, quandoq; uocantur missi,ut extra de immu.eccle.c.i.quandoq; nũcii,ut capitulo prudentiam,extra de offi.deleg.&.d. capitulo cum parati,quandoq; officiales.ut. d.iiii.q.iiii.§. aliquando.in princip.&.C.de accus.l,ea quidem. Quandoq;notarii.xxiii. qsv.capitulo circuncelliones,in princip.Quandoq; apparitores,ut extra de homicid.c.tua,prope.fi.& de apparit.lib.xii.
3 C.Quandoq; executores,ut.C.de sport.l.ii & ibi dicitur,† quales possunt pro iudicis uoluntate remoueri,quandoq; deportati dicũtur,ut extra de priuileg.capitulo.cum olim.propter.

Quandoq; Cæsariani, siue catholicani, ut. C. de bonis proscri. l. penulti. in fine. Quandoq; ministri, ut trigesimatertia quæstione quinta, capitulo si homicidæ, & capitulo cum ministri,
4 eodem † isti enim officiales, siue nuncii debent esse liberi, & non serui, quia publicum est eorum officium, quod per seruos expediri non potest, ut. ff. de regulis iuris. l. in his officiis, & argumen. C. de tabul. scri. l. iii. §. fi. libro decimo, & l. in testamen-
5 to. §. seruus. ff de testam. † ipsi certe sunt, quasi testes, imo plus, quia illis solis creditur, ut iiii. q. iiii §. aliquando, & iii. q. iiii. §.
6 Item in criminali, uersi. iter domini, † Si tamen seruus esset de facto ad hoc electus, & publice pro executore habitus, dum ꝑ libero habetur, gesta per eum ualent, ar. ff. de off. prætor. l. bar
7 barius, & iii. q. viii § tria, prope princ. † Item executor, siue nũcius. debet esse maior uigintiquinq; annis, non minor, argu. ff. de muneri. & hono. l. ad rem. Sed uidetur quod sufficiat ætas uiginti annorum, sicut in arbitro, ut. ff. de arbit. l. cum lege. Et fortæ sufficit quod sit maior septemdecim annis. ff. de postula. l. i. §. pueritiam. Item quod possit esse minor est argu. ff. de re iudi. l. quidam, & argumen. ff. de testamen. l. qui ætate, & ff. de testibus. l. testium. §. lex iulia, quæ est. iiii. q. iii. §. item in criminali. Et quiddam tenent, aut sufficiat in ministeriali ætas xiiii. annorum, ad similitudinem testis, ut præalleg. §. lex iulia.
8 † Item debet esse masculus, non fœmina, ut. ff. de reg. iur. l. fœ
9 minæ. † Item laicus, non clericus. C. de test. l. consulta, & extra
10 ne cleric. uel monach. cap. ii. & iiii. † Item debet esse locuples, & uitæ probatæ, ut non sit uerisimile eum uelle peccare, alias non ipse, sed eius elector posset pro eo teneri, ut in auct. de iu
11 dic. §. is qui causas præparat, alias est uer. sub. §. nullo. † Nã mala electio est in culpa, ut. ff. ad municipa. l. quid ergo, & ff. de
12 nego. gest. l. clam seruus. §. fi. † & generaliter quilibet iudex potest eum eligere de iure, ut extra de appell. c. cum parati, & de
13 offi. deleg. capitu prudentiam. † Officium autem eius est implere, quæ sibi iniuncta sunt, siue decreta fuerint circa lites expediendas per iudicem, cui fuerit deputatus, ut in auct. de defen
14 sio. ciuita. §. ex prouincia. & de iudiciis. §. is qui. † Ita quod fas est iudicibus, & maiores pœnas & corporales maculas imponere executoribus, si male fuerint uersati circa lites, ut sciant causas non esse deludendas, nec lucri gratia aliquod eis uiciũ
15 imponendum, ut. C. de sportul. l. i. in fine. † Quæro autem qualiter, & quomodo, & quo iure puniri debeat officialis falsum

referens? dic quod uidetur puniri leg.corne.de fal.nam falsitas est immutatio ueritatis, ut in auct.de instr.cautel.in princ. & ff.ad leg.corne.de fal.l.paulus, & l.i.eodem titu.uersic.sed si quis ob renunciandum, cuius pœna est deportatio, & om-
16 nium bonorum publicatio.d.l.i.§.finali.† Et eligens etiam teneri uidetur, ut.ff.de custo.reo.l.diuus.uel dic quod si pecuniam recipit, ut falsum renunciaret, tunc tenetur leg.corne.de fals.ut in principi.uersic.sed si quis ob renunciandum, si uero non pecunia corruptus, sed alias id fecit, tenetur actione in factum ad interesse, ut.ff.ad le.cor.de fal.l.qui nomine prætoris. Sic & in iudice refert, an ferat præcio, uel gratia sententiam, ut.C.quando.prouoc.non est neces.l.uenales, quæ est secunda quæstione.vi.§.diffinitiua, & ff.ad treb.l.seruo inuito.cũ.§.præ
17 tor.† Quæro adhuc an executor possit uim inferre, & quid iuris sit: circa hoc nota secundum ea quæ ponit Abbas extra de
18 priuilegiis.c.cum olim propter.† Sed nunquid potest teneri crimine concussionis, ut.ff. de concus.l.i.& ii. q.i.eadem.l.& l.concussionis. Dic quod non obstat.hoc, quod retulit se citasse, cum non citauerit, sed si occasinte sui officii aliquid recepit, tunc tenetur, ut in præalleg.concord.& xxiii.q.i.c. militare, in fine.
B 19 ℭ Domiciliis.] † Domicilium enim non concluditur ciuitate, sed magis prouincia, ut.l.fi.C.de præscri.long.tempo. Domicilium si quidem quis dicitur habere, ubi maiorem partem fortunarum suarum habet, unde cum recedit peregrinari uidetur
20 ut.l.ciues, de incol.lib.x.C.† Sed quid si quis nullo loco hẽat domicilium? Respond.quo ad omnes pro præsente habetur, nam in nullo loco, & in pluribus locis potest aliquis habere domicilium, ut.ff.ad municipa.l.absumptio.§.penult.& l.eius
21 §.pen.eodem, † quis ergo potest dici absens, uel præsens ratione prouinciæ, ut glo.in.d.l.fi.C.de præscrip.long. temporis.
22 † Si ergo non sit copia personarum citandarum, sufficit ad earum domum denunciare citationem.l.i.§. permittit.ff.de lib. agnosc.& C.de danna.excep.l.ut perfectius.§.fi.domum uero accipere debemus hospitium, si in ciuitate maneant, quod si non sit in ciuitate, sed in uilla, uel in municipio, illic ubi larem
23 matrimonio collocauerunt.d.l.i.§.domum, † collocasse autem larem dicitur quis, ubi sedes, & tabulas, & res suas constituit, ut.ff de uerb.signifi.l.in lege, & idem.C.de incol.l.ciues, libro x.alias aliter accipitur domus, ut.ff.ad leg.iul.de adulte.l.nec

in ea.§.ius occidendi,&.ff.de iniur.lege.lex cornelia.§.domum.

C24 ¶Vicinos.}†Vbi citandorum non habetur copia, sufficit legi per seruientem literas, siue commissionem citationis publice præsentibus, qui inueniuntur, glosa in capitulo bonæ.i.uersiculo singulares, extra de electio.& capitulo ex tuæ, extra de
25 cleric.non resid.†& interrogandi sunt uicini, siue parrochiani si uolunt defendere,ut.ff.ex quibus cau.maio.l.ergo, &.l.iiii.
26 §.prætor,supra alleg.ff.de damn.infe. † Quandiu autem quis copiam sui facit,non est citandus ad domum,quia ad citationem ad domum recurritur quasi ad ultimum refugium,ut not. Hostien.in capitulo causam quæ, extra de dolo, & contumac.

D27 ¶Absentes.}†Quis enim potest dici absens,qui extra iudiciũ est,ut.ff.de damno infect.l.iiii.§.abesse,&.ff.de fidei commissaria libertate,lege non tantum §.abesse,& in auctentic. de Testament.§.penultimo,columna.vii alias quis audiri nõ potest ut.ff.de uerborum obligat.lege prima in principio Tertio,qui est extra ortos,ut.ff.de uerborum signification.l.absentem, & ff.de procuratoribus.l.præsens,& glosa in lege fina.C. de præ
28 script.longi.temporis.†Sunt autem quinque genera absentiæ. Prima,probabilis,& necessaria,ut militiæ.Secunda,probabilis tantum ut studiorum.Tertia,necessaria tantum,ut in relegato. Quarta,uoluntaria sine contumacia,ut mercator,uel alius nõ contumax.Quinta,ut per contumaciam.In prima ergo si fuit quis legitime defensus,restituitur ad appellandum,ut lege si. ff.de restitutio.in integrum.Si autem non fuit legitime defensus,uel nullo modo defensus,restituitur ad hæremodicium,id est ad totam causam,ut.C.de procuratoribus,lege qui absente, &.ff.de iudiciis.lege si prætor,in fine,&.C.quibus ex cau.maio.rest.in integ.l.prima &.ff.eodem,lege si ab hostibus.In secunda scilicet probabili tantum legitime defensus ad nihilum restituitur,ut.ff.ex quibus causis maio.lege nec non,&.ff.quã
29 do appellandum sit,lege prima.§.finali.† Non legitime autẽ defessus,uel nullo modo defensus, ad appellandum auditur suo iure non per restitutionem,ut.C.quomodo & quando iudex lege ab eo, ubi autem nullum relinquere procuratorẽ potuit,uel reliquit,& est defunctus,& tunc in totum restituitur, ut dicta lege nec non.In tertia uero ubi scilicet necessaria cã tantum etiam cognita subuenitur,ut si procuratorem non po

tuir relinquere uel reliquit, sed mortuus est, ut. ff. qbus cau. ma ior. lege sed & si per. §. primo, in fine, & lege necnon eodem, & ff. & iniuriis. l. papinianus, & sic uidetur idem in his duobus.
30 In quarta ubi non contumaciter, sed uoluntarie abest, nec di citur restitui quia nec lædi per sententiam potest, ut. ff. de re iu dicata, lege de unoquoq;, in quiuta ibi, scilicet contumaciter, si est ficte contumax auditur appellans, ut. ff. de iudiciis, lege & post, in fine, si uere contumax non auditur appellans, ut in aucte. de iudiciis. §. audient, columna sexta, nisi ueniat iudice sedente pro tribunali, ut. l. diuus. ff. de restitutionibus in inte-
31 grum, †uerus autem contumax dicitur, qui aperte dicit se nõ uenturum, ad quem sufficiat una denunciatio, ut. ff. ex quibus caus. in possessionem eatur, lege fulcinius. §. final. Fictus uero il le, qui inuenitur, & dicit se uenturum, uel nihil dixit, non tamẽ uenit, ad quem debet ter nunciari, ut. ff. de re iudicata, lege cõ tumacia. §. contumax. Si autem non inuenitur, dicunt quidam non posse fieri contumacem, etiam ficte, ut. ff. quæ sententiæ si ne appellatio. lege prima. §. item. contrarium tamen sustinetur sufficit enim si denuncietur ad domum, ut argumen. C. de an- nal. excep. lege penultima, in fine, & ff. de damno infecto, lege iiii. §. abesse, & glo. in. d. l. fi. ff. de rest. in integ.
E32 ¶ Vt ratio iuris posceet, constituetur.} †Iudex uisa productio- ne actorum & omnibus ab utraq; parte productis scripturis tã ex parte accusatoris quam ex parte rei diligenti consideratio- ne examinatis. interloquendo æstimare solet, & pronunciare, utrum in carcerem recipienda sit persona personaliter citata: uel si a orimordio an relaxanda sit, & militi tradenda, uel fide iussoribus committenda, uel etiam sibi suæq; fidei (si iterum in ius uocetur denuo comparitura) relinquenda sit. Hoc autem pro criminis, quod obiicitur, qualitate, & perpetrati flagitii cir cunstantiis reum aggrauantibus uel etiam eum, pro loco & tẽ pore immunem indicãtibus arbitrabitur iudex: uel etiam hoc propter honorem, aut propter amplissimas facultates, uel pro innocentia personæ, uel pro dignitate eius qui accusatur face re solet, ut. l. 1. ff. de custo. & exhib. reo.

Nterim mittunẽ uiatores custodes ad domos absentiũ & fugitiuorũ in bonorũ p̃sidiũ, ut illa obsignẽt, statuto iudicis ad libellũ ꝓcuratoris publici p̃scripto: q̄ fit iterdũ in primo decreto

debet publica fides,ut dicta,lege gesta, & capitulo quoniam
7 contra falsam,extra de probat.†Et nota quod fiscus non occu pat bona nisi post annum de iure,ut dicta lege.i.& fi.ff. de req
8 rendis reis.†De consuetudine uero occupat ea post adiudicationem tantum,quo casu irreuocabiliter confiscantur,ita quod rei postea superuenientes reperti nocentes puniuntur, innocẽtes uero absoluuntur,nec propterea bona recuperant, ut dicta
9 l.i.in fine ff de requirendis reis.†Si uero intra annum,uel tempora edictorum,& ante condemnationem redierint rei ,&,post intimationem,idest representationem,obierint, quamuis nondum se purgauerint,ad hæredes proprias res transmittunt, ut l.i.C.de requirendis reis. Nam is qui in reatu decedit, integri
10 status decedit.†Extinguitur enim crimen mortalitate , excepto crimine læsæ maiestatis,ut lege fin.ff.ad legem iuliam ma
11 iesta.†Quæro quid si ex bonis annotatis sint aliqua mouentia uel res mobiles reis spectantes?Dic quod ne aut mora deteriora fiant,aut aliquo modo intereant,uendi,& uenire debere,precium que eorum in deposito esse iure sancitum est inter mouẽtia fructus quoque haberi oportet,curandumq; nequit his,qui profugerunt medio tempore a debitoribus eorum soluatur, ne per hoc fuga eorũ instruatur,ut.d.l.fi.ff.de requirendis reis,& ita de consuetudine obseruatur,& bona glo in.l.ii.C si pend.
12 appellatione.†Quæro adhuc utrum rei præcedente fuga,aut eorum absentia possint sua bona,aut aliquid ex eis alienare? Respon.quod de iure canonico ubi inquisitio est incepta contra aliquem criminosum,est ei interdicta potestas uendendi, dandi,infeudandi seu quomodolibet alienandi bona sua, ut.c. prælatorum.§.fi.extra de accusat. De iure uero ciuili ex die cõmissi criminis læsæ maiestatis,& repetundarum reus nihil ex bonis suis alienare potest,ut.l.ex iudiciorum.ff.de accusa. ubi glosa enumerat octo alios casus ante litem contestatam.
13 †Sed in aliis casibus non exceptatis post litem contestatã pœna transit ad hæredes,& prohibetur alienatio bonorum,ut gl. in.dict.l.ex iudiciorum,&.ff.de manumissio.l. qui pœna: & facit.ff.de donationibus.l.donationes.§.fi.&.l.post contractũ, &.C.ad legem.iuliam maiestatis lege fin.&.ff.qui & a quibus lege quæsitum.
B1 ℭDescribuntur.}†Bonis reorum annotatis de consuetudine, & communi obseruantia regni Franciæ proceditur ad confectionem inuentarii bonorum,ita tenent glo.in.l.i.ff.de requi

rendis reis. De iure uero ante condemnationem, & confiscatio nem, & controuersia pendente non debet fieri inuentarium.

15 †Verum defensionis facultas danda est quibus aliquam inquie tudinem fiscus infert, & interim facultates eorundem adhuc controuersia pendente inquietari, describique fas non est, sed tunc demum res persequi licet, & super modo facultatum ac rerum interrogationem haberi quæ per conditionales seruos, scilicet notarios inuestiganda est, ut lege defensionis facultas & l. prohibitum, de iure fisci, lib. decimo. C. ubi dicit tex. prohi bitum est cuiuscunq; bona qui fisco locum fecisse æstimabitur capi, priusquam a nobis forma fuerit data. Et ut omni prouisio nis genere occursum sit, Cæsarianis scilicet officialib. fisci san cimus licere uniuersis quorum interest: obiicere manus his q ad capienda bona alicuius uenerint qui succubuerint legibus

16 quia nunciis principis non creditur sine literis.† Et ipsis uolẽ tibus aliorum bona in manus capere, quilibet cuius interest

17 potest de facto resistere, ut in au ct. ut nulli iudic. §. fi.† Et sic of ficialibus principis resistitur si excedant in suo officio, ad qd C. de appel. l. quoniam, & l. deuotum, de meta. & epide. lib. xii. C. & l. i. quando lic. unic. sine iudic. se uindic.† Inuentarium ergo conficiendum est per notarios, qui serui conditionales uo cantur, ut dicta lege defensionis, & ff. de adoptio. l. non aliter.

19 †Conditionales ideo uocantur, quia hominum conditiones, & contractus faciunt, ut C. eui potio. in pignor. habean. l. scri

20 pturas, & C. de pigno. l. si tibi. †Inuentarii autem forma fit se cundum tenorem legis si quis intra. C. de bonis proscri. ubi di citur, si quis intra prouinciam pro qualitate delicti sententiã proscriptionis scilicet confiscationis incurrerit, per ordinarii officii sollicitudinem bonorum eius indago diligentissime cele bretur, ne quid priuatæ rei commodis per gratiam, atq; collu dium furto subducatur, & plena descriptio comprehendat. Quod spatium est, & quod sit ruris iugerum, quid autem cul tum sit, aut colatur, quid in uineis, oliuis, aratoriis, pascuis, syl uis fuerit inuentum. Quæ etiam gratia, & quæ amœnitas sit loquorum, quis in ædificiis, & possessionibus sit ornatus, q̃ve mancipia in prædiis occupatis, uel urbana, uel rustica, uel qua rum artium generibus imbuta teneantur, quod sit cẽsuarii uel coloni quot bonum exercitiis terrarum, atq; uomeribus instruẽ tium. Quot pecorum, atq; armentorum greges, & in qua di uersitate sunt dinumerati. Quantum auri, & argenti, uestium

ac monilium,uel in specie,uel in pondere,& in quibus speciebus. Quidve in apothecis sit repertum. Tunc demũ omnia ea,quæ uelle nos perspicis inquisitione conscripta rationalis rei priuatæ tradant,officio aut palatinis sup hac cã missis nostro nectẽda patrimonio. Mox uero ad nos sub literis publ. sigillatim de omnibus nominatimq; referatur,proculdubio negligen
21 tia mulctanda.†Nam siquid post factam a prædicto officio inuestigationem rationalis rei priuatæ cui inquisitio secũda mãdata est amplius fortassis inuenerit,officium fraudulentum ea condemnatione ferietur,ut aliud tantum, quantũ fuerat subtractum ex propriis facultatibus inferatur,&.ff. de censi.l.formula,&.C.de apot.publi.l.i.&.l.fi.de bo.uac.lib.x.C.

Edicti Formula.

Niuersis præsentes literas inspecturis Ioannes Vlpianus [a] legum candidatus in supremo cõsessu aduocatus præpositus Salutem. [b] Notum facimus quod quum ad hanc diem .xviii. mensis Octob.MDXL.citatus fuisset ad causam ore proprio dicendam Andreas Irus cerdo Parisinus per Matthæus Caronta uiatorem dictæ præpositurræ, eum alloquendo in suis ædibus præsentibus Medardo Coruo & Marcello Asino testibus uocatis uirtute certi mandati de ea re scripti & impetrati ab Antonia Diana uidua &c.& aliis conquerentibus & cætera,& procuratore fisci nomine domini ut per se responderet,ac iuri satisfaceret: propterea quod per inquisitiones contra eum,& eius socios nostro decreto factas postulantibus, ac instantibus dictis conquerentibus is Andreas Irus necis obnoxius esset,aut saltem omnino non careret suspicione,qui præsens inter fuerat homicidio defunctorum Ioannis Pluti, magistri Chrysostomi Crassi in palatio Lutetiano aduocati, Iuliani Xenii,& uulneribus illatis Dionysio Dauo eodem cõflitu,ac opem præstitisset. Ad quam diem magister Claudius Cantiuncula procurator dictorum conquerentium,

plerunq; fieri solet, Ideo dictus uiator citauit dictum Irũ una denunciatione pro tribus, rẽq; omnẽ renunciat actuario, qui ad acta ad hunc modum refert.

Die.xx.Mensis Nouemb.M D X L.

A 1 IOannes Vlpianus.}†In mandato debet apponi nomen cõsulis.l.si qua beneficia.C.de diuers.rescrip.

B 2 ¶Salutem.}†Per salutationẽ,& benedictionẽ inducuntur effectus,ut in prohe.vi.& multos no.Rebuffus in forma mandа.in glo.salutem,in concorda.

C 3 ¶Extra locum sacrum.}†Quia si caperetur in loco sacro captura non esset rite facta. Ideo captus pristinæ libertati restitui deberet. Bart.in.l.præsenti.C.de his.qui ad eccle. confug.per id quod habetur in.l.i.&.ii.ff.de liber.homi.exhib. quod placet.Panor.in capitulo inter alia,de immunita.eccle. pro quo dicit esse text.in.c.miror decimaseptima quæstione quarta.

4 Et taliter debet relaxari,ut non possit per relaxantem de facili iterum capi,no.Bar.in.l.i.§.i.per illum tex.cum sequẽ.ff.de acquirend.rerum domi.

D 5 ¶Primo uiatori.}†Mandatur reus hic capi ad corpus per seruientem istis nunciis prætorum,seu potestatum terrarum mãdantur exequi decreta iudicum.Et licet hi officiales non sint subiecti iudici,pro ueritate tamen suæ præsunt uoluntati, quibus siquidem permittere non debet subiectos prouinciales impellere,auct.de mandat.princ.§.præcipue uero, columna tertia,& dicit Bald.in.c.grauis,numero decimonono in fine,ex
6 tra de restitutione spoliatorum,†quod ipsi nuncii funguntur uice asini,qui sedentem super sellam magistrum portant.
7 †Et ista asina deportatio competit uiatoribus nunciis,ut.ff.de
8 iudiciis.l.fin.†Hinc est quod in uulgari.Tuscorum isti uocantur baiuli,a baiulo,absq; eo,quod habeant aliquam auctoritatem iurisdictionis, ut.l.is cui.§.missum.ff.ut in posionem le
9 gat.†Et ita neq; de iure,neq; de consuetudine aliqualem habent iurisdictionem,ut tenet Ioannes Faber in lege & si non cognitio,sed executio,& ibi Iason.C.si contra ius uel utilitatem publicam,ubi dicit idẽ Fabia.quod curia Franciæ ita obseruat,quod si dicti executores,scilicet seruientes in eorum delinquãt officio,debent de stilo curiæ Franciæ remitti ad corũ

iudices puniendi,ut.d.Ioa Fab.in.l.quod pro mulgatis.C.de
10 off.præfect.urb.†Qualiter autem puniantur dicti seruientes,si
ue nnncii publici,qui falsum retulerunt,decidit Bald.in.c.fi.
in secunda columna de dolo,& contuma.extra & in auten-
tic.de armis.

E 11 ℭExtra tamen locum sacrum.}† Ista est regula .c.inter alia,
de immunita.eccle.ubi est tex.distinguens,aut fugiens ad ec-
clesiam causa immunitatis est liber,aut seruus,ut uidere licet.
Et ibi excipiuntur duo casus ab ipsa regula.uidelicet quando
est publicus latro fugiens,uel nocturnus depopulator agrorũ
aliam exceptionem uide in capitulo finali eodem titulo uide
licet qui sub spe immunitatis in eccle.uel cœmiteriis delin-
quunt quia tales immunitate non geudent,quia ea se fecerũt
indignos,& eo præsidio.Et ideo si fuerunt stulti in culpa sint
sapientes in pœna,dicit ibi glo.fi.idem dic si fuerit delictũ cõ-
missum prope ecclesiam,uel cœmiterium,quia quod prope est
in ortis est.Est quædam præsumptio iuris,quod in in loco pro
ximo delictum perpetrauit spe immunitatis,alias non perpe-
traturus.d.c.fi.intellige etiam de ecclesia nondum consecrata
c.pe.de immu.eccl.quia dicit ibi textus obsequiis domus dedi
cata nullus est ausibus temerariis prophananda.Istud dic p-
bari per tex.in dicto capitulo fi.inquantum loquitur de cœmi
teriis,quæ non consecrantur & tamen in eis est immunitatis.

12 †Quartam exceptionem habes in regula in capitulo primo
de homicid.cuius sunt uerba,si quis per industriam occiderit
proximum suum,& per insidias,ab altari meo euelles eum ut
moriatur.Et dic per insidias idest,proditorie, quod est quan-
do aliud gerit animo,quam quod gerit in actu ut.l.fi.de delat.
lib.x.C.& aliud mente gerit,ut not.in.l.i.ff.de præuaric. & in
l.i.ff.ad.l.iul.maiesta.Bar.in.l.respiciendum.§.delinquunt.ff.
de pœnis ut si ueniens tecum taneuam socius in itinere te per
cuttit ita declarat Pet. de anch.in dicto capitulo primo.

13 †Et potest esse ratio,quia propter illam proditionem delictum
est grauius ut probatur in.l.i.C.de malefi.& mathemat.ubi gra
14 uius est necare hominem ueneno quam gladio,† & uenenare
est species proditionis,ut inquit Io.bu.& Bald.in.l. nemo.C.
de sum.tri.Bald.& Saly.in.l.cum fratrem.C.de his quib.ut in
di.pro hac exceptione attende de ea,quæ tradit Alexand.in
consi.cxlv.nu.vi.uiso themate uol.vii.ubi tractat quæstionem,
15 †an domus monasterii pura dormitorium & huiusmodi habi-

tacula dicantur habere priuilegium immunitatis huiusmodi,
16 & decidit illud multipliciter,firmando quod sic.† Si quæras, an dabilis sit immunitas aliis in locis? dic quod sic pone,qdã flagitiosus,qui mortem meruit,confugit ad sacramentum alta ris dum portatur in uia.Ille gaudebit immunitate perinde ac si esset in ecclesia,quia nihil est maius hoc sacrificio,& nullũ habet ecclesia priuilegium nisi ob honorem Dei,multo fortius & ipse Deus,ut auten.multomagis C.de sacrosanctis eccles.
17 †Corpus.n.Christi est corpori eccle.præferendum,Ioa.Fab.in fi.de his qui sunt sui,in insti.
F18 ℭCitet eum.}†Quia qui in ecclesia est,potest citari.l.præsen ti.C.de his.qui ad eccle.confug.ubi uide remissiue apostillã ad Bar.
G19 ℭAnno & die.}†Hic ponitur data ani,& diei quia mandatũ siue rescriptum sine die & consule non ualet.ut.l.si qua benefi cia.C.de diuers.rescrip.& glo.in.c.quoniam contra falsam, ex tra de prob.
H20 ℭSigillum}†Mandatum siue rescriptum auctenticum alicu- ius firmitatis robur habere non uidetur nisi factum fuerit per manum publicam.Ita quod appareat publicum, aut auctenti cum sigillum habeat,perquod possit probari.ut capitulo secũ
21 do extra de fide instrum.† Sigillum autem dicitur auctenti- cum quando est sigillum alicuius principis secularis, cui cre- ditur de consuetudine,ut glosa.in dicto capitulo secundo ex-
22 tra de fide instr.&.c.cum dilectus,eodem.†Sigillum etiam ali cuius iudicis facit fidem,ut xcviii.dist.c.primo & secundo & ar.decimonono quæstione tertia capitul. atuimus&.ff.de cu sto.& exhi.reorum.l.diuus,ibi,& interrogationes literis inclu sas,atq; obsignatas ad cognitionem magistratus mittant.
23 †Item dicitur auctenticum sigillum episcopi,& ei creditur q̃- diu contrarium non ostenditur,ut extra de probatio capitulo
24 post cessionem.†Item sigillum capituli,ut extra de procur.c.
25 iii.&.lxxiii.dis.c.in nomine patris,in fin.†Habet igitur sigillũ uicem publici instrumenti.ut glos.in dicto capitulo post ces- sionem.Vide quæ de sigillo late scribit Berthacinus de firmi no in tractatu.de episco.in tertio libro coll.v.& sequentibus.
26 †Et quando literæ sigillatæ faciant fidem,attende ad Soc.cõ. cxx.coll.vii.Cum in præsenti,& latius in con.cclviii.in cau- sa uicariæ. Alexan.in consi.clem.in causa appellationis,uol.v. & consi.xxxvi.uersic.iii.quia non est probatum incipiente læ

in.l.ita tamen.§.si pater.ff.ad tre.

Itatus [a] ad hunc diem Andreas Irus cerdo ab hugone asebo uiatore huiusce sedis eum alloquente ad recitationem actuarii tribus contractoribus denunciationibus, siue ad tres breues dies, quorum hic primus, & duo alii sequentes, uirtute certi rescripti decreti super certis criminibus, & inquisitionibus contra illum, & illius socios, ac participes apud acta prolatis ad postulationem & supplicationem Antoniæ Dianæ, reliquorumq; conquerentium, procuratorisq; regis super cæde defunctorum & uulneribus Dionysii Daui, quorum reus est, & obnoxius idem Andreas Irus: ratione quorum hinc migrauit ereptus, & exemptus [b] a manibus dicti Hugonis uiatoris auxilio aliorum cerdonum Parisiensi: contra dictam Dianam, & reliquos conquerentes, & procuratorem fisci dictæ præpositur æ iunctum: ut talibus criminationibus, postulationibus, petitionibus, intentionibus dictorum conquerentium & dicti procuratoris fisci, & quas contra eundem quilibet illorum proponere & intendere uoluerit, iuri stet, per se respondeat dictis quæstionibus apud acta prolatis. Huius citationis Ioanne Titio, Thoma Sticho præpositur æ uiatoribus, & aliis testibus adhibitis.

Vltimo trium dierum peruulgata ex recitatione actuarii citatione delatores aut eorum procurator & fisci postulant contumaciam pronunciari absolutam, eremodiciumq; contractum aduersus dictum Irum. Sed magister Antonius Galbula procurator dicti Iri iustam impedimenti causam adfert, affirmans illum in lecto decumbentem in extremis laborare. Ad hæc sistit Simonem denieam qui confirmet, & iuret eum tam graui æstuare febri, ut de salute omnes desperent: seq; ab Iro missum, ut excusaretur. Tunc iudex edicit contractam esse contumaciam cũ hac exceptione, si non laboret, & ualeat. Etenim indulget ut si doceatur de ualetudine, circumducatur edictum,

quod editur a scriba ad hunc prope modum.

A 1 CItatus.} Hic refert graffarius reum citatum fuisse p ser uientem.† Quid autem si seruiens negaret retulisse graffario citasse reum, cui illoram sit potius credendũ nuncio, uel graffario? Aut si reus negat se fuisse citatum, quem seruiens refert citatum? Respon. quod tria sunt attẽdenda. Nã quandoq; est contentio inter partem & nũciũ, seu seruientẽ inter nũciũ & graffariũ, quia nũcius negat retulisse. Et nihilominus graffarius scripsit nuncium retulisse. Quandoq; est contẽptio inter partem, & nuncium non super nuda citatione, sed super uerbis prolatis a citato. Primo casu concludit Ioann. Andre. super Spec. in titu. de citatione. §. sequitur, uersic. sed nunquid crederetur, quod secundum qualitate personarum, & q̃titatem præiudicii iudex arbitrabitur. Nam quandoq; potius creditur simplici assertioni partis, quam uerbo nuncii, ut puta quia nuncius est uilis. persona & pars est indignitate constituta & laudabilis uitæ. Quandoq; exiget iuramentum contra assertionem nuntii, quandoq; plenam probationem. Et hæc dicta communiter tenentur, & facit a contrio capitulo ad audiẽtiam, extra de præscrip. & idem Ioan. Andre. in dicto capitulo cum parati, extra de appella. & Saly. in. l. tres denunciationes.
2 C. quomodo & quando iudex.† Secundo casu principali communis conclusio est hæc ut inspecta qualitate & graffarii. & nũcii, iudex arbitretur cui sit magis credendum, ut not. Cyn. in. l. siquis decurio. in fine. C. de fals. & Barto. in extrauagan. ad reprimendum, in uersicu. per nuncium. Si autem graffarius est suspectus ex antea gestis. & contra graffarium est assertio nuncii non crederet graffario, sed nũcio. Sed cessante præsumptione contra graffarium, magis crederetur scripturæ ipsius graffa-
3 rii, quam nuncio.† Nam plus creditur graffario acta scribenti seu scripturæ ipsius graffarii, quam iudici, cum ipse graffariusfit iuratus ad hoc, ut capitu. quoniam contra falsam, ex-
4 tra de probat.† Tertio, non ctediturnuncio super uerbis prolatis a citato, ut si referat citatum dixisse se non uenturum, uel quod illi iniuriam intulit, quia nuucio tantum creditur in his quæ spectant ad eius officium quod uersatur circa citationem uon autem in aliis, ut not. glos. in dicto capitulo cum parati, extra de appel. & l. magis puto. §. illud. ff. de rebus eorum, & l.

i.§.sane.ff.de off.præfect.urb.dum tamen nuncii portent lite-
ras eius quod afferunt se in mandatis habere,ut capitulo pru-
dentia,extra de offic.delega.Bald.in.d.l.magis puto.§.ne ta-
5 men,dicit † quod creditur nuncio,quando facit aliquid circa
naturam sui officii in modicis sed in magnis,& præiudicialib.
non,creditur,ut idem Bald.in dicto capitulo cum parati,extra
de appellatio.Barto.in dict.extrauag.ad reprimendum.in uer
6 bo,per nuncium,dicit secundum Specu.quod † cautela esset,
semper mittere duos nuncios,ut in ore duorum,aut trium stet
omne uerbum,ut capitulo in nomine domini extra de testibus
7 †Vtrum autem dictus nuncius,& executor habeat aliquam iu
risdictionem? dic quod non nec de uiribus causæ cognoscit,
nec pronũciat,nec pronunciatum ualet,ut.l.si ut proponis.C.
de executio.rei iudi.& Io.Fab.in.l.& si non cognitio.C. si con
tra ius uel utilit.public. & Boet.in suis commenta consuetu.
8 in.§.xv.in glo.in uerbo & huiusmodi.†Vnde si talis executor,
& seruiens in eius delinquat officio,debet de stilo curiæ Fran
ciæ remitti ad eius iudicẽ puniendus,ut Boet.in.d.gl.in uerb.
unde si tales,& Io.Fa.in.l.quod promulgatis.C.de off.præfec.
urb.& hæc no.quia quotidie accidunt.
B 9 ¶Ereptus,& exemptus.}†Eripiunt,& eximunt nonnulli per
raptum comprehensos reos a manibus familiæ,scilicet seruien
tium,quo casu tenentur ciuiliter ,quo ad interesse priuatum
actione in factum,inquantum actor æstimauerit per iusiuran-
dum suum,ut.l.si per alium.§.in eum.ff.nequis eum qui in ius
10 uoca.est ui exi.& in singulos datur actio.†Et nihilominus ma
net,qui exemptus est obligatus, nec liberant exemptum quia
pœnam suam soluunt,ut dicta.l.si per alium.§.hoc iudicium,
l.fi.ff.eo.& l.iii.de exac.trib.lib.x.C.& l. sed exhimendi.ff.ne
quis eum,& l consiliarios.C.de asses.& domest.& glo.in.§.pe-
11 nales inst.de act.†Quo autem ad interesse publicum.s.fisci exi
mens uerberatur& in exilium mittitur,ut,l.si quis in hoc genus
& auct.sed nouo iure,ibi posita de episc. & cleri.Et.C.de his,
12 qui latro.uel aliis cri.reos occulta.l.prima.& ii. † Quod si
cœtum & concursum fecisse dicantur,quominus quis in iudi
cium produceretur.l.iu.de ui priuata crimen commiserunt,ut
l.legis.ff.ad.l.iul.de ui priua.& l.lege.ff.ad.l.iul.de ui pub.
13 †cuius legis iul.de ui priuata pœna ademptio est tertiæ partis
14 bonorum,ut.l.tutoris.C.ad.l.iul.de ui priua.† Est etiam amis-
sio dignitatis,& famæ,ut.l.i.ff.eo.& gl.in.c.ii.ext.de ord.cog.

26 re.C.quorum appellatio.non recipiunt.† Et ideo nisi manife-
ste constet actum esse nullum in illo dubio obediēdum est exe
27 cutori,ut.ff.de iniur.l.nec magistratus †unde iudex quando
officium iuste exercet,non potest sibi resisti,ut.l.milites agrū.
28 §.irreuerens.ff.de re milita.†Nam semper præsumitur,quod ui
gore officii faciat.l.prætor.§.si publicanus.ff.(ui bonorum ra-
ptorum,maxime quando facit ea,quæ sine iurisdictione exer-
ceri non possunt,argumen.l.pro hærede.ff.de acquiren. hær.
29 & glo.in.d.l.omnes quando igitur rei,qui licite mandātur ca-
pi,se defendunt,& in certamine occiduntur a familia, seu ser-
uientibus,impune occiduntur,nec tenentur occidentes, nec
super hoc debet recipi accusatio,ut.l.si seruus.C.de his,qui ad
30 eccle.confug.& ibi Bartol.†Si tamen familia possit eos resistē
tes capere,sine uulnere,& commode,& sine offensa,non de-
bet illos offendere,& si offendat,tenetur, ut.l. quemadmodū.
§.magistratus.ff.ad leg.aquil.& leg.continet.ff. quod metus
31 causa.†Quæro an credendum sit nuncio asserenti reum sibi
exemptum fuisse?Dic quod non,quia non est credendum nū-
cio,si etiā referret citatum dixisse se non uenturum, uel quod
citatus intulit illi iniuriam, uel quod ereptus fuit a manibus
eius,secundum Ioan.And.in Specu.in titu.de cita.§.i. in prin
cip.& mouetur hac ratione, quod nuncio non creditur nisi
circa officium,quod uersatur circa citationem,& relationem
citationis . Non ergo est credendum illi in aliis,nec potest,
dici,quod fuit annexa citationi,quia citatio ualet & est perfe-
cta,quantuncunque citatus nihil dixerit & pro hoc uide tex.
sing.cum glo.in capitulo uenerabilibus.§.secus,de senten.ex-
comm.lib.vi.& glo.quam sequitur Bar.in.l.ex consensu,in fi.
ff.de iudic.& Abb.Panor.in.c.cum parati,extra de appella.
32 †Debet ergo inquiri super ereptione,& exemptione rei, prius
quam nuncio credatur.ut.l.si per alium.§.docere.ff.ne quis eū
qui in ius &c.ibi autem docere debet quis per hanc exemptio
nem factum quo minus in ius produceretur.Cæterum si nihi-
33 lominus productus est,cessat pœna,†quoniam uerba cum effe
ctu sunt accipienda,ut.d.l.§.docere.Vide plene de ista mate-
ria,ut breui finiam,per glo.& docto.in.l.ut uim.ff.de iustic.&
iure,&,ut semel omnia comprehendas,per D.Chasse.in con-
sue.Burgund.in rubr.des iustices.§.vii.in gl.de simple rescous
34 se.†Sed quia supra locuti sumus de pœna imponenda ei,qui ui
aliquem exemit a manibus familiæ,quæro quid si quis nō exe

mit,sed tantum conatus est ui eximere? qua pœna ueniat plectendus ex illo conatu? uidetur puniri debere eadem pœna, ac si exemisset reum.nam in delictis ponitur animus,licet nō sequatur effectus,ut.l.si quis non dicam rapere.C.de episcop.& cleri.&.c.furtum xiiii.q.vi.&.l.i.§.diuus ff.ad.l.corn.de sicar.
35 †Iure autem municipali,& consuetud.regni Franciæ regulariter non punitur animus,nisi sequatur effectus,& punitur homicidium subsecutum,ut Bart.in.l.si in rixa, &.d.l.i.§. diuus.
36 ff.ad.l.cor.de sica.† quia pœnæ personales.s.amissiones uitæ & membri requirunt actum consumatum.Sed pœnæ minores non requirunt delictum consumatum,sed inchoatum,ut.ff.de extraor.cri.l.i.§.qui puero,in uerbis perfecto flagitio punitur, capite.imperfecto deportatur,& Bald.in.d.i.si quis non dicā
37 rapere,†inchoatur autem delictum statum quod conatus transit in alium,idest in contumeliam alterius,& non autem, licet finales effectus non sequatur,& hoc potest contingere dupliciter,primo per actum remotum a principali delicto,sicuti est insultus ad homicidium faciendum,uel per actum propinquum
38 sicuti est uulnus.† Actus ergo uerbi & actus facti remotus minus punitur.Sed actus propinquus acrius punitur, iudex tamen ibi ex officio mitigat pœnam,ut.ff.de pœ.l.siquis aliquid §.nondum.&.l.aut facta.§.euentus.ff.eo. nec ob.l.is qui cum telo.C.ad leg.cor.de sica.quia ibi delinquens punitur eadem lege,non tamen eadem pœna ac si consumasset delictum.ut
39 no.Guil.de cu.in.d.l.si quis non dicam rapere. † in.leuioribus etiam delictis non punitur affectus,nisi sequatur effectus.l.i.§.
40 fi.ff.quod quisq; iur.† Sed illa regula non procedit in delictis in quibus lex solum affectum considerat secundum Barto.in l,generaliter.§.i.ff.de calum.& ita practicaui in quodam processu criminali coram me moto inter procuratorem fiscalem fori episcopi conquerentem ex una,& Joannem ferrant ex altera,eo quod idem Ferrant conatus fuisset eximere a manibus seruientium Guillermum courtoys reum nostra ordinatione exhibendum,eundem Ferrant condemnaui ad emendam honorabilem faciendam in nostro prætorio & in loco delicti, & in certam multam pecuniariam erga fiscum,qui appellauit,& tandem per arestum curiæ parlamenti Parisiis sub data diei, quintæ Nouembris.Anno domini M D xxxiiii.iudicium meū fuit confirmatum.

Vninersis præsentes literas in specturis & cætera. Notum facimus, quod anno Domini M D X L. die mensis Nouembr. nobis renunciauit Hugo Asebus apparitor præsentis iurisdictionis die primo huius hesterno mensis trinundino citatum ad nostrum tribunal Andream Irum eum alloquendo, ut compareret, & caussam ore proprio diceret contra Antoniam Dianam, & alios accusatores & procuratorem fisci, & responderet criminibus accusationibus aduersus eum, & eius correos ad postulationem dictorum accusatorum, & procuratoris fiscalis apud acta prolatis: ut in renunciatione dicti apparitoris, de qua nobis constitit, plenius continetur: & demum agatur prout ratio inris postulat. ultima trium dierum magister Claudius Cantiuncula nomine, & ut procurator dictorum conquerentium, & dictus procurator fisci uenerunt, & comparuerunt in udicio coram nobis in foro dictæ præposituræ contra dictum Irum, qui nec ucnit, nec comparuit: eo per nos dictus ac pronunciatus contumax, uocatus tamen, & solenniter nominatus per nostrum apparitorem Ioannem Harpium. Sed adfuit magister Antonius Galbula procurator præsenti in foro dicti Iri, qui nobis dictum Irum in extremis laborare asseruit, misisseq; Simonem Demeam, qui excusaret, ac præsens delato iuramento affirmaret dictum Irum sic morbo detineri, ut uix de eius uita speretur: nec uenire potuisse. Propterea contumacem illum pronunciauimus, dictis accusatoribus & procuratori fisci id postulantibus contra dictum Irum, modo non laboret morbo,[a] & ualeat. Datnm anno & die, quibus supra in cuius rei testimonium sigillum præsentis iurisdictionis his præsentibus duximus apponendum.

Sic signatum.

Nunc intermittetur dicti Iri criminatio donec redierit

ægritudo prorogat diem, & si tunc iudicatum sit non uidetur iudicatum, ut d.l. quæsitum.ff.de re iudic. Vbi etiam si ex causa probabili est absens non proceditur contra eum diffinitiue,
5 ut ext.de off.deleg.c.consultationibus.†Item ubi absens impeditus est, impedimento publico, & necessario excusatur, & si nō miserit exoniatorem, nec in pœnam incidit cum effectu, ut
6 not.in.l.ii.§.siquis municipalis ff.si quis.cautio.† Et sic omnis excusatio sua æquitate nititur.l.i ff.de uaca.& excus.muner.
7 †Exoniatus autem uidetur usq; ad tempus, quo potuit uenire, & habere accessum ad iudicium, quod si non uenerit reputatur contumax, ut Bart.not.in.l.ex consensu.§ si ff.de appella. & in clem.unica, extra de dolo & contum.&.l.petitam.§. item
8 ueniunt.ff.de petitio.hœred.†Quo probato contumacia suā plenum sortitur effectum, ut d.c.cum dilecti.§.expectantibus,
9 extra de dolo, & contumac.†In ciuilibus uero si secundo, uel pluries quis fuerit exoniatus, & adhuc duret impedimentum, potest compelli, ut constituat procuratorem, ne lis efficiatur, quasi lis immortalis, alias reputatur contumax, ut d.l.quæsi-
10 tum.ff.de re iudic.†Exoniator pro actore nō admittitur, quia debet uenire cum sacco paratus, ut l.i.ff.de diuer.& temp.præ
11 scr.& ibi glo.& Barto.ratio.†quia debet mittere procuratorē ut ibidem dicitur, & no.Cyn.in.l.i.C.de resti.mil.& eorum q
12 rei publ.causa abfuer.†Quæro an quis teneatur comparere coram iudi.incompetenti citatus? respon.aut est certum quod citatus est de iurisdictione iudicis citantis, & tunc tenetur uenire alias punitur, ut ff.si quis ius dicen.non obtemp.l.i.in prin. Aut est certum quod nō est de sua iurisdictione, imo funditus exemptus, tunc non tenetur uenire aut comparere, ut ff.de iurisf.omn.iudi.l.fi. Aut est dubium an sit eius iurisdictionis, tūc tenetur comparere, uel uenire, ut hoc ipsum sciatur an eius sit iurisdictionis, ut.l.ii.ff.si quis in ius uoc.non ier. Aut quis est exemptus, a iurisdictione ope.exceptio.uel sub potestatiua conditione, uel habet electionem iudicum, quia priuilegiatus, ut auct.habita C.ne filius pro pat.&.l.ii.ff.de iudi.tunc etiam comparere tenetur allegaturus priuilegium suum, & declinatoriam fori, & Bald.in.l.hi qui ad ciuilia.C.de app.& Bart.in
13 l.fi.C.de consti.princ.†Nam tenebit iudicium, quo iudex pronunciabit se iudicem esse, uel non esse, ut.ff.de iudi l.si quis ex aliena iurisdictione, &.l.ii.§.sed & si dubitetur.ff.eo Et sic ueritas de hoc inquiritur, ut.ff.si quis cau.l.si cum, in princi.

14 †& si sibi non opponatur quod non sit iudex competens, cognoscet de facto principali. & tenebit illud iudicium ratione dubitationis, ut. ff. ad municip. l. de iure. i. respon. &. ff. de lib. cau. l. ordinata, in fi. i. casus, &. C. si contra ius uel uti. pub. l. ii.
15 C. si adue. rē iud. l. ij. †unde nō pōt dici non ualere snīa quasi a nō suo iudice dicta ut. C. si a non cōp. iudi. l. fi. cum partium cō sensu iurisdictio prorogata uideatur, ut. l. i. ff. de iudi. & glo. in
16 l. ii. ff. si quis in ius uo. nō ier. † cū priuatorum consensus faciat iudicem eum qui iurisdictioni præest. l. priuatorum. C. de iuri.
17 om. iud. †Vtrum exempti speciali priuilegio principis possunt puniri ab ordinario loci, si delinquant circa priuationem sui officii, aut priuilegii? Dic quod generaliter non possunt priuari suo priuilegio, nisi a principe. Sed per consequentiam delicti, si redderentur infames priuarentur a iure, ut. l. iudices, de digni. lib. xii C. uide quæ not. in auct. qua in prouincia, in fi. C. ubi de cri. agi. op. &. ff. de his qui no. infa. l. ii. §. miles. & Bal. in
18 l. ueteranus. C. quando prouo. non est necess. † Quæro etiā an in delictis qui priuilegiatus possit declinare forum ordinarii iudicis? Dic quod nō. Nam etiam scholaris, qui maximo utitur priuilegio, & qui alium de tribus iudicibus optare potest, ut. d. auct. habita. ne fil. pro pat. C. non posset priuilegium fori allegare, & declinatoriam petere, quia delictis cessat omne priuilegium, ut in auct. de mand. princip. § si quis autem, iuncta gl.
19 tertia collation. †Quid autem si sit inquisitum contra scholarem per iudicem incompetentem alium quam ordinarium, & per eundem lata sententia contra clericum, a qua appellauit, an ualeat sententia? Dic quod non ualet sententia propter iudiciarium ordinem non seruatum. Tamen iudex superior, ad quem est appellatum in uim notarietatis facti quod per processum constitit, poterit de nouo punire scholarem de crimine, ut. c. ad petitionem, extra de accu. Et sic sententia, quæ nulla est ipso iure, rata potest haberi a principe, uel senatu, & hoc
20 propter plenitudinem potestatis, †quia ipse mutat substantiā rei, maxime ubi est ei facta fides delicti, ut glo. in. d. c. ad peti-
21 tionem, uer. facta fides, &. C. de rei uxor. actio. † Quando autē est locus præuentioni inter iudices parem iurisdictionem habentes docto. tangunt in. l. si pluribus. ff. de leg. i. & Bald. in. l.
22 nullum. C. de test. †Quæ sint causæ, quæ excusent citatum a contumacia, uide late per Felyn. in. c. cum Bertholdus, colū. viii. in princ. ubi ponit doctr. cum quinque fallentiis, uide Bo-

Io. in l. quæsitum. ff. de re. iudic.

Subsidiariæ quantitatis, siue prouisionis adiudicatio.

Onspectis criminibus, & inquisitionibus ad postulationem Antoniæ, Dianæ uiduæ defuncti Ioannis Pluti, tam suo nomine, quam ut corporum & bonorum Iacobi, & Petri Plutorũ eius & dicti defuncti liberorum annis minorum administratricis, Augustini Pluti dictorum defuncti & relictæ annis maioris filii, Benedicti Crassi defuncti discreti uiri magistri Petri Crassi, dum uiueret in supremo senatu aduocati, eius fratris, & Mariæ Marthæ uiduæ defuncti Iuliani Xenii, & Dionysii Daui famuli nuper dicti defuncti Crassi conquerentium, & procuratoris fisci subscribentis confectis aduersus Anderam Irum, Bernardum Thrasonem Claudium Caligulam Domini nostri regis legionarios, & nobilem Desiderium Anippum absentes & contumaces: conspecta etiam renunciatione chirurgi huiusce præpositura iurati, & authoritati super uulneribus, plagis, & morte secuta ex iisdem uulneribus in dictos defunctos illatis, & dictum Dauum: Atque citatione solenni, absolutaq; edictis rite succedentibus contumacia aduersus eosdem absentes pronunciata: consultis denique peritis, ac re diutius deliberata, & expensa. Nos interim, dum de principali discutitur, per modum prouisionis [a] condemnamus dictos contumaces absentes, & illorum quẽlibet insolidum [b] in ducentarum librarum Pariensium summã erga singulos conquerentes, & ad dictam summam soluendam sub pœna corporis, & pignoris, bonorumq; omnium captione, quantum spectat siue ad dictas uiduas, & hæredes defunctorum pro prosecutione præsentis litis, siue ad dictum Dauum pro eadem prosecutione, & curatione uulnerum, modo tamen dicti conquerentes satisdent [c] de dicto precio restituendo, si ita fieri debere di

ctum fuerit in exitu litis. Et quod ad principale attinet, ne dicti contumaces, & absentes citationis ignorantiam causari possint, indulgemus adhuc aliquot dies intra quos iterum praeconio,[d] & sono tubae citabuntur[e] ter quaternis denis diebus, & quater ex abundanti. Et hanc nostram sententiam esse per actuarium nostrum, quem ad id committimus, legendam, publicandam, & affigendam per singulos quaternos denos dies compitalibus columnis, rostris, locis, & plateis ad proclamationes, proscriptiones, & subhastationes in nostra praepositura faciendas solitis, & assuetis: quo palam innotescat dictis contumacibus sic absentibus nomine domini nostri principis, & nostro. qui si non uenerint in iudicium, & coram nobis comparuerint dicto tempore pēdente, nos eos, eorūq; bona omnia publicabimus, aut quiduis aliud statuemus, prout iustius uidebitur, per nostram sententiā, iudicium, & iure.

Pronunciatum in praetorio iudicialiter in praesentia dictorum conquerentium, aut eorum procuratorum: & in absentia dictorum contumacium, die. xviii. Nouembr. an. domini M D xl. Sic signatum.

Formula edicti affigendi.

Niuersis praesentes literas inspecturis Ioannes Callimachus legum magisterii insignitus in supremo senatu Parisiensi aduocatus, uicarius praepositi & custodis praepositurae &c. Notū facimus quod ad diem lunae. xviii. martis. xix. Mercurii, xx. mensis Octobr. anno domini M D xl. citati erant trinis diebus ea lege, ut nisi comparerent praesentes, & se in iudicio sisterent, exularent a territorio dictae ditionis, conuicti essent crimine sibi imposito, eorumq; bona omnia proscriberentur Bernardus Thraso, Claudius Caligula principis nostri legionarii, nobilis Desiderius Anippus nuper in uico sancti Martini Parisiis habitantes, per Mattheū

Charonta dictæ præpositturæ uiatorem compellando Franciscum & Ioannem Normanos uicinos, quum dicto rum absentium ædes clausas reperiisset præsentibus Titio Therbaldo, & Thoma Flauio, aliisq; testibus adhibitis, uirtute certi rescripti nostri compellantis contra Antoniam Dianam uiduam defuncti Ioannis Pluti, tam suo nomine, quam ut corporum & bonorum Iacobi & Petri Plutorum eius edicti defuncti filiorum annis minorum administratricem, Augustinum Plutum dictorum defuncti & relictæ annis maiorem filium, Benedictum Crassum defuncti discreti uiri magistri Chrysostomi Crassi dum uiueret in supremo Senatu aduocati fratrem, Mariam Martham uiduam defuncti Iuliani Xenii, Dionysium Dauum modo dicti defuncti Crassi seruum, & procuratorem regium nomine dicti regis iunctum eisdem responsuri in iudicio super eo, quod per inquisitiones eosdem legis præscripto conceptus ad postulationem & supplicationem dictorum conquerentium dicti absentes arguuntur paucis ab hinc diebus occidisse dictos defunctos circa noctis horam.ix.iuxta Crucem Tirroueri: Et dictum Dauum eadem ui uulnerasse: quibus diebus supra memoratis, & in quolibet illorum magister Claudius Cantiuncula in dicta nostra sede procurator dictorum conquerentium, & dictus fiscalis procurator nomine, quo supra uenerunt in ius, & legitime coram nobis comparuerunt aduersus dictos absentes cõtumaces citatos, qui licet dictæ essent pœnæ, nec uenerunt, nec comparuerunt ipsi, aut quisquam alius pro ipsis: sed per tres dies in actuarii nomenclatione abunde uocati, & expectati pro more, defuerunt. Cæterũ ne eiusmodi citati absentes ullam possint ignorãtiæ prætexere causam, edicimus illos iterum uoce præconis, ac sono tubæ ter quaternis denis diebus, & quater ex abundanti uocandos: Et hoc nostrum edictum esse legendum, publicandum, affigendum singulis quaternis denis per nostrum actuarium, quem ad id committimus locis ad proclamationes, proscriptiones, in dicta præpositura destina

tis, debite admonentes, ac palam facientes ex parte domini nostri regis, & nostra dictis absentibus: quod nisi in ius uenerint, & coram nobis præstituto tempore comparuerint, pro scriptos illos cum omnibus, aut si quid aliud iustius fuerit, pronunciabimus. In cuius rei testimonium sigill. dictæ præpo. his præsentibus curauimus appositum iri Actum die. xviii. Nouembris. M D X L.

Sic signatum.

Executio huius edicti fit per dictum Actuarium, & Stentorem Gallum præconem, & lictorem dictæ præpositurae. xiiii. die post edictum prima proclamatione ad hunc modum.

Die. xii. Ianuarii anno domini M D X L.

Renunciatum per nos Cn. Flauium actuarium, & tabellionem. & Stentorem.

A 1 PRouisionis.] Indicanti, seu pro sequenti delictum pro modo substantiæ personæ accusatæ æstimatione iudicis precium constituitur, ut. l. lex corne. §. fi. ff. de iniu. &. c. pe. §. fi. ext. de accus. &. c. ex parte, eodem, &. l. fi. C. de ord.
2 cog. † quia aduersarius aduersario compellendus est in expen. prouidere contra se. ut gl. in. d. c. ex parte, & ar. ff. de inof. test.
3 l. si institu. §. iii. &. C. de carbo. edic. l. ult. &. ii. † & istæ expen. necessariæ tantum erunt, sine quibus causa explicari non potest, ut glo. in. d. c. ex parte, &. c. præterea, extra de off. delega. & extra de dol. c. fi. &. ff. de iu. delib. l. filius, & plura iura alleg.
4 in glos. d. l. fin. C. de carb. edic. † Hæ autem expensæ, siue prouisio adiudicantur eum summaria causæ cognitione, quæ fit per iudicem, sine partium præsentia, ut Spec. in titu. de expen. ac cusa. &c. uer. & no. alleg. in argu c. super hoc, extra de renun. & glo. in. d. l. fi. C. de carbo. edic. quæ dicit sufficere semiplenā probationem, & summatim procedere, & pro hoc bonus text.
5 in. l. iii. §. causæ. ff. eo. de car. edict. † Si quid uero ex publico erogatum sit in prosecutione sceleris, reus suspectus tenetur refundere, si sit soluendo, ut. l. circensium, de decurio. lib. x. C. ubi ca

uetur.l.grauitas tua faciat necessitatem conditionis urgeri, ut quascunque pro his expensas ciuitas prorogauerit, refundere
6 protinus, ac repræsentare cogantur, &c. † Si autem reus non reperiretur culpabilis ab initio, ubi esset aliquis instigans, & delator ille, ad cuius commodũ potest sequi uindicta, tenetur exoluere onera, & expensas processus, ut.l.cum sæpe, de erogat.milit.anno lib.xii.C.ibi uel tali alia causa nostro nomine deputati sunt, uel fuerint, ac per eorum translationes circa annonarum uel capitum eis præbendorum erogationem publicis rõnibus quædam læsio ingeratur, eandem rem de proprio personam, seu etiam personas cui uel quibus deputati sunt, uel fuerint, hæc modis omnibus agnoscere, & glos.ibidem in uerbo,
7 imputando, & ibi Bar. † Si autem ex officio iudex inquirat. tũc ei imputandum, nisi probet, quia nullam annonam, siue stipendium consequetur, ut in auth.de coll.§.ad hoc iubemus, col.ix. ibi, ad hoc iubemus prouinciarum iudices, & officia eorum, si quando de ciuitate in ciuitatem ueniunt, neque angariis, neq; descriptionibus, aut aliis expensis sigillatores grauare, sed ex deputatis sibi a fisco annonis, scilicet salariis, & stipendiis ex-
8 pensas facere &c. † Debet itaque iudex optimus & purus undiq; esse contentus his quæ a fisco dantur quod si quid præter spem accesserit, & inuentus fuerit non custodiens iustam fidem uenit expellendus, & alter in eius locum subrogetur, legẽ & iustitiam cum puris seruans manibus ut auten.de manda.
9 princ.§.festinabis, colla.iii. † Et si delictum concernat tantum rem publicam offensam, & non personam priuatam, delator pcipiet præmium a fisco iudice statuente, ut.l.ii.C.quib.ex cau. serui pro præmio liberta.accip.ubi dicit, qui monetarios adulterinam monetam clandestinis sceleribus exercentes in publicum detulerint, præmium a fisco percipiant. Ille igitur solus, qui ultro ad accusationem prosiluit, præmio dignus est, non autem is, qui cum accusaretur, ipse in alium detorsit crimen, quia is solus uidetur uindicasse, uel arguisse, qni ad hoc prosi
10 luit ultro, ut.l.iii.§.utrum.ff.de senatusc\u014d.silleia. † & sic differt spontaneus a coacto, ut.l.qui cũ maior.§.si libertus, &.§. si pa-
11 tris, & §.fi.ff.de bon.liberto. † Vbi autem respublica, & persona priuata inueniuntur offensæ simul, tunc uictoria conuicto aduersario precium reportabit, non ex ipso facto, sed aditione, & sententia iudicis, ut.l.i.C.quib.ex cau.serui pro præm.liber. accip.iuncta glos.fina.in fi.ibi, & non puto reddit precium a

12 fisco cum domini negocium gesserit.†Sic de iure onera,& expensæ iustitiæ prima debent fieri de bonis rei delati,si inueniatur suspectus de crimine.d.l.circensium,de decu lib.x.C.l.leg.
13 cor.§.fi.ff.de iniu.†Secundo de bonis eius,ad cuius utilitatem uindicta petitur.d.l.cum sæpe,de eroga.milit.anno. lib.xii.C.
14 †Tertio de publico, ubi delator, & delatus non sunt soluendo,ut.l.lex cornelia.ff.de senatusc.silleia.ubi dicitur.l.cornelia cauetur de præmio accusatoris,qui requisiuit,& renunciauit,eos seruos,qui ex ea familia ante quæstionem fugerint, ut in singulos seruos,quos conuicerat,quinque aureos ex bonis occisi,aut si inde redigi ea quantitas non possit, ex publico accipiat.huic accedit statutum domini nostri regis Franci-
15 sci,publicatum anno domini millesimo.xxxix.arti.clxi.†Et ea uidetur esse ratio,quia licet accusatus cum accusatore in gratiam redeat,tamen crimina semel audita,indiscussa nullo modo præteriri debent,ut.c.crimina,extra de colluf. detegen.
16 †Nam interest reipublicæ,ne crimina remaneant impunita.l.
17 ita uulneratus.ff.ad.l.aquil.†Euidentia siquidem patrati sceleris non indiget clamore accusatoris.c.euidentia,extra de acc.
18 †ita quod etiam si nomen adiectum non sit eius,in quem facta est iniuria,& tunc sit difficilis probatio,uult tamen senatus publica quæstione scilicet quærela,& accusatione cuiuslibet de populo rem uindicare,tunc criminaliter debet quis puniri, licet non appareat,ad cuius iniuriam factum fuerit delictum.l. quod senatusconsultum.ff.de iniur. &.ff.ad legem aquil.l.itē mela.§.sed si seruum plures.&.d.l.ita uulneratus,& glo.in.d. l.quod senatus.
B19 ℭInsolidum}†Et si plures sunt rei accusati,tenentur insolidum,ut.l.item.mela.§. sed si seruum plures ff.ad.l.aqui.& hoc per incarcerationem,& detentionem suarum personarum.
20 †Nā quotiēscunq; aliqui sunt condēnati pro maleficio uel manifesta offensa,non debent prius relaxari a carceribus,quā satisfecerint,ut.xxiii.q.ult.c.pessimam,&.c.ex parte, iuncta gl. in uersicu.contumacia,&.cap.sequenti,extra de uerb.signi.
21 †Hoc etiam in ciuilibus obseruatur. Nam quotiēscunq; quis est condemnatus ad factum,tenetur præcise,& potest detineri in carcere,& in compedibus,donec satisfecerit,ut.l.stipulatio §.siue,iuncta glo.in uerbo siue.ff de no.ope.nun.& Bald.in.l. eos.C.de exec.rei iudic.&.l.sed & hæ.§.præter.ff.de procura. &.l.fideicommissum.§.fi.ff.de leg.iii.& hoc ne eludatur aucto

22 ritas prætoris,ut glo.in.d.l.fideicomm.§.fi.†Si suprad.prouisio,siue expensæ petentur simul pro medicamentis,& curatione uulnerum,& percusfionum,recurret ad iudicium medicorum,qui relationem percusfionum fecerunt,ut Bar.in.l si in rixa.ff.ad.l.corne.de sica.& cap.significasti.extra de homicid.
23 †Et si plures medici non reperiantur,statur dicto unius, ut in auct.de non alienand.§.quod autem columnn.ii.& ibi not.con sulendos,qui sciunt,&.l.semel de re milita.lib. duodecimo.C.
24 †Et debet iudex computare mercedes medicis præstitas, cæteraq; impendia,quæ in curatione facta sunt aut facienda. Præterea operarum,quibus læsus caruit, aut cariturus est ob hoc, quod est inutilis factus, lege cum liberi.ff.de his qui deiect. uel effud.& lege qua actione.ff.ad leg.aquil. &.l. ex hac.ff.si quadrup.paup.fecisſ.dic.& cap.i.extra de iniur. Hoc etiam in
25 diffinitiua obseruari solet.†Vtrum dicta prouisio,siue sumptus repetantur in diffinitiua.Dic quod non secundum glo.fina.in d.l.fina.C.de carbo.edic.&.ff.si mulier uent. nomine.l.i.§.in
26 teresse,ubi dicitur,quod †alimenta,quæ in uentrem sunt erogata,non alias repetuntur,nisi per calumniam in possessionē uenerit.Cæterum si res calumnia careret,nihil præstabit mulier, quæ quasi sine causa alita est,& d.l.fina.C.de carb . edict. in his uerbis,sine inquietudine rebus utatur interdum alienis.
C 27 ℭSatisdent.}†Cautio siue satisdatio datus ab actore, de dicta prouisione,aut sumptibus restituendis in diffinitiua,si hoc dictum fuerit fieri debere,& hoc propter calumniam,ut.l.i.iuncta glo.in uersicu.impleta C.de carbo.edic.ff.de colla.bono.l. iii.§.emancipatus,&.l.sed & si is qui.§.an autem.ff. de carbo. edic.
D 28 ℭPræconio & sono tubæ.}†Fit ergo uocatio, siue citatio per quattuor edicta ad sonum tubæ.cornu,uel campanæ,secundū morem locorum,ut not.glo.in.l.ii.C.de decre. decur.lib.x.C. & facit quod not.gl.in.l.i.C.quæ sit longa consuet.& idem dicit Angel.de malef.in uersicu.qui iudex commisit.num .iii.
29 †de consue.uero Franciæ citantur regulariter absentes sono tubæ,de consue.autem,& stilo fori episcopi Parisiensis citantur per edicta loco tubæ,licet antiquitus fierent banna sono tubæ nomine episcopi,& regis,ut glo.in.c.quod clericis , extra de foro compet.
E 30 ℭCitabuntur.}†Iterum,ubi rei citati ad tres breues dies non comparuerunt,in tribus diebus ex illa contumacia non ue-

niunt condemnādi,ut.d.l.inter.ff.de pub.iud.sed iterum sunt citandi & uocādi per edicta scilicet tres quater denas, & quartam ex abundanti,ut.d.l.i.uer.præsides,iuncta glo.ff.de requi.
31 rei.† Ratio quare uocentur per edicta rei,ideo est,quia uox p̄conis paucis innotescit.ut in auct.e.qua in prouincia.C.ubi de cri.agi opor.in glo.ibi præconia, & auct.e.at qui semel.C.quo-
32 modo & quando iudex.† Ad peremptorium autem edictum de iure,& cōsuetudine hoc ordine uenitur,ut primo petatur post absentiam aduersari edictum primum,mox secundum per interuallum non minus decem dierum,& tertium, quibus propositis tunc peremptorium impetret, quod inde hoc nomen sumpsit,quod perimeret disceptationem,hoc est,ultra nō patietur aduersarium tergiuersari. In peremptorio autem comminatur iudex,qui edictum edit etiam diuersa parte cogniturum se,& pronunciaturum. Et post edictum peremptorium impetratum,cum dies eius superuenerit,tunc absens iterum,& quarto ex abundanti citari debet,& siue responderit siue non agetur causa,& pronunciabitur non utiq; secundum præsentem, sed & interdum uel absens si bonam causam habuerit, uincet, ut lege ad peremptorium,cum lege sequend.ff.de iudiciis.
33 † Et licet de iure inter edicta sit interuallum decem dierum, de consuetudine tamen est interuallum quatuordecim dierum, & in hoc est tantum discrimen. Et quanuis iura hæc allegata loquantur in ciuilibus,tamen eædem sunt dilationes in criminalibus sicut in ciuilibus.ut Bar.& glo.in.d.l.inter accusato-
34 rem.ff.de pub.iudic.† Quattuor ergo proponuntur edicta. Primum dicitur admonitorium,ut in auct. de hæred.& falcid.§. quis autem non.collatio.prima. Secundum conuentionale. Tertium citatorium. Quartum peremptorium,quod comminatorium dicitur,ut glos.in.d.l.ad peremptorium,&.l.in peremptorio.ff.de iudic. Quæro autem ubi nam proponi & affigi solent talia edicta? Dic quod de consuetudine solent affigi in quadriuiis ad cridas,& proclamata fieri solitis de iure autem solebant fieri in quadam de albatione in prætorio. Item fiebant per uoces præconum, sicut adhuc obseruat consuetudo Parisiensis ad sonum tubæ. Item per nuncium,ut in auctentic.de litigio.§.omnem,colla.viii.constitu.vii Et talia edicta affiguntur in scriptis in præ. quadriuiis, Ideo quod uox præconis paucis innotescit,quia audiētibus tantum, & qui-
35 bus hi dixerint.† Sed edictum sic per multos dies positum om

nibus liquet,ut in auct.qui semel,iuncta glo.C. quomodo & q̃
36 do iudex.†Et not.quod antiquitus banna solebant Parisiis p̃
clamari nomine episcopi,& regis ut glos.in.d.c.quod clericis.
extra de foro compe.hodie autem secur.†Sed quærebat glo.in
d.auct.qui semel,quomodo totiens scribebantur talia edicta?
& respondet quod abradebantur primo scripta,uel scribeban
tur diuersis locis.Fiebant ēt alia generalia banna in eodem al
bo,ut ff.de iuri.om.iud.l.siquis id.quod ubi etiam dicitur, qđ
38 †contra corrumpentem album propositum,uel quod in albo
proponitur datur actio popularis in quingentos aureos.Sed &
in eos,qui inopia laborant corpus torquendum est,quod est ge
nerale in omni crimine publico uel,etiā priuato,ut.ff. de pœ.
l.i.§.fi.&.C.de ser.fugit.l.quicunq;.§ quod si,&.ff.de min.l.qđ
39 si minor.§ si seruus,&.ff.de in ius uocando.l.fi.†Primitus ergo
rei absentes requirendi sunt per adiornamētum ad tres breues
dies,ut.d l.inter.ff.de public iudic.&.l.tres.denūciationes.C.
40 quomodo & quando iudex.†Secundo bona reorum annotan-
tur.i.ponuntur ad manum regis,ut.d.l.i.& fin.ff.de requiren.
41 reis.†Tertio requirūtur iterum rei per edicta.nam præsides p̃
uinciarum circa requirendos annotatos hoc facere debent, ut
eos quos annotauerint,edictis adesse iubeant,ut possit innote
scere eis qui annotati sunt.Sed &literas ad magistratus,ubi rei
consistunt,mittere debent,ut per eosdem magistratus possit in
notescere requirēdos reos esse annotatos,ut.d.l.i.ibi præsides
& cætera.ff.de requiren.reis.hæc glos.in dicta lege prima.
42 †Sed quæro.quando uniuersitas deliquit,quomodo citari de
bet,& puniri?an quilibet de uniuersitate debeat citari realiter,
& exhiberi,siue capi,uel personaliter citari,uel simpliciter,uel
corpus uniuersitatis tantum citari debeat ad quod responde-
ri potest,quod aut uniuersitas deliq̃t in rebus & negociis uni-
uersitatis,aut extra res,&negocia ipsius uniuersitatis. Primo
casu si deliquit in reb.uniuersitatis,sufficit requiri,& citari re
ctores uniuersitatis,uel maiorem partem,uel syndicum, uel p̃
sidentes uniuersitatis,ut.l.municipibus ff.de condi.& demō.
Ibi itaq; iurabunt per quos municipii res geruntur, per quos
43 etiam conditioni pareri potest,ubi glos.dicit.quod† ubi recto
res iurant,uidentur omnes de uniuersitate iurare,&.l.munici-
44 pes.ff.ad municipa.†Nam refertur ad uniuersos,quod publi-
ce fit per maiorem partem,ut.l.aliud.§.refertur.ff. de reg.iur.
45 †maior autem pars dicūtur duæ partes ex tribus,ut.l.nulli, &

niunt condemnãdi,ut.d.l.inter.ff.de pub.iud.sed iterum sunt citandi & uocãdi per edicta scilicet tres quater denas, & quartam ex abundanti,ut.d.l.i.uer.præsides,iuncta glo.ff.de requi.
31 rei.†Ratio quare uocentur per edicta rei,ideo est,quia uox p̃conis paucis innotescit.ut in auct.qua in prouincia.C.ubi de cri.agi opor.in glo.ibi præconia, & aucte.at qui semel.C.quomodo & quando iudex.
32 †Ad peremptorium autem edictum de iure,& cõsuetudine hoc ordine uenitur,ut primo petatur post absentiam aduersari edictum primum,mox secundum per interuallum non minus decem dierum,& tertium, quibus propositis tunc peremptorium impetret, quod inde hoc nomen sumpsit,quod perimeret disceptationem,hoc est,ultra nõ patietur aduersarium tergiuersari.In peremptorio autem comminatur iudex,qui edictum edit etiam diuersa parte cogniturum se,& pronunciaturum.Et post edictum peremptorium impetratum,cum dies eius superuenerit,tunc absens iterum,& quarto ex abundanti citari debet,& siue responderit siue non agetur causa,& pronunciabiturnon utiq; secundum præsentem, sed & interdum uel absens si bonam causam habuerit, uincet, ut lege ad peremptorium,cum lege sequend.ff.de iudiciis.
33 †Et licet de iure inter edicta sit interuallum decem dierum,de consuetudine tamen est interuallum quatuordecim dierum, & in hoc est tantum discrimen.Et quanuis iura hæc allegata loquantur in ciuilibus,tamen eædem sunt dilationes in criminalibus sicut in ciuilibus.ut Bar.& glo.in.d.l.inter accusato-
34 rem.ff.de pub.iudic.†Quattuor ergo proponuntur edicta .Primum dicitur admonitorium,ut in auct. de hæred.& falcid.§. quis autem non.collatio.prima.Secundum conuentionale. Tertium citatorium. Quartum peremptorium,quod comminatorium dicitur,ut glos.in.d.l.ad peremptorium,&.l.in peremptorio.ff.de iudic.Quæro autem ubi nam proponi & affigi solent talia edicta?Dic quod de consuetudine solent affigi in quadriuiis ad cridas,& proclamata fieri solitis de iure autem solebant fieri in quadam de albatione in prætorio . Item fiebant per uoces præconum , sicut adhuc obseruat consuetudo Parisiensis ad sonum tubæ. Item per nuncium,ut in auctentic.de litigio.§.omnem,colla.viii.constitu.vii Et talia edicta affiguntur in scriptis in præ.quadriuiis , Ideo quod uox præconis paucis innotescit,quia audiẽtibus tantum , & qui-
35 bus hi dixerint.†Sed edictum sic per multos dies positum om

nibus liquet,ut in auct.qui semel,iuncta glo.C. quomodo & quando iudex.†Et not.quod antiquitus banna solebant Parisiis proclamari nomine episcopi,& regis ut glos.in.d.c.quod clericis. extra de foro compe.hodie autem secur.†Sed quærebat glo.in d.auct.qui semel,quomodo totieos scribebantur talia edicta? & respondet quod abradebantur primo scripta,uel scribebantur diuersis locis.Fiebant etiam alia generalia banna in eodem albo,ut ff.de iuri.om.iud.l.siquis id.quod ubi etiam dicitur, quod
36

38 †contra corrumpentem album propositum,uel quod in albo proponitur datur actio popularis in quingentos aureos.Sed & in eos,qui inopia laborant corpus torquendum est,quod est generale in omni crimine publico uel etiam priuato,ut.ff. de pœ. l.i.§.fi.&.C.de ser.fugit.l.quicunque.§ quod si,&.ff.de min.l.quod

39 si minor.§.si seruus,&.ff.de in ius uocando.l.fi.†Primitus ergo rei absentes requirendi sunt per adiornamentum ad tres breues dies,ut.d l.inter.ff.de public iudic.&.l.tres.denunciationes.C.

40 quomodo & quando iudex.†Secundo bona reorum annotantur.i.ponuntur ad manum regis,ut.d.l.i.& fin.ff.de requiren.

41 reis.†Tertio requiruntur iterum rei per edicta.nam præsides prouinciarum circa requirendos annotatos hoc facere debent, ut eos quos annotauerint,edictis adesse iubeant,ut possit innotescere eis qui annotati sunt.Sed & literas ad magistratus,ubi rei consistunt,mittere debent,ut per eosdem magistratus possit innotescere requirendos reos esse annotatos,ut.d.l.i.ibi præsides & cætera.ff.de requiren.reis.hæc glos.in dicta lege prima.

42 †Sed quæro.quando uniuersitas deliquit,quomodo citari debet,& puniri?an quilibet de uniuersitate debeat citari realiter, & exhiberi,siue capi,uel personaliter citari,uel simpliciter,uel corpus uniuersitatis tantum citari debeat ad quod responderi potest,quod aut uniuersitas deliquit in rebus & negociis uniuersitatis,aut extra res,&negocia ipsius uniuersitatis. Primo casu si deliquit in reb.uniuersitatis,sufficit requiri,& citari rectores uniuersitatis,uel maiorem partem,uel syndicum, uel præsidentes uniuersitatis,ut.l.municipibus ff.de condi.& demon. Ibi itaque iurabunt per quos municipii res geruntur, per quos

43 etiam conditioni pareri potest,ubi glos.dicit.quod † ubi rectores iurant,uidentur omnes de uniuersitate iurare,&.l.munici-

44 pes.ff.ad municipa.†Nam refertur ad uniuersos,quod publice fit per maiorem partem,ut.l.aliud.§.refertur.ff. de reg.iur.

45 †maior autem pars dicuntur duæ partes ex tribus,ut.l.nulli, &

46 l.seq.ff.quod cuius.uniuer.†.hodie autem loco municipum habemus consiliarios,siue scabinos more nostro Gallico, prout etiam dicit glo.in.l.sed si ex dolo.§.de dolo,in uerbo de dolo
47 autem decurionum.ff.de dolo.†Et tales municipes scabini,siue consiliarii debent citari ad domum residentiæ eorum personaliter,non ad domos singulorum,secundum Bar.in.l.fi.ff. quod cuius.uniuersi.& Bald.in autent.sed cum testamentori, in.i.coll.in fi.C.ad.l.falci.& idem Bald.in.c.i.in.vii.columm. in.uerbo.an uniuersitas, de milit.uasal. qui contu.est in usib. feudo.& in.l.etiam,in.iiii.coll uerbo.Item possunt facere suũ procuratorem in fi.C.de execu.rei iud.& glo.in.l.non potest,
48 in uerbo pone.in officiali,& ibi Bar.ff.de regul.iur.†Itaq; ubi duæ partes decurionum affuerint,is quem decernunt annumerari potest.d.l.nulli,&.l.seq.ff.quod cuius.uniuer.†& ideo
49 in decurionibus,uel aliis uniuersitatibus,nihil refert utrũ omnes immutati sint,etiam si uniuersitas ad unum rediit,magis admittitur posse eum conuenire,& conueniri,cum ius omniũ in unum reciderit,& stet nomen uniuersitatibus.d.l.sicut.§.in decurionibus.ff.quod cuius.uniuer. Sed ubi plures affuerint decuriones,quod maior pars eorum,qui præsunt uniuersitati
50 facit,ipsa uniuersitas facere uidet,†qa loco uniuersitatis habẽ
51 tur.d.l.nulli.&.l.municeps,&.l.ꝙ maior.ff.ad munici.† ꝙ etiã hẽt locũ in electione,&in cõtractib & ẽt in cõmisſione pœnæ si ueniãt cõtra cõtractũ pœnalẽ,uel ẽt uadant,uel delinquãt, ut.C.de sa.san.ecc.l.iubemus nullã iõ sic fingit.l.aliud.§.refer
52 tur.ff.ad reg.iur.†ratio est,quia non possunt facile omnes cõsentire,ut.ff.de libert.uniuers.l.i.ff.de acqui.pos.l.i.in fin.cum difficultate autem consentire possunt, ut.ff.de off.quæsto.l. i.&.ff.quod met.caus.l.metum § animaduertendum ubi cauetur,quod siue sit singularis persona ea,quæ metum intulit,uel populus,uel decurionum.s.uel collegium, uel corpus edicto quod metus cau.locus erit,ubi glo.etiam dicit,quod si uniuersitas potest committere metum,ergo & dolum. Nam eum qui metum intulit,de dolo teneri certum est,& concurrit actio,ꝙ metus causa cum actione de dolo,†sed una tollitur per alterã
53 ut.l.si cum exceptione.§.eum.ff.quod metus causa. † Commit
54 tunt ergo dolum,qui regunt uniuersitatem,quibus & talia uidentur eẽ mãdata,ut gl.in.§.animaduertendũ,&.ff.de ui & ui ar.l.si ui me,ubi si qs ui me deiecerit nomine municipũ in municipes mihi interdictũ erit,siquid ad eos peruenit, ubi cauet

per glo.ibidem in uerbo,ad eos.quod si municipes ratã habue rint illam deiectionem,tunc tenentur insolidum.Nam quotiẽs uerus procurator deiecerit,cum utrolibet eorum.i.siue cum domino,siue cum procuratore,agi potest,& alterius nomine alterum eximitur,scilicet liberatur si tamen ab altero illorum litis
55 æstimatio fuerit præstita,†non enim excusatus est,qui iussu alterius deiecit,non magis quam qui iussu alicuius occidit ut.l.
56 i.§.quotiens.ff de ui & ui ar.†Si autem municipes ratam non habuerint deiectionem,tunc non tenentur interdicto directo
57 de ui,& ui ar.ut.l.cum a te.ff.de ui & ui armat.†utili tamen tenentur in quantum ad eos peruenit,ut.l.i.§.si filius familias,&
58 §.si quis tamen.ff.eodem,& glo.in dicta.l.si ui me.†Si quid igitur peruenit ad eos municipes ex dolo eorum,qui res eorũ administrant datur actio utilis de dolo in municipes non habentes ratum,ut.l.sed si ex dolo.§.sed an in municipes,in fin.ff.de
59 de dolo.†de dolo autem decurionum loco,quorum habemus hodie consiliarios,siue scabinos, in ipsos decur.siue consiliarios dabitur actio de dol.Nam rectores eorum de proprio dolo tenebuntur.d.l.sed & si ex dolo.§.de dolo,iuncta glo.in uerbo
60 de dolo autem decurionis.†Similiter si quid ex dolo procuratoris,ad dominum peruenit,datur in dominum actio utilis de dolo,inquantum ad eum peruenit,procurator uero ex suo proprio dolo procul dubio tenebitur,nisi dominus ratum habe t. Ideo in hac actione designari oportet cuius dolo factum sit,q̃uis in metu non sit necesse.d.l.sed si ex dolo.§.pen.& fi.Itẽ exigit prætor,ut comprehendatur,quod dolo malo factum sit.
61 †Scire enim debet actor in qua re circunscriptus sit,nec in tan
62 to crimine uagari oportet.l.item exigit.ff.de dolo.†Vniuersitas igitur non tenetur de dolo officialiũ nisi ratũ habeat,quia nõ uidetur mandasse officiali,ut delinquat,ut.l.si ꝓcurator.ff. de cõdi.indebi.& eo casu officialis citatur,siue conuenitur.
63 †Nec ob.l.iubemus nullã nauẽ.C.de sa.san.ecc.qa ubi officialis negligit nõ faciẽdo aliqd.Si tñ uniuersitas ratũ haberet,id ꝗ dolo factũ est p ꝓcuratorẽ,tenetur de dolo procuratoris,siue officialis insolidũ,ut sæpe all.l.sed si ex dolo.§.de dolo, & l.i.§.deiecisse.ff.de ui,& ui ar.& latius Cy.in.d.iubemus nullã.
64 †Et eo casu dẽt citari uniuersitas,siue cõueniri,cũ designat cu
65 ius dolo factũ sit.d.l.sed si ex dolo.§.pe.& fi.† Q ñ aũt uniuersitas ipsa delinquit extra res,& negocia uniuersitatis tunc debet citari,siue euocari per tubam uel campanã uoce præconia edicto solenniter facto, & in albo proposito ita ut pos-

sit in eius notitiam perueniri,ut.l.prima.§.item cum ex dicto peremptorio.ff.quæ sen.sine appe.resciu & glo.in.l.aliud.§.refertur.ff.de regul.iur.& Inn.in.c.humilis.extra de mai.& ob.& glo.in.l.i.§.moniti,&.§.quod si nemo,in uerbo syndicum,
66 †ubi etiam ponit differentiam inter syndicum,œconomum,& actorem.ff.quod cuiusque uniuer.no.&.l.si hac legé.§.qui manumittitur,&.§.fi.ff.de in ius uocan.& quod not.in.l.non po
67 test.ff.de regul.iur.† Itaq; omnes de uniuersitate citandi sunt, ut glo.in.§.sportularum in uerbo,contingat,in aucte.de sanc.episc.ut plerunque fieri mandaui,cum in forestarum reformationis genere agerem circa communitates uillarum, siue rurium docturas de usi nemaris,& pascuorum prætenso iuxta iura superius allega.&.c.in causis extra de electio. ibi sequenti die campanam pulsari fecerunt,sicut moris est ad capitulum congregandum, iuncta glo.ibidem.† Et licet non omnes ueniant,uidentur tamen omnes facere,quod faciunt qui ueniunt,si modo duæ partes ueniant.& maior pars illarum duarum partium consentiat.d.leg.nulli.ff.quod cuiusque uniuers.no.ubi cauetur,quod nulli pmittitur nomine ciuitatis,uel curiæ experiri,nisi ei,cui ex lege permittitur,aut lege cessante ordo dedit,cum duæ partes adessent,aut amplius qnam duæ.
69 †Ea autem uniuersitas criminaliter accusata tenetur respondere per syndicum,ut.l.fi.§ ut autem,in fine.de re milita.libr.xii.C.ibi syndico uidelicet prout consuetudo deposcit, legibusq; cautum est ordinando,&.d.l.nulli.& l.seq.ff. quod cuius.no.uel contra eam agat.Q uod ego delegatus principis, cū in forestæ Aurelianensis reformatione uersarer,fieri præcepi monasteriis,capitulis,& collegiis sancti Emarcii,sancti Sanxonis.sancti Lupi,fratribus,sororibus,& regentibus hospitalis domusdei Aurelianen.& plerisq; aliisq;,ut cuiuslibet cap.syndicum super prætenso usu in nemore perceptione eiusdem,& modo utendi interrogare ualorem,nec non extraordinarie agendo eisdem possem committere,& confrontare testes in informationibus examinatos super abusu,& delictis in perceptione
70 usus prædicti in prætacto nemore per fiscum prætensis. † Et ubi uniuersitas non habet syndicum tenetur,& cogitur creare ut text.in.l.ergo.§.creditoribus.ff.de fide commiss.li. Bar.in.l.solent,in fin.ff.de aliment.& ciba.leg.&.l.i.ff.de curat. bonis
71 dand.&.ff.de adminis.tut.l.iii §.sed non erit.† Et si citata,uniuersitas non compareat,nec defendatur per sindicū,quia for-

te non uult creare, obseruabitur quod legitur. ff. siquis in ius uocat. non ierit. & tunc siquid habeat commune, possidebitur ex primo decreto, & si admoniti non excitentur ad sui defensionem, prætor faciet uendi bona communia illius uniuersitatis, ueniréq; bona se iussurum pro consul dicet. ut. l. i. §. quod si nemo, iuncta glos. ibidem. ff. quod cuiusq; uniuersit. no. & C. de bonis aucten. iudic. possid. l. cum proponas, & ff. ex quibus caus. maio. l. ait prætor. §. hæc sunt autem, & l. ergo. ff. eodem. ff. ex quib. caus. in possessionem eatur. l. fulcinus. §. primo.
72 †Si uero uniuersitas condemnata non habet crumenam communem, tunc cogetur imponere collectam. d. l. i. § quod si nemo. ff. quod cuiusque uni. ubi cauetur per glo. in uerbo proconsul, quod si uniuersitas nihil habeat commune, compelletur fa
73 cere collectam, ut aliquid habeat commune. † Nam qui potest facere, ut possit conditioni parere iam posse uidetur, ut lege q
74 potest ff. de regulis iuris. †Si autem illi de uniuersitate nolunt collectam imponere iudex poterit imponere ipsis primo uocatis, ut. l. fina. C. de muneribus. patrimonii, libro decimo ibi, præsidibus significamus, ut omnes possessores, cæterosq; sciat conueniri debere, quandoquidem ea patrimonii munera esse con
75 stet, &c. †Et poterit idem iudex imponere onus exigendæ collectæ alicui, uel aliquibus de uniuersitate intra certum tẽpus, quo elapso exactor, siue exactatores poterunt conueniri, & ca. ut lege prima circa princ. ff de munerib. & one. ibi, decem primatus, ab ipsis enim primatibus periculo ipsorum primatium exactiones solennium functionum celebrentur. Et glos. ibidẽ
76 dicit, †quod si non bene exigant, subibunt in se periculum, ipsi uero exigent ab aliis de uniuersitate, & etiam a se per solidũ & libram scilicet, secundum facultatem patrimonii. Tutius tamen agendo, prout practicari solet, iudex secundum taxationẽ singulorum, qui reperiuntur in rotulis exactorum, siue collectorum publicarum functionum, siue taliarum, debet imponere
77 collectam per solidum, & libram. †Quod siquis ex his, quibus est imposita collecta non reperitur soluendo, alii de uniuersitate soluant per solidum, & libram, ut leg. prima. C. de omni agro desert. lib. xi. ibi, ut si constiterit ad suscipiendas easdem possessiones ordines minus idoneos esse, eorundem agrorum onera,
78 possessionibus, & territoriis diuidantur accepta. †Sed uidetur, quando uniuersitas est condemnata ex delicto, quod collecta debet imponi per capita, & non per solidum, & libram, quia

uniuscuiusque per delictum est, ergo per capita, ut lege si quē
79 quam.C.de episcopis.& clericis.† Nam uniuersitas condemnata pro maleficio, quilibet de uilla uidetur teneri in solidum, ut lege si quis id quod.§ fin.&.§.sequen.ff.de iurisd.omnium iudic.
80 † in contrarium uidetur imponi debere collecta pro quantitate patrimonii, facit lege prima de muner.patri.lib x. & leg. fi.de naufrag.lib.xii.C.idem uidetur tenere Specul.in titu.de rapto.§.sed pone uniuersitas, quia uno soluente alii liberantur quando ex delicto alterius tenentur, ut leg.ex maleficiis.§. is quoq;.ff.de actio.& oblig.& Bar.in.l. nequit.ff.de incend.rui.& naufrag.ideo punita uniuersitate, non uidentur posse puniri aliqui homines singulares de uniuersitate, quia secundū hoc
81 de delicto eiusdem hominis bis quæreretur.† Dicendum est p̄terea sub hoc temperamento, quod quædam sunt delicta, quæ dicuntur fieri per uniuersitatem, ut quando est instigatrix, & factrix.& in iis lisola uniuersitas potest puniri, ut lege prima §.incidit.ff.ad turpillanum.& lege hæc uerba.ff. ad legem iuliam.de adulteriis. Sed in delictis quæ non fiunt proprie p uni
82 uiuersitatem.diuersum erit omnino: † quia facientes punientur de delicto, ut.d.l.si quis id quod.§.fi.&.l.seq.ff.de iurisdict. omnium iudic.punietur etiam uniuersitas si factū curarit, uel ratum habuerit, ut Cyn.in.d.l.iubemus nullam.C.de sac.sanc. eccl.& sæpe alleg.l.sed si ex dolo.§.i.ff.de dolo,&.l.i §.deiecisse.ff.de ui,& ui ar.& Inno.in.c.grauem, extra de senten.exco.
83 † Aduertendum est igitur, quod quædam sunt delicta, quæ tātum possunt fieri per ipsam uniuersitatem, ut faciendo statuta dando iurisdictionem, imponendo collectas, & similia, isto casu potest uniuersitas delinquere, ut in auct.item nulla communitas.C.de episc.& cleric.ibi quod si fecerint, & requisiti ab ecclesia, uel imperio emendare contempserint, triplum refundāt nihilominus banno imperiali subiaceant, quod absque satisfactione debita nullatenus remittatur, &.C.de sac.san.eccl.auc. cassa, & de statu.contra libert.eccle.in princ.§.item nulla com
84 munitas, in usibus feudorū.† nec potest dici ꝙ aliquis priuatus hoc faciat: sed hoc facit ipa uniuersitas, in qua est illud ius ut lege omnes populi.ff.de iusticia.& iure, ibi, nam quod quisque populus ipse sibi ius constituit, id ipsius proprium ciuita
85 tis est, † uocaturq; ius ciuile, quasi ius proprium ipsius ciuita
86 tis, ut lege fin.C.de iurisdictione omn.iud.† Item potestatem, siue tribunum aut decuriones sibi eligere potest, unde cū plebs

a pa-

a patribus secessisset anno fere septimo decimo potest exactos reges, tribunos sibi in monte sacro creauit, qui essent plebeij magistratus. dicti tribuni, quod tunc in tres partes populus diuisus esset, & ex singulis singuli creabantur, ut lege secunda. §. eisdem temporibus. ff. de origine. iuris.

†Quædam autem sunt delicta, quæ non respiciunt ista iura residentia apud uniuersitatem, ut committere homicidium, uel facere uiolentiam, & similia, & tunc uniuersitas non potest hoc facere proprie: quoniam ista requirunt personam ueram, dicta lege sed si ex dolo. §. primo. ff. de dolo, sed dicuntur committi improprie per alios regentes uniuersitatem, seu alios, quibus ciuitas commisit uigore statuti. ut lege prima. §. fi. ff. de acquir. possess. ibi. municipes per se nihil possidere possunt, quia uniuersi consentire non possunt, forum autem, aut basilicam, hisq; similia, municipes non possident, sed promiscue his utuntur.

88 tur. †Nec quod uniuersitati debetur, singulis debetur, nec qd' debet uniuersitas, singuli debent, ut lege sicut. § siquid. ff. quod

89 cuiusq; uniuersitatis nomine. †possunt aũt municipes possidere p librani personã. l. sed hoc iure. ff. de acqui. pos. & l. i. ff. de lib.

90 uniuers. † & ita potest intelligi. l. metum §. animaduertendum, cum sua glo. ff. quod met. causa, & l. aliud. §. refertur, iuncta gl.

91 ff. de regulis iuris. †Sed uidetur quod uniuersitas non possit delinquere, quia uniuersitas est nomen iuris, quod non habet animum neq; intellectum, ergo non potest delinquere, ut. l. i. §. i. ff. si quadru. pauper. fecis. dica. & l. infans. ff. ad legem corne. de sica. & idem uidetur tenere Innocen. in cap. grauem, extra

92 de senten. excomm. †Et aliud est uniuersitas, quam personæ q̃ faciunt uniuersitatem, ut. l. mortuo. ff. de fideiusso. ibi quia hæreditas personæ defuncti uice fungitur sicuti municipium & curia, & societas, & l. cum hæreditas uicem domini sustineat. C. deposi. & institu. & stipu. seruorum. §. primo ibi, sed hæreditas in plerisque personæ defuncti uicem sustinet, quod appa-

93 ret, †quia mortuis omnibus de populo, & aliis subrogatis, idẽ est populus, ut lege proponebatur. ff. de iudic. ibi, & populum eundem hoc tempore putari, qui abhinc centum annis fuisset, cum ex illis nemo uiueret nũc, neque in hoc solum euenire, ut partibus communitatis eadem res esse existimaretur, sed & in

94 multis cæteris rebus. †Nam & legionem eãdem haberi ex qua multi decessissent, quorũ in locum alii subiecti essent, & lege si grege. ff. de leg. prima ubi grex. mutatus particulariter idẽ est

grex. Ideo quod uniuersitas non posit delinquere satis aper-
95 te uidetur constare. † Nam in municipes non potest dari actio ex suo dolo. quid enim municipes dolo facere possunt? d. l. sed
96 si ex dolo. §. sed an in municipes. ff. de dolo. † Nil enim facile facere possunt, cum nec facile consentire posint, ut. ff. de ar- bi. lege item si unus. §. principaliter, ibi propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem, iuncta glos. in uerbo, fa-
97 cilitatem, & l. prima. ff. de lib. uniuersit. † In contrarium uidetur quod uniuersitas nihil aliud sit quam homines uniuersitatis, ut not. in. l. sicut. §. primo, iuncta glos. ff. quod cuiusque uniuers. no. & l. in. fi. & lege. fi. ff. de colle. illic. & hoc tenent omnes philosophi, & canonistæ, qui dicunt quod totum non dif-
98 fert realiter a suis partibus, † dicendum tamen hoc esse uerum, si loquamur uere, & proprie. Nam nil aliud est uniuersitas scholarium, quam scholares, sed impropriе secundum fictionem iu-
99 ris secus est. † Nam ius fingit aliud quã est, ut lege unica in principio. C. de rei uxoria actio. fingit natum, quod non est, ut. ff. de statu. lege qui in utero, fingit non esse natum, quod est tantum, ut. ff. de libe. & posthumis, lege titius testamentum. §. lucius, fingit uiuere, quod non uiuit, ut institut a de excusatione tuto. §. defuncti autem, fingit non conceptum eum, qui mortuus nascitur, ut. ff. de uerborum significatione, lege qui mor-
100 tui. † Et ideo licet uniuersitas nil aliud sit, nisi singuli homines qui in corpus unum conuocati illam uniuersitatem faciunt. Si tamen omnes, siue quilibet de uniuersitate tibi intulerit iniuriam, nihilominus non poteris agere contra uniuersitatem, sed contra singulos, quia non ut uniuersitas. s. consilio habito, & campana sonata, uel alias eis conuocatis fecisset, sed quilibet suo motu, prout dicit gl. in dicta. l. sicut §. i. in uerbo, nõ debetur, unde non posset fieri inquisitio contra uniuersitatem,
101 sed contra illos homines singulares, qui hoc fecerunt. † Hinc quod plus est, si omnes homines de uniuersitate irent ad committendum homicidium leuato uexillo, & pulsata campana, non uidetur teneri uniuersitas, sed tantum singuli, & qui eleuauerunt uexillum, & pulsauerunt campanam, tanquam incitatores personarum, ut. C. de seditio. per totum titu. & ita uidetur intelligi. glos. in dicta. l. metum. §. animaduertendum. ff. quod
102 met. caus. † nisi uniuersitas hoc ratum haberet, quia tunc posset teneri in solidum, dicta. l. sed si ex dolo. §. i. ff. de dolo, & l. i. §. deiecisse. ff. de ui & ui ar. uel nisi uniuersitas deliberato pro-

posito,& consilio hoc fecisset. Nam ubi communi consilio plu rium factum est quid, licet uel cum uno, uel cum singulis expe
103 riri.†Opus enim quod a pluribus pro indiuiso factum est, singu los insolidum obligat. Si tamen proprio quis eorum fecerit cõ silio, cum omnibus potest agi scilicet insolidum. Itaque alter conuentus alterũ non liberabit, quinimmo perceptio ab altero non liberabit alterum, hoc casu, quando proprio consilio fece runt,& pro hoc uidetur tex.for.in l.semper.§.ii.ff.quod ui aut
104 clam:†quia uidentur omnes facere. quod consilium facit, ut glo.in.d.l.sed si ex dolo.§.sed an in municipes, in uerbo. facere
105 possunt.ff.de dolo,† & dolo etiam malo factum esse dicitur, quando præcedente cõsilio ad hoc ipsum quis homines colle git armatos, ut damnum daret, bonve raperet. Siue igitur ipse, qui cogat homines, siue ab alio coactis, utitur ad rapiendum, dolo male facere uidetur, lege secunda.§.dolo autem malo.ff. ui bono rap. Si igitur uniuersitas potest delinquere, ergo potest puniri, sed alterabitur,& minuetur pœna, quia si omnes homi nes huius ciuitatis, uel maior pars hominũ delinquit, propter
106 multitudinem delinquentium minuetur pœna.†Nam detrahẽ dum est sæueritati, ubi strages multorũ hominum iacet, ut glo. in.l.aut facta.§.nonnunquam.ff de pœnis,& ar.ff.ad leg.corn. de sicar.leg.qui cædem.

107 †Si autem delictum est commissum a multis,& hoc constat,& tunc propter multitudinem delinquentium minuetur pœna, aut non est commissum, sed est dubium, ne committatur pro pter multas personas aptas ad hoc, tunc exaggerabitur pœna. ut dicta lege aut facta.§.nonnunquam.ff.de pœnis. Et ita tenet Cyn.in lege si quis in tantam, in ult.quæstio.C.unde ui. Inno
108 cen.tamẽ in capitulo dilectus.extra de symonia tenet. † quod uniuersitas non potest puniri criminaliter, sed potest conueni ri ciuiliter,& idem Innocen.in capitulo grauem, extra de sen ten.excommu.licet uideatur esse casus contrarius in.§.si quis uero ausu temerario de pace tenen.& iura.firmam.in usibus feudorum ibi.si ciuitas est pœna centum librarum auri came ræ nostræ inferenda puniatur, oppidum uero triginta libris au
109 ri multetur,&c.ubi glo.dicit quod†maiores puniuntur maiori pœna, quam minores.s.pecuniariter ut in præalleg.§.si quis ue ro,&.l.præsbyteri.§.si forte.C.de episcopis & clericis, ibi mul tomagis etenim digni sunt pœna, quibus cum plurimum ho noris per nostram iussionem delatum est, si in occulto inueniã

110 tur crimine.†Corporaliter autem minori pœna debent puniri
maiores,quam minores.l.qui cædem.ff.ad.l.corn.de sica.&.l.
nemo clericus.C.de summa trinit.& fide cath.& glos.in.d.§.si
111 quis uero,in uerbo centum.†aliter enim ex hisdem facinori-
bus puniuntur serui,quam liberi.d.l.aut facta.§.persona dupli
citer spectatur.ff.de pœnis,nisi tumultus alter sedari non pos-
112 sit,†quia tunc puniendi sunt iudicio populi,ut.d.l.qui cædem
113 iuncta glo.ibidem.†Quare autem uniuersitas non possit puni
ri criminaliter secundum Innocen.in.d.c. dilectus, ista est ra-
tio,quia si puniretur criminaliter,per consequens pupilli,&in
fantes qui non consenserunt,quod esset iniquum. Præterea cū
mortuis omnibus hominibus,& aliis subrogatis eadem fit uni
uersitas,ergo illi qui postea nascerentur punirentur,quod esset
114 absurdum,ut idem Innocen.in dicto capitulo grauem.†Ciui-
liter uero non est dubium,quod uniuersitas pro delictis possit
conueniri in eo,quod ad eā peruenit,ut.d.l.metum.§.animad-
uertendum.ff.de eo,quod met.causa,&.l.sed,& si ex dolo.§.i.
115 ff.de dolo.†Sunt siquidem delicta quædam,propter quæ filius
punitur propter patrem,ut in crimine legis iuliæ maiestatis,ut
l.quisquis.C.ad le.iul maiesta.& in crimine hæreseos ut.c.sta
116 tutum.de hæreti.lib.vi &.c.felicis,de pœnis,li.vi.† Tunc isto
casu uniuersitas potest puniri criminaliter , ut factum fuit de
Carthagine,quæ passa est aratrum,& ut.ff.quibus modis usuf.
amit.l.si usufructus,la prima,iuncta glo.& in istis cessant ra-
tiones Innocen.ubi possunt puniri paruuli propter maiores,
117 & descendentes ꝑpter ciuitates suas,& ita†Henricus Impera
tor damnauit Ciuitatem Brixiæ subiiciendam aratro, quā pœ
118 nam ex misericordia demum relaxauit.† Itidem Bonifacius
Papa,propter delictum quorundam templariorum totum col
119 legium ipsorum destruxit.†Et ita hoc anno millesimo quingē
tesimo quadragesimo,ueneris ultima Aprilis contigit iudica-
tum per Carolum Imperatorem contra & aduersus Gandauū
Ciuitatem in Flandria,cuius incolas , & municipes omnibus
priuilegiis,libertatibus,& iurisdictione priuauit eosdemq; to-
gis partim lugubribus induēdos & capitibus nudandos noxā
honorabiliter,& utiliter emendare censuit,rebus omnibus cō-
munibus fisco additis adiecta multa maxima , quod transcri-
120 ptum iudicatum perlegi.†Quædam sunt delicta,in quibus fi-
lius non punitur,propter patrem,ut in casibus,in quibus su-
pra dictum est uniuersitatem posse delinquere,& tunc punie-

tur uniuersitas, sed in modis puniendi est differentia. Nam si poena cadat in uniuersitatem, & non in singulos de uniuersitate, ut si debet publicari quædam res de uniuersitate, ipsa uniuersitas punietur. d. l. iubemus nullam naue in. C. de sac. sanct.
121 ecclesiis. † Sed si esset talis poena, quæ æque caderet in uniuersitatem, & in singulos, ut est poena pecuniaria, tunc si quidem est collegium, ut collegium priorum, qui sunt numero decem, uel similium, non punirentur omnes de collegio, sed tantum illi, qui consenserunt, casus in l. prima circa principium. ff. de magistr. conueniend. qui dicit, quod in ordinem subsidiaria actio nō datur, sed in magistratus, nec in fideiussores eorū, hi enim rempublicam saluam fore promittunt, nō pupilli, proinde nec nominatores magistratuum ex hac causa tenebuntur, sed soli magistratus. Sed si ordo receperit in se periculum, dici debet teneri eos, qui præsentes fuerunt, parui enim refert nominauerint, uel fideiusserint, an in se periculum receperint, utilis ergo actio
122 in eos competit, ut. d. l. i. † Sed si esset collegium magnum, & diffusum, ut est populus, seu aliqua communitas, tunc quia discernere consentientes a non consentientibus esset difficile, tota ciuitas, & tota uniuersitas teneretur, ut auctent. item nulla communitas. C. de sacro sanctis eccl. ubi dicitur, quod communitas in emendatione poenæ triplum refundit, & banno imperiali subiacet, &. §. primo de pace iuramen. firmā. in usibus feu.
123 † Si uero tale sit delictum, quod non cadit propriè in uniuersitatem, ut homicidium, & rapina, & similia, tunc uniuersitas punitus more priuatorum, si poena possit in uniuersitatem cadere. s. poterit conueniri ciuiliter in eo, quod ad eam peruenit. d. l. metum. §. animaduertendum. ff. de eo, quod met. causa.
124 † Sed ubi poena non potest cadere in uniuersitatem, ut est poena decapitationis, cum non possit uniuersitas decapitari, quia non habet caput uerum, sed fictum, tunc illa poena alterabitur in aliam, arg. gl. in. d. l. aut facta. §. nonnunquam. ff. de poenis, & leg. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his, qui notan. infa. & l. his accusare. §. omnibus, in fine. ff. de accusat. † Quæritur quare non amputatur illud corpus fictum, hoc est dissoluatur collegium, seu uniuersitas illa? Respon. quia sequeretur illud inconueniens, quod dicit Innocen. in. d. c. grauem, nā punirentur inculpabiles. Illud etiam in poena pecuniaria cōtingeret inconueniens, quia collecta imponeretur illis, qui nō de
125 liquerunt, & ideo est concludendum, † quod licet superior to

tam uniuersitatem condemnet, ut dictum est, tamen illi, qui nō deliquerunt, non debent contribuere in solutione collectæ de
127 iure, ut argumen. d. l. i. ff. de magist. conuen. † In ciuilibus ubi uniuersitas est condemnata ex contractu mutui, emptionis, uel similium, si mutuum fuit acceptum pro causa, quæ respicit onus uniuersitatis, pro uiribus patrimonii singulorum quilibet tenetur, ut. l. omnes, la secunda. C. de oper. public. ibi, hoc pacto impendiis ordinandis, ut ascriptio currat pro uiribus singulorum, deinde ascribantur pro æstimatione operis futuri territoria ciuium ne plus poscatur aliquid, quam necessitas impetrauerit neue minus, ne instans impediatur effectus, oportet nanque per singula non sterilia iuga certa quæq; distribui, ut par cunctis præbendorum sumptuum necessitas imponatur, nemini excusatione, uel alia præsumptione ab huiusmodi immunitate præbenda, & in auten. de manda. princ. §. deinde compe
128 tens, colla. tertia. † Tunc enim imponetur collecta per solidū, & libram, nec quis poterit capi insolidum, sed pro parte sua. non enim est debitum cuiusq; proprium, sed uniuersitatis, ut. ff. de rerum diuis. l. in tantum. §. sed uniuersitatis, & probatur. in d. l. sicut. §. i. ff. quod cuiusq; uniuersita. &. C. ut nulli iud. l. i. li.
129 xi. † quod si quis reperiatur non soluendo, alii de uniuersitate
130 soluant, ut. l. prima. C. de omni agro deser. lib. xi. † quod si uniuersitas haberet nemus commune, adhuc creditor non posset mitti in possessionem partis nemoris illius, qui non reperitur
131 non soluendo, ut notat glo. in. d. l. sicut. §. i. † quia nec nemus illud, nec pars eius alicuius intelligitur. d. l. in tantum. § i. ff. de re
132 rū diuis. † Sed si aliquid fuit acceptum mutuum, uel quid emptum pro excipiendo de aliquo munere personali, ut puta ex forma statuti quilibet debet ire ad exercitum, uel ad quid aliud tunc si deuentum est ad compositionem, quod soluant aliquid & nō uadant, tunc ista imponeť collecta per capita: sicut. n. p ea pecunia quā soluerunt senserunt releuamentum per capita, ita per capita soluere debent, ut insti. pro socio. §. illud. &. ff. de regul. iur. lege secundum naturam.

133 † Sed si debeant subire illud onus per fumantes, quia omnes habitantes in una familia habebuntur pro uno fumante, eodem modo habebitur in collecta, in dubio uero, si hoc non liqueret collecta imponeretur personis pro uiribus patrimonii, ut. l. rescripto, in fi ff. de muner. & oneri.

Allum [a] præconem, & apparitorem præposituræ, & in actis ad eam rem delegatos quod uirtute certi edicti a domino præposito Parisię si aut eius uicario. xviii. die Nouem. anno domini M D X L. dati secundum Antoniam Dianam uiduam defuncti Ioannis Pluti tam suo nomine, quam ut corporum, & bonorum Iacobi, & Petri Plutorum eius & dicti defuncti annis minorum filiorum administratricē, Augustinum Plutum dictorum defuncti, & uiduæ annis maiorem filiorum, Benedictum Crassum defuncti discreti uiri magistri Chrysostomi Crassi, dum uiueret, in Palatio aduocati fratrem, Mariam Martham defuncti Iuliani Xenii uiduam, Dionysium Dauum defuncti Crassi nouissime famulum conquerentes cum procuratore regio contra Bernardum Thrasonem, Claudium Caligulam Principis nostri milites, nobilem Desiderium Anippum absentes, & contumaces: Et ad dictorum conquerentiū postulationem, ac supplicationem nos transtulimus ad loca, & plateas: ubi proclamationes & proscriptiones in dicta præpositura fieri solent. Ita prima proclamatio Mercurii prima die Decembris, secunda Mercurii decimaquinta, tertia Mercurii uigesimanona, & quarta ex abundanti duodecima die Ianuarii anno domini M D X L. Quibus locis, & diebus sono tubæ, & uoce publica denunciauimus, ac declarauimus dictos Bernardum Thrasonem, Claudium Caligulam, Desiderium Anippum, cum omnibus suis bonis publicandos, [b] nisi intra hos quater quaternum denos dies in iure se sisterint, & coram comparuerint. Quod uerum esse testamur, & per nos ita actum adhibitis Petro Fabro, & Ioanne Latomo regiis apparitoribus, allisq; testibus. In cuius rei testimonium chirographis nostris hanc renunciationem obsignauimus.

Intermissa contra dictos absentes persecutione, donec iudicio definitiuo terminetur, & omne litis instrumentum apud acta proferatur, ut iudicetur diffinitiue interim

uirtute primi rescripti, & clausula rogatoria in eo adiecta, signato die decimosexto Octobris Bernardus Trasso Rothomagi præhensus est, & uinctus ab uno, aut pluribus iuridici, siue Bailliui illius ditionis lictoribus, & eius permissu ad iudicem delicti dimissus, atque in carcerem coniectus.

Eius facti acta scribuntur hoc contextu.

A 1 PRæconem.} †Præco dicitur, qui apud acta aut ciuita-
te publice proclamat, uel pronunciat aliquid faciendũ
per quem plerunque fit edictorum narratio, idest, reci-
tatio, & publica in ius uocatio, & citatio. Sed qui proponit edi
ctum tenetur ipsam propositionem proscribere: palam sic acci
pimus claris literis, ut de plano scilicet a terra legi recte possit,
non in loco remoto, sed in euidenti, etiam literis Græcis, uel la
tinis potest fieri, secundum loci conditionem, ne quis excusa-
2 ri posset ignorantia literarum. †Certe si citatus dicat ignoras-
se se literas, uel non obseruasse quod propositum erat cum mul
ti legerant, cumque palam esset propositum, non audietur, p-
scriptum autem perpetuo esse debet. Cæterum per id tempus,
quo propositum non erat uel si fuit obscurata proscriptio cita
tus uidetur excusari, uel cum proscriptum esset, alius sustulit,
aut uetustate, aut pluuia, uel quid simili contingit, ne proscri-
ptum esset, uel non appareret, dicendum est enim, qui propo-
suit, teneri, lege sed si pupillus. §. de quo palam. ff. de inst. actio.
3 †ubi ergo solenniter edit, aut publice promulgatur, non est ne-
cessarium ipsius noticiam singulorum auribus per speciale mã
datum, ut literas inculcare, sed id solum sufficit, ut ad eius ob-
seruantiam teneatur, qui nouerit edictum solenniter, aut publi
4 ce promulgatum, †nec potest quis allegare excusationem, qđ
edicta siue decreta ad eius noticiam, nec per literas, nec per de
putati ad hoc executoris mandatum, uel literas peruenisset,
5 ut. c. i. extra de postu. præl. †Contrarium autem uidetur, & qđ
quilibet uidetur & præsumitur ignorans nisi probetur sciens,
6 ut. ff. de probat. l. uerius. †Ideo edictum, siue decretum non li-
gat ignorãtes, ut. l. fi. ff. de decre. ab ord. fracien. & . lxxxii. dist. c.
proposuisti, circa finem, & argu. extra de const. c. cognoscẽtes,
7 †imo non sufficit denunciare procuratori, ut. ff. de peti. hære
8 di. l. item ueniunt. §. petitam. †Sed non est ita, quia cum publi-

cæ edicta sunt promulgata ille ignorare non possumus, neq; debemus, sed præsumitur ea scire, ut.xii.q.ii.c.qui & humanis, & ar.d.l.sed & si pupillus.§.de quo palam, & ar.extra de præsumpt.cap.quanto.
9 †ubi enim allegatur ignorantia circa ea, q̄ plerīq; sciunt, & quæ publice fiunt, non creditur ei, nisi hoc p̄betur, ut extra de elect.c.innotuit, uersicu.nec probare cogimur, & extra qui matr.accus.pos.c.cum in tua, & extra de sententen.excommu.capit.si uero &.xxxiii.quæ.ii.cap.in lectum.
10 †Sed ubi circa ignota allegatur ignorantia non cogitur quis p̄bare ignorantiam, ut ff.de administrat.tuto.leg.hoc autem.
11 †Conclusiue sufficit edicta proponi in publico & si ad citatū non perueniant argumen.extra de dolo & contumac.cap.causam quæ, & argument.ff.de damno.infe.l.iiii.§.totiens, &.C. de an.excе.l.ut perfectius, &.C.de iudic.l. properandum.§. & si quidam.
12 †Nec obstat.l.i.§.item cum ex edicto.ff quæ sententiæ sine appella.rescind.ubi dicitur cum ex edicto peremptorio, quod neq; præpositum est, neq; in notitiam peruenit absentis condemnatio fit, nullius momenti esse sententiam cō stitutiones demonstrant, quia ibi edictum non fuit solenniter propositum, ut debuit, ut glo.ibidem. Secus autem ubi fuit solenniter propositum, sed non peruenit in notitiam, ut lege ab eo.C.quomodo.& quando iud.&.C.si mi.ab hæred.se abst.au
13 tentic.si omnes, & dicta lege properandum.§.i.†Imo uidetur sufficere, quod per solam famam ad eius peruenerit notitiam, ut extra de sententia excommu.c.cum desideres.§. secundæ q̄ stioni, & si dubitaretur quia solum per famam intellexit, in dubio debet parere edictis, ut capitu.illud, extra de cleric.excommu.ministrante.†Illud igitur quod punitur in loco publico uel porta alicuius ecclesiæ dicitur publicum, adeo quod nulli licet ignorare, ut in auct.quomodo oportet episcopos.§.
15 licentiam.col.i.†nullus itaque excusationem habet post duos menses.si uellet ignorantiā edictorum allegare, ut in aucte.ut
16 fact.nouæ constitutio.col.v.†de stilo autem curiæ parlamenti Parisiis rei non uocantur per edicta, sed tantum citantur ad tres breues dies sono[illegible] ubæ, & ex illa simplici triduana contumacia repetitis testibus cōdemnantur diffinitiue ad ultimum supplicium secundum exigentiam delicti prout constare potest per arrestum dictæ curiæ datum, & pronunciatum die decimanona Iulii, anno domini millesimo quingentesimo trigesimotertio inter Ioannem de Lancey custodie corporis do.ni

ni nostri Regis Doryforum siue satellitem, aut spiculatorem, & regiorum marescallorum in patria Cenomanensi præpositum, in materia subornationis testium actorem & conquerentem ex una contra Ioannem le Roy, & alios absentes, & contumaces ex altera, qui ex illa triduana contumacia condemnati sunt ad ultimum supplicium, prout constat per dictum arrestum, quod uidi signatum, Malon. & pro hoc uidetur tex. in l. senatus. §. senatus. & l. ii. § senatus. ff. de iu. fis.
B 17 ℂPublicãdos.} †Talis enim citatio personalis constituit quos ueros contumaces, ut. c. uenerabilibus. §. secus, de senten. excõ.
18 lib. vi. †Et ideo qui apud fiscum causam defendere sæpius conuenti neglexerint, rebus iudicatis subiiciendi sunt, quod ex eo apparet, si sæpe conuenti præsentiam sui facere noluerint, ut. l. contumacia. §. contumax. & l. de unoquoq;. §. qui apud. ff. de re
19 iudic. †& potest in eos irrogari pœna pro qualitate delicti, scilicet pœna sanguinis de consuetudine, & statuto regni Franciæ & ciuitatum Italiæ, ut Bartolus in. l. i. ff. de requirendis
20 reis, †iure etiam codicis criminosi, per edicta uocati absentes possunt condemnari ad ultimum supplicium, text. formaliter cum glo. in. l. si apparitor, de coarta. lib. duodecimo. C. & l. ne diu. C de pœnis, sed loquuntur in casibus specialibus, ut ibidẽ glo. etiam in. c. qualiter & quando. l. secunda. uer. ad inquirendum, uerbo, si uero infamatus, extra de accu. & extra ut lite nõ
21 contest. c. quoniam. §. sunt & alii. †Ratio quare procedatur ad condemnationem absentium est, quia de forma dictorum statutorum, & consuetudinis Franciæ, & Italiæ contumax, siue exbannitus habetur pro confesso, nec postea auditur de crimine imo quotiẽscunq; reperitur, nõ est opus alio nouo processu, sed paratur sola executio, dummodo notescat iudici dictum cõtumacem esse illum, de quo agebatur in processu, secundum Barto. in. l. diuus, uersicu. & diuus. ff. de custo. reorum. & idem bar.
22 in. d. l. i. ff. de requirendis reis. †Veruntamen priusquam iudex procedat ad condemnationem absentis debet habere fidem de maleficio imposito per examen testium ut Bart in. d. l. inter. ff.
23 de publicis iudiciis allega legem absentem. ff. de pœnis. †Iure autem communi non potest ferri sententia in absentem supra relegationem, sed tantum potest irrogari pœna. s. pecuniaria, uel ea quæ æstimationem contingit, quando uidelicet neque denunciationibus, neq; edictis præsidis obtemperauerit usque ad relegationem inclusiue, quod si quid grauius irrogandum

puta in metallum, uel capitis pœnam, non poteſt abſenti pœna talis irrogari, quia ubi pœna extenditur ſupra relegationē
24 nulla pœna irrogatur abſenti. †Cum ſanctius ſit impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare, ut.l.abſentem.ff.de pœnis, iuncta glo.&.l abſentem.C.de accu.&.l.i.
25 §.i.ff.an per alium cauſæ appellat. †Et hoc ſiue ſit lis conteſtata contra eum ante abſentiam ut.C.de requirendis reis.l.i.ſiue non ſit conteſtata, ut.d.l.abſentem.ff.de pœnis. †In pœnis citra relegationem imponendis. Non utiq; pronunciatur ſecũdum præſentem contra abſentem, ſed interdum abſens ſi bonam cauſam habuerit, uincet, ut.l.ad peremptorium.ff.de iudi
27 ciis. †ſed non uincet abſens, quo ad condemnationem expenſarum aduerſus præſentem, ut.c.calumniam, extra de pœnis, &.l.properandum.§.& ſiquidem.C.de iudic.ubi dicitur, quod uictus præſens ſumptus ſuos de condemnatione deducet, ut
28 glo.in.d.c.calumniam, †præter autem expenſas uictus præſens poterit de calumnia puniri, ut.d.glo.&.C.de calumniato
29 ribus.l.iii.& inſtit.de pœna temer.litigan.§.aduerſus. † Cõſtat igitur, ꝙ ubi alicui obiicitur fuga ꝑ crimine ꝓbata fuga probatur crimē, ut.l.deſertores ff.de re mili.&.l.i.§.cum dominus.ff. ad ſyllania.& Bar.in.l lege eodē, gl.tam ē in.l.in bonæfidei cõ
30 tractibus.C.de iureiur.dicit † quod fuga in criminalibus facit ſemiplenam probationem tantum, ut.l.admonendi.ff.eodem.
31 †Quæro quid ſi accuſator ſe abſentauerit quomodo procedetur ſuper crimine? Dic quod poſſunt duo quæri. Primo quid fiet abſente accuſatore contra ipſum accuſatorem. Secundo quid fiet abſente accuſatore de ipſo proceſſu. Ad primum dic, quod ſi accuſator abſens eſt legitime citatus, poterit procedi contra eum ad pœnam, de qua dicit text.in.l.qui crimen.C.q accuſa.non poſſ.ubi dicit text.quod accuſator ex contumacia eſt extra ordinem puniendus, ſi tempore a iudice dato non uenerit, & aduerſario in legitimis expenſ.condemnandus, &.l. eum quem.ff.de iudi.ubi dicit tex.eum quem in iudicium temere aduerſarium ſuum uocaſſe conſtiterit, uiatica, litisq; ſumptus aduerſario ſuo reddere oportebit, &.l.i.§.qui excuſatione ff.de uacat.& excuſ.mune.&.l.ii.de decurio.li.x.C.&.l.una de ſumptuum recup.eodem lib.C.&.l.omnes qui in fi.C.de epiſ.
32 & cler.&.l.ſæueriter.C de excu.tuto. †Poterit etiam iudex cognoſcere de calumnia accuſatoris, & de calumnia eum condēnare, ſi eſt pœna a relegatione infra, nec allegatur proco iuſta

allegatio.l.inter accusatorem.ff.de pub.iudi.&.l.rescripto.§.
si quis accusatorem non habet.ff.de mune.& ho.iuncta glo.in
uerbo non debet,&.l.iii.C.qui accu.non poss.Sed si est pœna
a relegatione supra,tunc fiet annotatio bonorum.s.ponantur
33 ad manum regis,sicut dictum est in reo supra.†Si uero quæris
quid fiet de processu? Dic quod iudex potest præsentem absol
uere ab instantia,uel potest prosequi processum,si uult absol-
uere,uel condemnare.& prout reum reperiet culpabilem,ut.l.
pe.ff.de public.iudic.& Bar.in.l.accusatore,&.l.inter.ff.eodē,
34 &.c.crimina,extra de collus.deteg.†Tamen de consuetudine
manet semper accusator fiscus p publico interesse, ut sæpe.d.
35 l.licitatio.§.quod illicite.ff.de pub & uect.†Si autem actor,si-
ue accusator ab accusatione destiterit,& qui cum aduersario
suo de compositione criminis,quod intendebat,fuerit locu-
tus,& animo ab accusatione desistens.s.qui animum & affectū
accusandi deposuit,in senatusconsultum turpilianum incidit,
ut.l.ab accusatione.ff.ad senatuscon.turpilia.&.l.i.cum.§.seq.
36 eodem,&.l.in executionibus.C.eodem.†Et si publica sit accu
satio in quinq; libras auri punitur,ut.le.iii.§.fina.ff.eodem.
37 †Pro priuato autem delicto non habet locum hoc senatuscon
sultum turpilliani unde si stellionatus quis obiecerit,uel expi-
latæ hæreditatis crimen,& destitit pœnam senatuscon.turpil.
non subibit,nec furti,uel iniuriarum,sed officio iudicis culpa
eius coercebitur relegatione uidelicet,uel simili,text.forma.in
l.si quis repetere.§.fi.iuncta gl.ff.ad turpil.&.l.qui iniuriarum
38 ff.de iniu.†Reus uero qui delatorem corruperit in omnib.cau
sis præter quam in sanguine ex senatusconsulto pro uicto ha-
39 bebitur,ut.l.fi.ff.de præuaric.†nisi appareat ab innocente ex-
tortam pecuniam,ut glo.ibidem,&.ff.ad.l.iul.de adul.l.serui.
cū iuri ibi all.per gl.ubi etiā reus furti,ui bonorum,rap. iniuria
rū,de dolo malo suo nomine dānatus,pactusve erit simili mō
40 non infamis fit.†Quoniam intelligitur confiteri crimen, qui
paciscitur,ut.l.athletas.§.fina.&.l.sequent.ff.de his qui nota
infa.

Die.xv.mensis Ianuariis anno domi ni M D X L.

Dductus est Bernardus Traso legionarius cædis reus in carceres præsentis præpositurae ab urbe Rothomago per Antonium Pantalabū & Laurentium Ebulium lictores [a] huius ditionis,remissus [b] a iuridico Rothomagensi,aut eius uicario, uirtute rescripti,in quo illius præhendendi potestas facta erat,dati super certis commissi indiciis, & elogio contra eundem,& eius socios, & conscios delicti facto ad libellum, & supplicationem Antoniæ Dianæ uiduæ defuncti Ioannis Pluti tam suo nomine, quam ut corporum, & bonorum Petri, & Iacobi Plutorum eius, & defuncti liberorum annis minorum administratricis, Augustini Pluti dictorum defuncti, & uiduæ annis maioris filii Benedicti Crassi,dum uiueret, in supremo senatu aduocati fratris Mariæ Marthæ uiduæ defuncti Iuliani Xenii, & Dionysii Daui dicti defuncti Crassi nuper famuli actorum & conquerentium, & procuratoris fisci iuncti,& ut interrogetur,respondeat criminationibus,petitionibus,supplicationibus talibus,quas contra eum dicti cōquerentes,& procurator regius proponere,& intendere uoluerint, & iuri stet super dictis inquisitionibus apud acta prolatis.

A 1 Lictores.} †Cauere enim debent seruientes, & iudicum executores in exhibendo reos delatos illos contumeliis, aut uexationibus uexare,& ullis eosdem ex probare conuiciis,aut corporalibus iniuriis fatigare pœna talia molientibus post amissionem cinguli,& patrimonii ultimæ animaduersionis imminente.ut.l.omnes.§.præterea nullus.C.de epis. & cler.

B 2 Remissus.} †Remissio in delictis debet fieri ex urbanitate,
3 ut dicit glo.in.l.si cui.§.fi.ff.de accusa.†de consuetudine regni Franciæ fit remissio delinquentis rei ad iudicem suum ordinarium & non ad iudicem delicti. Et hoc si dominus iustitiarius, aut eius procurator petat remissionem fieri coram suo iudice,

nec est opus, quod reus confiteatur se esse subditum eius, qui petit remissionem fieri, & hanc consuetudinem refert Cyn. in auth. apud eloquentissimum. C. de fide iustr. contrarium tamen
4 men est de iure. †Nam ratione delicti quis sortitur forum, ut in auth. qua in prouincia. C. ubi de crim. agi opor.

ALii rei, præter desiderium Anippum, & Claudium Caligulam, absentes, ubi sunt inuenti, præhenduntur a uiatore, cui commissum fuerat rescriptum, his uerbis, denuncio reos esse uos, ac pœnæ seruos, siue prisionerios [a] uos constituo nomine domini nostri regis, & præpositi Parisiensis ad supplicationem Antoniæ Dianæ, & aliorum conquerentium, ac procuratoris regii edicto contra uos decreto: mihiq; commisso. Surgite eamus hinc dies, quo in carcerem traducuntur, actis ita inscribitur.

A 1 PRisionerios.] † Quæritur si rei appellent a decreto iudicis, siue a captione sue personæ, an debeat supersedi? rñ. quod non ut Barto. in. l. ab executione. C. quo-
2 rum appel. non reci. & idem Bart. in. l. i. ff. de cust. reo. †neq; n. ab executione, neq; ab executore est appellandum, ut. d. l. ab executione, & l. ab executore. ff. de app. nisi executor excedat fines mandati, ut. d. l. ab executore, iuncta glo. & ita practicatur insequendo ordinationem Carol. vii. Sur le faict de la iustice, arti. xiii. & xiiii. fo. xx. & hoc maxime, ubi est decretum iudicis super informationibus interpositum. ratio enim est.
3 †quia in corrigendis excessibus, non admittitur appellatio, ut c. licet, extra de off. ordi. & c. ad nostram, extra de appellat.
4 †Nam appellatio non est inuenta ad præsidium iniquitatis, ut
5 c. cum speciali, extra de app. †Quid autem si seruientes mandato prætoris aliquem iniuste incarcerauerint, an teneantur actione iniuriarum? Dic quod non, nam si quis quod decreto prætoris non obtemperauerit ductus sit, non est in ea causa ut agat iniuriarum propter prætoris præceptum, ut. l. iniuriarū.
6 §. si quis. ff. de iniu. †præsumitur enim iusta sentētia, sicut alias
7 ius equum, ut glo. d. §. si quis, & l. pen. ff. de iusti & iur. † uerum si talis citatio realis facta sit ad instantiam accusatoris, & sit in

iusta,tunc accusator tenetur actione iniuriarum.ut.d l.iniuriarum.§.fi.ff.de iniu.an autem iudex faciat litem suam supra dixi super decreto informationum uerbo capientur.

Die.xvi.Ianuarii M D X L.

Obilis Girardus Milo,Henricus Nebulo, Iacchus Ebrio,Milonis Famuli, Egidius Gnato, Ferdinandus parasitus famuli nobilis Desiderii Anippi, Andreas Irus adducti in carcerem a per Michaelem Gigantem, & Matthæum Charonta,& alios huiusce præpositura uiatores ui rescripti compellantis hodie.xvi.Ianuarii.M D X L. ut super criminibus, & elogiis contra dictos accusatos,& uinctos instantibus, ac supplicantibus Antonia Diana, reliquisq; conquerentibus supra nominatis,atque procuratore regio subscribente,conceptis,interrogentur,ac per se respondeant pro positis criminibus, & petitionibus, quas contra eos dicti conquerentes,& procurator regius intendere uoluerint,superq; elogiis apud acta prolatis iuri stent.

Accusati in carcere sic separatim, & alternatim a iudice super querela, & iudiciis hac forma interrogantur.b

A 1 AD ducti in carcerem.]†Reis exhibitis non feras manicas inhærentes ossibus mitti oportet, sed prolixiores cathenas,si criminis qualitas etiam cathenarum acerbitatem postulauerit,& ut cruciatio desit,&permaneant sub fida custodia.Nec uero sedis intimæ tenebras pati debebunt inclusi,sed usurpata luce uegetari.i.subleuari,& ubi nox gemina uerit custodiam,in uestibulis carcerum,&in salubribus locis recipiantur,ac reuertente iterum die ad primum solis ortum illico ad publicum lumen reducantur,ne pœnis carcerum peri-
2 mantur,†quod innocentibus satis miserum.noxiis non satis se
3 uerum esse dignoscitur.ut.l.i.C.de custo.reo.†Sed custos carcerum,siue commentariensis debet cauere, ne fracto carcere rei aufugiant per negligentiam sui coadiutoris, quia eadē pœ

na consumi debet,qua obnoxii docebuntur fuisse qui aufuge-rint.Similiter coadiutor eadem seueritate constringetur.l.ad
4 commentariensem.C.de custo.reo.†Et maxime si nimia negli-gentia fuit in eo,qui tironi commisit custodiam,ut.ff.de custo. & exib.reo.l.fin.alias pro modo culpæ in eum statuetur,ut.l.
5 milites.ff eodem.†Incarcerati uero qui in carcere conspiraue-rint,ut ruptis uinculis,& effracto carcere euadant,arctius cu-stodiri debent,& quauis innocentes ex eo crimine inuenian tur,propter quod impacti sunt in carcerem , tamen puniendi
6 sunt.†Ii uero,qui conspirationem eorum dixerint, releuantur
7 l.in eos.ff.de custo.reorum.†qui euaserint autem capite puniē
8 di sunt,& in eos uarie animaduertitur.† Nam atrociores sunt nocturni effractores,& ideo fustibus cæsi in metallum damna
9 ri solent.†Diurni uero effractores post fustium castigationem in opus perpetuum,uel temporarium,dandi sunt,ut.l.i.&.ii.ff.
10 de effractib.†Et puniuntur etiam illa pœna,in qua punirentur si uere maleficium illud commisissent,propter quod in carce-rem sunt missi,ut Barto.in.d.l.ineos.ff.de custo & exhib.reo.
11 †Nam aufugiens de carcere habetur pro confesso si speciali in quisitione erat in carcere.Secus autem si pro generali,imo si p speciali est,requiritur ad hoc quod habeatur pro confesso,q?
12 aufugerit cum conspiratione,ut.d.l.in eos.†Si uero sine con-spiratione,tunc non habetur pro confesso,sed punitur pro mo tu iudicis,ut not.Guil. de cu.in.l.succurritur.ff.ex quib.caus. maio.& ibi Bald.& in.l.admonendi,in.ix.col.ff.de iureiuran.
13 †Exiens autem carcerem inueniens hostia aperta non tene-
14 tur pœna carceris effracti secundum Ang.in.l.uerū,la ii.ff.de fur.& in.l.i.ff.de effra.†Quid autem si exiens carcerē cito re uertatur an dicatur aufugere?Dicquod non secundum Bal.in l.i.in.vi.col.C.de ser.fug.Cano.in.c.a nobis,extra de apost.
B 15 ¶Interrogantur.}†Iudices oblatos sibi reos in ipso perpetrā to homicidio stupro,uel raptu,latrocinio,uel congressu uiolē tiæ deprehensos,& actis publicis sibi traditos expresso crimi-ne cum his,a quibus fuerint accusati mox sub idonea persecu tione ad iudicium dirigant.l.defensores,la.iii.C.de defenso.ci uit.asfint quæ disciplinæ,& quotidianis actibus præsint , nec sinant crimina impunita coalescere,remoueant patrocinia,
16 †quæ fauorem reis,& auxilium scelerosis impartiendo matura ri scelera faciunt.l.per omnes.C.eodem,&.l. accusatore.§.ad crimen.ff.de public.iudic.Plebem,inquam,uel decuriones ab

omni

17 omni improborum insolentia,& temeritate tueantur: †ut id tā tum qꝫ esse dicuntur esse nō desinant .l. defensores.C. eodem,
18 & Esa.xxii.c.†Talem enim se iudex omnibus præbere debet & publice & priuatim, ut terribilis quidem sit delinquentibus & in deuotis circa fiscalia, mansuetissimus autem & mitis omnibus placidis, & deuotis, & paternam eis exhibens, prouidentiam, ut in auct. de mandatis principium.§. præcipue uero, &.§.
19 festinabis, colu.iii.† Nec tamen permittitur cuilibet maiori, aut minori militari iudici, aut latronum insecutores, aut uiolētiarum inhibitores, aut tribunos pro talibus causis in prouinciis ordinare, aut qui debeant, aliquos examinare, ut non per tales occasiones ampliores uiolentiæ inferantur prouincialibus. Si quis autem iudicum hoc non custodierit, cognoscat nō solum sibi commisso singulo spoliandum, sed decem libras auri pœnam exoluere, eo quod præsumpserit talem causam assumere, post tormenta, & confiscationem substantiæ in exilium redigendū, ut auct. de coll.§. iubemus, col.ix. affert illud nouū statutum regium, art.cxliiii.

Formula reorum interrogandorum.[a] die.xvii. Ianuarii, anno domini M D X L.

Nos Ioannes Solon legum magisterii insignitus in suprema curia aduocatus, prępositi Parisini uicarius in conclaue consilii nostri, ubi custodiæ solent audiri, eductum e carcere Iacchum Ebrionem nobilis Girardi Milonis famulum Burgundum genere, Hedui ortum, annos natum tredecim [b] uti asserebat [c], ex elogio sceleris indice interrogauimus, qui pro consuetudine sacramento [d] adactus de dicenda, & confitenda ueritate, ac interrogatus quo faciente, & criminante detrusus sit in carcerem.

Dixit, Antonia Diana, aliisq; sibi ignotis heri in uincula coniectum cum nonnullis aliis una prehensis.

Si illos uel quem ex illis, a quo tempore, & quomodo noscat,[e] quo item nomine nuncupantur, aut ubi diuertunt?

Dixit quum ex facie,tum consuetudine illos probe co gnoscere,quorum unus Henricus Nebulo Milonis famu lus,alter Egidius Gnato,alius Iacchus Ebrio nobilis Desi derii Anippi famuli nominantur,sibiq; cum illis magnam quandam biennio necessitudinem intercessisse.

A quo tempore famuletur dicto Miloni magistro?

Dixit a duobus annis eius in familia uixisse.

Si sciat Miloni magistro litem in senatu Parisiensi esse? cum quibus,& ratione cuius?

Dixit illum cum quibusdam,sed maxime cum Ioanne Pluto,& Iuliano Xenio ciuibus Lutetianis,sicuti accepe rit litem esse , & ex auditu se scire tantum , præterea nihil.

Vbinam quotidie prandeat cœnet, manducet deniq; & pascat dictus Milo,& cum quibus.

Dixit nunc hic,nunc illic cum pluribus nobilibus soda libus epulari,ac compotare:quod percensere utiq; difficil limum foret.

Quod dies sunt,a quibus prandit Milo in diuersorio, cuius in tabula pensili pictus est paruus ceruus apud Pari sios:& qui cum eo erant,qui famuli ministrarent?

Dixit magistrum suum Milonem mense Octobri no uissime præterito prandisse in dicto diuersorio parui cer ui Parisiis cum nobili Desiderio Anippo eius sodali , & aliis nobilibus sibi interrogato ignotis,Egidio Gnatone, Ferdinando parasito dicti Anippi seruis , Henrico Ne bulone , & se , qui loquitur , dicti Milonis famulis,magi stris obsequentibus,& ministrantibus.

Quæ uerba dicti Milo,& Anippus habuerunt illic in ter epulas?

Dixit plura , sed horum non meminisse in præsen tiarum.

Si inter alia audiuit dictum milonem se in suprema cu ria a dictis Crasso , & Xenio astu , & uersutia magistri Chrysostomi Crassi in dicta curia patroni uictum nar rantem?

Dixit se audisse.

Si dictus milo blasphemiis obtestatus est se uindictam sumpturum de dictis Pluto, Xenio, Crasso ante subsequentis hebdomadæ lapsum?

Dixit eorum audisse nihil.

Si sciat decima die octob.nouissime præteriti hora nona uespertina nominatos supra magistrum Crassum, Xenium,& Plutum trucidatos fuisse in uico sancti Honorati Parisiis iuxta crucem Tirioueri,& per quos.

Dixit audisse prædictos defunctos occisos esse dictis die & hora,uerum a quibus,& per quos pœnitus ignorare.

Num dicti Milo, Anippus,& ipse,qui rogatur insultauerunt [f] superioribus die, & hora in dictos defunctos? quos telis misere confoderunt,& male mulctatos dimiserunt. Dixit deuouens se diris,& malis geniis:atque sibi crudelissima quæque impræcari, deprecans dæmones ipsum ad inferos deferant,absorbeantque tartara ditis, si huiusce tam atrocis sceleris fuerit aut author,aut adiutor,aut quicquam sciuerit præter illa audita.

Illum mentitum,nec ueritatem dixisse docuimus, manifestoque mendacio deprehendimus,quod per elogia ad uersus eum concepta aliosque conscios ac participes probatum esset,& liquido constaret dicta die.x. Octobr.sub nonam noctis horam dictos defunctos insidiis circunuenisse,ac trucidasse,necnon Dionysium defuncti Crassi amanuensem grauiter uulnerasse.

Dixit huius se facti prorsus nescium:seque,quæ loquerentur,omnia latere.

Si assentiri uellet testibus, qui in elogio testimonium dixissent.

Dixit id minime uelle, quum illos non agnosceret, cuperetque uidere. Nec plus, nec aliter dixit sedulo rogatus: atque examinatus. Eo in carcerem remisimus.

1 A INterrogandorum.}† Quam primum rei exhibiti sunt, in quacunque causa siue accusator existat, siue eum publicæ sollicitudinis cura produxerit, statim debet quæstio fieri, ut noxius puniatur, & innocens absoluatur, ut.l. prima.C.de custod.reo.aut ut conuictos uelox pœna subducat, aut liberandos custodia diuturna non maceret.l.fin.C.eodem ad hoc or-
2 dinatio noua D.nostri regis Fr.artic.cxlvi.† Iudex autem custodias siue custoditas personas auditurus tam clarissimos uiros, quam patronus causarum, si omnes in ciuitate, uel prouincia, quam regit, agunt adhibere debet, ut.l. custodias.ff.de
3 pub.iud.† Et etiam diebus feriatis custodias audiri posse rescriptum est, ut innoxios iudex dimittat, & nocentes, qui duriore animaduersione indigent, differat, ut.d.l.custodias. In hoc enim facillime summi numinis speratur uenia, per quod multorũ salus, & incolumitas procuratur, ut.l.pen.C.de feriis.
4 & supra dixi.§.Ioannes in.iiii.no.† & rei a iudice interrogandi apud acta audiri debent, q cũ de admisso cõstiterit, debẽt pœnã carceris sustinere, atq; postmodũ educti apud acta iterũ audiri, ita.n.quasi sub publico testimonio cõmemoratio admissi criminis fiet, ut iudicibus immodice sæuientibus freni temperies adhibita uideatur.l.si quis in ea.C. de custo.reo. affertur
5 constitutio regia nouissima arti.cxlvi.† Iudicem etenim in cognoscendo, neq; excandescere aduersus eos, quos malos putat, neq; precibus calamitosorum illachrymari oportet. Id certe non est constantis, & recti iudicis, cuius animi motum uultus detegit, & summatim ita ius reddere debet, ut auctoritatẽ dignitatis suo ingenio augeat.l.obseruandum.ff.de off.præsi.
6 &.l.quisquis.C.de postul.† Potest etiam iudex non solum pro tribunali, sed etiam de plano, audire atq; dãnare reos.l.unius §.cogniturum.ff.de quæstio.

B 7 ¶ Annos natũ tredecim.}† Cum unius facinoris plurimi sunt rei ita audiendi sunt, ut ab eo primum incipiatur, qui timidior est uel teneræ ætatis uidetur, ut in.l.unius.ff.de.q. deinde a suspectissimo & a quo facillime uerum sciri iudex crediderit. Et sic per omnia interrogationum & quæstionum uestigia iudex decurrere debet, ut.l.super statu.C. de.q. & hic patet in
8 tex.† Quæstionem autem sic accipimus, non tormenta tantũ, sed inquisitionem omnem, & defensionem mortis, ut.l.i.§.quæ
9 stionem.ff.ad senatuscon.sylla.† Et cum interrogat iudex, non debet specialiter reos interrogare an Lucius Titius uel talis

homicidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit, alterũ.n. magis suggerẽtis q̃ requirentis uidetur, ut.l.i.§.qui qõnem.ff.
10 de qõni.†qđ si interrogatus amplius dixerit, q̃ interrogatus fuerit, rei erit iudicium, non interrogantis culpa, ut.d.l.i.§.di-
11 uus Adrianus ff.de quæstio.†Et debet graffarius, siue tabellio sub iudice interrogante scribere quemlibet gestum, & motum corporis rei, ut si fleat reus, scribat flendo dixit &c.ut.c.quoniã
12 contra falsam, extra de probationibus.†quia in excutienda ue ritate plurimum subtilis diligentia iudicis affert. Nam ex uo-ce, & sermone, & ex eo, qua quis constantia, qua trepidatione quid dicat, uel cuius æstimationis quisque in sua ciuitate est, q̃dam ad illuminandam ueritatem in lucem emergunt, ut.l.de
13 minores.§.plurium.ff.de quæstio.†Item si reus confiteatur cri men iudicialiter, non solum ponitur in carcere, sed etiam po-nitur in uinculis, aut cathenis, uel cippis, ut.l.si confessus.ff.
14 de custo.reo.†& maxime ubi ex crimine sequi posset condem natio supra rellegationem, tunc hanc carceris pœnã ante sup plicium sustinere debet, ut.l.diuus, la.i.ff.de custo.reo. & Bal.
15 in rub.ff.C.de in ius uocand.†Si uero non ita graue sit scelus, in quo ueniat tantum imponenda pœna a relegatione citra, tunc potest poni in carcere, non quod uinculetur, uel quod re stringatur arctius, ut Barto.in.l. prima.ff. eodem, & ar.d.l.di-
16 uus.†Sed nunquid reus confessus de maleficio semel in iudi-cio teneatur iterum, & sit necesse, confiteri delictum, ad hoc ut condemnetur, glo in.l.i.ff.de custo.reo.dicit quod sic, ut.l. si quis in ea, iuncta glo.C.eodem. Sed Azo in summa.C.de cõ fess.dicit. Aut quis confitetur sponte crimen, & sufficit una cũ fessio, ut.l.qui sententiam.C.de pœnis. Aut confitetur metu tormentorũ & requiritur quod perseuerat in confessione, post diem, & noctem, ut.l.si confessus.ff.de custo.reo.&.l.i.§.quæ-stio, &.§.si quis ultro.ff.eodem, & Cyn.in.d.l.si quis in ea. Et ita obseruat consuetudo secundum Barto.in.d.l.i.ff.de custo.reo. & ita practicari uidi, per constitutionem regis Ludouici.xii. artic.cxiii.& iuxta arrestum datum.vi. Augusti, anno domini M D xxxv. aduersus Marcellum Marine carnificem Pari-siensem.

C 17 ¶Vti asserebat.}†Interrogatus de ætate respondere debet, ut
18 l.de ætate.ff.de interrog.act.†quod si minor se maiorem di-xerit, sibi, præiudicat, nisi restituatur, quod potest, ut glo.in.d. l.de ætate, in uerbo, respondere, &.l. certum.§.pe.ff.de confe.

nisi dolose fecerit, tunc non restituitur, ut.ff.de minor.l.si ex
19 causa.§.nunc uidendum.†Ex aspectu itaq; iudicis ætas probetur.l.minor.xxv.annis, ibi adito preside ex aspectu corporis.ff.
20 de minori.& sic est ar.†quod iudex iudicat secundum conscientiam, ut.ff.de feriis.l.eadem, in fi.Secus autem si ut priuatus,
21 ut.ff.de offic.præsid.lege illicitas.§.ueritas.†alius ergo aspectus, quam iudicis reprobatur gl.in d.l.minor, in uerbo, perfe-
22 ctam, †nam de ætate eius, qui se maiorem uigintiquinque annis dicit causa cognita probandum est ut.l.de ætate.ff.de minoribus.

D 23 ¶ †Sacramento.} †Iuramentum licitum est pro ueritate inquirenda, siue in testibus, siue aliis ut.cap. quanquam.xiiii.q.ii.
24 †quia iuramento debet adesse iudicium, ut.iii. quæst.iii.c.i.ii.
25 †& fidelius durant, quæ uincula sacramenti ligant, ut.c.om-
26 ne.xxii.q.i.†Iuramenti autem causa est quia omnis qui iurat,
27 ad hoc iurat, ut ꝙ uerum est, loquatur.†Et ideo dominus inter iuramentum, & loquelam nostram nullam uult esse distantiã, quia sicut in iuramento nullam cõuenit esse perfidiam, ita quoque in uerbis nostris nullum debet esse mendacium, quia utrũque & periurium, & mendacium diuini iudicis pœna damnatur, dicente scriptura, Os quod mentitur occidit animam.
28 Hæc in.c.iuramenti.xxii.quæ.v.†Quantum tamen ad hoc, qđ dicitur, quod ita mortaliter peccat, q simpliciter dicit falsum, sicut qui sub iuramento dicit falsum. Magis tamen peccat deierando quam mentiendo, quia solidus subsistit ubi iuramen-
29 tum interponitur, ut.xxii.q.i.c.i.†Et plus operatur sacramentum, quam simplex promissio, ut extra de iureiur.c.debitores.
30 †Et ubi deficit testis, innocentis fidem sola iurisiurandi taxa-
31 tio manifestat, ut.xxii.quæst.i cap.i.†Quæro an reus peierando peccet mortaliter? dic quod sic, ut supra, sed a iuramento extorto metu uitæ, & rerum solet ecclesia absoluere, ut.c. uerũ
32 extra de iureiur. Ratio, quia† licitum est quocunque modo sanguinem proprium redimere, ut.ff.de bonis eorum, qui mor.sibi consc.l.i.

E 33 ¶Noscat} †Horum enim, qui sunt conscii, uel participes criminum solet quæstio haberi.l.fallaciter.§. quod si ingenuorũ
34 C.de abolit.iuncta glo.in uerbo, uexata.†Similiter de seruis custodibus quæstio habetur, ut.l.nam salutem reipu.§.effracturæ
35 ff.de off.præfect.uig.†Ita quod quando committuntur maleficia occulta officiales consueuerunt capere uicinos, a quibus

uerisimiliter potest declarari ueritas secundum Bar.in.l.domi
36 nus horreorum.ff.loca.†ratione enim conuersationis cũ his,q maleficium commiserunt,quis potest suspicari de maleficio, ut.d.l.dominus horreorum,ibi serui tamen eius cum quo con tractumest propter ædificiorum notitiam in quæstionem peti possunt,& art.l si ita.§. mulier,ibi,illic ne qd uicini,aut agri, aut fructuum occupent,hic ne quid cæterarum rerum quæ in ulla continentur,& ibi Bar.ff.de fun.instr.& istr.leg.&.l.i.C.
37 de locato.†Sed quæro hic reus confitetur correorum habere notitiam,tam uisu quam frequentatione,ideo ut supra dictum est,potest suspicari de maleficio an ideo sic interrogatus possit reuocare confessionem? Dic quod confessio facta in iudicio potest reuocari innocenti,absq; probatione erroris,priusq̃ sit redacta in scripturam per notarium aut graffarium,ut est gl. notab.xxxii.q.i.c.apud misericordem dummodo illa reuocatio non fiat calumniose,prout dicit gl.ibidem.&.c. cum in po sitionibus,de iureiur.lib.vi.& Abba.in c.præter,extra de testi
38 bus.co.†Sed si confessio sit acceptata per partem non poterit amplius reuocari absq; probatione erroris, secundum Bal. in.l.gallus.§.quidem recte,in ii.col.ff.de liber.& posthum.arg. l.sicut.C de actio.& oblig.& glo.in.l.actorum.ff.de re iudica.
39 †Sed uidetur quod ante litem contest.possit indistincte error reuocari,ut.l.electio.§.fi.ff.de noxa.act.ibi,& ideo si negaueris seruum in tua potestate esse postea fateri poteris.nisi iam lis aduersus te contestata est.nam tunc audiri nõ debebis, ex causa tamen etiam contestata tibi succurrendum,utiq; si ætas tua ea sit,ut ignosci tibi debeat &glo.in.d.c.olim,extra de censib.
40 †Contrarium autem uidetur,quod quis non possit reuocare suam confessionem,neq; pœniteret etiam ante litem contestatam,quando uidelicet a certa persona proposuerat pœnitere, ut glo.in.d.l.de ætate.§.fin.ff.de interrog. actio.&.l. sinautem ff.de rei uendicatio.uel quando alius compleuit usucapionẽ,
41 ut.ff.de dolo.l.penul.†Dic quod licet sit actoris captio.i.damnum quis potest reuocare suam confessionem quandocunque litem contestatam indistincte.d.l.de ætate.§.fi.&.ff.de rei uendi.l.is qui &.l.nam si, &.d.l. sinautem. &.ff de noxal.actio.l.
42 electio.§.neq;.†Quando autem est captio actoris post litẽ contest.non potest quis pœnitere,neq; reuocare suam confessionem,ut iur.supra allega.Si autem non sit captio actoris, potest pœnitere,etiam post litem contest.ut gl.in.d.l.de ætate.§.

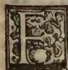
fi.uel etiam si iustus interuenerit error.d.l.de ætate.§. qui iusto errore,uel nisi interueniat actoris scientia,ut.ff.de actio.empt.
43 l.i.in fi.&.ff.de peti.hæred.leg.qui se liti.†Sed qui uult pœnitere post lit.contestatam,debet probare se errasse.& ita esse probat per instrumenta,uel per testes,quia res aliter se habet.d.l.
44 de ætate.§.fi.iuncta glo.†Sed nonne semper ignorasse uel errasse præsumitur?ut.C.qui milit.non poss.lege.super seruis,in princip.Respon.quod non,quando propria est cõfesio, & sic suum factum contra eum facit,& contra eum præsumuntur,ut ff.de interro.act.l.i.§.i.in.l.super seruis,poterat,dominus factũ
45 serui ignorasse,qui militiam acquirebat.†Et quia quis de facto suo certus esse debet,non uidetur posse errare in eo, ut glos.in cap.ut nostrum uer.sed gratia,extra,ut eccle.benefic.& extra de rescrip.c.ab excommunicato,idcirco ex uarietate responsi præsumitur contra aliquem c.si testes.§.item qui falso.iiii.q.ii. &.iii.&.c.literas,extra de præsumpt.ibi nos uero prædictum, Gu.suspectum uehementer de hæresi habuimus,tum quia qd ante dixerat postea se dixisse negauit,& ext.de pen.c.sup his,
46 &.l.qõnis.§.tormẽta , &.l.ex libero.ff.de qõnibus,†sed in his in qbus qs qõne urgeri non dẽt quia res nõ patitur,primæ cõfessioni standũ est,ut.c.p tuas,ext. de pbationib.ibi minus dignũ est,ut ꝙ sua quisq; uoce dilucide protestatus est,id in eundem casum proprio ualeat testimonio infirmare,&.l. generali
47 ter.§.fi.C.de non numera.pecun.†Nisi pœnitens probaret se errasse in prima confessione,ut.c.olim,extra de cẽsib &.C.de
48 error.adu.l.ult.&.c.cum causam,extra de appellationib.†Sed adhuc hoc probato si actor replicet,tu sciebas aliter,quam responderis & ideo iuuari non debes. Respon. hoc potest probare ipse actor,cum pœnitens probauit se errasse,ut gl.in.d.l.
49 de ætate.§.fi.†Vbi autem nulla est captio actoris , exemplum est uidelicet,si a possessore nondum sit usucapio impleta,ut.ff. de dolo.l.pen.item si prius dixit se hæredem non esse,nunc autem dicit se hæredem esse,tunc non est captio actoris.s. damnum,sic pœnitere potest,ut glos.in.d.l.de ætate.§ fin.
50 †Confessio igitur errore facti facta potest reuocari quandocunque ante sententiam.Nam error facti nemini nocet,nondum finito negocio,causa uero decisa uelamento tali non instauratur.l.error.C.de iur.& fact.igno.&.l.cum putarem te cohære
51 dem.ff.fam.her.† ubi exceptio tibi non competit ius agendi, non potest opponi post sententiam,nec reddit iudicium retro

nullum,& solutum auctoritate sententiæ non repetitur, ut in
52 debitum,&.ff.de confes.l.cum fideicommissum.† error autem probari debet ab illo,qui dicit se errasse,ad hoc,ut sit reuocationi,siue pœnitentiæ locus,ut si quis hominem uiuum confitetur occidisse,& postea paratus sit ostendere hominem uiuũ esse,Iulianus scribit cessare Aquiliam,quanuis confessus sit occidisse.Hoc enim solum remittere actori confessoriam actionem,necesse tamen habeat docere eum occidisse.Cæterum occisum esse hominem a quocunque oportet,ut.l.inde neratius §.fina.ff.ad legem aquil.ubi glos.in uerbo confessoriam, dicit
53 †quod confessio ipsa remittit actori hoc ius,ut non cogatur ꝓbare eum conuentum occidisse,cogitur tamen probare eũ occisum eē a quocunque sit occisus,reus uero probare uiuum,alias satis erit si reus confitetur occisum,& a se,licet non occiderit,ut si is cum quo.l.aquilia agitur confessus est seruum occidisse,licet non occiderit,si tamen occisus sit homo,ex confessione sua tenetur.l.aquilia,ut.l.si is.ff.ad legem aquiliam.
54 †Et quia supra dictũ est,quod error facti potest probari usq; ad sñiam.d.l.error dic ēt ꝙ error ꝓbabilis in quē quis deducit̃,potest corrigi post sententiam diffinitiuam , ut.l.ii.ff. quando de
55 pecul.ad annal est.†nec fatetur qui errat,nisi ius ignorauerit
56 l.non fatetur.ff.de confes.†Ita quod damnatus ex confessione errore facta,probato errore tutus est ipso iure,saltem sibi restitutio datur per iudicem,ut.l. cum fideicommissum , iuncta glo.in uerbo,Remittere.ff.de confes.&.ff.de iud.l.si prætor.§.i.&.ff.ex quib.cau.mai.l.i.in fi.ibi si qua alia iusta mihi causa eē uidebitur in integrum restituam,quod eis per leges,plebisci
57 ta,senatusconsulta,edicta decreta principum licebit. † hodie de consuetudine regni Franciæ non fit talis restitutio per iudicem,sed demum per appellationem,aut principis rescriptum.
58 †Si autem erratur in facto alieno,planum est, quod probabiliter errat̃,ut.l.fi.ff.ꝓ suo.ibi quia in alieni facti ignorantia tolerabilis error est,& probabilis error possidentis usucapioni nõ
59 obstat.†Si quis uero erret in suo facto,idem dicitur cum de dãno certet,ut argu.ff.de cond.ind.l.sed & si me.& hoc post lit. conte.Si ante lit.contest.erret,& sit falsum,& tunc dicendum quod dicitur leg.finautem,&.l.is qui.ff.de rei uen. ubi dicitur is qui se obtulit rei defensioni,sine causa, cur non possideret, nec dolo fecisset,quominus possideret,si actor ignoret, nõ est
60 absoluendus reus sed damnandus . † Cæterum ante iudicium

acceptũ nõ decepit actorē, qui se negat possideret cũ, uere nõ possideret nec uidet se liti obtulisse, q discesfit ante lit.con. Nã si actor scit, tunc is nõ ab alio, sed a se decipitur, & ideo reus ab
61 soluitur. & l.p. ff. de dolo. † Si uero errãs ignoret falsum, distin guendum est, an iuste, an iniuste. Si iuste sibi succurretur, si pro betur contrarium. Si iniuste erret non ei succurretur, ut. d. l. de ætra. §. q' iusto errore. ff. de interro. act. & idem gl. in. d. l. non fate
62 tur. ff. de confes. † Est insuper aduertendum, quod confessio aduocati, sicut propria confessio præiudicat, nisi fuerit reuocata, ut. c. olim, extra de cens. ibi, & confessione aduocati alterius partis non reuocata postmodum appareat euidẽter &c.
63 & ext. de app. c. cum causam. † Sed si confessio aduocati fuerit reuocata incontinenti, siue eadem die, quia tunc non uideor eam ratam habere, ex quo eadem die reuoco simplex ar. dicto c. cum causam, extra de app. uel etiam post triduum, etiam nõ
64 ostenso errore ut. l. ult. C. de erro. aduoca. † Sed quæ dicantur incontinenti fieri probantur ff. de uer. ob. l. cõtinuus actus ubi dicitur, quod inter interrogantem, & respondentem non debet interuenire actus omnimodo extraneus, ut si post interrogationem aliud agere cœperit quanuis eadem die spoponderit nihil proderit &. c. præterea, extra de testib. cogẽ. & l. qđ ait lex. §. ulti. in fi. ff. ad. l. iul. de adul. & extra de electio. c. quia proter.
F 65 † ℂ Insultauerunt. } † Iudex in criminibus debet reos argumentis conuincere, uoce etiam propria scelus uicumq; confiteri facere aut testibus superare, ut. l. qui obseruare. C. quorum appe.
66 non reci. & l. qui sententiam. C. de pœnis. † Quod si metu probationum reus profitetur crimen, habetur pro conuicto, ut. d. c. si quis præsbyter, in glo. in uerbo. confes. xxiiii. dist. l. proinde, la. ii. §. fi. ff. ad. l. aquil. uel si confitetur crimen sponte nulla examinatione præcedente, seruatur quod legitur. xv. q. viii. c.
67 qui admisit, & d. c. siquis præsbyter. † Non tamen confessiones reorum pro exploratis facinoribus haberi oportet. si nulla probatio religionem cognoscentis instruat ut. l. i. §. diuus. ff. de
68 quæstio. † Nec utiq; ultro confitenti est semper fides adhibenda, cum nonnunquam metu, aut aliqua alia de causa in se con
69 fiteatur, ut. l. i. §. si quis ultro. ff. de qõ. † aliquando non metu criminis imminente, sed tædio uitæ, uel impatientia doloris quis sibi mortem appetit, uel manus infert, ideo ei insistendum. ut. l. i. §. si quis non metu. ff. ad senatuscons. syllania. & §. si sibi ma-

70 nus,eodem.†Cum etiam non audiatur perireuolens, nisi aliquibus indiciis delictum probetur.ut.l.non tantum.ff.de app.
71 †existentibus ergo indiciis,si perseueret in confessione uenit reus condemnandus,ut d.§.si quis ultro.& glo.quæ hoc dicit in.l.i.C.de confes.&.l.si quis in hoc genus.C.de episc. & cler.
72 †Si quis uero hominem uiuum falso confiteatur occidisse, & postea sit paratus ostendere hominem uiuum esse,ad hoc admittetur,& cessat aquilia,quanuis confessus sit se occidisse. Ita quod ille actus confessionalis confessi, uel ipsa confessio solum actori remittit confessoriam actionem ut non teneatur, uel cogatur probare reum conuientum occidisse, tenetur tamē probare actor hominem occisum fuisse a quocunque sit occi-
73 sus.l.inde neratius.§.fi.ff.ad.l.aquiliam,† Proinde si mortuus sit homo,occisus autem non sit.licet reus confessus fuerit occidisse,non tenetur de mortuo,leg.proinde.ff.eodem,uidetur tamen teneri actione legis aquiliæ ex sua confessione,lege si is
74 ff.de confes.†Nam confessionibus falsis respondentes ita obligantur,si eius nomine de quo quis interrogatus est, cum aliquo est actio,quæ cum alio actio est,si dominus est,in nosmetipsos confessione nostra conferimus.l.confessionibus.ff.de interroga.actio.maxime ubi ius, uel natura non resistit ut ibidem.

Eadem die.

Vit itidem accersitus:& eductus e carcere Hēricus nebulo famulus nobilis Milonis, natione Rothomagen.ætate xxix.anno.aut circiter uti aiebat,tactis sacrosan.dei euangeliis de dicenda,& confitenda ueritate iuratus,rogatus a nobis causas,& [a] cuius instantia coniectus esset in carcerem.

Noluit respondere, [b] tandem multa indicta ait causas minime scire, sed instantibus quadam uidua, & aliis præhensum se,& illuc detrusum, quantum sibi relatum esset.

A quot diebus nouissime epulatus est dictus Milo in caupona parui cerui Pariis, & qui ei assidebant sodales?

Ait in mense Octob. ultimate lapso dictum Milonem in illa caupona epulatum cum nobili Desiderio Anippo, aliisq; permultis sibi ignotis.

Quæ necessitudo intercedat dicto Miloni cum illo Anippo?

Ait conterraneos esse, & ferè sub eodem tecto, uti eodem lare socios, ac sodales.

Quæ colloquia inter illos in dicto diuerso prandentes fuerunt.

Ait uaria, atque diuersa: quorum iam immemor esset.

Nun inter hæc Milo litem sibi fuisse cum Iuliano Xenio & Ioanne Crasso, in eaq; narrauit succubuisse.

Ait id quidem a Milone tunc temporis narratum.

Num is Milo in hæc uerba erupit, causa cecidi in curia suprema arte, & dolo magistri Chrysostomi Crassi, sed per mortem: & sanguinem Christi autem huiusce hebdomadis finem funditus perdam Xenium, Plutum, & Crassum, nec incruentam de me reportabunt uictoriam.

Ait horum ne minimum quidem audisse.

Num idem Milo re ipsa præstiterit, quod erat in termi natus: num post uerbam consecuta sunt uerbera, & ad effectum perduxerit dicta, constipatus nobili Anippo, Bernardo Thrasone, Claudio Caligula principis nostri legionariis, Egidio Gnatone, Ferdinando Parasito, famulis Anippi, Iaccho Ebrione, Andrea Iro, ipsoq;, qui rogaretur, die. x. Octob. uesperi circa horam nonam compositis insidiis, ac strictis ensibus insurrexerit in dictos Crassum, Plutum, & Xenium et ad internetionem usq; cecide rit, atq; eadem ui, & impetu Dionysium Dauum Crassi famulum grauiter læserit?

Ait si horum omniũ aut uiderit, aut audierit quicquam terræ hiatus: & abysus maledictum ac execratum cũ Dathan & Abiron deuorent.

Quem quum manifeste refelleremus, aperteq; menda

cii conuinceremus:

Ait ſe uera locutum,non mendacia.

Vtrum ſe ad Milonem magiſtrum, nobilem Anippū, Caligulam,Thraſonem,Ebrionem,Paraſitum, Gnatonē, & Irum referre,teſtimoniisq; adhæreſcere uellet.

Ait ad ſe unum,non quemuis alium referre uelle. Hæc tantum ille non oſcitanter rogatus,& examinatus a nobis atque ideo in carcerem reductu s.

A 1 Rogatus a nobis cauſas.}†Rei debent ſigillatim interrogari ſuper quolibet indicio,& ſuper his diſputari,ut l.unius.§.cogniturum.ff.de quæſtioni.& Bald.in.l.cu
2 ſtodias.ff.de pub.iudic.†quod ſi reperiantur in mendacio,erit maxima præſumptio contra eos, ut in.d.l.unius.§.teſtes & ca.
3 literas,extra de præſump.†quia interrogatus mendax uidetur decipere,quod eſt pudiendum,ut glo .in.l.de ætate.§.qui tacuit.in uerbo contemnere.ff.de interr.act.&.l.debuit.ff.de his qui not.infa.

B 4 ¶Noluit reſpondere.}† Non reſpondens inquiſitioni poteſt cogi ad omnia capitula certe reſpondere,ut Bar.in.l.de ætate §.qui tacuit.ff.de interrog.actio.&.l.certum.ff.de re confe.
5 †Et poteſt reus pluribus modis urgeri ad certum reſpondendum,uno modo captis pignoribus,argumen.ff.de re iudi.l.de bitoribus,alio modo mulcta indicta,ut.ff. de uent. inſpic.l.1.§. quid ergo ſi non alio modo iudex poteſt eum habere pro con feſſo contra ſe,quod aduerſarius aſſerit.Idem ſi obſcure reſpō deat,ut.d.l.de ætate.§.ſi cum eſſet.§.nihil intereſt,&.§.qui ta
6 cuit,hæc gloſ.in.d.l.certum.†Nec enim uidetur reſpondere,q ad interrogata non reſpondet.d.l.de ætate.§. quod autem,&
7 l.i.§.ſi quid ſimpliciter.ff.de uerb.obli.†ideo qui præſens iuſſus reſpondere recuſat abſq; rationabili cauſa , contumax eſt, & habetur pro confeſſo,uel negante prout ſuum incommodū reſpicit,ut extra de confeſſ.c.ii.lib.vi.&.d.l.certum, Cyn.in.l. ii.§.ſi uero,&.§.quod obſeruare.ff.de iura calum. & Bart.in.d.
8 §.qui tacuit.†Contumaciæ autem pœna eſt,ut inſolidum reus conueniatur,quemadmodum ſi negaſſet, quia prætorem contemnere uidetur.d.l.de ætate.§.qui tacuit,ubi dicit glo.in uer bo,contemnere,dixit Pilatus ad Chriſtum,mihi non loque-

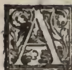
ris?Nescis quia potestatem habeo dimittere te &c. Sed ipse Christus non ut contemneret,sed ut miraretur Pilatus fecit.
9 †Sed quo iure ueniat contumax in non respondendo puniendus?dic quod officio iudicis,ut in auct.de his, qui ingred. ad appel.§.fi.colum.v.& gl.fi.in.l.i.C.de confess.&glo.in.d.l.cer
10 tum.ff.eo.†Et illa taciturnitas debet scribi per tabellionem sic qui interrogatus noluit respondere.ut glo.in.c.quoniam contra falsam,extra de proba.&.d.l.de ætate.§.nihil interest, &.l.
11 iiii.dist.c.si seruus,†in atrocioribus uero delictis cum tormentis interrogandi sunt rei,ut.l.i.ff.de qõ.&.l.quotiẽs.C.eodẽ, &
12 infra dicetur suo ordine.†Quæro utrum iudex postquam est conclusum in causa possit interrogare partes?dic quod sic ut
13 extra de fide instr.c.cum Ioannes.†Potest etiam pars interrogare reum,& ualet responsio,ut extra de dolo,& contu.c.pro
14 ut &.ff.de interrog.ac.l.si fine.§.i.†Aduocatus etiam potest in
15 terrogare,ut.ff.de adu.l.si postulauerit.§.quæstioni.†Et iudex quotiens æquitas eum mouet,potest partes interrogare , ut.ff. de interrog.actio.l.ubicunque, &.xxx.q.ult.c.iudicantem.
16 †Confessiones autem factæ ad petitionem actoris, uel iudicis uel etiam partis quæ fiunt post litem contestatam,possunt reuocari si quis probauerit se errasse,ut extra de confes.c.ult.ubi
17 de hoc †Tamen est notandum,quod postquam est renunciatum,& conclusum in causa nulla admitti exceptio, uel allegatio,uel instrumentum,ut.C.de compen.l.fi.& arg.ad hoc , extra de testi.c.de testib.& extra de fi.instr.c.cum dilectus, & de cau.possess.c.pastoralis.nisi euidens ratio moueat iudicem , ut d.c.pastora.& glo.in.c.quoniam contra falsam, extra de pro
18 batio.†Quæro an confessio facta in iure possit in parte acceptari,& in parte reprobari?Respon.quod confessio circa eandem rem debet recipi integra,& nõ diuidi,nec potest pro parte acceptari,& in parte reprobari,prout plerũque in rebus nostris Franciæ forensibus allegari solet iuxta.l.in causæ.ff.de p cur.ibi.Cæterum si uelit quædam transferre quædam relinquere iuste procurator hanc inconstantiam recusabit , &.l.si non conuitii.C.de iniur.ibi,si non conuitii consilio te aliquid iniuriosum dixisse probare potes,fides ueri a calumnia te de
19 fendit Et.l.i.C.ad.l.corne.de sicar.ubi † si quis sit confessus in iure hominem occidisse,& dixerit illum a se percussum,nõ animo occidendi debet ad hoc probandum admitti cui hoc probando remittenda erit pœna homicidii.Nam crimen tunc cõ

trahitur.si & uoluntas nocendi intercedat. Cæterum ea quæ
ex improuiso casu potius,quam fraude accidunt fato plerun-
20 que,non noxæ imputantur.Et ibi glo.dicit,†quod illa negati-
ua,quod non occidit animo occidendi,probatur per præsum
ptiones probando amicitiam,& affinitatem,& qualitatem oc
21 cidentis,& per iuramentum purgationis.†Vnde non potest ac
ceptari illa confessio in ea tantum parte,in qua confessus sum
hominem occidisse,sed debet acceptari cum sua qualitate ad
iecta.s.quod non animo occidendi,occidi,ut tex.& glo.Bar.&
alii in.l.siquidem.C.de exceptionib.Alex.in consi.xx.nu.xxii.
22 in.iiii.uol.†Nam etiam confessis reis non denegantur legiti-
mæ defensiones,leg.si filius.§ exceptionibus.ff.de interro.act.
23 & ibi Bal.†ad quas probandas reus admitti dent.d.l.i.C.ad.l.
24 cor.de sica.l.si non conuitii.C.de iniu.†duo siquidem reus ui-
detur confessus fuisse,siue dixisse.s.hominem occidisse,& eum
non animo occidendi,occidisse,ut dicitur in arbitrii præce-
25 pto,ut.l.celsus.§.idem ait.ff.de arbitris† unum ergo de istis est
contra reum,ut quia confessus est occidisse,& ei adhibetur fi
26 des,ut.ff.de interrogat.actio.l.de ætate,†aliud est pro se reo.s.
qualitas quod non animo occidendi,occidit,& illi non adhi-
betur fides,ut.l.exemplo.C.de proba.& in auct.de iureiuran.
a morien.præstito.§.sed hæc quidem,col.v.ibi. quæcũq; quili
27 bet pro se dixerit,aut scripserit hæc ei nihil prodesse. † Sic ẽt
dicimus in exceptione pacti,& similib.quod si quis confitea-
tur se debere,sed dicit factum pactum de non petendo,quod
nisi probet pactum condemnatur,nisi præmittat negationem,
ut nego me tibi debere sed si apparuerit , dico pactum factum
de non petendo.ut not.in.d.l.si quidem.§.fina.C.de excep.
28 †ubi cauetur si de intentione actoris dubitas habita exceptio
nis contestatione,tunc demum cum intentionem suam secun-
dum asseuerationem suam petitor probauerit,hunc exceptio-
ni esse locum monstrari conuenit,&.l.exceptionem.C.de pro-
bationi.quæ uult,quod excipiens non cogatur statim probare
29 suam exceptionem.†nam licet exceptio dilatoria opponi de-
beat in initio,probari tamen nisi postquam actor monstrauerit
oportet &.ff.fam.hær.l.qui familiæ,&.C.de præscr. long.tem
30 po.l.emptor†quæ autem sint exceptiones dilatoriæ , & quæ p
emptoriæ,ponuntur per exempla.insti.de exce.§. appellantur
31 & glo.in.d.l.exceptionem.†Et sic excipiendo nõ uidetur reus
confiteri,ut si primo nego.& dico quod si appareat,quod in-

tenditur contra me,opponere excep.l.non utiq; ff.de excep. iuncta glos.& glos.in.d.l.si quidem uersic.contestatione.C.eo. Barto.tamen in.l.aurelius.§.idem quæsiuit.ff.de libe. lega sub hoc temperamento distinguit,aut uariatio circa eandem rem est alteri nociua,& reprobatur.ut.d.l.in causæ.ff.de procura. aut uariatio circa eandem rem nemini nocet,& tunc non re-
32 probatur †ut si tutor quibusdam uerbis testamenti stare uelit, in quibusdam autem recedat,non impeditur probare contrarium eorum,a quibus recessit,quia hoc nemini nocet, quoniã contrarium probare debet,& sic ueritati stabitur, per.d.l. Aurelius.§.idem quæsiuit,de quo nota.Dyn.in.l.de rebus.ff.rerũ
33 amotarum.†Aut confessio continet unum capitulum tantum seu plura connexa,& tunc est aduertendum,quia aut ille, qui unum capitulum reprobat,habet contra se præsumptionem iuris,aut habet pro se,aut ius non præsumit pro,nec contra. Primo casu quando habet præsumptionem iuris contra se,nõ admittitur talis reprobatio,unde si confitearis te hominem occidisse pro tui defensione,possum stare confessioni, inquantum dicis te occidisse,sed non cogor stare inquantum dicis ad tui defensionem,quia ius præsumitur contra te, per.d.l.i.C.ad.l.
34 corn.de sica.†Secundo,& tertio casu quando habet præsumptionem iuris pro se,aut.ius non præsumit,nec pro, nec contra,Aut ille,qui particulam reprobat,uult hoc probare, & admittitur,ut.d.l.Aurelius.§.idem quæsiuit.ff.de lib.le.Aut non uult probare,& non admittitur talis reprobatio,ut.l.etiam.§ i.
35 ff.de minor.†Vbi cauetur ex causa curationis.condemnata pupilla aduersus unum capitulum sententiæ restitui uolebat, & quia uidebatur in cæteris litis speciebus releuata fuisse, actor maior ætate,qui acquieuit sententiæ, dicebat totam debere litem restaurare.Modestinus respondit,si species in qua in integrum restitui desideratur,cæteris speciebus non cohæret, nihil proponi,cur a tota sententia recedi actor postulas,audiendus sit,& capitulo mutare consilium, de reg.iur.libr.sexto.
36 †Vbi mutare consilium quis non potest in alterius detrimentũ
37 &.l.nemo potest mutare.ff.eodem a contrario,†ubi alteri non præiudicatur licet mutare,ut gl.in.d.c.mutare,uerbo,alterius.
38 Alexand.in consi.lxxxvii.i.uol.nu.i.dicit †non obstare, si dicatur quod quando præsumptio est contra confitentem, tunc potest acceptari principalis confessio,& reprobari qualitas, ut per.d.Bart.in.d.§.idem quæsiuit,quia posito quod opinio
Bar.

Bar.esset uera quod tamen multi reprehendunt in confessione facta sub uno,& eodem ar.ut Sal.in.l.i.C.de confes.& Bar. in.l.decem.ff de uerb.obli.tamen ubi nulla est præsumptio iuris contra qualitatem adiectam in confessione, non potest re-
39 probari qualitas.†Sed si quis confiteretur quid fecisse pro alia causa indebita,uol illicita,esset bene præsumptio contra illam qualitatem,ut.l.cum de indebito.in princ.ff.de proba.c.super hoc extra de renun.l.merito.ff.pro soc.l.si procurator,ff.de cō
40 di.inde.† Vbi autem confessio,siue scriptura continet plura capitula separata,possum pro parte approbare,& in parte repro
41 bare,ut.l.publia.§.fi.ff.deposi.ubi not.Bart.quod † si plures res sint scriptæ,siue confessæ in una charta,possum acceptare illud,quod facit,pro me.& illud quod facit contra me refutare alleg.Dyn.in.l.i.in.xiii.q.C.de confes.&.l.ii.C. de dona.ante
42 nup.& ad hoc est text.in.l.de rebus.ff.rerum amo.†ubi cauetur,quod de rebus amoris permittendum est marito,uel uxori, de quibusdam rebus iusiurandum deferre,& de quibusdam p
43 bare.†Ita quod inconstantia,uel uariatio admittitur circa res diuersas,& glo.in.d.l.de rebus,& idem Bar.in.d.l. Aurelius.§.
44 idem quæsiuit.†Quærere autem uelim, qualiter intelligatur, unum capitulū,uel diuersa,& qualiter intelligantur capitula diuersa connexa,uel non.respond.secundum Bar.in.d.§.idem quæsiuit,quod unum capitulum intelligitur unum factum cū qualitatibus suis,seu plura connexa.Exemplum dico quod p misi tibi centum sub conditione,hoc est unum capitu.hic una confessio sic qualificata.Item si promitto tibi.x.pacto incontinenti apposito,quod uadas pro me Romam ,ista sunt plura capitula connexa sed diuersa capitula sunt plura diuersis temporibus facta,ut glo.in.d.l.si quidem.C.de exce. Item si incontinenti sunt plura facta,quorum unum non uenit ad alterius determinationem,sed quodlibet est per se, tunc sunt diuersa capitula,ut d.l.etiam.§.i.ff. de mino.&.l. scire debemus,ff.de uerb.oblig.

Eadem die.

A Vocatus e carcere ac coram adſtans in concla ue conſilii nobilis Gerardus Milo dominus uallis in Beluentia ibidem ortus annos trigin ta,aut circiter,natus barba oblonga, capillis tõ ſis,ſacramento obſtrictus de dicenda,& confitenda uerita te,& interrogatus [a] quam ob cauſam, quibuſve inſtanti bus protruſus eſſet in carcerem. Latet me,inquit, & in digne hanc mihi innocenti factam iniuriam apud te æquiſ ſime iudex quæror,poſtuloq; contra eos, quos decebit, litis æſtimationem , damna, & id quod intereſt mea. Vbi inquimus,habitas ſedem fixeris,aut in quem locum te recipias? Pariſiis,inquit,a ſemeſtre moratus ſum in terim dum hic certa lis in ſupremo ſenatu iactaretur,& fi niretur. Aduerſus quos inquimus, hæc lis iactatur? Aduerſus,inquit,Iulianum Xenium,& Ioannem Plutum ciues Lutecianos,& me. Vtrum, inquimus,eiuſmodi lis ſit finita, & a quo tempore,& ſecundum quos data? Hoc,inquit,menſe areſto curiæ ſupremæ ſecundum ad uerſarios lis data eſt,iure tamen, an iniuria ipſi uiderint, quibus ita uiſum eſt. Relucet tamen æquitas,& res ipſa lo quitur,quam inique,atque iniuſte. Ne,inquimus,teme rarius es,& effrons,qui adeo impudenter, audacterq; lo quaris. Nihil,inquit,prohibet loqui ſuæ innocentiæ fi dentem,nullaq; impalleſcentem culpa. Sed ad rem, in quimus, quis patronus aduerſariorum partes tuebatur, quo agente cauſam tenuerint? Is, inquit, fuit magiſter Chryſoſtom. Craſſus,artis ueteratoriæ homo adeo exer citatus,ut cauſam inferiorem,ſuperiorem;ſuperiorem,in feriorem iure,æquo'ue ſuadente, aut diſsuadente facere quæat. Vitam ne inquimus,crudeliter interminatus es Craſſo,Xenio,& Pluto in parui cerui diuerſorio prandẽs & quibus locutus es de iiſdem aduerſariis? Nona , in quit die menſ. Octob. prandenti mihi cum nobili deſide rio Anippo,& tribus aliis nobilibus,quos ſecum aduxe

rat Anippus in parui cerui diuerſorium,uenit in mentem litis huiuſce recordatio:cuius cauſam,& exitum dictis no bilibus obiter expoſui,qui non admodum areſtum pro⸗ barunt,exiſtimaruntq; ab omni iure alienum.deinde inci⸗ dimus in alios ſermones. Num,inquimus,ibidem pa⸗ lam in has minas exclamaueris? Adeopol per mortem,et ſanguinem dei,ante huiuſce hebdomadis finem prædicti Xenius,Plutus,Craſſus meritas luent pœnas, nullaq; alia quam mea manu uitam finient.

Male,inquit,peream,hæcq; terra mihi dehiſcat uiuo,ſi quid eiuſmodi a me exierit.

Qui erant,inquimus,alii tres nobiles ab Anippo in di⸗ ctum diuerſorium adducti,quo'ue nomine nuncupantur, & ubi ſedem habeant?

Audiui,inquit,alterum Claudium Caligulam,alterum Bernardum Thraſonem uocari principis noſtri milites, Tertium,non noui,ne nomine quidem.

Qui famuli,inquimus, miniſtrabant, & inſeruiebant in dicto prandio? Quatuor,inquit: duo ex meis Iacchus Ebrio iunior,& Henricus Nebulo:duo item alii Anippi Egidius Gnato,& Ferdinandus Paraſitus.

Vbi,inquimus,& cum quibus die.x.Octob. nouisſime præterita cœnauiſti?

Parumper meditatus:cœnam,inquit,eo die feci in di⸗ uerſorio,cui pendet interſignium leonis argentei Pariſiis in uico Sancti Honorati cum Anippo,& sociis, quos in Palatio inueneram,atque ibi ceſſauimus ad horam no⸗ nam,illincq; mature nos dormituri contulimus in diuer⸗ ſorium baliſtæ in uia ſancti Iacobi noſtrum hoſpitium.

Num,inquimus,illius diei hora.ix.ipſe , & Deſiderius Anippus cum uniuerſo ſatellitio inſidias conſtruxiſtis, & ſtrictis gladiis inuolaſtis in Xenium, Plutum & Craſſum iuxta crucem Tirouerí,acerbeq; conciſos reliquiſtis: Dio nyſium uero Dauum Craſſi famulum uertiſtis in fugam læſum coegiſtisq; io pedes ſe dare?

Dii boni,inquit,quid ergo audio?adeo me ferum pu⸗

tas,ac crudelem,ut hæc cogitarim:tantum abest ut effece rim,quæ etiam ipso auditu offendunt,deliramenta plane atque somnia mentis insanæ,& ægrotantis.

Noscis ne,inquimus,Andream Irum cerdonem:& nũ interfuerit cœnæ in diuersorio leonis argentei.

Nosco,inquit,sed uisu tantum,quod eo sum aliquando usus in deferendis sarcinulis hac in urbe Parisiensi. Veneratq; is Irus in diuersorium tempore cœnæ a me paruulam pecuniam accepturus,quæ pro operarum locatione ei debebatur,qua persoluta discessit,postea nunquam uisus.

Homicidium,inquimus,astute dissimulas certaq; tetri ces,ac portrita,hinc effugiendi occasionem captans.

Rem , inquit , apertam aperte recensui , non cuitione usus.

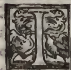
Vis ne,inquimus , testimoniis Anippi & tuis famulis subscribere.

Nullus,inquit,in uerba iurare assueui, expertus quã sit periculosum hominum fidei credere.

Ad hunc itaq; modum exquisite discussus super criminatione,& elogio repetiuit carcerem.

A 1 INterrogatus.} † Interrogationes huiusmodi dic non fieri, ut eis in eorum fauorem credatur,sed solum in odium. pro hoc urget,quod in criminalibus iuramentum in defectum probationis non defertur glos.in.l.iii.in uerbo agatur,de iureiurando.ff.

Dicta die.

IOannes Solon legum candidatus &c. Egidium Gnatonem nobilis Desiderii Anippi seruum Britanum annorum triginta,aut paulo senior,ueste Hispanica nigra , cum thorace rubeo,& caligis dissectis bicoloribusq; , ac citum e carcere in conclaue consilii præposituræ,atque religione obuin

ctum ita de crimine obiecto, indiciis, & elogio concepto percunctatur, conscientiamq; explorat.

Solon, Cedo, quis casus te deiecit in carcerem, cuiusve causa includeris?

Gnato. Sacris sum initiatus, & iurisdictionis alterius mācipatus, cui ego, non tibi debeo respondere, & ad quem remitti postulo: quod si mihi non credis, en tibi fidem facient tabulæ de ea re scripturæ sacri ordinis assertoriæ, ac consignatæ sigillo episcopi, quas ipse constituto die exhibiturum me polliceor. Solon. præcipio, iniungoq; tibi pœna ducentarum librarum, ut mihi respondeas, remittendus ad ecclesiasticum, si fieri oporteat, ne præcidatur tibi fori præscriptio.[a]

Gnato. Effecit Antonia Diana, aliiq;, quos penitus ignoro, ut has compedes gestem, in uinculaq; inciderim, quā ob causam ipse non satis scio. Solon. Noscis ne nobilem Girardum Milonem, & a quo tempore?

Gnato. Noui equidem, quod consuetudinem habeat cum Anippo meo domino a duobus annis. Solon. Nū uidisti eosdem Milonem, & Anippum accumbere in prādio in diuersorio parui cerui, & a quo tempore, & quinam cum illis erant? Gnato. Sex sunt dies, aut septem, a quibus Milo, & herus meus Anippus cum Claudio Caligula, & Bernardo Trasone militibus in illo diuersorio prandерunt.

Solon. Quidnam audisti prandendo Milonem magistro Crysostomo Crasso, Xenio, et Pluto ante lapsam hebdomadam interminatum mortem?

Gnato. Audisse non memini. Solon. Vbi cœnarunt, & dormierunt Anippus, & Milo. x. die Octobris proximi?

Gnato. In diuersorio leonis argentei uia ad sanctū honoratum Parisiis, dormieruntq; in assueto hospitio in uico sancti Iacobi sub intersignio balistæ. Solon. Qui famuli illos secuti sunt redeuntes in hospitium? Gnato. Ipse, & Ferdinandus Parasitus famuli Anippi, Henricus Ne

bulo, Iacchus Ebrio Milonis serui. Sed meus herus uix dum egressum limen, domum me misit ad equos pascendos, disponendaq; omnia: quo paulo post uenit, & ipse Milo cum aliis. Solon, Vtrum Andreas Irus cerdo Parisinus cum illis esset?

Gnato. Non, per se autem dixit,[b] quod post cœnam uenit ad Milonem mercedem petiturus, exiuitq; cum illis in uiam. quo tamen inde recesserit, non facile dixerim.

Solon. Quamobrem Anippus, Milo, Caligula, Thraso illa die. x. octobris. in consueto hospitio balistæ potius, quam in diuersorio leonis argentei, longo interuallo distante cœnare maluerunt.

Gnato. Quendam amicum suum conterraneum nobilem aduenta'se, & illic moraturum referebat Milo, quem uidere, & cum eo fabulari mirum in modum affectabat: orauitq; Anippum, Caligulam, Thrasonem, ut se comitarentur, unaq; cœnarent. Solon. Num tu Milo, Anippus, Caligula, Thraso, Irus, Ebrio, Nebulo, Parasitus redeuntes a leone argenteo ad Crucem Tiroueri collocatis insidiis circa horam nonam uespertinam irruistis in magistrum Chrysostomum Crassum aduocatum, Ioannem Plutum, et Iulianum Xenium: eosq; pluribus lætalibus percussos, uulneribus ibidem reliquistis? Gnato. nihil omnino ex his nec uidi, nec audiui. Solon. Num similiter Dionysium Dauum Crassi amanuensem uulnerauistis, & impulistis ad fugam? Gnato. nihil minus. Solon. Mētiris tuo more nequam, uerum tam impudenti mendacio non effugies. Gnato. Nequaquam mentior: nec tuis seuerissimis me perterrefacies dictis. Solon. Vis ne te submittere testibus, qui aduersus te, & alios flagitii participes testimonium dixerunt? Gnato. Testibus uitam meam non credam, nisi præclare mihi perspectis. Ibi uero percunctanti præposito ita respondit: estq; reductus in carcerem. Gnato.

A 1 FOri præscriptio.}†Videtur quod reus respondere nõ teneatur, nec etiam uolens teneat, eius confessio, facta coram iudice laico, nec etiam sententia tanquam a iudice incompetenti lata, ut c. at si cleric. & c. cum non ab ho-
2 mine, extra de iudic. †quia clericus non potest criminaliter cõuenıri coram iudice laico, ut. ix. quæstione prima & secunda.
3 †nec etiam reconueniri cum in crimine non admittatur recon
4 uentio, ut. iii. q. xi. c. neganda, †quia non relatione criminum,
5 sed innocentia reus purgatur ut. ff. de pub. iudic. l. is qui. †Dic tamen quod respondere tenetur, etiam si sacerdos esset, quia fieri potest, quod priuetur iure clericatus, maxime quia oneratus.
6 & suspicatus est enormitatibus se immiscuisse quo casu†clerici etiam in sacris constituti se enormitatibus immiscentes si ne monitione præuia perdunt priuilegium canonis, si quis suadente diabolo. xvii. q. iiii. Et etiam priuilegium fori, ut. c. per-
7 pendimus, extra de senten. excomm. & ibi Abb. Panor. †Secundo, inuentus est in non decenti habitu. Et ideo clerici non ferentes tonsuram, uel uestes clericales siue in ciuili, siue in criminali negotio conuenientur, non debent gaudere priuilegio
8 clericali, ut. c. uno de cleric. coniug. in. vi. †Nam tunc reputantur laici, & ut laici possunt puniri, ut glo. ibidem dicit: Quod Tholosæ quidam clericus coniugatus eo quod habebat caligas bipartitas reputatus fuit laicus, & pro crimine tanquã lai
9 cus fuit condemnatus, nam fuit laqueo suspensus. †Quod autem teneatur clericus coram iudice laico respondere, fuit decisum per curiæ parlamenti Parisiis arestum iudicii mei, tanquam a dicta curia commissarii confirmatorium contra, & aduersus Ludouicum le blanc, quem captum pro pluribus criminibus nolentem mihi respondere, ad iudicem ecclesiasticum se ut clericum remitti petentem pœna quæstionis indicta, ad curiam appellantem misi, qui interrogatus a curia mihi remissus est, ut responderet super criminibus sibi impositis saluo iure in diffinitiua faciendo super præscriptione fori, ut patet per dictum arestũ sub data diei. xv. Aprilis anno domini. MDxxix. post pascha. Tandem faciendo ei ius super præscriptione fori priuaui eum iure clericatus, & cum uitam patibulo finire condemnaui, qui ad curiam appellauit, & tandem in primo ingressu reginæ Franciæ in urbem Parisien. remissionem obtinuit, &
10 a carceribus relaxatus fuit, †uidetur tamen quod de iure, quãdo clericus criminosus fuit captus per iudicem secularem, &

petit ad iudicem ecclesiasticum, debet remitti iudici ecclesiastico, quia quæstio, utrum talis sit clericus, uel non pertinet ad iudicem ecclesiasticum. l. omni innouatione cessante. C. de sacrosan. eccl. ubi dicitur quod si coram iudice seculari emergat aliqua quæstio spiritualis, debet fieri remissio ad iudicem ecclesiasticum, unde si iudex laicus malefactorem captum detineat, & is se clericũ dicens ad curiam ecclesiasticam petat remitti, uel curia ipsa eum tanquam suum clericum repetat, iudice illum clericum inficiante, ac ob hoc minime remittendum dubitationis huiusmodi, an. s. sit, qui repetitur, clericus ad iudicem ecclesiasticum, quia de re ecclesiastica, & spirituali, uocato tamen iudice seculari, uel alio, cuius interest, cognitio pertinebit.

11 †Et si notorium fuerit, quod idem malefactor sit clericus. s. notorio facti quod nulla tergiuersatione possit celari, ut extra de cohabit. cleric. & mulier. c. uestra, quia notorie cognoscitur, pro clerico: uel est notorium iuris, ut. c. cum olim, extra de uerb. sig. Ita quod huiusmodi priuilegio gaudere debeat cũ

12 rumor communis, uel fama publica de hoc extiterit, †aut ipse pro clerico communiter habebatur incontinenti, etiam ante cognitionem de clericatu ecclesiasticæ curiæ debet reddi. Idẽ esse censemus, si reus ipse ante deprehensionem pro laico publice se non gerens deprehensus fuit in habitu clericali, tonsuram uidelicet, & uestes deferens clericales. Nam talem debemus clericum, donec de contrario constet, reputare. Iustum est enim, ut ipse talis, quem gestat ex habitu, quousq; appareat aliud præsumatur. qualis is esse, cuius fert habitum, comprobatur. Ex stigmate nanque consueto fabricensibus imprimi, latinas fabricensis agnoscitur, isq; status alicuius esse uidetur in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur. Non sic autem obseruatur, si ante deprehensionem pro laico se publice gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quanuis deprehensionis tempore repertus fuit in habitu clericalicali, tũc. n. restituendus nõ est, quousq; fidẽ de titulo fecerit clericali: cuius eidem onus probationis incumbat, propter præsumptionẽ, quæ aduersus ipsum orta est ex delatione laicalis habitus præ

13 cedent. †Contra eum tamen interim quiuis processus iudicis penitus conquiescat, hoc dicit text. in. c. si iudex laicus, extra

14 de sententia excommunicatio. li. vi. †Sic ciuitas repetit ciuem suum, ut. ff. de rei uendicatione. l. i. §. i. & . ff. ad municipal. l. de

15 iure. †Sic & petit ciui suo iustitiam fieri, & ei rem uiolenter ab

16 latam restitui,ut.xxiii.q.ii.c.dominus.†Sic & pater repetit fi-
17 lium,quod dic extra de conuersatio.in fide.c.ult.†Sic & miles
armatæ militiæ per magistrum militum in ciuilibus,& crimina
libus iudicatur,ut.C.de iurisditione omnium iudicum,lege ma
18 gisteriæ,†sic & clerici coram suo iudice,ut extra de iudic.c.at
19 si clerici,†nec potest iudex laicus de re spirituali principali-
ter,nec incidenter se intromittere,ut extra de ordi. cognit.ca.
tuam,& extra qui filii sint legit.c.per uenerabilem,&.c.lator.
20 †Sed tamen ubi remissus est clericus ad suum iudicem eccle-
siasticum debet uocari iudex secularis,a quo remissus est, uel
alius cuius interest pro casu communi,uel priuilegiato, ut.d.
c.si iudex laicus,extra de maio.& obed.c.inter quatuor, &.C.
de euicti.l.emptor fundi,&.ff.de re iudi.l.de uno quoq;, & ex
21 tra de emptio.& uend.c.fi.†Si autem non appareat de aduer-
sario,puta quia iudex procedit ex officio, citabitur iudex.d.c.
si iudex.&.c. uenerabilibus.§.si de senten. excommu.lib.vi.
22 †debet autem clericus,qui deprehenditur,ad hoc ut remitta-
tur,reperiri habere uestes clericales,& ita loquũtur iura in plu
23 rali,& non in singulari:†quia in uestibus inferioribus non li-
cet habere habitum difformem,ut not.in glo.d.c. si iudex.
Sunt autem casus,quibus clericus ipso facto,& ipso iure nullo
gaudet priuilegio clericali,& est lex ipsa sententia uidelicet,
24 †Clericus uxoratus non incedens in habitu & tonsura clerica
li.Ita quod si pro commissis ab eo excessibus, uel delictis con
ueniatur coram iudice laico criminaliter,aut clericaliter, non
remittitur ad iudicẽ ecclesiasticũ nam tũc reputatur laicus &
ut laicus poterit puniri ut.c.uno,de cler.cõgi.li.vi.& gl.in.d.
25 c.si iudex,uer.debeat.†Itẽ si est bigamus,uel degradatus,ut ex
26 tra de biga.c.uno,&.c.ii.extra de pœnis,†si tamen maneat cle
ricus,non potest renunciare priui.clericali, sed apostando ab
habitu suo post trinam admonitionem, uel imiscendo se enor
mitatibus priui.amittit,ut.c.perpendimus,&.c,cum nõ ab ho
mine,&.c.in audientia,extra de sentent. excommunicatio.
27 †Ipso enim facto se priuant clerici talia faciendo, ut extra de
28 uit.& hon.cle.c.ult.& de cle.coniu.c.pe.†Sic ideo clerici qui
clericalis ordinis dignitati non modicum detrahent esse iocu
latores faciunt,quasi iocilatores in publicum faciendo specta
culum proprii corporis,ut.ff.de his,qui no.infa.l.ii.§.fi.aut go
liardos,a gula sic dictos,aut bufones.s.histriones, si per annũ
29 artem illam ignominiosam exercuerint ipso iu.†Si autem tem

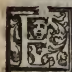
pore breuiori,&.iii.moniti a suo iud.uel prælato non resipue-
rint,carere debent omni priuil.clericali,ut.d.ca.uno,de ui.&
30 ho.cle.lib.vi.†moneri autem debent per suum prela.xut iudi-
cem,ut.c.i.audien.ext.de sen.excommu.ibi si prælatis suis&c.
31 &.c.contingit.ii.eodem Ibi si a te tertio.†In occulto tamen,fe
stiuitatis causa aliquid ioci facere non reprobatur,ut in cithari
stis,& his qui uariis utuntur instrumentis, ut.lxxxvi. dis.c.do-
nare,in.i.glo.& Acc.in.l.ii.§.fin.ff.de his,qui notan.infam.
32 †non etiam licet clerico tabernam ingredi & multo minus te-
nere,& ad hoc.xliii.dist.c.non licet,&.c.i.extra de apost.&.l.
33 quæ adulterium.C.ad.l.iul.de adul.ubi dicitur,†quod hi a iu-
diciaria seueritate debent præstari immunes, quos uitæ utili-
tas dignos legum obseruatione non credidit,unde tales supra
dicti non tenent immunitatem canonis,licet etiam sint in sa-
cris secundum Archi.in.c.uno in glo.fi.de ui.& honest.cleric.
lib.vi.ubi dicit,quod litera ibi indistincte loquitur.d.c. uno,
& quod illi plus peccant,ut.v.q.vi.c.præsbyteri, & xl.dist.c.
homo,& extra de iureiuran.c.cum quidam,licet Ioan.mona.
34 contrarium teneat in.d.glo.fi.dicens†constitutos in sacris nō
perdere priuilegium,licet plus peccent,non enim desinunt es
se clerici,& clericaliter tenentur uiuere propter caracterem
impressum,alleg.c.i.&.ii.extra.qui cler.uel uouerit.& extra de
cler.coniug.c.sane.l.ii.prima tamen opinio placet Ioan.And.
35 ut.d.gl.fin.licet ergo regulariter,†ubi quis clericum, uel laicū
conuenire uult,debet rei iudicem adire,ut.C.de iuris.om.iud.
36 l.iuris,†cum actor rei forum generaliter sequi debeat,ut.xi.q.
i.c.experiente,& extra de foro competenti.c.si clericus, &.c.
cum sit,& C.de iurisd.omn.iud.l.in criminali negocio,& pos-
sit reus declinare forum non sui iudicis,cum extra territorium
ius dicenti impune non pareatur.ut.l.fi.ff.de iuris.omn.iud.&
l.i.&.ii.ff.si quis in ius uocat.non ierit,ubi cauetur,quod in ius
uocatus uenire debet,ut hoc ipsum sciatur, an iurisdictionis
eius sit &.ff.de iudic.l.si quis ex aliena.Tamen hæc regula fal
lit multis modis, in quibus sortitur forum non suum, & facit
37 suum.†Primo in criminalibus ecclesiasticis,ut.iii.q.vi.c.i.puta
in crimine sacrilegii,uel quasi,ut extra de foro compe.c. cum
sit.&.c.conquestus,hodie uero in regno Franciæ iudex secula
ris cognoscit,& iudicat etiam de hoc crimine sacrilegii.Et ego
met Miles,quendam nomine Carolum de sancto Vincentio sa
crilegum insequendo curiæ supremæ Parisiensis arestum da-

tum anno domini MDxxxiii.die uero.viii.mensis Octob.iudicii mei confirmatorium pro sacrilegio in æde cathedrali sancti Stephani Anticidiorensis per eundem commisso in ablatione uasis sacre eucharistiæ,uitam laqueo terminare manda-
38 ui,& exequi feci iuxta legem sacrilegii.C.ad.l.iul.pecul.†Secundo,in crimine hæreseos quis etiam laicus sortitur forum iudicis eccle.ut.c.ad abolendam,&.c.excommunicamus, extra de hæretic.Hodie tamē iudex etiam secularis cognoscit de crimine hæreseos prout uidi a quatuor,aut quinque annis citra plures iudicio præpositi Parisien.igne Parisiis palam concrematos ex indulto domini nostri papæ ad expiationem prædicti criminis fere per omnem christianitatem nostris hisce tē-
39 poribus ingruentis.†Tertio,Ratione criminis in aliena iurisdictione commissi quis sortitur forum non suum: quia ibi, uel ubi inuenitur conuenietur reus, ut.iii.q.vi.c.i.& extra de rapto.c.i.extra de foro compe.c.postulasti,&.c.fi.&.C.ubi de crimi.agi.opor.i.& auct.Qua in prouincia eodem,ubi enim malum cōtingit ibi moriatur.ii.q.i.c.si peccauerit,& in.c.fi.Ibiq; latro figatur ubi grassatus est.l.capitaliū.§.famosos.ff.de pœnis.Et ubi delinquens inuenitur,ibi retineatur, ut.C.de cursu
40 public.lib.xii.l.iii.†Quarto,ratione criminis commissi alio tēpore cum ipse esset alterios iurisdictionis,ut.C.ad.l.cor.de falsi.l.siquis decurio.&de hoc dic ut not.in.c.fi.extra de foro cōpe.
41 †Sed pone quis cōuenitur super aliquo crimine coram nō suo iudice,ille negat deliquisse in iurisdictione illus,quæritur utrū ille iudex possit cognoscere,an in territorio eius deliquerit? dic quod sic,ar.ff.de iudic.l.siquis ex aliena,&.ff.ad municip. lege de iure,ibi Cum tamen quis negat incolam esse, apud eū præsidem prouinciæ agere debet,sub cuius cura est ea ciuitas, a qua uocatur ad munera,non apud eam, ex qua ipse se dicit oriundum esse:Idq; diuus Adrianus rescripsit in persona mulieris,quæ aliunde orta alibi nupta est,& extra de rescriptis.c.
42 delictus filius.†Quid autem,siquis conuenitur super maleficio coram non suo iudice in aliqua prouincia,in qua dicitur deliquisse,ipse uero negat se commisisse,num iudex cognoscere poterit,an deliquerit?Et uidetur quod sic,ut.d.aucte.Qua in prouincia,in princ.sed tamen ibi loquitur, quando iam de crimine constat,quod pateat dum dicit deliquerit,ar.C.ubi se nat.uel Claris.l.i.ubi dicitur deprehensus in crimine,& ita negari non potest.Sed primum uerius,ut iudex cognoscere pos-

sit,ut.d.c.dilectus filius,& idem in auct.ut nulli iudic.§.si quis &.ff.si quad.pau.fecis.dic.l.i.&.ff.de cur.bon.dando.l.ii. uide quæ dixi supra in commissione,super decreto informationum in uerbo,in subsidium iuris.Et Specul.in titu.de compet.iud.
43 aditio.†De delicto autem alibi commisso non potest quis con ueniri coram alio iudice,quam coram iudice delicti, secundũ Bart.in.l.si cui.§.fi.de accu.Idem Dy.per illum tex.Vbi caue-tur cum sacrilegium admissum esset,in aliqua prouincia, dein de in alia minus crimen,diuus Pius Pontio proconsuli rescri-pti,postquam cognouerit de crimine in sua prouincia admis-so,ut reum in eam prouinciam remitteret,ubi sacrilegium ad-misit,&.l iii.ff.de re milita.&.l.si quis filio.§.quod si quis,in fi. ff.de iniusto irri.& rupt.testa.hoc est,ut reus non possit puni-
44 ri per alium iudicem,quam loci delicti,†nisi reus sit ciuis hu-ius ciuitatis,in qua accusatur,tũc illo casu ratione originis de quouis delicto ubiq; terrarum commisso potest per iudicem originis puniri,quia altero,de tribus locis potest causa crimi-nalis tractari.s.ubi crimen est commissum,uel causa est inchoa ta,uel ubi reus deprehenditur habere domicilium,ut.l.i.C.ubi de crimine agi oport.†Ita quod delicta alibi commissa aggra-uant dilictum hic commissum,& faciunt quod acrius punia-tur reus,si sæpe.& sæpius alibi consuetus est facere huiusmodi furta,uel uulnerationes,aut tractatus,tunc acrius hic pro uno
45 delicto punietur.†nam duæ uices in delictis faciunt consue-
47 tudinem,ut.l.nemo deinceps.C.de Episc.audient.† hi qui bis aut sæpius uiolentiam perpetrasse conuincuntur constitutio-num diualium pœna tenentur,Iudicem uero nosse oportet,ꝙ graui infamia sit notandus,si uiolentiæ crimen apud se proba tum distulerit,seu omiserit,uel impunitate donauerit, aut mol liorem quam præstanda sit, pœnam protulerit.l.seruos.C.ad l.iul.de ui.& ego parisiis iudex eo sum usus contra Ioan. le hongre,alias Quezin qui cum a'communi populo mihi exhi-bitus esset,& furti de re leuissima accusatus quærẽdo, alia plu ra delicta enormia,& latrocinia reperi,ob quæ ad furcas mea sententia est damnatus,& ea sententia a supremo senatu pro-bata die.xiii.Iunii anno domini MDxxxiii.
B 48 ¶Per se autem dixit.}†Si sine interrogatione quis responde-rit pro interrogato habetur,ut.l.si sinc.ff.de interrogat. nec ẽt agitur ex stipulatione ut sit necesse præcedere interrogationẽ: sed ex prima causa,quam interrogationem ex confessione præ

49 sumit iudex præcessisse,†sic & si in instrumento aliquo inue-
nitur promissio,nam præsumitur interrogatio ut insti.de in-
50 utilib.stipu.§.si scriptum & gl.in.d.l.si fine.† Interrogatum.n.
non solum a prætore accipere debemus,sed etiam ab aduersa
51 rio.d.l.si fine.§.i.†etiā a patrono siue aduocato aduersarii, cui
forte aduersarius tenetur respondere,ut gl.d.l.si fine uerbo ab
aduersario,&.ff.ad.l.iul.de adu.l.si postulauerit.§. quæstioni,
&l.de ætate.§.qui interrogatus.§.de int.ac.

Dicta die.

GO Ioan.Solon præpositus &c.Ferdinandum Parasitum nobilis Desiderii Anippi famulum Lemouicensem [a] annis triginta nam tum, aut circiter,uti aiebat,iu.conclaue secretioris examinis accersi e carcere iussi,ab eoq; post iusiurandum exacte scisitatus sum causas prehēsionis,qua de causa,quove delatore in neruo esset obuinctus?

Qui insit se latere.

Qua die nouissime Anippus herus in parui cerui diuersorio Parisiis prandit,& quibuscum?

Insit nona die Octob.herum prandisse in illo parui cerui diuersorio cum gentili Girardo Milone amico etiam intimo,una cū Bernardo Thrasone, Claudio Caligula principis nostri authoritatis militibus.

Vbi illorum domicilium?quo se recipiant.

Insit quatuor ex illis idem habere hospitium Parisiis in uia ad sanctum Iacobū sub intersignio balistæ,& sex exactos menses,quibus Milo & Anippus,Thraso, & Caligula ibidem morarentur.

Qui sermones habiti, & quæ colloquia inter epulas Anippo & Miloni prandentibus in parui cerui diuersorio?

Insit ex tempore memorare non posse, quum uarii,& multi de uariis,& multis rebus.

An interloquendo inter eosdem non obtinuisse cau-

ſam in ſupremo ſenatu aduerſus Ioannem Plutum, Iulianum Xenium, aſtu & uerſutia magiſtri Chryſoſtomi Craſſi in eodem ſenatum aduocati explicauerit Milo, blaſphemiis indigne nominans Chriſtum: deierans inſuper, ac minitans ultionem iudiciis, addensq; Xenium, Plutũ, & Craſſum non alia, quam ſua dextera perituros ante effluxam hebdomadam?

Infit Milonem in eo prandio litis meminiſſe, & ſe in ea uictum inique, ac conqueſtum de aduerſariis Xenio & Pluto, atque maxime Craſſo, quo actore deciſa fuerat: propterea hos tres, ubi inueniret, male mulctaturum.

Cur ipſe Paraſitus Plutum, Xenium, & Craſſum non commonefeciſſet: quum ſciret Milonem in illorum mortem coniuraſſe, ac uitæ inſidiari?

Infit nunquam exiſtimaſſe Milonem tam temere rem confecturum, quam ipſe ira per citatus comminaretur.

Vbi Milo, Anippus, Caligula, & Bernardus die.x.menſis Octob. cœnauerunt?

Infit quatuor illos in diuerſorio Leonis argentei in uico ſancti Honorati ſimul cœnaſſe: quod Milo audiiſset quendam nobilem conterraneum, & amicum aduentaſse illicq; futurum.

Vtrum is nobilis illic eſset?

Infit non fuiſſe Verum Milonem reliquos tres precatum Anippum, Thraſonem, & Caligulam, ut ibi cœnarẽt, qui annuerunt.

Qua hora illinc diſceſſerint?

Infit ſub.ix.noctis horam.

Num meditatis inſidiis Milo, Anippus, Thraſo, Caligula illa hora Craſsum, Xenium, Plutum tranſituros iuxta crucem Titoueri obſeruauerunt prætereuntesq; inuaſerunt atque interemptos reliquerunt?

Infit tam atrox facinus ſe omnino ignorare.

Quin etiam rurſus a me ad uerum dicendum inuitatus ea lege, ut facile ueniam, & miſericordiam impetraret.

Infit lachrymans, atque suspirans sublatis in cœlum oculis,& manibus, quæ uera esse sciret, uel audisset re-censuisset.

Num Plutum,Xenium,Crassum ad crucem Tirroueri illa.x.die Octob.interemptos sciret?

Infit a multis audisse.

Num puderet tam manifesti mendacii?

Infit nihil esse pudendum.

Num assentiri uellet hero Miloni,Thrasoni,Caligulæ testibusq; elogii de tali homicidio concepti?

Infit nescire plane,quid eiusmodi testes dixerint. Itaq; rediit in carcerem.

A 1 LEmouicensem.}†Natio cuiusq; pronunciari debet.plerunque enim natio aut prouocat,aut deterret interestq; nostra scire nationem. nam præsumptum est quosdam bonos esse,quia nationis sunt non infamatæ,quosdam malos uideri,quia ea natione sunt,quæ magis infamis est.l.Quod si nolit.§.qui mancipia.ff.de ædilic.edict.

Dicta die.

BErnardum Thrasonem principis nostri militem Heluentium.xxx.ann.& errorem,uti inquibat,e carcere ad secretũ tribunal huiusce præpositurae uocatum data fide de dicenda, & cõfitenda ueritate hoc modo rogaui: Quis te reum fecit? quo accusante detrusus sis in custodiam? quibus'ue indiciis concepta in te & alios coniuratores elogia? Nescio sane,respondit:hoc solum affirmabo, quod certissimum est,inique me in uincula pertractum,indigne,nec ꝓ meis in Remp.fortiter gestis tractari.

Si nosceret Milonem,& a quo tempore?

Noscere se fatetur quum uisu,tum cõsuetudine:quod cum eo,& Anippo in hospitio balistæ in uico ad sanctum Iacobum tres menses,aut paulominus egerit.

Vbinam prehensus fuisset.

Heduis [a] se prehensum a loci lictoribus, deinde adductum, & in carcerem intrusum die. xv. Ianuarii.

Quæ abitionis caussa ab hac urbe Lutetiana, & a quo tempore Heduos accesserat?

Parisiis soluisse se uisendæ ciuitatis gratia mẽse Octob. nouissime diem tamen non tenere.

Num prandio ad fuisset in diuersorio parui cerui Parisiis cum Milone, & Anippo, & quæ inuicem inter se sunt collocuti?

Eodem mense Octob. cum Milone, Anippo, & Claudio Caligula principis legionario, & collega in illo diuersorio parui cerui prandisse non inficiatus est, cæterũ immemor colloquiorum ultro citroq; habitorum.

Num illo prandio excitatus est sermo de quadam cõtrouersia in supremo consessu iactata inter Milonem, & Iulianum Xenium, Ioannem Plutum, in qua ipse Milo industria, & accumine Chrysostomi Crassi in eodem consessu patroni uictus fuerat.

Excitatum affirmauit, atq; adeo, ut Milo non sit ueritus huius tam iniusti flagitii ultionem promittere.

Num Milo illos Xenium, Plutum, & Crassum primo quoque tempore, etiam ante finitam hebdomadam occisurum iactari.

Id a Milone iactatum putare se respondit, iactantemq; tum monuisse deum ultorem fore, qui iniuriarum omnium æquus est uindex, atq; optimus.

Vtrum. x. die Octob. ipse inuitatus sit cum Desiderio Anippo, Claudio Caligula ad cœnam in diuersorio Leonis argentei Parisiis in uico sancti Honorati, & quæ fuit inuitandi causa?

Inficiari non posse quin cœnauerit illa die cum Milone, Anippo, nonnullisq; aliis in dicto diuersorio quos illo omnes, ut fit, perduxerat insignis uini fama. Nã illic ferebatur uinum uenire ipso nectare, potuq; deorum suauius.

An peracta cœna circa horam nonam ipse cum Milone,

lone, Anippo, aliisq; conuiuis per insidias quasi facto agmine irruistis in magistrum Chrysostomum supremæ curiæ patronum, Dionysium Dauum eius seruum, Ioannem Plutum negotiatorem, Iulianum Xenium ciues omnes Lutetianos iuxta crucem Tirouerii: nec cedendi finem feceritis, quandiu sensistis spirare?

Tum ad hæc rogata hæsitans, cunctabundus, impallescens, ac sursum aspiciens negat huic cædi interfuisse, nec recusat laqueo suspendi, si tanti sceleris conscius comperiatur.

Num sciat Crassum, Xenium, Plutum his uulneribus interiisse?

Illos unquam aut uidisse, aut cognouisse [b] it inficias: nisiq; ita sit supplicium quanuis inauditum, & durum subire non detrectat.

Hunc quum certis signis, atque argumentis necis participem intelligerem, quo facilius ad confessionem perducerem, ignosciturum illi me spopondi, ac ueniam daturum, nec summo iure cum eo usurum: sed misericordia, [c] & æquitate, quod sperarem illum ad frugem rediturum, antea non peccasse, nec postea peccaturum. A.

Ipse lachrymis oppletus, flens, eiulans in me conuersus orat iunctis manibus, genibusq; flexis ueniam, & uitam: quod si concederem, nihil me celaret.

Quod quum tribuissem, fatetur illius diei hora nona exisse, una cum Milone, Anippo, Caligula, diuersorium leonis argentei: eundo, Milonem dixisse sibi Crassum, Xenium, & Plutum obseruatos, breuiq; hac redituros a cœna: orasse præterea comites, ne se desererent: ac implorasse eorum auxilium ad eosdem cædendos [d] Crassum, Xenium, & Plutum eam gratiam in perpetuum habiturum, deinde id omnes denegasse, sed tantum promisisse opem & illum pro uirili summa defensuros, si qui ei uim afferrent. Puncto temporis Crassum, Xenium, Plutum iuxta crucem Tirouerii famulo Crassi ante eos facem accensam gestante præteriisse: Atque in illos, ubi primum conspexit

Milonem stricto ense ac uibrato cucurrisse, quoscunque potuit, atigisse: qui quum fortiter resisteret Dauus Crassi famulus educto pariter gladio, una omnes, qui bene uellemus Miloni, furore concitos in Dauum, Crassum, Xenium, & Plutum inuolasse, uibrasse, prostrasse, humi prostratos uulnerasse,[c] demum occurrentibus, & lumen afferentibus uicinis nos hinc mouisse, aufugisseq; præcipites: sequenti die ante lucem migrasse Rothomagum ubi prehensus esset.

Num credere uellet testimoniis aduersus eum, & socios dictis?

Non crediturum se prius respōdit, quam testes cognouisset. Et hæc quidem locutus, ac confessus rediit in carcerem.

A 1 Heduis.} † Quæritur si iudex Hedoensis aliquam suscepit notitiam de delicto aduersus reum remissum, an iudex, ad quem est remissus reus habeat stare his, quæ facta sunt a iudice remittente, & illius processui consentire? Dic quod non, sed potest de nouo facere processum & de nouo crimen examinare, ut in textu, & secundum quod ei uidebitur poterit reum punire, ut in authen. de sanctiss. episcopis. §.
2 si uero crimen, colla. ix. † nec confessio facta coram iudice incompetenti prodest ad aliquem condemnandum, ut. l. ii. C. si a non compet. iudic. & extra de iudic. cap. at si clerici. Barto. in l. diuus. ff. de custo. reo. & supra dixi. §. Ioannes Vlpianus, in uerbo rogamus, circa finem.

B 3 ¶ Aut cognouisse} † Hic enim reus est in aperto mendacio ut infra patebit, ideo quæritur an pro temporali uita alicuius sit mentiendum? dic quod non secundum Hieron. Nam cū Abraham descendēs in Aegyptum rogasset Sarram, ut sororem eius se esse mentiretur, dicens noui quidem quod pulcra sis mulier & quod cū te uiderint Aegyptii, & dicturi sunt, uxor illius est & interficient me, seruabuntq; te. dic ergo obsecro te, & uiuat anima mea ob gratiam tui, sed Abraham non mendacium dixit, sed uerum taceri uoluit, ut. c. utilem. xxii. q. ii. nunquam ergo pro cuiusq; tēporali uita mētiēdū est, nec qualibet fallacia uita alicuius defendēda est. c. oē genus ut. c. siqs ad te dic. xxii.

q.ii.†rea enim mens ream linguam facere non debet,ut.c.quæritur.§.episcopus uero.d.xxii.q.ii.uide totam.quæstio.

5 ℭMisericordia }†Temporibus enim in res negatorias cõsumptis serius ad misericordiam quis redit.l. quis sit fugitiuus.§. erronem.ff.de edilic.edic.

D6 ℭAuxilium ad eosdem cædendos.}†Vbi aliqui habuerũt colloquium,& tractatum Parisiis de occidendo aliquos, licet nõ sint iurisdictionis iudicis in prouincia,in qua tractauerunt de homicidio,possunt tamen puniri de homicidio per eos postea admisso per iudicem loci,in quo tractauerunt,licet alibi occiderint,per tex.& Barto.in.l.& si amicis.§.i.ff.ad legem.iul.de adult.ibi,sed & si in domum aliquam soliti fuerint conuenire ad tractandum de adulterio,&c.unde istud delictum habet necessariam causam ad sui principium,uidelicet ad tractatum.

7 Igitur ad eum refertur,†& de principio iudicamus sicut de fine.l.damni.l.i.§.sabini.ff.de dãno infec.ubi dicitur, quod ubi finis habet necessariam consequentiam ad principium inspici

8 mus principium.†Itaque ubi tractatus est habitus de occidendo aliquos postea occiderunt,præsumitur quod fuerint secuti tractatum,& quod ita fuit ordinatum inter ipsos, licet testes de fine ordinationis dicant se nescire,ad hoc facit quod nota Bar.in.l.qui aliena.§.cum itaq;,& Bald.in.l.multum interest. col.viii.C.si quis alteri,uel sibi.Idem Bar.in.l.si ut proponitur ff.de fideiuss.

E9 ℭVulnerasse.}†Hic reus sponte confitetur crimen sine tormẽtis,quæ confessio præiudicat,& sufficit unica confessio, nec est opus quod reiteretur,ut not.in glo.& Bar.l.i.§. quæstioni, in prin.ff.de.q.& idem Bar.in l.i.nu.v.ff.de cust.& exhib.reo.

10 interrogatus est autem de se,& sociis simul,†ideo est notandum,quod quando quis interrogatur de se & confitetur,tunc talis confessio est ualidior sine tormentis,q̃ cum tormentis,ut

11 d.l.i.§.si quis ultro.ff.de.qõ.†Quãdoq; autem quis interrogatur de alio tantum,& tunc esset ualidior confessio facta cũ tormentis,ut in auct.de testi.§.i.&.l.cum probatio.§.i.ff.de testib.

12 †Quandoq; quis de se,& aliis interrogatur simul,ut hic,tunc debilior est confessio cum tormentis,secundum Bar.in.d.l.i.§.

13 quæstion.ff.de qõ.†an autem confessioni rei adhibendi sint testes?respon.quod non uidetur necesse cum actis sine testibus

14 sit credendum,argu.C.de dona.l.in donationibus.†Sed tutius est,quod adhibeantur saltem duo testes, ut.ff.de testi.l.ubi.

15 †Sufficit ergo alterum,ut quis ſponte confiteatur crimen , uel
16 ſit teſtibus ſuperatus,ut.l.qui ſententiam.C.de pœnis.† Nam
ubi quis metu probationum profitetur crimen,talis habetur p
conuicto,ut.d.gl.in.c.ſi quis preſbyter in uerbo,cõfesſi.xxiiii.
17 diſt.†Interrogatus ergo ſponte confitens delictum a ſe comiſ-
ſum,communis eſt opinio,quod ſtatim eſt carcerandus,& ſine
alia probatione uel præſumptione damnandus,ut.C.de pœnis
18 l.cum reis,&.ff.de cuſto.reo.l.ſi confeſſus,†& ſtatim condem
natio exequenda in graui crimine,ut.l.1.in princi.ff.de cuſto.
reo.&.l.fi.eod.& melius in.l.ſi quis in hoc genus.C.de epiſco.
19 & cleric.†niſi in caſu,quando ſeuerior pœna eſt imponenda
iuſſu principis ultra modum regularem.Nam tunc plus differ
tur.ſ.per.xxx.dies an interim princeps uelit mitigare pœnam
20 lege ſi uindicari C.de pœnis.†quantum uero ad actionem le-
gis aquiliæ,ſi damnum quis per iniuriã dediſſe probetur,quod
negat,dupli procedit condemnatio, ut.l.contra negantem.C.
ad.l.aquil.& arg.auct.contra qui propriam.C.de non nu.pec.
21 & lege inde Neratius.§ fi.ff.ad.l.aqui.†& ideo propter inficia
tionem creſcit condemnatio,ut inſti.de oblig.quæ ex quaſi cõ
22 trac.§.fi.&.d.l.contra negantem,†& uenit etiam quis punien
dus ratione mendacii.l.pen.ff.de rei uindic.&.C. qui potio.in
pigno.habebantur,auct.Item poſſeſſor,& gloſ.in.d.auct.con-
23 tra qui propriam.†Si uero reus negauit primo,& poſtea confi
tetur,antequam conuincatur de mendacio,euitat pœnam du
pli.Ita tenet Bar.& Bal.in.d.auct. contra qui propriam C.de
24 non numerat.pec.†interrogatus ergo in iudicio ex ſua reſpon
ſione,uel confitendo,uel mentiendo ſeſe onerat.l.iii.ff.de inter
25 rogat.actio.†Confeſſus itaq; pro iudicato eſt quia quodãmo-
do ſua ſententia damnatur.l.i.ff.de confeſſ.proprie tamen non
26 damnatur,†quia nemo in ſua cauſa ius ſibi dicere poteſt , ut.l.
27 i.C.ne quis in ſua cauſa iudic.uel ius ſib.dic. † improprie uero
damnatur ſua ſententia,ut.l.quæſtionem,quæ eſt fi.C.de fidei
28 commiſ.ibi,& eum ad ſatisfactionem compelli,† cum ipſe ſibi
iudex,& teſtis inueniatur,cuius religio,& fides a fideicommiſ
ſario electa eſt,nullis teſtibus,nullisq; aliis aduenticiis proba-
tionibus requiſitis,&.l.poſt rem.ff de re iudic. &.l.fi.ff. de ceſ
29 ſio.bono.&.C.de exce.rei iudi.l.fi.†Confesſiones igitur in iure
pro iudicatis haberi placet, quare ſine cauſa deſiderare quis
non debet recedi a confesſione ſua,cum pro iudicato habea-
tur,lege una.C.de confeſſ.qui tamen errat in facto,non uide-

tur fateri,si probet contra usq; ad sententiam,post sententiam uero non est exceptioni,& reuocationi locus: † nec redditur iudicium retro nullum ex erronea confessione,cum sit irreuocabilis,lege cum putarem.ff.familiæ herscic.& lege error.C.de iuris & facti ignoran.sed hoc in ciuilibus,ut dictis iuribus.
31 †sic etiam in criminalibus hoc idem obseruatur, maxime in actione legis aquiliæ, cum si quis confessus fuerit hominem occidisse,licet non occiderit,si tamen occisus sit homo,ex cõfessione sua tenetur.l si is.ff.de confes.& hoc si interrogetur
32 in iure ut supra dixi.†Dicuntur autem intertogationes, & cõfessiones fieri in iure ubicunque fiunt coram iudice, licet pro tribunali non sedeat.eius enim eum solum locum esse constat, ubi iuris dicendi,uel iudicandi gratia consistat,uel si domi,uel in itinere,hoc agat,ut.l.uoluit prætor.§.quod ait prætor.ff.de
33 interroga.actio.† hoc tamen uerum in his,& similibus, quæ causæ cognitionẽ non requirunt secundum Cy.in.l.i.C.de cõ
34 fess.in.iii.alias.iiii.q.†Quæritur an in atrocioribus delictis falsa cõfessio facta per reum de homicidio perpetrato noceat,ad hoc ut ex delicto possit condemnari,quia perseuerauit in confessione? Dic quod sola confessio non nocet, nec potest quis ex ea condemnari nisi supersint alia indicia, aut probationes, ut.l.i.§.si quis ultro.ff.de qõ.unde si ex tali confessione reus esset condemnatus per iudicem postea ei qui nocens putabatur,ratio innocentiæ constiterit,iudicẽ scribere principi oportet,ut restituatur reus,cum ipse præses prouinciæ restituere nõ
35 possit.†cum nec etiam pecuniariam suam sententiam reuocare possit,ut.d.§.ultro,in fin.

Dicta die.

Oram nobis prænominatis præposito &c.in dicto conclaue consilii exhibitus est a suo carcere, Andreas Irus cerdo Parisiensis, ætatis uiginti sex annorum, ut dicit præstito iuramento interrogatus super causis suæ exhibitionis, & prehensionis.

Dixit se inscium.

Si agnoscat nobiles Girardum Milonem, Desiderium

Anippum, Bernardum, Thrasonem, Claudium Caligulã, Egidium Gnatonem, Ferdinandum Parasitum, Henricum Nebulonem, & Iachum Ebrionem, & a quo tempore.

Dixit illos non cognouisse præter Girardum Milonẽ, quem uisu tantum cognouit a tribus diebus, quod eius nomine baiulauit certas sarcinulas ab hoc tempore a qua dam cymba ex flumine Sequana in hospitium, & cauponã balistæ uico sancti Iacobi, prouectura quarum non est ad huc præmium consecutus, cum sciret illum a paucis diebus esse in alia caupona sub intersignio leonis argentei ui co sancti Honorati Parisiis, illuc se transtulit pecuniæ po scendæ causa, quam cum sibi soluere renuisset eum per uicum sequebatur reposcens debitum, hoc tempore fere circa horam nonam uespertinam uidit eundem Milonẽ, & nonnullos alios sibi ignotos ensibus strictis in quosdam prætereuntes insultare: quo uiso timore perterritus, ipse fugere cœpit [a] baculum ligneum tantum manu gerens, nec abhinc uidit prælibatum Milonem. Si sciat prædictum Milonem aliquos tunc occidisse & si ipse præsens erat.

Dixit nequaquam uidisse, omnibus se super hoc depo nere uolentibus submittere uelle. Et plus nec alias dixit. ideo remissus ad suum carcerem.

Interrogatis reis iubet iudex interrogationis acta regiis procuratori, & aduocato, edi, [b] qui si crimen sola reorum confessione probatum iri compererint, accusatoribus eadem illa acta exhibebunt, ut uideant, an ex his ius sibi reddi uelint. Quare si uterq; publicus, & priuatus persecutor in confessione reorum statum causæ, ac litis summam ponent, petitionem suam seorsum libello proferẽt, præstitutoq; die rei per extenuationem respondebunt. Contra uero ubi rei crimen inficiantur, uel accusatores ex confessis ius sibi metiendum nolint rei extra ordinem pagũtur, reuocantur indices, & cum reis committuntur sequenti forma.

Testium uocatio, siue recolamentum.

FVgere cœpit.}†Iſte Andreas Irus uidetur audiri debere ad probandas ſuas defenſiones antequam procedatur ad ulteriora,cum de facili hoc fieri poſſit,cum hic agatur de damno irreparabili,ſecundum ea,quæ not.in.l. ii ff.de app.recipien.ar.xx.affert illud ſtatuti regii nouiſſimi,
2 atr.cl.†Vbi igitur crimen non eſt probatum plene,uel ſemiplene per informationes,neq; per confeſſionem,adeo quod æquũ ſit reum iuſtificari per ſuas defenſiones,ad hoc debet admitti, quia defenſio eſt de iure diuino,& naturali,& humano permiſſa,& debet iudex concedere dari copiam titulorum, & reſpõſionis reo,ut.c.qualiter & quando,le.ii § debet,extra de accuſatoribus,&.l.is apud quem,cum ibi nota.C.de ædendo.
B 3 ℭEdi.}†Ideo eduntur fiſco,ut ſi rei profiteantur ſcelus ex cõfeſſionibus,idem fiſcus ius ſumere poſſit ſine repetitione , & confrontatione teſtium.Nam ſufficit alterum de duobus , aut uoce propria uitium,ſcelusq; reos confiteri,aut teſtibus ſupe-
4 rari.l.qui ſententiam C.de pœ.†Ideo ſi uoce propria quis metu probationum profitetur crimen, habere pro conuicto,ut.c. ſi quis preſby.in glo.in uerb.confeſſi.xxiiii.diſtĩ.tunc etiã debent ædi confeſſiones conquerentibus cã dãdi libellũ.ſ.cõclu
5 ſiones in obnoxios, † quia in cauſa criminali, quæ eſt magni ponderis,uel præiudicii,debet dari libellus in ſcriptis ut.l.ſi filius,& ibi Barto.ff.de iud.&.l.ſi iudex.ff.de uar.& extra ord.
6 cogni.& inſtitu.de obli.quæ ex quaſi delicto in princi.†Et ſic quilibet dabit libellum ad ſuos fines.ſ.fiſcus ad finem publici intereſſe,ut.l.omnes,de delato.lib.x.C.&.l.fina.C.de iniur.
7 †& delatores ad finem priuatum,ut.l.licitatio.§.quod illicite ff.de publi.& uecti.&.§.pœna,in fi.inſtituta de iniur.&.l.i.§.
8 ſpectat.ff.eodem.†Si uero rei inueniantur minus profeſſi,conquerentes uel fiſcus poſſunt poſtulare teſtium confrontationẽ reis faciendam,cum primum non uideatur eis ſufficere.Quadrat ſtatutum nouiſſi.domini noſtri regis Franciſci art.cxlvii.
9 †Et ad id facit.l.omnes,de delato.li.x.C.ubi cauetur id quod in caſum cecidit ex delicto,& legibus,& recto iuris ordine fiſci aduocatis agentibus uindicari debet,pœna contrafacienti
10 imminente & ſtatu.art.cxlviii.† Nam defenſiores uti debent extenuatione ad minuendam cauſam.c.nullus.iii.q.iiii.ad ſupra dicta Quadrat ſtatutum ar.cxlix.& ar.cli.

Die decimooctauo mensis Ianuarii anno domini M D X L.

Me Ioanne Vlpiano domini præpositi Parisiensis uicario in conclaue consilii forensis reuocatus [a] comparuit Appelles Cous pictor in uico sancti Honorati pingens, primus testis in elogio, instantibus dictis conquerentibus concepto contra dictos reos carcere inclusos, examinatus, qui iuramento, in talibus requisito & assueto, præstito, testimonium quod in illo elogio dixerat attente auditum & accurate intellectum, quemadmodum affirmabat, ita auxit, ut diceret audisse dictum defunctum magistrum Chrysostomũ Crassum, dum uapularet, clamantem, ac uociferantem, domine Milo quid unquam in te commisi, quid feci, aut cõmerui, quid me cædis uel concutis? Percussores uero nõ nouit, uorum blasphemias in deum Opti. max. sæpius iteratas tunc audiuit. Cætera conueniunt, nihilq; uel addidit, uel detraxit superioribus.

A 1 REuocatus.} †Possunt testes repeti parte absente & nõ uocata, per iudicem ordinarium, quando fuerunt per alium auditi, & examinati nec poterit opponi, quod iam testimonium suum dederint, ut. l. fi. quæ non reperitur alibi secundum Pau. de cast. C. de testib. iuncta glos. ibi in uerbo iterum. Et denuo iurabunt, ut ibidem. & ideo hoc obseruatur
2 de consuetudine, ut ex integro audiantur testes, † quia nõ omnes ex fide bona elogia conscribere compertum est. l. diuus. ff.
3 de custo. reo †In criminalibus uero, in quibus maius est periculum, & pœna in supplicio consistit supra relegationem omnibus modis testes apud iudices representantur, & quæ sunt eis cognita edocere debent, ubi & tormentorum forsan erit opus, & omnibus aliis obseruationibus, ut. s. expectent quandiu testimonium reddant sumptibus producentis, ut in auct. de test. §. & quoniam, iuncta glo. in uerbo obseruationibus col. vii. l. & quoniam &, auct. apud eloquentissimum. C. de fide. instr.
4 †nec alteri potest iudici repetitio delegari. Nam causæ me

ti,uel mixti imperii non possunt delegari,ut.l.i.ff. de offi.eius
cui mandat.est iurisdict.†Quod tamen uerum est, nisi ex iusta
causa,ut puta si testes sint alterius territorii,uel nisi iudex eēt
impeditus iusto impedimento infirmitatis, uel absentiæ, uel
alia iustissima causa,quia tunc posset demandari alteri iudici
testium examinatio,& ualeret secundum Ange. de malefic.in
uerbo qui iudex.statuit terminum,nu.23.alleg.Cyn. & Bal.in
6 d.auct.apud eloquentissimum.C.de fide instr.†ubi etiam sit te-
stis abest, uidetur quod iudex ad eum mittere debet aliquem
de suis ministris ad recipiendum iuramentum testis, & deposi
tionem.Nam reuocari testem testificandi causa onerosum eēt,
quippe sæpe cum magna captione a rebus nostris reuocamur,
& est iniquum,damnosum cuique esse officium.l.sed si quis ex
signatoribus ff.quemadmod.testa.aper.&.C.de episcopis, &
7 cleric.auct.sed iudex.†uel potest iudex committere examen
testis iudici illius terræ.ut glos.in.d.l. sed si quis ex signatori-
bus,in uerbo,sua,& in aucte.de testibus.§.& quoniam, coll.vi.
8 †Et hoc in ciuilibus,in criminalibus autem secus,quia in crimi
nali causa testes omnibus modis apud iudicem repræsentandi
sunt ubi forsan & tormentorum opus erit, & aliis obseruatio.
ut.d.§.& quoniam,in fi.&.d.aucte.apud eloquentissimum.C.
9 de fi.instr.†hoc intellige,quando confrōtationibus, siue com-
missionibus testium est opus,secus uero,quo ad simplex exa-
men testium,quod alteri iudici potest committi secundum di-
10 cta Angel.de malefic.præallegata.†Et aduertendum est,quod
ubi testis fuit primo examinatus,& in repetitione detrahit a
sua prima depositiōe,uel uarie loquitur,primo dicto testis cre
dendum est,& non secundo in contrarium prolato, ut.c.per
tuas,extra de proba.ibi minus indignum est,ut quod sua quis-
que uoce dilucide protestatus est,id in eūdem casum proprio
ualeat testimonio infirmare,&.l generaliter.C.de non numera
ta pecun.& glos.in dicto capitulo per tuas, in uerbo infirma-
11 re.†Et ideo testis,qui falso,uel uarie testimoniū dicit,uel utri-
que parti prodiderit,a iudice competēter punitur,ut.iiii.q.iii.
12 c.si testes.§.qui falso.†Dic quod causæ meri imperii ubi extra
ordinariæ proceditur quantum ad cognitionem causæ.s.quo
ad interrogatoria,possunt legato committi,non autem quan-
tum ad decisio.causæ,ut tex.for.in.l.solet.ff.de offic. proconf.
& leg.ubi dicit tex.Solet etiam custodiarum cognitionem mā
dare legatis.s.ut præauditas custodias ad se remittunt innocē

tem ipse liberet. Sed hoc genus mandati extraordinarium est
13 †Nec enim potest quis gladii potestatem sibi datam uel cuipiam alterius correctionis ad alium transferre. Nec liberandi igitur reos ius habet cum accusari apud eum non possunt, ut
14 l.diuus.ff.de custo.& exhib.reorum.†Ideo ubi testes fuerunt primo examinati in informationibus per irenarcham, aut graffarium, ut supra in tex.post interrogatorium reorum per iudicem factum, nisi rei fateantur delictum, debent iterum dicti testes a iudice audiri,& repeti siue recoli absente reo accusato ut
15 l.diuus la.ii.ff.de cust.& exhi.re.†Nã iudex nõ hẽt stare his, q̃ per alium, quam per se facta sunt, ut in auct.de sanctis.episco.
16 §.si uero crimen col.nona.†Exigitq; iudex de nouo a testibus iusiurandum, dataq; est iudici licentia recipiendi iuramẽta testium in absentia partis delatæ, siue accusatæ, quo ad instructionem processus secundum Bal.in.d.l.si quando.C.de testibus, allega.in argumen.leg.hærennius in principio.ff.de eui-
17 ctionibus.†sine quo iuramento fides testibus adhiberi nõ pos-
18 set leg.iusiurandi.C.de testibus.†Et post præstitum iuramentum iudex habens præmanibus informationes legit, siue recolit, aut repetit depositionem cuiuslibet testis in eius præsentia separatim ab aliis,& in secreto, ne unius depositio per aliã fabricetur, ut per Danielem inductum est, ut ca.nos.§.item Daniel.ii.q.vii.& Daniel.xiii.c.& Spe.in titu.de teste.§. nunc tractandum, in princip.& supra dixi in.§.querimonia in uerbis finalibus, in glos.uerbo separatim. Idem ex constitutione nouis-
19 sima ar.cliii.†Et si dicti testes in sua repetitione aut recolamẽto, aliquid addant, uel detrahant a prima depositione releuãt aut agrauant reos accusatos, ut.c.per tuas,& ibi Abb.extra de
20 testib.†Nam possunt corrigere dicta,& depositiones suas a prima depositione ante publicationem,& confrontationem, nec habent docere de errore, ut Abb.in.c.præterea, extra de testi-
21 bus.cogend.†uel antequam testes locuti fuerint cum parte ꝓducente secundum Innocen.in.c.cum dilecti, extra de accu-
22 sat.†Et eadem die qua deposuerunt possunt se corrigere prius quam fuerint locuti cum altera parte, secus autem ex interuallo, ut auct.atqui semel, in glo.in uerb.productionem.C. de proba.&.c.præterea si testes.§.fi.extra de testib.cogend. ubi cauetur, quorum testimonia si quandoque non studiose, sed in proferendo errauerint,& se incontinenti correxerint, reprobari
23 non debent.†Secus autem erit, si correctioni suæ interposue-

int interuallum,& glos.ibidem in uerbo, incontinenti, dicit quod in eadem instantia iudicii, antequam loquatur testis par tibus, uel antequam recedat a præsentia iudicis, potest corrige re dictum suum: quia postea subornatus præsumitur, & quod hoc posset intelligi habito respectu ad qualitatem personæ ut
24 sic possit corrigere, uel addere, etiam ex interuallo. † Qualiter autem intelligatur incontinenti dicta glos.all. lege continuus actus.ff.de uerb.oblig.&.ff.de adul.l.quod ait lex.§.ult.
25 in fine.& extra de elect.c.quia propter.† Iudex tamen circa dictum testis debet diligenter attendere modum,& causam cor
26 rectionis, ut.d.c.cum dilecti,&.d.c.præterea.† Nam nisi iudex cognoscat testem probabiliter se posse corrigere, testis incidit in suspicionem,& uacillationem, ut lege in testibus.ff.de testi.
27 † Et tũc testis efficitur de foro iudicis, coram quo testificatur, quia ubi inuenitur periurus testis in officiis testificationis, nõ habet aliquod priuilegium, nec immunitatem propter quam possit euitare pœnam pro motu iudicis imponẽdam, ut.l.nul
28 lum.C.de testi.† aut quin torqueatur, ut.d.auct.apud eloquen
29 tissimum.C.de fide instrumentorum.† Nam in libero etiã homine in testimonio uacillante quæstionem haberi oportet, ut
30 l.ex libero.ff.de.q.† uel cum facto interfuisse dicitur qui alias
31 interfuisse diffitetur, ut lege unius.ff.eod.† Graffarius autẽ debet omnia conscribere, ut.c.quoniam contra falsam, extra de
32 prob.† Etiam scribere qualitatem uacillationis, ut quia testis
33 trepidauit, uel mutauit colorem in facie.† Omnia ista sunt signa quasi falsi testimonii, ut Innocen.in.d.cap.quoniam contra falsam,& Bald.in.l.presbyteri.C.de episcop.& cleric.
34 †& aliter hoc relinquitur arbitrio iudicis inquirendum, ut.ff.
35 de q̃st.l.de minore.§ tormenta.† Plura autem indicia non requiruntur ad hoc ut testis torqueatur, dum modo subsit iusta causa.s.quod sit uilis persona.Bald.in.l.milites.C.de.q.alle.l.in
36 terrogari, eodem,† uel ꝙ testis uacillet, ut Dy.in.c. sine culpa
37 de reg.iur.in.vi.† Vel quod testis præsumatur scire ueritatem, quam tacet, ut.ff.de adul.l.si postulauerit.§. pe.l.fi.C.ad.l.cor
38 ne.de sica.† Non autem uenit testis alius torquendus conuincendi mendacii, aut ueritatis gratia, nisi cum facto interuenisse
39 dicitur ut.d.l.unius.ff.de quæstio.† quod si testis torqueatur, statur ultimo eius dicto cum tormentis habito, ut Bar.in.l.eos
40 qui.ff.de fal.ratio suadet,† quia quæ tormentis,& igne fatigatus dicit, aut fatetur reus, ueritas ipsa dici uidetur, si perseueret

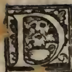
etiam si testis in alium torqueatur, ut testis. ut glo. in. l. edictũ.
41 ff. de quæstio. † Sed quæro, quid si testis dicat aliter dictum q̃ scriptum, cui magis sit credendũ an graffario, an testi? Dic q̃d unus ex testibus necessariis ascriptis instrumento contradicẽs facit instrumentum uacillare, ut. l. i. §. fi. ff. quemad. testa. aper.
42 † Vnus ergo testis. auditur, ut cap. cum glo. in uer. clerici, extra
43 de procurato. † & uxor unius indicit suspicionem, ut. l. Theopompus. ff. de dot. prælegat. nisi sint alii testes sufficientes, ut
44 glo. in. d. l. i. §. fi. ff. quemadmodum test. aper. † Scripturæ ergo ueritas, si res poposcerit per ipsum debet probari auctorem. s.
45 tabellionem. l. si quis decurio. C. d. leg. cor. de fals. † Alias cum tabellio sit iuratus, cum eius scriptura inuenitur in actis publicis circa iudicia licet non habeat testium subscriptionem creditur ei, ut. C. de fide instru. auct. ad hæc. & glo. in. c. quoniam cõ
46 tra falsam extra de probat. † & hodie de consuetudine ad abundantiorem cautelam iudices solent imo tenentur acta, & processus criminales signi sui, aut chirographi munimine cõprobare una cum scriba, aut graffario.

Vcius Licinius tonsor Parisiis in uia sancti Honorati tonstrinam. incolens sub intersignio elementorum, in dicto elogio testificatus secum loco, uocatus adfuit in illo consilii. conclaue: Cui post sacramentum legitimum, & tactis sacro sanctis Dei euãgeliis solenne, recitatum est testimonium, ex quo detraxit, quod non recordaretur,[a] an Dauus in testatione nominatus, restiterit insultantibus reis gladium uibrans licet eductum uiderit. In reliquis sibi conuenit.

Laudius Cornelius in foro parisiensi procurator in quadriuio Guillorio habitans tertius elogii testis die ei præscripta in iudicium uenit, ac illic lectorum, quæ inquisitori paulo ante dixerat nihil immutauit, perstititq; in sua sententia constans, & iuratus.

Auid Damas clericus, siue Amanuensis superioris Cornelii quartus testis in elogio eadem ratione, qua alii testes in iure stans, eadem fuit cõstantia in testimonio a me perlecto diligenter, & ab eo exactius intellecto deierans, utique ueris constare.

Reuocati testes deinde committuntur cum reis eo modo.

Testium cum reis commissio, siue confrontatio. Die xix. Ianuarii anno domini M D X L.

A 1 NOn recordaretur.} † Testis in sua repetitione dicẽs nõ recordari, non propter hoc uitiat eius primam depositionem, imo ualet, quia nihil detrahit, ut. l. cum preci bus. C. de proba. & Bar. in. l. in exercendis. C. de fid. instr. & gl. in. l. i. in. fi. C. quemad. testa. aper.

Oram me Ioanne Vlpiano domini præpositi Parisini uicario [a] in loco ubi rei in uinculis interrogantur, Iacchus Ebrio nobilis Girardi Milonis famulus commissus est [b] cum appelle Coo primo teste in elogio, aduersus eum Girardũ cæterosq; maleficii reos, confecto, & a me delato iureiurando rogatus, utrum testem cognosceret, haberetq; quod in eum diceret, incusaretq; [c] intestabilem.

Dixit dictum testem agnoscere hominem siquidem fidei labefactatæ, & in alio iudicio, uti a pluribus acceperat, periurii notatum: [d] ad hæc sodalem, affinem. & amicum defuncti Crassi, atque hæredem, denique eiusmodi, ut illius testatio pondus minime habeat.

Contra rogatus ac iuratus Apelles, num cognosceret dictum reum Ebrionem, uerumq; is loqueretur?

Dixit de facie tantum sibi notum: unum ex illis aduersus quos hisce diebus testatus fuerit imberbem, bipertitis

caligis, & bicoloribus: sed ab eo nullum ex defunctis, quãtum uidit, percussum. Cæterum quod ad periurium attinet commentitium & fictum: uirum se probum, omnibus probis probatum, nec unquam ulla labe, etiam minima denigratum.

Hoc peracto, quod denunciato testimonio uocatus, ac reuocatus in iudicio dixerat, recitatur:[e] in quo, sacramento obstrictus, perseuerauit, nihil uel addito uel detracto, reclamat reus testem mentitum: in cæde non fuisse cum Milone, Anippo, & aliis per eum nominatis.

Apelles perstat in testatione eo dimissus est ad sua negotia.

Similiter cum Lucio Licinio secundo loco testificato Ebrio commissus, ac post sacramentum interrogatus, utrũ agnosceret præsentem Licinium, haberetq́;, quo illius testimonium eleuaret.

Respondit illum sibi numeris omnibus incognitum propterea reprobare non posse.[f]

Vicisſim Lucius post sacramentum de uero dicendo ne'ue suo testimonio reum iniuste lederet, commonefactus, testatur illius nomen se nescire: sed unum ex iis, qui homicidium, in elogio memoratum, patrarunt: in cæde af fuisse stricto gladio, licet non uiderit quenquam ab illo percuti.

It inficias. Ebrio, negatq́; homicidio interfuisse, quod & probationibus euincet.

Testatione igitur recitata legitime, in ea perseueranter stetit Lucius, nihilq́; immutatum est.

Contendit reus in homicidio non fuisse.[g] Testis in dictis constans remittitur ad res obeundas.

Eodem præscripto cum tertio teste Claudio Cornelio commissus Ebrio, & interrogatus data fide ait testẽ se nequaquam noscere, ideo refellere non posse.

Cornelius itidẽ iuratus circũ circa conspicit reũ sermone, ac uestitu agnoscit.[h] unum Milonis seruis, in quos testatus est, & agnoscere uisu[i] dixit.

Legitur testatio, eam pertinaciter tuetur, adnectitq; famulum esse Milonis, quem ministrantem animaduertit in parui cerui diuersorio: & alia die uesperi sequentem herũ Milonem, obuium habuit quemadmodum testando exposuit. Eo testis ad operas rediit.

Reus in diuersum it flens, negansq;, quæ ille esse, commentus falsa.

Simili lege, ac modo cum postremo teste Dauide damna commissus Ebrio, atq; rogatus iureiurando affirmat testem uidisse se nunquam k, nedum agnoscere, quo sit difficillimum illum incusare.

Damas in eo obseruasse uultum, et ætatẽ iurauit, quũ famuletur Miloni in diuersorio parui cerui, & sectaretur, in uia illo die commissum est homicidium, sicuti testificatus est.

Testationis recitationi consensit Damas iuratus quamuis contradiceret Ebrio causatus illo toto die domi fuisse, l pauisse, ac pexuisse equos, cæterasq; domesticas res curasse.

Testis perseuerans, ac sibi consentiens reuertitur ad magistrum, reus in carcerem.

A 1 VIcario.] † Caueat iudex ne sua culpa uel negligentia pars aliqua damnum incurrat in defectu formæ nõ examinando, uel confrontando testes separatim, ut supra dictum est quia ubi obmittitur ordo iudiciarius, & substantialis, uel præposteratur, sententia inde sequens esset ipso iure nulla. l. prolatam. C. de senten. & interlocuto. omnium iudici.
2 † Et ideo iudex male examinans testes, uel præposterando ordinem iudiciarium resarcire teneretur damnum parti læsæ, ut extra de senten. excommu. ca. sacro. & C. de testib. l. si quando
3 in fi. & C. de iudic. l. sancimus, in. fi. † ita quod iudex negligens iustitiam facere, litem suam facit, ut. xxiii. q. ii. dominus noster.
4 † uel si per iniuriam iudicis lata est sententia, ut extra de emp. & uend. c. ult. & C. de euict. l. emptor, fundi, & supra memini, huic astipulatur noua constitutio domini nostri regis Frãcisci art. 141. 142. 143. 144.

B 5 ¶Commissus est.} †Repetitis testibus si constet iudici eos grauare criminosos inquisitos, tunc uicissim mandantur testes, & reis etiam segregatim, & præsentialiter exhibiditis confrontantur ad recognoscendum, ut. l. iii. §. si quis noxali. ff. ad exhib.

6 †Nec antea debent rei relaxari a carceribus timore subornationis testium, uel fugæ accusatorum, si forte publicationem inquisitionis haberet. ut not. Ioann. And. ad Specul. in titu. de teste. §. nunc tractemus, in fi. †ideo in uinculis causam dicere debēt, ut. l. lege cor. §. præterea. ff. de senatu. silleia. maxime ubi uenit imponenda pœna corporalis ex scelere uel supra relega

8 tionem. †quia hanc carceris pœnam ante supplicium sustinere debent. l. diuus, la. i. ff. de custo. & exhib. reo. huic astipulatur regia constitutio nouissima artic. clii. & artic. sequenti. cliii.

9 †Et eis fit lectio, siue publicatio attestationum, prout in textu hic.

C 10 ¶Incusaretq;.{ †Saluum debet esse ius opponendi in personas & dicta testium, ut. l. fin. quæ est singularis. C. de probat.

11 †Ita quod si reus inquisitus in personam testis excipere uelit, debet si quas opinetur antedicta testificata exceptiones, & obiectiones dicere, & iuramento firmare, quod ad has proponendas ex malitia nō procedit, ut. c. præsentium, ext. de testi. & c. dudum, extra de electio. & c. ii. in fi. extra de iura calum. in. vi.

12 & ad hoc in indiuiduo constitutio nouissima. arti. 155. † Tamen si uellet reus exceptionis obiicere post audita testificata, & illas probare per instrumenta, aut acta iudicaria, ad id admitti, potest si probatæ prodessent, quia utraq; pars potest de re instrumenta, etiam post publicationem attestationum usq; ad diffinitiuæ sententiæ calculum exhibere, antequam sit in causa conclusum, ut. c. cum dilectus extra de fide instrum.

13 †Et licet post publicationem testium suorum, aut aduersarii non liceat producere alios testes timore subornationis, etiam ex diuina iussione, siue rescripto, ut auchen. at qui semel. C. de prob. saltem super iisdem articulis, & eadem instantia. ut ibidē

14 iuncta glo. & l. officium. ff. de rei uendic. †Et quod nomine instrumentorum contineantur testes, ut extra de testibus. cog. c. peruenit, & ff. de fide instr. l. i. tamen non est ita in instrumentis. sicut in testibus, quia in instrumentis non timetur suborna

15 tio, sicut in testibus, †quia ex multis causis facilius deprehenditur falsitas instrumentorum, quam testium, ut extra de fide instr. c. inter dilectos, & extra de proba. c. licet, & gl. in. d. auc.

at qui

at qui semel in uerbo productione.in fi.ubi dicit, quod sic se habet consuetudo,& de facto ita.obseruatur cõsuetudine Frã
16 ciæ.†Super nouo autem articulo possunt testes induci,ut cap.
17 fraternitatum,extra de testibus.†Sed quæro testes examinati per tabellionem,prius quam per iudicem sint reis publicati ab hac luce substracti sunt,an fides eorum depositioni sit adhibẽda? Dic quod sic,imo necessitas imponitur reo, fide scripturæ approbata,in qua depositiones testium referuntur,eas quasi factas in iudicio accipere. Nam in morientium personas depositiones eorum non sunt respuendæ,saluo tamen iure legitimo reis opponendi contra,personas,& dicta testium,ut.l.fin.C.de testibus.quæ singularis,nec reperitur alibi secundum.Paul.ibi
18 dem. Accedit constitutio nouissima artic. 165.†Et sic, quod debet fieri publicatio depositionum testium mortuorũ ipsis reis, cum possint opponere in,& aduersus eorum dicta per.d.l.fi.c.
19 præsentata,eo tit.de testi.†Quæro adhuc quomodo post mortem testium possunt eis obiici crimina,& opponi aduersus eorum personas cum morte extinguantur crimina? Respo.quod ista causa non est cum teste mortuo,sed cum parte,ut.ff.de.in
20 fa.l.lucius,& †sic nota,quod excipiendo post mortem criminosi potest quæri de crimine non ad effectum punitionis, sed ad fidem rei testificatæ,secundum Bald.in.d.l.fin.C.de testib.
21 ista igitur depositio testis est prima probatio per testes,† & est triplex,prima dicitur minor,ut hic.quæ rem perfecte non demostrat,sed indiget suppleri,ut quando quis semiplene probauit,per unum testem,& in subsidium probationis iuramentum defertur huic,aut illi,secundum causæ quantitatem & ꝑsonarum conditionem, & talis probatio interdum concludit in ciuili ut.l.in bonefidei.C.de rebus credit.in graui autem crimine illa probatio non concludit.sed ubi esset casus torturæ perueniretur ad torturam,ut.l.maritus.ff.de quæst &.l.cum ꝓbatio.ff.de testi.& glo.in.l.iii.C.ad leg.iul.maiest.&.c.fi. extra de iureiur.de secunda,&tertia probatione dicetur infra in suo ordi.

D 22 ¶Periurii notatũ.}†Quilibet reus potest obiicere in personã cuiuslibet testis.si probare ualeat,quod est periurus,conspirator,corruptus,redemptus testis,uel ser.ut glo.in.d.c. præsentium,in uer.in personas,extra de testib. Potest etiam obiicere, quod est inimicus,qui uenit repellendus etiam si offensa ignoranter sit facta,ut.Bar.in.l.i.nu.v.ff.de his quib.ut indig.&.d.

glo.supra alleg. Alias etiam obiectiones obiicere potest, quæ
24 cauentur.iiii.q.ii.&.iii.c.si testes,†quia in criminalibus testes
debent esse omni exceptione reprobatoria maiores,ut.l. fin.C.
25 de proba.† Idcirco ubi opinio testis inuenitur grauata ad testi
monium admitti non debet in causa criminali,cum sine omni
infamia debeat esse testis,ut extra de exceptio.c.denique,&.ii.
q.vii.c.testes,&.c.testimonim,extra de testib.& ibi glo.not.
26 †Et si exceptio,quæ obiicitur,admittatur, probatio obiectorũ
criminum exhibenda est,antequam causa per sententiam ter-
minetur infra terminum competentem a iudice statuendum,
ut glo.in.d.c.i.extra de exce.& extra de proba.c.licet,& de of
fic.deleg.c.prudentiam.§ sexta, iuxta statutum nouissimum
27 art.cli.† Iure tamen ciuili quis non repellitur a testimonio ab
obiecto criminis,nisi de eo condemnatus fuerit,& infamis ef-
fectus,ut glosa in.d.c.i.extra de exception.&.l.athletas.§.ca-
lumniator,&.§.fi.ff.de his qui nota.infam.&.l.furt.eodem.
28 †Qui igitur infamis,est non refert testimonium,ut.l.iii.§.lege,
ibi,alii uero propter notam,& infamiam uitæ suæ admittendi
29 non sunt ad testimonii fidem.ff de testib.† eadem ratione ali-
qua publica officia exercere non potest,uerum a dignitatibus
constat eum esse remotum,ut.l.ii.de dignit. lib.xii.C. ubi caue
tur neq; famosis,& notatis,& quos scelus uitæ aut turpitudo
inquinat,& quos infamia ad honestorum cœtu segregat,digni
tatis portæ patebunt.&.l.ii.§.miles,iuncta glo.ff.de his q not.
30 infam.†nec participant infames circa dignitates cum homini
bus integræ famæ,ut gl.in.d.l.ii.de dig.&.l.nequis de decu.li.
31 x.C.uerum a proprio iuramento soluuntur.d.l.ii.§. ignominiæ
causa.ff.de his,qui not.infami.ad quam rubricam contra hos,
qui notan.infami.recurre,ut non possint ferre testimonium.
32 †quemadmodum hi,qui publico iudicio damnati sunt ut.l.te
stium fides.§.lex iul.ff.de testi.ibi,quiq; iudicio publico dam
33 natus erit.†Pro simplici tamen iniuria damnatus infamis non
34 efficitur,ut.c.cum te,extra de senten. & re iud.† multa etiam
35 damnum famæ non irrogat,ut.l.i.C.de modo mulctan. †non
sunt enim infames, qui extraordinariæ condemnantur, ut.
36 gl.fi.in.d.l.i.C.de modo mulctan.†Sic pro modico non datur
actio iniuriarum,sicut nec actio de dolo,ut.ff.de do.l.si oleum
&.l.seq.ubi cauetur.quod usque ad duos aureos inclusiue nõ
37 datur actio de dolo,habita ratione,†quod septuaginta duo au
rei ualeant libram auri,ut.C.de suscep.& arcar.l. quotienscũ-

38 quę, damnatus nihilominus pro minimo furto infamatur, †q̃a furtum non solum in maioribus, sed etiam in minoribus iudicatur, non enim quid furto ablatum est, sed mens furentis attēditur. & quantuncunque quis abstulerit, furti crimen committit, ut. l. furti. ff. de his, qui no. infa. &. §. gallinarum, insti. de re-
39 rū diuis. &. c. ult. xiii. q. vi. †Si ideo furti, uel aliis famosis actionibus quis condemnatus prouocauerit pendente iudicio nondum inter famosos habetur. Si autem omnia tempora prouocationis lapsa sint, retro infamis est. d. l. furti. ff. de his qui not in-
40 fam. †Nec propter exceptionem uel reprobationem, quæ obiicitur in personas testium in iudicio minus censentur idonei, nec eorum differtur testimonium nisi secuta sit condemnatio, uel pro reo opponente sit de iure præsumptio, uel talis aperta probatio quæ testimonium etiam latum prorsus eneruaret, ut
41 auct. si testis, &. l. si testis. C. de test. †Quia tunc post aperturam testium reus posset inducere testes ad reprobationem aliorum
42 ut. d. auct. si testis & ibi Bal. †Dum modo reus nominet testes reprobatorios præbatoriorum, ut. c. cum contra, ibi, testes debeas compellere nominatos, extra de testib. cogend. &. c. super his eodem, ibi cogatis testes, qui nominati fuerint perhibere te-
43 stimonium ueritati. †In absentia tamen testium reprobatorum nominare debet timore subornationis, ne dicto alterius alii testes subornentur, ut Bal. l. athletas. §. calumniator. ff. de his, qui
44 not. infam. supra dixi in uerbo querimonia, in fine. †Si uero de criminibus ad solam exceptionem obiectis testes conuicti fuerint, siue confessi, pœna ordinaria multari nō debent, cum accusatio in ipsos secundum iuris ordinem non procedat. Sufficit enim si a perhibēdo testimonio repellantur, præsertim ubi crimen, quod eis obiicitur, causam de qua agitur, contingere
45 non uidetur, ut. d. c. i. extra de exce. † Et quantūcunque testis confiteatur crimen, quod ei obiicitur, uel si confiteatur se esse homicidam, iudex non potest eum punire ex sua confessione quia non est facta in iudicio. Nam non agebatur ad hoc. Et ꝑ
46 hoc est glo. ordina. iii. q. vi. c. hoc quippe. †Nec ob hoc, quod crimen obiicitur in modum exceptionis, ut quis ab accusando uel testificando repellatur, excipiens se inscribit, ut. c. licet, ex
47 tra de symo. †Et licet excipiens probet exceptionem, non tamen is, cui obiicitur, punitur, nec ob hoc est infamis, sed tantū a testimonio, uel accusatione repellitur, ut. ff. de his qui nota infam. l. lucius, & extra de ordin. cogni. c. cum dilectus. §. fin. &

48 extra de testib.capit.super eo,&.d.c.i.extra de excep.†Similiter ubi de crimine excipitur contra accusatorem hoc procedit,sine inscriptione libelli,uel pœna, ut.iii.q.vii.capit.iudicet
49 †hinc est,si uir accuset uxorem de adulterio,repellitur si uxor excipiat contra eum,quod ipse idem crimen commiserit,exceptione probata,ut.xxxii.qō.vi.c.nihil iniquius , & per totum.
50 ff.de adul.l.si uxor.§.iudex†quia paria delicta mutua compensatione tolluntur,ut extra de adult.c.pen.& fi.&.ff. soluto ma
51 trimonio.l.uiro.† Et idem si excipiat de lenoncinio, ut.C.de adult.l.castigasti,&.l.quoniam Alex. hodie autem corrigitur per ius aucten.ut nulli iudic.§.adulteram , col.viii.& extra de
52 eo,qui cogno.consang.uxor.c.discretionem.† Quæro autem quare non proceditur ad pœnam,quando accusatori , uel testi crimen in modum exceptionis obiicitur,& non probatur?Respond.ideo parcitur accusatori excipienti, quia licitū est,quocunque modo sanguinem suum redimere,ut.ff.de bonis eorū,
53 qui mort.sibi consci.l.i.†sicut parcitur illi,qui uoluit se ulcisci prouocatus,ut.ff.de bonis libert.l.quod cum maior. &.ii.q.iii. §.notandum,in princ.&.c.si quis iratus,eodem,&.ff.ad leg.iu
54 lia.de adulter.leg.si adulterium.§. imperator.† Quinimo etiā a iuramento extorto metu uitæ,reos solet ecclesia absoluere,ut c.uerum,extra de iureiurando.
55 †Propter autem cognitionem iuris ubicunque iudex cognoscendo principaliter,reperit incidenter delictum esse commissum,potest de illo cognoscere per modum inquisitionis , & nō propter accusationem propositam quia qui excipit de directo non accusat,nec punitur accusatus,quo ad excipientem p modum accusationis,ut in extrauag.ad reprimendum.Quomodo in læs.maiest cri.proced.iuncta glo.in uerb. inquisitionem , &
56 l.ii.§.si publico.ff.de adult.†Et ideo si testes falso uel uarie testimonium dixerint,uel utriq; parti prodiderint , a iudicibus
57 competenter,puniuntur.l.qui falso.ff.de testibus.† quia testes qui aduersus fidem attestationis suæ uacillant,neq; is creditur
58 neq; audiendi sunt, ut.l.in testi.ff.de testibus.† Verum etiam quia illud crimen accidit incidenter,possunt iudicis officio p motu puniri sine accusatore,semota omni exceptione fori,ut.l. nullum.C.de testib.uel etiam possunt puniri pœna falsi,si or
59 dinarie accusantur,ut.ff.ad.l.cor.de fals.l.eos† quæ pœna autem falsi,uel quasi est deportatio,& omnium bonorum publicatio,ut.l.i.§.pœna falsi.ff.ad.leg.cor.de fals.&.C.eod.l.ubi in

60 fi.& inst.eodem.§.item lex.†Sed quandoq; grauior pœna quãdoq; mitior imponitur casualiter, ut.C.ad leg.corn. de falsa.l. maiorem,&.ff.eodem.l.quicunque,&.l.diuus.§.i.&.l. qui duo
61 bus,& supra dixi in prima inquisitione,†Hodie autem ex edicto domini nostri regis in Parisien.senatu publicato die.23. April.anno domini M D xxxii.siue in ciuili, siue in criminali causa falsi testes ueniunt decapitandi.
E 62 ℭRecitatur.}†Obiectis in testes dictis debent testes ea, quæ deposuerint cum sacramẽti religione sub præsentia cuiuslibet reorum firmare,ut.l.testium,circa med.C.de testib. Quamuis
63 antea iurauerint coram iudice in suis repetitionibus,†quia repetitis uicibus possunt induci,& examinari testes in criminalibus,ut.l.si quæ reputatur sing. secundum Bart.ibidem.C.de testib.iuncta glo.&.c.constitutis,cum glo.fi.extra eodem.& nisi iurarent testes præsente reo depositioni standum non esset,
64 quia†iurisiurandi religione testes priusquam perhibeant testimonium artandi sunt,ut.l.iurisiurandi.C.de testib.† & est ordo substantialis,& necessarius, quo omisso sententia inde sequuta esset ipso iure nulla.l.prolatam.C.de senten.& inter.om
66 nium iudicum.†Et pro utraque parte debent testes deponere ut in aucten.de sanctiss.episcopis.§.nulli,iuncta glo.& glo.in.§.
67 & quoniam,in uerbo,cognita,in auct.de test.†præstio hoc iure iurando lectio fit depositionis testium.exponunturq; dicta, & depositiones testium,de quibus est inquisitum reis præsentialiter uocatis,ut facultatem habeant se ipsos defendendi.Et nõ solum dicta,sed etiam nomina ipsa testium sunt eis, quid & a quo sit dictum appareat,publicanda.Necnon exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ,ne per suppresionem nominum infamandi,per exceptionum uero exclusionem deponendi falsum audatia præbeatur.ut.c.qualiter & quando.el.
68 ii.extra de acc.& c.olim,eodem.†Possunt ergo rei admitti ad probandum suas excusationes,dummodo non perimant, sed exprimant suas confessiones.quas si probauerint,& tales sint, quæ ad bonum & malum ualeant retorqueri iudicari debent ex causa,ut.c.cum dilecti,extra de accusa.& glo.in c.i.eodem. & gl.in.l.si quis in ea.C.de cust.reo.ad hoc quadrat statutum domini nostri regis Francici.art.cliiii.
F 69 ℭReprobare non posse.}†Si nihil est obiectum testi eo tempore quo fert testimonium contra reum præsentem non refert cuius opinionis,fuerit,ut glo.in.c.in primis,uersic.quærendũ.

ii.q.i.alleg.l.i.C.de testib.ergo ista depositio habilis cuius opinio non est grauata, ualidaret præcedentem depositionem quã túcunq; grauatam. †Nam ubi unus testis ex duobus est suspectus ad testimonium ferẽdum & alter est omni exceptione maior ut hic, depositio testis suspecti & inhabilis suppletur p habilem, & ualidatur, ut tenet Bald. in. l. si quis. §. quid enim, in princ. ff de edend. & Iason in. l. cunctos populos. col. xii. uer. istam regulam ponit Bald. in. ii. lectura. C. de summa trinit. &
71 fid. cath. †Nam propter communionem, & societatem inhabiles gaudent priuilegio habilium, ut. l. si communem fundum. ff. quemadmod. seruit. amit. & Boe. in suis commen. in glos. iii.
72 §. ix. de iuri. omnium iudi. &. l. naturaliter. ff. de usur. † Sed hoc putarem procedere in criminibus ciuiliter intentatis, ut. l. in
73 bonæ fidei. iuncta glo. C. de reb cred. †Nãq; in grauitoribus delictis, & personis grauibus ad ueritatem iuuand. eos testes adhiberi oportet, qui fidem religioni iudiciariæ debitam possent præponere omni gratiæ, & potentatui. l. eos. C. de testibus.
74 †quia in causis criminalibus est perspicacius consilium adhibendum, quia ibi maius detrimentum, & periculum contin
75 git, ut argum. l. addictos. C. de appellatio. †& ubi imminet periculum animæ, ibi maius periculum uertitur, ut in auc. ut iudic.
76 sine quo quo suffrag. §. cogita. colla. ii. †& in incertis probationibus melius est facinus nocentis impunitum relinqui quam
77 innocentem damnare. l. absentem. ff. de pœnis. † Si tamen reus esset uilis persona, testis uilis admitteretur contra reum secundum Bar. in. l. eius, qui delatorem. ff. de iure fisci, & in additio. ad Panor. in capitu. iii. loco, uersiculo. utrum fama. extr. de proba. in fi. ff. de. q.

G 78 ¶Homicidio non fuisse.] †ad probandum negatiuam facti q̃ non est coartata loco, & tempore quis non admittitur, ut. l. ii.
79 ff. de probatio. †quia unico testi affirmanti est potius credendum quam mille negantibus, Barto. in. l. hæredes. ff. de testi. & idem Bar. post glo. in. l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitrio
80 †quando autem sit credendum testibus negantibus sicut affirmantibus, uide Bar. in. d. §. si plures. Et est notãdum quod alia
81 est negatiua facti. alia iuris, alia qualitatis. †Negatiua facti alia est pura, & simplex, & indeterminata, alia terminata, alia est p̃gnans. Negatiua facti pura, simplex & indeterminata est quæ non habet determinationem loci uel temporis, uel alterius rei ut hic dum dicit, quod non erat præsens, ut. c. bonæ. i. §. cõtra

hoc,extra de electioni.& talis negatiua probari non potest,qa
81 †negationum non sunt causæ.cum enim aliquid negatur esse, hoc probari non potest,quia quod nihil est,probari nō potest, & testis uolens eam probare repellendus est,ut extra de causs. possess.capitulo cum ecclesia,& extra de probationibus,cap.
83 iurauit.†Est tamen quidam modus probandi eam, ut.c.iii.loco extra de proba.&.cap.fraternitatis,extra de frig.& malefic.ibi
84 quod eadem non poterat esse mater.†probatur etiam per iura
85 mentum,ut.c.fi.extra de iur.†potest etiam probari, quando di co simpliciter me non interfecisse Titium possum certe hoc p bare probando cum uiuere,uel morte naturali cum obiisse,uel quod alius eum interfecit,ut.ff.ad.l. aqui.l. inde neratius.§.si
86 quis hominem,cum duabus legi.seq.†Item probatur per acta
87 ut.c.lator,extra de re iudic.†negatiua autem facti determina ta habens determinationem loci,uel temporis bene probatur, saltem indirecte,ut si nego Titium interfecisse tali die,& loco possum hoc probare indirecte probando , quod illa die alibi eram,ut.C.de contrahe.stipula.l.optimam,&.c.ex tenore,ext.
88 de testib.†Negatiua facti prægnans est quæ habet implicitam affirmatiuam,ut si dicam non sponte feci,uel renunciaui.iam enim implicite affirmo,siue inficiando assero me , ui uel metu renunciasse,& hoc possum,& debeo probare,ut.c. super hoc, in fi.extra de renun.&.l.si filius.ff.de proba.&.C.de codicil.l.
89 nec codicillos.†quo autem ad negatiuam iuris, & qualitatis remitto ad Specul.in titu.de proba.§.probare secunda colum.
90 †Ista depositio dicitur secunda probatio mitior , quæ fit per duos testes de ueritate,& ista sufficit in ciuili , & criminali.l. ubi numerus.ff.de testi.tamen in criminali facilius eliditur q̄
91 in ciuili,†quia in criminali testes.debent esse omni exceptione maiores.l.fi.C.de proba.
H 92 ¶Sermone ac uestitu agnoscit.}†Testis interrogatus de no ticia rei debet dicere quia uidit,& inspexit eius factum , cum tali signo & cicatrice,uel sic erat indutus tali pallio, ut.l.stig
93 mata,de fabr lib.xii C.& ibi Bar.†& ideo debet fieri , exhibi tio personæ cum indumentis , & qualitatibus eius secundum Bartol.in.leg.si cum exhibuissent.§.ante autem.ff.de publica.
94 & uectig.†etiam ualet testimonium de auditu sermonis,ut glo. in.l.ii.§.idem,Labeo.l.i.in uerbo,audierunt.ff.de aqua pluuia. arcend.
I 95 ¶Agnoscere uisu.}†In agnoscibilibus per aspectum secundū

communem hominum notitiam sufficit, quod per testes red-
datur ratio per aspectũ, licet, consistat in iudicio intellectus, se
cus si ex parte, quia tunc per iudicem, uel peritos ut Barto. in
96 l. de ætate, nu. iii. ff. de minor. † Ista depositio dicitur. Tertia p
batio, quæ est maxima, circa quam non potest intellectus ua-
riare, siue errare, & ista est indubitata, quæ nec elidi potest siue
loqueremur in ciuili, siue in criminali, ut hic, & talis dicitur
probatio prospectiua siue intuitiua quando testes deponentes
uiderunt factum, & deponunt de hoc in numero suff cienti, &
qualitas testium est approbata in iure, unde quicquid ei adiun
gitur superuacuum reputatur, de quo talis datur regula, quod
97 † si constat de crimine per hunc modum, non recipitur negati
ua probatio ut. c. ad nostram, ext. de proba quod secus esset in
alia probatione, quam prospectiua, quia testes deponentes de
alibi, seu negatiua uisu affirmatiua, & coartata loco, & tempo
re præferuntur aliis testibus affirmantibus, etiam digniori-
bus, qui astant pro reo, ut dicit glo. in. c. cleric. lxxxi. dist. maxi
me in causis sanguinolentis, ut Iason. in. l. ut uim. ff. de iustit. &
99 iure. † Quæro nunc in quo excedere debeat probatio causæ
criminalis probationem causæ ciuilis? dic quod probatio nil
aliud est, quam quædam demonstratio. Quando ergo res est
ita demonstrata, quod est superuacuum amplius demonstrare,
sufficit in ciuili, & in criminali, ut l. prima in fin. ff. de dona.
100 † aut non est ita demonstrata res, ut quid amplius demonstra-
re non sit inutile, quia per indicia res est demonstrata, tunc di
cendum est. quod in criminalibus probatio debet excedere in
triplici qualitate. Primo in receptione testium, quia cum ma-
iori subtilitate sunt testes interrogãdi, & apud iudicem repræ
101 sentandi, ut hic, ita quod † non potest examen testium delegari
alteri, ut authen. apud eloquentissimum. C. de fi. instru. & ff. de
test. l. iii. §. idem diuus nisi in casibus supra declaratis in repe.
102 test. † Nam causæ meri imperii, uel mixti non possunt delegari
103 nisi in casu absentiæ. l. i. ff. de off. eius cui man. est iur. † ea au-
tem quæ semiplenam causæ cognitionem requirunt, & in qui
bus decretum interponitur delegantur. l. cognitio. §. ut posses-
104 sio. ff. eo. † Secundo in qualitate demonstratiua, quia requirun
tur indicia grauiora & maturiora in criminali quam in ciuili,
quia plenior requiritur probatio ubi maior requiritur condem
105 natio, ut. l. in bonæfidei C. de reb. credi. & ibi Bald. † ubi enim
contra hominis salutem agitur strictius proceditur. l. addictos.

106 C.de appe.& no.in.c.ueniens,extra de testib.†& ubi imminet periculum animæ,maius periculum uertitur,ut in auc.ut iudi.
107 sine quo q̄ suffra.§.cogitatio,&.C.de fal.l.ubi.†Tertio in qua litate testium approbatiua.Nam requiruntur testes magis ido nei,quos leges appellant omni exceptione maiores dicta leg. fi.C.de probationi.Ecce ergo in quibus consistit excessus.
108 †Nam ratione maioris causæ requiritur maioritas probationis ut adeo sint probationes certæ,quod non possit persuaderi cō trarium,uel saltem non possit probabiliter dissuaderi, ut.C.de pœnis.l.qui sententiam,& hoc habe quo ad probationem per testes.

K 109 ¶Vidisse se nunquam.}†Quæro quid si testis examinatus per tabellionem,aut irenarcham,uel alium,quam iudicem ordina rium sit mortuus,nec sit repetitus,neq; iuratus per iudicem in præsentia rei,an debeat adhiberi fides eius depositioni acsi cō frontatus,& iuratus fuisset in præsentia rei?dic quod sic,dum modo legatur reo dictis defuncti depositio ad hoc, ut possit in dicta,& personam eius testis opponere,& excipere,acsi uiuēs
110 esset†neq; enim in morientium personas respuendæ sunt depo sitiones,ut leg.fi.C.de testib.&.c.qualiter &quando.el.ii.extra de accusa.ubi dicit tex.quod nomina dicta,& depositiones te stium sunt reo exponenda ad hoc,ut possit opponere, & exci pere in personam testis.

L 111 ¶Domi fuisse }†Quotiescūque inquisitus negat se interfuis se die,& loco testificatis per testes sed alibi,debet ad id probā
112 dum admitti,†quia ubi negatiua facti habet annexam determi nationem loci,uel temporis,uel alterius rei tūc indirectam ha bet probationē,ut ext.de testib.c.ex tenore&.c.series,&.C.de cōtrah.&com.stip.in fi.optimā in fi.&gl.in.l.ii.ff.de prob.ubi
113 dicit Bald.quod†negatiua coartata loco,& tempore potest ꝓ bari,etiam si factum negatiuum sit coartatum ad certas perso nas,etiam collegialiter potest negatiua probari per illas perso nas singulariter deponentes,dummodo non sint singulares in
114 dictis suis,ut capitulo.iii.loco,& ibi Abb.extra de elect.†& de bet iudex reum admittere ad probandum dictam negatiuā si ue suum alibi dummodo reus nominet testes,per quos inten dat probare dictam negatiuam,ut.c.cum contra ibi,testes de beas compellere nominatos,ext.de testib.
115 †Ita quod iudex nō admittens illam defensionem iuris perinde punitur, ac si non admitteret defensionem ueræ innocentiæ,ut.l.in.l.§.fi.ff.ad.l.

116 iul.pec.quod est notandum.†Columbanus in suo tract.malefi-
ciorum dicit,quod testes deponentes de alibi seu negatiua ui
su affirmatiua,& coartata loco, & tempore præferuntur aliis
testibus affirmantibus,etiam dignioribus,quia stant pro reo.al
le.glo.in.c.cler.lxxxi.distinctio.maxime in causis sanguinolē
117 tis,ut Ias.in.l.ut uim.ff.de iust.& iur.quia etiam† fauorabilior
est reus quam actor,ut.ff.de regul.iur.l.fauorabiliores Bald.ta
118 men contrarium tenendo in.l.fi.C.de testib.dicit†quod quan-
do constat de delicto per testes,qui deponūt factum,& de hoc
deponunt in numero sufficienti,& qualitas testium est appro-
bata in iure,& sic de uisu deponentes,constat de crimine in il
lo casu non admittitur probatio negatiua proposita per reum
119 alleg.c.ad nostram,extra de testi.†Sed si negatiua non habet
certam determinationem loci uel temporis,aut alterius rei,nū
quam probatur directe,uel indirecte,ut si dicat quis,non fuisse
tali loco,tali die,nec hominē uerberasse,aut occidisse, ad hoc
probandum non admittitur,ut.d.l.ii.ff.de proba.& ext.de ele
cti.c.bonæ memoriæ,el.ii.&c.ad nostram,extra de proba.&.l.
120 actor.C.eodem.†Sciendum autem est tres esse negatiuas,scili-
cet iuris,qualitatis,& facti.Quarum duæ primæ debent proba
ri ab eo qui eas proponit,cum omnia præsumantur licere,ut.l.
ab ea parte.ff.de proba.&.l.cum quidam ita.ii. respond.ff.de
lega.ii.&.l.cum pater.§.rogo eodem.& glos.in.d.l.ii. de pro-
batio.

Dicta die.

Commissio secunda.

Ccersitum itidem e carcere in conclaue secre-
tioris consilii Henricum Nebulonem nobilis
Girardi Milonis famulum , præsente Apelle
Coo primo inquisitionis teste : peracto solen-
niter,& iureiuran.interrogaui utrum testem eum agno-
sceret: posset etiam obiicere quicquam uel in mores,
uel in testationem , quod illam infirmaret , & irritam
faceret.

Nequeo,inquit,in eum dicere , quem nunquam uidi,

tantum abest,ut nouerim: protestatur autem ius sibi esse opponendi post aperturam & publicationem testimonii testis.

Contra uero testis etiam sacramento affirmat cognoscere se habitum,& uestitum rei,thoracem rubeum, caligas,& calceamenta alba, quemadmodum in testimonio ante dixit.

Deinde recitato testimonio apparuit reus esse is, qui in illo significabatur atque illud uerum confessus est,præter id,quod loqueretur herum cum eo in cæde,& conflictu fuisse.

Testem auditum atque constantem domum remisi.

Simili modo coram Licinio teste Nebulonem iuratũ rogaui nunquid haberet,quod reprehenderet in testis uita,quo illius testimonium eluderet.

Qui respondit illum non nouisse,propterea existimationem sugillare non posse.

Lucius uero,ubi conspexit uestes,barbam, omnem denique hominis habitum,unum esse confirmat, de quibus tulerat testimonium.

Dicta sua lecta attente, accurateq; intellecta iusiurandi religione comprobat,nominatim repetens Nebulonem percussisse tunc uiuentes,nunc defunctos Crassum, Xenium,& Plutum.

Mẽdacii reus testem insimulat,ac falsi, quod alium pro alio sumat per se ipsum deuouens,atq; execrans, si homicidio interfuerit.

Testis perseuerans dimittitur.

Ita coram Claudio Cornelio ordine teste tertio & Nebulone reo etiam iurato sciscitatus sum,Ecquid haberet, propter quod infringeret Cornelii testationem illius,improbata uita?

Dixit fieri non posse,ut quis subagitetur ab eo,qui nõ nouerit.

Deinde recitatis,quæ testatus fuerat,Cornelius subscripsit concepto iuramento [a] autumans reum præsentem

alterum esse ex famulis Milonis quem productus testis intellexerat.

Reus tantum negat, ratione quamobrem negaret, non addita.

Ad hunc modum Dauid Damas ultimus testis se sistit in examine, coramq; eo post sacramentum monui nobilem, ut circunspiceret diligenter, si quo pacto Damam a testandi iure summoueret, eximeretq; e testium numero citra tamen calumniam.

Dixit difficilimum esse eum incusari, qui non sit notus.

Perlecta ad uerbum distincte sua dicta subsignat sacramenti religione Damas.

Reus non habens, quod contra in medium proferret, conticuit, & testis abiit.

A 1 POst aperturam, & publicationem.] †Quandoq; testes non legitimi de facto recipiuntur, qui tandem recepti reprobantur. ideo aduerten. est quod ante testium publicationem, & post, tam dicta quam personæ testium possunt per alios testes legitimos reprobari, dummodo id ante sententiam fiat, & ante publicationem testium, si protestatus sit reus ius sibi obiiciendi in personas testium solum fore, alias autem audiri non debet, nisi iuret, quod ad hoc ex malitia non procedit, uel quod post publicationem didicit, id quod nūc eis obiicit ut. c. præsentium, ext. de testib. quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. l. de ætate. §. ex causa. ff. de interrog. actio.

2 †Vbi autem personas testium se uelle post publicationem depositionum repellere fuerit protestatus, si quid pro ipso testes dixerint de facili eis non creditur, ut. c. præsentium, ext. de testi. & c. series, extra de excep. & c. i. de proba. & c. præsentium, de testib. in. vi.

3 †Per hanc enim protestationem uidetur quod noluit fidem adhibere dictis illorum testium contra se. Non ergo debet habere pro se, glo. in dicto. c. præsentium, uersi. protestatus, & xix. dist. c. si Romanorum, & iii. q viii. capitu. cuius in agendo, & extra de cens. c. cum olim, & C. de solu. l. penult. sic. C. ad legem cor. de fal. l. qui falsas, & ff. de in offi. test. l. pa-

4 pinianus.§.meminisse,&.C.de his,quib.ut indig.l.alia. † esset enim absurdum redire ad hoc cui renunciatum est, ut.C.de re
5 bus cred.l.si quis iusiurandum,†sic econuerso semel probatū reprobare non possunt,ut.viii.q.ii.c. dilectissimi, &.ff.de nego.gest.l.pomponius.ff.de adu.l.si uxor,extra de iureiurando
6 c.quemadmodum.†Sed non uidetur quod intellectus talis ꝓbabilis sit quod licet reprobem personam,non ideo uideor reprobare dictum:sicut econuerso licet approbem personam,nō tamen approbo edicta ut.iiii.q.iii.c.si testes.§.si quis testibus.
7 †Et propterea sola protestatio,si amplius non sit processum, non obest,quia licitum est desistere quandoque ante sententiā ut dicunt iura prædicta.f.l.qui falsas,&.dict.§.meminisse,&.l.alia,quod dicas de illis exceptionibus,quæ remitti possunt expresse,uel tacite ab eo contra quem producuntur,ut quia erat producentis, frater,consanguineus,affinis,coniunx,uasallus, libertus,domesticus,socius,uenditor criminosus,uel ei,contra quem producebatur,inimicus,conspirator,uel alias suspectus.
8 †Secus in his,quæ remitti non possunt,ut quia hæreticus,excommunicatus,paganus,iudæus,ut in addit.ad specul. in tit. de teste.uer.de testium reprobatione. Et ita sola protestatio non nocet si non fuit processum ad actum,quin credatur si pro ipso dixerint.Et si processum fuit ad reprobationem,& non ob
9 tinuit si dixit pro ipso,non prodest.†Et expone, de facili non credatur.idest nullo modo credatur.ii.q.vi.c.biduum, uersi.si aduersarius.ubi habes difficile est,ut hic audiatur,idest,nullo modo audiatur.C.ad.l.cor.de fal.l. imperator. &.xlvii.dist.c. quantumlibet.i.q.i.c.principatus,uel intellige quod dixit de facili non credatur,quando ab initio antequam deponere protestatus fuit,quod licitum esset in personas obiicere, tūc enim præsumptio est contra testem,quod criminum timore aliquid dixerit pro ipso,ne postea obiiceret ei crimen, & tunc si dixit aliquid pro ipso,de facili non credatur,nisi habito respectu ad qualitatem personæ ipsius testis,ut puta,si est talis & ita honestus,quod propter hoc nulla suspicio est contra ipsum, qđ aliquid dixerit timore alicuius criminis,tunc creditur ei.si uero sit suspecta persona,ut timore illo præsumptio sit contra illum,tunc nō creditur ei,uel de facili nō credatur sine aliis adminiculis,sed cum illis bene creditur, & sic dupliciter potest intelligi,quod dixit de facili non credatur, hæc sunt uerba glosæ in capitulo præsentium, extra de testibus.

10 †Sed quæro quomodo potest probari aut ostendi quod post publicationem quis didicerit, quod obiicit in personas. glosq; in.d.c.præsentium, dicit quod hoc est difficile probare, nisi p iuramentum, sic extra de exceptio.c. pastoralis. Nam non sufficeret probare quod sibi postea fuit dictum. nā potuisset prius sciuisse, & ad hoc de condit. appos.c. per tuas, per Io. Andr. &
11 in addi. ad glo. de.c. præsentium. †An autem producens testes contra eorum personas dicere potest? dic quod non in sua causa, nec in alia, nisi ex noua causa, sed in dicta eorum bene potest dicere, quia sibi ipsis in serie sui testimonii contra dicunt, siue per se inducti sint in causa, siue cōtra se in alia, ut.iiii.q.iii. c.si testes.§.si quis testibus, & est ratio, quia cum produco testem, personam eius approbo. & ideo si approbo illum pro me, & teneor recipere contra me, ut.xix.dist.capit. si Romanorū.
12 †sed quid sit dicturus ignoro, & ideo in dicta dicere possum, si uideo quod contradicit sibi ipsi, uel etiam aliis testibus meis, uel si faciat pro aduersario meo, ut.d.§.si quis testibus, & glosa
13 in.d.c. præsentium, uer. si quis, extra de testib. †sed si produxit instrumenta, non potest aliquid dicere contra illa quia diligēter debuit præuidere instrumentum, an faceret pro se, antequā produceret illud, sed in teste illud præuideri non potest, quia frequenter mutant ex eo, quod dicunt se scire, quod nesciunt & quandoque dicunt se nescire, quod sciunt, & econuerso: & hæc est causa quare diuersæ scripturæ ab eadem parte prolatæ inuicem sibi derogant, ut.C. de fide instrum.l. scripiuræ, &.ca.
14 imputari, extra eodem. †potest tamē aliquis dicere se nolle uti instrumento producto, si arguitur falsitatis. C. de fide instrum.
15 l.iii. †Quando autem reprobo testes probatorios debeo nominare testes per quos intendo obiecta probare.c. præsentium de testib. lib.vi. & idem supra dixi uerbo periurum. Et hoc ne possit esse uariationi, & fraudi locus, ut glos. ibidem. &.c.ii. de rescript. lib.vi. & debet ita scribi, intendit talis probare talem testem adulterum, pro eo quod talem uxorem talis publice in suam tenuit concubinam, & hoc probare uult per Muscam, aliosq; item dicit quod intendit etiam probare quod Apelles Cous testis periurus quia deierauit corruptus in tali causa, &
16 hoc uult probare per.d.e.f. testes, & sic de singulis, †quia unus testis nescit omnes articulos intentionis, sed interdum alterū tantum, & si uellet alios quam nominatos inducere, uel alios transponere non posset, ar.ff. mandat.l. diligenter, & extra de

refcri.c.cum dilecta,&.c.cui de no.de præbend.lib.vi. & glof.
17 in.d.c.præfentium.uerb.nomina.†Et ita poffunt teftes probatorii & reprobatorii probatoriorũ reprobari, fed reprobatorii reprobatoriorũ nõ,ut.c.licet dilectus ext.de tefti.affert ftatuti
18 nouisfimi.ar clviii.& ar.clix.†Sic iudex maleficiorum dẽt examinare teftes ex officio a parte non ꝑductos.ut.l.ii.C.de abolitio.ubi iudex quærit de partis innocentia parte non poftulante,& pro hoc eft text.in.l.fi non defendantur.ff.de pœnis, & Barto.in.l.i.§.fi quis ultro.ff.de qõ.& idem Bar.in.l.iiii.§. hoc autem iudicium.ff.de damno infect.& fupra idem dixi in attestatione ultimi teftis informationũ,in uerbo,nec plus aut alias.
19 Et per aliud fequens ftatutum ar.clx.†Hæc autem ftatuta uidẽtur confirmari iure,ut fcilicet,ij fumptus neceffarii confequantur. Primo de bonis malefactoris fufpecti,ut.l.circẽfium,de de
20 curio.li.x.C.† ei enim qui indicat,pro modo fubftantiæ accufatæ perfonæ æftimatione iudicis pretium conftituitur.idem fi publica utilitas ex hoc emergat,ut.l.corne.§.fin.ff.de iniur.
21 †Secundo de bonis eius,ad cuius utilitatem fumitur uindicta,
22 ut.l.cum fæpe,de errogat.milit.anno.lib.xii.C.†Tertio de publico,ubi actor & reus,fcilicet delator,& delatus non funt fol
23 uendo,ut.l.lex cor.ff.de fenatuf.filleia.†Poteft autem reus dare interrogatoria contra teftes,uel petere eos interrogari ꝑ iudicem fecundum circunftantias caufæ,& perfonarum productarum,ut.c.licet.§.i.extra de probat.& extra de teftib.c.cau
24 fam,&.c.per tuas.†Et fiunt interrogatoria hoc modo, fi teftis dixerit uerum effe,quod primo intentionis articulo continetur,quæratur ab eo quomodo fcit,& fi ibi erat præfens,& ad qd ibi erat,& fi uidit,potuit enim effe præfens,& non uidiffe. Itẽ quo anno,& die id fuit factũ.Item in quo loco,qua domo,qua parte domus,an illa,fit terranea,uel in folario:& qui erant ibi præfentes.Item fi cognofcit illum de quo teftificatur, & cuius eft ætatis,ftaturæ,& coloris:& his fimilia, fecundum quod faciunt ad factum.Et hæc interrogatoria de confuetudine,& de iure non dantur parti aduerfæ. Ne posfit fuper his inftruere teftes fuos fed iudex per fe uel affefforem examinat illa. Et fi qua reperit fuperflua,uel impertinentia. illa refecat. quod fi negligẽter factum non fit interrogatorium non ob.publicatione repetetur hæc doc.gl.in.c.præfentium.§.teftes,de teftib.in
25 vi.in uerbo.interrogatoria.†nunc quæro quid fi teftibus publicatis perduntur atteftationes?dicunt quidam hoc cafu ite

rum testes posse produci,ut extra de prob.c.fi.alii dicunt qđ aut perduntur apud iudicem.uel notarium,siue graffariũ uel aliam publicam personam.& tunc ipse resarciet totum damnum causæ,& punietur.C.de app.l.ne causas.C.de testib.lege si quando.aut apud eum,contra quem producuntur, & tunc ille resarciet expensas,& iterum publicantur.ff.de inoffi.test. lege nihil.§.si &.ff.si obmiss.sit caus.testa.lege quid autẽ.§.non simpliciter,aut apud eum,per quem producuntur, & tunc ille sibi imputet,quum reus absoluetur, nec ipse amplius testes producet,alioquin daretur ei occasio negandi,& dicendi se p
26 didisse,ut iterum alios posset inducere subornatos,† quod esse non debet,ut.ff.de iureiur.lege ait prætor.§.i.&.ff. de edendo l.i.§.editione, & extra de testib.in.c.constitutus, ubi dicitur, quod si archidiaconus habuit testes apud se,sit illis contẽtus, si tamen probauerit se acta iudicii,casu,sine culpa perdidisse, ei succurritur,ut.ff.de edendo lege si quis ex argentariis.§.fin. &.l.fi.eodem,& extra de priuilegiis.c.cum olim,uidetur tamẽ quod in primo casu.s.cum per iudicem perduntur,quod possit iterum producere,quia periculosum est litigare cum iudice & difficile probare interesse,uel quod saltem restituatur ex generali clausula,si qua iusta causa,&c.uel aliqua spãli,ut Sp.in
27 tit.de testiũ pub.§.satis utiliter,in fi.† sed si testes mortui sunt,
28 & tunc iudex soluat interesse,ut idem Spe.ibidem, † sed quomodo probatur damnum,& interesse? i ñ.sacramento producẽtis,ut.ff.quod ui aut clã.l.semper.§.hoc,&.C.unde ui.l. si quã do.&.c.fin.extra quod met.causa,& no.extra de foro compe. c.dilecti.

Commissio.iii.

Irardum Milonem nobilem prolixa barba tõso capillo, ac caligis indutum partim rubeis, partim croceis,ex eodem carcere exhibitum curaui,coram Apelle Coo primo in inquisitionibus teste,de fama,& moribus delato iureiurando, percontatus sum, si quid sciret ad labefactandum illius testimonium.

Dixit opinari uidisse testem Coum periuro, infamia, persi-

perfidia uænali,redempto testimonio, atque aliis notatũ flagitiis,denique eiusmodi,qualem leges intestabilem faciunt,nec illum testibus egere quod communi omnium fama probatum esset.

Testis contra asserit reum mentitum,probitatem suam omnium iudicio defendens.Præterea se de facie agnoscere Milonem unum de illis,quorum in testationem niemi nit:quem & defunctos percutientem,& festinanter fugientem uidit.

Recitata est testi sua testatio,cui etiam subscribere sacramento nihil dubitauit nec addens,nec detrahens.

Reus uero contẽdit eiusmodi non esse credendũ. Nihilominus tamen testem remisimus,quo sua illum uocarent negocia.

Eodem uenit Lucius Licinius secundo loco testatus sistitur a me coram reo Milone,si forte ab illo nosceretur, & post iusiurandum obiiceretur,quod fidem homini derogaret,uel illum reiiceret testem.

Negat Milo quicquam scire.

At testis iuratus reum sibi facie,ac habitu notum autumat unum de homicidis , de quibus in suo testimonio intelligit.

Illud testimonium lectum est præsente Milone, & confirmat Lucius.

Fortiter reclamat reus.mendaciiq; arguit. Tandem testis remittitur ad suas operas.

Claudius Cornelius tertio loco testis ad eundem reũ adductus,si forte ab eo reprobaretur , præstito utrinque sacramento recitatum item testimonium Cornelii coram Milone,& ab authore confirmatum.

Milo sublatis in cælum oculis flere amare cœpit, & dimisso teste exclamat O deus optimus.

Dauid Damas postremus testis, nulla per eum super eo iuratum improbatus contumelia, dictum, ac testationem suam a me lectam , & apprime perceptam ab eo, adstante reo ueram esse cum sacramenti obstrictio

ne asseruit.

Tum reus omnes,inquit,mihi aduersantur, & nituntur expugnare,caput meum appetentes,quo dicto in carcerē remissus donec aliud a me ediceretur.

A 1 IVramento.}†A iuramento procedit testimonii fides & aucto ritas tanquam a radice , sicut mors procedit a uulnere , & trahitur retro secundum Bal in l.si quando.col.iii.C.de testib. all.l.huic.scripturæ.ff.ad leg.aquil.

Commissio.iiii.

BErnardus Thraso principis nostri Miles deductus e carcere in conclaue consilii,& exacto iuramento a me inquisitus,si quid foret , quod Appellis Coi primi testis præsentis existimationem minueret:infamem,ac intestabilem faceret.

Ait illum criminari non posse,de quo nunquam audiuit,tantum abest,ut bene,perspectum habeat.

Atqui testis ipso aspectu reum agnouit,recitatæq; testationi iuratus consensit,& adhæsit.

Tum reus uæ,inquit,falso testi,& mendaci linguam cōtumeliose uibranti,deosq; obtestatur immortales,si huius participes criminis fuerit.

Testis perseuerans,ut coram aliis,reuersus est domum.

Lucius Licinius alter testis,uocatus in ius,a reo præsente,& sacramento obuincto,inculpatus suum prolatum testimonium,ac coram repetitum iureiurando stabiliuit.

Verum reus testi non esse credendum docet , ut qui alias peierasset,conspirassetq; in reum,ac liquido constaret ex illius uerbis, & affectu', aduersariorum adiutorem esse [a].

Testis Lucius criminationem subleuat ac regerit asserens quod dixerat uerum esse,ita missus est.

Claudius Cornelius tertius ordine testis nulla læsus a reo stāte & iurato maledicentia quod paulo ante testatus

fuerat uallat sacramento.

Reus repugnare nititur, sed frustra: quare, ut antea, remittitur testis.

Dauid Damas testis postremus in præsentia rei, qui de lato iureiurãdo ne minimum criminari potuit, quum maxime uellet, & sua plurimum interesset, testimonium alio iureiurando communit.

Reus illud uerum esse negat: sed tamen Damas sibi cõsciens abiit dimissus.

A 1 ADiutorem esse.} † Videtur quod opinio huius testis sit grauata, ideo in testimonium admitti non debeat in criminali causa, cum sine omni exceptione debeat esse te-
2 stis, ut extra de excep. c. deniq; † Nam reus criminis aut delatus potest obiicere in personam testis, quod sit periurus infamis, conspirator, inimicus, aut corruptus, ut glo. in. c. præsentium, uersic.
3 in personas, ext. de testib. † Ideo debent admitti hæ exceptiones & per consequens probatio illorum criminum exhibenda erit ex parte infra terminum competentem a iudice statuendum, antequam causa per sententiam terminetur, ut glos. in. d c. i. extra de
4 exceptio. & lege si testis. C. de testib. & lege siquis, eodem. † Dic tamen, quod his non obstantibus testatio huius testis procedet, & concludet, quia reus nihil obiecit ante publicationem testationis, quod facere debuit, & non postea ut hic. Et pro hoc facit capitulum præsentium, extra de testibus, & capitulum dudum, extra de electio. & capitulum secundum in fine de iura. calum-
5 niæ in sexto. † Ideo ubi reus nihil testi obiecit ante publicationẽ testationis eo tempore, quo testis fert testimonium contra reum præsentem, non refert cuius opinionis fuerit testis, ut glos. in. c. in primis, in uer. quærendum. ii. q. i. alleg. legem primã. C. de testib.

Commissio. v.

Gidius Gnatho nobilis Desiderii Anippi famulus, uocatus similiter e tenebris carceris in lucẽ ad me, ac compositus cum Appelle Coo teste si posset, seruata sacramenti religione, illum te-

ſtem, uel reiicere, uel reprobare.

Teſtem non nouiſſe ingenue fatetur.

Teſtis itidem reum nõ noſcere ait, dubitareq́; an unus illorum ſit, in quos teſtis ſit productus.

Verum quod dixerat tunc præſente reo iureiurãdo approbauit, & illi abeundi facta eſt poteſtas.

Reus contradixit nihil.

Lucius Licinius ſecundo loco teſtis ab accuſato præſente, & admonito nulla infamia reprobatus, dicta ſua in teſtando coram repetita iuratus confirmauit, uerum accurate circunſpiciens hæſitat famulus ſit nobilis Anippi, aut quiuis alius, & an auxilium tulerit ſicariis cædis conſcius.

Accuſatus Anippum herum agnoſcit, uerum homicidio interfuiſſe negat. Teſtis hinc ſoluit.

Claudius Cornelius tertio loco teſtificatus in iure præſente reo ſtetit, ut, ſi legitime fieri poſſet, ab eo reprobaretur delato iuramento.

Sed reus antea uidiſſe teſtem non recordatur, eo reprobare ſe non poſſe.

Altius teſtatio legitur illic, in præſentia accuſati, approbaturq́; iureiurando a ſuo authore, qui præter id, quod ſcriptum erat, addidit reum famulatum Miloni, quũ paulo ante pranderet in parui cerui diuerſorio, uti fert teſtimonium.

Reus prandio adfuiſſe nihil diffitetur: ſed de homicidio nihil audiſſe.

Dauid Damas ultimo loco teſtis accitus ſimiliter, & cũ accuſato compoſitus, ut refutaretur ab eo, ſi religioſe, & citra iniuriam fieret. Lectum etiam ſuum teſtimonium & ut ipſe Damas inquibat, non oſcitanter auditum iureiurando confirmauit, quanuis monſtratum reum non agnoſceret.

Reus obmutuit ſingultibus illa uellens. Teſtis uero hinc, ut ſuperiores, dimiſſus: & reus carceri redditus.

Commisſio.vi.

Erdinandus Paraſitus nobilis Deſiderii alter ex famulis à tenebroſo carcere euocatus,ac rogatus a me coram Appelle Coo primo teſte poſt ſacramentum, ſi quam aduerſus eum reprobationem ſciret ad euertēdum contra ſe teſtimoniū.

Dixit illum tam ſibi perſpectum,quam eum,quem nunquam uiderit.

Recitatum deinde in præſentia accuſati elogii capitulum quod exceptum fuerat Coo teſtante,comprobatum eſt etiam iureiurando ab eo,& Cous dimiſſus.

Reus obmutuit omni reprobatione deſtitutus.

Lucius Licinius ſecundus teſtis reo corā me exhibitus eſt,ut a reo refutaretur,delato tamen prius iuramento,ne quid iniurioſe obiiceret,aut criminaretur reus.

Poſt recitato teſtimonio iuratus teſtis calculum adiecit affirmans ſe neſcire,an Paraſitus cædentibus adfuerit, & a ſe in cæde non conſpectum. Conticuit reus, & teſtis diſceſſit.

Claudius Cornelius.iii.teſtis in iure coram nobis ſtās, nulla in ſe obiecta ab accuſato,tametſi admonito, & religione obſtricto, ne id iniurioſe faceret, infamia, publicatam teſtationem ſacramēto corroborauit:reumq; unum eſſe ex his, qui miniſtrarent prandentibus in diuerſorio parui cerui,quod cum dixiſſet in teſtimonio reo nihil contradicente dimiſſus eſt teſtis.

Dauid Damas.iiii.loco teſtis eadem ratione accerſitus in iudicium teſtationem ſuam per me recitatā præſente reo,prius tamen ſolicitato de criminando teſte,modo id religioſe fieret,iuramento obſignauit:nec dubitauit affirmare paraſitum adfuiſſe prandio in diuerſorio parui cerui miniſtrantem Miloni ut teſtatus eſt.

Paraſitus ſilentio conſentire uiſus eſt,ita teſtis ad ſuas operas dimiſſus.

Reuocatis teſtibus, ac cum reis commisſis iudex ad

hunc modum edicit.

Edicimus omne hoc litis instrumentum edi, & exhiberi regio procuratori,[a] ut nomine ipsius domini concludat ad id, quod Reip. interest[b] aduersus accusatos, quos criminis indicia urgent. Insuper ut conquerentes petant id,[c] quod sua interest, & priuatim[d] nocitum est contra eosdem accusatos: quæ omnia intra triduum ad nos transmittentur,[e] ut quod iustum, & æquum fuerit, statuatur[f]. Inter moras nobilis Desiderius Anippus, accusatorum unus ex absentibus ultro se in carcerem coniicit Parisien. præpositura cum principis gratia, siue indulgentiæ remissione ad iudicem missa, atque hanc sibi probari, & admitti siue interinari libello postulat.

Sic autem inscribitur actis, Anippi spontaneus in carcerem ingressus.

Die. xviii. Ianuarii. M D X L. anno.

Nobilis Desiderius Anippus ultro se in carcerem coniecit, ut interrogetur, ac stet iuri super indiciis, & criminibus sibi impositis, quorum remissionis diploma a domino nostro rege concessum actuario exhibuit, & edidit.

A 1 Exhiberi regio procuratori.} † Ea enim sunt edenda fisco delatori, quæ ad causam pertinet & intentionem suã fun
2 dandam, ut. l. ne quisquam ff. de edend. † Idem ordinatio Caroli. vii. ar. xvi. & . xvii. sup stilo parlamenti. accedit statutum regium nouissimum art. clvi. clvii.

B 3 ¶ Reip. interest.} † Fiscus pro interesse publico agit criminaliter, ut. l. omnes, de delato. lib. x C. & . l. fi. C. de iniur.

C 4 ¶ Petant. id.} † Libellus in causa criminali, quæ est magni ponderis, uel præiudicii debet dari in scriptis, ut. l. si filius, & ibi Bar. ff. de iudic. Et. l. si iudex. ff. de uariis, & extraordinar. cognit. & In
5 sti. de obligat. quæ ex quas. malefic. in princ. † Ita quod in conceptione dicti libelli qualitas commissi criminis, & personarum, ciuitas, locus, & mensis designanda sunt, & hoc leg. iul. publicorũ iudiciorum cauetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui reum aliquem deferunt, seu accusant. Diem autem neq; horam admissi criminis accusator inuitus non comprehendit, ut. l. libellorum

6 ff.de accusa.† Actionem idcirco famosam intendens non debet uagari cum discrimine alienæ æstimationis, sed designare certũ, & specialiter dicere, quam se iniuriam passum contendit, ut. l. p̃
7 tor. ff. de iniur. & l. si in rem. ff de rei uendic †Qualitas autẽ criminis personarum, & temporis designanda sunt ideo, quia atro
8 cior fit iniuria, aut pro persona aut tempore, aut re ipsa. † Personæ atrocior fit iniuria, cum magistratui, cum parenti patronove fit. Tempore, si in ludis, & in conspectu. Nam in prætoris conspe
9 ctu, an solitudine iniuria facta fuerit multum interest, †quia atrocior est, quæ in comspectu fit. Re autem atrocior iniuria fit, ut puta si uulnus illatum os alicui percussum sit, ut. l. prætor. §. fi. ff. de
10 iniur. & Inst. eodem. §. atrox. †Dupliciter autem spectanda est p sona eius, uidelicet qui fecit, & eius qui passus est. aliter enim punitur ex iisdem facinoribus, qui quid in dominum parentumve, ausus est, quam qui in extraneum: in magistratum, quam in pri
11 uatum, ut. l. aut facta. ff. de pœnis. †Concludere ergo potest is, q iniuriam passus est, de omni iniuria, & agere aut criminaliter, aut ciuiliter. Et siquidem ciuiliter agat, pœna pecuniaria æstimatione iudicis actori danda imponitur, ut. §. pœna, in fine, institu de iniur. & l. i. §. spectat. ff. eodem. Siautem criminaliter agat officio iudicis extraordinaria. s. capitis, uel status, si iudici sedeat, uel pecunia inferenda fisco, non actori pœna reo irrogatur, ut. l. fi. C. de iniur. & §. in summa insti eodem.

D 12 ¶Priuatim.} †Supra uidimus de interesse publico, nunc de interesse priuato est dicendum. de iure, & consuetudine, alterũ utilitas priuatorum, alterum uigor publicæ disciplinæ postulat, leg.
13 licitatio. §. quod illicite. ff. de publica. & uectig. & hic patet. †Crimina siquidem alia sunt priuata, ut illa, quorum executio. i. accusatio, uel denuntiatio pertinet tantum ad illos, quibus inferuntur, ut furta, damna illata, & iniuriæ, ut. ff de priuat. delict. per totũ.
14 †Et tunc non cuiuis competit actio iniuriarum criminaliter, sed tantum offenso, ut glo. in. l. prætor. §. quid ergo in uerbo, publica.
15 ff. de iniur. †Alia sunt publica, ut supra. quorum accusatio datur cuilibet de populo, quoniam ad utilitatem publicam spectat ne maleficia remaneãt impunita, ut sũt homicidia, parricidia, adul
16 teria, & alia notata in l. i. ff. de pub. iudic. publicorum autem iudiciorum quædã capitalia sunt, ex quibus pœna corporalis, mors, aut exilium est: per has enim pœnas eximitur caput de ciuitate: nam cætera non exilia, sed relegationes proprie dicuntur, tunc & ciuitas retinetur. Nam capitalia sunt, ex quibus pecuniaria, aut

in corpus aliqua coërcio pœna est.l.ii.ff.de public.iudic,&l.edi
17 cto.§.rei capitalis.ff.de bono.possess.† Alia sunt extraordinaria crimina,in quibus pœna extraordinaria imponitur. Et dicitur extraordinaria,ideo quia a iudice non est introducta pœna, sed iudex ex bono,& æquo arbitratur quid facto opus sit,usq; ad pœnam capitis,ut.l.saccularii.§. sunt quædam.ff.de extraordinariis criminibus.

E18 ¶ Ad nos transmittentur.} †Scilicet informationes, interrogationes,acta,repetitiones,& conformationes testium,& cætera id genus.Non autem munera,quia scriptum est.Non accipies personam,nec munera.Nam munera excæcant oculos sapientum,& mutant uerba iustorum. Iuste,quod iustum est,persequeris, ut uiuas,& possideas terram,quam dominus deus tuus dederit tibi ut Deuteronomio.xvi.c.& Exo.xxiii.capit.uersi.nec accipies.
19 †Qui enim donat,alium sibi naturaliter obligat,ut.ff.de petitio
20 ne hæreditatis,lege sed & si.§ consuluit:†& ille cui donatur, exhibere reuerentiam donatori compellitur,& obedire, ut.viii.q.ii.c. illud quidem.Vnde Varro,Boues ad uictimas faciunt, atq; deorum supplicia,& Esau.v.c.Væ qui iustificatis impium pro muneribus,& Eccle.xx.c.Xenia,& dona excæcant oculos iudicum,&
21 quasi mutus in ore auertit correctiones eorum.†Hinc est,qd' non solum in dantes,sed& in recipientes canonica exercetur ultio,ut
22 c.dilectus filius,extra de Symo.†Contrarium tamen uidetur de iure ciuili,ut dona etiam recipere iudici liceat.Nam quanuis nullus præsidum munus,donumue accipere debeat,nisi esculentũ, poculentumve, quod intra paucos dies prodigari potest, ut lege plæbiscito.ff.de officio.præsidis.Non uero in totum Xeniis abstinere debebit proconsu.sed adiicere,ut neq; se in totum abstineat, neq; auare modum Xeniorum excedat.Itaque diuus Seuerus,& imperator Anthoninus elegantissime epistola moderati sunt, cuius epistolæ uerba hæc sunt.Quantum ad Xenia pertinent audi quid sentimus,prouerbium est,neq; omnino,neq; semper, neque ab omnibus accipere debere.Nam ualde inhumanum est a nemine accipere,sed passim uilissimum,& per omnia auarissimũ; Et quod mandatis continetur ne donum uel munus ipse proconsul,uel qui in aliquo officio est accipiat,ematve quid,nisi uictus quotidiani causa ad Xenia non pertinent,sed ad ea,quæ ædulio
23 rum excedant usum †Sed nec Xenia producenda sunt ad mune
24 rum qualitatem.l.solent.§.fi.ff.de off.procons.& legati.† Nam quod fit gratis,non debet ad necessitatem deduci,ut glos.fi.in.d.

l.solent,quod facit pro rustico,dicit glo.qui aliquando aliquid.p̄
stitit,ut.ff.de annuis leg.l.seyo §.i.&.l.litibus,de agricol.& cen
25 sit,lib.x.C.†Hodie autē nec Xenia accipi debent,nisi in defectu
salarii,quod si contra fecerit iudex,aut alter pro illo, quadruplū
restituet. Insuper exilio perpetuo mulctabitur,prius ei plagis cor
poreis infligendis,ut in auth. scriptum exemplar,in fi.i.ut iudi.si
26 ne quoquo suff.col ii.† Aduertēdum est:quod in accipiendis mu
neribus,uel dandis tria sunt maxime attendenda,personæ.s.dan
dis & accipientis qualitas,Quantitas muneris,& donationis tem
pus.Qualitas personarum ut a quo,uel cui,uidelicet an a pau
pere,diuiti,uel econuerso,siue a diuite,locupleti datum fuerit:
æstimatio muneris & donationis tempus,si magni,uel minoris p̄
cii reis data existat,& an instanti necessitate,seu alio tempore cō
feratur.Nam quod scriptum est,Beatus qui excutit manus suas
ab omni munere,de illis donis dicitur quæ accipientis animum
allicere uel peruertere solent,quod si iudici offeratur uinum,si
ue alia huiusmodi,quæ modici sunt præiudicii ex quo uolunta
tem recipientis inclinare,uel mouere nō debeant,interpretari nō
27 consueuit accipientem in his delinquere uel donantem.†unde si
equus detur,permissum est illum recipere,ut.c.Et si qōnes.§.cū
in accipiendis,extra de symo.iuncta glo.quæ dicit aliud eē mu
28 nus & aliud esse donum.†Nam donum est sine causa, munus ex
29 causa,ut.ff.de uerbo.signifi.lege inter donum.† Vel donum po
test dici exile,unde eccle.xx.c.Exigua dabit,& multa imprope
30 rabit.†Munus uero dicitur preciosum ut prima Reg.viii.c. Ac
31 ceperunt munera,& peruerterunt iudicium.†Frequentia etiam
dona transeunt in munus,ut extra de donat.c.apostolice,uersic.
32 credite,†quædam enim inhoneste petuntur,quæ tamen honeste
recipiuntur.l.i §.est.n.ff.de uariis,& extraordinariis cognit. Vn
33 de Seneca †Non gratis accipitur munus, quod petenti donatur.
Vnde uersus,Gratius est donum,quod uenit ante preces. Affert
34 adhuc illud apostoli,†beatius est dare,quam accipere.xvi.q i.c.
prædicator.Qua igitur intentione quid detur per exteriora in
35 terpretatur,†Quia interiora animi secreta per exteriora digno
36 scuntur,ut.l.si tamen.§.ii.ff.de ædilit.edict.† Aliter non posset di
uinari intentio alieni cordis,quia nec etiam Paulus licet spiritu
dei plenus fuerit,potuit diuinare,ut.xxii.q .ii.c.beatus & extra
ut Eccle.benefic.c.ut nostrum,& ff.ad.l aquil.l.si putator,in fin.
37 †Sunt tamen nonnulli iudices,qui sæpenumero officium splen
didioris militiæ studio exercendæ cupiditatis ambiunt,& appe

funt,ut uelut in meliori fortuna positi, aut ea scelera quæ prius commisisse docentur,occultent,aut alias posfint impune cōmittere,ut.l.ad splendidioris,de diuers.off.& appar iudic.lib. duodecimo.C.ita quod hodie arguere iudices de iniustitia reputatur deliramentum,audentq; uesani,& uecordes iudices ad iniuriā
38 reprehensoribus retorquere,†ideo sæpe contingit, quod delicta magnorum celantur,& non puniuntur,licet iustitiæ claues errēt,
39 dicit glos.in.d l.ad splendidioris.† Discite ergo iudices finium terræ præbete aures uos,qui continetis multitudines, & placetis uobis,in turbis nationum,quoniam data est a domino potestas uobis,& uirtus ab altisſimo,qui interrogabit opera uestra,& cogitationes scrutabitur,quoniam cum essetis ministri regni illius,nō recte iudicastis,nec custodistis legem iustitiæ,neq; secundum uoluntatem Dei ambulastis,horrende,& cito apparebit uobis,quoniam iudicium durisſimum in his,qui præsunt fiet.custoditio legum consumatio incorruptionis est:incorruptio autem facit esse proximum Deo,ut Sap.vi.c.

F 40 ¶Statuatur.† Iudex antequā ius partibus reddat, respicere debet,ne quid durius,aut remissus constituat, quam causa deposcit. Nec enim,aut seueritatis aut clementiæ gloria affectāda est, sed perpenso iudicio prout quæq; res expostulat, statuendum est.Plane in leuioribus causis proniores ad lenitatem iudices esse debent,in grauioribus pœnis seueritatem legum, cum aliquo temperamento benignitatis subsequi.l.respiciendum. &.l.hodie.
41 ff.de pœnis.†debet itaq; iudex habere respectum ad id, quod fieri solet,glo.in d.l.respiciendum,&.l.si finita,in princip.ff.de dāno infect &.C.de episc.audi.l.iii.&.l.uel uniuersorum.ff.de pi-
42 gno.actio.†Punireq; debet coniunctum,sicut extraneum: & magnum,sicut paruum,cauere quoq; ab acceptione personarum.l.
43 fi.& ibi glo.ff.de rerum diuis.†Neq; fauorem impietati pro iuribus impartiri debet,ut capitulo q potest obuiare.xxiii.quæst.ii.
44 †Aliquando enim secundum iura utetur mera iustitia,quandoq; rigore iuris,quādoq; æquitate,secundum personas,causas,loca, & tempora,ut capitulo sicut dignum,extra de homicid.&.C.de leg.l.i.&.l.aut facta.ff.de pœnis,&.xlv.distinct c. bonus domi-
45 nus.†Quinimo etiam æquitatem ante oculos habere debet, ut
46 ff.de eo,quod cer.lo.l.quod si Ephesi.§.interdum,in fi.†Iudices quoq; prouinciarum omnia quælibet crimina secundum leges uindicare,& peccantes tenere,& non alios pro aliis comprehendere,nec damna inferre debent,sed neq; pignorationes facere p

pter peccantem,aut criminis uindictam proprii lucri causam inferre,aut delinquentium res proprium lucrum facere. Rei quidem ex legibus pœnas sustinere debent. Nec licet iudicibus,aut eorum hominibus,siue officialibus ullatenus propter rerum desiderium iniuste aliquos castigare,aut peccãtes uendere. Si enim præter hæc hoc fiat,ipse præses,seu prouinciæ iudex omne ex hoc damnum accidens læsis inc debitur, & suppliciis subiectus
47 exilio tradetur. †Et consiliarius eius simile sustinebit supplicium, si factis a iudice contraria legibus in scriptis consentiat. Hæc in auct.ut nulli iudic.§.quoniam uero contingit. columnn.nona.
48 †iudices etiam,qui se furtis,& sceleribus fuerint maculasse conuicti,ablatione codicillorũ,insignibus,& honore exuti, inter pessimos quosq;,& plæbeios habeantur. Nec sibi post hac de eo honore blandiantur,quo seipsos esse indignos iudicauerunt, ut lege iudice,de digni.lib.duodecimo.C.ita uidi exequi contra magistrum Petrum Ledet regis consiliarium,qui pro furtis, & sceleribus per eum commissis per arestum curiæ Parisien. parlamenti die xx. Iunii Anno domini MDxxviii.fuit exautoratus,degradatus, & suis insignibus,& uestimentis cõsuiaribus exutus post emẽdam honorabilem peregit.& ueste plæbeii indutus in petra marmorea graduum Palatii Parisien.in pronunciatione cuius aresti, fuit.d.I.indices,per tunc uiuentem Poliot præsidentem recitata.

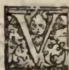

Rimo facto die,ac ordinario accersitur,& educitur a suo carcere Anippus ad tribunal coram iudice,& ibi genibus flexis,[a] humi prolapsus, ac capite aperto,uocatis etiam quorum interesset,eius remissionis diploma per actuarium publicatur: quo publicato,interrogatus reus iurat uerum esse quod loquitur,uerisq; constare,eo probari postulat. dicit iudex diploma accusantibus postulantibus,aut eorum pro ipsis procuratori intra præstitutum diem per actuarium transcribi,intercedentibus atq; expugnantibus diploma, siue interinationem impedientibus. Deinde idẽ diploma una cum elogio fiscali procuratori transfertur,ut eo audito, secundum ius, & æquum statuatur.

Hoc peracto ponamus eundem Anippum cum reis

committi, & separatim audiri de diplomate, in quo mordicus adhæreat, & accusatos reos agnoscat negantes, atque contradicentes, quæ omnia ueniunt scribenda, ut supra monstratum est in committendis cum testibus reis, quæ breuitatis gratia omittuntur.

Diplomatis publicatio editur hoc contextu.

Niuersis præsentes literas inspecturis Ioannes Vlpianus miles, & dominus &c. Notum facimus, quod hoc die infra subscripto, lectum, ac publicatum in iudicio fuit remissionis diploma die &c. a domino nostro Rege impetratum, & concessum super criminibus in eo scriptis, per nobilem Desiderium Anippum ueris niti solenniter iurantem, idq; probari, ac admitti, siue interinari postulantem aduersus Antoniam Dianam uiduam defuncti &c. & alios conquerentes, aut eorum procurarorem transcribi petentem. Nos edicimus eiusmodi regiæ gratiæ diploma, elogium & omne litis instrumentum regio procuratori exhibendum quo audito: uti ius suadebit, statuetur. Diplomatis exemplum per actuarium nostrum edetur conquerentibus intercedentibus, & obreptitium,[b] commenticium, illegitimumq; diploma contendentibus, ad obreptionis causas triduo proponendas ut de iis secundum ius pronuncietur. Actum die uicesima ianuarii anno M D X L. In cuius rei testimonium sigillum dictæ præposituræ his præsentibus duximus apponendum. Sic signatum.

1 A Genibus flexis.} †Remissionarius in criminalibus petẽs restitutionem aduersus sententiam, uel appellans a sentẽtia criminali, tenetur personaliter comparere in iudicio genibus flexis, capite discoperto ante faciem iudicis pro tribunali sedentis. l. i. ibi, si se obtulerit C. ad. l. Corn. de sica. & l. i. §. finali tem. ff. an per alium causæ appel. red. poss. arg. l. lege Corn. ff. ad senatusc. sylla. ibi ex uinculis causam dicant, & Bal. in l. i. §. eum

2 qui, in fi.ff.de postul.†Nec posset in contrarium reus impetrare, .l.non teneatur personaliter comparere.l.fi.in fi.C.de iniur.Et ad hoc ordinatio regis Ludouici duodecimi art clxii.
B 3 ℭObreptitium.}†Obreptione impugnari possunt rescripta, quia nullum uim habent, quæ obreptione impetrata fuerint.l.si qua loca, in uerbo, rescriptis per obreptionem impetratis, defund.&
4 sal.lib.xii.C.†cum obreptio sit fraudulosum mendacium.l.sed & si hac.§.patronum.ff.de in ius uocand.&.l.finautem.§.i.ff.de
5 nego.gest.†Et proprie consistit in facti narratione, non iuris scri-
6 pti.l.cum uero.§.subuentum.ff.de fideicomm.libert.†Et si opposita mendatiorum præscriptione, siue in iuris cõsuetudinarii narratione mendacium reperiatur, siue in facti siue in tacendi fraude pro tenore ueritatis, & non deprecãtis affirmatione datum, iudicem, ad quem dirigitur rescriptum, cognoscere debere, & secũdum hoc de causa conuenit ferre sententiam.l. proscriptione.C.
7 si contra ius, uel utilita.public.†Decetq; iudicem super obiecto falsæ assertionis in rescripto contentæ probationem recipere, q̃d si renuerit, & pronunciauerit, in decem libras auri uenit mulctandus.l.puniri.C.eodem.
8 †Et si iudex inuenerit, & pronunciauerit rescriptum non tenere, habet in principali exequi.l.& si cognitio.
9 C.eodem.†Nam quæcunque rescripta sunt iudicibus directa, sub ea conditione proferuntur, si preces ueritate nitantur. Alias precator mendax nullum fructum oraculi percipit impetrati.l. uniuersa.C.de diuers.rescrip.†Mendaxq; precator carcere debet impetratis, lege & si legibus.C.si contra ius, uel util.pub.

Nterim priuatus accusator transigit [a] cũ Anippo, fiscus etiam perspecto omni litis instrumẽto gratiæ diploma probat, seu interinationem gratiæ consentit : quod scripto significat, aut apud acta. Si non conuenit inter accusatores ciuiles, intercessionis causas, & obreptionis proferunt, quas breuitatis causa patrono conquerentium conficiendas relinquo. At si conueniat inter litigantes, iudex gratiosum diploma ꝓbat, & interinat hoc tenore.

A 1 PRiuatus accusator transigit.}†Vbi partes sunt concordes, quo ad interesse ciuile, nullæ sunt partes iudicantis,
2 lege si conuenerit.ff.de re iudici.†Secus autem quo ad

interesse publicum scilicet fisci. nam licet fiscus cesset, siue desistat ab accusatione, crimina tamen semel audita nullo modo indiscusso præterire oportet, etiam si accusatus cum accusatorē in gratiam redeat, ut capitu. crimina, extra de collus. detegen.
3 †Et hoc iudex ex suo officio facere potest, cum euidentia patrati sceleris non indigeat clamore accusatoris, ut c. euidentia, ex
4 tra de accu. & l. congruit. ff. de offi. præsid. †Quod si repertum crimen iudex non uindicet tegere ut conscius criminosa festina
5 bit. l. ii. C. de commerc. & mercat. †Quinimmo nulli iudicū licet delatum ad se crimen minori aut nulli coërtioni mandare, nisi id ipse pati uelit, quod aliis dissimulando concessit. l. fi. in fin. C. ne sanct. baptis. reiter.

Approbatæ gratiæ seu interinationis formula.

Niuersis præsentes literas inspecturis Petrus Iabolenus & cætera. Salutem. Notum facimus, quod conspectis custodiarum dictæ præposituræ actis, in quibus scribitur nobilem Desiderium Anippum ultro se in dictos carceres intrusisse, ac exhibuisse. xviii. die Ianuarii anno domini MDXL. conspecto etiam gratiæ & remissionis diplomate, per eūdem nobilem a domino nostro rege impetrato [a] subscripto, & subsignato cera uiridi cordula serica pendente, ob perpetratum homicidium, & cædem illatam defunctis Ioanni Pluto nuper Lutetiano negociatori, Iuliano, Xenio similiter mercatori, & magistro Chrysostomo Crasso in curia suprema Parisiis aduocato, sicuti, latius explicatur eiusmodi diplomate: cui fidit, & id supplex probari postulat, cuius contextus subsequitur.

Franciscus dei gratia Francorum Rex notum, facimus ac palam præsentibus omnibus, & futuris nos libellum nobilis [b] Desiderii Anippi domini arenarum, ætatis. uiginti annorum [c] recepisse: qui loquebatur [d] eum a quatuor mensibus aut circiter, comitatum nobilem Girardū Milonem dominum prati falcati in parui cerui diuerso

rium Parisiis ad prandendum cum nonnullis aliis suppli canti ignotis,ubi inter uerba,& colloquia ultro citroq; ha bita,idem Milo retulit se causa cecidisse,ac uictum in su premo senatu a Ioanne Pluto.& Iuliano Xenio negocia toribus Parisinis, subtili ingenio, ac acumine magistri Chrysostomi Crassi,in illo senatu patroni:Se quoque de iisdem ante tunc temporis hebdomadæ finem suppliciū sumpturum quibus idem supplicans obmutuit, non ha bens quod obiiceret.Tribus autem,uel quatuor post die bus Milone supplicante,Bernardum Thrasonem, Clau dium Caligulam milites ad cœnam in cauponam leonis argentei uia ad sanctum Honoratum ductos, illicq; inter cœnandum Milonem accito famulo dixisse talia aut non longe dissimilia, Ito scifcitatum,ubinam sint quorum tibi memini,mihiq; renunciato.Atque eundem famulum sta tim a cœna illos per uiam Sancti Honorati iuxta crucem Tirouerí iter facturos detulisse,hinc Milonem assumptis Bernardo Thrasone,& Claudio Caligula nostris militi bus,& aliis duobus eius famulis dixisse,animo estote con stanti,sumite uires,uindicate me,oro: promissa uobis a me certa tenetote,eamus illis obuiam,Iamiam me conse quimini:Te dominū Anippum haud me relicturum con fido,cuius beneficii uices repensurum me spondeo: Eun dem Milonem huc & illuc oculos circunferentē sub ho ram nonam illius noctis iuxta crucem Tirouerí tres nu mero uiros ipsi supplicanti incognitos aduentantes circū spexisse,famulo quodam ante eos facem accensam gerē te:in hos prætereuntes eundem Milonem,simulq; Thra sonem & Caligulam strictis gladiis insultauisse: insultanti bus fortiter reluctatum educto ferro famulum: quod quū uidissent,ipsum supplicantem,& duos eius famulos Egi dium Gnathonem,& Ferdinādum Parasitum enses exer cuisse,non ut ferirent,[e] sed ut miloni,& suis opem ferren tur;si forte reluctantes sustinere non possent:deinde plu ribus ultro citroq; illatis ictibus tres illos uiros, quos po stea audiuit nominari Crassum,Xenium,& Plutum humi

proſtratos,famulum nomine Dauum aufugiſſe,ipſum pariter ſupplicantem Milonem,alioſq; ſocios,atq; illos tres ſic relictos,dolore uulnerum, uel imperitia medicorum, uel penuria medicamentorum animam egiſſe : quam ob cauſam ipſe ſupplicans iuſtitiæ rigorem,ius ſummum,& legis pœnas ueritus ſolum uertit,[f] redire nequaquam audens,niſi prius impetrata noſtra gratia,ut ait, nos ſummiſſe ſupplicans. Quibus attente penſitatis,hoc etiam addito quod idē ſupplicans nullum percuſſit,ſed inſcius in eum caſum incidit,in eoq; non doloſe [g] ſe geſſit ; atque in cæteris rebus omnibus probe , ac honeſte, uitæ ſemper integræ,& inculpatæ:ſic uerſatus, ut nunquam infamia,aut minima labecula ſit conuictus,aut notatus,nihilq; reprehenſione dignum commiſerit,gratiam noſtram , & miſericordiam impertiri [h] uelimus. Quare miſericordiā iuſtitiæ rigori [i] præferri cupientes dicto ſupplicanti ignouimus,remiſimus,indulſimus,& per has præſentes ſpeciali gratia,[k] plena poteſtate, regia authoritate [l] ignoſcimus,remittimus,& indulgemus [m] facinus,& caſum cum omni pœna,mulcta,offenſione corporali,criminali,& ciuili,quæ prædicti facinoris occaſione erga nos, & iuſtitiā incurrere potuiſſet. Reuocamus inſuper omnes, & ſingulas exilii proclamationes,uadimonia deſerta,& contumacias,ſi quæ inſecutæ fuerunt. Reſtituimusq; eum in integrum [n] famæ,& rumori in patriam,mœſtamq; domum, atq; illius bona non publicata,[o] ſatisfaciendo tamen parti ciuili,[p] ac priuato delatori,ſi non ſatisfecerit. Et ſuper hoc ſilentium perpetuum procuratori noſtro præſenti,& futuro imponimus:noſtro uero præpoſito,hiſdem præſentibus damus in mandatis,quia hoc facinus in illius territorio patratum eſt,[q] & omnibus aliis noſtrarum iuridictionum,aut eorum uicariis quibuslibet,quos decebit dictum Anippum noſtra præſenti gratia uenia, remisſione, indulgentia uti,frui,& gaudere plane,ac pacifice faciant, & ſinautem ſine moleſtia,aut quouis alio impedimento nunc,& poſterum fieri non patiantur. Quod ſi iam impeditus

ditus fuerit, eum relaxent, leuent, a reatu soluant, & quatenus res sit ualida, firma, & in perpetuum stabilis nostrum sigillum præsentibus duximus apponendum: Saluo tamē aliis in rebus iure nostro, & alieno.r Datum in cāpo martio mense Nouemb. anno domini M D X L. & regni nostri. xxvi. Visa contētor per Regem N. Conspectis etiam elogio & lite super hoc aduersus eum confectis, dicto remissionis diplomate, ab eo obtento superius exscripto ratione cædis illatæ in dictos defunctos, certis literis, ac tabulis transactionis, & acceptilationis celebratis inter litigātes ab H. & E. domini nostri regis in prædicta præpositura tabellionibus receptis die xxiii. mensis Ianuarii anno domini M D X L. quibus constat uiduas, & hæredes defunctorum cum Anippo transegisse, ac remisisse in perpetuum res omnes, de quibus agere possent, & eum per se qui occasione illius illatæ cædis mille Francicarum librarum summa, quam uiduæ, & hæredes defunctorum fatentur recepisse. Auditis itaque aduocato, & procuratore domini nostri Regis in dicta prępositura, quibus nomine dicti domini elogium, actiones diploma remissionis, tabulæ transactionis & pacti fuerunt edita, ostensa, exhibita atque approbata: omnibus denique conspectis, & consideratis conspiciendis, & considerandis in hac parte, nos remissionis diploma ab eo Anippo impetratum secundum eius tenorem approbamus, admittimus, & interinamus. Quā obrem eius corpus, & bona, si qua capta, aut alias obuincta fuerunt, pure, ac plane liberari, ac dissolui edicimus per hanc nostram sententiam, iudicium, & ius. In cuius rei testimonium præpositurę nostræ sigilli appensilis munimine has præsentes literas roborauimus die. xxiii. Februarii anno domini M D X L. sic signatum.

Nota uisum fuisse curiæ dictum Anippum non posse ampliari prius, quam ius redditum sit in alios, nec sententia ei pronunciabitur, aut publicabitur hucusq; ne fortassis urgeretur ꝑ conscios, & participes sceleris ultra cōfessionem in gratia scriptam: ita cogetur litis exitum operiri.

A 1 Rege imperato.}† Ad solum regem pertinet remissionem aut indulgentiam concedere.l.uniuersis.C.de præcib.im
2 pera.off.Ratio est,quia† solus idem princeps in suo re- gno potest legem transgredi in dispensando,ut.ff.de ritu nup.l.q
3 in prouincia.§.diuus† quod autem princeps possit legem trans- gredi est uerum,quando rescriptum siue concessio est talis, quæ non lædit alium,sed prosit petenti,uel crimen supplicanti indul
4 geat.His casibus refutari non debet a iudice.† in aliis autem casi bus rescripta contra ius elicita ab omnibus iudicibus refutari de bent,ut supra dictum est.d.l.rescripta.C.de præcib.imperat.offe
5 rē.† Et ea ratione rescripta quibus crimen indulgetur,aut remitti tur de inciuilitate impugnari non debent cum princeps legem transgredi possit.d.l.qui in prouincia.§ diuus.ff.de ritu nuptia. Et nota.quod in concedendo princeps,& senatus æquipollent, quia senatus fungitur uice principis in hoc,& possunt dicere,Nō obstante.l ista,uel alia,ut.ff.de aqua pluuia arcen.l.quod princi pis,&.l.si autem.§ si.eo.&.l i § interdum.ff.a quib.app. non li-
7 ce.Ita dicit glo.in quominus ff.de flumi.† Princeps autem qua- lem,& super quibus habet potestatem uide Bald.in.d.l.rescri- pta.C.de præcib.impe.offer.& Bar.in proœm.ff.in uerbo omnē
8 in prima consti.† Quæ uero sit potestas papæ idem Bald.in.d.l. rescripta.

B 9 ℭ Nobilis.}† In delictis habetur ratio nobilitatis,ut.xli. distin.c non cogantur.

C 10 ℭ Aetatis uiginti annorum.}† Habetur etiam ratio iuuentutis, ut trigesimatertia.q.ii.c.in adolescentia,&.l distin.c.pœnitentes, & xvi.q.vii.c.hoc fit,&.c.tempora.† Fere enim in omnibus pœnali bus iudiciis ætati,& imprudentiæ succurrendum est.l.fere.ff.de regu.iur.

D 12 ℭ Qui loquebatur.}† Hæc est facti narratio,in qua nō debet ab esse fides ueri,alioquin esset restitutio obreptitia, si fraudulosum mendacium contineat,ut supra dixi per.l.sed& si hac.§.patronū
13 ff.de in ius uocando.† quo caso mendax precator carere debet impetratis d.l.& si legibus.C.si contra ius uel utilita. publicam.

E 14 ℭ Non ut ferirent.}† Qui associauit percussorē nō ut feriret,sed ut percussori opem ferret,si forte per aliorum uiolentiam impedi- retur,paulo minori pœna debet mulctari, quam percussor cum scriptum sit qui potuit hominem liberare,& non liberauit, eum
15 occidit.† Constat ab homicidii reatu immunes non esse, qui occi soribus opem contra alios præstare uenerunt.c.sicut dignum.§.il

si etiam extra de homicid.
F16 ¶Solum uertit.}†Si quis ea mente sit,ut non impetrato auxilio
dómum non reuertatur nondum fugitiuus est,quia non solũ cõu
silii,sed & facti fugere est.l.bouem,qui cornu petit.§. qui ad ami
cum domini deprecaturus confugit.ff.de ædil.edic.&.l. quis sit
fugitiuus §.idemq; probat &.§.seq.eodem.
G17 ¶Non dolose.}†Vbi abest dolus in delictis,delinquens quantum
ad gratiam,innocens est,quia extra animum,& sine dolo deliqt.
nam gratia uoluntatem,&animum requirit.Quantum autem ad
legem reus est,quia opera lex quærit,ut.c.si quis nõ iratus xv.q.
18 i.†nec minus ex culpa quam ex dolo quisquam tenetur ciuiliter
quo ad priuatum interesse actione legis aquiliæ,ut.l.in le.la.ii.ff.
19 ad leg.aquil.Sic in.l.cor.de sica.†Iure communi habetur plus
respectus ad animum,quam ad actum.Sed lex aquilia, magis re
spicit actum,quam animum ut uideamus ex quo ictu secuta sit
mors,non ut uideamus animum principaliter , ut.l.item mela.§.
20 sed si seruum plures.ff.ad legem aquil.†Et ideo tenetur actione
iniuriarum erga hæredes defunctorum ut.l.dominum C de in-
21 iur.& glo.in.§.iniuria.instit.de lege aquilia, † quorum damnorũ
& iniuriarum æstimatio ad iudicem spectat,ut.l.i.§ spectat.ff.de
22 iniur.† Arbitrari autem oportet hanc æstimationẽ pro modo sub-
stantiæ personæ accusatæ,ut.l.lex cornelia.§ si.ff. de iniur.&.c.
pe.§ si.extra de accus.&.c.ex parte,eodem,&.l.fin.C.de ord.co-
23 gni.†Spectatur etiam persona agentis,quantum ad ius æstimatio
nis,ut aliud in uilissimo,& compedito,aliud in medii actus homi
ne ius æstimationis constituatur,ut.§.pœna autem, instit. de in-
24 iur †Et sic nota,quod in delictis extra animum cõmissis per im-
petum,aut lasciuiam,aut ebrietatem,aut latam culpam , noxia
non committitur inexcusabilis,quin reus possit restitui per prin
cipem quando contrahitur maleficium,ut homicidium, ut pœ-
na corporalis,& pecuniaria quo ad publicum interesse.s.fisci nõ
25 irrogetur,ut.l.i.iuncta glo.C.si aduersus delictum †Si uero homi
cidium sit proposito,& dolo commissum,erit præcise pœna mor
tis sine redemptione,Bald.in.d.l.nemo C.de episco.audien. ubi
26 dicit text.homicidia,quod fecit semper expectet,†& ideo debet
puniri capite.l.corn de sica.non habita differentia cuius condi-
tionis hominem interemerit.l.i.§.i.&.ii.ff.ad.l cornel.de sicar.
27 †nec debet restitui.d.l.nemo,& adhuc homicida morietur,nec mi
serebens eius ut Deutero.xix.c &.c.i.extra de homici. Et ad hoc
ordinatio noua.d.N.R.F.art.168.& art.172.

H28 ¶ Et misericordiam impartiri }† Remissio siue restitutio in criminalibus ex solius principis misericordia imploratur,& conceditᷓ, Bar in.l.i.§.si quis ultro ff.de quæstioni.

I29 Iustitiæ rigori.†} Aequitas scripta præfertur rigori scripto.l.placuit.C.de iudic.

K30 ¶ Speciali gratia.}† Quid tam peculiare est imperiali maiestati quam humanitas,per quam solam dei seruatur imitatio, ut.l.fin. C.de dona.inter ui & ux.

L31 ¶ Regia auctoritate.}† Vide quæ dixi supra uerbo uniuersis,sup præsenti interinatione.

M32 ¶ Remittimus,& indulgemus.}† Is ergo parcere debet, cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit l si quis in hoc genus.C.de
33 episco.& cleri.† Proprium siquidē est imperiali beniuolentiæ omni tempore subiectorum commoda,tam inuestigare quam eis me
34 deri,& procurare.l.imperialis.C.de nuptiis.† Sicut bellanti,& resistenti uiolentia redditur,ita uictori capto misericordia iam debetur,ut capitulo noli existimare,uigesimatertia quæstione prima.
35 † Itaque quis tenetur parcere hosti suo,ut glo.in.d.c.noli, &.ii.q.v.c.quanto.in fin.iuxta illud de Cæsare dictum,qui uincis semper,ut uictis parcere possis.Parcere prostratis scit nobilis ira leo
36 nis.Et ad hoc.xlv.dist.c.disciplina.unde Senec.li.de uirtu.† Honestum,& magnum uindictæ genus ignoscere,ut gl.in.c.i.in uer
37 bo,ulcisci,extra de postu.prælat.† & alibi Parcere subiectis,& debellare superbos.

N38 ¶ Restituimusq; eum in integr.}† Damnatus per remissionem, aut restitutionem in integrum restituitur in pristinum statum, ēt quo ad honores,bona & famam, ut.l.i.C.de senten.pass.& rest. ubi sunt hæc uerba,restituo te in integrum prouinciæ tuæ.Vt autem scias,quid sit in integrum restituere,honoribus,& ordini,tuo
39 & omnibus cæteris te restituo.† Aliud autem est indulgentia, q̄ȝ remissio,quia indulgentia minor est,quam remissio, ut Bald.in
40 l.ii.C.de senten.pass.† Nam indulgentia pœnæ tantum gratiam facit, nec infamiam tollit,nec bona restituit,sed quos liberat,no. ut C.de genera abolit.l.indulgentia,& proprie dicitur gallice. Ita dicunt tex.in.l.ii.&.l.generalis C.de senten.pas.&.C.de his qui notan.infam.l.ad tempus.Vnde Ouidius.pœna potest demi,
41 culpa perennis erit ut gl.in.d.l.indulgentia.† Et hoc uerum, quādo per indulgentiam sola pœna remittitur tunc infamia remanet dicit glo.in.l.i §.an autem.ff.de postulat.Sed secus est in remis-
42 sione,† quia si quis famoso iudicio sit condemnatus,& per in in-

tegrum restitutionem fuerit absolutus, is infamia eximitur, ut. d. l. i. §. an autem. ff. de postulat. & d. l. i. C. de sententiam pass. & ff. de usuris, lege uideamus §. infamana, ita soluit gl. in d. l. i. §. an au
43 tem. ff. de postulationib. † & sic infamia iuris tollitur sed non facti ut. d. l. indulgentia.
O 44 ¶ Illius bona non publicata. } † Quid si bona fuerint confiscata & dat alicui per principem uel fuerint alienata per fiscũ, postea fuerit delinquens restitutus per principem, An dictus restitutus reciperet bona iam alienata? Dic quod non secundum Bal. in. c. domino guerrani, in ti. hic finitur lex corr. in usib. feudo. & in ad ditio. ad Bar. in. l. i. §. si quis ultro. ff. de qõni. quia restitutio princi pis non trahitur retro contra ius quæsitum alteri, ubi bona sunt iã alienata, pro quo est glos. in uerbo, emancipatus esset, & hoc ibi dicunt Bar. Ang. & Imol. in. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de li
45 be. & posthum. & glo. in. l. i. C. de sentent. pass. & restitu. † dic ta men quod sunt quædam bona, quæ deueniunt immediate in aliũ per ipsam confiscationem, ut exemplum, & text. in auct. bona dã natorum. C. de bon. proscr. Vbi dicitur quod bona damnatorum acquiruntur hæredibus ascendentibus usq; ad tertium gradum immediate. Et ad illa bona intelligitur facta restitutio bonorum
46 supplicanti. † Quædam uero sunt bona quæ mediate ueniunt p alium contractum, quando scilicet fiscus rem confiscatam uendi dit alteri, tunc reus restitutus non restituitur ad res, & bona uendi
47 ta, arg. l. i. ne fiscus rem, quam uend. euincat. li. decimo. C. † retra ctare enim fiscum, quod semel uendidit, æquitatis, honestatisq; ratio non patitur, ut. l. fi. eodem. Intellige tamen quod uerum est, quod bona iam alienata recuperari non possunt, .s. a possessoribus sed a fisco, quatenus effectus est locupletior, recuperari possunt, ut. d. glo. in. l. i. C. de sententiam pass. allega. Bar. in. l. fi. C. eodem,
48 in. iii. col. uer. pro declaratione huius, ubi uide plene. † Iure etiam canonico ubi quis restituitur ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus. unde alteri ante restitutionẽ im petranti restitutus præferri non debet, nisi hoc dictum fuerit, ut c. quanuis, de rescriptis in sexto. Nam restitutio debet hoc tantũ operari, ut nec prosit nec obsit huic, quod euenit, ut glos. in. d. ca. quanuis, & ff. de mino. l. quod si minor. §. restituto. & ff. ex quib.
49 caus. maior. l. i. in. i. respon. † Dicto iure tamen potest restitui ad sua bona immobilia, si hoc dictum fuerit per rescriptum, & non q̃ ad fructus perceptos, & mobilia, & hoc potest papa. d. c. quanuis iuncta glos. ibidem. ç. pen. de præben. in. vi. & in clemen. quoniã

extra de immunita.ecclesia.lib.vi.uide Bal.in.l.rescripta.C.de p
50 cib.imperato.offeren.† Nota tamen quod princeps plerunque in nonnullis causis ita inuerecunda petentium inhiatione.s. frequēti petitione constringitur, ut etiam non concedenda tribuat, quibus a hærendum non est, nec rescripto quidem aduersus formā latæ legis loci aliquid decet relinqui. Siquid autem princeps suo iudicio, & proprio motu, nullo tamen desiderante, aut poscente concedi quicquam uoluerit, huiusmodi ualeat liberalitas.l.i.de
51 petitio.bon.subla.lib.decimo.C.† & sic ualet rescriptum pprio motu principis in dultum, ut Bald.in.l.rescripta.C.de præcib.im
52 pera.offeren.† quædam enim inhoneste petuntur quæ tamen honeste recipiuntur.l.i.§.proinde.ff.de uar.& extra cognit.

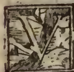
P 53 ¶ Satisfaciendo tamen parti ciuili.} † Per remissionem a principe indultam non remittitur emenda & interesse partibus ciuilib. competentia. Nam indulgentia, siue priuilegium indultum per principem intelligitur concessum saluo iure alterius, ut infra uidebitis in præsenti remissione, & l.decurionibus, de silentia.lib.duo decimo.C.&.l.siqua loca, de fund.& saltib.eodem, &.l.ex facto ff.de uulg.subst.& Bal.in.c.studuisti.extra de offi.lega.&.c.quā
54 uis de rescrip.in.vi.† Nec posset princeps concedere rescriptum ex certa scientia, ut alicui auferatur ius sibi quæsitum ex iure naturali, sine gentium, quia est immutabile, ut institu.de iure natur. gent.& ciuil.§.pe.gl.& ibi plene doct.in.l.quotiens.C.de præcib. imperato.offeren.

Q 55 ¶ In illius territorio patratum est.} † Sic reus hodie per rescriptū non potest trahere actorem ad extraordinarium iudicem.l.in criminali, iuncta glos.in uerbo habeatur circa medium.C.de iurisd. om.iudi.& auct.qua in prouincia.C.ubi de cri.agi.opor.ibi, si ambo sint in prouincia illic omni priuilegio cessante res, expediatur et in auct.ut omnes obed.iud prouinc.§.i.col.v.quadrat huic statutum regium nouissimum art.170.& art.171.
56 † Iuris est etiam ut iudex cognoscens de causa appellationis non possit pertinere causam principalem, ut.c.i.de foro compe.in.vi.
57 † nec potest cognoscere de principali negocio etiam de consensu partium, nisi finito articulo appellationis dicat bene appellatum & male iudicatum, quia tunc posset articiulum principalis cau
58 sæ retinere, † secus autem in papa, uel senatu quia possunt retinere causam principa.etiam si dictum fuerit bene iudicatū, & ma
59 le appellatū.† Imo sine appellatione papa, Rex, uel senatus possunt inhibere iudicib.ne se intromittant amplius de causa, sed.

ipsam causam una cum partibus remittant ad regem, uel senatū ut glo. in. d. capitulo primo de app. in. vi. &. c. ut nostrum, eo. titu.
60 in anti. †iudicium soluitur uetate eo, qui iudicare iusserat, uel et eo, qui malus imperium in eadem iurisdictione habet, uel etiam si ipse iudex eiusdem imperii esse cœperit, cuius est, qui iudicare
61 iussit. l. iudicium soluitur. ff. de iudi. †Vnde istæ euocationes, quæ quotidie fiunt de minori iudice ad maiorem, fiunt uirtute illius. l. iudicium soluitur, prout dicit glo. in. d. c. i. de appe. in. vi. & tales euocationes fiunt post litem contestatam. d. l. iudicium soluitur.
R.62 ¶ Iure nostro & alieno. } †Rescriptum siue priuilegium semper intelligitur concessum saluo iure alterius, ut not. in. l. decurionib. C. de silentia. li. xii. &. ff. de uul. substitu. l. ex facto &. C. de fun. & salt. rei dominicæ. l. si qua loca, lib. xii. & Bal. in. c. studuisti, extra.
63 de off. legat. & in rubr. ff. de constitutio. princip. †ubi priuilegium dicitur priuata lex quæ non egreditur personam.

Onuocato consilio,[a] coramq; omni instrumē o litis inspecto itum est in hanc sententiam, ut non possit criminatio diffinitiue terminari, priusquam quæreretur de Egidio Gnathone, Ferdinando Parasito reis: tabellaris ideo sentētia sub hac fertur forma.

Iso litis criminalis processu coram nobis agitato, criminatione uiduarum, & conquerentium, procuratore regio nomine regis subscribente aduersus Girardum Milonem, & alios reos accusatos, carceri inclusos, indiciis, elogio, interrogationibus, confessionibus, reuocationibus, commissionibus testium, tabulis remissionis nobili Desiderio Anippo cōcessis a principe, & omnibus uisis, considerandis, audito simul procuratore regio, & peritorum consilio, Nos edi ximus, & edicimus, ante, quam ad diffinitiuam iudicii sententiam procedamus, per Egidium Gnathonem, & Ferdinandum Parasitum famulos Anippi quærendum de crimine ad eruendam ueritatem extraordinarie, & in se, & in alios torqueri, ut hoc peracto, & auditis accusatoribus,

ac regis procuratore nomine eiusdem in petitionibus, & intentionibus, secundum ius, & æquum pronunciemus ex pensis,[b] damnis, & eo, quod interest, in finem reseruatis per hanc nostram sententiam, iudicium, & iure.

Pronunciatum in prætorio [c] litigantibus. xxviii. Feb.[d] anno MDXL.

Quæstionis executio. die qua supra.

A 1 Conuocato consilio.] †Constat per processum, & confessione Egidii Gnathonis, & Ferdinandi Parasiti reorum, quod sunt famuli prælibati Anippi, quod est primum indicium, & uerisimile, quod astiterint cum domino die facti, & cōmissi criminis de quo agitur. Secundo, iidem confitentur fuisse dicta die cum magistro, maxime Ferdinandus Parasitus dicit se comitatum prædictum suum dominum post cœnam a leone argenteo in cauponam balistæ, & idem Gnatho iuisse ante in dictā cauponam, quod fuit inter moras homicidiorum perpetratorum. Ideo non multum poterant abesse a prædictis homicidiis. Tertio, memoratus Anippus fatetur, & dicit eosdem suos famulos secum astitisse in dictis homicidiis cum cæteris aliis, in cuius personam non est obiecta excep. Quarto prælibatus Parasitus confessus est audisse minas prædie factas per Milonem quas reticuit, ut constat in sua confessione. Hic sunt plura indicia concurrentia, quæ tamen non concludunt quo ad condemnationem,
2 †cum suspicionibus non sit iudicandum. l. absentem. ff. de pœ.
3 & Pan. in c. iii. loco, ext. de proba. †Ideo in criminibus scrutandis quæstio adhiberi solet interrogandiq; sunt rei ubi aliis probationibus ueritas illuminari non potest l. quotiēs. C. de. q. ad hoc facit statutum regium nouissimum. ar. 163.
4 †Sed ita demum ad tormenta deuenire oportet cū suspecti sunt rei, & aliis argument. ita probationi admouetur, ut sola confessio
5 deesse uideatur. l. i. ff. de quæstion. † Et tunc iudex arbitrari debet modum quæstionis, ut ita habeatur, ut reus saluus sit, uel in
6 nocentiæ, uel supplicio. lege quæstionis. ff. de quæstion. † Non enim quanta accusator postulat habenda sunt tormenta, sed ut moderatæ rationis temperamenta desiderant. l. de minore. §. tor
7 menta. ff eo. †Tortura siquidem grauior est pœna, quam utriusq; manus abscisio, ut in auct. ut nulli iud. §. fina. unde Cassio in lib.
8 uariarum epistolarum. xlvi. † Non grauius est spem a te mortis

expetere quam tormentorum crudelia sustinere. Inter supremas.n.anhelatus angustias potius est perire quam uiuere, & detestabilis sensus pœnarum excludit dulcissime salutis effectum.
9 †Et Seneca in lib.de beneficiis,misericordiæ genus est cito occidere,quia tormentum ultimum finem secum affert, acerbissima
10 uero crudelitas est quæ pœnam trahit.†Et ad Lucilium epistola.uigesimasecunda.Nemo tam timidus est,ut malit semper pē
11 dere,quam semel cadere,†unde facilius reperiuntur, qui se ultro morti offerant,quam qui dolorem patienter ferant,ut ait Iulius Cel.lib.vii.quem refert Luc.de pen.in.l.quotiens,de dignit.
12 lib.duodecimo.C.circa.iii.column.† Hinc est quod quæstiones non semper,nec in omni cam,& persona desiderandæ sunt, sed tantum cum capitalia & atrociora sunt maleficia, quæ aliter explorari,& inuestigari non possunt quam per reorum quæstiones tunc efficacissimæ ad inquirendam ueritatem æstimantur.l.edi
13 ctum.ff.de quæstio.†Si igitur certis indiciis ductus ueritatis inuestigandæ gratia ad tormenta putauerit iudex esse ueniendum, tunc id demum facere debebit si personarum conditio patiatur l.milites.§.oportet.ff.eodem. Neq; deflectens a iusti tia indignatio iudicum,& uænalis exigentium terror quid sibi licere putet in eas personas,quæ aut innocentia sunt securæ, aut principali honore sunt munitæ,habet enim hanc laboris mercedem multorum munerum scilicet officiorum testimoniis comendata deuo
14 tio.Idemq; est etsi munera decurionatus quis deposuerit.† Nam & ipse propter pristinam dignitatem quæstionem non patitur.l.
15 nihil.C.de quæstioni.†decuriones certe sunt earum omnino pœnarum exortes,quas fidiculæ,& tormenta constituunt.l.decurio
16 nes.C.eodem †Liberi etiam eminentissimorum, nec non perfectissimorum uirorum usq; ad pronepotes plebeiorum pœnis, & quæstionibus non subiiciuntur, dum tamen prioris gradus liberos,per quos priuilegium ad ulteriorem gradum transgreditur nulla uiolati pudoris macula aspergat.l.diuo marco.C.eodem.
17 †Nam grauitas personarum.& qualitas præcedentis uitæ elidūt huiusmodi indicia,per quæ plebeii,uel uiles personæ ueniunt torquendi,ut.l.non omnes.§.a Barbaris.ff.de re milita.&.c.cum in iuuētute,extra de præsumptioni.Sed hoc posset intelligi de me
18 diocribus delictis,ut in his cesset quæstio.† Nam in grauioribus delictis non haberet locum,quod dictum est supra,quia hæ personæ etiam torqueri possent,ut.l.cum cognitionaliter.C.de qōni. ibi si pristina fuerint ex tanto scelere argumenta,ut uideantur ac

cedere ad uerisimilitudinem causæ crimina, ipsa quoque mulier
torquebitur, neq; enim ægre feret, si torqueatur, quæ ueneno uisce
ra hominis extinguit, & leg i. C ubi senato. uel clariss. ubi dicitur
19 †quod reatus omnem honorem excludit, imo aggrauat reatum.
20 †Secernuntur etiam minores. xiiij. annis a quæstionibus, quibus
subiici non possunt, excepto crimine læsæ maiestatis, qui etiam
ad testimonium, cum res exegerit torqueri poterunt. l. de minore.
21 C. de quæstioni †in aliis autem, quam in crimine læsæ maiesta-
tis terreri habena, uel ferula cædi possunt. l. i. §. impuberi. ff. ad se-
22 natuscon. silla. † Minores etiam uigintiquinque annis in caput
alterius torqueri non possunt, maxime cum nullis argumentis ex
trinsecus accusatio impletur. Non tamen consequens est, ut eidē
minori sine tormētis credatur. Nam ætas, quæ aduersus asperita
tem quæstionis eum tueri uidetur, suspectiorem quoque eundem
facit ad mentiendi facilitatem. l. ex libero §. de minore. ff. de qō.
& l. in testimonium. ff. de testib. Notandum est igitur secundum
23 Bald. in l. fi. ff. de q. quod †in omnibus casibus tortura habet lo-
cum præcedentibus indiciis, nisi in criminibus in iure expensis,
ut in l. diuo Marco. C. de quæstio. & l. milites. §. hac enim. ff. eo-
24 dem. †Sed nunc quærendum est, an plura indicia, aut unum re-
quirantur ad torturam? Dic quod leges uidentur loqui in plura-
li, & ideo quod plura indicia requirantur. d. l. i. in princi. ff. de q.
ibi aliis argumen. & l. unius. §. i. & l. milites, eodem, & in glo. l. fin.
ff. eo. uidetur loqui in singulari, dum dicit præcedente suspicio-
ne, & glosa in l. si quis. C. ad l. iul. maiesta. ibi, indicium enim.
25 †Quamuis ergo leges loquantur in plurali, tamen hoc non co-
git, nec infert ut ualeamus intelligere de pluribus indiciis, ut. l. ii.
26 §. homines. ff. ui bono. raptorum. †Vtrum ergo sufficiat unum in-
diciū an plura, hoc stat in arbitrio iudi. ut. l iii §. eiusdem ff. de te
27 stib. †Nam possunt esse indicia generalia, & remota, & ista non
sufficerent sine aliis, ut puta est homo malæ conditionis, est indi
cium tale quale, ut lege de minori. §. pen. ff. de quæstionib. Et il-
28 lud non sufficeret ad tortura sine aliis indiciis. †Sed si istud indi-
cium esset unitum cum alio, ut quia est homo malæ conditionis,
& conuersabatur in domo illa certe ista duo indicia generant su
29 spicionem l. dominus horreorum. ff. locat. & †sic quæ non pro-
sunt singula, multa iuuant, leg. rationes, & leg. instrumenta. C. de
30 probationi. †Si autem indicium non esset remotum, sed propin-
quum & tangens negocium, de quo quæritur, ut unus bonus te-
stis de uisu prout in hac nostra materia, ubi Anippus deponit ui

dixisse, & adfuisse homicidiis prædictos Parasitum & Gnathonem eiusdem famulos. tunc tale indicium est sufficiens ad torturam, ut l. maritus. ff. de quæstioni. uel si est confessio facta extra iudicium, uel captus ibi & dicitur quod est propter hoc, ut. l. capite
31 quinto. ff. ad leg. iul. de adul. † Tunc posset esse unum indicium ita propinquum, quod esset sufficiens ad torturam secundum Barto. in. d. l. si. ff. de qōnib. ubi dicit, ita intelligi deberi gl. d. l. ibi præcedente suspicione, & glos. in. d. l. si quis C. ad leg. iul. maiesta.
32 † Si uero absint indicia sufficientia ad torturam, in defectum illorum ad terrorem potest tortura præsentari, ut in auten. de mandа. princ. § & talem, & Bald. in. l. ii. C. quorum appella. non reci. & in cle. i. extra de hæreti. & c. i. extra de testib. & l. i. §. impube-
33 res. ff. ad senatu. syla. † Modus autem præsentãdi torturam debet fieri sine prolatione sententiæ, quia si diceretur in sententia quod ei præsentabitur qō, non esset curæ, quia sciret se non passurum. Si autem dicatur, quod torquebitur, haberet uim sententiæ, & tunc licite posset appellare. Reus ergo adducendus est ad locum tormentorum, & ostensis tripodibus, funiculis, & aqua ei iniungatur se exuere indumentis. Et tunc debent ei fieri comminationes de eum apprime torquendo, fingendo eum ligare pedibus, & manibus nisi dixerit ueritatem Et nisi illo terrore fateri uelit, remittendus erit, quia ubi reus nullis argumentis urgetur, in causæ
34 non facile tormenta adhibenda sunt † sed instandum accusatori, ut id quod intendit comprobet, ac sic conuincat. l. unius. §. in eo. ff. de qō. quod si testis deficiat. innocentis fidem sola iurisiurandi taxatio manifestat, ut. c. i. xxii. q. i. Concludendo igitur constat, quod isti duo rei Gnatho, & Parasitus qui plebeii sunt & uiles personæ satis argumentis urgentur sufficientibus ad torturam. & ita mihi uidetur lima correctionis salua.
B 35 ¶ Expensis &c. } † Iudex in interlocutoria potest damna, & interesse in diffinitiua reseruare, quia nondum perfectus & instructus est processus, ut l. terminato, ibi uictori causæ restitui debere expensas, aut super his quærelam iure competere. C. de fruct. &
36 lit. expens. & ar. l modestinus. ff. de so. † Quæro autem quare reseruantur expensæ, damna, & interesse in diffinitiua, cum in criminali non ueniat refectio expensarum, quando pœna in supplicio consistit, ut Bal. in. l. non ignoret C. eodem de fruct & lit. ex-
37 pen. † Etiam qui reum accusat criminaliter, non dicit sibi obnoxium, sed fisco, ut. l agraria. ff. de termi. mot. & ff. de popul. actio.
38 super rubr. & l. iii. in princi. ff. de sepul. uiola. dic quod † ubi causa

est criminalis,& pecuniaria,qñ scilicet fit persecutio per fiscum ad finem criminalem,& per accusatorem ad finem priuati inter esse,tunc uenit refectio expensarum,quo ad partem ciuilem, ut l.cum quidam,in uerbo obnoxios sibi, & ibi Bald.C.eodem de
39 fructib.& liti.expens.† Nanq; contra actorem non persequentem uel defendentem litem,uel pendentem potest ferri sententia calumniæ,damnorum,& expensarum.d.l.non ignoret, dic hoc procedere a pœna confiscationis citra,ut c.calumniam ext.de poe. C.de fideiussoribus,lege.1.& leg.tutelas.§.si libertate.ff. de capi. diminutio.
C 40 ¶ In prætorio.} † Regulare est,quod iudex debet ferre sententiã tam in ciuili quam in crimnali in loco maiorum suorum, alias non ualet sententia,ut.l.cum sententiam.C.de senten.& interlo
41 cuto omnium iudic.prætor enim ubicunque † salua maiestate im perii sui,saluoq; more maiorum ius dicere constituit, is locus recte
42 ius appellatur,ut.l.pe.§.fi.ff.de iusti.& iure.† potest tamen iudex ordinarius eligere sibi alium locum,& mutare illum,dum tamen publice,& notorie coram officialibus hoc faciat,& sit in suo districtu.i.iurisditione & territorio quia omnis locus qui est intra territorium iudicis ordinarii locus maiorum intelligitur, secundũ Domi.de sancto Gemin.in c.cum episcopus,de off.ordina.libr. vi.& ita tenet Alberi.de rosa.in.d.l.cum sententiam.C.de sentẽ.
43 & interlocutio omnium iudi.ubi dicit tex.† quod sententia, quæ non est lata in loco maiorum,nec præsentibus officialibus, est ip
44 so iure nulla † Ex partium autem prorogatione iudex potest in alio loco,quam in loco maiorum suorum ferre sententiam in cri minalibus,ut.l.quæro.ff.de solutio.Tutius tamen est,ut ferat sen tentiam in loco maiorum,ut Barto in.l.i §.dies.ff.quando appel
45 la.fit.† Aut non fit prorogatio partium,& tunc aut non potest iu dex iudicare in loco maiorum ratione impedimenti,timoris, uel suspicionis,& tunc potest alibi iudicare,& sententia alibi lata,ua let,ut no.glo.in eo qui iudicauit super æquo,in.l.ii.C.de senten.
46 ex peric.reci.† alias autem si potest iudicare in loco maiorum,& consueto,in illo debet iudicare,alias non ualet sententia.d.l.pe.
47 §.fin.ff.de iusti.& iure.† Si autem esset iudex delegatus, qui non habet locum maiorum deputatum,tunc posset alibi iudicare, ut Bald.& docto.in.l.i.C.de senten.ex peri.reci.& Specu in titu.de
48 senten §.iuxta præpositionis seriem uersicu.secundo † iudex uel præpositus metatorum alias,marescalorum Franciæ discurrens per prouincias potest ubique etiam in agro iudicare, ut.l.prouin

49 ciorum C.de fer.&.l constitutiones.ff.de appella.† nec ab eo appellatur ex edicto regis.unde ex perpetuo edicto aliquid decernitur,id quod minus fiat uel ubi res dilationem non recipit, non permittitur appellare.lege si res.ff.de appellat.reci. uel non.

50 †Et sic ubi te inuenero,ibi te iudicabo , ut Bald.in dicta.l.prouinciarum.

D 51 ¶XXVIII.Februarii.}†Ea enim die,qua quis uenit torquendus,non datur ei ad comedendum,nec bibēdum ante torturam, ne corpus ex cibo turbetur in ipsa tortura.Crassus enim uenter tenuem sensum gignit.l.quæ adulterium,iuncta glo.C.ad.l.iul.de adulter.& ita seruatur de consue.

Erdinandus Parasitus iunior [a] alter ex famulis memorati Anippi a carcere in conclaue consilii accitus,& exacto iureiuran.[b] rogatus [c] a me præposito &c.de uero dicendo ,& reuelando homicidio in defunctos Crassum , Plutum,Xenium,perpetrato.

Dixit non interfuisse,propterea nescire se,qui patrauerit tale homicidium . Tunc deductus est a tortoribus in locum quæstionis,ut torqueretur: Ibiq; exutus omnibus uestimentis supponitur quæstioni,prius tamen adhortatus ad uerum dicendum.

Dixit non alia,quam quæ iam coram me confessus esset scire.

Hoc dicto uenerabili signo Sanctæ crucis [d] se meo iussu munit,orans in nomine patris & filii , & spiritus sancti amen:deo omnipotēti,beatæ Mariæ uirgini,& omnibus sanctis eius me commendando.

Tunc manibus,ac pedibus funi alligatus a tortoribus, ac tensus in aere resupinus ad pedes supponitur paruus tripus,quo magis extenderetur: deinde compresso torti naso eius ori ahenum primum aqua infudit alter ex tortoribus uerumq; ab accusato extorquere adnititur, [e] sed ille nihil confitetur. A

Similiter infuso secundo.iii.iiii.aquæ aheno, ille confitetur nihil. E

Deinceps interrogatus, num sæpe dictæ Crassi Pluti Xenii cædi interfuisset? num illam commisisset? num opē præstitisset? & a quo commissa?

Dixit cædi præsentem non fuisse, deos obtestans immortales.

Infuso .v. vi. aheno idem omnia negat.

An Egidius Gnatho [f] alter Anippi famulus adfuerit, suppetias tulerit, homicidiumq; patrauerit.

Dixit nescire, credere tamen illum relicto communi hero Anippo in uico sancti Honorati die & hora homicidii recta domum in diuersorium balistæ ad sternendos lectulos, & digerenda singula præcurrisse.

Substituitur funi tripus alter maior, quo plus extenderetur miser, qui uehementer exclamans, hei, hei, cædi adfuisse, ensemq; strinxisse abnegauit.

Infusum est ori eius septimum aquæ ahenum, quam fere euomuit sanguinem mixtam.

Rogatus an dicta die cædis semper, maxime post cœnam usq; ad lectum hero adstiterit?

Dixit adstitisse, nec reliquisse, quemadmodū antea confessus erat.

Soluitur [g] miser a tormentis: & lotis manibus, iunctuřisq; brachiorum compositis sublatus est in aliud cubiculum ad focum lucentem, ubi lecto ad terram strato positus & rogatus perseuerat in sua nouissima confessione.

Die sequenti mane.

Eductus idem parasitus a carcere in idem conclaue, & delato sacramento a me interrogatus de integro, perstitit in sua confessione [h] ibi coram recitata addens, aut detrahens nihil.

A 1 FErdinandus Parasitus iunior.} †Hic duo rei torquendi. Et ita ubi unius facinoris sunt plurimi rei, ita audiendi sunt, ut ab eo primum incipiatur, qui timidior uel teneræ
2 ætatis uidetur. l. unius. ff. de. q. † A suspectissimo etiam est incipiē dum, & a quo facilius uerum sciri iudex credit ut. l. i. ff. eo.

B 3 ¶Iureiuran.} † Iuramentum licitum est pro ueritate inquirenda siue in testibus siue in aliis.ut.c.quanquam.xiiii.q.ii.
C 4 ¶Rogatus.} † Per omnia interrogationum,& quæstionum uesti
5 gia iudex decurrere debet.l.super statu.C.de.q. † & reum interrogare super quolibet indicio in informationibus contento.dicta.l. unius §.cogniturum,&.l.custodias, & ibi Bald.ff.de pub.iudic.
6 c.quoniam contra falsam,extra de proba. † Iudicis siquidem in excutienda ueritate plurimum subtilis diligentia affert. Qua ex uoce & sermone,& ex eo qua quis constantia quid dicat quædã ad illuminandum ueritatem in lucem emergunt.l. de minore §.
7 tormenta.ff.de q. † Et debet iudex describi facere responsionem, & quemlibet motum,& gestum corporis,& omnia gesta in quæstione per scribam,ut capitulo quoniam contra falsam, extra de proba & hoc ne publica fides depereat,ut.l.gesta.C.de re iud.Et per ordinationem regis Lud.xii.art.cxiii.
D 8 ¶Signo sanctæ crucis } † Quia pleriq; in tortura deficere solent
9 ut.l.q̃ones ff.de q̃. † Idcirco torquendus priusquam ligetur funiculis per tortores in quæstionis loco debet uestimentis exutus se signaculo crucis insignire in fronte,& aliis membris,sic dicẽdo in nomine patris & filii & spiritus sancti amen.Nam scriptura salutiferæ crucis signaculo fideles docuit insigniri,ut capitulo
10 ecclesiarum,undecima distinct. † quod signaculum crucis in fronte,& aliis membris debet fieri,ut de consecrat.distin.iiii.c.postea
11 figuratur,& distin.v.c.nunquid. † Quod signaculum crucis uidetur traxisse originem ex ueteri testamento, quia cum angelus deberet occidere primogenita Aegypti,præceptũ est filiis Israel utrunq; postem linire de sanguine agni ad modum Thau literæ, quæ est ad modum crucis T.legitur itaq; in Ezechiele, quod cũ apparuissent sex uiri uasa habentes in manibus,& quidam uir apparuisset in medio eorum habens arramentũ ad renes dixit Dominus ad eum Signa Thau in frontibus dolentium & gementiũ, ut glo.in.d.c.ecclesiarum.xi.dist.
E 12 ¶Extorquere adnititur.} † Ista quæstio est inquisitio,quæ fit ad eruendam ueritatem per tormenta & corporis dolorem, ut.ff.de iniur.l.item apud labeonem.§.adiicitur,uersicu quæstionem, ubi dicitur,quæstionem intelligere debemus & tormenta, & corporis dolorem ad eruẽdam ueritatem.nuda ergo interrogatio,uel le
13 uis territio non pertinet ad hoc edictum,&c. † Et quæstionis uerbo etiam ea quam ob malam mansionem dicunt, cõtinebitur cũ igitur per uim & tormenta habita quæstio est,tunc quæstio intel

ligitur. Sed & si iussu domini quis quæstionem habeat, modum
tamen excesserit, teneri eum debere labeo ait, ut.d.l.item apud
14 labeonem.§.quæstionis uerbo.†Sic ergo torquendus est reus, ut in
nocentiæ uel supplicio saluus reddatur.l. quæstionis.ff. de.q.
15 †quemadmodum si iudex non seruat tenetur ex hoc.l.si constan
te.§.si maritus.ff.sol.ma.ibi attñ sæuitia quæ in propriis culpan-
da, in alienis cohercenda est, &.l.sed & si quemcunque.§.si ma-
16 gister.ff.ad.l.aquil.†nec prodest iudici cum tanquam iudex hoc
fecerit cum deliquerit. nam contra maleficium praue præsumi-
tur actum, ut C.de iniur.l.si non conuicii, &.l.i.C.ad leg.corn.de
17 sicar.†propterea si propinquus in corrigendo propinquum mo-
dum excesserit, & sic membrum debilitauerit, tenetur ut.C.de
18 emen.propinq.l.una †nec iudicem excusat officium, quia sicut
nec priuatis, ita nec magistratibus concessum est aliquod illicitũ
19 facere.l.nec magistratus ff.de inin.†Econtra uidetur quod iudex
non teneatur, quia hoc facit exequendo officium suũ causa eruẽ
di ueritatem, non autem animo interficiendi uel debilitandi, er-
20 go non debet ex hoc teneri, †nemo enim uidetur delinquere, nisi
animum malignum delinquendi habuerit ut l sæpe.ff.de uer.&
rer.signifi.ibi ut nemo opere furtum uideatur fecisse, nisi & con
silium malignum habuerit, nec consilium habuisse nocendi, nisi
21 & factum sequutum fuerit †uoluntas enim & propositum distin
22 guunt maleficia, ut.ff.de fur.l.i.†Tunc enim crimen contrahitur
cum uoluntas, & propositum nocendi interuenit, non aliter, ut
C.ad leg.cor.de sicar.l prima ibi, crimen enim contrahitur, si &
23 uoluntas nocendi intercedat.†cæterum ea, quæ ex improuiso ca
su potius, quam fraude accidunt, fato plerunque non noxæ im-
24 putantur, &.ff.de lib.hom.exhib.l.iiii.§.i.†præsumit enim prin-
ceps bonum de officialibus suis, nisi manifeste contrarium docea
tur ut.ff.de offi.præ.præto.l.una, ad si ibi, credidit enim princeps
eos, qui ob singularem industriam, explorata eorum fide, & gra-
uitate ad huius officii magnitudinem adhiberentur, non aliter iu
dicaturos esse pro sapientia ad luce dignitatis sue, quam ipse fo-
ret iudicaturus.
F25 ¶An Egidius Gnatho.}†Videtur quod hic iudex delirat, cum
non debeat specialiter interrogare reum, an dictus Gnatho homi
cidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit quando in alium tor
quetur. alterum enim magis suggerentis quam requirentis uide-
tur.d.l.i.§.qui quæstionem.ff.de quæst. Dic quod esse uerum quã
26 do in alium tantum torquetur, ut.d.§.qui quæstionem.†Sed quã
do reus

do reus torquetur in se super facto proprio de se interrogari po-
27 test specialiter, ut hic, ut d.l.i.§.diuus. †Et etiam de sociis, & in hoc est casus specialis ut reus repeti possit in quæstionem nõ superuenientibus aliis indiciis, ut scilicet manifestet mandatorem, & socios criminis, tex.in.l.& si ceruus.ff ad senatusc.sylla. ubi dicit textus, et si certus sit percussor, tamen habenda est quæstio, ut cædis inueniatur mandator, ũtiq; ipse percussor quæstioni dabitur, quanuis cæteri mandatores puniantur quanuis alias serui in caput domini non torqueantur. Recte tamen fiet quæstio, etiam
28 si hæredem accuset siue extraneus hæres, siue ex suis sit, †& si torqueatur in alium, ut testis, & confessus fuerit, non poterit reuo
29 care confessionem, per gl.in.d.l.edictum.ff.de qõ †ꝙ irrogatus, dũ torquet, amplius dixerit, q̃ interrogatus fuerit rei erit iudiciũ
30 nõ interrogatis culpa d.l.i.§ diuus Adrianus.ff.de q̃st. †Sin uero reus ultro fateatur, non sp est fides ei adhibenda, nonnunq̃.n.aut metu, aut aliqua de causa in se confitetur, d.l.i.§.si quis ultro, &
31 l.in fraudem §.fi.ff.de iure fisci. †nec perire uolens auditur.l.non
32 tantum.ff.de appell. †Neque etiam credendum est confesso, de se, & sociis, nisi allegauerit euidentem rationem, uel uerisimilitudinem, quæ instruat iudicem, quia tunc publicæ uindictæ non
33 erit subtradendus reus.l.sicut.C.de qõ. †Ita quod si cõfitens fuerit confessus in tortura non præcedentibus indiciis non allegando euidentem rationem, uel uerisimilitudinem, nunquam potest ex illa confessione damnari, ut gl.mirabilis, & singularis, in.l.pe.
34 ff.de quæstio. †Quia confessiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportet, si nulla probatio religionem cognoscẽtis instruat.d.l.i.§.diuus Seuerus.ff.de quæstio. Si autem aliqua sint indicia contra reum, quæ coniuncta sunt cum confessione,
35 quanquam extorta, inducunt indubitabiliter ueritatem. †Ideo non prodest reo confitenti reuocare confessionem extra tormenta quia est irreuocabilis secundum Bald.in l.non hoc.C.unde le
36 git. †Et hoc nisi reuocans probaret clare contrarium per indicia contraria elidentia, ut lege ciuile.C.de furt.& ibidem Bald.in.l.
37 fin.C.de prob. †Si autem reus unico, & simplici indicio torqueatur, & confessus fuerit non allegando euidentem rationem, uel uerisimilitudinem, non stabitur illius confessioni, nisi perseueret extra torturam, ut.d.l.i.§.diuus Seuerus ff.de qõ.& d.l. sicut.C. eodem.& glo.in.l.i.ff.de custo.reo.&.l.siquis in ea iũcta glo.
38 eodem. Azo autem in summa dicit. †aut si quis confitetur crimẽ sponte metu probationis, & sufficit una confessio, ut l.qui sentẽ

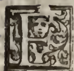
39 tiam.C.de pœnis.† Aut confitetur metu tormentorum,& requiritur quod perseueret in confessione, extra locum tormentorum ut lege si confessus.ff.de cust.reo.& l.i.§.quæstioni,& §.si quis ultro.ff.de quæstio.& Cyn.in.d.l.si quis in ea,& ita est consuetudo secundum Bart.in.d.l.i ff.de custo.reorum.Prout uidi practicari Parisiis.† Oportet ergo quod post confessionem factam in tor-
40 mentis reus reducatur in locum publicum iudicii,scilicet in cameram consilii,si qua sit extra metum tormentorum,& ibi corã tabellione,aut scriba,& personis publicis confiteatur denuo. ut tex.in.l.ii.C.de custo.reorum.& Bar.in d.l.i.§.diuus.ff. de quæstio.& per ordinationem regis Ludouici.xii.ar.xiii.quæ dicit,qđ post diem,& noctem reus debet iterum interrogari, an perseueret. Tunc quæ tormentis,uerberibus,& igne fatigati in se torti dicunt,ueritas ipsa dici uidetur,si perseuerauerint extra torturã,
41 ut Tullius io topicis.† Sed si in alium torqueantur,ut testes, confessionem reuocare non possunt extra torturam,imo tenebit, ut
42 glo.in.l.edictum,in uerbo efficacissimas.ff.de quæstio.† Ratio autem quare,quis debeat perseuerare post tormẽta in se tortus,ideo uidetur esse,quia quæstioni,fides non semper,nec tamen nunquã habenda est res fragilis,& periculosa,quæ ueritatem fallit. Itaq plerique patientia,siue duritia tormentorum sic tormenta contem-
43 nunt.ut exprimi ueritas ab eis non possit.† Aliii sunt tanta impatientia.ut in quouis mentiri,quam pati tormenta uelint,& ita fit, ut uario modo fateantur,& non tantum se,uerum & alios crimi-
44 nantur.d.l i.§.quæstioni.ff.de quæstio.† Alii & multi iudurantur habentes breuia scripta in brachiis,ut refert Par.de put.tract. de syndic.uerb.tortura grauior.& apud eum dicit quidam magnus Theologus,quod si quis gestaret in dorso uersum psalmi.ix. contere brachium peccatoris,& maligni : quæretur peccatum illius,& non inuenietur quod non confitebitur in tortura. Et dicit Albertus magnus in lib.de secretis naturæ,quod lapis Mefites dictus a ciuitate,quæ dicitur Mefis,tritus,aquæ mixtus & datus in potum illi,qui debet pati cruciatus,quod inducit insensibilitatem pœnæ,uel cruciatus. Alii etiam dixerunt,quod bibendo opium non sentiet dolorem,Hinc est cum apud Tholosatus agerem,ut patronus causarum in iurisdictione domini uicarii regii, uidi nonnullos torquendos ordinatione uiuentis,& nunc defuncti domini Bertrandi iurium doctoris,necnon eiusdem uicarii locum tenentis denudari,& pilos,capitis & corporis eorundem abradi ad euitandam prædictam suspicionem,qui quæstioni repeti

tæ ex nouis indiciis dati cito confessi sunt maleficium, cum antea diffessi fuerant,& ideo sint adhoc cauti,& intenti iudices.

G 45 ¶Soluitur.} †Iudices hoc temperamentum tenere debent, ut tormenta immensa non sumant de aliquo,nec quanta postulauerit accusator,sed prout moderatæ rationis temperamenta desiderant,adeo quod tortus sanus,seu saluus innocentiæ, uel supplicio conseruetur,ut.ff.de quæst.l.de minore.§.tormenta,&.l.quæ
46 stionis modum.ff.eodem titu.†alias tenebitur iudex actione iniuriarum ut.ff.de iniur.l.Item apud Labeonem.§.quæstionis, ibi sed etsi iussu domini quis quæstionem habeat modum tamē ex-
47 cesserit teneri eum debere Labeo ait.†Sed super hoc non potest certa doctrina dari,sed iudex debet considerare cuius fortitudinis,uel debilitatis,ualetudinis,aut ætatis sit,qui torquendus est, ut s̄m uarietatē p̄sonatū, & uarietatē criminis.seu alterius negocii qualitatē utatur q̄nque grauioribus q̄nq; minoribus tormētis, quod autem hæc sint consideranda probatur per iura, ut.ff.de senatusc.silla.l.si quis in graui,&.§.subuenitur, ibi ignoscitur etiā iis qui ætate defecti sunt,&.l.i.§.impuberi,&.§.impubes,ibi,ætas enim excusationem meretur.ff.eodem ad sillania.

H 48 ¶Perstitit in sua confessione.} †Quæritur ad quem locum debeat duci reus tortus ad perseuerandum?respon.quod apud acta uel alium publicum locum,prout in cameram consilii,& non in conspectum torturæ.Et ideo solemus nos iudices in perseuerantia facienda conuocare testes,scilicet tam clarissimos uiros quā patronos causarum,iuxta.l.custodias.ff.de public.iudic.in qua
49 cauetur,†quod iudex custodias personas auditurus, tam clarissimos uiros,quam patronos causarum si omnes in ciuitate, uel p̄uincia quam regit,agunt adhibere debet Et sub publico testimonio iudex facit scribere perseuerantiam,prout in textu.Et ita fieri decet ar.l.ii.C.de custo.& exhib.reo.ibi,ita enim quasi sub publi
50 co testimonio commemoratio admissi criminis fiet.† Quantum autem sit intermedium ab hora confessionis torti usq; ad horam reductionis ad perseuerandum,hoc non determinatur aliqua lege,ut.d.l.ii.C.de custo.reo ibi atque post modum eductus apud acta audiatur.Sed illud relinqtur arbitrio iudicis cōsiderata qualitate personarum,& leuitate,uel grauitate criminis.cum enim tēpus certum,uel quid aliud non præsumitur a iure,iudicis potestati relinquitur,ut.ff.de iure delib.l.i.ibi,cum dicit tempus, nec adiicit diem,sine dubio ostendit esse in ius dicentis potestate,quā diem præstituat,&.ff.de statu lib.l.i.

Dicta die.

Gidius Gnato alter Anippi famulus euocatus a me præposito e carcere in locum, ubi flagitiosi torquentur, ac commone factus, nisi uerũ palam fateretur: decretam ei esse quæstionẽ.[a]

Dixit ueritatem se non taciturum, nec aliud scire, quã quod paulo ante rogatus nobilis locutus fuerat. Tum assumptus est a tortoribus, & ab eisdem exutus, positusq; super lapide a pariete præminenti nostro iussu signum crucis in fronte pollice pingit, & præcatur in nomine patris: & filii, & spiritussancti Amen: deinde ligatis, [b] singulis pedibus, ac manibus funiculo ferreis annulis trahit, subiiciturq; ad pedes paruus tripus, quo magis distrahatur, ac sollicitatur sacrosancte de uero fatendo.

Is uociferans, Iesus morior: uos, inquit, me interimitis, Sum ego clericus,[c] & sacris initiatus peto ad meum iudicem ecclesiasticum remitti.

Deinde superposito faciei strophiolo udo alter tortorum, compresso torti naso primum aquæ ahenum ori infudit, quam eructando miser finxit loqui uelle, is laxato naso receptoq; anhelitu in hæc uerba erupit: ha morior,[d] mortuus sum: ego uitam exhalo.

Adhortatus itaq; ne quid ueri reticeret, cædemq;, cuius reus esset, agnosceret.

Dixit moriar ego potius, quam tanta tormenta patiar.

Secundo ingesta est ori eius secundi aheni aqua pressis naribus, quam aquam reuomuit, quantum potuit, nihil confessus.

Infusa est adhuc tertii aheni aqua modo, quo memoratum est, totum se commouit tortus.

Rogatus qui homicidium commisisset,[e] committentive suppetias tulisset.

Nihil uoluit respondere.

Subiectus est per eosdem tortores magnus tripus tenso funiculo, ut corpus magis tenderetur, & miser gra

uius torqueretur.

Hei hei confitear, inquit, heu quantam uim patior, sicci ne me decet nunc mori inconfessum, uis falsum tormentorum ui a me extorquere. O maledicti tortores, estis ne carnifices, aut iis crudeliores, qui me tã grauiorib. tã atrocibus ex cruciatis suppliciis, O deus erue me a circundantibus. Infusa est quarti aheni aqua ut supra.

Iam uenter aqua intumescebat eiusq; partem aliquam euomuerat, nec quicquam pro mere uoluit, denuo. v. vi. aquæ ahenum exhausit, diffitens omnia. f

Solutus præterea, & remotus est a quæstione, distorta membra composita, ac sublatus per dictos tortores super stratum ad focum, denique appositum panis, & uini ientaculum.

FINIS.

Bsoluta iam uniuersa criminationis institutæ praxi, nobis primo dispiciendum est, ad quem modum, qualiter, & quibus modis, committãtur maleficia.

Secundo quibus modis, quantum ad notorium attinet eadem maleficia comprobari possint.

Tertio quis modus in irrogandis pœnis sit obseruandus, quæ singula ordine tractare in animo habemus, quibus peractis finem imponemus iudiciali huic disputationi.

A 1 DEcretum ei esse quæstionem.} †Si extra locum tormentorum iudex comminando reo torturam, prout hic in textu inferendo ei terrorem, quantum potest, si reus his auditis confiteatur, non dicitur confessio facta metu tormentorum, quia leuis territio non habet uim tormenti, metus enim causa abesse uidetur, qui iusto timore mortis, uel cruciatu corporis conterrito abest: & hoc ex affectu eius intelligitur, sed non sufficit quolibet terrore adductum timuisse, sed huius rei disquisitio iudicis

1 est. l. metus. ff. ex quib. caus. maio †leuis ergo territio extra locũ

tormentorum facta illusoria est, artic.l.hæc autem satisdatio.ff.si cui plusquam per leg. falc.ibi, nam iniquum erat omnimodo caueri nondum illata controuersia litis, cum possint elusoriæ minæ fieri, ideoq; eam rem prætor ad cognitionem suam reuocat, sed uidetur sufficiens metus cum super hoc iam erat lata sña torturæ.
3 †Ideo non prosit talis confessio, nisi sit perseuerata argu.l.i.§. ex incendio, & l.pedius.ff.de incend.rui.& naufrag.
B 4 ¶ Ligatis.} †Terrorem tunc aut metum tormentorum debemus accipere præsentem, & instantem torturæ, non suspicionem inferendi eius.l.metum præsentem.ff.de eo, quod metus caus.& leg.
5 metum autem.ff.eodem. †Et tunc confessio dicitur facta metu tormentorum, ubi torquendus ducitur ad pedem torturæ, & ligatur eius manus retro, & hoc casu non ualet eius confessio, nisi perseueret extra locum tormentorum, ut supra dixi.
6 †quia lex æquiparat talem confessionem extortam metu tormentorum confessioni factæ in tormentis, ut.C.quorum appell. non recip.l.iii. ibi, aut formidine tormentorum & nota, quod ibi dicit formidine, nō autem dicit in tormentis, & idem sentit glo.ibidem, & ar.ff.de iniur.l.item apud labeonem.§.adiicitur, uersic. quæstionem.ibi. Quæstionem intelligere debemus & tormenta, & corporis dolorem ad eruendam ueritatem. nuda ergo interrogatio, uel leuis territio non pertinet ad hoc edictum,
7 †unde paria sunt, & æquipollentia quo ad leg.corn.de sica.hominem percutere gladio, & stringendo gladium, hominem insultare.l.i.§.diuus.C.ad leg.corn.de sica.
8 †sic sufficit terror armorum, etiam si quis armis usus non sit l.idem est.§ armis, uersicu.si.qui armati.ff.de ui, & ui arma.
9 †Quid autem si quis ducatur ad pedem torturæ, sed non ligatur ei manus retro, sed tantum iudex minatur ei quæstionem, nisi cōfiteatur, & ob eas minas confessus fuerit, nunquid talis confessio uidetur facta formidine tormentorum: ut dicamus confessionem non ualere, nisi perseueret in ea? uidetur quod sic, arg d.l.i.§.armati, & d.l.metum præsentem.ff. de eo quod met.caus.& l.i.§. ex incendio, ibi, propter tumultum incendii, uel propter trepidationem incendii rapuit.ff.de incen.rui.& naufra.& l.pedius, eodem.
10 †Quid uero si iudex denegat cibum, & potum reo, uel facit eum contineri in arcto & stricto carcere, donec confiteatur. & ob hoc sit reus confessus? Dic quod talis confessio uidetur facta metu tormentorum, ut.ff.de iniur.d.l.item apud Labeonem.§.quæstionis, ibi, nam quæstionis uerbo, etiam ea, quæ malam mansionem dicunt continebitur.
11 †Confessio ergo per metum, & impres

sionem tormentorum facta, ad hoc ut dicatur sponte approbata, debet fieri per unum diem post, & unam noctem post tormenta, alias dicitur facta metu tormentorum, quia ex uicinitate actuum iudicandum est metum durare, Alexand. in consi. xcviii. num. v. & vi. in iii. uol. & Bar. in l. i. §. diuus. ff. de quæstio. & Angel. in l. ii. C. de custo. reo. & c. lot. xxxi. q. ii. cap. i. extra quod met. caus.

12 †Item ubi aliquis est tortus non præcedentibus legitimis indiciis, confessio facta in tormentis quantumcunque postea ratificata non est sufficiens ad condemnationem: Alexand. in consi. i. num. v. in iii. uolum. alleg. glo. iuncto. text. in l. pen. ff. de quæstio, & l. i. §. diuus Seuerus. ff. eodem. Ange. in l. qui in aliena §. celsus. ff. de

13 acquir. hæred. dicit quod †si aliquis sit tortus non præcedentibus indiciis, si postea perseueret in confessione, notarius non potest scribere ipsum sponte confessum, si sciuit eum tortum sine indiciis, quia præsumitur durare metus tormentorum, ideo tunc scri

14 bere contra ueritatem. †Si autem iuste indicia præcessissent tormeta, tunc bene posset scribere notarius, quod reus fuit sponte cõfessus, dummodo inter tormenta, & confessionem aliquod mediũ

15 interuallum interueniat: †quod interuallum quale esse debeat relinquitur arbitrio iudicatis, ut not. in d. l. i. §. diuus Seuerus. ff. de quæstio. & ita tenet Ioan. de Imo in d. §. celsus, & idem Alexa. in consi. v. nume. i. primo uolumine. Et consi. lii. num. secundo in iii. uolumine.

C 16 ¶Sum ego clericus.} †An clericus possit torqueri? dic quod sic ut C. de episcopis & clericis, lege præsbyteri, & xiii q. vi c. si res. & de hoc per canonistas in c. i. extra de positi. & per Abbatem, in c. cum in contemplatione de regul. iur. in antiquis, & glo. in l. fallaciter. §. quod si ingenuorum. C. de aboli. in uerbo uexata.

D 17 ¶Ha morior.} †Iudex qui aliquem torqueri mandat, si talis ui tormentorum moriatur, eo forte quod erat antiquus, uel ualetudinarius, uel alias, iudex ipse priuandus est officio, & alias puniendus, si ob dolum, uel culpam hoc euenerit, ut not. in l. gracchus C. ad legem iul. de adult. & Barto. in l. quæstionis. ff. de qõnis.

E 18 ¶Qui homicidium commisisset.} †Tortus si confiteretur, & aliquos tanquam conscelerat ores, & complices criminis accusauerit, non pp hoc illi accusati essent prehendendi, uel torquendi nisi superessent alia indicia, & adminicula probationum: induceerat tamen præsumptionem modicam, uel non modicam secundum qualitatem personarum, & si tortus perseuerauerit usq; ad mortem, & de hoc not. Cyn. in l. fin. C. de accus. & l. repeti. ff. de

19 quæstio. † quæritur autem an confessus de crimine possit interrogari de alio crimine? Dic quod sic de consuetudine, si constet de eo crimine aliquantulum per informationem, quam consuetudinem approbat Bar. in hac materia, in hoc quod habetur in auct. ut iudic. sine quo quo suffr. §. oportet, col. ii.

F 20 ¶ Omnia. } † Vbi reus in tortura non confitetur delictum, uenit liberandus, quasi indicia sint purgata, ut dicit Bart. in. l. fi. ff. qõ. Ideo quando ex tortura non potest crimen inueniri, uidetur qd' tortus absolui debeat, quia licet indicia præcesserint torturam nõ
21 excusatur accusator a calumnia, † & propterea damnum læso contingens indebite debet sibi emendare, secundum Bald. in. l. fi. ff. de calumnia. & facit secundum eundem quod not. in. l. pe. C.
22 de condi. ob caus. dat. & l. dominus. C. de qõ. † ubi dominus: cuius seruus est tortus, agit contra calumniatorem, & quæ habentur
23 in. l. sed si unus. ff. de iniur. cum similib. † Vnde si reus aliquid iniuriæ tolerauerit, idest si uel carceres sustinuerit, uel tormenta, uel uerbera, uel cathenas, accusator nõ poterit ex hoc abolitionẽ obtinere cum effectu, nisi forte ille, qui passus est suum acomodauerit consensum ad petendam abolitionem, ut. l. fallaciter. C de
24 abolit. † Quod si ingenuorum, uel plebeiorum qui conscii, uel participes criminum non erant, gratia testimonii corpora fuerint lacessita uerberibus tormentisq; uexata, abolitionem etiam duarum partium consensu petitam denegati oportet, & crimen propositum, cuius examen tormentis iam cœperat agitari opor-
25 tet. d. l. fallaciter. §. quod si ingenuorum. † Si uero indicia sint manifesta, ex quibus reus est tortus, excusant accusantem a calum-
26 nia secundum Bald. in. l tertia. C. ad leg. iul. de adult. † unde reus tortus liberandus erit ab illa inquisitione tantum, sed non diffinitiue a delicto, secundum Par. de put. in tractat. de syndicor. in uerbo uiso &c. not. per saly. in. l. si hi qui adulterii. C. ad. l. iul. de
27 adult. ubi dicit per glo. ibi positam, quod † si iudex habet sufficiẽtia indicia contra acccusatum, qui pluries tortus nihil uoluit cõfiteri, non debet ipsum diffinitiue absoluere, sed debet concedere abolitionem accusationis, ut. C. de abo. l. ii. & idem tenet sal. in
28 l. si quis alicui. C. ad le. iul. maiesta. ubi d. cit, quod † si reus delatus in illo crimine nihil confessus est, propter quod accusator tortus fuit qui nihil probauit, quod iudex neutrum absoluet, sed rẽ indiscussam dimittet. Et ideo debebit liberari fideiussoribus, & nõ diffinitiue absolui a crimine, quia possent superuenire alia indicia, & idem uidetur tenere Salyn. in repe. l. si quidem. C. de accu.

29 †Et sic iudici pro animi arbitrio relinquendũ, an sint indicia manifesta, uel non manifesta.l.iii.§.eiusdem, & §.tu magis scire potes.ff.de testi.ad hoc quadrat nouum statutum regium ar.clxiiii.
30 †Vtrum autem quæstio repeti possit dic quod regulariter rei torti in se confessi non possunt in caput aliorum torqueri.l. repeti.in fi.ff de qõ.nisi in caus.speciali,ut.s.torqueri possit sine nouis indiciis ad hoc ut manifestet mandatorem.& socios criminis.l.& si
31 certus.ff.ad senatusc.sylla.†Si autem reus tortus nihil confessus fuerit in tortura, ex nouis indiciis torqueri potest,& repeti in qõnem, maxime si tormenta animus corpusq; durauerit, ut.l.unius,
32 &.d.l.repeti.ff.de qõ.†Hæc autem noua indicia debent esse diuersi generis a primis, ar.not.in.l.per hanc.C.de tempo.& repar. appe.& Barto in.l.unius.ff.de appe.consti.reg. Lud.xii.ar.cxiiii.
33 †Quæro autem an propter confessionem factam in tormentis, quis teneatur perseuerare in illa confessione extra tormenta uidetur quod sic secundum Bald.in.l. bonæfidei contractibus.C.de reb.cred.uersicu. Item quæro de quæstione facta in tormentis, ubi dicit quod si talis confessio facta in tormentis præcedentibus indiciis reuocetur: tamen illa talis confessio illo modo facta inducit semiplenam probationem, ita uoluit glo.in.l.ii.C.de cust.reo.
34 & ibidem Bald.†& ideo nisi reuocans confessionem probet contrarium, cogitur perseuerare in tali confessione per repetitionem tormentorum, secundum.d.Bald.in.d.l.in bonefidei. Barto.autẽ in.l.unius § i.ff.de qõni.distinguit qualitatem iudiciorum torturam præcedentium, uidelicet aut inducia non erant multum urgentia, uel manifesta,& non repetetur qõ: aut ierant indicia multum urgentia uel manifesta,& tunc repetetur, & ita practicatur
35 secundum eundem.†Sed quomodo purgabit iudex illud indicium, quod oritur ex confessione in tormentis extorta, an iudex debeat adhibere tot tormenta, donec ille perseuerer?& uidetur ꝙ non, sed tãtum per secundam torturam purgetur: quia Bal.in.d.l.in bonæfidei, dicit quod ex tali confessione in tormentis, oritur semiplena probatio per glo.in.d.l.ii.C.de custo.reo.ergo per secũdam torturam purgabitur illa semiplena probatio, sicut purgantur alia indicia, ut Bar.in.l.fi.ff.de quæstio.

SVMMARIVM.

1 Delicta facto, dicto, consilio & scriptura perpetrantur.
2 Proposito delinquunt latrones societatem habentes.

3 Impetu autē quis delinquit, cum per ebrietatem ad manus, uel ad ferrum uenitur.

4 Delictum casu committitur, cum uenando tellum in feram missum hominem interficit.

5 Delictum qualiter dicatur fieri proditorie & ex proposito, & nume. 7.

6 Insultus idest in alium saltus.

8 Prodere est unum actu ostendere, & aliud in mente gerere, & nume. 10.

9 Seruus punitur si dominum deserat.

11 Delictum quando dicatur impetu committi.

12 Ebrietas magna extenuat delictum, parua uero delictum non minuit, nu. 14. Et alia de ebrietate, uide infra nu. 74. & 75.

13 Lata culpa in pœnis corporalibus non comparatur dolo, sed mitius punitur.

15 Sola ebrietas est peccatum ueniale.

16 Maleficium quando casu committi dicatur.

17 Occidens hominem, & ille cuius dolo factum est incendium & qui furtiue cum telo ambulauerit, animo occidendi aliquem, ad aliquem actum proueniendo capite punitur nec a principe restitui debet, nec mortis pœna ei remittitur.

18 Minor non restituitur, ubi dolus inest.

19 Non remitti pœnam publice interest, ad maleficia quisquam prosiliat.

20 Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi.

21 Culpæ in quibus culpa relaxatur delictum.

22 Iudex ubi compertum crimen non uindicat, tegere ut conscius criminosa festinat.

23 Percutiens animo occidēdi pari pœna, ac si occidisset plecti debet, licet uulneratus non decessit.

24 Animus punitur in delictis, licet non sequatur effectus.

25 Statuta & consuetudo regni Franciæ non puniunt animum nisi sequatur effectus.

26 Pœna personalis requirit actum consumatum minor uero delictum incohatum.

27 Delictum quomodo incohatur.

28 Iudex ex officio quandoq; mitigat pœnam.

29 Intellectus ad l. si quis cum tello C. ad l. cor. de sica.

30 Affectus in leuioribus delictis non punitur, nisi sequatur effectus.

31 Affectus punitur.licet non sequatur effectus quando lex solū affectum sine effectu considerat.
32 In pœnis imponendis habetur respectus ad dignitates seu conditionem delinquentium.
33 Decurio inconsulto principe deportari non debet, nisi tumultus populi aliter sedari non posset.
34 Decuriones furcæ subi ci uel uiui exuri non possunt, eorum quoque parentes uel liberi in eadem causa sunt, nu.35.
36 Delinquens in gradu dignitatis uel status existens deportatur,
37 Capitalis damnatio est mors,uel ciuitatis amissio, seu seruitutis impositio,
38 Excellenti in arte sua decapitando, consulto principe parcendum est.
39 Propter tumultum & scandalum aliqua post ponuntur & fiunt quæ aliter non fierent.
40 Delinquentes in dignitate constituti,nobiles & barones decapirā tur,uiles & infames cōburuntur,uel bestiis traduntur,seu furca suspenduntur,& num.42.
41 Iudex inter pœnas mortis arbitrari potest.
43 Hominem per lasciuiam occidens,mitius punitur.
44 Occidens non animo occidendi non punitur.
45 Culpa contrahitur, etiam si sine uoluntate delinquendi delinquitur.
46 Incendiarii qualiter puniantur.
47 Percutiens animo occidendi,pro homicidia damnatur, ei uero q in rixa casu.sed non uoluntate homicidium admisit,pœna est leuianda.
48 Lata culpa in crminalibus non æquiparatur dolo.
49 Animus non occidendi qualiter probetur.
50 Dolus uel bona fides sunt animæ passiones, quæ soli Deo notæ sunt.
51 Exteriora animi indicant qualitatem.
52 Animus ex percutiendi qualitate probatur.
53 Repercutiens percutientem a pœna homicidii non excusatur.
54 Percutiens immediate percussorem suum, ad defensam facere,uidetur:& ibi ponuntur exempla.
55 Clericum percutientem immediate repercutiens, excommunicatus non censetur.
56 Vim ui quando repellere non liceat.
57 Vim ui repellere licet incontinenti,non autem ex interuallo.

Qui causa defensionis & non ulciscendi damnum dederunt modum excedendo, & non ex proposito innoxii sunt.

59 Vim factam personæ in ipso negotio defendendo non ulciscendi causa facere præsumitur.

60 Violentum interficiens securus est.

61 Vim illatã rebus incontinenti & inferandam uel quam citius qs scit, collectis amicis repellere potest.

62 Iniuriam illatam personæ ex interuallo repellere non licet.

63 In delictis per impetum aut lasciuiam, uel ebrietatem latam, aut leuissimum culpam sine dolo, & extra animum commissis, noxa non committitur inexcusabilis, quin reus per principem restituatur, quando maleficium contrahitur.

64 Occidens ex consuetudine regni Franciæ occiditur nisi per principem restituatur.

65 Statutum quod occidens occidatur intelligitur si dolose occidit.

66 Ebrius uel lasciuus qui homicidium commisit per quinquenniũ relegatur.

67 Qui disciplinando aliquem uerberauit & occidit, qua pœna puniendus sit.

68 Malefaciens, licet in dolo nõ sit, leuius quam lege cornelia de ficaris punitur.

69 Offendens tenetur actione legis aquiliæ ad dãna & interesse, actione iniuriarum erga offensum ac eius hæredes.

70 Actione legis aquiliæ nec minus ex culpa, quam ex dolo quis tenetur.

71 Damnorum & iniuriarum æstimatio ad iudicem spectat.

72 Maleficio ex culpa leui nemo tenetur.

73 Iniuriarum non tenetur qui iocando alium percutit.

74 Nesciunt quid loquantur qui nimio uino indulgent.

75 Ebrietas euitanda est per quam crimina caueri non possunt.

76 Ebrius non secundum qualitatem delicti: sed quantum ebrietas illa meretur damnatur.

77 Temeritas facilitatis, inconsultusq; calor calumniæ uitio caret & ob id quempiam nullam pœnam subire oportet.

78 Quicquid calore iracundiæ uel fit uel dicitur, non prius ratum est quam si perseuerantia apparuerit inditium animi fuisse.

79 Lubricum linguæ ad pœnam facile trahendum non est.

80 Vitæ utilitas legum laqueis non innodatur.

81 Latronem insidiantem an occidere liceat.

QVIBVS MODIS COMMITANTVR MALEFICIA.

1 NIMADVERTENDVM †primo quatuor modis delicta perpetrari. Scilicet facto, dicto, consilio, & scriptura, ut. ff de actio. & oblig. l. ex maleficiis, & l. aut facta. ff. de pœnis. Et hæc committuntur, aut proposito, aut impetu, aut casu.

2 PROPOSITO †scilicet dolo delinquũt latrones, qui factionem scilicet. i. societatem cũ aliis habent.

3 IMPETV † s. culpa lata, cũ per ebrietatem ad manus, uel ad ferrum uenitur.

4 CASV † uero. s. culpa leui, & leuissima, cum in uenando telo inferam misso hominem, interfecit. l. respiciendum. §. delinquunt, ff. de pœnis.

5 PROPOSITO † antecedenti quandoq; committitur delictũ,
& hoc contingit duobus modis. Primo insultando, ut. l. is qui ag
6 gressorem. C. ad. l. cor. de sicar. † Est autem insultus in alium sal-
tus, ut. l. prima. §. cum arietes. ff. si quadrup pauper. fecisſ. dicat.
7 SECVNDO † modo committitur delictum ex proposito pro
7 ditorio, ut. ff. ad. l. iul. maiest. l. iii. In princip. † Est autem prode-
re unum actibus ostendere, & aliud in mente gerere, ut. l. i. ff. de p̃
uaric. Exemplum ideo, ut si ego ueniens tecum tanquam socius
itineris nulla interueniente rixa te percutio, non possum dici con
tra te fecisse insultum: sed dicor hoc fecisse proditorie. quia aliud
gerebam in animo, quam quod gerebam in actu, tex. ad hoc in. l.
9 fin. de delato. lib. decimo. C. ubi dicitur, † si seruus dominum ac-
cauerit, siue detulerit in exemplum omnium proditorum seueris
simæ sententiæ subiugari debet: etiam si obiecta probauerit, exce
pto crimine maiestatis, quia aut in metallum seruus damnatur,
aut etiam ad mortem, & ibi glo.
10 SECVS † autem si esses mihi inimicus. Ita quod essent inimici
tiæ inter te, & me, quia si te percussérim, non uideor te proditorie
percussisse, cum illud quod facio, in actibus ostendebam antea
me tibi deseruire uelle: ideo cauisse petuisses, ut. d. gl. in. l. fi. de de
lator. Cum scriptum sit nunquam credes inimico tuo in æternũ.
sicut enim atramentum æruginat nequitia illius, ut Eccle. xii. c.
& Spe. in tit. de cita. §. sequitur. iuxta illud Italorum, cum inimi-
co reconciliato no te fidare.
11 IMPETV † delictum contrahitur, quando inter duos simul
instantes oritur subito rixa, seu propter uerbum nouum, uel con-
tentionem nouiter emergentem, seu propter ebrietatem, ut. l. si in ri
xa. ff. ad leg. cor. de sicar. & d. l. aut facta §. qualitate. ff. de pœnis
& in tali maleficio non potest dici insultus commissus, nec factũ
12 proditorium, sed impetus. † Ebrietas ergo magna extenuat deli-
ctum non autem in totum excusat, ut leg. omne delictum. §. per
uinum. ff. de re milita. ubi dicitur per uinum, aut lasciuiam lapsis
capitalis pœna remittenda est. sed militiæ mutatio irroganda est
& sic minus punitur, quam si non inebrietatus deliquisset, puni-
13 tur tamen eo, quod fuit in culpa lata inebriando, † quæ culpa nõ
punitur in criminalibus, tanquam dolus, sed mitius arbitrio iudi
14 cis, ut. l. lege cor. §. i. & l. in lege. ff. ad lege com. de sicar. † Ebrie-
tas uero parua non minuit delictum, ut in diuina scriptura habe
mus exemplum de Loth, quem inebriauerunt filiæ eius, & se ne
scienti miserunt. Quapropter culpandus quidem fuit, non tamẽ

quantum ille incestus,sed quantum ebrietas illa merebatur,cum nesciret filias suas esse propter ebrietatem,ut capitulo inebriaue
15 runt.xv.q.i.& glo s.ibidem dicit,†quod sola ebrietas est peccatū ueniale,alleg.§.criminis.xxv.dist.Et sic maleficium per leuem ebrietatem,seu calorem leui mente turbata,non tamen exilio mē tis,dicitur impetu factum idest non appensate,& deliberate, sed inconsulte,& subito motu & minor dolus,quam si cum delibera ne scelus esset perpetratum,ut iuribus supra alleg.

16 †CASV autem maleficium committitur,sine dolo,& animo, & tunc est impunibile,ut lege si fortuito.ff.de incend.rui.& nau fra.ubi dicitur.Si fortuito incendium factum sit, uenia indiget, nisi tam latam culpa fuit,ut luxuriæ.s latæ culpæ,aut dolo sit p xima,ut.l.quæ fortuitis C.de pigno.actio.& d.l.respiciendum.§. delinquunt.ff.de pœnis,&.ff.de præuar.l.pe.

DISTINCTIO autem pœnarum in his tribus casibus est hæc.

17 †QVI proposito,idest dolo hominem occiderit, cuiusve do lo malo incendium factum fuerit,quive hominis occidendi furtive faciendi causa ambulauerit perueniendo ad aliquem actum punitur capite,scilicet lege cornelia de sicariis,non habita diffe rentia cuius conditionis hominem interemit.l.i.§.i.&.ii.ff.ad legē corneliam de sicariis,nec debet restitui per principem,nec pœna mortis ei remitti lege nemo deinceps,& ibi,Bald.C.de episco au
28 dient.†Etiam minor ubi inest dolus non restitueretur, cum malo rum mores infirmitas animi non excuset.l.i C.si aduers. delict.
19 †interest reipub.siquidem ne pœna facile remittatur: ne ad male
20 ficia quisquam prosiliat l.si operis.C.de pœnis.†Nam facilitas ueniæ incentiuum tribuit delinquendi.xxiii.q.iiii.c. est iniusta,
21 & ext.de uit.& honest.cleric.c.clericorum.†Quinimo sunt quæ dam culpæ,in quibus est culpa relaxare uindictam,ut.c.i.extra
22 de postul.prælat.†Ideo ubi iudex compertum crimen non uindi cat,tegere,ut conscius criminosa festinat.l.ii.C.de commerc.&
23 mercat.†Igitur siquis quem percusserit animo occidendi, pari pœna debet plecti,ac si occidisset,licet uulneratus non decesse
24 rit.l.i.§.diuus.ff.ad leg.cor.de sica.†Nam in delictis punitur ani mus,licet non sequatur effectus,ut.l si quis non dicam rapere.C.
25 de episco.& cleric.&.c.furtum.xiiii.q.vi.†Iure autem municipa li,& consuetudine regni Franciæ regulariter nō punitur animus nisi sequatur effectus,& punitur tantum homicidium subsecu tum.Idem tenet Bar.in.l.si in rixa,&.l.i.§.diuus.ff.ad leg.cor.de sica.

ficar.& Ang.de malefic.in uerbo,in platea communis,uerficul.
26 tu autem,num.31.† Pœnæ ergo perfonales.f.amisfiones uitæ,
& membri requirunt actum confumatum. Sed pœnæ minores
non requirunt delictum confumatum,fed incoatum,ut.ff.de ex
traord.crimi.l.i.§.qui puero,in uerbis perfecto flagitio punitur ca
pite,imperfecto deportatur,& Bald.in.d.l.fiquis non dicam ra-
27 pere.C.de epif.& cleric.† Inchoatur autem delictum ftatim,qd
conatus tranfit in alium,ideft in contumeliam alterius,& non an
te,licet finalis effectus non fequatur.Et hoc poteft contingere du
pliciter.Primo per actum remotum a principali delicto,ficuti eft
infultus ad homicidium faciendum,uel per actum propinquum
ficuti eft uulnus. Actus ergo uerbi, & actus facti remotus minus
28 punitur.†Sed actus propinquus acrius punitur.Iudex tamen ibi
ex officio mitigat pœnam,ut ff.de pœnis.l. fiquis aliud.§.non-
29 dum,&.l.aut facta.§.euentus.ff.eodem.†Nec obftat.l.is qui cũ
telo.C.ad.leg corne.de fica.quia ibi delinquens punitur eadem
lege,non tamen eadem pœna,ac fi confumaffet delictum,ut no.
30 Guil.de cunio in.d.l.fi non dicam rapere.† In leuioribus etiam
delictis non punitur affectus,nifi fequatur effectus.l.i.§.fina.ff.
31 quod quifq; iur.†Sed illa regula non procedit in delictis, in qui-
bus lex folum affectum confiderat,ut Barto in.l.generaliter.§.i.
32 ff.de calumn.†Redeundo autem ad pœnam huius legis corne.
de ficar Sciendum eft,quod pœna huius legis eft,ut qui cædem
commiferunt fponte,dolove malo in honore aliquo pofiti depor
tari folent in infulam.Et qui fecundo gradu funt,ideft humilio-
33 res,capite puniuntur†facilius hoc in decuriones fieri poteft, fic
tamen ut & confulto prius principe & iubente id fiat, nifi forte
tumultus aliter fedari non pofsit,ut.l.qui cædem, &.l eiufdem.
§.pe.ff.ad leg corn de fica.&.l.diui fratres.§.i.& finali.ff.de pœ
nis,&.l.i.§.i.ff.de bonis eorum,qui ante fenten.mort.fib.confci-
ue.&.l.moris.§ fed enim.ff.de pœnis,ubi dicitur, Sciendum eft
difcrimina effe pœnarum,neque omnes eadem pœna affici pof
34 fe.†Nam in primis decuriones furcæ fubiici,uel uiui exuri non
poffunt. Et fi forte huiufmodi fententia affecti fuerit liberandi
erunt.Sed hoc non poteft efficere,qui fententiam dixerit,uerum
referre ad principem debet,ut ex autoritate eius pœna, aut per-
35 mutetur aut liberetur.†Parentes quoque,&liberi decurionum in
eadem funt caufa,ut.d.l.moris.§.parentes,& hoc ratione digni
tatis,ut.d.l.i.§ fin.ff.ad leg.corn.de fica.&.l.honor ueteranus C.
36 de pœnis.†Ideo ubi perfona delinquens eft in gradu dignitatis,

uel ſtatus, uita debet ei concedi ex benignitate diſpenſatio-
nis, ſed tamen debet capite puniri, ſcilicet deportari, ut
37 ff. de incend. rui. & naufra. leg. fina. † Capitalis autem damna-
natio eſt mors, uel etiam ciuitatis amiſsio, uel ſeruitutis im-
poſitio. lege rei capitalis. ff. de pœnis, &. leg. ſecunda. ff. de
pub. iud. &. ff. de bono poſſeſſ. l. edicto. §. rei autem capitalis.
38 † Excellenti etiam in arte, qua excellit, quando eſt optimus
artifex, & ualde utilis rei pub. ei decapitando parcitur conſulto
prius principe, ut, l. ad beſtias. ff. de pœnis. Si autem aliter popu
lus ſedari non poſſit, uenit decapitandus, ut dicta lege qui cædē
39 lege eiuſdem. §. pen. ff. ad leg. cor. de ſica. † & ſic propter tumul-
tum, & ſcandalum aliqua poſtponuntur, & fiunt, quæ aliter non
fierent, in capitulo de his uero. l diſtinctio & capitulo placuit, de
40 conſecra. diſt. i. † Si uero delinquens eſt in dignitate conſtitutus,
cui ex qualitate delicti per legem imponitur pœna mortis, debet
decapitari, ut lege capitalium. §. ſolent, uerſicu. nonnunquam. ff.
de pœnis. Et Bald. in lege data opera. C. qui accuſa. non poſſ.
41 † Et poteſt iudex inter pœnas mortis arbitrari, an igni ſubiiciat,
uel furcæ, uel decolletur: quia gratiam facere poteſt pœnæ, non
uitæ, ſed leuioris, prout dictauerit ſibi æquitas arbitrarii ſe-
cundum dignitatem, ſecundum ætatem, ſecundum merita
prioris uitæ, ut lege quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui
nota. infam. & lege & ſi ſeuerior. C. ex quibus cauſ. infam. ir-
rog. & lege aut damnum. §. pro inde, ibi, nec liberam mortis
42 facultatem concedendi. ff de pœnis † uiles ergo perſonæ, uel
infames comburuntur, uel beſtiis lacerandæ traduntur, uel
furca ſuſpenduntur, ſed nobiles, & barones decapitantur ſecun-
dum Bald. in. dict. l. data opera, &. l. in ſeruorum. §. primo. ff. de
pœnis.

43 † QVI impetu autem uel per laſciuiam cauſam mortis præ-
buerit, ſcilicet per latam culpam, mitius punitur, quam ſi dolo
deliquiſſet, quia non punitur capite. ſ. l. cor. de ſica. ſed relegatur
in quinquennium, ut. l. lege. §. cum quidam. ff. ad leg. cor. de ſica.
44 † Exemplum eſt, ut ſi quis hominem occiderit ſi non animo oc-
cidendi hoc admiſerit, abſolui poteſt ab accuſatione leg. cornel.
45 de ſicar. ut. l. i. §. diuus. ff. eodem. † Culpa tamen contrahitur etiā
ſi ſine uolūtate delinquendi deliquerit. ut. ff. ad. l. aquil. l. qui oc
cidit. §. pe. &. ff. de minor l. ſi ex cauſa. §. ſi mulier, & glo. in l. i. C.
46 ad. l. cornel. de ſicar. &. l. cum qui. C. eodem. † Aliud exemplum
eſt, ſi quis ædes, aceruumve frumenti combuſſerit. uinctus uer-

beratus igni necari iubetur, si modo sciens, prudensq; id commi- serit. Si uero casu, id est, negligentia, aut noxa in .f. damnum sarci re iubetur, aut si minus idoneus sit, leuius castigabitur, quã si do- lo commisisset l. qui ædes. ff. de incend. rui. & nauf. & ita punitur
47 negligentia, ut ibidem. † Aliud exemplum, si quis gladium strin xerit, & in eo percusserit indubitate occidendi animo, id eum ad misisse constat, & ideo pro homicida damnandum. Sed si claua percusserit, aut cum cucuma in rixa, quamuis ferro percusserit tã men non occidendi animo, leuianda est eius pœna, qui in rixa casu magis, quam uoluntate homicidium admisit. d. l. i. §. diuus.
48 ff. ad l. corn. de sicar. † Ratio quare mitius puniatur, qui culpa la ta deliquit, quam dolo est, quia lata culpa in criminalibus non
49 æquiparatur dolo, ut. l. in. l. leg. ff. eodem. † Sed quærit glo. in. d. l. i. C. ad. l cor. de sicar. quomodo probetur illa negatiua, quod q̃s non animo occidendi occiderit, respondet glo. quod illa negati- ua potest probari per præsumptiones, probando amicitiam, & af finitatem, & qualitatem occidentis, & etiam per iuramentũ pur gationis, alleg. in arg. l. præsenti. §. sic ubi C. de his, qui ad eccle.
50 confug. & l. si non conuicii C. de iniur. † Dic quod dolus, uel bo- na fides non sunt nisi passiones animæ quæ soli Deo sunt notæ,
51 ut not. per glo. in. § aliæ, Institu. de actio. † & ideo nobis non sunt cognitæ, nisi per exteriora, quæ indicant animi qualitatem, ut ff. de supellec. lega. l. labeo §. idẽ tubero, & ff. quib. caus. in possess. eatur. l Fulcinius. §. quid sit latitare in glosa uide Cepol. in cõsi.
52 xxxi. † In contrarium autem probatur animus occidendi ex qua litate percutiendi. debemus enim inspicere prius propositũ, utrũ fecit ex proposito, an fecerit in rixa, uel ex quodam impetu. Si in rixa fiat, debemus inspicere, quo genere talis percussit an gladio an baculo, uel lancea. Et si lancea, aut ferro, an hasta cũ baculo. & si baculo p̃cussit, aut percussit in capite, aut in alia parte cor- poris, ut. d. l. i. §. diuus & ibi Bar. ff. ad leg cor. de sicar. & ibi glos. & l. i. & iii. C. eodem. & glo. in. c. significasti, extra de homici.
53 † Vnde si aliquis ab aliquo percussus mox percutientem ligone repercussit, quamuis uim ui repellere omnes leges, & omnia iura permittant, ut l. i. C unde ui, & c. ut famæ § ult. extra de sen. ex- commu. quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ non ad sumendam uindictam, sed ad iniuriam propulsan dam, non uidetur repercutiens a pœna homicidii penitus excu- sari, tum a ratione instrumenti quo percussit, quod cum graue sit non solet leuem plagam inferre, tũ ratione partis. s. capitis, in qua

fuit ille percussus, in qua quis de modico ictu lætaliter solet læ-
54 di, ut. d. c. significasti, in fi. ext. de homi. † Si tamen repercutiens se defendens ex proposito non excedat modum, non tenetur, ut xxiii. q. iii. c. non inferenda. Exemplum. Caupo seu tabernarius, in semita noctu supra lapidem lucernam posuerat, & quidam p̃teriens eam sustulerat. Tabernarius eum consecutus lucernam reposcebat, & fugientem retinebat: ille flagello, quod in manu habebat, in quo dolor inerat uerberare tabernarium cœperat, ut se dimitteret, & ex eo maiore rixa facta tabernarius ei, qui lucernã sustulerat oculum effodit. Consulebatur num iniuria damnum dedisse uideretur? Respon. nisi data opera oculum effodisset, non uideri damnum iniuria fecisse. Culpam enim pœnes eum, q prior flagello percussit, residere, sed si prior ab eo non uapulasset sed cum ei lucernam eripere uellet rixatus esset tabernarii culpam factam uideri, tex. for. in. l. si ex plagis. §. tabernarius. ff ad. l.
55 aquil. † Similiter etiam si quis modum excedendo, non tamẽ ex proposito clericum repercuteret, non censeretur excommunicatus, arg. extra de senten. excommu. c. perpendimus. ubi cauetur, quod quidam sacerdos fuit laqueo suspensus, licet degradatus non fuisset, text. etiam in capitulo olim le. i. extra de resti. spo.
56 † Est tamen argumentum contrarium, quod non liceat uim ui repellere, ut. xlvi. dist. c. seditionarios, &. xxii. q. i. §. i. &. c. i. &. q. iii. §. i. & extra de homicid. c. suscepimus, &. xxiii. q. iiii. c. inter querelas, &. C. de epis. & cleric. l. si quis in hoc genus. Respond. ad
57 hoc, quod uim ui repellere licet, ut iur. supra. † Tamẽ q̃dam sunt consideranda in repulsione, scilicet ut incontinenti fiat, & non ex interuallo, ut. ff. de ui, & ui armat. l. idem est. §. cum igitur, &
58 extra de senten. excommu. c. si uero † Item si causa defensionis, & non ulciscendi. ut. ff. ad. l. aquil. l. scientiam. §. fin. &. xxiii. q. i. c. quid culpatur, & cum moderamine inculpatæ tutelæ. Tamẽ si quis modum excedat, & non ex proposito, non tenetur, ut in
59 concor. præd. iur. Alii, ut Ala. & Ioann. sic distinguunt. † Aut fit uis personæ, aut rebus. Si personæ, tunc antequam uis sit illata, repellenda est. Et si quis uim factam repellat, potius præsumi debet, quod defendendi non ulciscendi causa hoc fiat: dummodo in ipso negocio fiat. d. l. si ex plagis. §. tabernarius. Et hoc si pcussor uolebat denuo percutere. Alioquin si nolebat ipsum repercutere, & alter percusit, potius dicetur esse uindicta, quã repulsio iniuriæ, & hoc æquum uidetur. Seruatur enim moderamen, si illud fiat tantum, quo omisso uiolentia repelli non posset.

60 †Si ergo uiolentum interficis sic quod periculum mortis ab eo euitare non possis: eum sine pœna interficis, ut. ff. ad leg. aquil. l. iiii. & C. ad lege cornel. de sicar. l. si quis percussorem, & l. ii. eo-
61 dem. †Si autem uis infertur rebus, licitum est repellere uim illatam incontinenti, & inferendam, uel quam citius sciuerit. & poterit collectis amicis, ut. ff. de acquir. possess. l. quod meo. §. ult. & l. clam posside re. §. qui ad nundinas, & extra de restitu. spol. ca.
62 olim. †iniuriam uero iam illatam personæ ex interuallo repellere non licet, quia sic esset uindicta, & sic intelliguntur contraria, ut glo. in. c. significasti, extra de homicid.
63 †IN delictis ergo per impetum, aut lasciuiam aut ebrietatem latam, aut leuissimam culpam sine dolo, & extra animum commissis noxa non committitur inexcusabilis, quin reus restituatur per principem. quando contrahitur maleficium, ut homicidium ut pœna corporalis, & pecuniaria, quo ad publicum interesse. s. fisci non irrogetur, ut. l. i. iuncta glo. C. si aduers. delict. & lege om
64 ne delictum. §. per uinum. ff. de re milita. †Et notanter debet restitui per principem de consuetudine regni Franciæ, qua quis morti subiicitur, ubi hominem occiderit siue dolo, siue impetu, siue culpa lata leui aut leuissima culpa, nisi restituatur per principẽ. Et hæc consuetudo imitatur ius diuinum dicens. qui occiderit occidatur ut Exo. xxi. capitul & glo. in. c. si quis non iratus. xv. q. i. & in addi. ad Bar. in. l. nemo deinceps. C. de episco. aud. Pau.
65 de cast. tamen in. d. l. nemo, dicit, quod † licet statutum dicat, ꝙ qui occidit occidatur, debet intelligi, si dolose occidit, & ita plu
66 res inuasse dicit, consi. cccxviii. †Iure tamen ciuili si quis per lasciuiam, aut ebrietatem hominem occiderit, non restitutus per principem non punitur lege cornelia de sica. sed tantum relega-
67 tur in quinquennium, ut. l. leg corn. ff. ad. l. corne. de sica. †Vnde si quis non iratus, sed propter disciplinam aliquem uerberauerit uel colaphum alicui dederit, & casu occiderit, sicut fieri solet, quantum ad gratiam innocens est, quia extra animum, & sine dolo, deliquit, quia gratia uoluntatem non opus requirit. Quantum ad legem reus est, quia opera lex quærit, ut dicto capitulo si quis non iratur. xv. q i. Si autem dolo hominem occidisset teneretur pœna mortis leg corne. de sica l. qui cædem, & l. eius-
68 dem. ff. ad. leg. cornel de sicar. † Vbi ergo contrahitur maleficium, licet in eo non sit dolus, punitur tamen propter leuem uel leuissimam culpam, sed leuius quam lege corne. de sicar. ut supra dixi. l. absentem in fin. ff de poe. Et hoc ratione mali exem-

69 pli.l.si quis aliquid.§.qui abortionis ff.eo.†Et siue quis sit restitu
tus siue non,tenetur tamen actione legis aquiliæ ad damna & in
teresse,& actione iniuriarum erga offensum,aut eius hæredes,ut
l.sed & si ff.ad.leg aquil.& l.dominum C.de iniur,& glos.in.§.
70 iniuria,institut.de.l aquil.†Nec minus ex culpa,quam ex dolo
quisquam tenetur actione legis aquiliæ,ut.l.in lege.la ii.ff ad le
71 gem aquil.† quorū damnorum & iniuriarum æstimatio iudicem
spectat.ut.l.i.§.spectat.ff.de iniur.
72 VIDETVR †quod ubi contrahitur maleficium ex culpa le-
ui nemo tenetur,ut institu quib.mod re contrahi.oblig.§.pen.
73 †Vnde si quis per iocum alium percutiat,aut dum certat,iniuria
rum non tenetur,aut si hominem liberum ceciderit,dum putat
seruum suum,in ea causa est,ne etiam iniuriarum teneatur,ut.d.
c.telatum.xv.q.i.lapsi etiā per uinum,aut lasciuiam apud sapiē-
tes iudices uenia quadam facta donantur.Nam quæ sobrii caue
74 mus per ebrietatem ignorantes cōmittimus.†nesciūt enim quid
loquantur,qui nimio uino indulgent,uerum sepulti iacent,leui-
75 tatis tamen damnantur auctores,† quoniam euitanda est ebrie-
tas,per quam crimina cauere non possumus ut.c.sane.xv.q i.
76 †Ita quod ebrius non secundum qualitatem delicti.sed quantū
ebrietas illa meretur damnatur ut.c.inebriauerunt Loth.d.xv.
quæstione.i.
77 TEMERITAS †igitur facilitatis,inconsultusq; calor calū-
niæ uitio caret,& ob id quempiam nullam pœnam subire opor-
78 tet,ut.l.i.ff.ad senatusc.turpil.†nec quicquid calore iracundiæ,
uel fit,uel dicitur,prius ratū est quam si perseuerantia apparue-
79 rit animi iudicium fuisse.l quicquid.ff de regu.iur.†Nam lubri-
cum linguæ ad pœnam facile trahendum non est , quanquam
80 temerarii digni sint pœna.l.famosi.ff ad.l.iul.maiesta.†Hinc est
quod quidam a iudiciaria seueritate præstantur immunes,quos
uitæ uilitas dignos legum obseruatione non credidit,nec innodā
tur legum laqueis.l.quæ adulterium C.ad.l.iul.de adul.
81 QVI †casu hominē,puta qui latronē insidiatorē occiderit nō
tenetur,nec.l.cor.de sica.nec.l.aql.s.ad damnū,& interesse,si ali
ter periculum effugere non potuit,nec is quidem lege aquilia te-
82 netur,†qui casu occidit,si modo culpa eius non inueniatur.Nā
alioquin non minus ex culpa quam ex dolo quisque lege aqui-
83 lia tenetur.†Itaque si quis dum iaculis ludit,uel exercitatur,trā
seuntem traiecerit seruum alienum distinguitur,nam si id a mili
te in campo eo ubi solitum est exercitari admissum est,nulla cul-

pa eius intelligitur. Si alius, quam miles tale quid admiserit, reus
84 culpæ est. † Idem iuris est de milite si in alio loco, quam qui ad exercitandum militibus destinatus est id admiserit ut .§. iniu-
85 ria. & .§. item si putato, instit. de lege aquilia. † Non enim debet quis uti exercitio ei non deputato, ut gl. in. d. §. iniuria, alleg. arg. in auct. ut hi qui obligat. habe. se perhib. § fin uero tacuit col. vi. & .l. idem iuris, in fi. ff. ad leg aquil. & gl. in. l. respiciendum. §. de liquit. ff de pe. & .l. pe. ff. de præuaric.

SED quia supra locuti sumus de delictis, quæ committuntur dolo culpa lata, leui, & leuissima.

QVAERO quid sit dolus, fraus lata culpa, latior culpa, latissima culpa, leuis, & leuissima culpa, & ex quibus quis teneatur, uel non?

86 SCIENDVM † est, quod fraus, & dolus idem sunt, quia fraus inest dolo, sicut species in suo genere, ut. ff de pact. l. iuris gentium §. sed si fraudandi, & .ff. de his qui not. infa. l i.

87 DOLVS † uero est machinatio studiosa ad decipiendum, fallendumq; alterum adhibita manifeste. l. prima. §. ii. ff. de dolo.
88 † Sed cum dolus consistat ex animo non potest probari, sed ex
89 indiciis præsumitur, ut. l. dolum. C. de dolo † præsumitur enim dolus quandoq; quando præcessit inimicitia, uel causa prædæ, ut. l. capitalium. §. qui ob inimicitias. ff. de pœnis. Sic ergo uidetur quod omnis dolus sit præsumptus, & nullus sit dolus mani-
90 festus respondet. † Quædam sunt indicia manifesta, & illa probata inducunt dolum manifestum, ut. d. l. dolum. C. de dolo, ubi dicitur quod dolus ex indiciis perspicuis comprobatur. Quæ
91 autem sint indicia satis perspicue inferius enucleauimus. † Quædam autem sunt indicia, seu præsumptiones non ita manifestæ nec dolum omnino concludunt, & ista de necessitate non inducunt dolum, sed præsumptiue, ut. ff. man. leg. si procuratorem. §.
92 dolo, & lege dolus, eodem. † Est autem differētia inter dolum ue
93 rum, & dolum præsumptum. & culpam latiorem † quia minor a dolo malo, non excusatur. l. unica. C. si aduers. delict. a dolo autē præsumpto excusatur, ut. l. i. §. fi. & .l. ubi iun, glo. ff. de eden. & .l.
94 i. §. aduersus. ff. de noui oper. nunciat. † Cum ergo in criminalib. cau. requirantur probationes luce meridiana clariores. l. sciāt cū
95 cti. C. de probationibus † dolus præsumptus non sufficit ad con
96 demnationem. † quia non debet quis ex præsumptionibus damnari, ut. ff. de pœnis. l. absentem, nisi forte hoc exprimeretur in iure ex aliqua causa ut. C. de adult. l. si hi qui adulterii, ubi dicitur

97 †quod ex præsenti præsumitur in præteritum,& uiolenta p̄sum-
ptio,quam lex pro plena probatione habet æquiparatur confes-
sioni partis,& auct.si quis ei C.eodem.

98 DOLVS †quandoq; dicitur bonus qui pro solertia,& astutia
accipitur,& non punitur,ueluti si aduersus hostem latronemve
machinetur,ut.l i §.non fuit prætor contentus.ff.de dolo.

99 CVLPA †lata uero est non intelligere quod omnes intelli-
gunt,ut.ff.de uerborum signific.l.latæ,&.l quod nerua.C.depo
100 siti iuncta glo.†Si ergo lata culpa uenit ex ignorantia, ergo lata
culpa non est fraus præsumpta.seu dolus præsumptus.qui pue-
101 nit ex animo,ut.ff.de dolo l.i.& ideo†delinquēs per latam cul
pam mitius punitur,quam qui dolo deliquerit,ut si quis per lasci
uiam,aut impetum.s.per latam culpam causam mortis præbue
rit tantum in quinquennium relegatur,ut.l.lege corne.ff ad lege
102 corne.de sicar.†ubi si dolo causam mortis præbuisset,teneretur
pœna mortis.l.corne.de sica.l.qui cædem.&.l.eiusdem.§.pen.
103 ff.eodem ad le.corne.de sicar.†Ignorantia autem iuris an a lata
culpa excuset?Nos distinctione necessaria eam rem tēperare pos
sumus.Aut enim quæritur,an ignorantia iuris noceat,aut in latā
104 culpam incidat.†Quantum ad primum in lucris iuris ignoran
tia nocet,maxime si iurisconsultorum copiā habere,aut sua pru
dentia quisquam instructus esse potuit.l.regula.§.sed iuris.ff.de
iur & fact.igno &.l.bonorum possess.&.l.ii.§.fina.ff.quis ordo in
bo.pos.seruetur.

105 IN†damnis uero ea ignorantia in uniuersum non nocet.l.iu-
ris.ff.de.iu.& fact.ignoran.Quo ad secundum casus admittun
106 tur,in quibus ignorantia iuris latæ culpæ ascribi potest.†Nam iu
ris naturalis,uel diuinorum præceptorum ignorātia culpam ha-
bet.l.uenia C.de in ius uocan.facit gl.in.c.non est sine culpa,de
107 regul.iur.lib.vi.†Item si quis ignoret quæ sunt prohibita, quia il
licita l.extat.quod metus caus.&.l.miles.§.pe.ff.de re iudi.glos.
108 in.l.i.§ fi.ff de abigeis.†Quibus casibus uel lata culpa ignauiæ
si sit,inconsulta temeritas,uel lata culpa uersutiæ sit adsit uersu-
tus animus incurritur,quo temperamento intelligi conuenit.l.se-
natusconsulto.C.de his qui in testa.sibi ascri.&.l.fi.ff. de publi.
l.si id quod.§.doli.ff.de iuris om.iudic.l.iii.§.si quis ignorans.ff.
ad silla.In qbus iuribus,licet absit lata culpa uersutiæ, ignauiæ
tamen culpa contrahitur.

109 CVLPA †ergo lata in duo genera distinguitur.Est enim quæ-
dam ignauiæ culpa,quædam uersutiæ. Culpa ignauiæ est quæ

supinam neglīgētiam refert, uel uicio naturæ parum perspicacis uel ex praua educatione contractam Cui culpæ ascribi poterit supina securitas. Improuida, imo nulla rerum gerendarum cura reprehensa erroris facilitas, & quicquid omnino ignaui, & socordes homines in negocijs tractandis desidiæ cumularunt, & oscitantiæ. De qua culpa sensisse uidetur. l. latæ. ff. de uerbo. & rer. signifi. & l. nec supinæ. in fi. l. plurimum, in fin. l. regula. §. sed facti. ff. de iur. & fact. igno. & institu. quibus modis re contrahen.
110 oblig. §. præterea, & is cum similibus. † In hanc ignauiæ culpā eos innectimus, qui ex qualibet leui, uana iniusta ve causa ad res improuidas, temerarias aut noxias mouentur, dum dolus absit, exempla sunt in. l. ii §. si publicanus. ff. ui bono rapto. l. i. in fin.
111 iuncta glo. ff. de abigeis. † Cæterum furiosi, & fatui, quia a ratione absunt, etiam a culpa sunt seclusi. l. u. §. fi. in fi. ff. so. matr. & l. sed etsi. §. igitur. ff. ad leg. aquil.
112 CVLPA † uersutiæ eorum est, qui ex uersuto, & malo proposito, animoq; perfido & ulcerato alienas uel res, uel negocia affectata quædam improuidentia maligne uel negligunt, uel dissimulant, cum in rebus suis sint prouidi, & diligentes. Et qui uersutiam sub neglectionis uicio ita subuoluunt, ut manifesti quidē doli crimen colore, uel uelamine negligentiæ a sese amoueant, doli tamen machinatione non careant. eo genere dissoluta fuit fideiussoris negligentia in. l. si fideiuss. ff. man. & facit. l. i. §. i. uersic. sed etsi id egeat. ff. de action. emp. l. idem. §. generaliter. ff. mand.
113 † Alii sub hoc temperamento diuidunt culpam, ut sit lata & leuis tantum, hæ enim culpæ inter se ex opposito sunt diuersæ, cū altera negligentiam habeat extreme reprehensibilē, nempe nulla diligentia temperatam. Altera culpa scilicet leuis intra fines seu septa diligentiæ ita consistat, ut negligentiæ defectio, si quæ concurrit sæpenumero excusetur, quarum hanc leuem, illam latam nominamus. Non tamen improbatur, quin leuem, & leuissimam distinctis nominibus usurpemus, dum non ad speciem referas. Sunt enim nomina magistralia, quibus facilius discernitur q̄ do mediocris, quando exactior diligentia in negocijs requiratur, & eo fine intelligitur. l. a procuratore. C. ma. cum omnis culpa a procuratore exigitur graduum differentias non specierum respicimus. Nam graduum augmenta specificam differentiam non constituunt. unde recte Accur. in. l. quod nerua. ff. deposi. sub culpa latiore latam intellexerint siquidem iurisconsul. ibidem ornato schemate comparatiuo in positiuum utitur, sicut alibi furem im

probiorem, alibi furem improbum raptorem nominauerat. l. ii. §. cæterum. ff. de ui bo. rap. insti. eo. tit. in princip. quæ figura loquē di iurisconsf frequens est. l. benignius. ff. de leg. & l. cum pater. §. libertis. §. rogo. ff. de leg. ii. & l. i. C. de dol cum simi. & hæc secun dum Vdalr. zas. docto. modernum, qui plura alia dixit in repe. l. quod nerua. ff deposit. sed secundum Bar. in d. l. quod nerua. ff. deposi. Plures sunt culpæ. s. lata culpa, latior, latissima, leuis, &
114 leuissima. †Quo ad latam culpam supra diximus, sed culpa latior est machinatio ad decipiendum, fallendumq; alterum adhi
115 bita præsumptiue, istud probatur in. l. i. ff. de dol. †Latissima culpa idē est, quod dolus manifestus, cuius diffinitio cauetur in. d. l. i. ff. de dolo.
116 CVLPA †leuis est deuiatio in circunscripta ab ea diligentia quam adhibent homines diligentes eiusdem conditionis, & pro-
117 fessionis, †& nemo ex leui culpa tenetur, nisi ex ea contrectetur maleficium, ut. s. qui parum diligenter custoditam rem furto amisit quia qui negligenti amico rem custodiendam tradidit, non ei, sed suæ facilitati imputari debet, ut §. pen. institu. quibus mod. re. contrahen. oblig. & Exod. xxii. capitu. uero si quis commenda uerit.
118 LEVISSIMA †culpa est, ut si quocunque modo quis potuit
119 præuidere, & non præuidit. † Vnde furtum non potest fieri sine
120 leuissima culpa, ut ff. pro socio. l. cum in duobus, † uel incendiū nasci licet non noceat inculpabilibus, ut. ff de offi præfect. uigil. l. iii. §. i. & ff. de pericu. & commod rei uendi. l. si uendita, & hoc si adhibuerit tantam diligentiam quantam bonus paterfamilias adhibuisset, ut. d. l. si uendita. Si uero casus aut incendium negligentia acciderit, tunc negligens, aut noxam. i. damnum sarcire iubetur. aut si minus idoneus sit, leuius castigabitur, ut l. q ædes ff. de incend. rui. & naufra hæc glo. in. d. §. pen. insti. quib. mod. re contrah. ob.
121 EX †leui & leuissima culpa quandoq; contractatur maleficiū & tunc punitur propter culpam leuem, siue leuissimam, sed leuius, ut. l. absentem, in fine. ff. de poe. punitur etiam propter malum exemplum, licet delictum non sit dolo commissum, ut. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. eo. & l. iii. §. alio sena. ff. ad l. cor.
122 de sica. †ubi dicitur, quod si pigmentar i. s. speciarii alicui temere cicutam, Salamandram, aconitum pityocampas, aut buprestim, mandragoram, & id quod lustramenti causa dederit cantharidas. s. tenetur pœna leg. corne. de sica. Et glo in. d. l. respiciē

dum.§.delinquant.ff.de pœnis,tenent quod propter culpam leuem,uel leuissimam quis uenit puniendus criminaliter alleg.d.l. absentem in fin.&.l.si quis aliquid §.qui abortionis.ff.de pœnis, &.ff.ad.l.corn.de sica.l.iii.§.sed ex se,&.l.iiii.§.cum quidam,& l.in lege,eod.tit.

123 CVLPA † etiam leuissima uenit in actione legis aquiliæ ut
124 glo.in.§.iniuria insti.de leg.† unde quotiens sciente domino seruus uulnerat,uel occidit aquilia dominum teneri dubium nõ est
125 ut.l.in lege.la.ii.ff.eodem.† Nam scientia pro patientia habetur, cum prohibere potuit,& non prohibuit,ut.l.scientiam.ff.eodem & non minus ex culpa,quam ex dolo quisquam tenetur actione legis aquiliæ sic & alias.ff de pactis.l.iurisgentium.§. pactorum, &.C.de secund.nupt.l.cum apertissime,&.ff.de pign.l.paulus.
126 §.domus.† Sunt tamen duo casus,quibus quis ex leuissima culpa non tenetur actione legis aquiliæ.Primus si putator a uia solita seorsum ramum exciderit,& hominem uia insolita præteruntem occiderit,culpa ab eo exigenda non est,qui diuinare non po
127 tuit casum,ut.l.si putator,in fine.ff.ad legem aquiliam.† Secundus est in homine libero,qui nobis bona fide seruit emendo, uel uendendo,uel locando,uel conducendo obligari ipso iure poterit,sed& damnum dando damni iniuriæ tenebitur,ut tamen culpam grauiorem.f.latam exigere debeamus,nec tamen leuem,q̃ ab extraneo,ut.l.homo liber.§.i.ff.de acquir.rer.domi.

SVMMARIVM.

1 Maleficium per testes & facti euidentiam probatur.
2 Documenta probant maleficium.
3 Instrumenta cum testibus uim æqualem habent.
4 Testes nomine instrumentorum continentur.
5 Crimen confiteri intelligitur qui super eo paciscitur.
6 Transigi potest in pœna sanguinis,excepto adulterio.
7 Maleficium iuris interpretatione probatur.
8 Fuga probat maleficium.
9 Contra contumaces omnia iura clamant.
10 Absens legitimæ citatus non comparens damnatur.
11 Intellectus ad.l.absentem.ff.de pœna.
12 Absens crimen confiteri uidetur.
13 Sententia in obscuris pro reo est ferenda.
14 Maleficium indiciis indubitatis , aut uiolenta præsumptio-

TRACTATVS
Probationum.

VATVOR modis quodlibet probari posse maleficium quib. notorium constat animaduertẽdum est.

1 PRIMO † per testes, & facti euidentiam, ut. le. sciant cuncti. C. de probationibus & glo. in. c. secundo. ii. q. i. & extra de cohabita. cleri. & muli. cap. uestra, & xxxi. quæstione secunda, capit. lotharius, & cap. euidentia, ext.
2 de accusatio. & ut patet in præsenti processu. † Secundo ꝑ documenta, ut. d. l. sciant cuncti, & dict. glos. in capitu. secundo. ii.
3 quæst. prima. † æqualem siquidem uim habent instrumenta cum
4 testibus, ut. C. de fide instrumentorum. l. in exercendis † ita quod

nomine inſtrumentorum continentur teſtes,ut ext.de teſtim.co-
5 gend.c.peruenit,& ff.de fide inſtrum.l.i.† apertisſimum igit do-
cumentum,& indubiatum indicium poteſt eſſe quodlibet publi-
cum inſtrumentum per quod crimen probatur,& inſtruitur fuiſ-
ſe commiſſum,quod accidit frequenter quotiens in aliquo docu
mento inuenitur,quod aliquis dato precio aſſertiue eſt pactus ſu
per eo crimine quod non ingerit pœnam ſanguinis quo caſu il-
lud ſe commiſiſſe confiteri uidetur.Ideo erit pro conuicto,& cō
feſſo habendus,& hinc puniendus eſt ut.ff. de bonis eorum qui
ante ſent.l.i.&.ii.&.ff.de iure fiſ.l.in fiſci cauſis,&.ff. de his qui
no.infa.l.furti.§.pactione& l quoniam,&.ff.de iure fiſ.l.eius qui
&.l.imperator.quia non licet tranſigere,uel paciſci ſuper crimi-
6 ne,quod pœnam ſanguinis non ingerit.† ſecus autem ſuper crie
capitali,quod ingerit pœnam ſanguinis,quia ſuper eo tranſigi,
uel paciſci poteſt excepto adulterio,ut.l.tranſigere.C de tranſ.
7 † Tertio iuris interpretatione probatur maleficium,ut ſæpius eſ-
ſe reum citatum,ut.iii.q.ix.c.decernimus,&.l.lege corn.ff.ad ſe
8 natuſ.ſylla.ibi in uerb.† præterea cauetur,ut de his qui ante qō.
habitam fuerunt.ſi aperto teſtamento liberi inſcripti ueniantur
.l.de ſicariis iudicium fiat,ita ut ex uinculis cauſam dicant , &
conuicti perinde,ac ſi ſerui puniantur ,&.l.ne diu.C de pœnis,
&.l.ad commentarienſem.C.de cuſt.reo.&.l.ſi apparitor , de co
9 arta.lib decimo C.† contra contumaces enim omnia iura clamāt
10 ut habetur in.l.ex conſenſu.§ fin ff de app.cum ſimil.† Sed cer
te hoc procedit,ſi rei abſentes fuerit legitime citati, alias non poſ
11 ſent condemnari,ut.c.abſens.iii.q.ix.† & ita debet intelligi theo
rica lege abſentem.ff.de pœnis.quæ dicit contra abſentem non
poſſe ferri ſententiam diffi.cum ſanctius ſit impunitum relinqui
facinus nocentis,quam innocentem damnare.Hoc intellige,niſi
tuus fuerit legitime citatus,ut dicto capitulo abſens. Quia tunc
demum manifeſtū eſt confiteri de crimine cum qui indulto,& to
tiens delegato iudicio purgandi ſe occaſione non utitur , nihilq;
intereſt utrum in præſenti examine non omnia , quæ dicta ſunt,
comprobantur,cum ipſa quoq; profesſio ex procurata totiēs cō
12 ſtet abſentia,ut dicto capitulo decernimus.iii.q ix.† Nanq; præ
ſumptiue crimen uidetur confiteri abſens,ut.ff.de re iudic.l.con
tumacia §.i.xxiiii.q iii c.de illicita,in fin.tamen illa,quæ proba-
ta ſunt,debent ſufficere ad condemnationem abſentis,& omnia
13 ſimul obiici,ut.xxiii.diſti.c.illud.† Sed ſi iura ſint obſcura in du
bio fertur ſententia pro reo ut inſtitu.de interdict.§.commodum,

& extra de fide instrum.c.inter in fi. Nam quandoq; actor intentionem probat, & tamen non liquet iudici de causa, ut.ff.de re iu di.l.pompo.

14 QVARTO † probatur maleficiũ indiciis indubitatis aut uiolenta præsumptione, ut.l.si hi qui adulterii.C.ad leg.iul.de adu & .xxxii.q.i.c.dixit dominus, & glo.in.c.ii.d.trigesimasecunda q.i.

15 PROBATIO † quæ fit per testes est triplex. Prima dicitur minor, quæ rem perfecte non demonstrat, sed indiget suppleri, ut quando quis semiplene probauit per unum testem, & in subsidium probationis iuramentum defertur huic aut illi secundum causæ quantitatem, & personarum conditionem, & talis probatio interdum concludit in ciuili, ut.l.in bonæfidei C.de re.credi.

16 † in graui autem crimine illa probatio non concluderet sed si esset casus torturæ perueniretur ad torturam, ut.l.maritus.ff.de q̃stio.&.l.cum probatio.ff de proba.& glo in.l.iii.C.ad.l.iu.maie. &.c.fi.ext.de iureiur.& Bald.in.d.l.fi.C.de proba.& bona glo.in c.tanta.86.dist.

17 SECVNDA † probatio est mitior, quæ fit per duos testes de ueritate. & ista sufficit in ciuili, & in criminali.l.ubi numerus ff de

18 testib. † Tamen in criminali facilius eliditur quam in ciuili, quia in criminalibus testes debent esse omni exceptione maiores.d.l.

19 fi.C.de probationib. † Tertia probatio est maxima, circa quam non potest intellectus uariere, siue errare & ista est indubitata, q̃ nec elidi potest siue loquimur in ciuili, siue in criminali, & talis dicitur probatio prospectiua siue intuitiua quando testes deponentes factum uiderunt, & deponunt de hoc in numero sufficiẽti, & qualitas testium est approbata in iure, unde quicquid ei adiungitur superuacuum reputatur, unde talis datur regula, quod si constat de crimine per hunc modum non recipitur negatiua probatio, ut.c.ad nostram, extra de probationibus quod secus es

20 set in alia probatione, quam perspectiua. † quia testes deponẽtes de alibi seu negatiua uisu affirmatiua, & coartata loco & tempore præferuntur aliis testibus affirmantibus, etiam dignioribus, qa stant pro reo, ut dicit glo in.c.clerici 81.distin maxime in causis sanguinolentis ut Ias.in l.ut uim.ff.de iust.& iur.

21 QVAERO † autem in quo debeat excedere probatio causæ criminalis probationem causæ ciuilis. Dic quod probatio nil aliud est, quam quædam demonstratio. Quando ergo res est ita demonstrata, quod est superuacuum amplius demonstrare,

sufficit in ciuili,& in criminali,ut.l.i.in fi.ff de donatio. Aut nõ
est ita demonstrata res,ut quid amplius demonstrare non sit in-
utile,ut quia per indicia res est demonstrata,tunc dicendum est,
quod in criminalibus probatio debet excedere in triplici quali-
22 tate. Primo† in receptione testium quia cum maiori subtilitate
sunt testes interrogandi,& apud iudicem repræsentandi, ita qđ
non potest examen testium delegari alteri,ut auct.apud eloquẽ
tissimum.C.de fid.inst.&.ff.de testi.l.iii.§.idem diuus,nisi in casi
23 bus supra declaratis in rept.testium.† Secundo in qualitate de-
monstratiua quia requirũtur indicia grauiora,& maturiora in cri
minali quam ciuili,quia plenior requiritur condemnatio, ut in.l.
24 in bonæfidei.C.de re.cre & ibi Bal.† ubi enim contra hominis sa
lutem agitur,strictius proceditur.l.addictor.C de appe.& not.in
25 c.ueniens,ext.de testib.† & ubi imminet periculum animæ ma-
ius periculum uertitur ut in auct.ut iudic.sine quoquo suffr.§ co
26 gitatio,&.C.de fal.l.ubi. Tertio† in qualitate testium approbati-
ua. Nam requiruntur testes magis idonei,quos leges appellant.
omni exceptione maiores,ut.d.l.sciant cuncti.C. de probationi
27 bus. Ecce ergo in quibus consistit.† Nam ratione maioris causæ
requiritur maioritas probationis ut adeo sint probationes certe ꝙ
non possit persuaderi contrarium,uel saltem non possit probabi
liter dissuaderi,ut.C.de pen.l.qui sententiam. Et hoc habe, quo
ad probationem,quæ fit per testes.

SVMMARIVM.

1 Vilis torquetur unico indicio & semiplena probatione.
2 Indicium quid sit.
3 Indicium unde dicatur,& nu.7.
4 Indicia indubitata quæ sint.
5 Indicia leuia ad torturam sufficiunt.
6 Ex suspitionibus nemo damnatur.
7 Indicia leuia & quæ magno spacio rationis distant a necessaria fide ueri,ut sola fuga.colloquium semiplena probatio,ad conuincendum,& condemnandum non sufficiunt.
8 Quod frequenter & facile contingit ad esse,graue est indicium & iuris præsumptioni æquiparatur.
9 Leuia indicia simul collecta inducunt indubitabiliter ueritatẽ.
10 Singula quæ non prosunt multa iuuant,& simul iuncta coadiuuant,nu.51.&.58.

11 Confeſsioni in tormentis extortæ non ſtatur, niſi pſeuerantia uel fama, ſeu uériſimilitudine facti, aut aliis adminiculis adiuuetur.

12 Confeſsio in tortura indiciis præcedentibus ueritatem inducentibus reuocari non poteſt.

13 Confeſſus in tormentis indiciis non præcedentibus, damnati nõ poteſt.

14 Confeſsiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportet. ſi nulla probatio religionem cognoſcentis inſtruat.

15 Indicia an plura requirantur, an unum ſufficiat ad torturam: Quod ſtat in iudiciis arbitrio, nu. 16.

17 Indicia generalia & remota, ſine aliis ad torturam non ſufficiũt.

18 Indicium propinquum & tangens negocium de quo quærit, ſufficit ad torturam.

19 Indicium propinquum per duos teſtes probatur.

20 Teſtis qui teſtificatur de maleficio ipſo probat indicium, qđ ſufficit ad torturam.

21 Indiciis habitis ſuper generali inquiſitione uel accuſatione reus torqueri non poteſt.

22 Teſtes præſente cõtradictore examinari debent, priuſquam reus torqueatur.

23 Reus debet prius interrogari de indiciis & diſputari.

24 Teſtes poſt rei interrogationem & reſponſionem iterum examinari & repeti debent.

25 Reus ſine examinatione condemnari non debet.

26 Indicia indubitata quæ ſint, & nu. 53.

26 Mortuus repertus in loco de quo quis inculpatur contra inculpatum facit indicium.

28 Præſumitur contra ſuſpicatum de homicidio, qui ſe iactauerat quod occideret aut occidi faceret dictum defunctum, & ad id potens erat.

29 Indicium eſt contra receptantem occidentem.

30 Minæ præcedentes contra homicidam ſuſpicatum, faciunt præſumptionem.

31 Sæpe minæ faciunt homines qui magna minantur.

32 Grauitas perſonæ & qualitas præcedentis uitæ indicium eludit.

33 Præſumitur contra ſolitum mala ſimilia facere.

34 Coniectura ex diſsimilibus non præſumitur.

35 Infamis non tamen ſuſpectus in tutela.

36 Fuga facit indicium poſt delictum commiſſum.

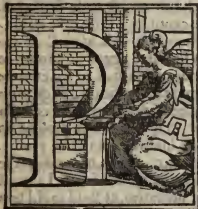
Pallor

37 Pallor indicium facit.
38 Exteriora animi, secreta interiora indicant.
39 Vicinitas & conuersatio domus malefícii commissi facit indicium.
40 Gladii sanguinolentia indicium facit.
41 Delatio gladii indicium dici potest.
42 Mendatium maxima est præsumptio contra mentientem.
43 Indicia indubitata legi, & a lege approbata, iudici indubitata eē debent, & concludere.
44 Indicia certa non minorem probationis quam instrumenta continent fidem, & nu. 52. & 55.
45 Maleficium notorium dicitur, quum quis depræhenditur in aliquo actu ad delictum propinquo.
46 Fur manifestus dicitur, qui cum re furtiua depræhēsus fuit priusquam eo loco rem pertulerit, quo destinauerat.
47 Homicidium manifestum dicitur, quum quis mortuus reperitur & aliquis uisus est fugere cum sanguinolento gladio.
48 Adulterium dicitur manifestum, quando quis depræhenditur in domo alicuius pulchræ mulieris.
49 Præsumitur contra illum qui domum intrauit, & ex ea exiuit cū gladio sanguinolento, quod uulnerauerit mulierem acclamantem & uulneratam.
50 Duæ præsumptiones faciunt plenam probationem, cum aliis adminiculis.
53 Ad capitalem sententiam non peruenitur, nisi reus fuerit ppria uoce confessus uel testibus superatus.
54 Ex indiciis a iure approbatis potest sententia ferri capitalis.
56 Testes & aperta indicia æquiparantur ad ferendam sententiam capitalem.
57 Plura auxilia circa idem eiusdem generis, ex eodem facto descē dentia simul mixta coniuncta concurrentia, rem perficiunt, & plenam probationem adducunt.
59 Causa ciuilis indiciis probatur, & simplicibus præsumptionibus nu. 71. 79.
60 Pluralitati standum est.
61 Tria indicia plenam probationem operantur.
62 Indiciis quibus summitur plena probatio. per ea summitur & supplicium.
63 Impubes qualiter teneatur de delicto.
64 Pupillus quando in delictis proximus pubertati dicatur.

65 Maleficia impunita remanere non debent.
66 Duo uel plura imperfecta unum perfectum constituunt.
67 Principalis causa criminalis per argumenta & præsumptionem dignoscitur & terminatur, quanquam delictum liquide probari non possit.
68 Indiciis & præsumptionibus qui diffinitiue damnari non potest, & nu. 69. cum pluribus seq.
69 In ciuilibus quæstionibus, una libra auri maioribus, non minor quam trium testium exigitur probatio.
70 Causa criminalis maior est qualibet pecuniaria.
71 Fama publica, & unius testis dictum in ciuilibus plenam probationem adducunt.
72 Probationes in criminalibus apertissime esse debent, & luce meridiana clariores, nu. 83.
73 Strictius proceditur ubi contra hominis salutem agitur.
74 Rei euidentia pro specie probata habetur.
75 Indicium apertum habetur quem inueniri in criminæ foreq; detentem, & captum.
76 Manifesta probatione non indigent.
77 Captus inuentus de crimine damnari nō potest, nisi aliter de maleficio conuincatur.
78 Captus & crimen confessus extra iudicium, & quod occasione illius criminis fuit captus ex illis solis indiciis damnari nō debet.
79 Sententia diffinitiua in criminalibus ex testibus instrumentis & ex indiciis indubitatis est proferenda.
80 In criminalibus causis maius periculum uertitur, quia periculum animæ imminet, unde maior requiritur tutela, & nume. 84.
81 In dubiis melius est impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare.
82 Pœnæ in dubio sunt potius molliendæ quam exasperandæ.
85 Condemnari quis non debet ex præsumptionibus & mendicatis suffragiis.
86 Probatio per argumenta in causis criminalibus non multum arduis, an sufficiens sit ad condemnandum.
87 Iudex non potest plus punire in criminali quam condemnaret in ciuili.
88 Pœna minor imponitur ubi præsumptionibus proceditur quæ præsumptiua probatio appellatur.

89 Pœna certos fines habens aggrauari non poteſt.
90 Iuris præſumptione quis poteſt condemnari ciuiliter & diffinitiua ſententia ſequi.
91 Præſumptione iuris & de iure ſententia fertur criminalis.
92 Accuſator per idoneos teſtes accuſationem ſuam probare debet.
93 Vbi numerus teſtium non adiiciturduo ſufficiunt.

TRACTATVS
De indiciis.

1 ROBATIO alia eſt indicatiua, ut ſupra diximus,† quando fit indicium, quod eſt minus quam ſemiplena probatio, & ex iſta probatione in uili perſona habet locum tortura, & unico indicio torqueri poteſt. l. cũ probatio, iuncta glo ff. de probationibus. & gloſ. in. l fin. ff. de quæſtio.

2 INDICIVM †autem eſt coniectura, ex probabilibus, & non neceſſariis orta, a quibus poteſt abeſſe ueritas ut Bald. in. l non hoc C. unde legi. uel indicium poteſt dici medium intellectuale ueritatis eliciendæ ex aliqua ſingulari circunſtantia, inſurgens, ut. l. indicia ff. & C. de rei
3 uendic. †& dicitur ab indicando, quia indicatur, & notificatur & idem in præſumptione dicitur, ut capitulo ſtudiis, extra de præſumptio.

4 INDICIA †ſi quidem alia ſunt dubitata alia indubitata, indicia dubitata, ſunt argumentum, præſumptio ſimplex, & ſuſpi
5 cio.† Et ſunt leũia quæ tantum ſufficiunt ad torturã, ut no. in. l. ſecunda iuncta gloſ. C. de fal. & . l. fina. iuncta glo. ff. de q̃onibus.
6 †Non autem ſufficiunt ad condemnationem, quia ex ſuſpicionibus nemo uenit condemnandus ut dicta. l. abſentem ff. de pœnis, & . l. i in fi. ff. de quæſt. & Bar. in. d. l. fi. eo. quod ſecus eſt in indiciis indubitatis, & præſumptionib. iuris & de iure, ſiue uiolentis ut infra ordine dicemus.

7 INDICIA †hæc ſumuntur in propria, & ſtricta ſignificatione pro aliquo notabili ſigno maleficii, uel alterius rei ad ueritatẽ

habendam,& dicuntur etiam ab indicando ut l. solent. ff. de pr. uersic. non quod plene indicent, sed dant signum, & uia ad plenam ueritatem habendam, & de istis possunt intelligi iura, quæ dicunt indicia non sufficere ad conuincendum, & condemnandum, ut d. l. absentem. ff. de pœnis, & Panor. in capitulo tertio loco, extra de probationib. Talia indicia sunt leuia, & magno spacio rationis distát a necessaria fide ueri, ut sola fuga, colloquium semiplena probatio, ut Bal in. d. l. non hoc. C. unde legit. & hæc distinctio cognoscitur per theoricam glo. d. l. non hoc. Nam si frequenter, & facile hoc ab illo contingit abesse, tunc est leue indicium ut not. C. de probationibus. l. cum res, &. C. de fur. l. ciuili
8 est, † si autem frequenter, & facile contingit ad esse, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, ut no. C. de dolo. l. metum per. Cyn. & hæc uera sunt siue agitur de probando uero hominis actu, siue de probando animo ut. ff. ad leg. corn. de
9 sica. l. i §. sed si claua, & ext. de homic. c. significasti. † Et quanuis ista leuia indicia non sint a lege approbata tamen simul collecta
10 inducunt indubitabiliter ueritatem, † quia, quæ non prosunt singula, multa iuuant, ut. l. rationes, &. l. instrumenra. C. de probat.
11 † exemplum in confessione extorta in tormentis, quæ non per se sed perseuerantia, uel fama, uel uerisimilitudine facti uel aliis adminiculis indubitabiliter indicant ueritatem, ut Bald. in. d. l. non hoc C. unde legi. &. l. qui sententiam. C. de pœ. &. l. i. §. diuus seuerus. ff. de. q.

12 EX † his ergo uerbis habemus, quod nihil prodest confitenti reuocare confessionem, si contra se sint aliqua indicia, quæ coniũcta sunt cum confessione, quanquam extorta quæ inducunt indubitabiliter ueritatem, quod est menti tenendum secundum eũdem Bal. in. d. l non hoc, & hoc nisi reuocans probaret contrarium clare per indicia contraria elidentia, ut l. ciuile. C. de furt.
13 & Bald. in. d. l. sciant cuncti. † Si autem confitens fuerit cõfessus in tortura non præcedentibus indiciis, nunquam potest ex illa confessione damnari, ut glo. mirabilis, & singularis in. l. penu. ff.
14 de quæstio. † Hoc ideo, quia confessiones reorum pro exploratis facinorib. haberi nõ oportet, si nulla probatio religionem cognoscentis instruat, ut. d. l. i. §. diuus seuerus. ff. de. q.
15 INDICIA † an plura requirantur an unum sufficiat ad torturam? leges uidentur loqui in plurali, ut. d. l. i. in princip. ff. de quæstio. ibi aliis argumentis, &c. l. unius. §. i. &. l. milites. ff. eodem gl. tamen in. l. fi. ff. eodem uidetur loqui in singulari, dum dicit sed

præcedente suspicione,& l. si quis C. ad l. iul. maiesta. ubi glos. dicit indicium domini. Quanuis ergo leges loquantur in plurali tamen hoc non cogit, nec infert ut ualeamus intelligere de pluribus indiciis, ut l. ii. §. homines. ff. ui bon. ap.

16 VTRVM †ergo sufficiat unum indicium, uel plura hoc stat
17 in arbitrio iudicis, ut l. iii. §. eiusdem. ff. de testi. † Nam possunt eē indicia generalia, & remota, & ista non sufficerent sine aliis, ut puta est homo malæ cōditionis, est indicium tale quale, ut l. de minore. §. pe. ff. de quæstion. & istud non sufficeret ad torturam si ne aliis indiciis. Sed si istud indicium esset unitum cum alio, ut quia est homo malæ conditionis, & conuersabatur in domo illa, certe ista duo indicia generāt suspicionem, ut l. dominus horreorum. ff. loca.

18 INDICIVM †autem si non esset remotum, sed propinquū, & tangens negocium, de quo quæritur, ut unus bonus testis de ui su, ut l. maritus. ff. de quæstio. uel confessio. extra iudicium, uel captus ibi, & dicitur quod est propter hoc delictum, ut l. capite quinto. ff. ad leg. iul. de adult. Tunc posset esse unum indicium ita propinquum, quod esset sufficiens ad torturam secundū Barto. in d. l. si ff. de quæstio. ubi dicit ita intellig: debere glo d. l. fin. ff. de quæstio. Ibi præcedente suspicione, & d. glo. in l. si quis, ad leg. Iul. maiest.

19 INDICIVM †tamen hoc debet probari per duos testes quā do scilicet testis non testificatur de maleficio ipso; sed de indicio quodam, dicens, quod reus fuit tali nocte repertus in loco, ibi uicino, quando fuit contractum maleficiū, nec hoc indicium sufficeret probari per unum testem, ut glo. in d. l. fin. ff. famil. hercis.
20 & l. ubi numerus. ff. de testib. † Si uero testis testificaretur de maleficio ipso. probaretur indicium quod sufficeret ad torturam, ut glo. in l. iii. C. ad l. iul. maiesta & c. si. extra de iureiur. Et d. l.
21 fin. ff. de quæstio. † Sed quæritur an indicia habita super generali inquisitione, uel accusatione præiudicent reo, ad hoc ut possit
22 torqueri? Dic quod non, † quia testes nondum fuerunt examinati ipso reo existente cōtradictore præsente, quod fieri debet priusquam
23 quam torqueatur, ut l. si quando C. de testi. † Imo debet prius reus interrogari de indiciis, & disputari, ut l. unius. §. cogniturum ff. de quæst. & l. custodias, & ibi Bald ff. de public. iudic. † Vnde debent testes iterum examinari, & recoli, siue repeti post litē contestatam, scilicet interrogationem, & responsionem rei, ut c. qualiter & quando. l. ii. extra de accus. & Barto. in l. si quis adul

terium in.fi.ff.ad leg.iul.de adul.& idem.Barto.in dicta.l fin.ff.
25 de quæsti.†Quantumcunque igitur sit notorium crimen iudici, & aliis non tamen potest sine examinatione, aut interrogatione ferri sine condemnari,ut.c.deus omnipotens.§.fin &,c.seq.ii.q.i. exceptis tamen casibus ibidem expressis.
26 INDICIA†alia sunt indubitata,quæ sunt a lege approbata sicut quando simul plura collecta in unam consonantiam tendentia indicant indubitabiliter ueritatem, ut.l. milites.§.oportet
27 ff.de quæsti.ut patet,†homo mortuus reperitur mortuus in aliquo loco,de quo aliquis inculpatur,possunt contra eum apparere indicia.s.quod defunctus erat suus inimicus,tūc est indiciū, ut.l.i.§.cum quis latrones ff.de quæstionibus.
28 SECVNDO†de homicidio suspicatus se iactauerat, quod occideret,aut occidi faceret dictum defunctum,& erat ad id potens ut l famosi ibi,nam & persona spectanda est,an potuit id facere.ff.ad.l.iul.maiest.& quod inter eos præcesserat offensa. † aut
29 receptauit occidentem qui forte erat eius familiaris, aut domesticus,ut Abb.in.c.tertio loco,extra de prob.alle.d.l. sciant cun
30 cti.†tunc minæ præcedentes faciunt præsumptionem contra homicidam suspicatum,ut Bald.in.l.pacumenius.ff.de hær.instit. all.l.si hi qui adulterii.C.ad leg iul.de adulte.&.ff.mand.l.si uero remunerandi,&.ff.de repud.l.iii &.ff.ad.l.iul.maie.l.famosi, ibi & cogitauerit.
31 CONTRARIVM†tamen uidetur quia sæpe minus faciunt homines qui magna minantur,arg.l.metum la.iii.ff.de eo quod met cauf.Hoc tamen non obstante est distinguendum,an sit homo bonæ famæ,uel non.Primo casu,si sit bonæ non præsumitur sed iudex inquiret ueritatem,ut.C.de accus.l.singuli.quia ubi liquide non potest constare argumentis maleficium, cognoscendum tamen est,& si bonus ante æstimatus fuerit prope est , ut
32 eius affirmationi credatur,†quia grauitas personæ, uel qualitas præcedentis uitæ elidit huiusmodi indicium,ut.c.cum in iuuētute,extra de præsumptioni.
33 SECVNDO †si sit male famatus,& consuetus similia facere præsumitur homicidium fecisse, text. for.in.l. non omnes §.a barbaris.ff.de re mi.& Bar.in.l.fin.ff.de.q.Sed hoc intelligendū quando erat malus in eodem genere mali,& malæ famæ, in eodem genere malitiæ,ut quia erat homicida,uel percussor, nō autem e diuerso,ut quia erat fornicator,uel latro,aut fur,&ideo gl. in.d.l.pacumenius.ff.de hæredib.instituen.discutit quod cōtra

tra aliquem præsumitur, quod solitus erat talia facere, siue com
34 mittere. †Nam ex dissimilibus non sumeretur cōiectura. facit ad
35 hoc. ff. de excusa. tuto. l. spadonem. §. a quod nimium, †ubi infamis non tamen suspectus in tutela, quia non est in eodem genere malitiæ, & facit. C. de proba. l. iubemus. &. ff. de eden. l. si quis ex argentariis. §. ii.

36 Aliud †indicium quando quis uisus est fugere pallidus cum gladio sanguinolento, & ibi prope inuenitur homo mortuus, fuga est indiciom post delictum commissum, ut se abscondat, ut. l. leg. cor. in uerbo, præterea cauetur, ut de his seruis, qui ante qōnē habit fugerunt, si aperto testō liberi scripti inueniantur lege de si ca. iudicium fiat, ita ut ex uinculis causam dicant, & conuicti p inde ac si serui puniantur. ff. ad senatus. sylla. & ibi Bar.

37 PALLOR †est aliud indicium ut argu. l. de minore. §. pen. ff. de quæstion. ubi dicitur, plurimum quoq; iu exercenda ueritate, etiam uox ipsa, & cognitionis subtilis diligentia affert. Nam sermone, & ex eo qua quis constantia qua trepidatione quid diceret, uel cuius æstimationis quisq; in sua ciuitate est, quædam
38 ad illuminandam ueritatem iu lucem emergunt. † Exteriora. n. indicant animi secreta interiora ut. ff. de ædilit. edict. l. si tamen §. secundo.

39 INDICIVM †aliud dici potest, ubi notam habebat domum in qua maleficium contractum est, quia uicinus uel cōuersabatur ibi, ut. l dominus horreorum, circa princip. ff. loc. in uerbo, ibi, serui tñ eius cum quo contractum est maleficium propter ædificiorum noticiam in quæstionem peti possunt.

40 SANGVINOLENTIA †gladii potest dici aliud indicium ex quo capitur coniectura, sicut & alias. ff. de donationi. inter uirum & uxo. l. utrum.

41 DELATIO †gladii potest dici aliud indicium, quod lex præsumit ad malū, ut. C. ut armo. usus. l. una li. x. C. & in auct. de armis, col. vi.

42 MENDACIVM †est maximum indicium siue præsumptio, contra eum, qui mentitur, ut. l. unius. §. testes. ff. de. q. &. c. literas extra de præsumptioni.

43 HAEC †indicia sunt indubitata legi, & a. l. approbata. Iō iudici debent esse indubitata. l. si tutor, & ibi Bald. C. de peric. tut. Et talia indicia debent cōcludere iudici, alias facit litem suā quia dicuntur indicia indubitata, ut Bald. in dicta. l. fina. C. de probat.

44 CERTA †ergo indicia, quæ iure non respuuntur, non minorem probationis quam instrumenta continent fidem, ut.l.indicia.C.de rei uendica.&.C.arbi.tutel.l.fina.&.l.inexercendis.C. de fid.instrumen. Et talia indicia capiuntur pro præsumptionibus iuris tantũ siue iuris, & de iure, sicut infra dicemus, quæ sufficiunt ad ferendam sententiam quia æquiualent testibus, & instrumentis, ut capitulo afferte mihi gladium, extra de præsumptio.

45 TANTA †indicia non requiruntur ad condemnationem. unde siquis deprehenditur in aliquo actu propinquo ad ipsum delictum, tunc tale maleficium dicitur notorium secundũ Bar.

46 in.l.fur.ff.de fur.ubi dicitur, †quod quauuis fur ibi non depræhenditur, ubi furtum fecit, Si tamen cum re furtiua fuerat deprehensus, priusquam eo loci rem pertulerit, quo destinauerat, fur

47 manifestus dicitur esse, quod est notãdum. †Ex quo infert quod si quis uisus est fugere cum gladio sanguinolento, & ibi reperitur aliquis mortuus, ex hoc est homicidium manifestum, quod

48 ipse fecit. †Item siquis depræhenditur in domo alicuius, ubi est pulchra mulier, hoc facit indicium ad hoc adulterium esse manifestum, & dicit ita debere intelligi.l. capite quinto.ff.ad.l.iul. de adulte.maxime si reperiatur eam mulierem deosculãdo, uel confabulando in loco secreto.

49 †Item si quis intrauit domum quandam, & post modicam horam auditus est clamor mulieris, & statim uisus est qui intrauit domum exire cum gladio sanguinolento, & uisa est mulier in facie uulnerata, unde dubitabatur an esset probatum de uulnere contra illũ. Et uidebatur quod non, quia illud non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.l neq; natales.C.de proba.potest enim esse, quod hæc mulier se uulnerauerat. Tamen dicendum est sufficienter esse probatum secundum Bald. in.d.l.fina. C.de pb.&Bar.in.d l fi.ff.de.q.& Mod.in.d.c.afferte mihi gla

50 dium, extra de præsump. †Duo nempe indicia certa & indubitata, aut præsumptiones faciunt plenam probationem cũ aliis ad

51 miniculis, ut gl.fi.in.l.ii ff.de excus.tut. †Quia quæ nõ prosunt singula, multa iuuant, ut.l.rationes .l.instrumenta, &.l. non nu

52 dis, &.l.non epistolis.C.de proba &.d.l.fi. eodem. †Nec minorem probationis, quam instrumenta continent fidem.d.l.indicia C.de rei uendi.

53 QVANDO †ergo indicia sunt simul iuncta, uel mixta, & sunt a lege approbata possunt dici indicia indubitata, ex quib.

poteſt procedi ad condemnationem triplici ratione. Prima ſuffi cit quod quis ſit teſtibus ſuperatus, uel propria uoce confeſſus, ad hoc quod poſſit ſententia capitalis contra eum proferri, ut. C. de poe. l. qui ſententiam. C. de epiſ. & cleri ſi quis, & C. quorum
54 appe. non recip. l. ii. † Ita eo modo prædictis indiciis a iure ap probatis poterit ſententia capitalis proferri, ut. l. ſi hi qui adulte rii. C. ad. leg. iul. de adult. & . l. excipiuntur. ff. ad ſenatuſc. ſill.
55 Nam talia indicia non minorem auctoritatem, & fidem probatā quam teſtes uel inſtrumenta uidentur continere, ut. l. ad proba
56 tiones C de probationib. & . d. l. indicia. † Et tam teſtes quam ap ta indicia, & manifeſta æquiparantur ut poſſit ſequi ſententia
57 diffinitiua, ut d. l. fi. C. de probationibus. † Secunda ratio, quo tiens circa idem plura auxilia eiuſdem generis ex eodem facto deſcendentia ſimul commixta iuncta concurrunt, dicuntur re perficere, & plenam probationem adducere, ut. ff de excuſa. tu to. l. ii. § hoc amplius, & . ff. de appell. l. ſi quis ſeparatim. §. i. & . C. qui numero tutel. l. una, ſic a ſimili ſupradicta ſimul coniuncta
58 plenam probationem inducunt. † Ideoq; ſingula, quæ non pro ſunt, multa iuuant, & ſimul iuncta coadiuuanr, ut in auct. de fi de inſtrumento. §. ſi uero additum, & . §. ſi uero nullus, colum. v. & inſtitu. de hære. inſtituen. §. ſi plures, & extra de teſtib. c. præte
59 rea, & C. de teſtamen. l. ſcimus. † Tertia ratio, cum in qualibet cā ciuili regulariter duæ ſemip'enæ probationes faciunt unam ple nam probationem. & poſſit cauſa ciuilis per indicia, & præſum ptiones probari, ut de præſumpt c. ex literis, & argume. ff de his qui ſunt ſui uel alien iur. l filium, & notari conſueuit in. l. in bonæ fidei C. de reb. cred. & C. de probation. d. l. proprietatis. Plus ta men ualere debent, & operari tria, uel plura auxilia, quam duo.
60 Nam ratio conſiſtit, ut plus tribus quam duobus credatur, † plu ralitati. n. ſtandū eſt, ut. ff. de pac. l. maiorem, & . ff. de teſtib. l. iii.
61 §. hæc uerba. C. de fideicomm. l. quæſtionem in fin. † Ergo tria in dicia, uel tres ſemiplenæ probationes unam plenam probationē poterunt operari, ut. d. l. ſi hi qui adulterii. ff. ad. l. iul. de adult. &
62 dicta lege excipiuntur. ff. ad ſyllan. † Indiciis ideo quibus ſu mitur plena probatio per ea ſumitur, & ſupplicium, ut di cta lege excipiuntur. ff. ad ſenatuſconſult. ſyllania. iuncta gloſa
63 ubi dicit text. † quod ex impubere ſumitur ſupplicium per indicia, & ibi cauetur, quod quidam puer non mullum aberat a pubertate, & pedes domini cubuerat cum occide ret dominus, nec poſtea cædem eius prodiderat, ut enim

opem ferre eum non potuisse constabat, ita silentium præstitisse postea certum erat. Et his duntaxat impuberibus senatusconsul tum parci credebat, qui tantum sub eod. tecto fuissent. Qui uero ministrum, uel participes cædis fuissent, & eius ætatis quanquam nondum puberis, ut rei intellectum capere possint, his non magis in cædem domini quam in nulla alia causa parci oportere.
64 Et sic tria erant indicia contra impuberem. †Primum prope pubertatem erat, quod dicitur distare per sex menses, ut. l. fin. ff. de liber. exhiben. Secundum, ad pedes domini cubuerat. Tertium, necem domini non prodiderat, ut glo. in dicta lege excipiuntur. Et ita uidemus qualiter impuberes teneantur de delicto, ut hic, & institu de obligationi. quæ ex delict. nascunt. §. penu. nisi quatenus miseratio ætatis interdum iudicem ad medionem pœnam
65 perduxerit, ut. l. auxilium. §. fin. ff. de minoribus. †Alioquin facile, & frequenter remaneret maleficia impunita, quod in contrarium ratio suadet, ut. ff. de pactis lege item si unus. §. pacta, &. ff.
66 de fideiussoribus leg. si a reo. §. id quod uulgo. †Quarta ratio uidemus, quod duo uel plura imperfecta unum perfectum consti tuunt ut. C. de agricol. & consi. l. cum scimus, in principio. quid
67 ergo plura? †Reperitur in iure quod ipsa principalis causa crimi nalis per argumenta, & præsum ptionem dignoscitur, & termina tur, quanquam liquide delictum probari non possit, ut. ff de re milita. l. non omnes. §. a barbaris, ibi etsi hoc liquide probari non possit, argumentis tamen cognoscendum est, & tamen capitalis causa ibi agebatur, ut constat per legem desertorem. §. is qui eodem titu. & facit ad hoc in auct. ut lic. mat. & auiæ. §. illud, co
68 lum. viii †Contrarium tamen uidetur dicendum, quod non pos sit quis ex dictis indiciis, & præsumptionibus diffinitiue damna
69 ri tribus rationibus. Prima, †quia cum in ciuilibus quæstionibus maioribus una libra auri, non minor, quam trium testium exigatur probatio, ut in auctent. de fide instruc. § oportet, &. § hoc dici mus, colum. vi & not. C. si cer. peta. l. fin. Multo fortius in qualibet criminali causa duæ, uel tres præsumptiones, aut indicia ple nam probationem non poterunt operari, sed erit maior numerus testium requirendus, ut possit super crimine sententia diffini
70 tiua proferri, †maxime cum quælibet causa criminalis sit, & cen seatur maior qualibet pecuniaria causa, quantuncunque sit ma
71 gna, ut. ff. de pœn. l. in seruorū §. fin. †Et licet in causa ciuili duæ semiplenæ probationes, ut est fama publica, & dictum unius testis unam plenam probationem adducant, ut. C. de probationi. l.

proprietatis,& argu.ff.de testib.l.iii.§.eiusdem, &.iiii.q.iii.§. itē sæpe & extra de testib.c.præterea.Tamē in criminali causa ex dictis semiplene probationibus non erit quis diffinitiue damnādus,
72 †quia in causa criminali probationes debent esse apertissimæ ut
73 d.l.fina.C de proba.† Strictius enim in eis proceditur, ubi contra hominis salutem agitur,ut.C.de appella.l.additos,& not.ex
74 tra de testibus.c,ueniens.†Secunda ratio,quia euidentia rei,licet habeatur pro quadam specie probata,ut.ff.finium regun.l. si ir
75 ruptione.§ fin.&.C.eo.l iii.†Etiam cum manifestum,& apertum indicium habeatur aliquem inueniri in crimine,& fore detentū,
76 & captum argu.ff.de furt.l iii.cum.l.sequen.†Et manifesta non indigeant probatione,ut.ff.de dote præleg.l.i in fi.&.ff.de actio. emp.& uend.l.exemplo,in.fi.i.respon.Tamen non debet quis ta
77 libus indiciis diffinitiue damnari,quia non eo ipso,quod quis captus inuenitur,de crimine poterit,damnari nisi aliter de maleficio conuincatur,ut argumē.ff.de ritu nup.l.palam.§.qui in adul
78 terio,&.C.de defenso.ciuita.l.defensores.†Et ideo si aliquis inueniatur pro qualicunq; crimine captus ab aliquo qui coram pluribus testibus extra iudicium confiteatur illud crimen commisisse,& quod occasione illius criminis fuerit captus quāuis ista tria contra eum inueniātur probata.s.quod sit captus ob illud crimē & ꝙ sit cōfessus illud crimē cōmisisse,& ꝙ ob id sit captus tñ licet ista indicia uideātur apparētia,nō dēt ex illis solis indiciis iudex illū sic captū diffinitiue damnare licet qōnibus,& tormentis subiici possit,ut nota.ff.ad.l.iul.de adult.l.capite quinto in fi.&
79 extra de iudi,c.cum non ab homine.†Tertia ratio potest assignari,quoniam ex testibus,& instrumentis,& ex indiciis indubitatis non autem ex præsumptione simplici est sentētia diffinitiua proferenda.ut.C.de accus.l.singuli,&.d.l.fi.C.de proba.in ciuili se
80 cus,†ideo quia in criminalibus causis maius periculum uertitur, quia imminet periculum animæ,ut in auctén.ut iudic. sine quo quo suffr.§.cogitatio,collatio ii.Vnde maior requirenda est tute
81 la,ut.C.de appella.d.l.addictos:&.C.de fals.l,ubi.†Et in casib. dubiis,& incertis probationibus melius est facinus nocentis relinqui impunitum,quam innocentem damnare, ut l.absentem.
82 ff.de poe.&.C.quorum appella non reci l.ii.†& in dubio pœnæ sunt potius molliendæ,quam exasperandæ,l. interpretatione,& l.si præses.ff.de pœn Solutio uidetur,quod ex supradictis indiciis possit tantum colligi iuris præsumptio contra talem accusatum,dum colligitur,quod erat capitalis inimicus occisi, uel uul

nerati,& quod usus est fugere cum gladio de loco præfato,& quod publica uox & fama est:Sed quamuis in causa ciuili ex iuris tantum præsumptione posit diffinitiua sequi sententia:ex qua in cōtrarium non probatur,ut.C.de prob.leg.siue possidetis, & ff.de dona.inter uir.& uxor.lege quintus mutius.

VERVNTAMEN in causa criminali, uel in causa quæstionis prædictæ ex tali præsumptione iuris tantum,non debet, uel
83 poterit quis diffinitiue condemnari criminaliter,† quia in criminalibus causis interuenire debent,& requiruntur probationes luce clariores,dicta lege fi.C.de proba.&.C.de pœnis,lege qui sententiam,& dicta lege singuli C.de accusa.Quod uidetur ea ra-
84 tione procedere,†quia in causis criminalibus perspicacius est cōsilium adhibendum,quia ibi maius detrimentum & periculum contingit,ut arg.d.l.addictos,&.ff.de uent.inspic.leg prima.§.i. Et ideo ex prædictis indiciis,siue præsumptionibus non poterit
85 quis dānari,†quia quis ex præsumptionibus,& mendicatis suffragiis condemnandus non,ut.ff.de pœnis lege absentē.in prin. &.d.l.singuli.

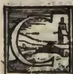
86 PORRO †in causis criminalibus non multum arduis, nec ualde ponderosis probatio iuris,quæ fit per argumenta est communiter sufficiens,& coniuncta semiplenam probationem excedens,& tunc si cum ista iungatur cōfessio,efficitur probatio plenior,quam in ciuili requiratur,ut.C.quorum appel.lege.ii. & plene fit punito secundum exigentiam naturæ delicti.Si autem non adiungatur confessio, ut quia cum hoc sit commissum arbitrio iudicis,non uult torquere,uel qualitas personæ torturam nō patitur,uel reus est absens,non potest imponi pœna corporalis.
87 Quia propter inopiam probationum minuitur pœna.† Hoc est quia non potest iudex plus punire in criminali, quam condem-
88 naret in ciuili.†Nam ubi proceditur ex præsumptione imponitur minor pœna,& ista appellatur ꝓbatio præsumptiua, ut Bal. in.d.l.fi.C.de pro.& idem Bald.in.l.præsbyteri.C.de. episco & cleric.Et quamuis in præsumptione mitigetur pœna. & e contra
89 quando liquet exaggeretur pœna: † tamen quando pœna habet certos fines ex qualitate probationum , nunquam potest ex qualitate exaggerari,scilicet aggrauari pœna , ut.l. generaliter, in princip.ubi est text.non.ff.de decurio.poterit tamen reus puni
90 ri ciuiliter,& pecuniariter,†quia præsumptione iuris tantum potest quis condemnari ciuiliter,& sequi sententia diffinitiua,ut lege siue possidetis.C.de proba.& dicta.lege quintus mutius.ff.de

91 dona inter uir.& uxor.& lege si ff.de iaiur. † Ex præsumptione uero iuris,& de iure uel ex quolibet alio indicio indubitato potest contra aliquem diffinitiua firmari sententia criminaliler, Quia talis præsumptio,quæ iuris est,& de iure,prout infra dicemus,probationem aliquam in contrarium non admittit, cum legis dicatur esse sententia,ut.C.de adul.dicta lege si ii qui adulterii,&.ff.ad senatusconsultum sillanianum,lege excipiuntur,& in auten.ut liceat mat.& auiæ.§.is quorum, column.viii.capit. afferte mihi gladium,extra de præsumptio.† Item ex quolibet indicio indubitato potest ferri sententia diffinitiua criminaliter dicta lege finali.C.de prob.ubi cauetur,quod accusatores illud crimen habent,& debent in publicam notionem referre, ut possit sententia diffinitiua proferri,quod crimen sit idoneis testibus
93 munitum,saltem duobus:†quia ubi numerus testium non adiicitur,duo sufficiunt,ut ff.de testibus lege ubi,&.ff.de oper. libert. lege prima,uel quod sit apertissimis documentis instructum,id est publicis scripturis sic exponitur.C.de contrahen.& committit.stipul.lege optimam & in aucten.ut sponsa. largit.§. hoc insuper,col.viii.uel quod sit instructum ad probationem indiciis indubitatis,& clarioribus luce.d.l.fi.C.de prob.

SVMMARIVM.

1 Præsumptiua probatio quæ sit.
2 Præsumptio quid sit.
3 Præsumptionum quot genera sint.
4 Præsumptio temeraria unde surgat.
5 Præsumptio temeraria repellitur.
6 Fidelis de facili in suspitionem uenire non debet.
7 Deus noluit hominem ab humano iudicari suspitionis arbitrio.
8 Præsumptio uerisimilis admittitur ad semiplenam probationem & ad purgationem inducendam,& nu.9.
10 Testes contra uerisimilem probationem possunt induci.
11 Præsumptio uiolenta quæ dicatur.
12 Adulteram tenens stultus est & impius.
13 Probatio admittitur contra uiolentam præsumptionem.
14 Præsumptio uiolenta unde oriatur.
15 Præsumptio uiolenta quãdoq; pro certitudine habetur & ex ea

TRACTATVS
De præsumptione.

CVM supra de indiciis, & probatione indicatiua dixerim, nunc de probatione præsumptiua est quærēdum, & quot sunt genera præsumptionum. Dic qđ
1 † probatio alia est præsumptiua, quæ probatur secū dum terminos iuris, quia ubi lex præsumit sufficit probare terminos, unde ubi ex possessione præsumitur dominiū sufficit probare possessionem. Si autem lex non præsumit, tunc ad probanda indicia sufficit probatio uerisimilis, ut Bald. in lege non hoc. C. unde legit. alleg. legem penultimam. ff. de condi. institu. & ff. si seruit. uend. lege sicuti. §. quæritur, & lege si ii qui adulterii. C. ad legem iuliam de adulteriis, & lege excipiuntur. ff.
2 ad senatusc. syllania. † Præsumptio siquidem est ex reperto alicuius facti dubii, aliquotiens plena aliquotiens semiplena inue-

stigatio,seu probatio. Illa tamen probatio non infert de necessario,quia aliter potest se res habere. Et cōcipitur talis probatio cōcipitur talis probatio ex circunstantia facti sicuti concupiscentia fœminarum,quæ non solo affectu,& tactu:sed aspectu quoque appetitur,& appetit. Nec possumus dicere pudicos animos habere si habeamus inpudicos oculos quia impudicus oculus im dudici cordis est nuncius. Et cum se inuicem etiam tacente lingua conspectu mutuo corda nunciant impudica,& secundum concupiscentiam carnis alterutræ delectantur ardore, etiam intactis ab immunda uiolatione corporibus fingit castitas ipsa de moribus,ut.xxxii.q.v c.ne solo.

3 PRAESVMPTIONVM,†tres sunt species. Alia temeraria alia probabilis siue uerisimilis,& alia uiolenta.

4 PRAESVMPTIO †temeraria consurgit a malis hominib. & ex causis pluribus,alias puerilibus,& suspicionibus leuibus,

5 †& hæc repellitur,& reprobabilis est,et secunda.q.i.c.i et.vi.q.

6 i.c.oues,& extra de senten.excommu.c.inquisitioni.†Quia homo fidelis non debet de facili uenire in suspitionem,ut.c.absit.

7 xi.q.ii.†Et cum omnis suspitio temeraria sit repellenda, noluit Deus hominem ab humano iudicari suspitionis arbitrio, sed potius ex lege,ut.ii.q.i c.multi,post medium.

8 PRAESVMPTIO†probabilis,siue uerisimilis surgit ex multis causis,& suspicionibus,& hæc admittitur ad probationem semiplenam,ut extra de præsumptio.per plura capitula,&.c solicite,extra de restitu.spol.ubi dicitur non esse uerisimile quem iuri suo renunciasse,qui renunciauit spoliatus,unde prius debet restitui,quam quis alter audiatur super renunciatione. Vnde coad iuuat ad probationem si sint alia coadminicula,ut capitulo a no

9 bis,extra qui mat.accusa.poss.& ibi glos.† Admittitur etiam ad purgationem inducendā,ut capitulo si quis,extra de purg.can.

10 &.ii quæstione.iiii capitulo præsbyter.† Sed contra hanc præsumptionem uerisimilem possunt induci testes,ut.c. quia uerisimile,extra de præsump.

11 PRAESVMPTIO †uiolenta dicitur,quæ ad pronunciandum,uel condemnandū ciuiliter sufficiens deputatur, ut xxxiii. quæstione prima.c.dicit dominus,ubi cauetur,quod ubicunque fornicatio est,uel fornicationi suspicio, liberæ uxor dimittitur:

11 †imo stultus,& impius est,qui tenet adulteram,& dicit glosa qd

13 hæc suspicio intelligitur,quando est uiolenta,†& tamen contra eam admittitur probatio,ut.xxxv.q.iii.capitu.extraordinaria,&

xxvii.q.prima capitulo nec aliqua,&.ff.de his qui sunt sui, uel

14 alie,in lege filium,& capitulo literis extra de præsumptio. †Et ista præsumptio uiolenta oritur ex propinqua facti circunstantia

15 ut.xxxiiii.distinctione.c.quorundam.†Quæ quandoq; pro certitudine habetur,& ex ea fertur sententia,ut extra de præsump. c.literas,&.c nullus dubitat,&.c.illud quoq; ,&.c.tertio loco, extra de probat.

VIOLENTA ista præsumptio subdiuiditur. Nam alia est iuris Alia iuris.& de iure.

16 PRAESVMPTIO † iuris tantum est cum ius præsumit aliquid sed non statuit super præsumpto.Et illa præsumptio re-

17 cipit contrariam probati.†ut ecce uir cohabitauit diu cum uxo

18 re præsumitur ab eo cognita.ut.xxxii.q.i.d.c. † debet dominus, sed talis præsumptio recipit contrariam probationem , ut dicta. xxxv.quæstione.iii.capitu. extraordinaria, &.xxvii.quæstione.i. capitu.nec aliqua,&.c.proposuisti,extra de probat.& lege si chirographum ff.eodem,& glo.in.c.Is qui fidem,extra de sponsal. Et ex illa probatione iuris tantum uel ex productione testiũ surgit suspicio.ut secunda quæstione.vii.capitulo accusator quoq;.

19 Et regula est,quod præsumptio iuris transfert in alium onus pabandi,lege generaliter.§.si petitum,uers.sed cum ex præsumptione.ff.de fideic.libert.

20 PRAESVMPTIO †iuris & de iure est,cum ius fingit,ac statuit super ficto,contra quam fictionem non admittitur probatio contraria.ut capitulo ad id,&.c.is qui,extra de spons.& condi. apposi.& capitulo per tuas,eodem.Nam legis dicitur esse sentẽtia,ut lege si hi,qui adulterii.C.ad legem iuliam de adulteriis,& lege excipiuntur.ff.ad senatuscons.syllan. & supra dixi in fine iudiciorum.

21 FICTIO † iuris & de iure est,Quãdo ius certum de aliquo

22 facto fingit statuendo oppositum.†Exemplum, ius fingit uxorẽ stipulatam dotem sibi reddi,licet sit certum,quod non fuerit stipulata,sed in fauorem mulieris ius hoc fingit,ut Abbas in capitulo is qui,extra de sponsa.& capitulo quanto,extra de præsumptio.Nec aliquis auditur ad probandum contrarium,ut.C.de

23 rei.uxor.actio.l.i.§.i.†Idem in arrogato,qui semper intelligitur stipulatus quartam partem de bonis arrogatoris,si emancipetur, lege si arrogator.ff.de adoptio.Similis præsumptio est.xi.quæstione i.c.si quis clericorum,& extra qui mat.accus.poss.capitu. insuper.

PRAESVMPTIONES aliæ sunt, scilicet hominis, naturæ
& facti præcedentis, siue subsequentis.
24 PRAESVMPTIO † hominis est cum præsumitur contra
25 aliquem hominem propter malam famam, & † contra hanc præ-
sumptionem admittitur probatio in contrarium, ut extra de spō
sa. capitu. cum in tua, & secunda quæstione. v. capitulo præsby-
ter, & capitu. si mala fama, extra de purgat. cano. & . ff. quod me
26 tus causa, lege non est uerisimile, † & ex illa non potest sequi con
demnatio, ut. d. l. absentem. ff. de pœnis.
27 PRAESVMPTIO † naturæ est cum exhæredo filium meū
præsumitur contra me, quod iniuste exhæredauerim eum, & hoc
propter naturam. Et ideo hæredes mei tenentur probare quod iu
ste exhæredauerim eum, ut. C. de liberis præteritis, uel exhære-
28 da. auftentica non licet parenti. † Cum iura sanguinis nullo iu-
re ciuili dirimi debeant lege iura sanguinis. ff. de regulis iuris.
29 PRAESVMPTIO † facti præcedentis est circa futura, ut
si semel calumniatus es contra me, & iterum uelis me accusare
præsumitur modo te uelle iterum calumniari, ut. ff. de accusa. l.
si cui. §. iisdem, & tertia quæstione. x. capitulo placuit, & capitu.
si accusatorum, & capitulo mandata, & capitu. scribam eis ex-
tra de præsumptio.
30 PRAESVMPTIO † facti subsequen. circa præterita, ut si q fue-
rint accusati de crimine adulterii, quod depellebant prætextu
proximitatis, si postea in matrimonium se coniunxerunt, manife
ste præsumitur facinus, in quo accusati fuerunt, ut. C. de adul.
d. l. si hi qui adulterii. ff. ad macedoniam. lege idē si filius, alias
incipit, sed iulianus. §. interdum, in fi. & in aust. ut nulli iudi. §. si
quis uero, col. ix.
31 SED quia † supra diximus de indiciis, argumentis, suspitio-
nibus & præsumptionibus. Quæro quæ differentia sit inter indi
cium, præsumptionem argumentum, & suspitionem? Respon. q
ex his potest idem resultari effectus secundum Abba. in c. iii. lo-
co extra de probatio. Nec est disputandum de uocabulis, ex quo
32 idem resultat effectus. † Imo disputatio de uocabulis est pertina
cibus relinquenda; dicit Inno. in c. quia uerisimile, extra de præ
sum. Ideo Bart. in l. admonendi. ff. de iureiurand. utitur aliis uo
33 cabulis, dicit enim † quod iudex per tres aut quatuor gradus ad
ducitur ad credulitatem, & fidem. Primo cum causa introduci-
tur per actorem, & negatio sequitur per reum, iudex adducitur
in dubitationem, quia non præsumit adhuc nec pro actore nec

pro reo. Secundo, ex aliquo leui indicio, uel argumento, inducitur ad suspitionem, & hæc appellatur suspitio. Tertio, si argumēta insurgunt fortiora, incipit opinari, & appellatur opinio, nec tamen sufficit ad fidem, & credulitatem, sed parum deficit. Quarto, si aliqua adhuc magis exiguntur in causa adducitur ad credulitatem, & fidem, ita quod iudex poterit ferre sententiam.

DICENDVM est ergo, quod in iure multa habemus uocabula, ut indicium, argumentum, suspicio, & præsumptio, & alia appellatur leuis, alia uehemens, alia probabilis, alia uiolenta, de quibus supra dixi, ut in capitulo literas, &. cap. quanto, extra de præsum.

34 QVAE † insuper indicia, aut quæ argumenta. s. genera probandi, uel per testes, & quales, quot, uel per instrumenta, ad quē modum probandæ cuiusq; rei sufficiant nullo certo modo satis diffiniri potest, sicut non semper ita sæpe sine publicis monumētis cuiuscunq; rei ueritas deprehenditur. Alias numerus testium, alias dignitas, & auctoritas, alias ueluti consentiens fama confirmat rei, de qua quæritur, fidem. Hoc autem pro animi arbitrio iudici relinquendum cui credat, aut parum probatum sibi opinetur text. for. in. l. iii § e. usdē. &. § tu magis scire potes. ff. de testibus. c. præterea, capitulo in nostra præsentia, &. capi. ex literis, extra de probat.

SVMMARIVM.

1 Notorium quid sit.
2 Notorium quotuplex sit & quibus constet.
3 Fornicatio probata censetur, quum quis suspectam mulierem secum in domo detinet.
4 In notorio simplici officialis assertioni creditur, nec auditur appellans.
5 Notorium facti per duos testes probatur.
6 Testes duo probant, septem interfuisse.
7 Duo probant trium subscriptionem.
8 Testes qualiter super notorio facti deponere debeant.
9 Notorium facti non omnium sed plurium scientiam requirit.
10 Turbam siue plebem decem faciunt.
11 Notorium crimen efficitur quod fit in conspectu totius uiciniæ.
12 Arbitrium est iudici per quot homines notorium fiat.
13 Populum quindecim homines faciunt.

14 Iudici est arbitrium ubicunque a iure aliquid non est expressum.
15 Notorium facti actu transeuntis quid sit,& an possit probabiliter negari.
16 Notorium facti interpelati quale sit.
17 Probatio semiplena requiritur in notori facti transeuntis.
18 Notorium facti actu permanentis quod sit.
19 Nemo sine examinatione fieri potest in notorio tantum iudici noto.
20 Iudex & accusator, in una & eadem causa quis esse non potest.
21 Iudex sine accusatore quem damnare non debet & qualiter,nume.22.
23 Iudex contra notorie delinquentem inquirit,& sine alia probatione sponte confitentem condemnat,nu.29.
24 Scripturam suspectam producens iudicis officio punitur.
25 Testis fraudulenter respondens,poenam motu iudicis imponendam non euitat.
26 Officio iudicis tutor suspectus remouetur.
27 Item quando maritus excipiendo condemnatur de lenocinio.
28 Calumniator iudicis officio punitur.
30 Iudex reum in purgatione deficientem punit ex officio, item in notoriis,nu.31.
32 In notoriis facti apparentis iudici & aliis reus sine accusatione libello,& probationibus condemnatur,& ab hac sententia appellari non potest, nec contra eam aliquid probari, & nume.33.&.34.
35 In notorio iudici,& aliis reus qui se reum negat sine examinatione fieri non potest.
36 Fornicator sine examinatione damnatur.
37 Nullus cuius crimina sunt occulta damnatur nisi iudicio, ordinabiliter habito aut conuincatur, aut se reum confiteatur.
38 Manifesta iudiciarium ordinem non requirunt.
39 In notorio aliis & non iudici probatio requiritur & iuris ordo est seruandus.
40 Notorium aliis etiam iudici notum esse debet.
41 Crimen falsi inscriptionem requirit.
42 Iudex super notorio facti qualiter procedere habeat.
43 Notorium iuris quid sit.

pro reo. Secundo, ex aliquo leui indicio, uel argumento, inducitur ad suspitionem, & hæc appellatur suspitio. Tertio, si argumẽta insurgunt fortiora, incipit opinari, & appellatur opinio, nec tamen sufficit ad fidem, & credulitatem, sed parum deficit. Quarto, si aliqua adhuc magis exiguntur in causa adducitur ad credulitatem, & fidem, ita quod iudex poterit ferre sententiam.

DICENDVM est ergo, quod in iure multa habemus uocabula, ut indicium, argumentum, suspicio, & præsumptio, & alia appellatur leuis, alia uehemens, alia probabilis, alia uiolenta, de quibus supra dixi, ut in capitulo literas, &. cap, quanto, extra de præsum.

34 QVAE insuper indicia, aut quæ argumenta. s. genera probandi, uel per testes, & quales, quot, uel per instrumenta, ad quẽ modum probandæ cuiusq; rei sufficiant nullo certo modo satis diffiniri potest, sicut non semper ita sæpe sine publicis monumẽtis cuiuscunq; rei ueritas deprehenditur. Alias numerus testium, alias dignitas, & auctoritas, alias ueluti consentiens fama confirmat rei, de qua quæritur, fidem. Hoc autem pro animi arbitrio iudici relinquendum cui credat, aut parum probatum sibi opinetur text. for. in. l. iii §. e. usdẽ. &. §. tu magis scire potes. ff. de testibus. c. præterea, capitulo in nostra præsentia, &. capi. ex literis, extra de probat.

SVMMARIVM.

1 Notorium quid sit.
2 Notorium quotuplex sit & quibus constet.
3 Fornicatio probata censetur, quum quis suspectam mulierem secum in domo detinet.
4 In notorio simplici officialis assertioni creditur, nec auditur appellans.
5 Notorium facti per duos testes probatur.
6 Testes duo probant, septem interfuisse.
7 Duo probant trium subscriptionem.
8 Testes qualiter super notorio facti deponere debeant.
9 Notorium facti non omnium sed plurium scientiam requirit.
10 Turbam siue plebem decem faciunt.
11 Notorium crimen efficitur quod fit in conspectu totius uiciniæ.
12 Arbitrium est iudici per quot homines notorium fiat.
13 Populum quindecim homines faciunt.

14 Iudici est arbitrium ubicunque a iure aliquid non est expressum.

15 Notorium facti actu transeuntis quid sit,& an possit probabiliter negari.

16 Notorium facti interpelati quale sit.

17 Probatio semiplena requiritur in notori facti transeuntis.

18 Notorium facti actu permanentis quod sit.

19 Nemo sine examinatione fieri potest in notorio tantum iudici noto.

20 Iudex & accusator, in una & eadem causa quis esse non potest.

21 Iudex sine accusatore quem damnare non debet & qualiter,nume.22.

23 Iudex contra notorie delinquentem inquirit,& sine alia probatione sponte cousitentem condemnat,nu.29.

24 Scripturam suspectam producens iudicis officio punitur.

25 Testis fraudulenter respondens,poenam motu iudicis imponendam non euitat.

26 Officio iudicis tutor suspectus remouetur.

27 Item quando maritus excipiendo condemnatur de lenocinio.

28 Calumniator iudicis officio punitur.

30 Iudex reum in purgatione deficientem punit ex officio, item in notoriis,nu.31.

32 In notoriis facti apparentis iudici & aliis reus sine accusatione libello,& probationibus condemnatur,& ab hac sententia appellari non potest, nec contra eam aliquid probari, & nume.33.&.34.

35 In notorio iudici,& aliis reus qui se reum negat sine examinatione fieri non potest.

36 Fornicator sine examinatione damnatur.

37 Nullus cuius crimina sunt occulta damnatur nisi iudicio, ordinabiliter habito aut conuincatur, aut se reum confiteatur.

38 Manifesta iudiciarium ordinem non requirunt.

39 In notorio aliis & non iudici probatio requiritur & iuris ordo est seruandus.

40 Notorium aliis etiam iudici notum esse debet.

41 Crimen falsi inscriptionem requirit.

42 Iudex super notorio facti qualiter procedere habeat.

43 Notorium iuris quid sit.

TRACTATVS
De notorio.

ED quia de probatione peruenitur ad notorium,quæro quid sit notorium, & quotuplex est, & quibus constet.

1 CRIMINA †quandoq; sunt notoria, quæ nec accusationem,nec denunciationem,nec litis contestationem nec etiam testium examinationem requirunt.sed tantum sententiam,ut capit.de manifesta.ii.q.i.ubi cauetur de manifesta.& nota plurimis causa non sunt quærendi testes,dũ tamen sint iudici nota,ut.xxiii.q.iiii.cum quisq;.

2 NOTORIVM †autem est triplex.s.notorium facti, notorium iuris,& notorium præsumptionis.Notorium facti est quod se exhibet,& offert oculis plurium,ita quod habet tantam facti euidẽtiam,quod non potest negari probabiliter,nec aliqua tergiuersatione celari,ut.ff.de insti.actio.l.sed & si pupillus.§.proscribere &.ff.de ritu nuptia.l.palam,&.ff.de uerbor.signi.lege palam, & ad municipal.lege quod maior.†Vnde si constet aliquem habere suspectam mulierem secum in domo,eo ipso uidetur probata fornicatio,& si publice eam detineat eo ipso cõuictus est:nec eo casu testis,aut accusator est necessarius,cum huiusmodi crimen nulla possit tergiuersatione celari credendumq; est simplici testimonio bonorum uirorum,inter quos delinquens uiuere dignoscitur,etiam sine iuramento,licet illa concubinarius crimen diffiteatur,ut capitulo tua nos,& capitulo uestra,& capitulo fin.extra de cohabit.cleric.& mulier.Et in illo notorio negatio est nulla,ut.ff.de tribu.actio.lege illum.§ pen.&.ff.de pœnis, lege qui

3

4 sententiam.†Et in tali notorio creditur simplici assertioni officialis,ut.iiii.quæstione tertia.§ aliquando,nec eo casu audiatur appellans,ut extra de appel.capitulo cum sit Romana,& capi

tulo præterea,& capitulo peruenit. Alias enim non posset esse certum,nisi per huiusmodi præsumptionem,ut extra de præsump. capitulo literis,& capitulo iii. Si tamen illud crimen esset publicum,non ex euidentia,sed ex fama,eo casu sola testimonia illorum bonorum uirorum non sufficerent, cum non sit testimoniis, sed testibus iudicandum,ut dicto capitulo tua nos,extra de cohabi.cleric.& mulier.

5 HOC †notorium facti probatur per duos testes.nam duo possunt probare famam, ut extra de testibus capitulo tam literis,
6 †& per duos testes probatur,quod septem interfuerunt, ut.C.de
7 bono poss.lege bonorum,†& per duos probatur subscriptio triũ ut.C.de fide instrumen.lege comparationes, & .C.de test.lege testium.

8 HI testes.†qui inducuntur,debent deponere duo ad testificandum.Primum,quod uiderunt committi maleficium,de quo talis accusatur,uel inquiritur,uel præsentes fuerunt. Nam testis in maleficio debet testificari de præsentia,& uisu,ut in aucte.de hæred.& falc.§.si uero absunt,colla.i.Secundum,debent testificari,quod maleficium fuit publice factum, & in loco publico, uel in platea,uel in uia publica,uel in præsentia populi,uel in pñsentia decem hominum,uel quindecim,uel ultra,qui publice uise potuerunt committi dictum maleficium,& ita sufficiunt duo testes,ut lege,ubi numerus.ff.de testib.& glos.in capitulo. Deus omnipotens.§.quando autem crimen est notum iudici,secunda
9 q.i.†In hoc notorio facti non requiritur omniũ scientia,sed plu-
10 rium,ut dicto capitulo de manifesta,forte sufficiunt decem.†nã decem faciunt plæbem,siue turbam,ut.x.q.iii. capitulo uino,iũcta glosa finali & secunda quæstione quinta capitulo præsbyter
11 si a plæbe.†Alii dicũt quod efficitur notorium crimen quod fit in conspectu totius uiciniæ:& quod omnes de uicinia clamãt tale quid factum esse,ut capitulo cum dilectus.§.præsertim, extra de purg.cano.&.ii.q.i capitulo scelus. Alii dicunt sufficere maiorem partem uiciniæ illud clamare,ut.ff.ad municipal.l.ꝙ
12 maior,& d.c.cum dilectus.†Alii dicunt relinquendum arbitrio iudicis,per quot homines fiat notorium, cum non sit expresse diffinitum,& terminatum a iure,dummodo fiat in conspectu,& tot hominum præsentia,qui excedant numerum decem hominum,ut.d.c.cum dilectus,& extra de elect.c.i &.d.c.uino.x.q.
13 tertia.†uel quindecim personarum, cum tot personæ facerent populum numero,ut.ff.ui bono.rapto.lege ait prætor.§.primo.

14 †Nam ubicunque non est expressum aliquid a iure, relinquitur arbitrio iudicis, ut extra de offic. de leg. capitulo de causis, &. ff. de iure deliber. lege prima, dum tamē delictum committatur de die, & non de nocte. Ita quod clare uideri possit arg. extra de offic. de lege capitulo consuluit, in fin. &. ff. de testib. lege testium §. tu magis scire potes. ff. de pœnis. l. aut facta. §. tempus.

15 ADHVC †notorium facti tres habet species. Nam aliud dicitur notorium facti actu transeuntis, ut in hoc quando semel notorium factum est, ita quod non potest tergiuersatione celari, nō tamen habet reiterationem, ut est homicidium publice commissum, quod reiterationem non recipit. Et sic fuit de Christo salua tore nostro, ut de consecra. dist. ii. capitulo semel Christus passus est, & de pœnitentia distin. i. c. aut facta. & extra de testi. cog. ca. peruenit. Tale autem notorium potest probabiliter negari, ut ex-
16 tra de sortileg. c. ex tuarum. †Notorium facti interpelati. i. interrupti, est quando ita publice fit, quod non potest celari per tergiuersationem, quod sæpius reiterat, tamen non fit continue. Sicut est crimen usurarii manifesti, qui habet mensam paratam ad mutuãdum, & publice tenet, non tamen facit continue mutuũ, sed frequenter hoc reiterat, ut extra de usur. c. cum tu manifestos, & capitulo usurarum uoraginem, eodem titulo, lib. vi. ubi de hoc.
17 †Et in hoc notorio semiplena probatio requiritur, ut capitulo cũ in diocesi, extra de usur. & glo. in. d. c. manifesta. ii. qõne. prima.
18 †Notorium facti actu permanentis est quod ita fit publice, quod celari non potest, & habet in se facti continuationem, ut est uidere in illo, qui continue in carcere continetur, de hoc extra de appel. c. dilectis filiis. Et idem uidetur in eo. qui publice tenet concubinam continuæ in domo, lecto, & mensa, & liberos ex ea habet. ut extra de appe. capitulo consuluit, & de diuor. capitulo significasti, qnanuis illud tale sit potius notorium iuris, quam facti, cum cõiter non fiat in conspectu hoiumsed occulte. Attñ ita uehemẽter opinať, & præsumiť, ꝙ pro notorio facti reputatur a iure, ut extra de præscri. capitulo literis, & de cohabitatione clericorum, & mulierum, capitulo tua nos & capitulo clericos. Notorium facti aliquando est notorium, & manifestum iudici, & incognitum aliis. Aliquando cognitum & notorium aliis, & occul-
19 tum iudici Et aliquando notorium iudici, & aliis. † Notorium quando notum est iudici tantum, nemo sine examinatione feriri potest, quia dum accusatoris persona assumitur iudiciaria pote-
20 stas amittitur. †In una eademq; causa nullus simul potest eē ac

21 cusator,& iudex,ut.d.c.de manifesta.ii.q.i.†nec iudicis est qui damnare sine accusatore:quia dominus Iudam cum fuisset fur quia tamen non est accusatus,minime eiecit.Cognito autē opere isto pellendum illum apostolus de cœtu fraternitatis censuit omnes enim eius crimen sciebant,& non arguebant,publice et iā nouercam suam loco uxoris habebat,in qua re neq; testibus opus erat,neq;tergiuersatione aliqua poterat tegi crimē.Et paulo post dicitur absens facie,præsens autem auctoritate,præsens est, qui nusquam absens est.Iam iudicaui ut spiritus eum , qui admisit hoc,tradi sathanæ in interitum carnis,ut dicto capitulo de manifesta,& supra dixi in glosa examinati,in fine querimoniæ, ubi ergo non est notorium crimen aliis,ut iudici,nemo sine accusatore est condemnandus,ut.ff.de mune.& honor.lege rescripto.§.si quis accusatorem.

22 RACIO †quare non est iudicis quem damnare sine accusatore est,quando delictum non est commissum in præsentia iudicis pro tribunali sedentis,quia quando delictum committitur in præsentia iudicis extra tribunal,non est ei notorium crimen, ut iudici,sed ut priuato tunc ex necessaria probatio,& libellus si ab aliquo accusatur delinquens,& litis contestatio,& omnis ordo iudiciarius,ut C.de litiscontesta.l.i.& auctenti. offeratur eodem,& extra de usur.capitulo cum tu,& extra de corpo.uitia
23 capitulo de tua,& de offic.ordinar.capitulo si sacerdos.† At si non accusatur delinquens in isto,& taliter notorio poterit iudex procedere per inquisitionem fama,uel clamore,& illum inculpatum examinare,& si sponte cōfiteatur delictum,poterit absq; alia probatione condemnari,ut.C.de confe.lege prima,&.ff.ad leg.aquil.lege proinde,&.ff.de confess.lege confessus. Si autem negauerit,tunc erit necessaria probatio,ut.C.de prob.lege finali, &.ff.de pœnis,lege qui sententiam,& extra de offic.ordina.ca-
24 pitulo primo.†Quod autem iudex non posset quem damnare sine accusatore,fallit in charta suspecta,cui fides non fit, ut.C.de
25 prob.l.iubemus.†Item cum testis fraudulenter,& procaciter re-
26 spōdet,ut.C.de testibus nullum.†Item in tutore suspecto, ut.ff. de suspect.tuto.lege.iii.§.i.&.iii.quæstione secunda, capitulo ga
27 ea.†Item quando maritus excipiendo condemnatur de lenoci-
28 nio,ut ff.de adult.lege.ii.§.si publice.†Item quando calumnia-
29 tor punitur,ut.C.de calum.lege.i.†Item quando crimen probatur per inquisitionem,ut supra dixi,& capitulo qualiter, & quā
30 do,le.ii.extra de accus.†Item cum reus deficit in purgatione,ut

31 extra de symo.c.de hoc.† Item in notoriis,ut.d.c.de manifesta. iuncta glos.

32 NOTORIVM †quandoq; per euidentiam facti apparet iudici,& aliis,ut quando est factum delictum in præsentia, & conspectu iudi.pro tribunali sedentis,& debitum sui officii exequentis,& aliorum tot quot sufficiunt ad notorium,ut decem hominum,uel ultra,in hoc casu iudex non recusatur,ut extra de appel.capitulo proposuit.tunc nec accusator,nec libellus denunciationis accusatorius,uel inquisitorius,uel litis contestatio, uel testium examinatio,uel alia probatio est necessaria, sed citatur ad sententiam audiendam,& fertur sententia in scriptis per iudicem pro tribunali sedentem,quia tunc ordinem iudiciarium nõ seruare est secundum ordinem iuris procedere, ut capitulo tuã nos,& capitulo uestra,extra de cohab.cleric.& mulier.& extra
33 de consangui & affini.capitulo cum dilectus.†Nec in hoc casu à sententia lata poterit appellari,ut extra de appe.capitulo per
34 uenit:& capitulo cõsuluit,& capitulo cum speciali.†Nec etiam contra eam sententiam aliquid probari,ut capitulo cum sit Ro
35 mana,in fin.extra eodem.†Sed si in notorio iudici & aliis reus inficiatur crimen,ueluti si quis negaret se interfecisse eum quem sub oculis iudicis in conspectu multorum interfecit, hic quia se reum negat,sine examinatione feriri non potest, ut capitulo. Deus omnipotens.§.fina.& capitulo sequen.secunda quæstione prima.Sunt tamen ibi casus in quibus euidentia ipsa reum eē te
36 statur. † ut in fornicator qui sine examinatione est damnan
37 dus.†Regulariter tamen nullus est condemnandus nisi iudicio ordinabiliter habito aut conuincatur,aut reum se ipsum confiteatur,uerum de illis intelligenda sunt quorum crimina sunt
38 occulta.†Cæterum quæ manifesta sunt,iudiciarium ordinē nõ requirunt,ut.ii.q.i.c.prohibentur.§.fi.

39 IN †notorio aliis & non iudici est necessaria probatio & iuris ordo seruandus,ut extra de electio.capitulo bonæ §.licet, & secunda quæstione prima §.quando autem,&.§.fin.ff. qui satis.
40 co.l.si uero.§.qui pro rei qualitate.† Quia quantuncunque sit notorium aliis debet tamen esse etiam iudici notum, ut.xxiii.q. quarta capitulo cum quisque,& tunc officialis siue denuncians auditur sine inscriptione ut lege ea quidem.C.de accusat.
41 †Hodie de consuetudine non utimur inscriptione nisi in crimine falsi,Hec notorium requirit probationem quod illud crimen sit factum in loco publico de die,& tot præsentibus qui faciunt cre

41 men esse notorium, ut dicto capitulo bonæ. §. licet aut em. †Iudex tamen super hoc notorio potest duplici uia procedere, scilicet per inquisitionem ex officio suo, ut inquirat an dictum crimen sit notorium. Aut potest iudex procedere alio hoc crimen denunciante & causam prosequente & probare uolente hoc crimen esse notorium, & quocunque modo procedat est ordo iudiciarius obseruandus, reus uero poterit interrogari an illud crimẽ commiserit, & si negauerit aut diffiteatur, poterunt testes recipi sine litis contestatione & iurare de calumnia seu ueritate, quia in talibus iuris ordinem non seruare est eius ordinem peruertere. ut iuribus alleg. & dicto capitu. bonæ. §. licet autem, & d. c. qualiter & quando, le. ii. extra de accu. ut patet supra, quando extra ordinarie proceditur per confrontationem testium.

SVPRA DE NOTORIO FACTI DIximus, nunc de notorio iuris est dicendum.

43 NOTORIVM †iuris est id crimen ne quo quis condemnatur est uel in iure confessus, ut capitulo euidentia, extra de accus. & ff. de statu hominum, lege ingenuum. ff. de re iuris, lege res iudicata, dummodo in iure confessus perseueret in sua confessione facta sine formidine tormentorum post diem & noctem, alias autem non, ut. ff. de quæstio. lege prima. §. quæstio. Notorium etiam iuris potest dici illud crimen quod est probatũ per testes, ita quod eo possit sequi condemnatio, ut lege finali. C. de probat. & C. de re iudic. lege

44 gesta. †Contra autem notorium iuris admittitur probatio in contrarium si negetur & in dubium reuocetur, & quis appellans audit ur, ut extra de appell. capitulo cum sit Romana. §. si autem, lib. vi.

NVNC DE NOTORIO PRAESVMptionis est dicendum.

45
OTORIVM † præsumptionis est euidentia iuris uehementis præsumpta, ut est paternitas uel filiatio, ut quando maritus & uxor uocant aliquem infantem in filiũ suum, tunc est præsumptio iuris quod sit filius eorum, ut extra de prob. capitulo per tuas, & extra qui filii sint legit capit. transmisse.
46 † Quia filius est is quem nuptiæ demonstrãt, ut. ff. de in ius uocãd. l. quia semper, & ff. de his qui sunt sui uel alieni iur. l. filium.
47 † Et ideo ubi aliquis habitus publice pro filio alicuius, ibi non requiritur aliquis ordo iuris, ut extra de filiis præsbyt. c. michael. &
48 cap. quoniam. † Quod enim aliquis sit alterius filius non potest uere probari ut. ff. de cond. & demonst. l. lucius, sed potius per p̃
49 sumptiones, ut ibidem. † Item consanguinitas est notoria iuris præsumptione uel etiam præsumptiue, ut extra de diuo. capitulo porro. § primo & ista probationem non exigunt, ut. c. euiden. ext. de accu.

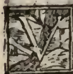
SVMMARIVM.

1 Pœnarum diuersitatem exigit factorem diuersitas.
2 Pœna quæ cum competenti moderamine profertur. uel a lege certo siue conclusu statuitur imponi debet.
3 Pœna certos fines habens exaggerari non potest.
4 Pœnarum noua genera imponi non possunt.
5 Pœnæ persecutio legis auctoritati reseruatur.
6 Iudex ex causa pœnam a iure statutam minuere uel augere potest.
7 Iudex causa cognita, mitiorem sententiam dicere potest.
8 Qui instrumenta pœnes se deposita aduersario alicuius prodidit deportari in perpetuum debet.
9 Iudex propter ætatem magnam uel paruam pœnam mitigare potest.
10 Impuberes non doli capaces excusantur a pœna.

11 Iniuria ex affectu facientis consistit.
12 Impuberes iniuriam facere non dicuntur.
13 Delicta ab impuberibus facta ad pœnam imputanda non sunt.
14 Infans uel furiosus hominem occidens lege cornelia non tenetur.
15 Iudex ratione senectutis mitiorem sententiam dicere potest.
16 Nobilitati parcitur, item pupertati, inimicitiæ & simplicitati, nu. 17. 18. & 19.
20 Iudex ex persona mitiorem sententiam dicere potest.
21 Maiores minori supplicio puniri debent, & seuerius serui quam liberi, famosi quam integri status.
22 Atrocius punitur in parentum dominum & magistratum delinquens.
23 Pœna crescit & diminuitur secundum personarum qualitatem & conditionem.
24 Dementes & famosi excusantur a pœna.
25 Reus consti tui non potest nesciens quid faciens.
26 Furiosus satis pro suo furore punitur.
27 Furiosi in carcere a præside detineri debent si aliter commode retineri non possunt.
28 Tam ad pœnam quam ad tutelam furiosi & securitatem proximorum custodia pertinet.
29 Iudex ratione scandali euitandi mitiorem sententiam dicere potest.
30 Pœna ex causa moderatur & exaggeratur.
31 Verbera magistri uel parentis emendationis causa illata non puniuntur.
32 Pœna minuitur in deliquente sine dolo.
33 Delinquens commilitonem & militem reipublicæ se dicens mitius punitur.
34 Lasciuia homicidium faciens, grauiter non punitur.
35 Quantitas in delictis attenditur.
36 Qualitas spectatur in delictis.
37 Delicta atrociora ex animo proueniunt.
38 Vir grauius quam mulier punitur.
39 Locus agrauat delictum.
40 Tempus delictum facit atrocius.
41 Iniuria atrocior fit in ludis & in prætoris præsentia.
42 Iudex fortuitos casus suos luit arbitrio.

43 Iudex in pœnis imponendis quid attendere debeat.
44 Excessus magis in uno quam in alio punitur.
45 Iudex in extraordinariis criminibus & in publicis iudiciis & ordinariis, potest augere & minuere pœnam & quando, nume 46.
47 Pœna criminales in regno Franciæ sunt in arbitrio iudicantis.

TRACTATVS
De pœnis.

1 BI igitur ex probatione, uel confesfione notorium crimen habere. Est modus in irrogandis pœnis exquirendus secundum delictorum qualitatem, † quia di
2 uersitas factorum exigit diuersitatem pœnarum. l. si seruus ff. ad. l. aqui. † Naturæ itaq; congruum est eas tantummodo pœnas exigi, quæ uel cum competenti moderamine proferuntur, uel a legibus certo fine conclusæ statuuntur. l.
3 unica. C. de sentent. quæ pro eo, quod inter. pro fer. † Et quando pœna habet certos fines ex qualitate probationum nunquam potest exaggerari pœna, ut. l. generaliter, in princ. Vbi est text. no. ff.
4 de decur: † Nec potest iudex imponere noua genera pœnarum, quia non debet recedere a pœnis a iure & consuetudine inductis, per. l. moris. §. sed enim sciendum, & lege capitalium. §. maio
5 res. ff. de pœnis. † Nam pœnæ persecutio non uoluntati iudicis mandatur, sed legis auctoritati reseruatur, ut. l. i. §. i. in. fi ff. de tur pil. & ff. ad municip. l. ordine. ii. respō. & in c. si quem pœnituerit
6 ii. q. iii. † Hoc. n. est uerum quod iudex non potest augere uel minuere pœnam a iure statutam, nisi subsit aliqua causa & causæ cognitio. Sed ubi subest ratio & causa cognita, iudex poterit augere uel minuere pœnam in sententia, ut lege hodie. ff. de pœ
7 nis. † Iudex igitur certis rationibus motus mitiorem sententiam dicere potest ut lege seuerior. C. ex quibus causis infam. irrog.
8 † Exemplum enim est, cum quis instrumenta pœnes se deposita aduersario meo prodidit & inspicienda exhibuit, deportari & infamari debet in perpetuum, ut ff. de pœnis lege si quis aliquid § instrumenta, & ff. ad leg. cornel. de fal. lege prima. §. is qui.
9 † Attamen propter ætatem magnam uel paruam potest iudex mitigare pœnam, ut. ff, de mino. l. auxilium. §. in delictis, & ff. de
10 termi. mot. l. ii. † Nam impuberes qui non sunt doli capaces a pœ
11 na excusantur, hi. n. pati iniuriam solent & non facere. † Cum. n.

12 iniuria ex affectu facientis consistat, † consequens est dicere his siue pulsent siue conuicium dicant, iniuriam fecisse non uidentur. Itaq; pati quis iniuriam (etiam si non sentiat) potest, facere uero nemo nisi qui scit se iniuriam facere, etiam si nesciat cui fa-
13 ciat. † Et ideo delicta ab iisdem facta ad pœnam imputanda nō
14 sunt, ut. c. illud relatum. xv. q. i. † Ergo si infans uel furiosus hominem occiderit. l. corne. de sica. non tenetur, cum alterum innocentia consilii tuetur & alterum fati infœlicitas excus. lege infans. ff. ad. l. cor. de sica. Item habetur ratio iuuentutis, ut. xxxiii.
15 q. ii. c. in adolescentia, & . l. dist. c. pœnitentes, † ratione etiam senectutis iudex mitiorem sententiam dicere potest, ut. c. tanta nequitia. lxxvi. dist. ubi dicitur: Quanto morti uicinior efficeris, tāto solicitior atq; timidior esse debes, & quidem pœnæ sententia inde fuerat iaculanda, sed quia simplicitatem tuam cum senectute cognouimus, interim tacemus, eos uero quorū consilio hoc egisti in duobus mensibus excommunicatos esse decreuimus, neque simplicitati tuæ neq; ulterius senectuti parcemus, & . xxvi.
16 q. vii. c. hoc sit, & . c. tempora. † Item habetur etiam ratio nobilita-
17 tis, ut. xli. dist. c. non cogantur. † Item paupertatis, ut extra de sen-
18 tentia excomm. c. quod de his, & . c. fi. † Item etiam inimicitiarū, ut extra eodem, de sent. exco. c. de cætero hæc glo. in. d. c. tem-
19 pora. xxvi. q. vii. † Item parcitur etiam simplicitati, ut de conse.
20 dist. ii. c. iii. & extra de re. permu. c. cum uniuersorum. † Ex persona etiam mitiorem sententiam dicere potest, ut. xxiiii. q. i. c. qui
21 contra. † Maiores siquidem minori supplitio puniri debent, & seuerius serui quam liberi, famosi quam integri status, lege capitalium. § fi. ff. de pœnis. Et ideo persona dupliciter spectatur, eius
22 qui fecit, & eius qui passus est. † Aliter. n. punitur qui quid in parentem dominumue ausus est quam qui in extraneum. In magistratum quam in priuatum, ut. l. aut facta. ff. de pœnis, & . l. præ-
23 tor. §. fi. ff. de iniur. † Et sic diuersitas personarum exigit diuersitatem pœnarum, augeturq; delictum dignitate, gradu, specieq; militiæ lege. ii. in fi. ff. de re milit. Et secundum gradum dignitatis uitæq; honestatem, augetur aut minuitur pœnæ æstimatio, qui gradus condemnationis non immerito seruatur, ut aliud in uilissimo, & compedito, aliud in medii actus homine ius æstimationis
24 constituatur, ut. §. pœna autem Institu. de iniur. † De mentes q; que & famosi a pœna excusantur, hi. n. pati iniuriam solent & non facere. d. c. relatum. xv. q. i. scimus. n. aliquos subito dementes factos, ferro, fuste, lapidib. & morsibus, multis nocuisse, quos

dam etiam occidisse,captos autem industria & iudiciis oblatos minime reos factos,eo quod non uoluntate,sed impellēte ui ne
25 scio qua hæc gesserunt nescientes.†Quomodo enim reus constituitur qui nescit quod fecerit,ut.c.aliquos scimus, &.c.illa ca
26 uenda.xv.q.i.†Satis.n.suo furore puniuntur lege diuus.ff. de officio præsidis.Satius arbitramur quamlibet interim infirmitatē ad pœnam peccati,quam ad ipsum pertinere peccatū, cui magis consulendum est,& compatiendm quam puniendum uel ēt
27 aliquo modo feriendum,ut.iii.q.ix.c.indicas. † Obuiam tamen eundem est per præsidem prouinciæ ut hi per necessarios.s.amicos,affines & consanguineos contineantur,quod si minime possunt per eosdem contineri,carcere contineri debent,ut.l.congru it.§.furiosi.ff.de offic.præsid.Nec ad hoc solum furiosis custos adhibetur cognatus aut affinis,ne quid perniciosius ipsi furiosi in se moliantur,sed ne aliis quoq; exitio sint quod si obmittatur non immerito culpæ eorum ascribendum est,qui negligentiores
28 in officio suo fuerint:†quoniam tam ad pœnam quam tutelam furiosi,& securitatem proximorum custodia pertinet. Si uero ut plerunque assolet interuallis quibusdam furiosus sanior sensu efficiatur,& eo momento scelus admiserit,morbo eius non est dāda uenia,sed secundum facinoris immanitatem supplicio affi
29 ciendus est.d.l.diuus.ff.de offic.præsid.†Ratione etiam scandali iudex mitiorem sententiam dicere potest,quia propter scandalum & tumultum aliqua postponuntur & fiunt quæ aliter nō fierent,ut.c.de his uero.l.distin.&.c.placuit,dis.i.&.ii.q.i.capitulo in primis.

30 EX causa † etiam potest moderari uel exaggerari pœna. Quo ad primum detrahendum est aliquid seueritati,ut maioribus sanandis malis charitas sincera subueniat,ut.c.ut constitue retur,in fi.l dist.Quo ad secundum nonnunquam euenit, ut aliquorum maleficiorum supplicia exacerbentur, quoties minimū multis grassantibus personis exemplo opus sit,ut.l.aut facta.§.fi.
31 ff.de pœnis.†Alia est inspicienda causa,ut in uerberibus q̄ impunita sunt a magistro illata uel parente , quoniam emendationis non iniuriæ gratia uidentur adhiberi , ut.l.respiciendum.§. furta domestica.ff.de pœnis,&.d.l.aut facta,eodem, quod potius in pietate quam atrocitate consistit, ut glos.in l.unica.C.de emend.propinq.Quod si atrocitas facti ius domesticæ emendationis excedat,placet enormis delicti reos dedi iudicis notioni,
32 dist.l,unica.C.de emend.propinq.†Pœna etiam minuitur cum

quis deliquit sine dolo,ut.ff.de pœnis lege respiciendum.§.de-
33 linquit,& lege absentem.§.fi.eodem.† Aut quia delinquens di-
cit se commilitionem & militem Reipublicæ,ut.ff.de re milit.le
34 ge non omnes.§ fi.† Aut quia non dolo sed lasciuia homicidium
fecit,ut.ff.ad leg. cor.de sica.l.in.l.&.ff.ad.l.cor.de fals.l.falsi.i.
35 §.ordine.† Quantitas etiã attenditur,si sit delictum enorme uel
mediocre,discernitur enim fur ab abigeo,nam qui unum suem
surripuit,ut fur coërcebitur,ut.ff.de furt.per totum. Qui gregẽ
ut abigeus,ut.ff.de abigeis.l.fi.& gladio damnari solet, ut.l.i.ff.
eodem.
36 QVALITAS †iridem spectatur,ut quando factũ uel atro
cius uel leuius est,ut furta manifesta a non manifestis discerni so
lent. Rixæ a grassaturis,expilationes a furtis,a uiolentia petulan
37 tia.d.l.aut facta.ff.de pœnis.† Atrociora siquidem sunt delicta
quæ proueniunt ex animo,siue delictum sit priuatum siue publi
38 cum,ut glo.in.l.auxilium.§.in delictis.ff.de minor. † Sexus pari
ter,nam uiri sunt grauius de delicto puniendi adulteri, quam
mulieres,cum tanto grauius eos puniri oporteat, quanto magis
ad eos pertinet & uirtute uincere,&exemplo regere fœminas,ut
xxxii.q.v.c.indignatur.
39 LOCVS †facit ut idem uel furtum uel sacrilegium & furtum
sit & capite luendum uel minore supplicio.d.l. aut facta.ff.de
pœnis,locus uel magnitudo etiam uulneris atrocitatem facit,
ueluti oculo uel ore percusso,ut lege uulneris,&lege sequenti.ff.
de pœnis,& lege prætor.§ fi.ff.de iniuriis&.§.atrox insti.eodem.
40 †Tempus discernit emansorem a furtiuo desertore, effractorem
uel furem diurnum a nocturno. Nam atrociores sunt nocturni ef
fractores,& ideo hi fustibus cæsi in metallum damnari solent.
Diurni uero effractores post fustium castigationem in opus per-
petuum uel temporarium dandi sunt,ut.l.in effractores.ff.de ef
41 fract.& lege.i.&.ii.ff.de fur.balena.† Idem atrocior fit iniuria si
in ludis & in conspectu facta fuerit. Nam in prætoris præsentia
facta iniuria atrocior fit quam si in solitudine.d.l. prætor.§.fi.ff.
42 de iniur.† Euentus quoq; spectatur a dementissimo facta, quan-
quam lex non minus eum qui occidendi hominis causa cum te-
lo ambulauerit,quam eum qui occiderit puniat. Et ideo apud
Græcos exilio uoluntario ad arbitrium iudicis fortuiti casus lue
43 bantur.d.l.aut facta.† Iudices ergo in imponendis pœnis atten
dere debent circunstantias ex quibus augetur uel minuitur deli
ctum.s.ætatem,personam,causam,quantitatem,qualitatem,se-

44 xum,locum,tempus,&euentum.†Cum idem excessus magis sit in uno quam in alio puniendus.ut.c.sicut dignum,extra de ho-
45 micid.&.dict.leg.aut facta.ff.de pœnis. † Non tantum quoque potest augeri uel minui pœna in sententia in extraordinariis criminibus,sed etiam in publicis iudic.& ordinariis,ut.ff.de pœnis,l.respiciendum,in princip.&.d.l.aut facta.§.fi. &.ff.ad leg. cor.de fals.lege antep.&.in.l quid ergo §.pœna grauior,in glos. ibi,sed quomodo potest.ff.de his qui not.infa.& glos.in.d.l. & si
46 seuerior.C.ex quibus causis irrog.inf.†Sed quærit gl in,d.§.pœna grauior,quomodo potest iudex in extraordinariis criminibus augere uel minuere pœnam, cum nulla sit per legem statuta certa pœna?Respon.quod debemus referre nos ad quod fieri solet de tali crimine ex consuetudine,quod cum excesseris dicaris augere uel minuere,ut argu,ff.de damno infect.l.si finita.§ i.&
47 argu.l.semper in stipulationibus.ff.de regu.iur.†Hodie siquidē de consuetudine & statuto regni Franciæ pœnæ criminales sunt in arbitrio iudicantis,ita quod iudex potest suum arbitrium extendere usq; ad mortem inclusiue,ut glos.in.§.in summa, instit. de iniur.pensata tamen & attenta facti qualitate & personarum conditione, ne quid aūt durius,aut remissius constituatur q̄ causa postulet, ut lege ped ius.§ primo. & fin.ff. de incend.rui.& naufra.

SVMMARIVM.

1 Factorum diuersitas pœnarum diuersitatem exigit.
2 Delicta facto dicto consilio,& scriptura committuntur.
3 Christianum christiani nominis odio lapidans,cum suis participibus concremandus est.
4 Sacrilegium maius facientes, uiui exuruntur uel furcis suspenduntur.
5 Virginem Deo dicatam uel alterius uxorem rapiens,auxiliumq; inuasionis tempore præbens mortis damnatur supplicio.
6 Idolis sacrificans gladio ultore sternitur,& eius facultates fisco ueudicantur.
7 Officia diuina turbans capite punitur.
8 Luxurianti contra naturam gladio pœna mortis imponitur.
9 Rebaptizans scienter ultimo supplicio præcelitur.
10 Pœna mortis mulctatur,qui in silice crucis signum in diuini numinis ulipendium sculpit.

11 Emens muricem & purpuram tingens capite punitur.
12 Violans muros capitis ſubeat diſcrimen.
13 Frumentum exercitus lucri faciens capitali pœnæ ſubditur.
14 Monetam falſificans flamarum exactionibus mancipatur.
15 Procurator principis qui ſubiectum deprædauit publice uiuus concrematur.
16 Mulier quæ animali bruto ſe ſubiecit una cum bruto interficitur.
17 Incendium in ciuitate uel opido faciens qualiter puniatur.
18 Transfuga ad hoſtes conſilium principis manifeſtans aut uiuus exuritur, aut furca ſuſpenditur.
19 Seditionis fautores qualiter puniantur.
20 Prouocans tumultum in populo grauiſsime eſt puniendus.
21 Proditor patriæ capite punitur.
22 Latro in inſula capitis ſubeat pœnam.
23 Igne cremantur plebeii liberi & ſerui qui ſaluti dominorum ſuorum inſidiantur.
24 Publici & famoſi latrones in loco quo furati ſunt furca ſunt figendi.
25 Conſpirans contra principem ultore gladio puniri debet eiuſq; bona fiſco applicantur.
26 Paricida debet inſui in culeo, cum gallo uipera & ſimia & in flumine proiici.
27 Homicida quod fecit expectet.
28 Pacem iuramento firmatam occidendo uel uulnerando frangẽs capite punitur.
29 Seruus qui cum domina concubuit comburi debet & domina decapitari.
30 Adulterium committens reus eſt mortis.
31 Tutor adultam corrumpens deportatur bonis omnibus confiſcatis.
32 Qui manum ſibi infert nec factum peregit capite puniatur.
33 Miles pacis turbator capite punitur.
34 Fulcire hoſtes uel eis arma uendere non licet ſub pœna capitis & confiſcationis bonorum.
35 Puellam in poſtribulo tenens occidatur.
36 Homines caſtrans puniendus eſt.
37 Carcere effracto fugiens punitur capite.
38 Miles cuſto qui captiuum dimiſit capite punitur eadem pœna tenetur qui eum qui cuſtodiebat deſeruit.

39 Commentarienſis qui reum mortis euadere permiſit ſupplicium ſubit,quod fugiens eſſet ſubiturus.

40 Priuati carceris crimen committentes afficiendi ſunt ultimo ſupplicium.

41 Priuatus furcas propria auctoritate erigens,capite punitur.

42 Miles ſocium commilitonem ferro percutiens caput amittit.

43 Propoſito qui manus intulit capite puniendus eſt.

44 Iudex pecuniam publicam ſubtrahens capitali pœna puniatur.

45 Miles fugiens in bello capite plectendus eſt.

46 Prægnantem mulierem necans ſummo ſupplicio afficitur.

47 Occidens duos uel plures,ultimo ſubiungendus eſt ſupplicio.

48 Aggreſſuræ & uiolentiæ autor ubi cædes facta eſt capitale ſupplicium excipiet.

49 Malandrinos & homines malæ conditionis receptans capitali ſupplicio feriatur.

50 Miles ne pugnet languorem ſimulans capite punitur.

51 Iudex qui matrem familias in iudicium uocat capitali pœna plectatur.

52 Nili aggeres rumpens,concrematur &eius participes ſine ſpe ueniæ deportatur.

53 Latrones receptans & alios inſignes reos capitali ſupplicio damnatur.

54 Fur alienorum puerorum gladio conſumitur.

55 Inuaſor caſtrorum uel ciuitatis decapitatur.

56 Hoſtes uenire permittens quos officii ratione prohibere debet uiuus comburitur.

57 Vaſtum in uineis uel campis de nocte faciens a quolibet impune occiditur.

58 Subtrahens aliquem de religione capite punitur.

59 Caſus quibus quis de iure diuino condemnatur.

TRACTATVS
Pœnarum mortis.

1
T Q V I A prout ſupra diximus † diuerſitas factorum exigit diuerſitatem pœnarum.l.ſi ſeruus.ff. ad leg.aquil.ideo colligendi ſunt caſus, in quibus per legem imponitur pœna mortis, & caſus, quibus citra ademptionem uitæ pœnæ ueniunt infli-

2 gendæ.†Præmitendum est igitur quod delicta quatuor modis committuntur.s.facto,dicto,consilio & scriptura: ut.ff.de actio. & oblig.l.ex maleficiis,&.l.aut facta.ff.de pœnis,& in quolibet reperiuntur casus mortis,ut patet.

3 QVI †Christianum odio nominis christiani lapidat mox flã mis dedendus est,&cum omnibus suis participibus concreman dus.l.ii.C.de iudæis.

4 QVI †maius sacrilegium faciunt,aut uiui exuruntur,aut in furcas suspenduntur,ut.l.sacrilegii.ff.ad legem iuliam pecul.

5 QVI †uirginem maxime Deo dedicatam,uel uxorem alte rius rapit,& qui ei auxilium,inuasionis tempore præbuerit,mor tis damnantur supplicio.l.unica.C.de raptu.uirgi.

6 QVI †idolis sacrificat,gladio ultore sternitur,facultates p̄ empti uendicantur fisco.ut.l.C.de paga.& sarra.

7 QVI †officia diuina dolose turbauit,capitali supplicio pu nitur,ut.l.si quis in hoc genus sacri.C.de ep.& cle.

8 QVI †contra naturã luxuriatur gladio ultore exquisitis sub ditur pœnis.l.fœdissimam,&.l.cum uir nubit in fœminam.C. ad.l.iul.de adul.

9 QVI †scienter rebaptisauit ultimo supplicio percellitur, ut l.ii.C.ne sanctum baptis.itere.

10 QVI †in silice signum crucis in uilipendium diuini numi nis sculpit pœna mortis mulctatur.leg.unica.C.nemi.lic.sign. saluato.

11 QVI †emit muricem,& tingit purpuram,fortunarum sua rum,& capitis subibit discrimen.lege prima.C.quæ res uen.non poss.

12 QVI †muros uiolat capite punitur, ut.l.fina.ff.de rerum diuis.

13 QVI †frumentum exercitus lucrifacit capitali pœnæ sub ditur,ut.l.iii.C.quæ res uend.non poss.

14 QVI †monetam falsificauit flammarum exustionibus man cipatur.l.ii.C.de fals.mon.&.l.i.eodem.

15 QVI †actor rerum priuatarum uel castaldio uel procura tor Cæsaris subiectum deprædauit,uiuus publice concrematur, ut.l.uniuersi.C.ubi causæ fis.

16 MVLIER †quæ se animali bruto subiecit, interficitur una cum bruto.ut.xv.q.i.c.mulier.

17 QVI †in ciuitate uel oppido incendium facit uinctus uer beratus igni necari iubetur,si modo sciens prudensq; id commi

ferit. Si uero casu, id est negligentia, aut noxam sarcire iubetur aut si minus idoneus sit, leuius castigatur, ut. l. qui ædes. ff. de incend. rui. & nauf. & l. capitalium. §. nonnunquam, & . § fina. ff. de pœ.

18 QVI †ad hostes principes confugit & eius consilium manifestat, aut uiuus exuritur, aut furca suspenditur, ut. l. si quis aliquid. § i. ff. de pœna.

19 QVI †fautores seditionis. i tradimenti fuerint in furcam tollũtur, aut pro qualitate dignitatis in insulam deportantur, ut. d. l. si. quis §. auctores. ff. de pœn.

20 QVI †prouocat tumultum & clamorem in populo cridando uiuat, uel moriatur, debet mori pœna seditionis ut. l. ii. C. de seditio. & l. qui cœtu. ff. ad. l. iul. de ui public.

21 QVI †proditor fuerit patriæ capitali supplicio animaduertitur, ut. l. fallaciter. §. fi. C. de abolit.

22 LATRO †in insula uel nemore uel in frequẽtatis itineribus depræhendans capite punietur, ut. l. capitalium. § grassatores. ff. de pœnis.

23 Plebeii †liberi & humiles personæ, serui quoq; qui saluti dominorum suorum insidiati fuerint, igni concremantur, ut. d. l. capitalium. §. igni.

24 PVBLICVS †& famosus fur in illo loco in quo furatus est furca figendus est ut. d. l. capitalium. §. famosos, & Bald. in. c. i. in iuria uersi. seu furtum de pace iuramento firmand. in usi. feu. ubi etiam enumerat alios casus quibus quis uenit laqueo seu furca suspendendus.

25 PRODITOR †principis uel conspirans in eum uel in dominum suum, temporalem, uel spiritualem iurisdictionem habentem, puta comitem episcopum, uel baronem cui subest ut maiestatis reus uel quasi, gladio feritur, omnibus eius bonis fisco additis, & eadem seueritate uoluntatem sceleris, qua effectum puniri iura uoluerunt, ut. l. quisquis. C. ad. l. iul. maiest.

26 HOMICIDA †parentum, insutus culeo cum gallo gallinaceo, & uipera, & simia, & inter eas ferales angustias comprehẽsus serpentium contuberniis misceatur, uel in uicinum mare uel in amnem proiiciatur, ut omni elementorum usu uiuus carere incipiat, & ei cœlum superstiti, terra mortuo, auferatur. l. unica. C. de his qui parent. uel liber. occid.

27 HOMICIDA †quicunq; quod fecit expectet. l. nemo deinceps. C. de epis. audien. & l. eiusdem. §. legis, uer. sed solent. ff. ad

leg corne.de sicar.

Qui pacem iuramento firmatam frangit occidendo, uel uulnerando capitalem subire debet sententiam. ut capitulo primo §. si quis hominem de pace tenen. & ius uiolat. in usib. feudo.

29 SERVVS †qui cum domina concubuit debet comburi, & domina decapitari, ut. l. una. C. de mulier. quæ seruis propr. se iunxe.

30 QVI †adulterium committit reus est mortis, nam sacrilegos nuptiarum gladio puniri oportet. l. quanuis adulterii, la. ii. C. ad leg. iul. de adul.

31 QVI †eam cuius tutor est corrumpit deportatur, & eius bona fisco confiscatur, quanuis eam pœnam debuerit sustinere quam raptori leges imponunt. leg. unica. C. si quis eam cuius tut. &c.

32 QVI †manus sibi infert nec factum pergit (nisi impatientia doloris, tædio uitæ furore aut morbi luctusve alicuius, uel alia cã fuerit) capite puniendus est. l. si quis. §. fi. ff. de pœ. & l. omne delictum §. qui se uulnerauerit. ff. de re milit.

33 MILES †turbator pacis capite punitur. l. fin. §. fin. ff. de re milit.

34 QVI †fulcit hostes uel uendit eis arma, capitalem pœnam subire debet, bonis eius uniuersis protinus fisco adiectis. l. nemo alienigenis. C. quæ res expol. non deb.

35 PVELLAM †tenens in prostibulo nouissimum sustinebit supplicium ut occidatur, ut in auten. de leno §. præconizamus, col. iii.

36 QVI †homines castrat capite punitur, ut lege prima. C. de eunuchis.

37 QVI †effracto carcere fugit capite punitur, ut l. milites agrum. §. eius fugam. uer. eum tamen qui carcere. ff. de re milita. & l. i. ff. de effracto. ꝙ si per negligẽtiam custodum euaserint, mitius puniuntur, ut ibidem.

38 MILES †custos qui captiuum dimisit capite punitur, eadẽ pœna tenetur, qui eum quem custodiebat deseruit ut. d. l. si quis. §. miles ff. de re milit.

39 COMMENTARIENSIS †qui reum mortis euadere permisit subit supplicium quod qui fugit esset subiturus, ut. C. de cu sto. reorum. l. ad commentariensem.

40 QVI †priuatum carcerem facit tanquam ipsius maiestatis uiolator ultimo subiungendus est supplicio. l. unica. C. de pri-

uat.carce.in hib.

41 QVI †sua auctoritate erigit furcas, uel cum sit priuatus utitur imperio, uel insignia, seu representantia magistratum gerit, quia istud est crimen læsæ maiestatis capite punitur, ut.l.iii.ff.ad l.iul.maie.&.ff.de falsis.l.eos §.qui se.

42 MILES †qui socium commilitonem, ferit.i.ferro percutit (nā ferire proprie est cum ferro) caput amittit, ut.d.l.omne delictum §.qui se.ff.de re milit.

43 QVI †proposito, uel duci, uel potestati, uel capitaneo illius terræ manus intulit, capite puniendus est.d.l.omne delictum §.qui manus.

44 IVDEX †qui subtraxit publicam pecuniam capitali animaduersione plectitur, ut insti.de pub.iud.§.item lex iul.

45 MILES †qui fugit in bello integra acie capite plectendus est.d.l.omne delictum.§.qui in acie.ff.de re milit.

46 QVI †prægnantem mulierem necat, summo supplicio afficitur.d.l.si quis aliquid.§.qui abortionis ff.de pœ.

47 QVI duos uel plures occidit, arg eius.§ qui abortionis.

48 AGGRESSVRAE †& uiolentiæ autor ubi cædes facta est capitale supplicium excipiet, ut.l. quoniā multa facinora.C.ad leg.iul.de ui pub.

49 MVSELLANTES †uel receptantes bucellarios.s.latrones qui a minimis inceperunt, puta a bucella panis uel uerius quia ponunt in ore captorum lignum ut non clament, capitali supplicio ferientur, ut.l.fi.C.eo.ad.leg.iul.de ui.

50 MILES †qui ne pugnet languorem simulat, contumacia etiam in milite capite punitur.d.l.omne.§. contumacia.ff.de re milita.

51 IVDEX †qui matrem fa.in publicum uocat, capitali pœna plectetur, ut l i.C.de off.diuer.iudi.

52 QVI †nili aggeres.i.ripas destruit uel in ciuitatib.maris. ut Ianuæ & Venetiis clausas publicas destruit, qa idē exitus ibi sequtur qui in Aegypto de aggeribus Nili, flammis consumitur, & cō crematur, & eius particeps sine spe ueniæ deportantur.l.una C. de Nili aggeri non rumpend.

53 QVI †latrones receptant uel alios insignes reos, capitali supplicio damnabūtur, ut.l.fi C.ad legem iul.de ui pub.& l.i.&.ii. C.de his qui latro occul.

54 QVI †furantur pueros alienos, gladio consumuntur, ut.C.ad legem flauiam de plagia.l.fi.

55 QVI † inuadunt castra, ciuitates uel oppida, ut rei maiestatis decapitantur, ut. l. i. §. qui armati, & in uersic. loca ve occupētur, ut. l. eorum. in glo. ea.

56 QVI † permittit uenire hostes quos ratione officii debet prohibere, uiuus comburitur lege si quis barbaris, de re milita. libr xii C.

57 QVI † facit uastum in uineis uel campis de nocte, a quolibet impune occiditur. l. i. C. ut lic. unicu fin. iud. se uin.

58 Qui † abstrahit aliquē de religione, puta rapientes nouicios a fratribus, capite punitur, ut. l. eum. C. de apo.

ET ut tandem cum illo Virgil. loquar in cæteris delictis & pœnis.

Non mihi si linguæ centum sint, oraq; centum.
Ferrea uox, omnes scelerum comprehendere formas,
Omnia pœnarum percurrere nomina possem.

59 † Iure autem diuino casus quis condemnetur ad mortem Leuit. xxi. c.

SVMMARIVM.

1 Pœnarum genera quæ sint.
2 Pœnæ citra mortem actum inchoatum requirunt.
3 Pœna seruitutis quæ sit, & quibus imponatur.
4 Pœna ablationis ciuitatis in quibus consistat.
5 Exilii pœna qui damnetur.
6 Exilium triplex est.
7 Damnatus ad mortem naturalem uel ciuitatis amissionem seu ad seruitutem damnatus rei capitalis dicitur.
8 Fustibus qui custigentur.
9 Crimina leuia quæ dicantur.
10 Iudex summarie & de plano, pro tribunali non sedendo crimina leuia discutere potest.
11 Vinculorum uerberatio cui imponatur.
12 Damnum pecuniarium cum infamia quis incurrat.
13 Condemnatus crimine iniuriarum incurrit infamiam.
14 Condemnatus criminaliter de crimine priuato an sit infamis.
15 Crimen confiteri intelligitur qui super eo paciscitur.
16 Contrario inditio damnatus non est infamis.
17 Pœna infamiæ, ratione calumniæ non autem erroris imponitur.

18 Dignitatis depositionem qui patiantur.
19 Iudices pedanei uel ordinarii pecunia corrupti qualiter puniantur.
20 Iudicem corrumpens uel corrumpere tentans,& iudex qui principum constitutiones neglígit deportantur & eorum bona publicantur.
21 Tolleranda nõ sunt,quæ ab insolertio iudicum sunt reperta uel ab iratis iudicibus sunt acta.
22 Negotiationis interirectio quib.imponatur.
23 Pœna extraordinaria quare extraordinaria dicatur.
24 Pœnæ pecuniariæ quibus spectent.
25 Multa imposita minorari non potest,nisi ob paupertatem condemnari.
26 Multa applicatur fisco.
27 Iudex potest multam in eius impositione in necessariis causis publicis deputare.
28 Multa maior imponitur secundum uarietatem delicti.
29 Sapiens fiat in pœna,qui stultus fuit in culpa.
30 Inimicitia præcedens facit indicium.
31 Testis odiosus ex lite pecuniaria non reprobatur nisi de omnib. bonis uel eorum parte agatur.
32 Ius sibi dicere quis potest,ubi auctoritate superioris non potest ei esse consultum, quia iudicis copia haberi non potest nume,88.
33 Indicium contra illum qui de occidendo comminauit non est sufficiens.
34 Indicium quod quis ense euaginato a loco homicidii uisus est fugere non concludit.
35 Vulneratus a pluribus & nescitur a quo si periit an omnes pœna capitis puniantur,uel pecunialiter ad damna & interesse teneantur uel actione iniuriarum inquantum iudex æstimauerit, nu.37.38.75.&.118.
36 Melius est nocentem absoluere quam innocentem condemnare.
38 Actio legis aquil.ad hæredes transmittitur.
39 Culpa in lege aquilia uenit.
40 Iudex pœnam pecuniariam reo dandam læso imponere potest.
41 Pœna pecuniaria potest reo infligi fisco applicanda.
42 Pœna infligi potest in corpore dignitate,fama, uel in abolitione bonorum.

75 Animus occidendi ex qualitate percusſionis & ex antecedenti propoſito probatur, nu. 77.

78 Inſultus eſt in alium ſaltus.

79 Contrahitur propoſitum antecedens ex proditione, quando deli ctum committitur ex propoſito proditorio.

80 Prodere eſt unum actibus oſtendere, & aliud in mente gerere.

81 Auxilia plura eiuſdem generis ex eodem facto deſcendentia ſimul commixta coniuncta concurrentia circa idem rem perficiunt & plenam probationem inducunt.

82 Singula quæ non proſunt multa iuuant, & ſimul coniuncta coadiuuant.

63 Indicia manifeſta non minus probant quam inſtrumenta.

84 Teſtes & aperta indicia & manifeſta æquiparantur.

85 Maleficium notorium dicitur, quum quis deprehenditur in aliquo actu propinquo ad delictum.

86 Homicidium manifeſtum dicitur eſt quis uiſus eſt cũ ſanguinolento gladio fugere, & ibi quis mortuus reperitur.

89 Homicida in dolo exiſtens lege cornelia de ſicariis tenetur.

90 Dolus in lege corn. pro facto habetur.

91 Culpa lata pro dolo non accipitur in l. corn.

92 Culpa mitius punitur quam dolus.

93 Pœna legis corneliæ de ſicariis quæ ſit.

94 Reipublicæ intereſt, ut crimina remaneant impunita.

95 Homicida ex dolo quod fecit expectet, nec ei parcendum eſt & ex reſcripto principis.

99 Minor dolo delinquens non reſtituitur.

97 Delicta quæ ex animo proueniunt.

93 Veniæ facilitas incentiuum præbet delinquendi.

96 Iudex qui compertum crimen non uindicat tegere ut conſcius criminoſa feſtinat.

100 Cædens omni lege capite plectitur.

101 Quicunque humanum effuderit ſanguinem fundatur & ſanguis illius.

102 Nobiles & in dignitate conſtituti decollantur, uiles furca ſuſpẽduntur uel comburruntur, & nu. 105.

103 Pœna capitis mitior eſt quam furcæ ſubiectio.

104 Iudex inter pœnas mortis arbitrari poteſt.

106 Pœna mortis an exaggerari debeat illi qui plura homicidia commiſit.

TRACTATVS POEnarum citra mortem.

RAETER pœnarum supra dicta genera, sunt nonnulla alia quibus citra ademptionem uitæ præsi
1 des afficere quenquam noxium possunt. † Et sunt pœnæ quidem quæ seruitutem iniungunt, aut ciuitatem auferunt, aut exilium, aut corporis coërcionẽ continent, ueluti fustium admonitio, flagellorum castigatio, uin culorum uerberatio, aut damnum pecuniarium cum infamia, aut dignitatis alicuius depositionem, aut alicuius actus prohibitionem continent, ut. l. si quis fortes. §. fi. cum duabus legib. se. ff. de pœnis. Et nota ꝙ pœnæ personales scilicet amissionis uitæ &
2 membri requirunt actum consummatum. † Sed pœnæ minores, ut hæ quæ sequuntur, non requirunt actum consummatum sed inchoatum, ut. ff. de extra ordi crimin. l i. §. qui puero, ubi dicitur, perfecto flagitio punitur capite, imperfecto deportatur, ut supra dictum est.

3 PRIMA † pœna est seruitutis iniunctio q̃ adimit libertatem, ut puta si quis in metallum uel in opus metalliq; damnetur, ut. l. aut damnum. §. est pœna. ff. de pœn. cuius pœnæ loco solent hodie de consuetudine damnari in perpetuum remigiũ ma rinum uel ad tempus, sicut pluries feci secundum criminũ qua

litatem ut solent illi qui nondum uiri potentes uirgines corrumpunt, aut qui abortionis aut amatorium poculum, dant aut qui uiui testamentum aperuerit, recitauerit aut siquis instrumentum litis a procuratore aduersario proditum esse conuicerit, aut quicunque instrumenta pœnes se deposita alteri altero absente reddiderit uel aduersario prodiderit, humiliores enim ad metallum damnantur, honestiores uero deportantur. l. siquis aliquid, §. qui nondum usque ad. §. iudices. ff. de pœnis.

4 SECVNDA † pœna scilicet ablatio ciuitatis consistit his proximis casibus supradictis, ut d. l. si quis aliquid & l. quidam ff. de pœnis.

5 TERTIA † pœna est exilium qua damnantur hi qui uulgo se iuuenes appellantes in quibusdam ciuitatibus turbulentis se acclamationibus accommodant, si semel correcti in eisdē deprehendantur, ut. l capitalium. § solent. ff. de pœnis, & l. exiliū

6 ff. de interdictis & releg. ubi dicitur. † q̄ triplex est exilium, scilicet aut cæterorum locorum interdictio, aut lata fuga, ut omniū locorum interdictio præter certum locum, aut insulæ uinculum idest relegatio in insulam ubi non stat cum hominibus. Sed exilium proprie dicitur deportatio, improprie autem relegatio, ut

7 glo. in d. l. exilium. † Et sic est capitalis damnatio ubi mors uel ciuitatis amissio uel seruitutis impositio sequitur, ut. l. rei capitalis. ff. de pœnis.

8 QVARTA † pœna est coërtio corporis qua coërcentur hi qui semel tantum se turbulentis acclamationibus accommodauerunt, nam fustibus cæsi dimittuntur, ut d l capitalium. §. solent. ff. de pœn s. Fures etiam pro primo furto fustibus castigantur, ut in auctentica sed nouo iure. C. de seruis fugit. Aut cuius negligentia incendium factum fuerit, fustibus castigatur. l. qui ædes. ff. de inced. rui. & naufra. siquis iniuria cōmiserit aliquid. Nam serui flagellis cæsi dominis restituuntur liberi uero humilioris quidem loci fustibus subiiciuntur, cæteri uero uel exilio temporali, uel interdictione rei certæ coërcentur, ut. l. fi. ff. de iniur & generaliter ii quibus obiiciuntur leuia delicta si liberi, fustibus ca

9 stigantur, si serui, flagellis ut. l. leuia. ff. de aco. † dicuntur autem leuia crimina quæ sunt priuata ur glo. ibidem, sicuti crimen legis Iuliæ de annona, & crimen de nauibus submersis, ut. C de nauf. l. de submersis, & crimen abigeatus. ut. C. de abigeis, uel co

10 gnitio custodū l. unius. §. fi. † Et de his criminibrpotest iudex cognoscere ∴ discutere summarie & de plano non sedendo pro tri

bunali,ut glo.in.d.l.leuia,&.l.unius.§.fi.ff.de quæstio. & in authentica de mandat princ.§.fit tibi & Exodi xxii.

11 QVINTA † pœna est uinculorum uerberatio,quæ imponitur ei qui imaginem Cæsaris in inuidiam alterius prætulit,in uincula enim publica coërceri diuus pius rescripsit,ut d.l.capitaliũ §.eumq; qui.ff.de pœnis.

12 SEXTA † pœna est damnum pecuniarium cũ infamia,quod quis incurrit quando est condemnatus actione famosa, scilicet iniuriarum.ut.l.decuriones.§.uerum.C.ex quib.cauf. infa. &.ff.
13 eodem,de his qui not.infa.l.i.† Nam condemnatus crimine iniuriarum incurrit infamiam,ut glo.in d.§.uerum allegat.l.infamem.ff.de public.iudi.ubi dicitur ꝙ ex eo crimine quod publici iudicii non fuit,damnatum infamia non sequitur,nisi id crimen ex ea actione fuit quæ etiam in priuato iudicio infamiam condemnato imponat,ueluti furti,ui bonorum raptorum & iniuria
14 rum.† Sed quærit glo.ibi an condemnatus criminaliter de crimine priuato sit infamis? Et dicit si est ciuilis actio quæ ex eo crimine descendit,infamat,ut furti ciuilis, & ui bonorum raptorum, & de dolo,quæ infamant,ut Insti.de pœna teme.litig §.ex quibusdam ubi dicit textus,ꝙ his non solum damnati notantur infamia,sed & is qui pactus fuerit precio æris sine iussu prætoris ut ff.de his qui not.infa.l.in actionibus,&.l.furti.§ pactus, eodem.
15 † quoniam intelligitur confiteri crimen qui paciscitur,ut.l.athletas.§.fi.&.l.se.ff.de his qui not.infa.Si autem agitur criminaliter,infamatus condemnatur,ut d l.infamem.ff.de pub.iud.si au
16 tem ciuilis actio,non infamat,ut contraria pignoratitia. † nã nulla contrarietas infamat.ut.ff.de his qui not.infa.l.furti.§.contra
17 ria.† Ratione autem calumniæ non erroris, pœna infamiæ impo nitur,ut.l ea quæ.&.l seq.ff de his qui not infam.

18 SEPTIMA † pœna est alicuius dignitatis depositio, quã patiuntur iudices qui se furtis & sceleribus fuerint maculasse cõ uicti,ablatione codicillorum,insignibus, & honore exuti, inter pessimos quosq; habentur,nec sibi de eo honore post hac blandi ri possunt,quo seipsos indignos esse iudicauerunt, ut.l.iudices,
19 de dignita.lib.xii C.† Pedanei etiam iudices uel ordinarii si pecunia esse corrupti dicantur,plerunq; a præside a curia submouentur,aut in exilium mittuntur,aut ad tempus relegantur ut.l.
20 si quis aliquid.§.iudices.ff.de pœnis.† Similiter qui iudicem corruperit corrumpendumve curauerit,iudex etiam qui constitutiones principum neglexerit,pœna legis corneliæ de falsis tene-

tur,ut.l.i.§.& qui iudicem.ff.ad leg cor.de fals.Cuius pœna est
21 deportatio & omnium bonorum publicatio,ut in d.l i.§.fi.†Nec etiam tolleranda sunt quæ ab insolertia iudicum sunt reperta, uel a peruersis aut iratis iudicibus sunt acta.l.nemo carcerem,de exactio tribu.lib.x.C.maxime ubi est contempus legum,uel iudiciorum superiorum,ut.c.i.extra de postula.præla.& l.pe.& fi.& l.uellera,de uestib.oloberis,lib.xi.C.

22 OCTAVA † pœna est prohibitio alicuius actus, quæ solet fieri quando præsides aduocationibus interdicunt aut in perpetuum,aut ad tempus,uel ad annum. Solet ita uiris studiosis interdici uel aduocatis,uel tabellionis,siue pragmaticis, ut.l.moris.ff.de pœnis maxime quando sunt præuaricatores,scilicet qa diuersam partem adiuuant prodita causa sua.Et etiam extraordinarie puniuntur,ut.l.i.&.ii.ff.de præuarica Sunt etiã alii quibus negotiatio interdicitur,& eis prohibetur ad conductionẽ eorum quæ publice locantur accedere,ut d.l.moris.§.sunt autẽ.ff. de pœnis.Sicut solet fieri his qui coemptas merces supprimunt, uel qui locupletiores sunt,qui fructus suos æquis pretiis uendere nolunt,dum minus uberes prouentus expectant,ut annona oneretur,& his aut negotiatio tantum interdicitur,aut interdum rele
23 gantur.ut.l annonam.ff.de extraord.crimi.†Pœna autem extra ordinaria dicitur ideo quia a iure nõ est introducta,sed iudex ex bono & æquo arbitratur quid facto opus sit usq; ad pœnam capitis,ut.l.saccularii.§.sunt quædam.ff.de extraord.crimi.interdicitur etiam alicui ne certis personis adsit,ut.d.l.moris in princ. Vt puta siquis ei quem suspectum habet de sua uxore ter in scriptis denunciauerit sub præsentia trium testium fide dignorum. Et si post inueniat eum conueniẽtem uxori suæ in domo sua,uel uxoris,uel adulteri uel in popina siue in prouincia aut in suburbanis,sine periculo eum perimet,uel potest eum tradere iudici, qui nulla alia ratione quæsita habet puniendi licentiam secundum pœnam a lege impositam uel extraordinariam,ut in auctẽ. si quis.C.ad l.iul.de adult.de ui autem denuntiationis sunt tex. in.l.si fundum.ff.de rei uendic.&.l.ait prætor.§.siquis.ff.quæ in frau.credit.

24 CAETERAE †autem pœnæ pecuniariæ ad æstimationem spectabilium iudicum erga eorum personas quos culpa reddit obnoxios usq; ad tres auri uncias spectant. Nec putent iudices facile esse,ut aut præcipiti persuasione condemnent quem culpa non ingrauat,aut erubescenda uarietate iudicii pro arbitrio p

25 prio immutandum esse quod lex iusserit. † nisi paupertas con-
26 demnati hoc persuaserit, ut. l. fi. C. de modo mulct. † Nullus autem ignoret multarum seuera compendia protinus ærario prin-
27 cipis esse quærenda. † nisi ipse iudex id quod ad pœnam admissi facinoris exculpetur, uel publicis operibus uel cursui publico, uel aliis necessariis causis specialiter deputauerit. l. mulcta-
28 rum C. eo. † Si qui autem comprehēsi fuerint in peculatibus aut manubiis, id est depredationibus, concussionibus, furtis, atq; aliis flagitiis quæ coerceri seuerius, conuenit ad pœnæ supradictæ moderationem pertinet se non credant, cum maior mulcta quā supradicta possit a iudice indici, ut d. l. fi. §. nec tamen C. de mo-
29 do mulctan. † sapiens igitur fiet in pœna, qui stultus fuit in culpa, ut. xxxviii. distin. c. qui ea, & glo in. c. si extra de accus.

AEC præsupposita habentes accedamus nunc ad probationum atq; pœnarum discusionem contra sontes & noxios quos culpa ingrauat & reddit obnoxios in hoc præsenti nostro processu.

IMPRIMIS animaduertendum est hoc in processu, nouem delatos esse super homicidiis de quibus agitur. s. hos duos nobiles Girardum Milonem & Desiderium, Anippum nec non claudium Caligulam & Bernardum Thrasonem domini nostri regis legionarios Egidium Gnathonem, & Ferdinan. Parasitum memorati Anippi consamulos, Iacchum Ebrionem & Henricum Nebulonem eiusdem Milonis etiam consamulos, & Andream Irum cerdonem Parisiis incolam.

SED ut diuisim & separatim pro aut contra eorundē quem libet agamus ab accusatione contra & aduersus Girardum Milonem proposita & quibus indiciis aut probatione urgeatur oneretur & inculpetur primitus exordiemur.

PRIMO quo ad indicia, unum est, ꝙ erat inimicitia præcedens ex mota lite & controuersia inter eundem Milonem & prælibatos exanimatos, prout constat per dictum & depositionem penultimi & ultimi testis in inquisitione examinati & hoc nec diffitetur ipse Milo, uerum fatetur in suo interrogatorio.

SECVNDO conuincitur hisdem testibus & per confessionem. Ferdinandi Parasiti in quæstione extortam etiam per relata in literis remissionis dicti Anippi eidem confrontatorū nulla (saltem concludente) obiectione in eos opposita de sæpedictos interemptos occidendo ante tunc elapsuram hebdomadā

comminatum fuisse.

TERTIO per eosdem scilicet penultimum & ultimum testes illorum (quamuis altero minore, doli tamen capace, & indicium facient) uisus est idem Milo pauxilum temporis post homicidia perpetrata fugere parum a loco homicidiorum distans, dicendo aliis duobus uiris secum fugientibus, & suos enses strictos nec non recenti sanguine mandentes gerentibus hæc uerba, habent ne id quod eos decebat.

QVARTO, per easdem confessiones memoratorum Anippi & Parasiti, & etiam per dictum & depositionem primi & secūdi testis in informationibus examinatorum eisdem præsente eodem Milone lectas & sacramento munitas nullis concludentibus abiectis & reprobationibus in testes per eundem Milonem oppositis conuincitur percussisse una cum pluribus aliis in processu nominatis sæpe dictos Plutum, Crassum, & Xenium defunctos quos extemplo & illico mortuos, (dēpto dauo grauiter uulnerato) reliquit.

NVNC quærendum est an sufficienter sint probata homicidia uel minus probata sufficienter, & quæ pœna ex resultante probatione sit infligenda eidem Miloni an pœna legis corneliæ de sicariis, scilicet capitis an teneatur lege aquilia, scilicet ad dāna & interesse tantum, uel actione iniuriarum inquantum iudex æstimauerit aut tribus his actionibus aut neutra ipsarum, sed relexandus sit.

30 QVOAD † effectum probationis sunt siquidem plura indicia contra prælibatum Milonem quibus urgetur & uidetur de homicidiis supradictis suspicari quorum primum uidetur esse inimicitia præcedens ratione motæ controuersiæ, hinc interempti odiosi Miloni censebantur ut auctenti. si testis, ibi, si uero ex lite pecuniaria uel aliter est odiosus. C. de testi. & . §. si propter inimicitias, &. §. item is inst. de excus. tuto. ꝙ autē fuerit controuersia satis abunde constat per penultimum & ultimum testē & confessionem eiusdem Milonis.

SED an illa inimicitia erat capitalis, scilicet ex mota lite criminis quod ingerebat pœnam sanguinis uel an morti eius insidiabantur, sicut dicit gl. in §. inimicitiæ, uer. si capitales, instit. de excus. tuto. hoc tantum latet.

31 SI uero † tantum ex lite pecuniaria fuerint defuncti odiosi non esset graue indicium, nec ex eo argueretur idem Milo cum etiam testis odiosus ex lite pecuniaria non probaretur nisi ageretur de

tur de omnibus bonis,uel maiori parte eorundem,tex. cum glos. in auct.si testis.C.de testibus. &.l fin.C.de reuoca.donat.super hoc non fuit idem Milo interrogatus,nec cõstat de qua lite agebatur inter defunctos & Milonem.

32 VT autem † iure siue iniuria motæ succubuerit controuersiæ tantum abest si iure,parendum erat aresto siue iuditio,si uero iniuria,uidetur quod ubi auctoritate superioris non potest esse cõsultum,quis potest sibi ius dicere secundum Barto in.l.nullus, C.de iudæ.ita quod manus iniectio sit concessa.l.generali de decurio.lib.x.C.& glo in.d.l.nullus,&.l prohibitum de iure fisc.eodem lib.C.& l.i ibi,uestram igitur uobis permittimus ultionem. C.quando licet unic.sine iud.se uidic.ubi glo.in uerbo ultionem allegat psal.ut destruas inimicum & ultorem. Nam irati nocere cupiunt,læsi uero,se ulcisci uolunt,ut.c. accusationes &.c.seq. iii.q.v.iusta enim bella solent diffiniri quæ ulciscuntur iniurias, sic gens &ciuitas petenda est quæ uel uindicare non neglexerit, qđ a suis improbe factum est uel reddere quod per iniurias ablatum est ut.c.dominus noster,&.c.iustum.xxiii.q.ii.

33 EST † & aliud indicium per quod idem Milo culpatur,comminatum esse de occidendo nunc peremptos, quod tamen indicium non uidetur inferre neq; concludere,quia sæpe minus faciunt homines qui magna minantur, ar.l. metum.ff.quod met. cau.& Bald.in.l.pacumenius.ff.de hære.institu.& Abba.in capitulo tertio loco, extra de probat. possunt enim elusoriæ minæ fieri, ut.l.hæc autem satisdatio.ff.si cui plusquam per leg. fasc.

34 ALIVD † autem indicium est per quod uisus est dictus Milo aufugere stricto ense pauxilium temporis post,& prope locum homicidiorum de quibus agitur prout constat per depositionem duorum ultimorum testium,quod indicium non uidetur inferre neq; concludere potuit enim fieri quod ab aliquibus aliis passus fuerit repulsam,illud enim non probat hoc esse quod ab contingit abesse.l.neq; natales.C.de probat. Imo non solum facti , sed etiam consilii est aufugere.l.bouem.ff.de ædi.ed.

ITEM probatur interfuisse homicidiis & percusisse p dictum primi & secundi testis,& relata in literis remissionis dicti Anippi,quod non infert quo ad impositionem pœnæ mortis,qa non probatur præbuisse alicui causam mortis . Sic ex illis indiciis non censetur idem Milo in aliquo noxius quo ad pœnam mortis.

35 QVO †ergo ad impositionem pœnæ legis cornelia de sica. li
cet probetur quod idem Milo interfuerit homicidiis & percusse
rit. Esto quod ita sit, tamen eo ipso quod plures percusse-
runt exanimatos & exterminatos, nec apparet quorum ictibus
examinati decesserunt, nullus percussorum uidetur teneri crimi
naliter. s. l. cor. de sica. ut. l. i. § diuus. ff. ad leg. corneliam de si-
car. & tex. cum glo. in l item mela. § si seruum plures. ff. ad. l. aq.
& l. si in rixa, iuncta glo. ff. ad. l. cor. de sica & ita intelligunt do-
36 cto. in. §. si seruum plures, & hoc ratione dubitationis. †cum san-
ctius sit impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentē
damnare. l. absentem. ff. de pœ.

37 IDEO †quo ad secundum argumentum, uidetur quod præ
libatus Milo & omnes alii percussores teneantur tantum de lata
culpa & non dolo actionis legis aquiliæ, in solidū ad dāna & in-
teresse erga suam aut suorum iniuriam persequentes, ut. l. in lege.
ff. ad leg aquil. & capitulo. significasti. extra de homici. & . d §. si
seruum plures, & . l. sed & si. ff. ad l. aquil. & . l. dominum. C. de in
38 iu. & glo. in §. iniuria instit. de leg aqui. †cuius legis aquiliæ actio
transmittitur etiam ad hæredes, ut. ff. eodem. l. ob id, & . ff. quod
ui aut clam. l. deniq;. §. quæsitum, & . ff de seru. corrupt. l. ut tan-
39 tum. §. i. †cum nec minus ex culpa, quam ex dolo quisquam tene
tur actione legis aquiliæ. l. in lege. la. ii. . ff. ad leg. aquil. quia li-
cet quantum ad gratiam uideatur innocens, quia extra animum
forte & sine dolo censetur deliquisse; & quia gratia uoluntatem
non opus requirit, tamen quantum ad legem reus est, quia opera
40 lex quærit, ut capitulo si quis non iratus. xv. q. prima. † Tenetur
etiam erga fiscum, nam quotiescunque iudex procedit per inqui
sitionem super accusatione alicuius delatoris, reus potest condē
nari ciuiliter, & criminaliter respectu duorum scilicet priuati, &
fisci. nempe in criminali causa pecunia danda est læso, ut. C. ad
leg. iul. repetunda. l. fina. & . l. iii. §. qui sepulchri. ff. de sepulc. uio.
41 †Ita etiam potest pœna pecuniaria reo infligi fisco applicanda. ut
ff. de preuaric. & . c. iii. §. ult. & melior tex. in. l. i. §. si quis aliquem
de pace ten. in usi. fe. ubi si quis traxit alicui barbam, multatur in
quadraginta libras parti applicandas, & uiginti fisco. & proinde
est uindicta in pecunia & fortuna, sicut in corpore & fama. leg. si
42 quis ex. C qui accu. non pos. ubi dicit tex. †quod pœna potest in
fligi uel in corpore, uel dignitate, uel fama uel ēt in ablatione bo
norum, & . ff. de iure primipil. l. i. & in auct. ut iudi. sine quoquo
43 suff. §. necessitatem, colum. ii. †sic etiam in qualibet actione po-

pulari, ubi res publica inuenitur offensa, medietas pœnæ pecuniariæ est actoris, alia medietas est fisci, secundum Bart. in l. lege §. hoc edicto. ff. ad syl.

44 TENETVR † etiam idem Milo erga Dionysium Dauum ulneratum prout dicetur. nam licet in homine libero uulnerato cicatricum aut deformitatis nulla fiat æstimatio, cum liberum corpus non recipiat æstimationem, iudex tamen computat merces medicis præstitas, cæteraq; impendia quæ in curatione facta sunt, præterea operarum quibus caruit aut cariturus est, ob hoc quod inutilis factus est, ut l. cum liberi hominis. ff. de his q deiece. uel effude. & Exodi xxi. c. & l. ex hac. ff. si quadru. pauper. fec. di. & c. i. extra de iureiura. & l qua actione. ff. ad leg. aql. Attenditur etiam qualitas loci temporis, & uulneris, ut §. iniuria, in. c. i. de pace iura. firman in us. feud. & insuper arbitrio iudicis idem Milo puniendus est cum refartione damni; ut institu. de actio. §. in duplum, iuncta glo. & §. liber. instit. de lege aquil. iuncta glo. fi. & l. i. cum liber. ff. de his qui eiece. uel effud.

45 QVOMODO † autem & qualiter attendatur interesse dicendum est quod in delictis uenit omne interesse, ut ff. de furtis. l. in ficiendo. §. i. & ibi Bar. & ff. de condi fur. l iiii. & ff de ui & ui arma. l. interdicto, & l. apud iulia §. i. ff de leg. primo, & l si seruũ. ff. de uerbo. oblig. Et quamuis de iure. ff. in interesse non attendatur lucrum cessans sed damnum, ut. ff. de damno infect. l. proculus, & l iniuriarum. §. si quis de honoribus. ff. de iniu. Et gl. in l. si sterilis. §. cum per uenditorem. ff. de acti. em.

46 TAMEN † hodie de iure codicis interesse uenit generaliter in lucro cessante sicut in damno uitando, ut. l. unica. §. fin. C. de

47 sententiis, quæ pro eo quod interest, profer. † Et ideo fit quod in actione legis aquiliæ non solum uenit æstimatio rei sed etiam æstimatio extra rem, ut. §. illud insti de leg. aquil. & §. furti autem actio insti. de oblig. quæ ex delict. nasc. & § fi. insti. de ui bono. rapt. & ff. eodem. l. generaliter.

48 QVOAD † secundum argumentum uidetur idem Milo teneri actione tantum iniuriarum de ipsa cæde, ut uindicetur ciuiliter, & non ut damnum sartiatur, ut. l. prætor. § quid ergo. l. i. ff. de iniur. Nam in ciuili iniuriarum, ut in criminali le. corn. de sica. agitur ad uindictam tantum, ut glo. in. d. § quid ergo, in uerbo principaliter. Et in hoc differt a lege aquil. qua agitur de homine occiso ad damnum datum ciuiliter & principaliter, ut. d. l. prætor. §. quid ergo. ff. de iniur. & hæc actio iniuriarum trans-

mittitur ad hæredes glos. in l.i.§.& si forte.ff.de iniur.&.ff.de
49 petition.hæredita.l.si a domino.§.si possessor.† Aestimatio autem.iniuriæ ad iudicem spectat.d.l.i §.spectat.ff.de iniu quando uidelicet descendit ex lege cornelia de iniuriis, ut lege in
50 iuriarum.&.l.constitutionibus.ff. eodem.†nam omnis iniuria q̃ manusit,lege cornelia de iniu.continetur.l.lex cornelia.§.lex ita que.ff.eodem,&.§.sed & lex insti.eodem,lex uero aquilia loquitur in eo casu cum quis culpa sua alicui damnum dederit,uelu ti si quis seruum alicuius occiderit,uel uulnerauerit, ut.l.lege
51 aquilia.ff.ad leg.aquil.†dicitur autẽ lex aquilia ab Aquilio tribuno plebis secundum Isydo.lib.v.qui ipsam legem in monte Auentino,tempore discordiæ populi & plebis constituit, & postea concordia facta uice legis habita est,ut lege prima.ff.ad le. aquil.
52 DIFFERENTIAM †autem inter actionem legis aquiliæ. & actionem iniuriarum adhuc ponit Bar.in d.l.prætor.§.i.de in iur.ubi dicit quod quando ego ago actione legis aquiliæ, debeo exprimere certam qnantitatem damni.Sed quando ago actione iniuriarum non debeo certam quantitatem exprimere,sed tantũ ut iniuria uindicetur prout supra dictum est,& glo.in.d.§.quod ego in uerb.sartiatur.ff.de iniur.
53 CENSETVR †etiam idem Milo alio medio excusari a pœna mortis quia esto quod ipse solus præbuisset causam mor.uita exhalatis,tamen hoc constaret euenisse incontinenti post cœnã factam ubi præsumeretur lapsus per uinum aut lasciuiam, potius quam proposito animo siue dolo,hinc apud sapientes iudices uenia quidem facto donari deberet.nam quæ sobrii cauemus per ebrietatem ignorantes committimus,nesciunt enim quid loquantur aut agant qui nimo uino indulgent,uerum sepulti iacẽt leuitatis tamen damnantur auctores,quoniam euitanda est ebrietas,per quam crimina cauere non possumus ut c.sane.xv.q.i.
54 †Ita quod ebrii non secundum qualitatem delicti,sed quantum ebrietas illa meretur damnatur,ut.c.inebriauerunt Loth.d.xv.
55 q.i.†ideo capitalis pœna per uinum aut lasciuiam lapsis remittẽda est.l.omne delictum.§ per uinum.ff.de re mil.
56 QVI ergo † occidit hominem per ebrietatem aut lasciuiam non tenetur pœna mortis lege cornel.de sicar.sed tantum relegatur in quinquennium.ut.l.lege cornelia.ff.ad leg.corne.de sicar.
57 CENSETVR †adhuc haberi ratio nobilitatis,quia nobilem

& militem reipublicæ ſe dicit,quo caſu ſi conſtet iudex mitiorẽ
ſententiam dicere debet & mitigare pœnam,ut.ff.de re milita.l.
58 non omnes.§.fi.†Nam ubi perſona delinquens eſt in gradu digni
tatis,uel ſtatus.uita debet ei concedi ex benignitate diſpenſatio-
nis,ſed tamen debet capite puniri ſcilicet deportari, ut.ff.de in-
cend.rui.& naufra.l.fi.

59 ETIAM †ſi ſponte dolove malo in honore aliquo poſiti cæ
dem commiſerint,deportari ſolent in inſulam,ut.l. qui cædem
&.l eiuſdem.§.pe.ff.ad le.corn.de ſicar.&.l.moris.§.parentes.ff.
de pœ.

60 CAPITALIS †autem damanatio eſt, mortis, uel ciuitatis
amisſio uel ſeruitutis impoſitio lege rei capitalis.ff.de pœ-
nis, & .ff.de bono.poſſeſ.l.edicto.§.rei capitalis, & lege.ii.ff.de
pub.iu.

61 QVID †ultra?niſi idem Milo temeritate quadam & incon
ſulto calore id egiſſe uideatur,quo caſu temeritas inconſultuſq;
calor calumniæ uitio caret,ideo ob id,illum pœnam ſubire non
oportet.l.i.ff.ad ſenatuſc.turpil.

IN contrarium autem uidentur alia obſtare iura.Et quod ip
ſe Milo propoſito antecedenti dolo animo,&penſatis inſidiis cæ
dem commiſit,& committi fecit.Et ideo teneri non ſolum actio
ne legis aquiliæ,& iniuriarum,ſed etiã actione legis corneliæ de
ſicariis pœna mortis,rationibus his ſequentibus.

62 PRIMO †probantur indicia manifeſta ſequentia, quæ do-
lum inducunt & comprobant.l.dolum C.de dol.

63 VT autem†ſciamus quid ſit dolus,nihil aliud eſſe cenſetur
quam machinatio ſtudioſa,ad decipiendum fallendumq; alte-
rum adhibita manifeſte.l.i §.ii.ff.de dolo . Et dolus uel bona fi-
64 des non ſunt, †niſi, pasſiones animæ,quæ ſoli deo ſunt notæ,ut
65 no,per glo.in §.aliæ,inſti.de actio.†& ideo nobis non ſunt cogni
tæ niſi per exteriora,quæ indicant animi qualitatẽ,ut.ff. de ſup
pellect.leg.l.labeo.§.idem tubero,&.ff.quibus ex cauſ in poſſ.
eat.l.fulcinius.§.quid ſit latitare,in glo.& Cæpol. conſi.xxxi.
66 Et licet dolus conſiſtat ex animo,nec posſit probari,† quia inten
tio alieni cordis non poteſt diuinari,cum nec etiam Paulus(li-
cet ſpiritu Dei plenus fuerit)potuit diuinare, ut.xxii.q.ii.c. bea-
tus,& extra ut eccle.benefic.c.ut noſtrum,&.l.ſi putator , in fin.
67 ff ad.l.aquili.†tamen per exteriora indicantur animi ſecreta in-
teriora,ut.ff.de ædil.edi.l.ſi tamen.§.ii.
68 SED uidetur † quod omnis dolus ſit præſumptus & nullus

sit dolus manifestus. dic quod quædam sunt indicia manifesta, & illa probata inducunt dolum manifestum, ut d.l. dolum. C. de dolo.

69 QVAEDAM † uero sunt præsumptiones seu indicia nō ita manifesta, tunc nec dolum omnino concludunt. Et ista de necessitate non inducunt dolum, sed præsumptiue ut ff. mandat. l. si

70 procuratorem. §. dolo & l. dolus, eodem. † Et talis dolus præsumptiue non sufficeret ad condemnationem, cum quis non ueniat ex præsumptionibus damnandus, ut. l. absentem. ff. de poen. nisi forte exprimeretur in iure ex aliqua causa, ut. l. si hi qui adulterii C. ad. l. iul. de adult. & auth si quis ei. C. eodem.

71 PROBATVR † ergo dolus eo quod fuerit inimicitia præcedens ratione motæ controuersiæ inter eundem Milonem & sæpedictos, interemptos prout confessus est idem Milo per suum interrogatorium, & etiam conuictus per penultimi & ultimi testis dictum, qua inimicitia probato præsumitur dolus, ut. l. capitaliū. § q ob inimicitias. ff. de poenis, & l. i. §. cum quis latrones. ff. de quæstionib

72 PROBATVR † etiam dolus per aliud indicium quo idem Milo iactauerat, & ore protulit se uindicaturum, & ultionē sumpturum de prædictos occisis ante tunc elapsuram hebdomadā, & erat ad id potens, prout constat ex coadunata secum gente. Et sic persona spectanda est an potuerit facere, & an ante quid fecerit, & an cogitauerit, & an sanæ mentis fuerit, ut. l. famosi. ff ad leg iul. maiest. Ideo hæ minæ præcedentes faciunt præsumptio

73 nem contra eum. Milonem homicidam suspicatum fore. † nam ex dictis hominum facta pensamus ut. l. i. C. si quis impe. maled. & bonus tex. in. l. labeo. §. idem tubero. ff. de supel leg. & Abba. in. cap. tertio loco, extra de proba. alleg. l. fina. C. eodem, Bald. in l. pacumenius. ff. de hær. insti. & d. l. si hi qui adulterii. C ad leg.

74 iul de adul. ubi dicitur quod † ex præteritis sumimus præsumptionem ad præsentia & futura, & ff. mand. l. si uero remunerandi, & ff. de repu. l. iii.

75 PROBATVR etiam † quod idem Milo insultauit interemptos quos percussit & impetiuit, & quamuis plures percusserint, nec appareat quorum ictibus fuerint illata uulnera letalia, tamē quia constat per indicia, quod ipse cum aliis fuerit cum proposito occidendi, certum est quod tenetur lege corne. de sicariis poena mortis, text. for. in. l. i § diuus. ff. ad. l. corn. de sicar. & hoc no. per Cyn. in. l. quoniam multa facinora. ff. ad leg. iul. de ui pub. &

Bart.post glo in.l.si in rixa.ff.ad.l.cor.de sica. Idem Bar.in.d.l. item mela.§.si seruum plures.ff.ad legem aquil.

76 PROBATVR †itidem animus occidendi ex qualitate percussionis. Nam ubi quis strinxerit gladium,& in eo percusserit, indubitate animo occidendi id eum admisisse constat,& ideo ꝑ homicida damnandum, ut.d.§.diuus,&.l.i & iii.C. ad.l.cor.de sica.& glo.in.c significasti ext.de hom.

77 PROBATVR †similiter animus occidendi ex proposito antecedenti, contrahitur enim propositum antecedens in insul-

78 tu,ut.l.his qui aggressorem.C.ad leg.cor.de sica.†insultus siquidem est in alium saltus,ut probatur.in.l.i.§.cum arietes.ff.si quadru pauper.fecisse.dic.

79 CONTRAHITVR †etiam propositum antecedens ex ꝑditione quando committitur delictum ex propositio proditorio,

80 ut.ff.ad.leg.iul.maiest.l.iii.in princip.†Est autem prodere unum actibus ostendere,& aliud in mente gerere,ut.l.i.ff.de præuaric. &.l.si de delat.lib.x.C.

CONSTAT etiam de dolo alio indicio post cædem subsecuto,quo idem Milo cum duobus aliis uisus est fugere cum ensibus strictis,cruore madentibus,& tinctis,parum distans ab homicidio,& loco ipsius in hæc uerba prorumpens, habent ne hi id

81 quod eos decebat?ut supra dictum est. † Quotiens ergo circa idem plura auxilia eiusdem generis ex eodem facto descendentia simul comixta iuncta concurrunt dicuntur rem perficere & plenam probationem inducunt,ut.ff.de excus.tut.l.ii.§.hoc amplius,&.ff.de appel.l.si quis separatim.§.i.&.C.qui nume.tutel.

82 l.una.†ideoq; singula quæ non prosunt,multa iuuant, & simul coniuncta coadiuuant.ut in auct.de fide instrum.§.si uero additum,&.§.si uero nullus,col.v.& instit.de hæred.insti.§.si plures, & extra de testib.cap.præterea,&.C.de testa.l.sancimus.† & talia indicia non minorem probationem quam instrumenta continent fidem:ut.l.indicia.C.de rei uendi.&.l.cum scimus,de agri.

84 & censi.lib.xi.C.†Et tam testes quam apperta indicia & manifesta æquiparentur,ut possit sequi sententia diffinitiua l.fi.C.de

85 probat.hinc dicit Bar.in.l.fur.ff.de furt.†quod tanta indicia nō requiruntur ad condemnationem,unde si aliquis depræhenditur in aliquo actu propinquo ad ipsum delictum,tale maleficiū

86 dicitur notarium,& per illam.l.infert,†quod si quis uisus est fugere cum gladio sanguinolento,ut in præsenti casu,& ibi reperitur aliquis mortuus,ex hoc est manifestum homicidium, quod

ipse fecit,alle.glo,fin in.l.capite quinto.ff.ad.l.iul.de adu.

VT autem respondeamus huic quod dictum est prædictum Milonem tempore homicidii fuisse fortassis uino sopitum, hoc non probatur,imo arguitur de dolo rationibus supradictis.

87 QVO autẽ † ad hoc quo uidetur imponi debere mitio pœna mortis ratione nobilitatis uel honoris,iura super hoc allegata intelliguntur,imo dicunt quod mitior pœna uenit imponenda in nobili uel in honore posito,quam in medii actus homine,consulto tamen prius principe & benignitate dispensationis eiusdem quod in præsentiarum abest,& adhuc ueniret deportandus in insulam.l.fi.ff.de incend.rui.& naufr.&.l.qui cædem &.l. eiusdem. ff.ad.l.cor.de sica l moris.§.sed.n.&.§.parentes ff.de pœn.&.l. honor ueteranus C.eo.

88 AD hoc † quod dictum est,quod ubi auctoritate superioris non potest esse consultum quis possit sibi ius dicere,& sit permissa propria ultio.Bar.in l.nullus,post glo.C.de iudæ.dicit hoc uerum esse quando non potest haberi copia iudicis,ut.d.l.i.C.quando lic.unic.sine iudi.se uindic.alias ubi potest haberi copia iudicis,iudiciorum uigor iurisque publici tutela in medio constituta sunt,ne quisquam sibiipsi permittere ualeat ultionem.d.l.nullus C.de iud.

89 PRO homicidio † itaq; iniuria,id est,non iure,sed dolo commisso,quis tenetur lege cor.de sica.Et ille solus tenetur qui in dolo est,non autem in culpa lata,ut.l.in lege.ff.ad l.cor.de sica.ubi
90 dicitur † quod in lege cornelia dolus pro facto accipitur †Nec in
91 lege cornelia culpa lata pro dolo accipitur secundum Bart.in.l.
92 quod nerua.ff.depositi † culpa tamen punitur, sed mitius quam lege cornelia de sicar.l.lege § i.ff.eo.ubi occidens culpa in quin-
93 quennium relegatur.† Pœna autem huius legis cor.de sicar.est mors uel relegatio.l.eiusdem legis,uersic.sed solent hodie capite puniri,&.l.qui cædem.ff.eodem,&.§.item lex cornelia instit.de public.iud.ubi homicidas lex corn.de sicariis ultore ferro persequitur & hoc quo ad interesse publicum scilicet fisci. Nam ubi criminaliter agitur,uictoria est fisci l.agraria.ff.de ter.amo. Et.l. iii.in princi.ff.de sepulc.uiol.&.ff de popul.actione super Rub.
94 & Bald.in l.cum quidam.C.de fru.& lit.exp.†cum intersit reip. ne crimi.remaneant impunita,ut.l.ita uulneratus.§ cum neq; impunita,ff.ad.l.aqui.

95 HOMICIDA † ergo quod fecit expectet,ubi dolo commissit homicidium nec ei parcendum est,etiam ex rescripto princi-

pis ut Deutero.xix.cap.ubi dicitur,homicida morietur,nec mise
rearis eius Nec etiam ueniam nec remissionem sperare debet.l.
nemo deinceps.C.de epis.audient.nisi princeps potestate abso-
luta in hoc uteretur,de q̄ potestate absoluta in hoc uteretur, de
96 q̄ scripsit zasius in rep.l.ii ff.de orig.iu.in uerbo ratum esset † nec
minor identidem restituitur aduersus delictum scilicet homici-
dium dolo commissum,text.for.in.l i.C.si aduersus delict.&.l.si
ex causa.§ nunc uidem.ff.de mi.&.l.impunitas.C.de pœnis.
97 † Atrociora siquidem sunt delicta quæ proueniunt ex animo, ut
glo.in.l.auxilium.§ in delictis ff.de minori. Quinimmo hoc ca
su culpa esset,relaxare uindictam,ut capitulo primo ext.de po-
98 stul.præl. † cum facilitas ueniæ præbeat incentiuum delinquen-
di.ut.xxiiii.q.iiii.c.est iniusta,ita quod sub spe ueniæ quis auda-
cior ad delinquendum efficeretur,quod fieri non debet, ut extr.
99 de cler excom.ministrant,c.illud,itaq; ubi † iudex copertum cri
men non uindicat,tegere ut cōscius criminosa festinat,ut.l.ii.C.
de com.& mercat.
100 IN. summa † omnis lex uult ut qui cædem fecerit capite
plectatur.c.omnis autem lex.iiii.dist.&.c.extr.de homic &.d.§.
item lex cor.insti.de pub.iud.&.l.p.ff.ad.l.pomp.de par.&.l.p.
ff.ad.legem cor.de sica.
101 QVICVNQVE † ergo humanum effuderit sanguinem,fun
detur & sanguis illius,ut Genes.ix.c.si quis ferro percusserit, &
mortuus fuerit qui percussus fuerit,percussor reus erit homici-
dii,& ipse morietur.Vt Numer.xxxv.cap.& Matth.xxvi.c.&ad
huc scriptum est,Ecce post hæc uidi animas interfectorum cla-
mantes ad deum & dicentes usq; quo domine non das iudicum
& uindicas sanguinem nostrū de interfectoribus nostris qui sunt
in terris? Apocal.vi.c.
Sic miserrimus ille Milo reus est mortis.
102 QVAERO autem † qua pœna mortis ueniat plectendus?
dic quod ubi delinquen est in dignitate constitutus, uel nobilis,
ubi per legem imponitur pœna mortis,debet decapitari, ut Bar
in.l.desertorem.§.i.ff.de re milit.& Bald.in.l.data opera, col.i.
C.qui accu.non poss.alleg.l.cepitalium.§.solent,uersic.nonnun
103 quam.ff.de pœnis † quia est mitior pœna quam furcæ subiecto
104 secundum eundem Bald.ibidem † & sic inter pœnas mortis iu
dex pōt arbitrari an igni subiiciat,quæ est grauior pœna,uel fur-
cæ,uel decoletur,nam gratiam potest facere pœnæ,non uitæ.
Sed leuioris prout dictauerit sibi æquitas arbitrii secundum æta

tem secundum merita prioris uitæ, ut lege quid ergo .§. pœna grauior .ff. de his qui not. infa. & .l. & si seuerior. C. ex quibus cauf.
105 infam. irrog. †uiles ergo personæ furca suspenduntur uel comburuntur. Nobiles decollantur secundum eundem Bald. ubi supra.
106 PLVRA †autem homicidia uno actu commisit idem Milo saltem plures cum aliis percusfit, qui demum illico interempti sunt. Nunc quærendum est an debeat exaggerari pœna mortis huic Miloni? Respond. nunquam enim plura delicta concurren-
107 tia faciunt ut ullius impunitas detur. †Neq; enim unum delictū ob aliud delictum minuit pœnam, ut .l. nunquam .ff. de priuatis
108 delictis, ubi dicit Bart. †quod quando ex pluribus delictis sequū tur plures effectus, plures pœnæ ueniunt imponendæ, ut .l. iii. ff.
109 de term. mot. †Vnde si plures iniurias mihi feceris, puta turba, & cœtu & hoc facto domū meā introieris, & hoc facto efficiatur ut simul conuitium patiar, & uerberer tunc agendo, has omnes iniurias, quas simul passus sum teneor in uno libello coniungere, ut l. prætor. § si mihi plures. ff. de iniur. & tamen ex qualibet per se imponitur pœna, & sequitur condemnatio ac si proponerentur in diuersis libellis, ut .l. non est nouum. ff. de actio. empt. & .leg. si adulterium cum incestu ff. ad l. iu. de adulte. ratio. n. est quia hæ
110 iniuriæ tendunt ad diuersos effectus. †Si uero quis coadunauerit gentem, & duxerit illam ad aliquem locum, ut in nostro præsenti casu, certe cum isti actus tendūt ad eundem effectum, non punietur nisi uno effectu .l. iii. ff. ad .l. iul. de ui, & fit per impositionem unius pœnæ alia pœna consumitur, ut puta ubi plura delicta uel homicidia sunt commissa, & ex quolibet illorum debeat imponi pœna mortis, cum quis non possit occidi nisi semel ideo semel tantum puniretur secundum Bar. in .l. uulgaris. ff. de
111 furt. ubi. †dicit post glo quod si quis pluries ad uxorem alterius
112 accesserit, una tātum pœna imponetur. †licet ex quolibet coitu nascatur accusatio, ut glo. in .l. mariti. §. sex mensium, in uerbo cō
113 missi, in fi. ff. ad leg. iul. de adul. †Et quia in his imponitur pœna capitis pro adulterio non est pœna reiterabilis, ut .l. quanuis, in fin. C. ad leg. iul. de adulte. Ideo una tantum pœna imponitur,
114 ut glos. in dicta lege uulgaris, in uerbo fur erit. †Vnde si unus seruus plura delicta commiserit, una datiōe illius serui indiuidui qa seruus dimidi non potest, dominus liberatur, ut .l. si quis a multis. ff. de noxa. actio.
115 SIC Milo† reus in capitis amputatione, in consequentiam

uero bona illius ueniunt confiscanda quia cum uita adimitur, aut ciuitas, aut seruilis conditio irrogatur, supplicii damnatione bona confiscantur lege prima.ff.de bonis damnat.&.C.
116 de pœnis lege in metallum. † etiam sine publicatione perduntur bona, ut lege tutelas.§.item cum ciuitas.ff.de capit.diminu.ubi dicit text.cum ciuitas amissa est, nulla restitutionis æquitas est aduersus eum qui amissis bonis & ciuitate relicta nudus exultat.
117 TENETVR †etiam idem Milo pecuniariter erga suam aut suorum iniurias prosequentes & delatores pro reparatione cædis interemptorum. Nam ex quibus causis publica sunt iudicia, ex his causis non esse nos prohibendos quominus & priuato agamus,& hoc uerum est, ubi non principaliter de ea re agitur quæ habet publicam executionem, ut lege prætor.§.at quin solemus.ff.de iniur.& lege locatio.§.quod illicite.ff. de public. & uect.ita quod in ciuili iniuriarum ut in criminali lege cornelia de sicariis, agitur ad uinctam tantum de ipsa cæde ut uindicetur, glosa in dicta lege prætor.§ quid ergo, lege prima ff.de iniur. Et spectat hæc æstimatio iniuriæ quoniam descendit ex lege corne.de iniur.ad ipsum iudicem, dicta lege prima.§.spectat ff.eodem,& lege iniuriarum,eodem,ut supra dixi.&.§.pœna.Insti.eodem.
118 TENETVR †etiam ad damna & interesse actione legis aquiliæ,ut lege in lege.ff.ad legem aquiliam &.c.significasti, extra de homicidio,& sæpe dicta lege item mela.§.si seruum plures.ff. ad.l.aqui.

CONCLVSIVE ergo mea fert sanctio saniori mente salua, quod prælibatus Milo pro reparatione necis & homicidiorum per eundem & alios huius sceleris conscios & fautores commissorum, de quibus in præsenti processu agitur, uenit capite obtruncandus omnibus eiusdem bonis, quibus licebit additis & confiscatis, super hisdem bonis summam primitus quadrigentarum librarum Parisien. cuilibet conquerentium delatorum, adiudicando pro omni reparatione damnorum & interesse, quæ passi sunt ratione homicidiorum obuentorum in personas interemptorum, & uulnerum Dionysio Saupiquet illatorum. Et quia sunt quædam consuetudines locales quibus non confiscantur bona fisco, ideo emenda potest adiudicari fisco rationibus supradictis, quare eundem Milonem condemnari censeo in centum libras Parisiensi erga re-

tes & nunc defunctos Plutũ Xenium & Crassum audisse in parui cerui taberna, quod idem Traso per suum interrogatorium cõfessus est: sicut in eo cauetur. Et tandem fatetur ad defensionem ipsius Milonis (prout dicit) adfuisse homicidiis & gladio bicipiti percussisse defunctos tunc uiuentes una cum Milone, Anippo, Caligula, & famulis prædictorum, Milonis, & Anippi, ita quod plures remanserunt humo prostrati, & hinc aufugisse & se absentasse huius rei causa ab hac urbe Parisiensi: donec fuit captus & exhibitus uti est ad præsens.

ET ultra conuincitur de dicta percussione per primum & secundum testem eiusdem inquisitionis eidem Thrasoni præsenti confrontatos, & suam depositionem iuramento confirmantes, sine opposita per eundem Thrasone in eos exceptione, simili quoque conuictione afficitur per confessionem Ferdinandi Parasiti in quæstione extraordinaria extortam, quam ipse Parasitus præsente sæpedicto Thrasone nulla perfidia obiecta sacramento firmauit.

SIC probatione alia non indigemus.

QVANTVM uero attinet ad Henricum Nebulonem ex famulis prædicti Milonis alterum inficiatus est crimen, sed tamẽ conuictus est de percussionibus in prælibatos defunctos per eũ factis, per primi & secundi testis informationum depositiones, q̃s eo præsente (nulla opposita exceptione) iuramento corroborauerunt testes, simili eiusdem facti conuictione per confessionem a Ferdinando Parasito in quæstione extortam, & cõfessionem Desiderii Anippi in literis remissionis contentam, quas testes ab eodem Nebulone præsente non excepti iuramento nicissim uallauerunt homicidiis adfuisse inculpatur & percussisse fertur.

NOTVM ergo patet delicta per illos Trasonem & Nebulonem cum aliis commissa fuisse, tam per indicia in iure approbata, quam per probationem, ut supra dictum est.

HIS præsuppositis redeundo ad casum præsentis speculationis, dic quod possent similia iura allegari pro & contra sæpe dictos Thrasonem & Nebulonem, quæ deducta fuerunt in discussione pœnæ Girardi Milonis, quæ tamen hic pro expressis habeantur.

1 INQVANTVM †ergo idem Traso fatetur audisse minas quas non prodidit, uerum reticuit, in hoc censetur insons, & inculpabilis. Nam quis ex solo silentio criminis non tenetur, ut gl. in lege excipiuntur, in uerbo certum erat. ff. ad senatusc. syllania.

2 †Nec quidem uerbosus testis quis esse debet.l. instrumentorum C.de præci.imper.offer.Quinimmo eos qui errore acerrimo nõ affectato insimulatove,neq; ex uili causa decepti,aut ætatis lubrico lapsi,facinus celauerũt,legis laqueis exuui placet.l. qui cõtra C.de incest.nupt.

3 INQVANTVM †etiam fatetur adfuisse homicidiis pro defensione eiusdem Milonis,& percussisse defunctos tunc uiuentes,prout supra cauetur,talis simplex confessio non uidetur ei obesse,nec utiq; ultro confitenti est semper fides adhibenda; cum nonnunquam metu,aut alia de causa in se quis confiteatur l.i.§.si quis ultro.ff.de quæstio.Aliquando etiam non metu criminis imminente,sed tædio uitæ uel impatientia doloris,quis sibi mortem appetit,uel manus infert,ideo ei est insistendum ut.l.

4 i.§.si quis non metu,ff.ad senatus.syllania.†ideo non debet audiri perire nolens leg.non tantum.ff.de appel.

5 HIS †etiam cessantibus adhuc constat per dicta ipsius nobilis Anippi,quod ipse Thraso,& alii fuerunt per eundem Milonem ad committendum homicidia persuasi,cum antea nõ habuissent animum occidendi,sic prouocans solus tenetur de dolo

6 l.eleganter.ff.de dolo,†quia plus est persuadere quam facere, & plus quam compelli atque cogi siue parere,ut.l.i.§ persuadere.& l.ut tantum.§.de filio.ff.de seruo.corrupt.& glo.in.c.deteriores,vi q.i.

7 PRO †resolutione horum dubiorum quo ad primum scilicet quod quis non teneatur de silentio & taciturnitate minarum hoc uerum quando quis potuit scire,& noluit,ut glos.in.d.l.qui contra C.de incest.nupt.sed tantundem est siue quid sciam ab initio esse,siue postea sciam si patiar,glo in.l.cum ancillis.C.eodem,ideo ubi sciuit ante uel postea crimen futurum, nec reuelauit,sed passus est,tenetur criminaliter,ut.d.l.cum ancillis §.qđ si actores,&.§.fina.ibi,quoniam intra domesticos parietes scelus admissum est,quod noluit mox cognitum publicare , usque ad finem.

8 QVO †ad secundum,per quod confessio ipsius Thrasonis non uidetur ei obesse.hoc uerum quando nulla examinatione p̃cedente ultro crimen confitetur,& nullis urgetur indiciis uel probationib.ut.d.lege non tantum.ff.de appell.sed uni sunt indicia cum confessione,reus uenit condemnandus , ut glosa dicta lege

9 prima .C. de confess. †aut quando reus metu probationum confitetur crimen,habetur pro conuicto , ut glosa in capitulo si

quis præsbyter, in uerbo confessi. xxiiii. dist. & l. qui sententiã. C. de pœnis.

SVNT autem indicia & probationes super scelere. igitur, ualet confessio, iur. supra alleg.

10 QVO †ad tertium dubium, per quod prouocans solus teneatur de dolo, hoc in ciuilibus, sed in criminalibus secus, quia licet confessus fuerit uenisse ad defensam ipsius Milonis, quia tamen percussit, tenetur magis tanquam agens nam uidetur magis puniri debere agentes quam consentientes.

11 † Quinimmo qui aliorum defendit errorem, multo magis damnabilior est illis qui errant, quia non solum errat, sed etiam aliis offendicula erroris p̃parat & confirmat, ut capitulo qui aliorum. xxiii. quæstione. iii.

12 †unde si quis peccantem defendit. acerius quam ille qui peccauit coërcetur, ut. c. qui consentit peccantibus. xi. q. iii.

13 EST. †igitur aduertendum quod quadruplex est cõsensus. s. negligentiæ, consilii, cooperationis, & authoritatis seu defensionis, ut glo. in. c. i. extra de offic. deleg.

14 IN primo † casu scilicet negligentiæ minus peccat consentiens quam faciens, nisi forte negligentia nimis crassa fuerit, ut. i. q. i. c. quicquid inuisibilis, & . lxxxui. distinctione. c consentire, & . c. quid enim.

15 SECVNDO casu † scilicet consilii. minus punitur quam faciens, plus autem quam negligens, arg. lxxxv. dist. cap. tanta.

16 TERTIO †casu cooperationis æqualiter peccant facientes, & consentientes, agentes enim & consentientes pari pœna plectendos catholica condemnat authoritas, ut. c. quantæ, iuncta gl. extra de sent. exco.

17 QVARTO † casu autoritatis seu defensionis. ut in p̃senti casu, magis peccat consentiens, defendendo & autoritatem præstando quam faciens, & magis puniendus, ut supra dixi. Et glosa in dicto capitulo primo in uerbo pari pœna, extra de offic. deleg.

18 INQVANTVM. † attinet ad Henricum Nebulonem licet sit testibus superatus de percussione, ut supradictum est quatenus tamen inficiatus est crimina, hoc non uidetur sufficere, duo siquidem uidentur requiri ad hoc ut quis condemnetur criminaliter: scilicet qd' sit testibus superatus, uoce etiam propria scelus uitiumque sit confessus, nec sufficeret alterum. l. obseruare. C. quarum appel. non recip.

19 PRO †resolutione huius dubii certum est, ad hoc ut quis condemnatus de crimine non audiatur appellans, requiritur ꝙ
20 sit confessus & conuictus testibus, dicta lege obseruare, † sed ubi quis est testibus tantum superatus de crimine, licet inficietur & neget crimen, tamen est sufficiens causa ad condemnandum: & & sufficit alterum, aut confiteatur crimen aut conuincatur, ut le ge qui sentētiam. C. de pœnis, eo casu poterit appellare, & audie tur appellans etiam de consuetudine, siue sit superatus testibus & confessus crimen, aut tantum supersit alterum, potest semper
21 appellare, †excepto a præpositum marescallorum, de cuius po- testate in præsentiarum,

DEBET †igitur eadem pœna legis corneliæ de sicariis pu- niri, sicut Milo, quia consensu cooperationis deliquit sicut Mi-
22 lo, †ideo agens & coosentiens operando pari pœna uenit plecten dus, ut. d. c. quantæ, extra de senten. exco. & glo. in. d. c. i. extra de offic. deleg.

CONCLVDENDO eo quod iidem Traso & Nebulo sunt uiles personæ, opinor eos furcis iuxta tabulatum Girardi Milo- nis affigendis laqueo suspendi debere, ibidemq; uitam opera & manu lictoris exalare, omnibus eorūdem bonis quibus licebit ad dictis, & confiscatus, super iisdem summam primitus centum li brarum Parisiensium cuilibet conquerentium pro omni repa- ratione iniuriæ damnorum & interesse capiendam adiudi- cando.

SVMMARIVM.

1 Citatio personalis uerum contumacem constitui.
2 Exbannitus habetur pro confesso, & contra eum parata est exe- cutio cum capitur, dummodo iudici notescat illum esse de ꝗ in processu agebatur.
3 Iudex ad condemnationem absentis non procedit, nisi per testiū examen, fidemq; de maleficio imposito habeat.
4 Testes in criminalibus a iudice repeti debent reo absente.
5 Iudex his quæ per alium facta sunt stare non debet.
6 Testes post examinationem sunt publicandi partibus præsentib. uel absentibus tamen citatis.
7 Sententia in absentem diffinitiua ultra relegationem non fertur quod intellige ut infra. nu. 14.
8 Melius est nocentem absoluere quæ innocentem damnare.

Malefi-

9 Maleficium probat qui sæpius citatus non comparet.

11 Qui apud fiscum causam defendere sæpius consueti neglexerint, rebus iudicatis subiiciendi sunt.

11 Aduerbium sæpius uel sæpe in duabus uel tribus uicibus uerificatur.

12 Contumax exbannitus secundum Italiæ statuta pœna sanguinis punitur.

13 Contra contumacem omnia iura clamant.

14 Reus absens sed legitime citatus potest diffinitiue condemnari etiam ultra relegationem.

15 Absens præsumptiue confitetur.

16 In dubiis pro reo iudicandum.

17 Absens uincit si bonam causam habet, sed expensas soluere tenetur.

18 Criminosi absentes per edicta uocati secundum delicti naturam ad ultimum supplicium damnantur.

19 Laqueo suspenditur in dignitate non constitutus.

20 Idem excessus magis in uno quam in alio est puniendus.

QVANTVM uero attinet ad Claudium Caligulã absentem, per informationes culpatur, & oneratur adfuisse minis præcedentibus homicidia, per quas minas idem Milo ultro profitebatur & se iactabat ultionem sumpturum contra inde interfectos ante tũc elapsuram hebdomadam, & hoc in parui cerui taberna, prout amplius cauetur in penul. & ulti. deposit. testium in prædictis informationibus examinatorum. 1

ITEM secundo uisse in occursum prælibatorum Pluti, Xenii, & Crassi a caupona leonis argentei usque ad crucem Tirouetri cum eodem Milone & aliis interfectoribus, illico quoq; in prætereuntes illic Plutum, Xenium, Crassum, & Dauum insultasse ac crebris strictorum ensium ictibus illos impetiuisse: iactatos humo, prostratosq; (dempto Dauo apprime sauciato) reliquisse, & illinc se fugæ tergaq; dedisse: prout primus & secũdus testis examinati in processu & denuo repetiti per iudicem deposuerunt, & iuramento uallarunt, ita dixerũt & cõfessi sunt Desiderius Anippus in suis literis remissionis, nec non Bernardus Thraso in suo interrogatorio & confessione, pariter per confessionem Ferdinandi Parasiti in quæstione extortam, & post diem & noctem, & extra locum tormentorum geminatam; & abhinc se absentasse ab

hac urbe Parifienfi.

CONSTAT etiam per proceffum illum debite fuiffe citatū ad tres breues dies,& deinde per edicta & fono tubæ palam & publice iuridice & publico programmate uocatū ter quater denis diebus & quater exabundanti,nec comparuiffe:imo pro uero contumace & tentum & reputatum fuiffe.

QVAERITVR nunc quid iuris in eum ftatuendum? Certū
1 enim eft quod † citatio perfonalis conftituit quem uerum contumacem,ut cap.uenerabilibus.§.fecus de fent.excom.lib.vi.ita ꝙ
2 †uerus contumax fiue exbannitus habetur pro confeffo, nec poftea uditur de crimine:imo quotiefcunq; reperitur, non eft opus alio nouo proceffu,fed paratur fola executio , dummodo netefcat iudici præfatum contumacem effe illum de quo agebatur in proceffu,fecundum Bar.in.l.diuus.uer.& diuus.ff.de cuftod.
3 reo.Et idem Bar.in.l.1.ff.de requir.reis prout tamen † iudex prius quam procedat ad condemnationem abfentis,habeat fidem de maleficio impofito per examē teftium,ut Bar.in.l.inter accufató
4 rem.ff.de pub.iudic.† repetendo uidelicet uel recolendo teftes ut ita factum eft fi prius eos non examinauerit,quia ubi iudex nō examinauit teftes in criminalibus,debet iterum a iudice audiri, & repeti abfente reo.l.diuus,la fecunda.ff.de cufto.&exhib.reo. ibi,& iterum iufiurandum præftabunt, &.l.apud eloquentiffi
5 mum.C.de fide inftrum.† Nam iudex non habet ftare his quæ ꝑ alium quam per fe facta funt,ut in auctentica de fanctiff. epifc. §.fi uero crimen,column.nona hoc ideo,quia non omnes ex fide bona elogia confcribere compertum eft, ut d.l.diuus.ff.de cufto dia & exhit.reo.

6 ITA etiam poft examinationem funt teftes publicandi , fit autem publicatio partibus præfentibus uel abfentibus , citatis tamen. Nam iudex adhibitis fibi teftium dictis illa leget in toto uel in parte,per fe uel notarium,ut Speculat.in titu.de tefte.§.fatis utiliter,in principio,& Nellus inter tractatus Bar.in tract.de publicatione teftium.§.de publicatione. Ergo quia pro conuicto de homicidio habetur,uidetur teneri , lege cornelia de ficar.pœna mortis.ut.l.qui cædem,& lege eiufdem.ff.ad leg.cornelia.de fi
7 car.† In contrarium uero uidetur ius infiftere,nam iure communi non poteft ferri fententia in abfentem fupra relegationem,fed tantum poteft irrogari pœna fcilicet pecuniaria,uel ea quæ æftimationem contingit,quando uidelicet neq; denunciationibus, neq; edictis præfidis obtemperauerit ufq;ad relegationem inclufi

ne, quod si quid grauius sit irrogandum, puta in metallum, uel capitis pœnam, non potest absenti talis pœna irrogari. quia ubi pœna extenditur supra relegationem, nulla pœna irrogatur ab-
8 senti, †cum sanctius sit impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnari. ut tex. for. in lege absentem. ff. de pœnis, iuncta glos. & lege absentem. C. de accusat. & l. i. §. i. ff. an per alium caus. appel. & hoc siue lis sit contestata contra reum ante absentiam, ut C. de requirendis reis, lege prima, siue non sit contestata, ut dicta lege absentem. ff. de pœnis, iuris tamen interpretatione
9 his iuribus non obstantibus. †probatur maleficium ut sæpius reum esse citatum, ut iii q. ix. capitulo decernimus, & l. lege cornelia. ff. ad senatusconsultum syllanianum. Ibi, præterea cauetur, ut hi qui ante quæstionem habitam fugerunt, si aperto testamento liberi inscripti inueniantur, lege de sicariis iudicium fiat, ita ut ex uinculis causam dicant, & conuicti perinde ac si serui puniuntur.
10 Et ideo qui apud fiscum causam defendere sæpius conuenti neglexerint, rebus iudicatis subiiciendi sunt, quod ex eo apparet, si sæpe conuenti præsentiam sui facere noluerint, lege contumacia §. contumax, & lege de uno quoque. §. qui apud. ff. de re iudic.
11 †Sæpius autem uel sæpe aduerbium uerificatur in duabus uel tribus uicibus, lege quod in diem. §. seruo. ff. de condit. & demon
12 stra. secundum Dy. †& potest in eos irrogari pœna pro qualitate delicti, scilicet pœna sanguinis de statuto ciuitatum Italiæ secundum Bart. in. l. i. ff. de requi. reis, & idem obseruatur communi usu
13 regni Franciæ † quia omnia iura clamant contra contumaces, ut habetur in lege ex consensu. §. si ff. de appel. cum similibus.
14 †Theorica autem legis absentem. ff. de pœnis, quæ dicit contra absentem non posse ferri sententiam diffinitiuam supra relegationem, sanctius sit impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare, est intelligenda ubi reus non fuit legitime citatus, nam ubi est legitime potest absens condemnari diffinitiue, etiam supra relegationem, ita cauetur in capitulo absens, tertia. quæ. nona quia tunc demum manifestum est confiteri de crimine eum qui indultos, & tocies delegato iuditio purgandi se occasione non utitur, nihilque interest, utrum in præsenti examine non omnia quæ dicta sunt comprobentur, cum ipsa quoque professio ex procurata totiens constet absentia, ut capitulo decernimus. iii. quæstione no-
15 na. †Nam præsumptiue crimen uidetur confiteri absens, ut. ff. de re iudic. l. contumacia. §. i. & xxiiii. q. iii. c. de illicita, in fi. debent tamen illa quæ probata sunt sufficere ad condemnationem ab

sentis,& omnia simul obiici,ut.xxiii.distin.c.illud,& supra dixi.
16 †quod si iura sint obscura,in dubio fertur sententia pro reo,ut in stitu.de interdict.§.commodum,& extra de fide instrumentorũ, c.inter in fine.Nam quandoq; actor intentionem probat,& tamẽ non liquet iudici de causa,ut.ff.de re iudica.lege pomponius.
17 †Et ideo non utique pronuntiatur secundum præsentem contra absentem,sed interdũ absens si bonam causam habuerit uincet, ut lege ad peremptorium.ff.de iudic.non tamen uincet absens q ad condemnationem expensarum aduersus præsentem, ut.c.ca lumniam,extra de pœnis ut.l.properandum.§.& si quidem.C. de iudic.ubi dicitur.quod uictus præsens sumptus suos de con demnatione deducet,præter autem expensas uictus præsens po terit de calumnia puniri,ut glo.in.d.c.calumniam , & l.iii C.de
18 calumniat.& instit.de pœna temer.litigat.§.aduersus.†Conclusi ue ergo criminosi absentes per edicta uocati secundum naturam delicti habita fide de delicto imposito per examen testium pos sunt condemnari ad ultimum supplicium tex.for.in.l.si appari tor.de choart.lib.xii.C.& l.ne diu C.de pœnis.& l.ad commen tariensem,de custo.reorum.Et quanuis illa iura uideantur spe cialia quælibet in sua specie,tamen ita obseruatur de communi
19 usu & obseruantia prædicti regni Franciæ,ut dixi,ita† quod ubi per legem ex delicto uenit pœna mortis imponenda,si delinquẽs non sit in dignitate constitutus,uenit laqueo suspendendus secũ
20 dum Bald.in.l data opera.C.qui accus.non poss. † Nam idem excessus,est magis in uno quam in alio puniendus.c.sicut dignũ extra de homicid.

IGITVR mea fert opinio(salua tamen melius sentientis ra tione)quod memoratus Claudius Caligula legionarius absens tanquam uerus contumax est conuictus de sibi impositis homi cidiis & uulneribus Dauo illatis,debent quæ diffinitiue condẽ nari uitam terminare furcæ iuxta tabulatum Girardi Milonis af figendæ,omnia & singula eiusdem bona confiscata,qbus licebit declarari super hisdem primitus summam centum librarum Pa risiensium capiendam cuilibet conquerentium adiudicando pro omni iniuria , damnis & interesse , per quemlibet illo rum prætensis . Aliis autem partibus super hisdem bonis interesse prætendentibus etiam satisfactis , & ita mihi ui detur.

SVMMARIVM.

1 Imago cuius sit per caput dignoscitur.
2 Dictumq; testis dicentis talem cognouisse, quare eius caput uidit, ualet.
3 Talis quis esse præsumitur in, quali habitu reperitur.
4 Stigmata quem discere faciunt.
5 Opem fert qui ministerium atque adiutorium præbet.
6 Qui non protexit cum potuit in pari causa factori habendus est & si insistere non potest ei parcendum est.
7 Fuga post delictum commissum est iudicium.
8 Delatio Gladii facit indicium.
9 Gladii sanguinolentia indicium dici potest.
10 Violatio uirginitatis qualiter dignoscatur.
11 Mendacium facit indicium contra eum qui mentitur.
12 Testis in eorum testimoniis singulares non probant.
13 Socio criminis alleganti euidentem rationem de commissio communiter facinore creditur.
14 Fatigatus in tormentis quæ dicit ut testis, ueritas dicere uidetur, nec extra torturam confessionem reuocare potest.
15 Intellectus ad lege prima .§. cum quis latrones .ff. de conditionibus.
16 Varietas loci & temporis in testibus quando eorum dicta reprobet.
17 Testes singulares probant actus reiterabiles, ad unum & eundē finem tendentes.
18 Iudicia diuersa per quot testes probari debeant.
19 Iudicia indubitata legi & a lege approbata iudici indubitata eē debent & concludere.
20 Iudici a iure approbata, non minus probant quam testes & instrumenta, nu. 31.
21 Præsumptio iuris & de iure quæ dicatur.
22 Fictio iuris quæ sit.
23 Vxor præsumitur stipulata dotem sibi reddi.
24 Arrogatus intelligitur stipulatus quartam partem bonorum arrogatoris, si emancipetur.
25 Indicia quæ æquiualent testibus & instrumentis sufficiunt ad ferendam sententiam.
26 Homicidium notorium dicitur si quis uisus est cum gladio sanguinolento fugere & ibi aliquis mortuus reperitur.

27 Duo indicia certa & indubitata, aut duæ præsumptiones cum aliis adminiculis plene probant.
28 Singula quæ non prosunt, simul multa iuuant, nu. 33.
29 Indicia simul iūcta, & a lege approbata indubitata dici possunt & ex eis ad condemnationem proceditur.
30 Conuictus & sponte confessus potest capitaliter damnari.
32 Auxilia plura circa idem eiusdem generis ex eodem facto descēdentia simul mixta coniuncta concurrentia rem perficiunt & plenam probationem adducunt.
34 Duo uel plura unum perfectum constituunt.
35 Causa principalis criminalis per argumenta & præsumptionem terminatur, quanquam delictum liquide probari non posit.
36 Causa ciuilis per indicia & præsumptiones terminari potest.
37 Pluraliter creditur.
38 Indicia tria uel tres semiplenæ probationes unam probationem operantur.
39 Indiciis quibus sumitur plena probatio per ea sumitur & supplicium.
40 Impubes qui non iuuat dominum non tenetur senatusconsulto nisi eo ea concurrant, quæ hic exprimitur.
41 Proximus pubertati quis dicatur in delictis.
42 Dolus non præsumitur nisi per indicia perspicua comprobetur.
43 Aetas non releuat a pœna quando delictum potest in personam cadere.
44 Affectus punitur non secuto effectu, sed iure municipali & cōsuetudine regni Franciæ non punitur, & nu. 45.
46 Pœnæ personales actum requirunt consumatum, minores uero actum inchoatum.
47 Delictum qualiter incohetur.
48 Intellectus ad lege is qui cum tello. C ad lege cornel. de sicariis.
49 Affectus in leuioribus delictis non punitur nisi sequatur effectus.
50 Malorum mores infirmitas animi impuberis non excusat.
51 Iniuria facta filio dicitur facta patre & facta uxori uidetur facta uiro.
52 Iniuria consanguineo facta sibi facta uidetur, & facta seruo uidetur facta domino.

53 Pro defensione consanguineorum uel dominorum an licita sit offenso.
54 Moderamen inculpatæ tutelæ quod dicatur.
55 Omnes de occiso tenentur, licet unus ex pluribus animum habẽtibus occidendi percursit quem interemit.
56 Facientes & consentientes cooperando æqualiter peccant.
57 Minori an & quando in delictis succurratur.
58 Iniuria atrox quando fieri dicatur.
59 Iniuriam atrocem faciens qualiter puniatur.
60 Iudicium criminale dicitur etiam ubi agitur de crimine ad pœnam pecuniariam fisco applicandam.
61 Actio ad uindictam quando ciuiliter & criminaliter competat.
62 Agens iniuriarum quid in libello exprimere habeat.
63 Damnum culpa datum uenit iniuriæ appellatione.
64 Agens iniuriarum ciuiliter ad damnum culpa datum non potest criminaliter postea pro contumelia agere.
65 Adminans sed non percutiens qualiter teneatur.
66 Iniuriæ tot sunt quot sunt personæ iniuriarũ facientes & plurib. uerberantibus quilibet delinquere dicitur.
67 Pro delicto in plures commisso, quilibet cuius interest per se potest agere uel accusare.
68 Actio competit patri & uiro pro iniuria facta filiæ nuptæ.
69 Actio iniuriarum oritur tribus quatuor aut quinque pro iniuria uni facta.

BACCHVS Ebrio tredecim annorum cum dimidio, & alter famulorum memorati Milonis agnoscitur per primum & secundum testem inquisitionis ex
1 aspectu, eo quod est imberbis, † p caput enim, cuius sit imago, dignoscimur lege cum in diuersis. ff. de re
2 lig. & sumpt. funer. ubi dicit Bar. quod † si testis interrogetur si cognoscat talem, & dicat, quod sic, quia uidit eius caput & faciẽ, sufficit & ualebit eius dictum.
3 COGNOSCITVR † etiam per eosdem testes ex habitu. eo qđ caligis bipartitis sit indutus, prout erat tempore homicidiorum. Talis siquidem esse dignoscitur, qualem habitus demonstrat. Et ex habitu dignoscimur. l. item apud labeonem. §. si quis uirgi
4 nes ff. de iniur. & Spe. in titu. de aduocat. §. ii. † dignoscimur etiã per stigmata, ut. l. stigmata, de fabricens. li. undecimo. C. & l. pe.

de aquæ duc.eodem lib.C.& supra dixi in depos. primi testis inquisitionis.

CONVINCITVR hisdem testibus eidemq; accaratis & exhibitis siue confrontatis,& nulla per eum perfidia saltem concludente in eos obiecta,prædictis adfuisse homicidiis,& adhuc per dictum secundi testis strictum ensem ad pugnum habuisse,nõ tamen quempiam percussisse,fertur.†Opem ergo fert,qui ministerium atq; adiutorium præbet.l.in furti.§.ope,& l.si pignore.§ q ferramenta.ff.de furt.†uel qui potuit protegere & non adiuuit, in pari causa factori habendus est,si insistere non potuerit,parcẽdum est ei.l.omne delictum.§ qui propositum.ff.de re milit.& l. i.§.occisorum.ff.ad senatusc.sylla.

5

6

CONVINCITVR itaque per dictum tertii & quarti testis inquisitionis eidem exhibitorum,& per eum minime exceptorũ, de fuga incontinenti post,& prope locum homicidiorum stricto ense ad pugnum cum eodem Milone & aliis. Et sic sunt duo testes qui deponunt de ense stricto,non tamen eodem loco. Et adhuc penultimus testis deponit de ense stricto & sanguinolento.

7 †Fuga ergo post delictum commissum est indicium, ut l.leg.cor

8 nelia,uerbo.præterea cauetur.ff.ad senatusc.sylla.†delatio gladii potest dici aliud indicium,quod lex præsumit ad malum, ut C.de armo usus.l.una,lib.x C.et in auctẽ.de armis colum.vi.

9 †sanguinolentia gladii potest dici aliud indicium,ex quo capitur coniectura,sicut & alias.ff.de donat.inter uir.& uxor.l.utrũ,

10 †sic in primo coitu dignoscitur uiolatio uirginitatis , & probatur per aspectum linteaminis sanguinolenti,ut glos.in capi.fatis xxxiii.q.v.

CONVINCITVR demum per edictum & depositionem Ferdinandi Parasiti in quæstione extortam digladiatum fuisse,& interemptos tunc uiuentes tempore insultus & rixæ percussisse, quem quidem Parasitum ei exhibitum & accaratum & suam cõfessionem eo Ebrione præsente sacramento confirmantem nulla exceptione aut perfidia excepit.

INTERROGATVS super his indiciis fatetur esse famulum eiusdem Milonis , & omnium delinquentium habere notitiam.

FATETVR eundem Milonem litem habuisse cum occisis.

FATETVR inquam eundem Milonem audisse conquerentem,& molestum esse lite succubuisse contra & aduersus nunc in

terfectos, & hoc in prandio diuersorii parui ceruí facto, minas autem audisse inficiatur.

INFICIATVR etiam adfuisse homicidiis, scit autem commissa fuisse, sed a quibus, dicit nescire, sic inuenitur in mendacio quia tribus testibus conuincitur adfuisse homicidiis, scilicet per dictum primi, & secundi testis, & dictum Ferdinandi Parasiti itorti digladiatum fuisse, quinimmo Parasitus dicit percussisse, p tertium autem & ultimum testem aufugisse a loco homicidiorũ stricto ense, & adhuc per ultimum testem stricto ense & sanguinolento.

11 † Et sic sunt quatuor testes qui deponunt de strictione gladii, quod inficiatur, & ideo mendacium est maximum indicium siue præsumptio contra eum qui mentitur, ut.l.unius.§.testes ff.de quæstio.& c.literas, extra præsumptio.

12 VIDENTVR † tamen hi testes esse singulares. Nam primus testis dicit eundem Ebrionem homicidiis astitisse, secundus astitisse & ensem ad pugnum strinxisse tertius & quartus testis dicunt eum uidisse fugientem prope locum, & incontinenti post homicidia ense stricto. Et adhuc tertius testis de ense stricto & sanguinolento loquitur. Ferdinandus Parasitus unus ex reis dicit eũdem Ebrionem defunctos tunc uiuentes tempore homicidii percussisse, & ideo non uidentur hi testes concludere, neque probare, ut capitulo cum dilectus.§.nos uero ibi, cũm contra hoc eorum eẽt probatio insufficiens, eo quod singuli essent in suis testimoniis singulares, extra de electio.

13 † Et maxime non uidetur adhiberi fides depositioni Parasiti in quæstione extortæ, cum confesso uel conuicto non credatur de socio, nisi alleget euidentem rationem de commisso communiter facinore.l.sicut.C.de q̃õ.& l.i.§.cum qs latrones ff eodem.

14 IN contrarium autem † quæ tormentis fatigatus dicit ut testis, ueritatem ipsam dicere uidetur, nec posset reuocare confessionem extra torturam, imo tenebit, lege edictum, iuncta glos.in uerbo efficacissimas.ff.de quæstio. lex autem sicut.C.de quæ-

15 stio. † & .d.l.i.§.cum quis latrones.ff eodem, loquitur quãdo tortus ad euitandum de se sentẽtiam alios criminatur, plerique enim dum metuunt ne forte apprehensi alii eos nominent, prodere eos solent, impunitatem sibi captantes, ut.d.§.cum quis quo casu nõ est eis credendum sine uerisimilitudine, ut.d.iuribus.

16 QVOD † autem testes sint singulares, hoc non infert quin cõcludere possint quo ad indicia. Nam esto quod in delictis testis debeat deponere & concordare de tempore & loco, & quod ua-

rietas loci & temporis reprobet testem, ut in Daniele & Susanna, ut. c. nos. §. item Daniel. ii. q vii. hoc habet locum quando de certo tempore est quæstio. quod exigitur ad alicuius rei & facti existentiam in actu non reiterabili, ut in homicidib, ut lege quãuis, in fin. C. ad leg. iul. de adulte. & Barto. in lege uulgaris. ff. de furt.

17 SED † in actibus reiterabilibus, ut in istis, secus quia actus reiterabiles qui tendunt ad unum & eundem finem, possunt probari per testes singulares, & sufficit quod testes diuersis temporib. uel eodem loco, uel diuersis locis uiderint & audierint a diuersis, uel quod aliqua pars uiciniæ clamet de hoc actu reiterabili, ut capitulo qualiter, & quando il. ii. & ibi Innoc. extra de acc. & c. super eo, extra de eo qui cogno. consang. uxo. suæ. & Bar. in. l. ob carmen. §. testes. ff. de testib. & supra dixi in inquisitione primi testi. in glo. uerbo nonam.

18 QVAERITVR † autem per quot testes debeant probari hæc indicia ita diuersa? dic quod quando testis non testificatur de maleficio ipso sed de indicio quodã, dicens quod reus fuit repertus tali nocte in loco ibi uicino, quando fuit contractum maleficium, hoc indicium non sufficeret probari per unum testẽ, sed duo requiruntur, ut glo. in. l. fi. ff familiæ hercißcun. & lege ubi numerus. ff. de testibus. Quando uero indicium non esset remotum, sed propinquum & tangens negotium de quo quæritur, tũc unus bonus testis de uisu sufficeret, ut lege maritus. ff. de quæstionibus, uel confessio. extra iudicium, uel captus ibi, & dicitur qđ est propter hoc, ut lege capite quinto. ff. ad legem iuliam de adulteriis. Tunc posset esse indicium ita propinquum quod esset sufficiens ad torturam, & potest probari per unum testem, ut uidere fugientem cum gladio sanguinolento prope locum delicti secũdum Bar. in. l. fi. ff. de quæstio. ubi dicit ita intelligi debere glo. d. l. fi ibi, præcedente suspitione, & glo. in. l siquis. C. ad. l. iul. maiest. uel etiam si unus testis testificatur de maleficio ipso probaretur indicium, quod sufficeret ad torturam, ut glo. in. l. iii. C. ad legem iuliam maiest. & capitulo fina. extra de iureiur. & d. l. fi. ff. de quæstio.

19 SVNT † certe hic plura indicia concurrentia indubitata legi, & a lege approbata, ideo iudici debent esse indubitata, lege si tutor. ff. de pericul. tuto. Et talia indicia debent concludere iudici, alias facit litem suam, quia dicuntur indicia indubitata, ut Bal. in. l. fi. C. de probatio.

CERTA †ergo indicia quæ iure non respuuntur, non minorem probationis quam instrumenta continent fidem, ut.l.indicia C.de rei uendi.&.C.arbi.tut.le.final.& lege in exercendis.C. de
21 fide instrumento †& talia indicia capiuntur pro præsumptionibus iuris & de iure,& dicitur talis præsumptio scilicet iuris & de iure, cum iur fingit & statuit super ficto contra quam fictionem non admittitur probatio contraria,ut capitulo ad id, & capit.is qui,extra de de spons.& de condit.appos.capitulo per tuas,nam legis dicitur esse sententia,ut lege si hi qui adulterii.C.ad leg.iu. de adult.& lege excipiuntur.ff.ad senatusconsult.syllania.Et in autentica ut liceat mat.& auiæ columna.viii.& dicta.l.fi.C de probat.
22 FICTIO †autem iuris est quando ius certum de aliquo facto fingit statuendo oppositum exemplum,†ius fingit uxorem stipulatam dotem sibi reddi,licet sit certum quod non fuerit stipulata,sed in fauorem mulieris ius hoc fingit,ut Abba.in capitulo is qui,extra de spon.& capitulo quanto,extra de præsumpt.nec aliquis audiretur ad probandum contrarium, ut.C.de rei uxo.
24 actio.l.i.§.†idem in arrogato, qui semper intelligitur stipulatus quartam partem de bonis arrogatoris si emancipetur,ut.l.si arrogator.ff de adoptio.similis præsumptio est.xi.q.i.capitulo si quis clericorum,& extra qui ma.accus poss.capitulo insuper, ut su-
25 pra in suis locis diximus.†& talia indicia sufficiunt ad ferendũ sententiam,quia æquiualent testibus & instrumentis,ut capitulo afferte mihi gladium,extra de præsumpt.Quinimmo nec tanta
26 indicia requiruntur ad condemnationem,†unde ubi quis uisus est fugere cum gladio sanguinolento,& ibi reperitur aliquis mortuus,ex hoc est homicidium manifestum quod ipse fecit, & tale maleficium dicitur esse notorium secundum Barto.in.l.fur.ff.de fur.ubi etiam tex.ibi,& lege capite quinto.ff.ad.l.iul.de adult.&
27 Bal.in.l.fi.C.de probat.†duo nempe indicia certa & indubitata,aut duæ præsumptiones,ut quia reus uisus est in delicto commisso,& in fuga post delictum stricto ense, & hoc probatur per duos testes,ut supra faciunt plenam probationem cum aliis adminiculis:scilicet quia alius testis dixit uidisse ensem sanguinolentum fugiendo,alius uidit eum percutere in insultu,ut glo.fin.
28 in.l.ii.ff de excus.tuto.†quia quæ non prosunt singula, multa iuuant lege rationes,& lege instrumenta,& lege non nudis.C.de p
29 ba.†& ea indicia simul iũcta uel mixta,& a lege approbata,possunt dici indicia indubitata,ex quibus potest procedi ad condẽ

30 nationem quadruplici ratione. Prima, sufficit quod † quis sit testi bus superatus, uel uoce propria confessus, ad hoc ut possit capitalis sententia contra eum proferri, ut. C. de pœnis lege qui sententiam, & C. de episcopis, & clericis. l. si quis, & C. quorum appel. non recip. l. ii. ita eo modo ex prædictis indiciis a iure approbatis poterit sententia capitalis proferri, ut. l. si hi qui adulte. ii C.
31 ad. l. iul. de adulte & l. excipiuntur ff. ad senatuscon. sylla. † nec minorem auctoritatem & fidem probatam, quam testes uel instrumenta uidentur hæc talia indicia continere, ut. l. ad probationē leg. ii. C. de proba. & tam testes quam aperta indicia & manifesta æquiparantur, ut possit sequi sententia diffinitiua, ut. d. l. fi. C. de probat.

32 SECVNDA ratio, † quotiens circa idem plura auxilia eiusdem generis ex eodem facto descendentia simul commixta iuncta concurrunt, dicuntur rem perficere & plenam probationem adducere, ut. ff. de excus. tuto. l. ii. §. hoc amplius, & ff. de appel. l. si qui separatim. §. i & C. qui numer. tutel. l. una. sic a simili supra dicta indicia simul iuncta plenam probationem inducunt.
33 † Ideoq; singula quæ non prosunt, multa iuuant, ut in auct. de fide instru. §. si uero additum, & §. si uero nullus, colla. vi. & instit. de hæred. insti §. si plures, & extra de testib. c. præterea, & C. de testa. l. sancimus.

34 TERTIA ratio, † uidemus quod duo uel plura unum perfectum constituunt, ut. C de agric. & censit. lege cum scimus, in princip. Quid ergo plura? Reperitur in iure quod ipsa principalis causa criminalis per argumenta & præsumptionem dignosci
35 tur, & terminatur, † quanquam liquide delictum probari nō possit, ut. ff. de rē mili. lege non omnes §. a barbaris, ibi & si hoc liquide probari non possit, argumentis tamen dignoscendum est, & tamen capitalis causa ibi agebatur, ut constat per legem deserto rem. §. is qui. ff eodem, & facit in auct. ut liceat mat. & auiæ. § illud colla. viii.

36 QVARTA ratio, † cum in qualibet causa ciuili regulariter duæ semiplenæ probationes faciant unam probationem plenam & possit causa ciuilis per indicia, & præsumptiones probari ut extra de præsumptio capitulo ex literis, & arg. ff. de his qui sunt sui, uel alieni iur. lege filium, & notari consueuit in lege in bonæfidei contractibus C. de reb. credit. & lege etiam proprietatis. C. de prob. plus tamen ualere debent & operari tria uel plura
37 auxilia quam duo. † Nam ratio consistit ut plus tribus quā duo-

bus credatur, pluralitati enim standum est, uel. ff. de pactis lege maiorem, & ff. de testib. lege. iii § hæc uerba, & C. de fideicom.
38 lege quæstionem, in fine. †Ergo tria indicia uel tres semiplenæ probationes, unam probationem poterunt operari, ut. l. si hi qui adul terii. ff. ad leg. iul. de adult. ubi dicitur quod uiolenta præsumptio quam lex pro plena probatione habet, æquipollet confessio
39 ni partis, †indiciis ergo quibus sumitur plena probatio, per ea sumitur & supplicium, ut. d. l. excipiuntur. §. ad senatusc. sylla. iun
40 cta glo. ubi dicit tex. †ex impubere sumitur supplicium per indicia, & ibi cauetur quod quidam puer non multum aberat a pubertate, & ad pedes domini cubuerat cum occideretur dominus nec postea cædem eius prodiderat: ut enim opem ferre eum non potuisse constabat, ita silentium postea præstitisse certum erat, & his duntaxat impuberibus senatusconsultum parci credebat, qui tantum sub eodem tecto fuissent. Qui uero ministri uel participes cædis fuissent. & eius ætatis, quanquam nondum puberis, ut rei intellectum capere possint, his non magis in cædem domini quam in nulla alia causa parci oportere. Et sic tria tantū erant in
41 dicia contra impuberem. †Primum, prope pubertatem erat, quod dicitur distare per sex menses, ut. l. fi. ff. de lib. exhib. Secundum ad pedes domini cubuerat. Tertium, necem domini non prodiderat, ut glo. in. d. l. excipiuntur, & ita uidemus qualiter impuberes teneantur de delicto, ut insti. de obli. quæ ex delic. nasc. §. penult. sic in nostro casu agitur de impubere, qui pluribus urgetur indiciis a lege approbatis, ut supra diximus, quibus etiam probatur dolus, tum ratione mendacii, tum eius præsentiæ & digladiatio
42 nis, in homicidiis percussionis & sanguinolentiæ gladii. †itaque ex indiciis perspicius comprobatur dolus leg. dolum. C. de dolo.
43 †Ergo quamuis impubes, uidetur teneri. l. corn. de sica. pœna mortis similitudine supplicii qua eius participes & fautores supra cōdemnati, ut. l. si quis te reum. C. ad leg. cor. de sica. & l. impunitas C. de pœnis, & ff. de fur. l. impuberem, ubi dicitur posse cum impubere damni iniuria agi, & cum impubere culpæ capace lege
44 aquilia agi posse pro furto. †Qui ergo homines occidendi causa ambulauerit, perueniendo ad aliquem actum punitur capite, scilicet lege cornelia de sicariis, non habita differentia cuius conditionis hominem interemerit lege prima. §. primo. ff. ad leg. cor.
45 de sica. †iure autem municipali & consuetudine regni Franciæ regulariter non punitur animus, nisi sequatur effectus, & punitur tantum homicidium subsecutum. Idem tenet. Bart. in d. l. si

46 in rixa,&.l.i §.diuus.ff.ad.l.corn.de sica.†pœnæ ergo personales, scilicet amissionis uitæ & membri, requirunt actum consumatum. Sed pœnæ minores, non requirunt delictum consumatum, sed inchoatum, ut ff.de extraordinariis crimi.l.i.§.qui puero, ibi, perfecto flagitio punitur capite, imperfecto deportatur, & Bald.
47 in.l.si quis non dicam rapere.C.de episcopis, & clericis, †inchoatur autem delictum statim quod conatus transit in alium.i.contumeliam alterius, & non ante, licet finalis effectus non sequatur. Et hoc potest contingere dupliciter, primo per actum remotum a principali delicto, sicut in insultu ad homicidium faciendum, uel per actum propinquum, sicuti est uulnus. Actus ergo uerbi & actus facti remotus minus punitur. Sed actus propinquus acrius punitur, iudex tamen ibi ex officio mitigat pœnam, ut.ff.de pœnis, lege si quis aliquid §.nondum, &.l.aut facta.§.euentus.ff.eo
48 dem. †Nec obst.lex, is qui cum telo.C.ad.l.cor.de sica. quia ibi delinquens punitur eadem lege, non tamen eadem pœna, ac si consummasset delictum, ut not.Guil.de Cuno in.d.l.si quis non
49 dicam rapere. †In leuioribus etiam delictis non punitur affectus nisi sequatur effectus.l.i.§.fi.ff.quod quisq; iur.nisi lex aliter cē
50 seat, secundum Bar.in.l generaliter.§.i.ff.de calumniat. †Malorum igitur mores infirmitas animi impuberis non excusat, ut.C.si aduersus delict.l.i.

IN contrarium uero non uidentur inferre iura ad hoc ut idē Ebrio impubes, lege cornelia de sicariis teneat in casu præsenti. Nam esto quod adfuerit homicidiis cum Milone eius domino & magistro, & quod gladium strinxerit, ex hoc non uidetur alicui præbuisse causam mortis. Et in hoc consideranda est affe-
51 ctio. †Nam iniuria facta filio fit patri, & si facta fuerit uxori, uide
52 tur facta uiro, ut.l.i.ff.de iniur. †Et si facta fuerit consanguineo, uidetur facta sibi, ut.l.lex corne.ff.de iniur.&.l.i.ii.&.iii.ff.de liber.caus.& si facta sit domino uidetur facta seruo, cum beneficio affici hominē interfit hominis affectionis ratione, ut lege seruus ea.l.ff.de seruis export.&.ff.de tute.& ratio.dist.l.i.§.sed nō
53 nullos, †& ideo eo casu uidetur esse licita offensio pro defensione consanguineorum uel dominorum, ut lege ut uim, iuncta glo. & ibi Bar.ff.de iust.de iur.Et Bar.in.l.facultas de iure fisc.lib.x. C.uerum est quod cum moderamine inculpatæ tutelæ debuit fie
54 ri hæc defensio, ut.l.i.C.unde ui. †moderamen autem inculpatæ tutelæ est offensio circa defensionem, uel dicitur moderata defensio quando aliter quis non potest euadere siue per transire qn

recipiat offensionem,ut.d.l.ut uim,& ibi Bar.ff.de iust. & iur.& l.scientiam.§.qui cum aliter.ff.ad legem aquiliam.& dicit Bart. in.d.l.ut uim quod ad maiorem cautelam defensor debet clamare succurrite uel occurrite,ut docet glo.in.l.iiii.ff.ad legem aquiliam & in.l.furem nocturnum.ff.ad leg.corneliam,de sicar.Sed in nostro casu Milo,& alii participes erant aggressores,& aggressi siue insultati carebant gladiis,& baculis,dempto Dauo famulo defuncti magistri Chrysostomi Crassi.Ideo nō uidetur defensio facta cū moderamine inculpatæ tutelæ,quia potuit eua-
55 dere sine offensione,†& licet ex pluribus habentibus animum occidendi unus tantum percusserit quē interemit,omnes tamen tenentur de occiso,ut glo.in.l.si in rixa.ff.ad legem corneliam de sicariis & Exodi.xxi.c.

SED esto adhuc quod fuerit in dolo.& præbuerit cōsensum
56 cooperationis,†& æqualiter peccent facientes & consentientes cooperando,ut capitulo quantæ.iuncta glo.extra de senten.excomm.& qui ministerium atq; adiutorium præbet.opem ferat lege in furti.§.ope,& l.si pignore §.qui ferramenta.ff.de furt. Atta
57 mē debet haberi ratio ætatis huius impuberis.† Nam licet minor annis uigintiquinque in delictis non mereatur in integrum restitutionem,utiq; in atrocioribus quæ proueniunt ex animo,interdum tamen miseratio ætatis ad mediocrem pœnam iudicem perducere debet,ut lege auxilium.§.in delictis.ff.de minor.fere siquidem in omnibus pœnalibus iudicii ætati,& imprudētiæ succurritur lege fere ff.de regulis iuris,& succurritur minori uel ipso iure,uel per restitutionem.nam cum minor aut infans delinqt in ipso iure non tenetur.ff.de rei uindicatione,lege quod infans, aut maior infante delinquit,& tunc aut per culpam,& tūc succurritur per in integrum restitutionem,ut in nihilum teneatur, ut.C.si aduers.delict.l.i.in fine.Aut dolo delinquit,& tunc si ciuiliter agitur non iuuatur,ut ff.de minor.lege si ex causa.§.si in commissum,nisi ut pro confesso uel transacto habeatur,ut ea lege.§.nunc uidendum.Si criminaliter agatur,aut est atrox delictū tantum & non subuenitur,nisi quatenus miseratio ætatis produxerit iudicem ad mitiorem pœnam aut atrocissimam,&.d.l.auxilium.§.in delictis,& glo in.d.l.fere.ff.de regulis iuris.

SIC mitius agendo uidetur idem Ebrio pro interesse publico teneri actione iniuriarum quanti iudex æstimauerit,scilicet in fu
58 stium castigatione.†Nam ubi manus inferūtur,re dicitur fieri iniuria,ut lege prima.§.iniuriam.ff.de iniur.& omnis iniuria quæ

manu fit,lege cornelia de iniuriis continetur lege lex cornelia.ff. eodem,& atrox fit iniuria,ubi etiam tantum uulnus illatum est,
59 uel os alicui percussum lege prætor.§.atrocem.ff.eodem.† Pro atroci ergo iniuria extra ordinem ex causa,& persona iudex statuere solet. Nam serui quidem flagellis cæsi dominis restituuntur,liberi uero humilioris quidem loci fustibus subiiciuntur,cæteri autem uel exilio temporali,uel interdictione rei certæ coërcentur quia interdicitur eis ars sua lege finali iuncta glo.ff de iniur.& hoc quo ad publicũ interesse fisci.sic ubi criminaliter agitur uictoria est fisci pro publico interesse,ut no.in lege agraria.ff. de termi.moto.& supra dixi in uerbo querimonia,in glos. dicitur
60 autem † iudicium criminale etiam quando agitur de crimine ad pœnam pecuniariam fisco applicandam,ut glos.in.§.in summa
61 uerb.extraordinaria,insti.de iniur.† solemus tamen dicere ex quibus causis publica sunt iudicia,ex his causis non esse nos prohibendos quo minus priuato agamus.Sed hoc uerum ubi nõ principaliter de ea re agitur quæ habeat publicam executionem,qd ergo de.l.aqui dicemus?Nam & ea actio principaliter hoc continet,hominem autem occisum non principaliter.Nam ibi principaliter de damno agitur quod domino datum est, at in actione iniuriarum de ipsa cæde ut uindicetur,& non ut damnum sarciatur agitur,ut lege prætor.§.at quin solemus.ff.de iniuriis. agitur ergo ciuiliter iniuriarum,ut criminaliter,lege cornelia de sicarijs ad uindictam tantum,& quod tibi non abest peti uidetur, & ꝙ alteri nõ adest ut glos.in dicta lege prætor.§.quid ergo, uerbo
62 principaliter.†Cum ergo dicitur conuenio te lege aquilia quia hominem occidisti,oportet damnum exprimi,scilicet,conuenio te ad decẽ,quia in tantum me damnificasti.Sed secus in actione iniuriarum,quia non exprimitur certum,sed iudex æstimat iniuriam descendentem ex lege cornelia de iniur.ut lege constitutionibus §.fina.ff.de iniur.Sed damnum non uenit in actione iniuriarum principaliter,sed bene secundario & accessorie, ut glosa
63 in dicto.§.quid ergo,uersicu.sartiatur.†interdum etiam iniuriæ appellatione damnum culpa datum significatur,ut in l.aquilia dicere solemus,ut dicta lege prima.§.primo de iniur. &.l.sed & si quencunque.§.i.ff.ad lege aquil.Sic ideo possumus agere ciuiliter actione iniuriarum æstimatione iudicis facienda pro contumelia lege constitutionibus.ff.eodem.ita etiam criminaliter &extra ordinem.ut glos.ibidem,uersicu.æstimatione,& lege fina.eodem,& sic pro atroci iniuria potest agi criminaliter & ciuiliter

actione iniuriarũ ad uindictam,ut.l.domini C de iniu.iuncta gl. magna & lege item.§.si quis seruo uerberato ff.eodem, dummodo non agatur principaliter de ea re quæ publicam executionẽ,
64 habeat,dicto §.at quin solemus,caute ergo agendum est, † nam si primo quis agat ciuiliter iniuriarum ad damnum culpa datũ scilicet aquilia,non poterit postea agere criminaliter pro contumelia,ut iniuriarum.Nam non est eadem res, cum altera actio ad damnum pertineat culpa datum scilicet aquilia,altera ad cõtumeliam,ut iniuriarum.ut lege item apud labeonem.§. si quis seruo.ff.de iniur.iuncta glosa ibidem,uer.altera.Et.d.l.prætor.§. i.iuncta glo.in uerbo actionem.ff.de iniur.
65 VT quia † igitur idem Ebrio non pulsauit defunctos,aut illorum alterum,uerum aduersus eos tantum manus leuauit, & gladium strinxit,quos terruit & quasi uapulaturos non tamen percussit,utili actione iniuriarum uidetur teneri erga conquerentes suorum iniuriam prosequentes pro interesse priuato, ut lege itẽ apud labeonem.§.si quis pulsatus.ff,de iniur.non autem uidetur teneri l.corn. de iniuriis,ut glo.ibidem,& lege lex cornelia,&.§. inter,eodem,& lege legis.ff.ad legem iuliam de ui priuat. Sed hoc uerum esset,nisi aliter effectus fuisset secutus,scilicet homicidiorum,sed quia commissa plura homicidia a pluribus, ideo habet locum lex cornelia de iniuriis,pro atroci iniuria, dicta lege
66 finali.ff.de iniur.†Et tot sunt iniuriæ quot sunt personæ iniuriã facientes,ideo omnes tenentur actione iniuriarum,& singulorum est proprium maleficium.Ita quod qnando sunt plures iniuriam pluribus facientes,ut nouem hi homines fecerunt insultum contra quatuor, certe punientur insultantes de tot insultibus quot sunt personæ insultantes,cum certum sit quod quilibet insultantium fecit insultum contra quemlibet eorum qui sunt insultati, ut lege si plures ff.de iniur.& lege si quis in graui.§.si cum om-
67 nes domini.ff.ad senatuscon.syllania.†Et ideo quando committitur delictum in plures,quilibet cuius interest potest agere uel accusare ex persona uniuscuiusq;,& quilibet habet actionẽ per
68 se insolidum,ut.l.i.in fin.ff.de iniur.†unde si nupta filiafamilias iniuriã acceperit,& uir & pater iniuriarum agant,tanti patri cõdemnandus est reus quanti condemnaretur si ea uidua esset,uiro tanti quanti condemnaretur si ea in nullius potestate esset, ꝙ
69 sua cuiusq; iniuria propriam æstimationem habet.†& sic ex una iniuria interdum tribus quatuor aut quinq; personis oritur actio iniuriarum.l.eum qui nocentem.§.si nupta.ff.eodem,neq; unius

actio per alium consumitur, ut puta uxori meæ filiæ familias iniuria facta est, & mihi & patri eius, & ipsi uxori, & etiam auo & nurui si habet, iniuriarum actio incipiet competere. d. l. i. §. si. ff. de iniur.

CEDIT ergo animi mei arbitrio eundem Ebrionem pro contumelia, scilicet pro reparatione iniuriæ condemnari debere cæsum uirgis manu & opera lictoris in quadriuiis assuetis in exiliũ perpetuum a regno Franciæ pœna ultimi supplicii in contrariũ imminente mitti omnibus & singulis eiusdem bonis quibus licebit additis & confiscatis super iisdem summam centum librarũ Parisiensium cuilibet conquerentium pro reparatione iniuriæ dãnorum & interesse adiudicando.

SVMMARIVM.

1 Silentium facit quem de dolo teneri.
2 Delictum qui potuit prohibere & non prohibuit lege aquilia tenetur.
3 Culpa leuissima uenit in lege aquilia.
4 Quæstio ciuilis supra libram auri trium testium solenniter eget.
5 Semiplenis probationibus quis criminaliter non damnatur.
6 Causa criminalis maior est quacunque pecuniaria.
7 Fama publica cum uno teste probat in ciuilibus, secus in criminalibus.
8 Probationes in criminalibus apertissime esse debent, & nume. 22.
9 Strictius proceditur ubi contra hominis salutem agitur.
10 Euidentia rei pro specie probata habetur.
11 Manifesta non indigent probatione.
12 Captus inuentus nõ potest de crimine damnari, nisi aliter de maleficio conuincatur.
13 Confessio extraiudicialis an noceat reo.
14 Et simplici hominis præsumptione, sententia criminalis non fertur, secus ex præsumptione iuris & de iure, numero. 18.
15 Animæ periculum in criminalibus imminet, ideo melior tutella requiritur.
16 Melius est nocentem absoluere quam innocentem damnare.
17 Pœnæ in dubio sunt potius moliendæ, quam exasperandæ.

19 Iuris præſumptio quæ ſit.
20 Præſumptio criminis onus probandi in alium transfert.
21 Præſumptione iuris tantum ſententia fertur ciuilis ſed non criminalis.
23 Conſilium perſpicacius in criminalibus eſt adhibendum.
24 Mendicatis ſuffragiis non eſt quis condemnandus.
26 Probatio iuris tantum in criminalibus cum cõfesſione ſufficit ad condemnandum.
26 Pœna in præſumptione mitigatur.
27 Pœna certos fines habens aggrauari non poteſt.
28 Iuris præſumptione quis poteſt condemnari ciuiliter & ſententia diffinitiua ſequi.
29 Arbitrium eſt iudicis an teſtibus credat.
30 Pœna quoties eſt in arbitrio iudicis, poteſt iudex arbitrium ſuum uſq; ad mortem extendere.
31 Crimina priuata quæ ſint.
32 Omne crimen de iure canonico publicum cenſetur, & infamat, nu.33.
34 Crimina publica quæ ſint.
35 Capitalia iuditia ſunt ex quibus perditur uita uel ciuitas.
36 Iudicia nõ capitalia ſunt ex quibus pecuniaria aut in corpus aliqua coërcio pœna eſt.
37 Iudex in extraordinariis criminibus pœnam uſq; ad mortem inclusiue arbitratur.
38 Pœna capitalis de iure ciuili eſt mors corporis pœna metalli & deportationis ubi ciuitas tantum ammittitur, & numero. 40.&.41.
39 Pœnarum capitalium quot gradus ſint.
42 Pœnæ non capitales ſunt ad tempus, uel in perpetuum relegatio, infamia, dignitatis amisſio, uel ad dignitatem uel officiũ ſeu forum interdicta aſpiratio & uerberum experimẽtum, nu. 43.44.&.45.
46 Pœna mortis ſecundum canones non imponitur.
47 Damnatus in metallum de iure canonico non liberatur.
48 Eccleſia pœnam carceris pro grauisſimis criminibus infligit.
49 Detruſio in monaſterium loco relegationis habetur.
50 Depoſitio uel degradatio & infamia de iure canonico locum habent, nu.51.
52 Infamis ſecundum leges infamis eſt & ſecundum canones.
53 Verberum pœna de iure canonico locum habet.

54 Pœna extraordinaria motu iudi.imponitur.
55 Crimina quæ coram omnibus peccantur. coram omnibus sunt corripienda,& secretius quæ secretius peccantur.
56 Reus qui emendam honorabilem facere renuit,durius & acce-bius puniri debet.

ERDINANDVS Parasitus memorati Anippi alter consamulus tortus non agnoscitur, neq; conuincitur testimonio sæpe dictis adfuisse homicidiis. sic tantum possumus elicere propriam eius cõfessionem,fatetur enim eundem Milonem liti succubuisse aduersus interemptos tunc uiuentes,quos criminabatur & increpabat,asserendo se de illis ulturum & iniuriam impunitam non relictum,quod tamen id interemptis ipse reus ante non pro-
1 didit.†& sic ratione silentii indicium de dolo contra eum,sæpe allegata.l excipiuntur.ff.ad senatus.syllania.

FATETVR adfuisse cœnæ factæ sub intersignio leonis argẽtei die homicidiorũ,&hinc hora nona serotina cum eodem Milone & Anippo & aliis recessisse,scitq; Crassum,Plutum,& Xenium,interemptos fuisse ex relatione aliquorum, horum tamen homicidio astitisse negat.certum autem est,& constat in processu homicia die supradicta & hora commissa fuisse per eos quos fatetur concomitatum fuisse prædicta hora.

FATETVR in summa per confessionem propriam in quæstione extortam adfuisse homicidiis,& uidisse Milonem,Thrasonem,& Caligulam percutientes tunc uiuentes & demum interemptos Crassum,Plutum,& Xenium,quam confessionem post diem & noctem & extra locum tormentorum geminauit, non tamen fatetur quenquam illorum percusisse,& sic illa scientia p
2 patientia facinoris habetur,†ut qui prohibere potuit & non prohibuit,siue de iure,siue de facto prohibere potuit,lege aquilia teneatur.l.scientiam.ff.ad leg.aquili.& glos.in .l.in lege.ff.co.&.l.
3 in omnibus,&.l.seq.ff.de noxal.actio.†Itaq; in.l aquilia uenit ẽt leuissima culpa ubi quis sciuit & non prohibuit cum prohibere potuit.d.l in.l.

PROBATVR tamen per dictum Desiderii Anippi eiusdẽ domini in suis literis remissionis relatum ensem suum strinxisse & astitisse homicidiis non ut feriret, sed ut opem percussoribus ferret,si per aliorum uiolentiam impedirentur, quod est aliud indicium & semiplena probatio per unum testem.

HAEC sunt indicia quibus oneratur idem Parasitus, ex quibus non potest constare præbuisse causam mortis interemptis.

QVID ergo iuris in eo statuendum oporteat, uidetur quod hæc indicia sunt tantum præsumptiones iuris quibus non possit diffinitiue damnari reus triplici modo.

4 PRIMO † quia cum in ciuilibus quæstionibus maioribus una libra auri non minor quam trium testium exigatur probatio, ut in auth. de fide instrum. §. oportet, &. §. hoc dicimus, coll. vi. &
5 not. C. si certum pet. l. fi. † multo fortius in qualibet causa criminali duæ uel tres præsumptiones aut indicia plenam probationē non poterunt operari sed erit maior numerus testium requiren-
6 dus, ut possit super crimine sententia diffinitiua proferri. † maxime cum quælibet causa criminalis sit & censeatur maior qualibet pecuniaria causa quantuncunq; sit magna, ut. ff. de pœnis. l. in seruorum. §. fi.

7 ET licet † in causa ciuili duæ semiplenæ probationes (ut est fama publica, & dictum unius testis) unam plenam probationē adducat, ut. C. de proba. l. proprietatis, & arg ff. de testibus. l. iii. §. eiusdem, &. iiii. q iii. § item sæpe & extra de testib. c. præterea, tamen in criminali causa ex dictis semiplene probationibus non
8 erit quis diffinitiue damnandus. † quia in causa criminali proba-
9 tiones debent esse apertissimæ, uulgata. l. fi. C. de probat. † Strictius enim in ea proceditur ubi contra hominis salutem agitur, ut C. de appella. lege additos, & nota extra de testibus capitulo ueniens.

10 SECVNDO † euidentia rei licet habeatur pro quadam specie probata ut. ff. finium regun. l. si irruptione. §. fi. & C. eodem. l. iii. Etiam cum manifestum & apertum indicium habeatur, aliquem inueniri in crimine & fore detentum, ut in nostro casu, arg.
11 ff. de furt. l. iii. cum. l. seq. † & manifesta non indigeant probatione, ut. ff. de dote, præleg. l. i. in fin. & . ff. de actione emp. & uend. l. exemplo in fin. i. respon. Tamen non debet quis talibus indiciis
12 diffinitiue damnari. † quia non eo ipso quod quis captus inuenitur poterit de crimine damnari, nisi aliter de maleficio conuincatur, ut arg. ff. de rit. nup. l. palam. §. qui in adulterio, & . C. de de
13 fensoribus ciuita. l. defensores. † Ideo si aliquis inueniatur ꝑ qualicunq; crimine captus ab aliquo qui etiam coram pluribus testibus extra iudicium confiteatur crime commisisse & quod occasione illius criminis fuerit captus, quanuis ista tria contra eum inueniantur probata, scilicet quod sit captus ob illud crimen & ꝙ

sit confessus illud crimen commisisse, & quod occasione illius criminis sit detentus licet ista indicia uideantur apparentia, non tamen debet ex illis solis indiciis iudex illum sic captum diffinitiue damnare, licet quæstionibus & tormentis subiici possit, ut no ta. ff. ad. l. iul. de adult. l. capite quinto, in fi. & extra de iudi. c. cũ non ab homine.

14 TERTIA †potest assignari ratio, quoniam ex testibus & instrumentis & ex indiciis indubitatis & præsumptionibus iuris & de iure non autem ex præsumptione simplici est sententia diffinitiua proferenda, ut. C. de accu. l. singula.

15 IN †ciuili autem secus ut dixi, ideo quia in criminalibus causis maius periculum uertitur, quia imminet periculum animæ, ut in asict. ut iudic. sine quoquo suffra. §. cogitatio unde maior requirenda est tutela, ut. C. de appell. d. l. additos. & C. de fal. leg. ubi

16 †& in casibus dubiis & in certis probationibus melius est facinus nocentis impunitum relinqui, quam innocentem damnare. d. l. absentem. ff. de pœnis, & C. quorum appel. non recip. l. secunda.

17 †& in dubio pœnæ sunt potius molliendæ quam exasperandæ l. interpretatione, & l. si præses. ff. de pœnis.

CENSETVR ergo quod ex supra dictis indiciis possit tantũ colligi iuris siue hominis p̃sumptio cõtra eundẽ Parasitũ reum, dum colligitur quod sciebat eundem Milonem inimicum interfectorum ratione litis & controuersiæ præcedentis, & minas audisse a Milone quas ipse Parasitus non prodidit, & ex subsequenti adfuisse homicidiis. colligitur etiam ex dicto unius testis ensem

18 strinxisse in homicidiis. †quod tamen non concludit nisi alio testimonio adiuuaretur, ut supra diximus in indiciis opinionis Iachi Ebrionis & l. absentem, in princip. ff. de pœnis, iuncta glo. in uerbo, damnari, quæ dicit ex sola præsumptione hominis quem non grauari, ut no. in l. iii. § idem tamen confitetur. ff. de minor. & ff. de uent. in poss. mitt. l. i. §. sed & si incertum, secus autem in præsumptione legis, ut. l. si ii qui adulterii. C. ad lege iul. de adul.

19 †Est autem præsumptio iuris cum ius præsumit aliquid, sed non statuit super præsumpto, imo recipit contrariam probationem, ut. xxxii. q. i. c. dicit dominus, & xxxv. q. iii. c. extraordinaria, & c. proposuisti, extra de probat. Et ex illa præsumptione iuris tantum uel testium productione surgit tantum suspicio, ut. ii. q. vii.

20 c. accusator quoq;. †Regula autem est quod præsumptio criminis transfert in alium onus probandi. l. general. ter. §. si petitum. uersicu. sed cum ex præsumptione. ff. de fideicom. libert. de præ-

ſumptione uero iuris & de iure ſupra dixi, ex qua poteſt ſeq́ ſententia criminalis diffinitiua.
21 QVANVIS †aũt in cã ciuili ex iuris tantũ præſumptione poſſit diffinitiua ſequi ſententia, ex qua in contrarium non probatur, ut. C. de probat. l. ſiue poſſideris, &. ff. de donat. inter uir. & uxo. l. Quintus Mutius. Tamen in cauſa criminali uel in cauſa quæſtionis ex tali præſumptione iuris tantum non debet nec poterit quis diffinitiue condemnari. d. glo. in uerbo damnari, in. l. ab
22 ſentem. †quia in criminalibus cauſis interuenire debent & requiruntur probationes luce clariores, ut ſupra dixi. l. qui ſententiam C. de pœnis, &. d. l. ſinguli, de accuſ. C. Quod uidetur ea ratio-
23 ne procedere, †quia in cauſis criminalibus eſt perſpicacius conſilium adhibendum, quia ibi maius detrimentum & periculum cõtingit, ut. ff. de uent. inſpic. l. i. §. i. Et ideo ex prædictis indiciis ſiue præſumptionibus non poteſt idem Paraſitus codemnari cri-
24 minaliter ſecundum naturam delicti. †quia ex præſumptionib. & mendicatis ſuffragiis condemnandus non eſt. d. l. ſinguli, &. d. l. abſentem. ff. de pœnis.
25 FORRO †in cauſis criminalibus non multum arduis nec ualde ponderoſis probatio iuris quæ fit per argumenta eſt communiter ſufficiens & coniuncta ſemiplenam probationem excedens & tunc ſi cum iſta iungatur confeſſio, efficitur probatio plenior quam in ciuili requiratur, ut. C. quorum appe. non recip. l. ii. & plene fit punitio ſecundum exigentiam naturæ delicti, ut ibidem. Si autem non adiungatur confeſſio, ut quia cum hoc commiſſum arbitrio iudicis non uult torquere, uel qualitas perſonæ torturam non patitur, ut quia minor uel alias (ut dixi in tortura ſupra) uel reus eſt abſens, non poteſt imponi pœna corporalis, quia propter inopiam probationum minuitur pœna, hoc eſt, quia non poteſt iudex plus punire in criminali quam condemnaret in ciuili.
26 NAM †ubi proceditur ex præſumptione, imponitur minor pœna, & iſta appellatur probatio præſumptiua, ut Bald. in. l. fin. C. de prob. & idem Bal. in. l. præſbyteri. C. de epiſc & cle. & quãuis in præſumptione mitigetur pœna, & econtra quando liquet exaggeretur pœna.
27 TAMEN †quando pœna habet certos fines ex qualitate probationum, nunq̃ poteſt ex qualitate exaggerari ſcilicet aggrauari pœna, ut. l. generaliter, in princip. ubi eſt tex. not. ff. de decurio.
28 poterit tamẽ reus puniri ciuiliter & pecuniariter. †quia præſum

ptione iuris tantum potest quis condemnari ciuiliter,& sequi sen tentia diffinitiua,ut.d.l.siue possidetis.C.de probationib.&.d.l. quintus mutius.ff de donation.inter uirum & uxorem.

29 QVAE † insuper indicia,præsumptiones.aut quæ argumenta,scilicet genera probandi uel per testes & quales & quod, uel p instrumenta ad quem modum probandæ cuiusq; rei sufficiant, nullo certo modo satis diffiniri potest,sicut non semper,ita sæpe sine publicis monumentis cuiusque rei ueritas deprehenditur, alias numerus testium,alias dignitas, & auctoritas, alias ueluti consentiens fama confirmat rei de qua quæritur fidem, hoc autem pro animi arbitrio iudici relinquendum,cui credat, aut parum probatum sibi opinetur,tex.for.in.l.iii.§.eiusdem,&.§.tu magis scire potes.ff.de testib.c.præterea.c.in nostra præsentia.c.ex literis,extra de probationibus.

30 QVAERENDVM † est nunc igitur qua pœna reus ueniat affligendus. Dic quod quando iudex cognoscit de crimine extra ordinem,pœna est in eius arbitrio quod potest extendere usque ad mortem,quod est uerum pensata & attenta facti qualitate,ut glo.in.§ in summa uersic extraordinaria.instit. de iniur. &.l.pedius.§.i.ff.de incendio,ruina,& naufra.&.l.hodie.ff. de pœnis, & ita obseruat̃ in regno Franciæ,quia oẽs pœnæ criminales sunt arnitrariæ pro motu iudicis imponendæ, priusquam autem di-
31 scutiamus de pœna imponenda reo,sciendum est † quod crimina alia sunt priuata,ut illa quorum executio idest accusatio uel denunciatio pertinet tantum ad illos quibus inferuntur.ut furta, damna illata,& iniuriæ,ut.ff.de priuat.delic.per totum hodie ta-
32 men titulus de priuat.delict.non est in usu,quia † de iure canonico omne crimen censetur esse publicum de hoc est glos. sexta quæstione prima,capitulo infames uersiculo fures, & Innocen. in.c.ii.extra de collu.dete.& Bald.in rub.C.qui accus.non poss. in.v.col.& Ioann.fab.in.§ fi.super glo.inst.de pœna temer.litig.
33 imo † omne crimen infamat secundum canones,ut glos.in.d.ca infames.

34 ALIA † sunt crimina publica,quorum accusatio datur cuilibet de populo,quoniam ad utilitatem publicam spectat, ne maleficia remaneant impunita,ut.l.ita uulneratus.§ quod si quis.ff. ad leg.aquili.&.l.si longius.§.i.de iudic.& sunt hæc publica,homicidia,paricia,adulteria,& alia notata in.l.i.ff.de publ.iudiciis quæ supra suis locis adaptauimus.

35 PVBLICORVM † autem iudiciorum quædam capitalia

ſunt, quædam non capitalia ſunt, ex quibus pœna corporalis mors aut exilium eſt per has enim pœnas eximitur caput de ciuitate,nam cætera non exilia,ſed relegationes proprie dicuntur tunc & ciuitas retinetur.

36 NON †capitalia ſunt,ex quibus pecuniaria aut in corpus aliqua coërcio pœna eſt.l.ſecunda.ff.de pub.iudic. &.l. edicto. §.rei autem capitalis.ff.de bono.poſſesſio.&.l.rei capitalis.ff.de pœnis.

37 ALIA †ſunt crimina extraordinaria,in quibus pœna non eſt introducta a iure,ſed iudex ex bono & æquo arbitratur quid facto opus eſt,uſq; ad pœnam capitis incluſiue, ut.l.ſaccularii. §.ſunt quædam.ff.de extraor.crimi.quia iudex poteſt ſuum extēdere arbitrium uſque ad mortem,penſata tamen & attenta facti qualitate & perſonarum conditione,ne quid durius aut remiſſius conſtituatur,quam cauſa poſtulet.l.reſpiciendum.ff.de pœnis,&.d.l.pedius.§.primo.ff.de incend.rui.& naufra & hoc ſecū dum ius ciuile.

POENARVM autem ſecundum leges ciuiles ſeptem ſunt genera, quarum ſunt tres capitales, & quatuor non capitales.

38 PRIMA †pœna capitalis eſt mors corporis,quæ multis modis infertur,ut de pœnis.l.aut damnum.§.uita adimitur,&.l.capitalium §.famoſos,&.§.ſi in fin.ff.eodem,&.l.iii.ff.ad.l. cor.de

39 ſicariis.†pœnarum autem capitaliū gradus fere iſti ſunt, ſcilicet ſummum ſupplicium,quod uidetur ad furcam damnatio, item capitis amputatio.Cæteræ pœnæ ad æſtimationem &non ad capitis periculum pertinent,ut.d.l.capitalium.

40 SECVNDA †pœna eſt morti proxima,ſcilicet pœna metalli. d.l.aut damnum.§.eſt pœna,& illa hodie in regno Franciæ non utimur,ſed huius loco ſolemus damnare reos ad perpetuum remigium marinum,uel ad tempus,ſecundum delictorum qualitatem,prout alias plures condemnaui.

41 TERTIA †pœna capitalis eſt deportatio,& ibi non libertas ſed ciuitas tantum amittitur ut.ff.de pœn.l.quidam, &.l.i.ff.de bon.damn &.C de bon.præſcriptorum.l.in metallum.

42 NON †capitales autem pœnæ ſunt quatuor,prima eſt relegatio ad tempus uel in perpetuum,hic bona non amittit,ut.l.relegatorum.§.ad tempus.ff.de interdict.& releg.

43 SECVNDA †eſt infamia, ut dicta lege aut damnum.ff.de pœnis.

44 TERTIA †est dignitatis amissio,uel ad dignitatē uel officium seu forum interdicta aspiratio,ut.d.l.aut damnū ,&.l.moris.ff. de pœnis.

45 QVARTA †est uerberum experimentum lege si quis for-tē.§.ult.ff.de pœnis,&.l.fin.eodem,&.d.leg. relegatorum.ff. de interd.

46 SECVNDVM †canones uero pœna mortis corporalis regulariter non imponitur, ut extra ne cleric.uel monachi.c.sententiam,& li.dist.c.i.& ii.sed est quædam quæ quasi similis est mortis,scilicet quando quis relinquitur iudici seculari puniendus,ut extra de crimine fals.capitulo ad falsa.& de iudic.c.cum nō ab homine,&.xvii.distincti.capitulo cum licuit,&.xi. quæstione.i. c.illud.

47 SECVNDA †pœna damnationis in metallum non inuenitur sæpe in canonibus imposita,sed si imponeretur non retracta-

48 retur,ut extra de calum.c.i.†sed ei æquiparari potest pœna carceris,quam pro grauissimis criminibus ecclesia infligit,ut extra de hereti.c.pen.§.fina.& quod quis redigatur in seruitutem est text.xxxii.distin.capitulo eas,& hoc de capitalibus secundum canones.

49 NON †capitalium secundum canones prima pœna est relegatio,quæ non est in usu,sed ei accedit detrusio in monasterium, de qua habemus.l.distin.c.si episcopus autem.&.lxxxi.distin.c. Romanus.

50 ALIAE †autem pœnæ habent locum secundum canones, scilicet depositio uel degradatio, ut xi.q.iii.c. episcopus autem, & interdicitur quod ad nullam dignitatem assumatur licet inhibita remaneat,ut extra de filiis præsb c.fi.ext de elec.c super eo uel ꝙ ad superiores ordines non assumatur nec ascendat, ut extra de tempo .ord.c.ex tenore, & multæ aliæ pœnæ consimiles.

51 ALIA †autem pœna scilicet infamia locum habet secundum canones,adeo ut quicunq; secundum leges infamis est , est & secundum canones,ut.ii.q.iii.§.hinc etiam,& vi.q.prima capitulo infames.

52 SECVNDVM †canones etiam aliqui sunt infames infamia canonica,ut extra de testibus c.testium.

53 ALIA †est pœna scilicet uerberum,secundum canones locum habet ut trigesimaprima distinctione capitulo ultimo & xlv.distin.capitulo cum beatus & capitulo primo. extra de calumnia.ubi dicitur quod subdiaconus accusans calumniose dia

conum, subdiaconatu priuatur, & publice uerberibus castigatur & in exilium deportatur. Sed hodie in regno Franciæ hoc iure non utimur.

54 HIS †præsuppositis uidetur quod idem reus uenit puniendus pœna extraordinaria pro motu iudicis imponenda iuxta. l. hodie. ff de pœnis, & hoc agendo quod debet ibi se purgare ubi dignoscitur deliquisse secundum considerationem iudicis, ut in capitulo inter solicitudines, extra de purgatio. canoni. & hoc notatur etiam in quolibet horrendo crimine iurareq; debet se nunquam simile commissurum, ut. xii. q. ii. c. de uiro &. xxii. q. viii. c. pessimam, &. i q. vii. c. quotiens, ubi pœnitens iurat quod de cætero non labetur.

55 CORRIPIENDA †sunt siquidem crimina coram omnibus, q̃ peccantur corã oibus secretius, quæ peccãtur secretius, & distinguenda sunt tempora, & concordabit scriptura, ut. c. si peccauerit. ii. q. i. & capitulo deteriores, sexta quæstione prima. & uigesimatertia distinctio. capitulo illud. †si autem reus renuerit
56 facere hanc emendam honorabilem, durius & acerbius puniri debet, ut dicto capitulo inter solicitudines, ext. de purg. cano. & ita uidi practicari in curia parlamenti Parisi. Anno domini M D xxix. mensis Aprilis. xvii. contra & aduersus Ioannem Berquin qui accusatus de hæresi per arestum curiæ condẽnatus ad emendam honorabilem faciendam super petram marmoris palatii, renuens hanc facere aresto subsecutiuo igne concremari condemnatus fuit, quem exequi uidi ante communes Parisiorum ædes dicta die.

MOVEOR ergo quod possit condemnari ad duplicem emẽdam honorabilem uidelicet, & utilem. quantum ad honorabilem, censeo capite & pedibus nudandum, & in camisia genibus flexis in prætorio nostro & propatulo ad stantem ac tedam quatuor librarum ceræ ardentem, propriis manibus tenentem iniuriam conquerentibus factam ob necem interemptorum obuentam & uulnera Dionysio Dauo illata ibidem abiuraturum asserendo & profitendo se perperam, temere, indiscrete, interfuisse & opem sæpe dictis homicidiis perpetratis præstitisse, & quod bono & æquo animo illum pœnitet hoc egisse, deo omnipotenti, regi, iustitiæ & conquerentibus ueniam postulando, & quod deinceps ad talia & similia facinora non labetur, & quantum ad emendam utilem, condemnandum erga quemlibet conquerentium, & pro omnibus damnis & interesse in uiginti li-

brarum Parisiensium summam, & in decem libras Parisienses erga regem pro alia emenda omnibus, & singulis eiusdem bonis additis, quibus licebit, eo in perpetuum a regno prædicto exulaturo.

SVMMARIVM.

1 Tortus qui aliquid in tormentis non est confessus liberatur.
2 Accusator damnum læso indebite contingens emendare tenetur.
3 Accusator a probatione cessans uel non probans calumniari p̄sumitur & condemnari debet erga reum ad damna & interesse sumptus, expensas extraordinem ad pœnam nu. 4.
5 Casus in quibus deficiens in probando non statim præsummitur calumniari numero. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.
6 Accusans ex necessitate officii non dicitur calumniari.
7 Heres defuncti necem uendicare tenetur & a præsumpta calumnia excusatur.
10 Accusatio de adulterio permittitur marito & cuius cognato nec calumniari dicuntur.
11 Accusator semiplene probans, licet excusetur a calumnia ad expensas accusato tenetur.
12 Indicia manifesta ex quibus reus est tortus excusant accusantes a calumnia.
13 Iudex habens indicia sufficientia contra accusatum pluries tortum & nihil confitentem, ipsum diffinitiue non obsoluit, sed abolitionem accusationis concedit.
14 Arbitrium est iudici, an iudicia sint uel non sint manifesta, ut absoluat, dimittat, aut condemnet.

GIDIVS Gnato alter Desiderii Anippi famulus tortus nihil confessus fuit de crimine, quinimmo negat interfuisse homicidiis. uerum a leone argenteo iussu sui domini prior recessisse in cauponam balistæ die & hora homicidiorum, & ita Parasitus in quæstione dixit credere, a quo releuatur & exoneratur a delicto.

DESIDERIVS tamen Anippus eius dominus eidem exhibitus & confrontatus nulla in eum obiecta perfidia ex tenore eiusdem remissionis dicit prælibatum Gnathonem interfuisse homicidiis supradictis causa præstandi opem percussoribus, si impedirentur ab aliis, aliunde oneratur de delicto, sed hoc est tantum semiplena probatio quæ tantum potuit prodesse ad torturam rationibus superius dictis, & ita actum est.

FATETVR idem Gnato per suum interrogatorium adfuisse prandio facto in parui cerui taberna, prout in processu relatum est, nec minas ipsius Milonis aufuisse.

1 TORTVS † est & nihil ultra supra confessus est, nec sufficientibus argumentis urgetur, instandum est igitur accusatoribus ut id quod intendunt comprobent ac sic conuincant. l. unius. §. in eo. ff. de quæstio. quod si testis. deficiat, innocentis fidem sola iusiurandi taxatio manifestat, ut capitulo primo uigesima secunda quæstione prima ideo quia reus fuit tortus, aeque aliquid in tortura cōfessus est, uenit liberandus quasi indicia sint purgata secū dum Barto. in. l. fin. ff. de quæstio. ideo quando ex tortura nō po
2 test crimen inueniri, uidetur quod tortur absolui debeat, † quia licet indicia precesserint torturam, non excusantur accusatores a calumnia, & propterea damnum læso contingens indebite, debent sibi emendare secundum Bald. in. l. fi. ff de calum. & facit secundum eundem quod not. in. l. pen. C. de cond. ob caus. dato. & l dominus. C. de quæstio. ut est tex. for. ad hoc, unde qa reus iniuriam tolerauit, nam & tortus & carceres substinuit, accusatores non possent ex hoc abolitionem obtinere cum effectu sine
3 consensu rei. ut. lege fallaciter. C. de abol. † Nam ubi accusatores cessant in probatione, aut non probant quod intendunt calumniari præsumuntur, ut glosa capitulo cum dilectus, in uerbo calumniandi. extra de calumnia & secunda quæstione tertia capitulo qui non probauerit, & . C. de aduoc. diuers. iudic. l. i & infamantur calumniatores l. ex uaria. C de delato. &
4 glo. in. l. ex quibusdam. ff. de iure fisc. † & in expensis, damnis, & interesse condemnatur, & extra ordinem pro qualitate admissi, siue in priuatis siue in extraordinariis criminibus plectuntur. l. in priuatis. ff. ad turpil. & dicto capitulo cum dilectus, extra de calum. & capitulo primo. §. adiicientes de elect. lib vi. & . l. non ignoret C. de fruct. & lit. expens. Ratio siquidem est ut nulli temeritas sua lucratiua concedatur: sed ut inpudens calumniantium refrenetur audatia. Præterea si quis causa cognita conuictus fuerit

sine iusta & legitima petitione quenquam in iudicio pulsasse, omnes ei legitimas expensas sumptusq; & damna, quæ ab exordio cœptæ controuersiæ ipsius uitio tolerasse eundem reum constiterit, reddere cogetur, ut hac saltem censuræ iustissimæ formidine reuocatus & improbis conflictationibus occupatus, iamque sopitis clamoribus iurgiorum magistra deinceps necessitate aquescat, ut. l. omnes qui. §. si C de episc & cleri & l. eum quem ff de iudic. Et sic accusatores sæpe dicti uidentur condemnari debere erga reum præfatum ad omnia damna, interesse, sumptus, expensas, & extra ordinem ad pœnam, ut iuribus supradictis.

5 IN. †contrarium uero uidentur casus excepti, in quibus non statim præsumitur calumnia, quando quis deficit improbando, ut glos. in lege athletas. §. præuaricator. ff. de his qui not. infam.

6 PRIMVS, †quando quis accusat ex necessitate officii, ut est in tutore uel tutrice in casu nostro, ut. leg. ii C. qui accus non poss & l. tutorem. ff. de his quib. ut indig. l. ii. C. de delato. lib. x.

7 SECVNDVS †casus, quando quis ex necessitate hoc facit, ut quia hæres qui tenetur uindicare necem defuncti, ut in casu nostro lege cum fratrem. C. de his quib. ut indig. uel ratione proximitatis personarum, ut C. de calum. lege mater, & lege calumniæ uel autoritatis eius cui successit dicta lege mater. §. si extraneus.

8 ALIVS † casus, si audiuit illum esse criminosum a fide dignis personis, ut capitulo inquisitioni, extra de senten. excommunica.

9 ALIVS, †quando testes deceperunt accusatorem, ut quia promiserunt testificari & defecerunt, ut glo. in capitulo paulum. ii. quæstione. iii.

10 ALIVS †quando est intimus dolor admissi criminis, ut in marito & eius cognato de adulterio accusantibus lege quanuis adulterii ad legem iuliam de adulte.

11 ALIVS, †quando accusator semiplene probauit excusatur a calumnia, sed tamen ad expensas quas propter hoc pars altera se fecisse docuerit, iuramento medio condemnabitur. Qui uero in probatione defecerit, omnino eius quod obiicit in personā calumniæ pœnarum incurret cum expensis, ut. d. c. cum dilectus extra de calum. & . d. c. §. adiicientes. iuncta glo.

12 SI †etiam indicia sunt manifesta ex quibus reus est tortus, ex

cusant accusantes a calumnia secundum Bald.in.l.iii.C.ad legem iuliam de adulteriis,unde reus tortus liberandus erit ab illa inquisitione tantum,sed non diffinitiue a delicto per not.per Saly.in lege si hi qui adulterii C.ad legem iuliam de adult ubi di-
13 cit per glosa ibi positam,†quod si iudex habet sufficientia indicia contra accusatum,qui pluries tortus nihil noluit confiteri,nō debet ipsum diffinitiue absoluere,sed debet concedere abolitionem accusationis per.l. abolitionem C. de gener.abolit.& idem tenet in lege si quis alicui C.ad leg.iul.maiest.ubi dicit, quod si reus delatus in illo crimine nihil confessus est,propter quod accusator tortus fuit qui nihil probauit quod iudex neutrum absol uet,sed rem indiscussam dimittet.Et ideo debebit liberari reus,fideiussoribus aut iuratoria cautione, & non diffinitiue absolui a crimine,quia possent superuenire alia indicia.Et ita uidetur te-
14 nere Saly.in repet.l.siquidem,C.de accu.†& sic iudici pro animi arbitrio relinquendum est an sint indicia manifesta, uel non manifesta ut absoluat, dimittat, aut condemnet.l.iii.§.eiusdem, &.§.tu magis scire potes.ff.de testibus.

CONCLVDENDO eundem Egidium Gnathonem a carceribus relaxandum fore sub eius iuratoria cautione arbitror,iudicio saniori saluo,nam sunt eum indicia manifesta.

SVMMARIVM.

1 Accusatus custodit arbitrio iudicis causis inspectis hic enūeratis
2 Defensio est de iure diuino & naturali humanoq; pmissa, & dēt iudex concedere dari copiam tutelarum & responsionis reo.
3 Acta tam criminalia quam ciuilia edenda sunt reo ea requirenti.
4 In criminalibus instrumenta quis edere non compellitur.
5 Procurator pro reo admittitur cum ciuiliter de crimine agitur.
6 Procurator an interuenire posit pro clerico contra quem agitur ut priuetur beneficio.
7 Iudex tenetur de aduocato seu defensore reo prouidere & debet zelare potius rei innocentiam,quam culpam.
8 Procurator constitui potest ad comparendum & defendendum in leuioribus delictis.
9 Reus qui innocens uidetur debet fideiussoribus relaxari si dare potest.
10 Reus qui fideiussorem dare non potest, suæ iuratoriæ cautioni debet committi.

11 Reus præstat cautionem quam potest.
12 Fideiussor de iudicio sisti, facultatibus & facilitate conueniendi idoneus esse debet.
13 Habens fori præscriptionem non est idoneus fideiussor de iudicio sisti.
14 Fideiussorem dedisse non uidetur qui eum dedit qui fori priuilegio, tutus est, nisi ei renunciauerit.
15 Fideiussor de iudicio sisti tenetur exhibere reum in eadem causa donec iudicium accipiatur.
16 Fideiussor de iudicio sisti tenetur ad uerum interesse.
17 Qui se obligat, ex suo contractu non potest se ad pœnam mortis obligare.
18 Commentariensis similitudine suplicii punitur non exhibendo reum.
19 Fideiussor de iudicio sisti pœna pecuniaria plectitur & si dolo reũ non exhibet, extra ordinem uenit damnandus.
20 Reus possidens immobilia non tenetur satisdare de iudicio sisti, sed suæ promissioni cum iureiurando committitur.
21 Reus exterus domicilium constituere tenetur ubi conueniri possit.

ANDREAS Irus cerdo nullo conuincitur testimonio de memoratis homicidiis, sed tantum per dictũ primi testis inquisitionis uisus est fugere a loco homicidiorum manu ligneum baculum gerens.

FATETVR idem Irus per suum interrogatorium Girardum Milonẽ uisu agnoscere, & quod die & hora homicidiorum illum prosequebatur mercedis repetendæ causa ꝑ quarundam rerum eidem Miloni spectantium a flumine Sequanæ baiulatione in cauponam balistæ per eundem Irum nouissime facta. Et inter moras uidit eundem Milonẽ & nonnullos alios consortes insultantes in aliquos iuxta crucem Tirouerí Parisiis prætereuntes, demum ipse Irus hac re perterritus fugere cœpit bacculum ligneum manu portans, nec alias oneratur.

PER confessionem eiusdem Milonis & Egidii Gnathonis ipsius famuli constat quod ipse Irus fuit mercenarius eiusdẽ Milonis, quodq; uenerit die qua Milo cœnam fecit in leonis argentei cauponã poscendæ pecuniæ causa pro suæ præcedentis operæ locatione, quod fit ad ipsius Iri exonerationem.

SIC non potest apparere si animo occidendi uel percutiendi

Irus

Irus concomitatus fuerit prælibatum Milonem & alios homicidiorum fautores ad crucem Tirouerì,ideo maior indagatio est requirenda.

1 IVDEX ergo †æstimare solet utrũ in carcerẽ recipienda sit psona,uel recepta sit militi siue nuncio tradenda, uel fideiussoribus committenda,uel etiam sibi.hoc autem pro criminis quod obiicitur qualitate,uel propter honorẽ,aut propter amplissimas facultates,uel pro innocentia personæ,uel pro dignitate eius qui accusatur facere solet.l i.ff de cust.& exhi.reo.

2 ITA †quod ubi crimen probatum non est plene uel semiplene,adeo ꝙ æquum sit reum iustificari per suas defensiones, ad hoc admittitur,quia defensio est de iure diuino & naturali & humano permissa,& debet iudex cõcedere dari copiam titulorũ & respõsionis reo,ut.c.qualiter & quando.ii.§.debet.ext.de accus.
3 †& etiam copiam aliorum actorum tam criminalium quam ciuilium,si hoc requirat delatus,ut.l is apud quem cum ibi no.C. de edendo,alia autem instrumenta quam acta non debẽt exhibe
4 ri in criminalibus,si,uero agatur ciuiliter de re nummaria,†toties edenda sunt instrumenta quotiens de ea re agitur, non autem si de capitali cã agatur,ut.l.ii §.itẽ diui fratres.ff.de iure fis.dicitur autẽ cã ciuilis & agi ciuiliter,ex quod non agitur ut imponatur pœna naturalis ipsius delicti,ut.c.p tuas.i.in uer.tales ext.de symo.ubi dicit tex.ꝙ non agebatur criminaliter ut deponeretur ab ordine,sed ciuiliter ut ab administratione amoueretur, tanquam immeritus & damnosus,licet tendatur ad bonum publicum & non priuatum qui text.reputatur singularis secundum Pan.in.c.
5 super his,extra de accusat.†Vnde in his casib.potest admitti procurator pro reo qñ agitur ciuiliter de crimine,ideo criminalis qõ tantum dicitur cum finis tendit ad uindictam publicam,ut delictum puniatur de pœna debita & naturali,ex quo soluitur.q̃stio
6 quotidiana,†si agitur cõtra clericũ solum ut priuetur beneficio propter crimen,nunquid illa quæstio sit criminalis ut non possit interuenire procurator Domini.de.San.Gemi.consi.xxiii.alias. xxviii.consuluit quod non est criminalis,quia finis accusationis non tendit ad depositionem ordinis, sed priuationem beneficii tantum,hoc dicit Panor.in dicto capitulo super his nu.iiii.& idẽ Panor.in capitulo illa,extra de accu.&.ca.ex parte,extra de te-
7 sti.& alleg illum tex.c.per tuas pro sing.†Sic ꝙ iudex officio debet eidẽ reo de aduocato seu defensore prouidere, ut not.in.l.si non defendantur.ff.de pœnis,&.l.ii.ff.de custo.reo. eo ꝙ bonus

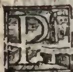
8 iudex debet zelare potius innocentiam rei quam culpam,† & potest in delictis recipere & admittere reum ad comparendum & se defendendum per procuratorem usq; ad pœnam relegationis inclusiue,nõ tñ necessitatur aut cogitur ad hoc nisi uelit ut.l.ser uũ.§.publice,iũcta gl.uer.datur.ff.de procur.& gl.in l.reos in fi. C.de accu.& hoc in leuiorib.delictis.l.diuus,la.1.ff de cust.reo.
9 SIC †ubi prima facie psona uidetur innocens,debet dimitti sub fideiussorib.si dare põt.d.l.i.ff.de custo.& exhib.reo.& c.ex parte,extra de uerb.sign.uel quia in aliis erat innocens ut.l.non
10 omnes.§.a barbaris.ff.de re milit.†φ si reus ita sit pauper ut etiã satisdare nõ possit,neq; cautionem præstare,tunc præstabit iuratoriam cautionem,φ stabit iuri,& tactis sacrosanctis euangeliis affirmabit se fideiussorem dare nõ posse,auc.generaliter.C.de epis.& cle.&.l.i.§.oẽs,&.§.seq.C.de assert.tol.&.l.de die.§.iubet ff.qui sat.co.&.c.Odoardus.iuncta gl.ext.de solut.intellige commode,ut gl.ibidẽ,&.l nepos.Proculo ff.de uer.sig.& gl.in.d.§.iubetur,in uerbo non posse,&.l fideiussor.§.si necessaria.ff.qui sa-
11 tis.co.†præstat ergo reus cautionem q̃3 põt,ut.c.pe.extra,de dona.inter uir.& uxo.& de dote,post diuor.rest & gl.in.d c.ex parte,extra de uer.sig.Et si reus põt dare fideiussorẽ,debet dare idoneum de ueniendo ad iudicium, ut.ff.in ius uocat ut eant aut
12 satis uel cautum dent.l.i.&.ii.†Et dicitur idoneus fideiussor de iudicio sisti,facultatib.& facilitate conueniendi,ut.l.fideiussor.
13 ff.qui satis.cog.†nec sunt idonei fideiussores qui habent declina
14 toriã siue præscriptionem fori,ut.l.si fideiussor.ff.eo.† nec uidet quis fideiussorem dedisse qui dedit eum qui priuilegio fori tutus est nisi eidẽ priuilegio renunciauerit,ut l.i.ff.si quis in ius uoc.
15 non ierit.†debet nanq; fideiussor exhibere reum in eadem causa in qua tunc est,donec iudicium accipiatur,ut ad experiendum non faciat ius actoris deterius.l.i.§.si desinat ff.si ex noxa.caus. aga.quia ubi petitur proferri diffinitiue uel absolutiue exhibitio rei est necessaria priusquam pronuncietur,glo.in.l.consentaneũ
16 C.quomodò & quando iudex.& siue actio sit pœnalis siue non, fideiussor de iudicio sisti in non exhibendo reum tenetur ad uerum interesse.s ad id quod principaliter petitur,ut.d.l fideiussor. §.fi.&.l.seq.ff.qui satis.cog.non tñ uenit puniendus similitudine
17 supplicii quo debebat puniri ille qui debebat exhiberi,† quia qui se obligat ex suo contractu,non potest se obligare ad pœnã mortis,quia nemo dominus membrorum suorum.l.liber.homo ff.ad
18 leg.aquil.†Secus autem in officiali siue commentariensi, quem

lex similitudine supplicii punit in nõ exhibendo reũ.l.ad cõme
19 tariensem C.de cust.reo &.l.milites.ff.eodem.† Etiam si quis fi
deiussor reum criminis pro quo satisdedit non exhibuerit,pœna
pecuniaria plectitur,& si dolo eum non exhibeat,etiam extra or
dinem uenit damnandus,ut.l.si quis.ff.de custo & exhib.reo.
20 SI †uero reus bona immobilia possideat, comittitur suæ pro
missioni cum iureiurando,quam iuratoriam cautionem uocant,
uel nudam promissionem,uel satisdationem quam pro qualita
te suæ personæ quis dare compellitur.ut.ff.qui satis.cog.l.scien
dum,& insti.de satis.§.sed hodie.
21 DEBET †etiam reus quando est exterus constituere & elige
re domicilium ubi conueniri possit,ut.l.domcilium.ff.ad muni
cipa.&.l.si in patria de incol.li.x.C.& ut stet certo loco quando
est commodum alicuius,ut Bart.in.l.titio centum.§.titio centũ
nu.iiii.ff.de cond.& demonst.

CONCLVDENDO igitur mea fert opinio,lima correctionis salua quod memoratus I rus iuxta iura præallegata debet relaxari a carceribus sub sua iuratoria cautione de stando iuri,& admitti ad comparendum & se defendendum coram nobis per procuratorem contra & aduersus,delatores &quod partes ultro citroq; amplius inquirant infra mensem super eorum factis & conclusionibus quas altera alteri partium hinc inde infra octauam edet partibus præsentibus aut sufficienter in testium sacramenti receptione uocatis,saluo tamen eis iure opponẽdi in testes,& eorum dicta & eos saluandi in contrarium: pro hoc acto & processu edito procuratori regis & illo audito & omni per nos uiso ordinando aut alias eisdem ius faciendo prout dictauerit sententiantis æquitas expensis,damnis,& interesse in diffinitiua reseruandis.

SENTENTIA

Criminalis, & pœnalis diffinitiua.

DErcensita lite criminali per nos extra ordinẽ examinata aduersus nobiles, uti se asserunt, Girardum Milonem Desiderium Anippum remissionarium, Bernardum Thrasonem, Claudium Caligulam absentem domini nostri regis legionarios: Egidium Gnathonem, Ferdinandum Parasitũ, Anippi famulos: Henricum Nebulonem, Iacchum Ebrionem, Girardi famulos, & Andream Irum cerdonem reos præsentes ac omnes, uno Claudio Caligula absente excepto carcere detentos, & in uinculis, criminantibus, atque instãtibus, Antonia Diana defuncti Ioannis Pluti negociatoris Lutetiani ciuis uidua, tam suo nomine, quã ut corporum, bonorumq; Iacobi & Petri Plutorum, defuncti & eiusdem uiduæ filiorũ annis minorũ administratrice, tutrice & curatricæ. Augustino Pluto eorũdem defuncti, & uiduæ filio annis maiore, Benedicto Crasso defuncti magistri Chrysostomi Crassi dum uiueret, in suprema curia ad uocati fratre, Maria Martha defuncti Iuliani Xenii nuper cauponis apud Parisios relicta, Clemente Xenio eiusdẽ defuncti Xenii fratre germano, ac Dionysio Dauo defuncti Chrysostomi Crassi famulo, conquerentib. omnib. & delatorib. percensitis, inq̃; elogio medicorũ, & chirurgorum curiæ nostræ iuratorum renunciatione, interrogationib. cunfesionib. inficiationib. reorum, reuocarionibus, commisionib. testium contra eosdem sontes, & noxios, aliis etiam interrogationibus, responsis tam in qõne, quã extra qõnem Ferdinandi Parasiti, & Egidii Gnathonis ex tortorum, edictis rite succedentibus, eremoditio decreto contra Claudium Caligulam absentem, seu fugitiuũ trino nundino legitime citatum, publicis proclamationib. uocatum, peremptorie cõminatum, atque contumacem, diplomate ẽt gratiæ regię ab Anippo impetrato, ꝓbato, siue admisso, & interinato, petitionib. intentionib. conquerẽ-

tiū,& procuratoris regii ipsius regis nomine, omnib. denique controuersiæ actis,ac perspiciendis perspectis,auditoq; hac in parte peritorū sensu,nos pro causis,in præsenti lite expensis,hos infra nominandos necis reos,& cō uictos condēnauimus, prout cōdemnamus, uidelicet Girardum Milonem gladio ceruice subiecta per carnificē altæ iustitiæ executorem super tabulatū ad crucem Tiroueri Parisiis,in hanc rem construendum,capite obtruncari ad contentum scelus cruore expiandū,capite eiusdem in summitate porticus uiæ diui honorati lanceæ cuspidi affigendo,truncoq; corporis in patibulo Parisiensi Mōtisfalconis suspendendo,omnib.& singulis ipsius Milonis bonis proscriptis,præter quadringentas libras Parisiē ses,quas singulis conquerentibus pro iniuria,dāno,& eo quod interest,adiudicauimus.Bernardū Thrasonem militem,& Henricū Nebulonem alterum Milonis famulum furcis hinc,& illinc tabulato erigendis,laqueo suspendendos,Claudium Caligulam etiam militem absentem, & edictis legitime pronunciatis contumacem: perfugam cædis reum,& peractum,tanquam præsentem statua ibidem simili furcæ affigendum,Iacchum Ebrionem alterū Milonis famulum flagellandū,ac fustibus uapulandū publice quadriuiis,& solitis locis,perpetuo exilio, omnib. eorūdē Thrasonis,Nebulonis,Caligulæ:Ebrionis similiter publicatis,deductis tamen prius centum libris pro iniuria,damno,& eo quod interest,singulis conquerentib. adiudicatis,& fisco pro mulcta quinquaginta libris, Ferdinandum Parasitum unum ex famulis Anippi, nouissime tortum,duplici mulcta honorabili.f.& utili,ut testib. præter subuculam exutus,genibus flexis in prætorio nostro publice,ac facem.iiii.pondocercam accensam tenēs iniuriam conquerentib.ob cædem defunctorum, & uulnera Dionysii Daui facta,deprecetur asserens,& profitens se perperam,temere,ac nequiter interfuisse & opē homicidis ad cædem prestitisse,bona quoque,æqua,& syncera mēte facti pœnitere,ægre ferreq; hæc a se peracta,a Deo

omnipotente,rege,iustitia & conquerentibus ueniam postulans,atque affirmans ad similia facinora in posterũ nõ rediturum?Præterea,quod ad mulctam utilem pertinet, pro damnis,& eo,quod interest.xx.libris Parisiensib.singulis conquerentibus dandis,condemnauimus & cõdẽnamus:necnon.x.libris Parisiensib.fisco præstãdis, atque ad has mulctas persoluendas prius,quam carcerẽ libere egrediatur,omnib.& singulis eiusdem bonis mobilib.& immobilib.ad quos pertinebit additis,in dicta pœna ultimi supplicii ni paruerit.Egidium Gnathonem, alterũ famulum Anippi,etiam nouissime tortum,& Andreã Irũ cerdonem reos de consilii sententia soluimus,& a carcere ampliauimus,dato uadimonio de iis in iudicio sistendis,quoties statutum fuerit,ut iuri stent,electo,& constituto ab eisdem domicilio,recepimus,& recipimusad se coram nobis per procuratorem aduersus delatores defendendos,ut ultro citroq; inquirant intra mensem sup eorũ factis,et petitionib.quas alii aliis hinc inde intra hebdomadam edent,litigantib.præsentib.ac legis præscripto ad testium iusiurandum accitis,saluo eisdem eleuandorum,ac subleuandorum testium,refellendorum ac in contrarium defendendorum iure,ut his peractis,& editis procuratori regio,& per nos uisis edicamus,aut secundum ius statuamus,prout nobis dictauerit æquitas de sumptibus uero,& damnis pronunciatio in diffinitiuæ sententiæ dilata est calculum,per hoc nostrum iudicium & iure.

Pronũciatum reis in uinculis [a] prima die martii anno Domini M D xl.Traditiq; sunt damnati carnificibus.

A 1 PRonunciatum reis in ninculis.] † Sententia dicenda est a iudice pro tribunali sedente, uel inconclaui secretioris consilii præsentibus reis & actuario, sententiarum e phe-
2 meridi inscribenda,eademq; die exequenda,ut appelletur Constitutio.Regis Ludouici.xii.art.cxvi.† In crimine ergo homici-
3 dii & in aliis detectis grauioribus causis ultio differenda non est lege cum reis.C de pœnis.†Conuictos nanque uelox pœna sub
4 ducere debet.l.fi.C.de cust.reo.†Cæterum postea quam semel

damnati sunt rei, audiri non debent, quicquid allegent, etia si dixerint se habere quod principi referat salutis ipsius causa. Quis enim dubitat eludendæ pœnæ causa ad hoc eos decurrere? magisq; esse puniendos qui tandiu conticuerunt quod pro salute principis habere se dicere iactant, †nec enim debebant tam magnã rem tandiu reticere. l. si quis forte. ff. de pœnis.

VVM perducti essent in supplicii locum rei quidam dominus Pontanus præpositum, ac iudicem adiuit commonefaciens non tantum damnatis, iis, de quibus sumendum est supplicium, sed cuiq; nullo discrimine citra etiam illorum man
1 datum prouocare concessum esse. †Nam naturæ lex humanitatisq; ratio uult omnem prouocantem audiri debere, quamuis sua nihil intersit, damnatiq; iudicium probauerint, ac sententiæ acquieuerint. Quod si resistant, qui damnati sunt, aduersus prouocationem, nec uelint admitti appellationem, perire festinantes, adhuc differendũ est
2 iudicium. ut. l. non tantum. ff. de appellatio. †debet. n. homines mutuis officiis se inuicem deuincere, quod expressit glo. in. d. l. non tantum. Et officio affici hominem inter
3 sit hominis. †Pœnæ uero non irrogatę indignatio solã duritiam continet. l. seruus ea. ff. de ser. expor. natura siqui
4 dem constituit cognationem inter nos quandam: †qui ab Adam omnes processimus, ut. ff. de iust. & iur. l. ut uim,
5 †ut etiam inuitis bonum facere debeamus. l. addictos. C. de episco. aud. l. addictos. C. de appel. & d. gl. Eo humanitate ductus a sententia criminali aduersus delatos lata pro, & nomine condemnatorum appellauit, & appellat,
6 postulans supplicium differri, †protestans, ubi non uellemus admittere appellationem appellare coram præsentibus, et assistentibus, prout decet, secundum ea, quæ no. Bar. in. l. i. §. si quis. ff. de appella. & in additio. in dicta. l. nõ tantum. Hæc itaque appellatio audita: & rei ipsi in carceres reducti.

Parce uero humane lector: maculam superioris studii, ac laboris, laudabili ocio abluemus, & alio, breuique compendio in lucem prodituri auspicato absoluemus.

FINIS.

REPERTORIVM LOCVPLETISSIMVM *precipuarum materiarum practicæ criminalis clarissimi. V. I. D. Domini Ioannis Millei fœliciter alphabetico ordine incipit.*

B

F

M

N

O

P

Percutiens

V

FINIS.

